Proprietatea Bibliotecii
Universității Iași
III-6971

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

891/1896

NOTE ȘI MEDITAȚIUNI

ASUPRA

PSALMILOR

DE

Dr. GHERASIM TIMUȘ

EPISCOPUL ARGEȘULUI

VOLUMUL II

BUCUREȘTI
TIPOGRAFIA GUTENBERG, JOSEPH GÖBL
20. — STRADA DOAMNEI. — 20.
1896

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

891.
18.16.

NOTE ŞI MEDITAŢIUNI

ASUPRA

PSALMILOR

DE

Dr. GHERASIM TIMUŞ
EPISCOPUL ARGEŞULUI

VOLUMUL II

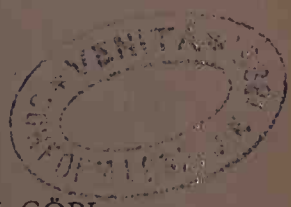

BUCUREŞCI
TIPOGRAFIA «GUTENBERG», JOSEPH GÖBL
23, — Strada Dómnei, — 23
1896

BCU IAŞI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

REÎNREGISTRAT
[illegible] 1939
Biblioteca Universității Iași
891 | 1896

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

PSALMUL LXXII

Titlul este *Psalmul lui Asaf*, se aséměnă cu acel al ps. 49 și nicĭ aicĭ, ca și în fruntea psalmuluĭ 49, nu ḑicem că trebue a recunóște pre Asaph de autorul acestuĭ psalm 72. El a putut să fie numaĭ cântăreț și musicant; și una și alta din aceste opiniunĭ este fórte indiferentă de meritul lucrăriĭ. Aicĭ Profetul, orĭ carele ar fi, învață pre ómenĭ a nu se mira de prosperitatea celor rĕĭ și de necazurile ce drepțiĭ încércă. Credința în provedință și așteptarea judecățiĭ luĭ D-ḑeŭ, rĕspund și sunt de ajuns la tóte.

VERSUL 1.

Cât este de bun D-ḑeul luĭ Israil celor drepțĭ la inimă!

Ceea ce ceĭ LXX și Vulgata anunță prin o exclamațiune, ebreul exprimă printr'un fel de afirmațiune, care s'ar părea că rĕspunde la turburările și îndoelile pentru purtarea luĭ D-ḑeŭ către poporul sĕŭ. De sigur Domnul este plin de bunătate etc. Acéstă diferință nu atinge esențialul sensuluĭ.

Acest sens, prin urmare, póte fi luat în douĕ moduriĭ: 1) Că Domnul este bun, bine-făcĕtor, favorabil poporuluĭ sĕŭ, și maĭ ales acelor, carĭ aŭ inima dréptă! 2) Că D-ḑeŭ este plin de bunătate la judecata luĭ Israel, la judecata acelor, carĭ aŭ inima dréptă! Așa că cel dintâiŭ sens anunță dispoziținnile luĭ D-ḑeŭ în privirea ómenilor bunĭ, și al doilea expune ideea, că ómeniĭ bunĭ aŭ bunătate, bine-facere și milostivire de la D-ḑeŭ. Tóte aceste puncte de vedere sunt adevĕrate și rĕspund bine la gândirea Profetuluĭ. Ebreul ḑice: inima *curată* și traducerea nóstră inimă *dréptă*: ambele sensuriĭ sunt bune.

MEDITATIUNI

Nimenea nu póte fi mai eloquent asupta bunătăţii lui D-ḍeŭ, de cât *sufletele drepte, inimile curate.*

Ele încércă neîncetat efectele acestei bunătăţi, şi cel mai preţios din efectele sale este pacea lăuntrică de care se bucură. Ei simţesc, că pacea acésta este de la D-ḍeŭ, şi că numai D-ḍeŭ a putut să o reverse în sufletul lor. Acéstă pace în privirea lor este o demonstraţie continuă despre existenţa şi despre providenţa lui D-ḍeŭ. Cei réi din contra nu strigă nici-o-dată: *Cât eşti de bun şi plăcut, Dómne!* Conştiinţa care 'i tulbură, le represintă pre D-ḍeŭ înarmat de rĕsbunare contra lor. Acéstă vedere 'i turbură, şi se înarméză pre cât pot contra lui D-ḍeŭ; ei devin blasfematori impioşi, necredincioşi, ateĭ chiar câte odată. Ei cad în accese de nebunélă, gândind la D-ḍeŭ şi la cultul ce 'l cere El. Se póte ḍice, că necredinţa nu este de cât necredinţă în desperare.

Mai sunt două feluri de persóne, cari nu aŭ saŭ cari aŭ puţin sentiment de bunătatea lui D-ḍeŭ, aceştia sunt cei reci şi scrupuloşi. Cei reci vorbesc puţin şi vorbesc rĕŭ cu D-ḍeŭ: ei nu li se comunică, nu revarsă în ei convincţiunea plăcută a bunătăţii sale. Scrupuloşii turbură lucrarea divină: ei sunt totdéuna într'o stare de rĕsboiŭ contra lor, ei nu gustă pentru ca să vadă cât de dulce este D-ḍeŭ pentru cei ce 'l iubesc. Dreptatea inimii este calea, care conduce la cunoştinţa bunătăţii nespuse a lui D-ḍeŭ: dreptatea care se întovărăşeşte cu căldură şi care înlătură agitaţiunile sufletului.

VERSURILE 2, 3.

Iar mie, puţin de nu 'mi s'aŭ alunecat piciórele, puţin de nu s'aŭ vĕrsat paşii mei. Că am rĕvnit asupra celor fără-de-lege, pacea pĕcătoşilor vĕḍênd.

Proletul mărturiseşte turburările sufletului sĕŭ. *Cât pe ce se pierd curagiul şi să mĕ abat,* (căci acésta însémnă *vĕrsarea paşilor sĕi*), *când am vĕḍut prosperitatea celor rĕi. Rĕvnirea a umplut inima mea, vĕḍênd pacea de care părea că se bucură.*

Ebreul nu este diferit de versiunile nóstre, el are numai ceva mai energic. *Dar mie,* ḍice textul, *piciórele mai mi s'aŭ clătit,*

pașiĭ meĭ puțin aŭ lipsit să alunice. Căcĭ pismuiaŭ pre ceĭ mândri, vĕdênd fericirea nelegiuiților.

MEDITAȚIUNI

Invĕțăm ast-fel de la psalmistul, că totdéuna drepțiĭ aŭ fost ispitiți cu clătirea și alunecarea, vĕdênd prosperarea celor rĕĭ. Aceste ispite sunt dovada uneĭ virtuți cam puțin exercitată, și slăbirea unuĭ suflet care încă nu s'a deprins cu voința luĭ D-dĕŭ. Când cine-va este cuprins de aceste greutăți, trebue cel puțin a profita de exemplul Profetuluĭ, a se opri ca el, a cântări gândirile sale, a se feri de o cădere totală. El s'a clătit, puțin de nu s'a supus durereĭ; dar în fine nu s'a rĕsturnat: el se apropie încă de D-dĕŭ, cunóște slăbiciunea sa, se luptă contra sa, și mărturisind starea sa 'șĭ prepară o victorie gloriósă. Când ceĭ rĕĭ râvnesc uniĭ altora, când eĭ se întristézĕ, că nu sunt așa de norocoșĭ ca aceĭ pe carĭ 'ĭ vĕd într'un grad de favóre saŭ înălțare maĭ superióră de cât a lor, nu se întórnă către D-dĕŭ, eĭ nu'șĭ mustră râvnirea lor, nu gândesc alta de cât a forma proiecte, prin care ar sfărâma obstacolele ce se opun ambițióselor lor planurĭ.

VERSUL 4

Că nu este privire spre mórtea lor, și întărire întru bătaia lor.

Ebreul se traduce diferit în versul acesta. Fer. Ieronim dice: Non recogitaverunt de morte sua, et firma sunt vestibula eorum. Biblia Engleză: N'aŭ fost legăturĭ în mórtea lor; dar forța lor a rĕmas fermă. Biblia Germană: Eĭ n'aŭ întîmpinat pericol de mórte, aŭ rĕmas fermĭ ca cerul gureĭ. Sebastian Munster: Eĭ n'aŭ simțit la mórte legăturile durereĭ, forța lor a rĕmas sănătósă și întrégă. Dificultatea vine maĭ ales din două cuvinte, חרצבות și אולם; cea maĭ mare parte traduc pe cel d'întâiŭ *colligationes* saŭ *vincula* și al doilea prin robur eorum saŭ *palatia eorum*. Cel d'întâiŭ nu se găsește de cât de două orĭ în scriptură, aicĭ și în Isaia, 58, 6. In partea din urmă versiunea nóstră traduce prin *legăturĭ* și aicĭ prin *privire*, după ceĭ LXX carii pun ἀναπόσις, reflexio oculorum. Se vede că Fer. Ieronim care traduce de pe ebreŭ: *non recogitaverunt de morte suâ* a privit gândirea de mórte ca o *legătură* și acești impioșĭ n'aŭ avut-o; tot în sensul acesta trebue a lua ἀναπόσις al celor LXX și *respectus* a Vulgateĭ. Cât despre cuvêntul אולם; ce se traduce prin *robur eorum* saŭ *palatia eorum*; după fer. Ieron.

vestibula eorum; ceĭ LXX l'aŭ tradus prin ἐν τῇ μάστιγι αὐτῶν, și versiunea nóstră *întru bătaia lor*. Trebue să fi creḑut aceștĭ interpreți grecĭ că se derivă de la אלה, perditio, destructio, saŭ de la אלם *colligari fasciculos* așa că eĭ aŭ luat acest cuvênt în acelaș sens ca și *Virga*.

Rămâne cuvêntul יכריא, ce se traduce prin pinguis, robustus. Ceĭ LXX l'aŭ tradus prin στερέωμα, firmamentum. Ceva ceva este maĭ acelaș sens. Se vede că puținul acord al ebraiștilor între eĭ asupra acestuĭ vers, arată că nu trebue a acuza pre ceĭ LXX că s'ar fi depărtat de sens. Eĭ puteaŭ să atribue cuvintelor niște însemnărĭ, care ne-aŭ devenit puțin familiare și chiar necunoscute. Este sigur că modul lor de a traduce textul formézĭ un sens bun, și că nu se póte ḑice, că acest sens este maĭ inferior ebraiștilor. Observ cu tóte acestea în tóte traducțiunile acestuĭ vers, niște verităț marĭ, și un fond bogat de reflexiunĭ.

MEDITAȚIUNI

Impioșiĭ nu gândesc de loc la mórte: eĭ știŭ că acest moment va sosi; dar pentru a nu întrerupe cursul plăcerilor lor, eĭ înlătură amintirea acesteĭ maĭ de pe urmă ore. D-ḑeŭ ĭ înștiințézĭ din timp în timp prin diversele evenimente ale vieței, saŭ prin flagelele cu care ĭ lovește; dar eĭ rîd de aceste înștiințărĭ salutare, eĭ procură mijlóce contra fricel de judecățile luĭ D-ḑeŭ; mijlóce în adevĕr neîndestulătóre, și care agravézĭ și maĭ mult greutatea învingereĭ divine; dar după exterior și după judecata celor ce nu consultă de cât sensurile, se pare că triumfă contra luĭ D-ḑeŭ chiar prin siguranța falșă în care se stabilesc.

Se vĕḑ impioșĭ încărcațĭ de bunurĭ în lumea acésta, eĭ se par că nu depind de nimenĭ, nu se tem de nimic, nu sunt captivațĭ nicĭ de o lege, și ajung până la cele maĭ adincĭ bătrânețe, fără a încerca nicĭ una din necazurile, care întristézĭ pre ómeniĭ drepțĭ. Sănătatea lor se conservă până la ora cea maĭ de pe urmă, puterile lor se susțin cu tótă greutatea anilor și abuzurile ce fac. S'ar ḑice că îngrijirile provedinței sunt numaĭ pentru eĭ. Ceea ce Profetul numește o stare lipsită de constringere, de infirmităț și necazurĭ.

Fer. Augustin reunind întru cât-va tóte sensurile ce se pot da acestuĭ vers, consideră pe impioșĭ ca niște victime, care se îngrașă în viéța acésta, pentru jertfirea la care'ĭ destinézĭ dreptatea luĭ D-ḑeŭ. Acest fericit părinte amintește

în privința acésta portretul ce face înțeleptul de un tînĕr desfrânat și neînțelept, care se lasă a fi sedus prin amorul de plăcerĭ. El urmézĕ voluptatea ca și o victimă ce se conduce la altar; o lasă să mugéscă cât-va timp, pentru a o lega în urmă și a'ĭ da lovitura de mórte.

VERSURILE 5, 6.

Intru ostenelele ómenilor nu sunt, și cu ómeniĭ nu vor lua bătaĭ. Pentru aceea 'ĭ-aŭ cuprins pre eĭ mândria lor până în sfârșit: Imbrăcatu-s'aŭ cu nedreptatea și cu păgânitatea lor.

Ebreul este tradus exact în versul al cincilea; în al șéselea acest vers ḑice: *De aceea podóba gâtuluĭ lor este mândria, asuprirea 'ĭ învăluește ca un veștmênt.* Se vede că este acelaș sens. Ceĭ LXX și Vulgata ḑic: *nedreptatea și păgânitatea*; diferența e prea ușóră.

Profetul spune pentru ce ceĭ rĕĭ sunt mândri și conrupțĭ; pentru că eĭ sunt în prosperitate, că nu sunt expușĭ la necazurile, care întristézĕ pre ceĭ-l'alțĭ ómenĭ.

MEDITATIUNI

Fer. Augustin dă luare aminte acesteĭ expresiunĭ a Profetuluĭ: *asuprirea'ĭ învălește ca cu un vestmênt.* Eĭ nu sunt acoperiți, ḑicea el, eĭ sunt învăliți: așa ca să nu se vadă pre sine, nicĭ se vadă pro alțiĭ saŭ să fie vĕḑuți. Interiorul lor este ascuns în ochiĭ lor și în ochiĭ publiculuĭ! Credĭ că acești ómenĭ sunt fericiți! Dacă aĭ vedea tulburarea conștiinței lor, temerile de care eĭ sunt agitați, nu te-aĭ pronunța așa de afirmativ asupra fericireĭ lor pretinse. Pot eĭ să se învăléscă cât de bine, spiritul luĭ D-ḑeŭ pătrunde negurile sufletuluĭ lor; și acest spirit divin trebue să ne conducă în judecata ce facem de ómeniĭ impioșĭ; de la dênsul trebue să ne învĕțăm a nu dori bunurile de care se bucură eĭ. D-ḑeŭ le rezervă un viitor, care nu póte fi obiectul rugăciunelor nóstre. Eĭ sunt destinați la un sacrificiŭ teribil; să fugim de eĭ, de voim să nu fim înveliți în nenocirea care 'ĭ aștéptă.

VERSUL 7.

Eși-va ca din sên nedreptatea lor; trecut-aŭ întru dragostea inimeĭ.

Se citește în ebreŭ: Ochiĭ lor se bulbucă de grăsime, covêrșesc poftele inimeĭ lor; ceea ce ar însemna că le eșia ochiĭ din cap de grăsime, că posedă maĭ mult de cât s'ar fi putut închipui.

Al doilea membru al versuluĭ, are un sens bun, dar cel dintâiŭ este ceva neconvenabil. In loc de עינימו ceĭ LXX vor fi citit עונימו, *nedreptatea lor* și acest sens este mult maĭ bun de cât al ebreuluĭ de astădĭ.

Trecut-aŭ întru dragostea inimeĭ, însémnă saŭ că eĭ s'aŭ dedat la dorințele inimeĭ lor, saŭ că s'aŭ transformat în dorința inimeĭ lor, în dispositia inimeĭ lor, cum dice grecul. Sunt ebraiștiĭ carĭ traduc: Eĭ aŭ executat imaginațiunile inimeĭ lor; ceea ce recade în sensul versiunilor nóstre. Eĭ s'aŭ dedat la dorința inimeĭ lor. Fer Augustin care citește: *Trecut-aŭ în dispositiunea inimeĭ*, înțelege că acești impioși aŭ trecut maĭ presus de marginile condițiuneĭ omenești, aŭ îndrăznit lucrurĭ, care întreceaŭ starea și dispositiunea naturală a inimeĭ. Acest sens este iarăși fórte bun, și rĕspunde după literă cu însuși textul: căcĭ cuvêntul ce se traduce prin *cogitationes*, *imaginationes*, însémnă și *fabricationes*; și sensul acestuĭ sfânt doctor ar fi că acești ómenĭ perverși aŭ întrecut ceea ce este propriŭ structureĭ inimeĭ omenești.

MEDITATIUNI

Descrierea ce face aicĭ Profetul, despre impioșĭ în prosperitate, este fórte potrivită. Acești ómenĭ profită de binefacerile Provedinței, pentru a crește în nedreptate. Eĭ nu gândesc de cât a satisface dorințele inimeĭ lor, n'aŭ altă regulă de cât pasiunile lor. Când nenorociții sunt rĕĭ, dice Fer. Augustin, eĭ aŭ un fel de îndreptare. Mizeria ĭ face artificioși, nedrepți, violenți și mincinoși. Atuncĭ nedreptatea eșia chiar din suferință; dar în privirea impioșilor încărcați cu bunurĭ temporale, îmbelșugarea ĭ cufundă în crimă. Eĭ abuzéză de darurile lui D-dĕŭ pentru a uita pre bine-făcĕtor și a se uita pre sine; eĭ formézĕ proecte, care nu sunt de cât strigătul mândrieĭ și a ambițiuneĭ; nu se maĭ privesc, ca făcênd parte din specia omenéscă, eĭ se cred înălțați maĭ presus de cât condițiunea altor ómenĭ și pretind, că nimic să nu li se spue.

Strein abus de prosperitate! Intórce contra lui D-dĕŭ

însuși bine-facerile sale, și-l silește întru cât-va, saŭ a suprima darurile sale, saŭ a pregăti pentru aceĭ cariĭ îl desprețuesc, pedepsele de care bunătatea sa ar voi a'ĭ cruța. Care fu finitul bogatuluĭ de care vorbește Evangelia? focul de vecĭ și desperarea.

VERSURILE 8, 9.

Gândiŭ'aŭ și aŭ grăit întru vicleșug, nedreptate spre înălțime aŭ grăit. Pus'aŭ asupra Ceruluĭ gura lor și limba lor aŭ trecut pre pământ.

Termenul ebreŭ tradus de ceĭ LXX prin διενοήθησαν și Vulgata prin *Cogitaverunt*, în Psalteriul Fer. Ieronim este tradus prin *irriserunt*, în cea maĭ mare parte din ebraiștĭ prin *contabuerunt*; în versiunea luĭ Munster prin *dissolutos reddunt*, în Parafrasa conpensiană prin *terrori sunt*. Aceste varietățĭ dovedesc, că acest verb are multe însemnărĭ și pentru ce n'ar fi aceea care o daŭ ceĭ LXX? Sensul acestor interpreți este fórte lămurit: impioșiĭ aŭ gândit rĕŭ și aŭ grăit.

În ebreŭ se citește: *de sus*, care face acelaș sens. Aceĭ ce publică cu mândrie nedreptatea, se par că anunță *de sus*, saŭ ca și cum ar fi înălțațĭ maĭ presus de alțĭ ómenĭ.

La versul 9 textul ḑice: *limba lor cutreeră pământul*, ceea ce este maĭ expresiv de cât verbul *aŭ trecut*. Nu maĭ puțin și în acesta este un sens particular; profetul ḑice că eĭ aŭ vorbit în potriva ceruluĭ, și că de aicĭ eĭ aŭ trecut pre pământ, adică că acești impioșĭ aŭ atacat succesiv și pre D-ḑeŭ și pre ómenĭ.

MEDITAȚIUNI

In aceste versurĭ se găsește caracterul impioșilor, cariĭ dogmatisează; eĭ încep maĭ întâiŭ a gândi rĕŭ de misterele religiuneĭ, în urmă rĕspândesc gândurile lor; de aicĭ eĭ se încércă a se înălța maĭ presus cu vocea lor contra adevĕrurilor descoperite; eĭ atacă ființa luĭ D-ḑeŭ și divinele sale atribute; eĭ inundéză pământul cu blasfemele lor. Calomniază de-o-potrivă Cerul și virtutea, pre Cel Prea Inalt și pre ómenĭ buniĭ. Acest portret așa de potrivit înștiințează pre drepți de a ținea o conduită cu totul contrară: umilinței, credinței, blândeței, gândirilor, tăcerea, respectul pentru bunurile sfinte, bunătatea, caritatea, pacea, rugăciunea, trebue să însuflețéscă sentimentele lor, și să'ĭ distingă de necredincioșĭ

VERSURILE 10, 11.

Pentru acésta se va întórce norodul meŭ aicea şi ḑile pline se vor afla întru dênşii. Şi aŭ ḑis: Cum a cunoscut D-ḑeŭ, şi de este cunoştinţă întru cel înalt?

Ebraiştiĭ traduc ast-fel versul 10: Pentru aceia se întórce aicĭ poporul sĕŭ şi plinirea apelor este exprimată prin eĭ. Fer. Ieronim nu vede aicĭ ape şi traduce: care dintre eĭ se va găsi îmbelşugat? Deosebirea vine de la cuvêntul יְמֵי care este tradus de Fer. Ieronim prin *et quis* şi de alţiĭ prin *et aquae*. Ceĭ LXX aŭ pus şi *ḑile;* eĭ aŭ citit יָמִים, care înseamnă *ḑile*. Se 'ntêmpină mare dificultate a găsi un sens în lecţiunea Fer. Ieronim şi în altor traducĕtorĭ aĭ ebreuluĭ, pe când cea a celor LXX şi a Vulgateĭ este destul de bună şi lămurită; ebreul ḑice *poporul sĕŭ*, lecţiune care este iarăşĭ maĭ puţin lămurită de cât *norodul meŭ*; ea recade cu tóte acestea într'acésta, supusând că se înţelege poporul luĭ D-ḑeŭ.

In privirea luĭ invenientur în loc de exprimuntur, este maĭ acelaş sens; se găseşte, ḑice Robertson, ceea ce se scóte dintr'un corp saŭ dintr'o parte ascunsă. Inţelesul Vulgateĭ este iarăşĭ natural. Poporul meŭ, ḑice Profetul, este cu luare aminte la apucăturile impioşilor, şi ḑilele sale se scurg în consideraţiunea acésta. El ḑice: Este cu putinţă ca D-ḑeŭ să cunóscă atâtea vicleşugurĭ şi să nu pedepsească pre ceĭ vinovaţĭ?

Ştiŭ că alţiĭ pun vers. 11 pe séma impioşilor, ca şi cum eĭ ar ḑice: Să continuăm de a ne satisface, D-ḑeŭ nu cunóşte întreprinderile nóstre. Dar acest sens se leagă cam greŭ cu ceea ce precede şi ceea ce urmézĕ.

Ştiŭ iarăşĭ că în vers. 10, uniĭ traduc aceste cuvinte: *Şi ḑile pline se vor afla întru dênşii* ca şi cum ar fi o plângere a poporuluĭ luĭ D-ḑeŭ; vĕḑênd ḑilele lungĭ de care se bucură ceĭ rĕĭ; dar iarăşĭ este un fel de întórcere în traducerea acésta.

Se vede decĭ aicĭ, turburările şi ispitele ce încércă câte-o-dată omul bun, vĕḑênd prosperitatea celor rĕĭ.

MEDITAŢIUNI

Vedem din aceste doue versurĭ şi prin cele următóre saŭ chiar prin contextul întreg al psalmuluĭ, care e indulgenţa Domnuluĭ pentru slăbiciunea nóstră şi greutăţile nóstre interióre. Este evident, că profetul care vorbeşte, nu punea în îndoială nicĭ Provedinţa nicĭ mijlócele ce are ea de a-şĭ rĕsbuna drepturile. El ştia că prosperitatea de care se bucură ceĭ rĕĭ este pentru eĭ o adevĕrată pedeapsă pentru că ea nu serveşte de cât a-'ĭ împetri; dar se cuvinea a descrie

turburările ce causează câte o-dată ómenilor virtuoşĭ, acéstă privire a impioşilor norocitĭ în lumea acésta. Era o ocasiune fórte favorabilă pentru a'ĭ învĕţa căile Domnuluĭ şi pentru a'ĭ mângâia în supĕrările lor. Era un cuvênt particular de a trata acest subiect într'un popor, căruia D-ḑeŭ ĭ promisese folóse temporale, de a fi credincios legiĭ sale. Drepţiĭ cariĭ se găseaŭ în naţiunea acésta şi cariĭ încerc aŭ necazurĭ, pe când ceĭ rĕĭ se păreaŭ fericiţĭ, puteaŭ fi ispitiţĭ de a se îndoi de promisiunile şi fidelitatea luĭ D-ḑeŭ; trebuia a le spune, că D-ḑeŭ revărsase bine-facerile sale naţiuneĭ întregĭ şi nu pentru interesele particulare, că calea mântuireĭ era pentru ceĭ drepţĭ luaţi în deosebĭ o cale strîmtă, şi că trebue a găsi stâncĭ şi spinĭ, pentru ca constanţa lor să fie încercată. Acéstă doctrină este cu totul conformă cu a Evangheliei, pentru că dreptul sub lege, nu diferea esenialmente de dreptul sub imperiul luĭ Iis. Chr.

VERSUL 12.

Iată aceştia pĕcătoşiĭ şi cariĭ se îndestulează în veac, aŭ cuprins avuţiĭ.

Ebreul ḑice: *liniştiţĭ* în loc de *îndestulaţĭ*, şi *aŭ înmulţit* în loc de *aŭ coprins bogăţiĭ*; dar în fond este acelaş sens. Fer. Ieronim ḑice iarăşĭ *abundenţeĭ* şi Parafrasa haldaică, *aquisierunt*. Aicĭ se continuă îndoiala ómenilor bunĭ: *pĕcătoşiĭ*, ḑic eĭ, aŭ totul în abondenţă în veacul acesta, eĭ câştigă şi adună bogăţiĭ.

MEDITAŢIUNI

Orĭ câtă imperfecţiune ar fi în acéstă uimire a omuluĭ prea ocupat de greutăţile sale comparate cu prosperitatea celor rĕĭ, se observă cu tóte acestea, ḑice Augustin, o îndepărtare formală de viciŭ. Se miră cine-va de îmbelşugarea de care se bucură pĕcătoşiĭ; dar n'ar voi a o împărţi cu eĭ, sacrificând serviciul luĭ D-ḑeŭ. Nu póte a se lupta cu necazurile, simţeşte greutatea nevoilor; dar încă tot posedă amorul de dreptate. Impioşiĭ nu se conduc ast-fel când pasiunea ĭ apasă. Eĭ consimţesc a perde inocenţa lor pentru a câştiga bogăţiĭ, onorurĭ, plăcerĭ; eĭ nu se turbură de strigătul conştiinţeĭ; nu se lipesc de cât de folósele temporale, şi îmbrăţişézĕ tóte mijlócele care se presintă pentru a le

câștiga. Acești oameni perverși nu sunt ispitiți, ci atrași; ei se lasă a fi legați fără resistență și a se jertfi prin cupiditatea lor, fără a gândi la ceea ce trebue să'i coste urmarea unui sacrificiu așa de rușinos.

VERSURILE 13, 14.

Și am dis: aŭ dóră în deșert am îndreptat inima mea; și am spălat întru cei nevinovați mâinele mele, și am fost bătut tótă diua, și mustrarea mea în dimineți.

La vederea folóselor de care se bucură pĕcătoșii, dreptul pe care'l represintă Profetul, tulburat și încercat, recade asupra proprieĭ sale conduite, el o opune cu cea a rĕilor; în deșert, dice el, m'am silit a practica virtutea și a vieți în inocență. Am fost bătut în tóte dilele, mustrări aŭ venit asupra mea de dimineață.

Nu este nimic în ebreŭ, care să respundă la: *și am dis*. Cei LXX aŭ adus acéstă legătură. Ebreul dice: *am curățit sufletul meŭ; spălat-am mâinele mele în inocență*; este tot acelaș sens.

MEDITAȚIUNI

Aceste cuvinte, ce cuprind iarăși sentimentul relelor ce se încércă, sémănă cu acel ce se găsește în profetul Malahia. In deșert dar servește cine-va pre Domnul; ce folos trage el? Noi am păzit poruncile, am mers cu frică și cu cutremur în presența Domnului; ei aŭ ispitit pre Domnul, și aŭ scăpat de nenorocirĭ. Aceste plângerĭ nu rĕmân fără rĕspuns. Domnul bine-voește a mângâia pre acel ce'i sfâșie miseria; el le dice să mai aștepte încă cât-va timp, că ei vor vedea diferența ce se găsește între drept și pĕcătos, între acel ce servește pre D-dĕŭ și acel ce'l supĕră. Și acest rĕspuns nu va fi uitat în psalm. Aicĭ Profetul expune tóte greutățile unui suflet întristat de relele temporale, pentru a ridica speranțele sale prin contrastul sórteĭ ce le e destinată cu acea a pĕcătoșilor împetriți. Aceștia nu trebue a compta de cât pe rĕsbunarea luĭ D-dĕŭ, pe când drepții aŭ să spereze totul din milostivirea sa. Cu cât reflectézĭ cine-va asupra tuturor părților din acest imn frumos, cu atâta se încredințézĭ, că n'a fost nicĭ o diferență între drepții Vechiului Vestament și acei ai celui Noŭ, în privința ordinului providenței, ce D-dĕŭ a ținut între unii și alții. Totdĕuna a trebuit ca sfinții să fie încercați, căci

a trebuit în tóte timpurile, ca să fie conformĭ cu Iis. Chr. adevĕratul model de dreptate. Dacă drepţiĭ nouluĭ Testament aŭ maĭ multe folóse, pentru că exemplele D-ḑeŭ-omuluĭ le a devenit maĭ sensibile şi maĭ familiare, drepţiĭ vechiuluĭ Testament avură iarăşĭ incurajărĭ maĭ continue. în sfătuirile proorocilor, cărora D-ḑeŭ se comunica aşa de des şi aşa de autentic. Ba ce e maĭ mult, avură totdéuna înaintea ochilor exemplele pĕrinţilor lor şi a celor maĭ marĭ din naţiune; ceea ce profetul voeşte să spue în versul următor.

VERSUL 15.

De am grăit, voiŭ spune aşa: iată némul fiilor tĕĭ am făgăduit.

Este uşor de a vedea, că psalmistul începe aicĭ a representa pre dreptul intrând în sine, liniştind tulburarea sa, şi luând ideĭ drepte de provedinţa divină. Acest drept reflectézĕ asupra stăreĭ sale şi asupra gândirilor sale; el ḑice: Dar dacă continuĭ a vorbi ast-fel, mĕ voiŭ ridica contra întreguluĭ ném al fiilor luĭ D-ḑeŭ; voiŭ părăsi calea în care aŭ mers sfinţiĭ, voiŭ respinge instrucţiunile şi exemplele lor.

Ebreul ḑice propriŭ: aş fi necredincios către némul fiilor tĕĭ, şi este multă forţă în acéstă expresie. Un adevĕrat israelit trebue să rĕmână credincios către generaţiunea patriarhilor şi a drepţilor; cariĭ aŭ făcut glorie poporuluĭ luĭ D-ḑeŭ; el trebuia să se conformeze cu exemplele lor; voind a urma o altă cale de cât a lor, lăsându-se la murmure, dorind bunurile falşe ce le ambiţionaŭ pĕcătoşiĭ, el devenea necredincios adunăriĭ luĭ Abraam, Isac şi Iacob şi altor marĭ luminĭ ale naţiuneĭ.

MEDITAŢIUNI

A dori folósele temporale, şi a se plânge de necazurile ce le încércă cine-va, este a necinsti societatea sfinţilor, a se retrage din compania lor, este a nu avea fidelitate în maximele şi exemplele lor. Nu ştiŭ dacă este în toţi psalmiĭ ceva maĭ atingĕtor de cât gândirea acésta. Dacă continuiĭ a mĕ plânge de Provedinţă, când ea mĕ întristézĕ, sunt trădător întregeĭ naţiunĭ a fiilor luĭ D-ḑeŭ. Fer. Augustin, explicând acest loc ḑice. dacă cârtesc în contra bătăilor cu care mĕ loveşte D-ḑeŭ, n'aş maĭ fi în unire cu sfinţiĭ; aş vorbi alt-fel, precum a făcut Abraam, Isaac, Iacob: şi ca toţi profeţiĭ. Toţi sfinţiĭ aceştia aŭ ḑis, că este o provedinţă,

că D-ḍeŭ guvernă tóte lucrurile omenești, că voința luĭ D-ḍeŭ este regula unică a acțiunilor nóstre. Voiŭ îndrăsni să vorbesc alt-fel? Avea-voiŭ maĭ multă înțelepciune și înțelegere de cât el?

In legea nouă acest argument este mult maĭ tare, pentru că însuș fiul luĭ D-ḍeŭ a dat exemple de răbdare în mijlocul încercărilor și necazurilor, pentru că a preferat acéstă cale înaintea onorurilor, plăcerilor și bogățiilor. Fi-voiŭ decĭ în discordie cu el? Inlătura-voiŭ acest mare model al tuturor sfinților? Atuncĭ ar fi a renunța la făgăduințele sale, la dragostea sa, la împărăția sa.

VERSURILE 16, 17.

Și am socotit că va cunóște; acéstă ostenélă este înaintea mea.

Până ce voiŭ intra la sfințitorul luĭ D-zeŭ și voiŭ înțelege spre cele de apoĭ ale lor.

Ebreul nu este diferit aicĭ de traducerĭ; el ḍice: Acéstă ostenélă este înaintea ochilor meĭ, este acelaș sens ca și *înaintea mea.*

Profetul maĭ expune încă o încercare ce face omul drept, pentru a cunóște causele prosperității celor rĕĭ; silințĭ nefolositóre dacă nu întrebuințéză luminile religiuneĭ. Ceea ce Psalmistul numește *a intra în sanctuarul luĭ D-ḍeŭ.* Am putea crede iarăș că este vorba de viéța viitóre și de prea-fericita eternitate; căcĭ numaĭ atuncĭ va fi posibil a cunóște isvórele providenței și distanța cea mare ce este între starea unuĭ drept și aceea a unuĭ pĕcătos.

MEDITAȚIUNI

Adevĕratul mijloc de a se liniști asupra tuturor evenimentelor vieței, este de a intra în sfințitorul luĭ D-ḍeŭ, a medita legea sa, și de a gândi la sfêrșitul omuluĭ. Cu cât căile luĭ D-ḍeŭ sunt ascunse și nepătrunse, cu atâta ele sunt maĭ demne de el, și cu atâta simțim, că religiunea este necesară; că fără ea nu putem să spunem nimic, fie din ordinul fisic orĭ moral, fie pentru timpul present saŭ pentru veacul viitor. Ah! câtă învĕțătură în acest cuvênt! Am voit să cunosc pentru ce cel rĕŭ prosperă, și pentru ce ómenii bunĭ sunt necăjiți; dar acest lucru este maĭ presus de puterile mele. Am intrat decĭ în sanctuarul Domnuluĭ și m'am unit cu el priu rugăciune, am meditat sfêrșitul cel maĭ de pe urmă a omuluĭ, și cu tóte că n'am vĕḍut lămurit tóte

raporturile providenței și a științeĭ luĭ D-ḍeŭ, cu tóte acestea am judecat, că acéstă Ființă suverană fiind infinit justă, infinit înțeléptă, infinit puternică, într'o ḍi va restabili ordinea în tóte; că el lasă ca ceĭ drepțĭ să fie ispitiți pentru ca să se curățéscă, și că face parte din bunurile sale și păcătoșilor, pentru a-ĭ trage la dênsul dacă simțesc prețul acesteĭ libertățĭ, și pentru a manifesta în eĭ înfricoșatele pedepse de vor rămânea împetriți.

VERSUL 18.

Insă pentru vicleșugurile lor, le-aĭ pus lor rele pogorîtu-le-aĭ pre eĭ când s'aŭ înălțat.

Acéstă particulă *însă*, presupune, că versul precedent se înțelege în al doilea mod precum am ḍis. Nu pot să cunosc aceste lucrurĭ, adecă, pentru ce ceĭ rĕĭ sunt încărcați de bunurĭ pe pământ, până ce voiŭ intra în sanctuarul Domnuluĭ și voiŭ vedea sfîrșitul acestor impioșĭ. Cu tóte acestea vĕḍ aicĭ un mare adevĕr; că Domnul din causa vicleșugurilor lor, 'ĭ-aŭ pus în locurĭ lunecóse. In exemplarele grecești se citește ἔθου αὐτοῖς κακά, *le-aĭ pus lor rele*: în ebreŭ este: da în locurĭ lunecóse 'ĭ-aĭ pus pre eĭ, este acelaș sens; dar ceĭ LXX aŭ parafrasat, eĭ aŭ pus causa acesteĭ situațiunĭ lunecóse în care D-ḍeŭ a pus pre ceĭ rĕĭ; pentru că eĭ înșușĭ s'aŭ angajat maĭ întâiŭ, usând de tot felul de artificiĭ pentru a câștiga bunurile temporale. *Oborîtu-i-aĭ pre eĭ când s'aŭ înălțat*: Ebreul de astăḍĭ ḍice: lăsatu-i-aĭ să cadă în prăpastie. Este למשואות, venind de la שאה destruxit, vastavist. Ceĭ LXX l'aŭ derivat de la נשא elevavit; n'aŭ putut să fie deosebire între lecțiunea lor și aceea a ebreuluĭ de astăḍĭ, de cât în aceea că ש al lor se crede ca să fi avut punctul la stânga, pre când în ebreul din bibliile nóstre, acest punct este la drépta. S'ar putea crede, că niște ómenĭ, cariĭ nu cunoșteaŭ punctele s'ar fi amăgit? Prin urmare amêndouă sensurile sunt bune. Oborîtu-i-aĭ pre eĭ când s'aŭ înălțat, și 'ĭ-aĭ precipitat în miserie saŭ în abisul nenorocireĭ. Maĭ nicĭ nu e diferență între aceste douĕ sensurĭ; căcĭ a precipitat pe impioșĭ în abis, este a-'ĭ oborî când caută a se înălța, și a-'ĭ precipita când se înalță, este a-'ĭ oborî în abis.

MEDITAȚIUNI

Cum pune D-ḍeŭ în situațiunĭ periculóse, în locurĭ lunecóse, pre aceĭ cariĭ se îndepărtéză de el, și cariĭ nu alérgă de cât după bunurile acesteĭ lumĭ? Invoind ca eĭ să câștige aceste bunurĭ, să se bucure de plăcerĭ, să ajungă la o-

norurĭ. Tóte lucrurile acestea sunt ca niște locurĭ lunecóse, în care cea maĭ mare parte din ómenĭ nu pot pune piciorul fără a luneca; mândria se légă de spirit, moliciunea subjugă inima, tóte pasiunile se înșiră pizmuind unĭĭ pre alțiĭ. Uitarea de D-ḑeŭ vine după aceea, gândirea de mórte se șterge, cunoștința de sine se neglijézĕ, prin aceea harul se aude rar și slab. Cine va păzi pe un muritor slab, fără luarea aminte și fără temerea de D-ḑeŭ, de o cădere apropiată? el însuși a intrat în acéstă cale periculósă, și cea maĭ mare nenorocire a sa, este că provedința nu l'a reținut prin flagele salutare. El se bucură decĭ de aceste bunurĭ falșe, se înalță din ḑi în ḑi maĭ presus de sfera altor ómenĭ: dar încă n'a ajuns la termenul dorințelor sale, că el se vede precipitat prin mâna Domnuluĭ. Profetul, ḑice Fer. Augustin nu spune că acești pĕcătoși sunt rĕsturnați, când sunt la cel maĭ înalt grad de glorie; el ḑice că catastrofa lor se întêmplă pe când se înalță încă, pentru a însemna, că ambițiunea este fără marginĭ, și că cel maĭ norocit dintre muritorĭ termină cariera sa, maĭ 'nainte de a înceta cu formarea proectelor.

VERSURILE 19, 20.

Cum s'aŭ făcut întru pustiire, îndată-și s'aŭ stins, perit-aŭ pentru fără de legea lor. Ca visul celuĭ ce se deștéptă Dómne în celatea ta chipul lor de nimica 'l veĭ face.

Ebraiștiĭ traduc, *în mijlocul ororilor*, în loc de: *pentru fără-de-legea lor*. Cuvêntul בהלות face dificultatea. Fer. Ieronim traduce *quasi non sint* fără îndoială din causa rădăcineĭ בל care însémnă *nu, nu care cum-va*; ceĭ LXX neapĕrat aŭ privit la aceeași rĕdăcină care intră în composițiunea cuvêntuluĭ *belial*, de care se servește Scriptura pentru a însemna un *om rĕŭ*. Acéstă etimologie este fórte bună, căcĭ viclenia în sine nu este nimic; astfel profetul ar ḑice: Eĭ aŭ perit ḑin causă, că n'aŭ avut de loc merite și virtuțĭ. Cred că acest sens este tot așa de bun și tot așa de întemeiat în ebreŭ ca și al ebraiștilor, cariĭ traduc, *pro hororibus* saŭ *terroribus* făcênd ca verbul בהלות să vie de la verbul בהל *terruit* și supusând că ה și ל sunt transportați.

La verbul 20, ebraiștiĭ se împărțesc; unĭĭ traduc בעיר *în celatea*, ca ceĭ LXX și Vulgata; alțiĭ *în deșteptarea*, adică când te veĭ deștepta. Cea maĭ mare parte este pentru *în celatea*, pentru că בעיר are însemnarea acésta, care face aicĭ un sens bun.

De nimic 'l veĭ face. Ebreul ḑice propriŭ *spernes*, dar în ebreŭ

a despreţui, are o forţă mare, când e vorba de D-ḑeŭ, el însémnă *a sfărâma*, *a zdrobi*, *a nimici*, saŭ *a face de nimic*.

Profetul se liniştéşte aicĭ la vederea sigureĭ şi totaleĭ distrucţiunĭ a impioşilor. El ḑice, că D-ḑeŭ va nimici până şi chipul lor în cetatea sa cea sfântă, şi că va fi ca visul celuĭ ce se deştéptă, el piere într'un moment. Acéstă cetate a luĭ D-ḑeŭ este saŭ Biserica, adunarea sfinţilor, saŭ Ierusalimul ceresc, póte că acéstă expresiune este întrebuinţată şi pentru a însemna că aceştĭ impioşĭ vor dispărea în ochiĭ lumiĭ întregĭ, ca şi un cetăţén nenobil saŭ rĕŭ, este şters din lista celor-l'alţĭ cetăţenĭ şi este obligat a nu se maĭ arăta. Se vede într'un cuvênt, că acest profet a voit să descrie distrugerea totală şi ruina celor rĕĭ.

MEDITAŢIUNI

Câtă forţă în expresiunea acésta: *Ca visul celuĭ ce se deştéptă Dómne în cetatea ta chipul lor de nimica 'l veĭ face!* Fericirea impioşilor este pre pământ ca o umbră, o figură, şi Domnul 'ĭ va nimici ca pe *un vis*; îndoita causă de a nu face nicĭ un caz de o stare aşa de imaginară; nu este de cât o fantomă şi va peri ca şi ideile uşóre ce se furişéză în timpul somnuluĭ, şi de îndată ce se deştéptă nu maĭ zăreşte nimic. In momentul morţiĭ, acéstă fantomă încetéză de a maĭ face ilusiunĭ. Cetatea luĭ D-ḑeŭ se deschide, dar nu pentru a primi ceea ce nu are nimic solid, real şi durabil. Pe când omul bun intră în acéstă locuinţă eternă cu meritul sărăcieĭ, suferinţelor, umilinţelor, pĕcătosul n'are parte de cât de locul desperăriĭ, unde tóte rĕutăţile pământuluĭ sunt reunite, şi loviţĭ cu o anatemă eternă. Domnul nu cunóşte pre ambiţios, pre voluptos, pre bogatul avar. El 'ĭ despreţuieşte, 'ĭ priveşte ca nişte obiecte nedemne de dragostea sa, 'ĭ încércă şi 'ĭ şterge din societatea sfinţilor. Ce aŭ devenit pompa de care se glorificaŭ, fala care 'ĭ încunjura, mândria care'ĭ orbea? Totul a trecut ca o umbră, nu maĭ rĕmâne de cât căinţa, regretele, vermele neadormit; nimicirea absolută ar fi preferabilă uneĭ existenţĭ aşa de înspăimêntătóre. Dar dreptatea divină conservă pre pĕcătos pentru a'l pedepsi, şi 'l pedepseşte pentru a rĕsbuna abusul ce l'a făcut în viéţa acésta de bine-facerea conservaţiuneĭ.

VERSURILE 21, 22, 23.

Că s'a aprins inima mea și rărunchii mei s'aŭ schimbat. Și eŭ defăimat și nu am cunoscut, dobitoc m'am făcut la tine, și eŭ pururea cu tine. Ținutu-m'aĭ de mâna dreptei mele, și în sfatul tĕŭ m'aĭ povățuit, și cu slavă maĭ primit.

In loc de aceste treĭ versurĭ, în ebreŭ și grec sunt patru. Acésta pune puțina diferență în sens; dar pentru fondul versurilor trebue a mărturisi că 'i se póte da diferite explicațiunĭ. In adevĕr, unĭĭ vĕd aicĭ mărturisirea ce face Profetul, saŭ omul drept în numele căruia vorbește, de slăbiciunea sa, de prea marea sa sensibilitate, de neștiința sa, de abaterea sa, și în urmă recunoștința ce are pentru îngrijirile luĭ D-ḑeŭ către dênsul. Acest drept maĭ întâiŭ a fost cu totul turburat de prosperitatea de care se părea că se bucură pĕcătoșiĭ; el s'a abătut fórte ușor și a început a cârti; dar fiind-că conservă încă temerea de D-ḑeŭ, Domnul l'a reținut, l'a învĕțat cu sfaturile sale, l'a făcut să iasă glorios din acéstă ispită periculósă. Acésta este sensul ce l'am îmbrățișat și care se pare destul de natural.

Alțĭ interpreți cred, că aceste versurĭ exprimă sentimentele omuluĭ drept deja schimbat, și scăpat de ispita sa, ca și cum ar ḑice: Dómne, pentru că inima mea s'a aprins de dragoste către tine, că fondul sufletuluĭ meŭ a fost cu totul schimbat, și m'am umilit înaintea ta, sunt într'o supunere perfectă, și m'am hotărît a rĕmânea totdéuna alipit de consiliile tale; tu m'aĭ luat de mână, și te-aĭ făcut păzitorul meŭ în calea poruncilor tale, m'aĭ admis cu glorie în cêta sfinților tĕĭ. Nu se póte condemna acéstă aplicațiune; ea nu contrariḑice textul, și este autorizată de interpreți de reputațiune: se atribue chiar fericituluĭ Ieronim, la care nu se pare cu tóte acestea presintată lămurit.

Cât despre comparația versiunilor nóstre cu ebreul, nu se găsește marĭ delerinți.

Mulți ebraiști traduc: fiind-că amară s'a făcut inima mea; dar verbul יִתְחַמֵּץ însemnă *fermentatum* pre cât și *acidum factum est*; pentru care se póte vedea lexiciĭ, carĭ aprobă chiar lecțiunea celor LXX, ἐξεκαύθη.

Pentru: *rărunchii mei s'aŭ schimbat*; se traduce de pe ebreŭ: *rărunchii mei mă junghia*; dar ceĭ LXX aŭ derivat verbul אֶשְׁתּוֹנַן de la שָׁנָה, mutavit, și nu de la שָׁנַן acuit.

In loc de *deprimat* ebraiștiĭ traduc *nebun*, și trebue a mărturisi, că cuvêntul בָּעַר are însemnarea acésta.

In urmă versiunile se acordă cu ebreul, afară că textul pune la viitor *deduces me*, suscipies me. Se știe că la profeți, viitorul și preteritul sunt adese-orĭ luați unul în loc de altul.

In ebreŭ se află cuvêntul אַחַר postea, pe care nu l'a tradus ceĭ LXX, acéstă omisiune nu vatămă nimic și se póte suplini ușor.

MEDITAȚIUNI

In ispite care se ridică contra providenței, când ea permite evenimente, a căror causă nu o vedem, ceea mai bună parte ce avem să luăm, este de a ne umili înaintea lui D-deŭ, de a mărturisi neștiința nóstră, de a ne privi înaintea sfaturilor lui D-deŭ, ca cum n'am mai avea inteligență ca animalele. Acest principiŭ n'ar valora nimic într'o religiune care n'ar fi demonstrată de adevĕrată și dacă idolatriĭ ar fi voit a uza de ea în mitologia lor, ar fi avut dreptul de a'ĭ acusa de nepricepere, pentru că D-zeiĭ lor n'ar fi mai avut cunoștinți de putere și acțiune. Dar în economia uneĭ religiunĭ revelată, care face profesiune de a adora pre un D-deŭ infinit, a căruĭ privirĭ prin urmare sunt iarăși mai înalte mai presus de inteligența omenéscă, pre câtă distanță este între infinit și finit, este de o extremă înțelepciune de a crede, că se află în evenimentele ce D-deŭ permite, niște judecăți secrete, demne de D-deŭ, raporturĭ necunoscute, de care intră în planul acesteĭ Providenți infinite. De altmintrelea, nu este aicĭ timpul manifestațiuneĭ; D-deŭ se ascunde de noĭ, pentru a încerca credința nóstră și pentru a obținea omagiul încredereĭ nóstre. Când se va descoperi în totul, el ne va conduce *de mână* după expresiunea Profetuluĭ, în căile secrete ale consiliilor sale; moment glorios pentru noĭ; vĕlurile vor cădea, lumina ne va încunjura; nu vor mai fi îndoelĭ, nicĭ întrebărĭ, pentru că vom fi în splendórea sfinților.

VERSUL 24.

Că ce-mĭ este mie în cer, și de la tine ce am voit pe pământ?

Trebue a considera bine ebreul aicĭ, pentru că el servește a lămuri pre ceĭ LXX și Vulgata. In acest text se citește: Cine este pentru mine în cer? și cu tine n'am voit pre pământ? Ceĭ LXX aŭ pus τί în loc de τίς: acelaș sens. Profetul dicênd: cine este pentru mine în cer? înțelege, că afară de D-deŭ, nicĭ o ființă nu'l va satisface chiar în cer; așa dar este acelaș sens, când se dice: Ce'mĭ este mie în cer?

Apoĭ, *cu tine n'am voit nimic pre pământ*, ceea ce se potrivește cu, *ce am voit pre pământ, afară de tine* saŭ *fără tine*? Trebue a observa că ebreul se mai póte traduce: n'am voit nimic

pre pământ înaintea ta; saŭ în latină: non delector in terra aequi ac in te; dar primul sens este maĭ bun, *cu tine n'am voit nimic pre pământ*, pentru a arĕta, că numaĭ D-ḑeŭ ĭ era de ajuns. Ceĭ LXX aŭ legat acest vers cu cel precedent: *Căcĭ cine 'mĭ este în cer?* acest *căcĭ* nu este în ebreŭ. Acéstă legătură nu face un efect rĕŭ, pentru că sentimentul ce are profetul de ajutorul ce l'aŭ priimit de la D-ḑeŭ este întărit și dovedit prin dorința ce are de a poseda numaĭ pre D-ḑeŭ. Sunt cariĭ traduc: *ce am dorit de tine pre pământ?* și acéstă versiune este bună de se suplinește, *de sigur că pe tine*; fără aceia că se depărtéză de ebreŭ. Textul ebreŭ ḑice: *Cu tine nu doresc pre pământ*, pentru a arĕta încă o-dată, că numaĭ D-ḑeŭ este de ajuns pentru un suflet, óre este atins de dragostea sa; că respinge orĭ-ce alt obiect; că nu se împărțește între D-ḑeŭ și obiectele create.

MEDITAȚIUNI

In acest vers este conținută învĕțătura așa de recomandată de sfinți, *că numaĭ D-ḑeŭ este binele nostru și că el trebue să fie obiectul dragosteĭ nóstre.* Profetul nu voește nicĭ pământul, nicĭ chiar dacă D-ḑeŭ nu se află aicĭ. El renunță la tot ceea ce nu este D-ḑeŭ; nu dorește chiar ca să fie ceva cu D-ḑeŭ. In cursul cântăreĭ sale s'aŭ părut întristat de prosperitățile pĕcătosuluĭ; dar revenit în sine și după mărturisirea neștiinței și a miserieĭ sale el înțelege și declară, că numaĭ D-ḑeŭ 'ĭ este deajuns, el numaĭ cercetéză pentru ce ceĭ rĕĭ se bucură de o fericire temporală; el 'ĭ privește de acum ca pe niște nenorociți, pentru că sunt departe de D-ḑeŭ. El își rîde de acești nenorociți aĭ véculuĭ; consimte a fi privat de totul afară de D-ḑeŭ, și nu voește a poseda nimic din acele ce ne îndepărtéză de D-ḑeŭ; într'un cuvênt, inima sa este cu totul concentrată în D-ḑeŭ. Cât este de mângâitor pentru noĭ de a găsi acest mare princip al celeĭ maĭ înalte perfecțiunĭ stabilit, așa de lămurit chiar sub lege, și cu atâtea secole maĭ nainte de a se arĕta în lume marele mobil al dragosteĭ Iis. Chr.!

VERSUL 25.

Stinsu-s'aŭ inima mea și trupul meŭ; D-ḑeul inimiĭ mele, și partea mea D-ḑeule în veac.

Nu este diferință în ebreŭ de cât pentru cuvêntul *D-ḑeul inimeĭ mele*; acest text ḑice *stânca inimiĭ mele*. Noĭ am observat de maĭ

multe orĭ, că în psalmĭ, *D-ḑeŭ* și *Stânca* se iaŭ unul pentru altul, așa că *stânca* póte trece pentru unul din numele luĭ D-ḑeŭ.

Deși acest vers se pare destul de lămurit, ne putem îndoi cu toate acestea de adevĕratul sens al acestor cuvinte: *stinsu-s'a inima mea și carnea mea*; adică, dacă trebue a le lua pentru o expunere a miserieĭ, a stăreĭ de înjosire fisică în care se găsea corpul și inima profetuluĭ; saŭ dacă acéstă *stingere* este expunerea dragosteĭ arḑĕtóre și consumătóre, ce încércă el; ca și în psalmul 83, stinsus-a sufletul meŭ de dorința ce are de a visita templul Domnuluĭ. Un comentator german crede că Psalmul face un fel de suposiție, care este ca urmare la aceea ce a ḑis maĭ sus; el a declarat că cerul și pămêntul nuĭ folosesc nimic, dacă nu se bucură de presența Domnuluĭ; aicĭ după acest comentator el ar ḑice, că corpul sĕŭ și chiar inima sa, adică, tótă persóna sa, nu l'ar interesa de loc, ar considera-o de nimic, dacă n'ar fi D-ḑeŭ sprijinul și moștenirea sa. Este destulă fineță în explicațiunea acésta și se împacă cu textul și traducerile. Dacă acésta nu se primește, cred cel puțin că trebue a lua *stingerea* de care vorbește Profetul, pentru o dorință arḑĕtóre care'l transporta, pentru expresiunea dragosteĭ care 'l lipește de D-ḑeŭ. El ar ḑice: Dómne, inima mea și simțurile mele ard de dragoste pentru tine; o D-ḑeule, tu eștĭ D-ḑeul inimeĭ mele, tu eștĭ partea mea saŭ moștenirea mea în veac.

MEDITAȚIUNI

Ast-fel vorbeaŭ sfinții; în dorința ce'ĭ apăsa de a se uni cu D-ḑeŭ, eĭ mărturiseaŭ că sufletul lor și chiar corpul lor nu se maĭ putea opune la focul divin, care'ĭ consuma. Eĭ strigaŭ: *O D-ḑeul inimeĭ mele*, numaĭ tu poțĭ să vindecĭ acéstă rană profundă; numaĭ tu eștĭ tot binele meŭ, tótă moștenirea mea, tot fondul speranțelor mele.

Ce de putere în aceste expresiunĭ. *Stânca inimeĭ, moștenirea eternă a dreptățiĭ.* Numaĭ D-ḑeŭ este și una și alta. El întărește inima omuluĭ contra tuturor evenimentelor vieţeĭ, contra tuturor vijeliilor, pasiunilor; el se dă însuș omuluĭ drept pentru a'l îmbogăți și pentru a'l umplea de dorințele sale în eternitate. Ah! fraților meĭ, ḑicea Fer. Augustin în explicația acestuĭ psalm, noĭ am găsit adevĕratele bogățiĭ. Ómeniĭ sclavĭ pasiunilor, împartă între eĭ bunurile acesteĭ lumĭ; aplice-se uniĭ la profesiunea armelor, alțiĭ la jurisprudență, uniĭ la comerț, alțiĭ la agricultură: iată poporul luĭ D-ḑeŭ, care strigă, *D-ḑeul meŭ și partea mea*, și nu este pentru un timp, ci pentru eternitate. Dar pentru a poseda acéstă moștenire, trebue ca D-ḑeŭ să fie *D-ḑeul inimeĭ*.

adică să fie iubit cu o dragoste curată și numaĭ pentru el. Să nu i se céră altă résplătire, de cât pe el însuși; altmintrelea ar prefera maĭ mult ceea ce aștéptă, de cât pre însuși D-ḑeŭ.

VERSUL 26.

Că iată ceĭ ce se depărtézā pre sineși de la tine vor pieri: pierdut-aĭ de la tine pre tot cel ce curvește.

Profetul opune sórta pĕcătoșilor cu acea a prietenilor luĭ D-ḑeŭ. Ebreul pune la singurit: tu pierḑĭ pre tot cel ce desfrânézā. Este ordinar în Scriptură de a numi *adulter*, *fornicațiune* pĕcatul acelor ce se dedaŭ la dragostea obiectelor create: ceea ce însémnă că unirea ce este între D-ḑeŭ și sufletul credincios trebue să fie privită ca o legătură, ca o căsătorie, și că D-ḑeŭ este gelos de a poseda singur dragostea nóstră.

MEDITAȚIUNI

Dacă mĕ înspăimêntez de adulterul corporal, trebue să gândesc, că în ochiĭ luĭ D-ḑeŭ, acel ce iubește obiectele create este de-o-potrivă vinovat; D-ḑeŭ va desfășura pedepsele sale contra celor ce iubesc lumea, pentru că dragostea lumiĭ este incompatibilă cu dragostea luĭ Dumneḑeŭ. Strein abus ce facem de inima nóstră! Când noĭ iubim alt-ceva afară de D-ḑeŭ, rupem nodul legătureĭ ce l'a format cu noĭ. El nu maĭ este D-ḑeul inimeĭ nóstre, nu maĭ este partea și moștenirea nóstră; el este inimicul nostru, și cine se va împotrivi mânieĭ sale și a se sustrage de pedepsele sale?

VERSUL 27.

Iară mie a mĕ lipi de D-ḑeŭ bine este: A pune întru Domnul nădeḑdea mea, ca să vestesc eŭ tóte laudele tale în porțile feteĭ Sionului.

Ebreul și grecul reunește acest vers din Vulgata într'unul, și ebreul nu adaogă nimic, care să réspundă la aceste cuvinte: *în porțile feteĭ Sionului*. Cu tóte acestea, nu vatămă nimic versul, și se găsesc în versul 14 a psalmuluĭ 9: ca să vestesc tóte laudele tale în porțile feteĭ Sionuluĭ.

Ebreul ḑice: Iar eŭ, fericirea mea este a mĕ apropia de D-ḑeŭ; caut în Iehova, Domnul adăpostul meŭ, ca să spun tóte faptele tale. Ceĭ LXX aŭ putut traduce מלאכותיך prin τὰς ἀγγελίας σου, căcĭ cu-

vêntul ebreŭ înseamnă și laudationes și praedicationes. Tot aceștĭ interpreţĭ aŭ pus infinitivul τίθεσθαι ἐν τῷ Κυρίῳ τὴν ἐλπίδα μοῦ este acelaș sens.

MEDITAŢIUNI

Treĭ obligaţiunĭ pentru credinciosul adevĕrat; el trebue să se lipéscă de D-ḑeŭ, să pue speranţa sa în D-ḑeŭ, să vestéscă minunile luĭ D-ḑeŭ. De împlinește aceste datoriĭ cu zel și dragoste se va bucura de bunătăţile adevĕrate, va vieţui în pace, va fi neclintit în tóte evenimentele vieţeĭ. Lipiţi-vĕ de D-ḑeŭ, ḑice Fer. Augustin, prin nădejde, pentru că nu puteţĭ să vĕ lipiţĭ încă de el vĕḑênd fericirea. Când vi se va arăta în totul, speranţa nu va maĭ avea loc, dar pe cât timp sunteţĭ pre pămênt, speranţa este ancora care trebue să vĕ întăréscă, să vĕ feréscă de naufragiŭ. Lipiţi-vĕ de D-ḑeŭ, și nu vĕ temeţĭ că'l veţĭ împărţi posedându-l cu toţiĭ aceĭ ce'l iubesc. El ajunge la toţĭ: fie-care din aceĭ la cariĭ el se comunică, se bucură de el avêndu-l întreg, și toţĭ se bucură de acéstă întregime, ca cum s'ar comunica numaĭ unuia. Amintiţi-vĕ a-l lăuda, a-l bine-cuvênta, dar porţile fetiĭ Sionuluĭ să rĕsune de cântările vóstre, adecă în Biserică, în unire și în unitate, să daţĭ laudă luĭ D-ḑeŭ. Ce instrucţiune Dómne! Cum intră ea perfect în sentimentele profetuluĭ! Cât de atins mĕ simţ de acéstă cântare minunată! Fă ca lecţiunile ce ea conţine să nu se ștérgă nicĭ-o-dată din memoria mea. *Amin.*

PSALMUL LXXIII

Titlul: Intellectus Asaph, este asemenea cu al psalmuluĭ XXXI. *David intelectus* și trebue a se înţelege că acest imn este lucrarea saŭ efectul înţelepciuneĭ profetice a luĭ Asaph. Se observă ușor că obiectul ce'l îmbrăţișéză acest autor sacru, este o profeţie despre nenorocirile Ierusalimuluĭ în câte-va catastrofe marĭ ce îmbrăţișa. Se dispută dacă e aceea din timpul luĭ Nabuchodonosor, saŭ acea a luĭ An-

tioh, saŭ cea de pe urmă sub Tit. Fie-care interpretă după placul sĕŭ în privinţa acésta, şi nu se póte dovedi invincibil superioritatea acesteĭ gândirĭ asupra celor-l'alte. Se pare nu maĭ puţin maĭ adevĕrat, că este vorba de ruina oraşuluĭ şi a templuluĭ sub Nabuchodonosor; însemnătatea este maĭ mare, dar orĭ-cum ar fi, acest imn póte conveni persecuţiunilor Bisericeĭ şi necazurilor, fie exterióre, fie interióre, ce le încércă drepţiĭ în viéţa acésta.

VERSUL I.

Pentru ce, D-ḑeule, ne-aĭ lepădat până în sfîrşit; Iuţitu-s'a mânia ta peste oile păşuniĭ tale.

Nu este diferenţă în ebreŭ: căcĭ nu este de cât o expresiune, fumavit saŭ fumabit nasus tuus în loc de viatus est furor tuus. Interpreţiĭ aŭ substituit sensul propriŭ celuĭ metaforic.

S'ar putea traduce: *Dómne, óre ne-aĭ părăsit pentru totdéuna* etc.

Aicĭ e începutul plângeriĭ profetuluĭ, vĕḑênd cu spiritul captivitatea poporuluĭ luĭ Israil. Se observă afară de sentimentul uneĭ dureriĭ vie, un fond de încredere şi o supunere umilită la voinţa Domnuluĭ. Psalmistul nu se îndoeşte, că D-ḑeŭ, infinit drept să nu fi avut cuvênt pentru a lucra astfel în privirea poporuluĭ sĕŭ; dar el nu încetézĕ de a represinta relele ce suferă şi de a le cere sfêrşit saŭ uşurare.

MEDITAŢIUNI

Era uşor Iudeilor de a înţelege pentru ce situaţia lor era nefericită sub Nabuchodonosor. Eĭ aŭ fost idolatri, şi profeţiĭ adeseorĭ le-aŭ imputat rătăcirile lor, eĭ le prevestea pedepsele ce 'l ameninţaŭ dar în fine după ce aŭ reintrat în sine, eĭ puteaŭ întreba pre Domnul, dacă era cu totul determinat a'ĭ părăsi până în sfârşit, a'ĭ lovi neîncetat, şi a le ridica pentru totdéuna speranţa întórceriĭ în patrie.

Creştiniĭ persecutaţi în timpul celor treĭ secole primarĭ puteaŭ adresa aceeaşĭ rugăciune Domnuluĭ.

Aŭ fost momente, când creştinismul se părea povîrnit spre ruina sa, atât de violentă era furia persecutorilor; şi în tóte timpurile un mare numĕr de drepţi, orĭ în societate orĭ luaţi în deosebĭ, aŭ dovedit necazurĭ cu totul amare·

Nu le-aŭ fost oprit de a se presinta înaintea Domnuluĭ, de a'ĭ întreba cu umilinţă despre aceea ce a putut să 'l tulbure contra lor. Dacă D-ḑeŭ nu voește a le descoperi secretele purtăriĭ sale, eĭ vor vedea saŭ că s'aŭ rătăcit din căile sale, saŭ că'ĭ pedepsește pentru a se pocăi; saŭ că încércă răbdarea lor, pentru a'ĭ încorona cu maĭ multă glorie; saŭ că voește a'ĭ face maĭ conform cu Is. Chr. fiul sĕŭ, care iarăș̆ĭ se părea părăsit în grădina măslinilor și pe cruce. In tóte cazurile acestea, conformitatea cu buna plăcere a luĭ D-ḑeŭ, este calea în care trebue să mérgă. Dacă domnul ascunde totdéuna planurile sale, și că continuă de a'ĭ lovi, este momentul de a aplica cele maĭ marĭ virtuțĭ, câștigând în întunerecile cele maĭ profunde acéstă judecată a rigóreĭ. *O Părintele meŭ*, ḑicea Is. Chr., *facă-se voia ta și nu a mea.*

VERSURILE 2, 3.

Aduțĭ aminte de adunarea ta, care o aĭ câștigat din început. Mântuit-aĭ toiagul moștenirii tale: muntele Sionul acesta întru carele aĭ locuit întrênsul.

In textul ebreŭ și în cel grec nu este aicĭ de cât un vers; acésta împărțire este indiferentă. Ebreul este prea scurt; Adu-țĭ aminte de adunarea ta; tu a-'ĭ posedat-o de la început; a-ĭ răscumpĕrat sceptrul moștenireĭ tale, acest munte al Sionuluĭ; tu a-ĭ locuit întru el. Este ușor de a vedea că versiunile nóstre se potrivesc de minune cu sensul acesta.

Profetul expune în versurile acestea motivele rugăciuneĭ sale. Protecțiunea Domnuluĭ de care se bucura poporul sĕŭ în tot timpul; alegerea ce a făcut, ca el să fie împărăția și moștenirea sa; predilecțiunea ce aŭ mărturisit-o pentru muntele Sionuluĭ, fixând aicĭ locuința sa. Acest profet dă a înțelege, că nu este adevĕrat, că D-ḑeŭ părăsește un popor pe care l'a umplut de atâtea binefaceriĭ, și sentimentul sĕŭ este exprimat în forma de rugăciune: *Adu-țĭ aminte* etc.

MEDITAȚIUNI

Creștinul care s'a îndepărtat de căile dreptățiĭ trebue să ḑică luĭ D-ḑeŭ, înturnându-se către el în sinceritatea inimeĭ sale: Adu-țĭ aminte Dómne de un suflet pe care l-aĭ stăpânit de la început prin sfântul botez, pe care l-aĭ răscumpĕrat cu prețul sângeluĭ tĕŭ, pe care l-aĭ ales de moștenirea ta și pentru ca să așeḑĭ locuința ta! Veḑi-l în prada inimi-

cilor sĕĭ și aĭ tĕĭ: lovește acești tirani puternicĭ și reintră în posesiunea unuĭ bine, care este al tĕŭ.

Nu fără cuvênt numește Profetul pre poporul luĭ D-ḑeŭ oile pășuniĭ sale. Toți ómeniĭ sunt aĭ Domnuluĭ; dar aceĭ pe carii ĭ-aŭ ales, ca să-l dea un cult particular și demn de el, sunt oile sale iubite. Eĭ maĭ sunt după o figură ce o întrebuințézĕ profetul, sceptrul moștenireĭ luĭ D-ḑeŭ, pentru că eĭ ţin cel maĭ înalt rang în casa sa. Cât de puțin cunosc ómeniĭ prețul vocațiuneĭ lor în calitate de *oĭ* și *moștenire* a luĭ D-ḑeŭ! Eĭ nu gândesc nicĭ la păstoruĭ, carele ĭ paște, nicĭ la stăpânul a căruĭ avere sunt eĭ, și care voește să-ĭ posedeze ca pe o moștenire a sa. O D-ḑeule! scriŭ acestea, și nu înțeleg nicĭ raporturile, nicĭ datoriile, nicĭ urmările. Pentru că credința este ca mórtea în mine: reînsufletește, Dómne, și nu mĕ voiŭ ocupa de cât de îngrijirea de a'ți prepara o moștenire demnă de tine.

VERSUL 4.

Rădică-ți mâinile tale preste mândriele lor întru sfêrșit: câte aŭ viclenit vrăjmașul întru cel sfânt al tĕŭ.

Cea maĭ mare parte din ebraiștĭ traduc: *Ridică-ți mâinile tale* dar dacă examinăm bine cuvêntul פְּעָמֶיךָ, se va vedea, că propria sa însemnare este acțiunea mâinilor, care lovesc alternativ cum fac ferariĭ, saŭ aceĭ ce bat porumbul, saŭ atlețiĭ, cariĭ se lovesc unul pe altul. Așa uniĭ traduc: Exalta percussiones tuas: ceea ce revine la *ridică mâinile tale.*

Preste mândriile lor. Ebraiștiĭ traduc: *ad devastationes* saŭ *ad ruinas*, cum traduc și în versul 18 al psalmuluĭ precedent, unde se găsește acelaș cuvênt לְמִשֹּׁאוֹת. Unde am observat, că ceĭ LXX aŭ derivat acest cuvênt de la נשא *tulit* și nu de la verbul שאה *vastavit.* Pentru aceea eĭ aŭ tradus εἰδοί τὰς ὑπερηφανίας αὐτῶν, preste mândriile lor.

Câte aŭ viclenit: Ebreul ḑice: omnia mala egit; este acelaș sens; așa și autoriĭ principiilor discutate traduc: Câte rele n'aŭ comis eĭ în sanctuarul tĕŭ? Profetul cere aicĭ ca Domnul să rușineze pentru totdéuna mândria inimicilor poporuluĭ sĕŭ; și îndată el descrie excesele și atentatele inimicilor sĕĭ. Ceea ce'l atinge maĭ ales, este profanațiunea templuluĭ și a lucrurilor sfinte.

MEDITAȚIUNI

Observ maĭ întâiŭ că acest profet nu cere destrucțiunea inimicilor luĭ Israel, dar numaĭ umilirea *mândrieĭ* lor. În

acelaș sens cerem și noĭ ca să rușineze pre vrăjmașiĭ Bisericeĭ sale. Umilirea conduce la întórcere, dovadă este Nabuchodonosor. El fu umilit după profeția luĭ Daniil, și mulțumi puterei suverane a luĭ D-ḍeŭ.

Maĭ observ o mare încredere în rugăciunea acestuĭ profet. El nu expune așa de lung necazurile poporuluĭ sĕŭ, de cât pentru că știe că bunătatea și puterea sunt nemărginite în D-ḍeŭ. Nu se încrede tot ast-fel și ómenilor; se îndoește cu drept cuvênt de bună-voința lor, și tot atât și de puterea lor. Se știe că eĭ se intereséză puțin de sórta nenorociților, și că maĭ în totdéuna eĭ nu pot vindeca, când chiar s'ar interesa.

Maĭ observ încă, că onórea către D-ḍeŭ și cultul sĕŭ cel sfânt, escită regretele acestuĭ profet. El geme de distrugerea sanctuaruluĭ, și încércă marĭ dureriĭ.

Tóte punctele acestea de vedere, sunt de o mare instrucțiune pentru noĭ. Să iubim pre inimiciĭ noștri, chiar când dorim să fie umiliți. Să nu amestecăm interesele nóstre cu ale luĭ D-ḍeŭ; să avem o încredere nemărginită întru el; să nu avem alt obiect de cât îndreptarea și propagarea glorieĭ sale.

VERSURILE 5, 6, 7.

Și s'aŭ fălit ceĭ ce te urăsc pre tine în mijlocul prasniculuĭ tĕŭ. Pus-aŭ semnele sale semne, și n'aŭ cunoscut; ca întru o eșire maĭ presus. Ca întru o dumbravă de lemne cu topóre aŭ tăiat ușile luĭ de odată, cu secure și cu bardă l'aŭ surpat pre el.

Am pus aicĭ treĭ versuriĭ, de și fie-care din ele cere multe observațiuni. Cuvêntul meŭ, este că în ebreŭ și în grec, unde sunt iarăși treĭ versuriĭ divisiunile sunt fórte diferite.

Și s'aŭ fălit ceĭ ce te urăsc pre tine în mijlocul solemnităților tale. Ebreul ḍice: Mugit-aŭ neamiciĭ tĕĭ în locașul tĕŭ. Nu este diferința de cât în verbul *mugit-aŭ*; dar se vede în de ajuns că *fălitu-s'aŭ* nu este un contra sens. Aceștĭ inimicĭ aĭ luĭ D-ḍeŭ; pliniĭ de mândrie și de furóre, intrară în Ierusalim ca niște leĭ ce *mugea*. Aicĭ se termină versul Vulgateĭ; ebreul și grecul adaugă aicĭ cele patru cuvinte ce urmézĕ:

Pus-aŭ semnele sale semne. Ebreul ḍice tot ast-fel, nu ne putem îndoi, că nu se înțelege aicĭ stégurile inimicilor ridicate ca semne de victorie.

Și n'aŭ cunoscut; ca întru o eșire maĭ pre sus. Aicĭ începe al doilea vers în ebreŭ și în grec. In text nu este negațiunea. Ceĭ

LXX aŭ adăogat-o, saŭ că aŭ vĕdut-o în exemplarele lor. Sensul ebreuluĭ este; *şi era la privire ca şi acel ce ridică securea asupra unor arborĭ tufoşĭ*; dar pentru a face acest sens, trebue a strica versul următor, unde Vulgata pune: *Ca într'o dumbravă de lemne.* Ea rapórtă, *şi n'aŭ cunoscut ca întru o eşire maĭ pre sus,* la stindarde, ce le presupune puse de asupra porţilor ca pentru a înştiinţa de a părăsi templul; acesta este sensul ce credem, că trebue să se dea acesteĭ părţĭ grele; bine încredinţaţĭ că se póte traduce în multe chipurĭ. Presupunem *şi n'aŭ cunoscut* într'o parentezĕ. Ceea ce este minunat, şi care dovedeşte dificultatea loculuĭ este că versiunea Fer. Ieronim este neînţelésă în partea acésta. El ḑice: Posuerunt signa sua in tropheum, manifesta în introitu desuper, in saltu lignorum secures. Maĭ cu sémă sfârşitul nu se înţelege.

Ca într'o dumbravă de lemne, cu topóre aŭ tăiat uşile luĭ de o-dată, cu secure şi cu bardă l'aŭ surpat *pre el* In loc de *uşi* ebraiştiĭ vĕd *sculptures* dar cuvêntul פתוחיה însémnă şi *porţi.* Restul se acordă în deajuns, fără numaĭ că ebreul nu pune nimic care să se raporte la *eam* (pre el).

Iată deci sensul ebreuluĭ tradus cuvênt după cuvênt: Inimiciĭ tăĭ aŭ mugit în mijlocul adunărilor tale, eĭ aŭ pus stindardele lor ca semn (al victorieĭ). Cutare, saŭ fie-care din eĭ s'aŭ făcut cunoscut, ca acel ce ridica securea în sus într'un desiş de lemne (saŭ arborĭ); atunci eĭ aŭ rĕsturnat cu toţiĭ sculpturile cu lovituri de bardă şi ciocane.

Iată acum Vulgata, iarăşĭ cuvênt după cuvênt.

«Aceĭ ce te urăsc s'aŭ mărit în mijlocul solemnităţiĭ tale. Eĭ aŭ pus stégurile lor semne (ale victorieĭ lor) eĭ le-aŭ pus (fără să ştie, saŭ fără să respecte sfinţenia loculuĭ) în locul cel maĭ înalt (al templuluĭ), ca întru eşire (din cetate); (ceĭ LXX ḑic ca la intrare), ca şi cum ar fi fost într'o pădure plină de arborĭ, eĭ aŭ sfărâmat porţile (templuluĭ) cu lovituri de secure; eĭ aŭ sfărâmat (oraşul saŭ edificiul templuluĭ) cu bardă şi ciocan».

Este uşor de vĕḑut că în fond este puţină diferenţă pentru sens între aceste douĕ versiunĭ, şi că şi una şi alta presintă aceleaşĭ ideĭ spirituluĭ lectoruluĭ.

In ebreŭ este ceva maĭ puţin încurcat, şi acesta este tot folosul ce are asupra versiunilor nóstre.

MEDITAŢIUNI

Tot ceea ce s'a scris, ḑice Apostolul, (în sfintele cărţĭ) s'a scris spre învĕţătura nóstră. Tabloul ce'l face aicĭ Profetul de dărâmarea Ierusalimuluĭ şi al templuluĭ sĕŭ, figurézĕ aceea ce se petrece într'un suflet ce părăseşte pre D-ḑeŭ şi este părăsit de D-ḑeŭ. St. Chrisostom ḑice, că Ieremia n'ar fi avut lacrimĭ destule spre a plânge nenorocirea

unuĭ suflet lăsat la tirania Diavoluluĭ. Acest vrăjmaș al luĭ D-ḑeŭ, se légă de acest suflet, ca un leŭ mugitor, și se fălește de victoria sa. El așéḑă puterea sa în locul destinat de Domnul spre cultul sĕŭ, într'o inimă consacrată prin darul sfinţitor, în sanctuarul unde a locuit Sfântul Spirit.

El împinge aicĭ stindardul revolteĭ contra luĭ D-ḑeŭ, și adună împrejurul acestuĭ sens urîcios tóte pasiunile; ele stăpânesc puterile cele maĭ nobile ale sufletuluĭ, și asupra sensurilor, care sunt prin prejurul aceluĭ loc. Aceștĭ inimicĭ victorioșĭ nu cunosc și nu respectă nicĭ una din trăsurile sfinţenieĭ ce D-ḑeŭ a imprimat în om, orĭ prin St. Botez, orĭ prin darul corpuluĭ și a scumpuluĭ sânge, orĭ prin atingerile harului. Puterile Iaduluĭ, secundate de pasiunĭ, distrug fără distincţiune tot ceea ce ar servi la apărarea și împodobirea interióră. Securea nu face atâta stricăciune într'un loc plântat cu arborĭ, cu dorinţa de plăcerĭ, setea de bogăţiĭ, focul ambiţiuneĭ, tempestele jalusieĭ și ale rĕsbunăreĭ, moleșirea și intemperanţa într'un suflet ce nu maĭ e apărat de dragostea luĭ D-ḑeŭ. Totul este rĕsturnat în edificiul spiritual; totul cade, până și chiar credinţa sub loviturile acestor tiranĭ. Teribila catastrofă, pe care ochiĭ noștri nu o pot vedea, dar care nu scapă privirilor Fiinţeĭ externe! Ea se va sfârși într'o ḑi cu focul, carele nu se maĭ stinge, vermele neadormit, întunerece nestrăbătute, scâșnirea dinţilor, care numaĭ încetéză, lanţurile de aramă, care nu se maĭ sfărâmă.

VERSURILE 8, 9.

Ars-aŭ cu foc sfinţitorul tĕŭ; în pământ aŭ spurcat locașul numeluĭ tĕŭ. Dis-aŭ întru inima lor, rudeniele lor dimpreună; veniţi și să stingem tóte praznicile luĭ Dumneḑeŭ de pe pământ.

Acestea sunt trăsurile cele maĭ de pre urmă ale tablouluĭ destinat a represinta nenorocirile și umiliaţiunile poporuluĭ luĭ Israil. Ebreul nu diferește în versul 8; căcĭ acéstă expresie nu se póte ḑice o diferinţă. Eĭ aŭ aruncat în foc sanctuarul tĕŭ; în loc de: eĭ aŭ aruncat foc în sanctuarul tĕŭ.

La versul 9-lea mulţĭ ebraiștĭ traduc: opprimamus eos, în loc de cognatio eorum: cuvêntul נינם face acéstă diferinţă; eĭ 'l trag de la ינה, oppressit, și ceĭ LXX l'aŭ derivat de la נין filius. Fer. Ieronim aŭ făcut tot ast-fel, pentru că el traduce, posteri eorum; și parafrasa haldaică ḑice iarăși filii eorum simul. Decĭ acéstă lecţiune nu póte fi condamnată.

Şi să stingem; ebreul ḍice *combusserunt*. Ediţiunea a şésea a celor LXX, în exaplele luĭ Origen, presintă καταπαύσωμεν, nu καταπαύσωμεν; şi Fer. Ieronim crede că în adevĕr aceştĭ interpreţĭ aŭ pus καταπαύσωμεν; póte fi şi aşa; cu tóte acestea, fiind că se citeşte în urmă τὰς ἑορτὰς, şi că *se stingem* convine maĭ bine de cât *să aprindem*. Este adevĕrat, că de şi aŭ simţit forţa verbuluĭ ebreŭ (care însémnă *a aprinde*) eĭ aŭ întrebuinţat, καταπαύσωμεν, care de alt-fel conservă tot sensul esenţial. Ebreul se exprimă prin a treia persónă întâiŭ a conjunctivuluĭ present, pentru că eĭ aŭ să lege partea a doua a versuluĭ cu cea dintâiŭ: Ḍis-aŭ... veniţĭ să stingem etc. şi acésta nu schimbă sensul. Ebreul ḍice: *ḍis-aŭ împreună... Ars-aŭ tóte locaşurile luĭ D-ḍeŭ* urmézĕ că cuvintele lor se învĕrteaŭ asupra acestuĭ proiect, şi acésta se exprimă de versiunile nóstre maĭ lămurit.

MEDITAŢIUNI

Când dragostea luĭ D-ḍeŭ numaĭ este în inimă, focul cupidităţiĭ domină şi distruge tóte virtuţile, câte-odată chiar credinţa. Eĭ! noĭ vedem multe exemple în secolul necredinţeĭ: saŭ silit într'un timp de a împăca creştinismul cu dragostea lumeĭ, şi Evanghelia cu patimile. Acéstă unire este cu neputinţă, şi costă multe îngrijirĭ şi necazurĭ pe acel ce se încércă. Pentru a scăpa de acéstă strâmtorare aŭ ajuns până a aprinde fundamentele credinţeĭ. Nu aŭ oprit cultul public, de a rĕsturna templele luĭ D-ḍeŭ celuĭ viŭ, de a aprinde sanctuarul; dar eĭ aŭ semĕnat în cuvintele şi cărţile lor tot felul de nelegiuirĭ. Aceĭ ce s'aŭ făcut apostolĭ aĭ impietăţiĭ eraŭ ómenĭ saŭ conrupţĭ în moravurile lor, saŭ plinĭ de mândrie. De mult timp inima lor era deşartă de D-ḍeŭ, şi interiorul lor dedat pasiunilor, care strigaŭ contra Evangelieĭ Acest loc domestic nu a putut rĕmânea în sufletul lor, el s'a întins în afară; şi abusul talentelor, secondând dorinţa de a face prozeliţĭ, în adevĕr că aŭ reuşit a stinge credinţa puţină ce se afla în unĭĭ, şi carĭĭ nu căutaŭ de cât pretexte pentru a o părăsi.

VERSUL 10.

Semnele lor n'aŭ vĕḍut. Nu este încă profeţ, şi pre noĭ nu ne va maĭ cunóşte.

Sunt ediţiunĭ greceştĭ după care s'ar ceti: τὰ σημεῖα αὐτῶν, şi acéstă lecţiune ar fi destul de naturală; s'ar înţelege uşor că aicĭ

este urmarea cuvintelor vrăjmașilor poporuluĭ luĭ D-ḑeŭ. Dar Ebreul, ediţiunea Greacă a Vaticanuluĭ și Vulgata aŭ *semnele nóstre*. Așa dar însuși poporul luĭ D-ḑeŭ se plânge că numaĭ vede minunile vechĭ, că nu maĭ are profeţĭ, și că se par a fi părăsiţĭ de D-ḑeŭ.

Se obiectéză că acest vers, și că prin urmare însuși psalmul nu privește la timpul captivităţiĭ Babilonuluĭ, pentru că în timpul acestuĭ exil eĭ aŭ avut mulţĭ profeţĭ, între alţiĭ Ieremia, Esechil, Daniil, Ageŭ, Zaharia. Dar este ușor de a rĕspunde că termenul de profet nu se mărginește la aceĭ ce prediс viitorul; că se ia și pentru aceĭ ce vorbesc în favórea poporuluĭ, saŭ care 'l mângâe prin cuvintele lor, cum făceaŭ preoţiĭ însărcinaţĭ a explica legea. De sigur Aron s'a numit *profetul* luĭ Moise (Exod. 7, 1), pentru că vorbea pentru el ca Azaria, vorbind în numele sĕŭ și al celor douĭ tineri din cuptor, ḑice că în timpul acela nu era nicĭ principiŭ, nicĭ căpetenie, nicĭ *profet*, nicĭ olocauste: el ia termenul de profet în alt sens de cât acel ce 'i se dă, când se vorbește de cine-va, care vestește viitorul. Psalmistul are aceeași idee; el prediсe că la Babilonia nu vor fi oratorĭ, carĭ să vorbéscă în favórea poporuluĭ saŭ învĕţătorĭ, cariĭ se mângâe și să învețe.

Și pre noĭ nu ne va maĭ cunóște. După ebraiștĭ ar trebui să se traducă: Et non nobiscum cognoscens usque adhuc. (Numaĭ este nimenĭ între noĭ, care să știe cât timp va dura acéstă nevoe). Ceĭ LXX aŭ luat אתנו în loc de *nos* la acusativ, și am putea afirma, că fără puncte ar putea avea acéstă însemnare, apoĭ eĭ aŭ luat verbul יודע în loc de viitorul verbuluĭ ידע; saŭ maĭ bine lăsându-l la particip, eĭ aŭ înțeles frasa ca și cum ar fi în latină: *et nos non cognoscens amplius*, subînțelegêndu-se *Deus*. Cu tóte acestea s'ar putea traduce: *Si de acum nimene nu ne maĭ cunóște*, în loc de a ḑice *nimene nu ne proteje*. Nu putem acuza pre ceĭ LXX și Vulgata că s'ar fi îndepărtat de ebreŭ.

MEDITAŢIUNI

Un suflet, care numaĭ are pre D-ḑeŭ în lăuntrul sĕŭ, și care nu'l maĭ are de păvăţuitor în căile virtuţiĭ, este ca părăsit, și întîmpină marĭ necazurĭ pentru mântuire. In ómeniĭ călduroșĭ se află un gust de pietate statornică, care este ca un semn continuŭ de protecţiunea Divină. Iată ceea ce trebue să conserve cine-va cu îngrijire, și să se siléscă a poseda, de ar fi perdut-o. Este cu neputinţă ca acest gust de pietate se subsiste fără de rugăciune și fără exerciţiul presenţeĭ luĭ D-ḑeŭ; dar nu este iarăși cu putinţă, și sîrguința la rugăciune și a fi necontenit în presența luĭ D-ḑeŭ, să se menție fără gustul pietăţiĭ; aceste lucrurĭ sunt reciproce și însuși darul le dă: așa că sub direcţiunea sa, gustul pietăţiĭ începe prin a aplica spiritul la rugăciune și

rugăciunea adaugă, nutrește și perfecționéză gustul pietății.

Povățuitorii ce se pot compara cu Profeții, a căror lipsă turbura pe poporul lui D-dĕu, sunt de o prea mare utilitate în viéța spirituală; dar nu sunt așa de necesarĭ ca spiritul și gustul pietății. Dacă Israel ar fi fost constant în serviciul lui D-dĕu, n'ar fi avut trebuință de acea mulțime de profeți ce'i trimitea D-dĕu. Când un suflet cu gustul pietății este lipsit de povățuitorĭ, înțeleg niște directorĭ luminați carii să se îngrijéscă a'l conduce bine, D-dĕu îndeplinește lipsa acésta, orĭ prin cunoștițĭ interióre, orĭ prin cetirea Sfintelor cărți. Este de ajuns atunci de a asculta pre acel ce'l va plăcea a'l trimite; trebue a arăta trebuințele sale lui D-dĕu, și a nu ne teme că el *nu ne va cunóște*, cum se temea Israel în timpul captivității sale. D-dĕu cunoscu la Babilona pre Iezechil, Daniil pre tinerii din cuptor, Susana, Zaharia, Ageŭ și toți acei ce'i rĕmaseră credincioși. El nu părăsește nicĭ-o-dată pre slugile sale, chiar în necazurĭ și orĭ-cărui sprijin din partea ómenilor el stă de față încă mai bine-voitor.

O D-dĕul meŭ! scriŭ acestea în contra mea însu'mĭ pentru că sunt plin de necazurĭ și supĕrărĭ. Am în inima mea tóte plângerile Iudeilor captivĭ, dar recunosc mai bine cu cea mai mare parte dintre eĭ, că ar trebui să am alte sentimente. Cu tóte acestea nu pot să mi le daŭ eŭ însumĭ, și numaĭ de la tine le aștept; sentimente de răbdare, încredere, disprețul de sine însuși, de căința pentru tóte greșelele viețeĭ mele.

VERSURILE 11, 12.

Până când Dumnedeule va ocărî vrăjmașul? Va întărîta cel protivnic numele tĕŭ până în sfârșit. Pentru ce întorcĭ mâna ta, și drépta ta din mijlocul tĕŭ până în sfârșit

Ebraiștiĭ traduc versul din urmă: Pentru ce întorcĭ mâna ta, și drépta ta din mijlocul sânuluĭ tĕŭ? Perde. Dar cuvêntul כלה póte să însemne *absolut, cu totul*, de 'i se ia punctele, saŭ daca se scrie כלה ca în eșire 11, 1, unde înseamnă *îndată*. *În sfârșit* se potrivește cu *în totul, absolut*. Ceĭ LXX aŭ putut să traducă εἰς τέλος, traducerea germană făcută de pe ebreŭ, pune zu volenden care rĕspunde la *în totul*.

MEDITAȚIUNI

De câte orĭ nu ḑic drepțiĭ în ispitele ce le încércă: Ah! Dómne! până când vrăjmașul mântuireĭ ne va prigoni? Până când mâna ta pare că se întórce de la noĭ, și nu maĭ întrebuințéză către noĭ plăcuta milostivire. O! D-ḑeule! fi-vom noĭ tótdéuna obiectul de batjocură al Iaduluĭ și patimilor. Acest corp al pĕcatuluĭ ce nu'l putem îndepărta de la noĭ, fi-va el neîncetat în luptă cu inima nóstră?

Cu tóte acestea pentru că aceste plângerĭ să fie plăcute luĭ D-ḑeŭ, și folositóre acelor ce le fac, trebue să fie întovărășițĭ cu încrederea și tulburarea, trebue să lipséscă, ceea ce va fi fórte greŭ, dacă spiritul se va ocupa cu nevoile sale. Cea maĭ bună doctorie este rugăciunea, și profetul nostru ne dă un exemplu, saŭ maĭ bine, lecțiunea se vede în versiunile următóre.

VERSUL 13.

Iar Dumneḑeŭ împĕratul nostru, maĭ 'nainte de véc a făcut mântuire în mijlocul pământuluĭ.

Ebreul s'ar putea traduce: *Totuși Dumneḑeule! tu eștĭ regele meŭ maĭ 'nainte de vecĭ, tu aĭ lucrat isbăvirea mea în mijlocul pământuluĭ*, fie al Egiptuluĭ, fie al Palestineĭ. Nu este deosebire în sens. Ebreul ḑice *regele meŭ*, dar fiind-că aicĭ vorbește poporul întreg, *regele nostru* face acelaș sens.

Acest popor, prin urmare, amintește aicĭ bine-facerile luĭ D-ḑeŭ pentru ca să capete altele nouĭ.

MEDITAȚIUNI

Iată ce trebue să mângâe și să încurajeze pe tot sufletul întristat. D-ḑeŭ este *regele sĕŭ* nu ca regiĭ pământuluĭ pentru un timp și pentru câte-va momente, dar pentru totdéuna și din eternitate. Impărățiile vor trece, generațiunile se vor stinge, și D-ḑeŭ încă va fi *regele* tuturor ómenilor, el va fi maĭ ales al celor drepțĭ, pentru că le va arăta voințele sale și-'ĭ va apĕra de vrăjmașĭ. Acest *rege* așa de puternic și bine-făcĕtor *a lucrat mântuire în mijlocul pământuluĭ* el a venit să mântuească pre ómenĭ prin sacri-

ficiul public al vieţeĭ sale. Cine ar putea să nesocotéscă bunătatea şi milostivirea sa?

Dar ce? dice Augustin: *El a lucrat mântuire* şi eŭ mĕ plâng încă, ca şi cum a-şĭ fi părăsit? El a lucrat mântuire în mijlocul pământuluĭ şi eŭ mĕ tîrăsc încă pe pământ? Pentru ce a lucrat Iis. Chr. mântuirea, dacă ómeniĭ nu vor învĕţa a dori lucrurile ceruluĭ, şi a nu se împironi la lucrurile pământeştĭ?

Orĭ cum aş înţelege acest *mijloc al pământuluĭ*, sunt înştiinţat ca să doresc cerul. Dacă acest mijloc este Iudeia, Iis. Chr. s'a arătat aicĭ pentru ca să se vadă, că el împlinea făgăduinţele făcute poporuluĭ luĭ D-dĕŭ, şi că D-dĕŭ era credincios cuvêntuluĭ sĕŭ. Dar acéstă fidelitate a luĭ D-dĕŭ este gajul şi dovada împliniriĭ făgăduinţelor, ce mi le-aŭ făcut de a-mĭ da într'o dĭ adevĕratul pământ făgăduit, care este împărăţia cerească. Dacă acest *mijloc al pământuluĭ* este Egiptul, D-dĕŭ scoţênd pre poporul sĕŭ din acéstă captivitate, 'mĭ-a lăsat o mântuire de puterea sa şi de voinţa ce are de a mĕ scóte iarăşĭ din acest pământ de exil, pentru ca să intru într'o dĭ în liniştea gloriel sale. Dacă acest *mijloc* este însuşĭ inima mea, ea îmĭ vorbeşte ne-încetat şi mĕ îndeamnă, ca să mĕ lipesc numaĭ de ea.

VERSURILE 14, 15.

Tu aĭ întărit întru puterea ta marea; tu aĭ zdrobit capetele balaurilor în apă. Tu aĭ sfărâmat capul balauruluĭ; datu-l-aĭ pre el mâncare popórelor Arabilor.

Profetul face aicĭ alusiune la minunile sĕvêrşite în favórea poporuluĭ Ebreŭ la eşirea din Egipt. El dice, că D-dĕŭ prin puterea sa, a *despărţit marea*, cum dice ebreul, care se făcu ca un munte de o-parte şi de alta, pe când treceaŭ Iudeiĭ. Balaurii de care vorbeşte profetul sunt Egiptenii; *capul balauruluĭ* saŭ *Leviatanul* (după Ebreŭ) sunt saŭ sfetniciĭ luĭ Faraon, saŭ însuşi Faraon represintat ca un monstru cu multe capete. Regele Egiptuluĭ numit în Ezechil *Balaurul cel mare care stă în mijlocul apelor*. Popórele Ethiopieĭ cărora s'a dat pradă Faraon şi Egiptenii, sunt saŭ Arabiĭ, carĭ profitară de perderile luĭ Faraon, saŭ locuitoriĭ deşertuluĭ vecin cu Marea Roşie.

Leviatanul de care vorbeşte ebreul, se ia în cărţile sfinte în loc de balenă; unĭĭ înţeleg crocodil; şi toţĭ convin, că figurézĕ pe un tiran demonul şi Antichrist.

MEDITAȚIUNI

Trecerea Mărei Roșie, catastrofa luĭ Faraon și a trupelor sale eraŭ figurĭ ale isbăvireĭ nóstre de pĕcat. Sf. Apostol Pavel amintește aceste minunĭ, pentru a învĕța pe credincioșĭ ca să fie statornicĭ în credință, și a nu se lăuda cu darurile ce le-aŭ primit. In religiune sunt treĭ evenimente marĭ: acel al eșireĭ din Egipt în raport cu Israeliții; acel al rĕscumpĕrăreĭ în raport cu tot némul omenesc; acel al trecereĭ la eternitate în raport cu fie-care din noĭ. D-ḑeŭ isbăvi pre poporul sĕŭ de robia Egiptuluĭ; Iis. Chr. a isbăvit pre toțĭ ómeniĭ de robia pĕcatuluĭ; mórtea, în starea haruluĭ trebue să ne scape de miseriile acesteĭ lumĭ. Puținĭ dintre Israeliții, carĭi trecuse Marea Roșie, aŭ profitat de mântuirea lor, și aŭ trecut în pământul făgăduit; prea puținĭ ómenĭ profită de rĕscumpĕrare și încă și maĭ puținĭ trec în prea fericita eternitate. Faraon fu marele inimic al poporuluĭ luĭ D-ḑeŭ, pentru că el s'a opus pre cât a putut la eșirea din Egipt; demonul a fost marele inimic al genuluĭ omenesc, pentru că el a causat căderea primuluĭ nostru părinte; orĭcine se perde este inimicul sĕŭ, pentru că reprobarea sa vine de la el însușĭ, și nu póte acusa de cât pre sine însușĭ. După Profetul balaurul Egiptuluĭ, Faraon, a fost zrobit de Domnul. După Evanghelie tiranul infernal a fost prădat de Iis. Chr.; rĕmâne ca noĭ să ne domolim și să intrăm în pământul celor viĭ. Dómne, tremur la vederea trecereĭ mele în eternitate. Este necesară, nu este departe, nu se face de cât o singură dată, și este fără folos de nu voiŭ fi credincios haruluĭ tĕŭ.

VERSUL 16.

Tu aĭ rumpt isvórele și pâraele și aĭ uscat rîurile Itamuluĭ.

Acest vers în partea luĭ d'intâiŭ, indică îndoitul miracol al apelor eșite din piatră, întâiŭ la Raphidim (Exod 17, 6) al doilea la Cades (Numere 20, 11); pentru aceea se citește aicĭ *isvórele* și *torentele*; ebreul pune la singular, dar acéstă diferență este ușóră.

In partea a doua unde se vorbește de fluviile luĭ Ithan, se crede că Profetul indică *Arnul* și Iordanul, care se despărțiră și rĕmaseră secĭ în cât să pótă trece Israeliții. S'a vorbit de *Arnon* (Num. 21, 24): și de *Iordan* (Ios 3, 15, 16); dar interpreții ḑic, că acestea s'aŭ

numit în Ebreŭ *Ethan*, din causa abondenţeĭ apelor sale, איתן însémnă în *Ebreeşte*, *forte*, *repede*, *violent*. Acéstă explicaţiune ar putea fi admisă dacă nu ar fi de o parte şi de alta a golfuluĭ arabic saŭ a Măreĭ Roşie un loc numit deşertul luĭ Ethan, unde fu a doua staţiune a Ebreilor mergênd către Marea. Este adevĕrat că în acéstă mergere cu totul miraculósă, torentele saŭ isvórele care se găséŭ într'acest deşert fură secate, ca să lase liberă trecerea poporuluĭ luĭ D-ḑeŭ. Profetul Habacuc, 3, 9, vorbind de minunile săvêrşite în favórea luĭ Israel, ḑice: că D-ḑeŭ a împărţit fluviile pămêntuluĭ. Se póte crede, că afară de Iordan, alte fluviĭ şi torente aŭ fost secate; cum se spune de Arnon (Num 21, 14), nu este destul de evident pentru a stabili o împărţire a apelor sale; pentru care se pot vedea interpreţiĭ. Ceĭ LXX pun Ethan, cum s'a numit a doua staţiune a Ebreilor şi nu *Ethan*, cum este în Vulgata şi în Ebreŭ. Dar punênd *Ethan*, cuvêntul textuluĭ lasă interpreţilor tótă libertatea de a explica după cum vor crede maĭ bine. Precum s'a pus şi în capul psalmuluĭ 52, pro Maeleth şi cum pun alţĭ interpreţi în ps. 41, a *monte Mizar* în loc de *monte modico*. S'ar cita sute de aseminea exemple, unde numele propriĭ sunt conservate de comentatorĭ, saŭ că nu le ştiŭ însemnarea, saŭ că prin trecerea timpuluĭ s'a perdut unele din aceste numirĭ, care pe când se scriaŭ eraŭ fórte cunoscute.

MEDITAŢIUNI

Apostolul ḑice mare lucru în prima sa scrisóre către Corintenĭ. Că pétra ce a fost lovită de Moisi şi care dădu ape în abondenţă, era Is. Chr.. la care el adaugă, că acéstă pétră urma pre Israilteni, pentru a se înţelege. că Iis. Chr. ca D-ḑeŭ, conducea acest popor în deşert şi că le dădea bĕutură miraculósă eşită din pétră. Acéstă bĕutură s'a numit spirituală nu numaĭ pentru că era figura harulul, saŭ a sângeluĭ luĭ Is. Chr., dar pentru că eşea din pétra invisibilă şi spirituală, care era Iis. Chr., pentru că ea era efectul puterel sale divine, putere care nu părăsiră pre Ebreĭ în timpul călĕtorieĭ lor. Acest loc stăpâneşte divinitatea luĭ Iis. Chr. căci cu atâtea secole 'nainte de întruparea sa n'ar fi putut conduce pre poporul luĭ D-ḑeŭ, şi a'l ajuta dacă însuşĭ nu ar ff fost D-ḑeŭ. Dar dacă el era *pétra spirituală*, care dădea adevĕrata apă acestul popor, şi dacă tot ce se întêmplă atunci era o figură despre cele ce eraŭ să se urmeze cu poporul creştin, trebue ca astă-ḑĭ Iis. Chr. să fie încă pentru noĭ pétra din care decurge bĕutura proprie stărel nóstre şi a călĕtorieĭ nóstre pre pământ. Acéstă bĕu-

tură nu póte fi de cât cuvêntul luĭ D-ḑeŭ și Sf. Eucharistie; și precum apele, care adăpaŭ pre Israeliți eraŭ adevĕrat ape, trebue ca bĕutura ce ni s'a dat să fie în adevĕr bĕutură, adică, adevĕratul cuvânt a luĭ D-ḑeŭ și adevĕratul sânge a luĭ Iis. Chr. conținut în Eucharistie. Acéstă bĕutură este *spirituală*, pentru că ea este efectul puterei divine, care este în Iis. Chr.

Sunt pătruns de acest adevĕr, însă trebue să mĕ tem de sórta acelor ebreĭ, carĭ toți bĕură din apele eșite din pétră și carĭ cu tóte acestea cea maĭ mare parte nu intrară în pământul făgăduit. Câți creștinĭ participă la cuvêntul luĭ D-ḑeŭ și carii bĕŭ sângele luĭ Iis. Chr., și carĭ nu vor fi admiși în patria cerésc̆ă. O Dómne, tu nu veĭ face parte din gloria ta nicĭ Idolatrilor, nicĭ nerușinaților, nicĭ cârtitorilor, nicĭ acelor ce te ispitește, lipsindu-se de milostivirea ta. Nu se maĭ închină nimenĭ idolilor, dar este sclav patimilor; nu se prostitue cu femeĭ publice, dar împărățește inima sa între D-ḑeŭ și lume; nu murmură contra darurilor luĭ D-ḑeŭ, dar se descurajéză când încércă efectele sărăcieĭ; nu ispitește pre Domnul, îndoindu-se de puterea sa, dar îl ispitește expunêndu-se pericoluluĭ de a perde harul sĕŭ.

VERSURILE 17, 18.

A ta este ḑiua și a ta este nóptea; tu aĭ săvêrșit zorile și sórele. Tu aĭ făcut tóte cele frumóse ale pământuluĭ, vara și primă-vara tu le-aĭ zidit pre ele.

Ebreul ḑice în versul 17 : *Tu aĭ pregătit lumina și sórele.* Ceĭ LXX (ediţiunea Vaticanuluĭ) ḑic : *sórele și luna* ; dar în ediţiunea de Alda și Compluta ḑic *aurora și sórele.* Cuvêntul ebreŭ מאור însémnă maĭ mult *aurora* de cât *luna*; acest cuvênt denotă propriŭ *lumina.*

Când a ḑis D-ḑeŭ să se *facă lumină* el se servi după recitarea luĭ Moisi, de cuvêntul אור.

De și *aurora* este o dependinţă a sóreluĭ, pentru că ea se compune din refracţiunea luĭ, totuși întâia *lumină*, ce creă D-ḑeŭ póte fi numită *auroră* în raport cu sórele, care n'a fost produs de cât în ḑiua a patra. Acéstă lumină primă a fost preludiul și prevestirea sóreluĭ. Sensul propriŭ a psalmistuluĭ este: Tu aĭ preparat saŭ format lumina și sórele; dar, *aurora* comparată cu nóptea este *lumină.*

La versul 18 textul ḑice : *Tu aĭ format vara și iarna.* Cu-

vêntul חֹרֶף va să ḑică propriŭ *iarna*, totuşĭ este întrebuinţat (Iob. 29, 4), pentru a designa timpul juneţiĭ, *prima-vara vieţeĭ*; ceea ce justifică pre ceĭ LXX, carĭ aŭ pus ἔαρ. Eĭ aŭ vrut să însemneze prin aceea cele douĕ timpurĭ în care pământul este în acţiune, adecă, *primăvara* şi *vara*.

Obiectul Profetuluĭ în aceste douĕ versurĭ este de a înălţa puterea luĭ D-ḑeŭ, şi a cere ajutorul sĕŭ contra rĕlilor captivităţeĭ ce le încércă poporul sĕŭ.

MEDITAŢIUNI

Este un mare motiv de încredere în D-ḑeŭ spectacolul lumiĭ aceştia, schimbările şi regularitatea sesónelor, succesiunea ḑileĭ şi a nopţiĭ, frumuseţea şi varietatea producţiunilor pământuluĭ. Căcĭ iată cum trebue să raţioneze tot omul chiar cel maĭ nenorocit: Acest D-ḑeŭ mare, acéstă fiinţă eternă şi atot puternică, care a pus atâta ordine şi fecunditate în Univers, mĕ va părăsi el?

Una din gândirile mele este ceva maĭ excelent de cât tóte globurile cereştĭ şi de cât tóte bogăţiile pământuluĭ. Fi-va cu putinţă ca provedinţa, care reguléză tóte corpurile acestea ce mĕ înconjóră să fie indiferentă pentru o fiinţă gânditóre ca mine? De sufĕr în lumea acésta, póte pentru că mĕ crede capabil de a întrebuinţa într'un mod sfânt şi legitim asemenea suferinţĭ. Dacă nu sunt ţinut, ca aceste creaturĭ neînsufleţite, de nişte legĭ fixe şi permanente, pentru că sunt dotat de o libertate care face gloria mea, şi a căruia omagiŭ este aceea ce D-ḑeŭ cere de la mine.

De şi pot să mĕ folosesc de acest pământ şi de diversele producţiunĭ, carel fac aşa de demn pentru admiraţia mea, eŭ trebue să'mĭ amintesc, că tóte lucrurile acestea sunt de la D-ḑeŭ, şi că eŭ nu pot abusa de ele fără a'l scârbi. Cât de instructive sunt aceste expresiunĭ ale profetuluĭ: A Domnuluĭ este ḑiua; a Domnuluĭ este nóptea; Domnul a formatlumina şi sórele, care mĕ luminéză; el a distribuit tóte regiunile pământuluĭ, el a regulat tóte sesonurile! Ah! dacă ḑiua este a luĭ, trebue să o întrebuinţez în serviciul sĕŭ. Dacă nóptea îl aparţine, nu trebue să fac nimic la întunerec, care să'l displacă. Dacă sórele ce mĕ luminéză este lucrarea sa, eŭ nu trebue să las acéstă stea să parcurgă întinderea vastă a ceruluĭ, fără să cinstesc pre autorul sĕŭ, să'l mulţumesc cu recunoştinţă şi

dragoste. Dacă pământul pe care locuesc a fost întărit prin puterea sa, eŭ nu trebue să viețuesc ca un arbore sterp, care nu produce nicĭ un fruct de virtute și sfințenie. Dacă prin ordinul sĕŭ primăvara 'mĭ readuce tóte ornamentele natureĭ, și dacă vara mĕ îmbogățește cu miĭ de bunătățĭ, aș fi un nerecunoscĕtor, dacă n'aș oferi din aceste binefaceri autoruluĭ. Dacă tóte ființele acestea sunt ale luĭ D-ḑeŭ, și eŭ sunt al luĭ, și nu pot fără nedreptate să mĕ sustrag de la legile sale.

VERSUL 19.

Adu-ți aminte de acésta: vrăjmașul a ocărât pre Domnul și poporul cel fără de minte a întărâtat numele tĕŭ.

S'ar putea traduce: *adu-ți aminte de ceea ce vŏesc să spun* adu-ți aminte de vechiĭ tĕĭ fiĭ și de admirabila ta providință.

Verbul care rĕspunde în ebreŭ cu *incitavit* este la plural, din causa cuvêntuluĭ colectiv *populus*.

Sensul acestuĭ vers este lămurit. Profetul vorbind în numele poporuluĭ captiv, implora ajutorul Domnuluĭ represintându-ĭ interesele glorieĭ sale.

MEDITAȚIUNI

Inimiciĭ sufletuluĭ nostru și inimiciĭ luĭ D-ḑeŭ; eĭ se revoltă totdéuna contra luĭ D-ḑeŭ; blestemă numele luĭ D-ḑeŭ. De aceea în ispitele nóstre putem ḑice luĭ D-ḑeŭ: Dómne, veḑĭ ocara ce ți se face; voind să mĕ piardă, aceștĭ inimicĭ cruḑĭ voesc să te lipséscă de moștenirea ta. Eĭ îndrăsnesc a se lupta cu tine, și să'ți dispute puterea inimeĭ mele, care numaĭ ție se cuvine.

Toțĭ inimiciĭ aceștia prin urmare, sunt un *popul nebun*. Demoniĭ carĭ mĕ persecută nu vor fi maĭ puțin nefericiți, când m'or fi tras cu eĭ în prăpastie. Lumea care voește să mĕ seducă, va fi maĭ mult blestemată de tine, când m'ar fi făcut să pierd dragostea ta. Simțurile mele care 'mĭ fac continue ilusiunĭ, se pregătesc singure la muncile vecĭnice, dacă voesc să învinovățéscă sufletul meŭ înaintea ta. Spiritul meŭ liber și mândru va fi prea orbit, de 'mĭ va revolta inima contra ta. Acéstă inimă, care este cea maĭ nobilă parte a mea, va fi prea turburată de mustrărĭ, necăjită și nenorocită, dacă va părăsi căile tale.

VERSUL 20.

Să nu dai fiarelor sufletul ce se mărturisește ție; sufletele săracilor tĕi să nu le uiți până în sfârșit.

Cea mai mare parte din ebraișĭ traduc: Nu da bestiilor sufletul turturelii tale, pentru că se citește în ebreŭ תּוֹרְךָ, și תּוֹר însémnă turturea: dar se vede că ceĭ LXX aŭ cetit תּוֹדְךָ; *confitentem tibi.* Nu este altă diferență în aceste cuvinte *daleth* în loc de *resch*, două litere fórte asemenea. Fer. Ieronim traduce, animam eruditam lege tua, făcênd ca cuvêntul ebreŭ să vie de la יָרָה docuit. In fond sensul este tot acelaș. Sufletul turturelei tale este o expresiune figurată, care rĕspunde cu sufletul ce este lipit la serviciul tĕŭ și cu sufletul, care este instruit de legea ta. Cât despre pluralul ce'l întrebuințézĕ ceĭ LXX în loc de singular, este o deosebire așa de ușóră, că nu mai este necesar a ținea compt.

Se vede că acest vers conține o rugăciune; în partea întâia, israeliții cer ca D-ḑeŭ să nu 'i lase la eterniĭ lor inimicĭ; și în a doua, să nu uite pre poporul sĕŭ, pe când el este apăsat.

MEDITAȚIUNI

In raport cu D-ḑeŭ, noĭ avem tóte calitățile ce le anunță acest vers înțeles după litera textuluĭ și după versiunile interpreților. Suntem ca niște turturele ale luĭ D-ḑeŭ, pentru că noĭ gemenĭ în așteptarea împĕrăției sale, simțim relele exiluluĭ nostrn și aspirăm la momentul care ne va mântui. Suntem instruiți de legea luĭ D-ḑeŭ. Nu s'a explicat din copilărie; și că tot ceea ce am cetit și audit în cursul vieței nóstre ne-aŭ desfășurat raporturile acestei doctrinĭ cerești. Suntem servitoriĭ luĭ D-ḑeŭ, onorăm sfântul sĕŭ nume și aparținem alianței sale, suntem frați aĭ luĭ Is. Chr. și moștenitoriĭ aĭ promisiunilor făcute națiunei, ce a ales-o. Suntem în fine *săraciĭ* luĭ D-ḑeŭ, simțim trebuință de harul sĕŭ; ea nu ni s'a dat și când ni se dă, este efectul unic al milostivirei sale.

Implinim noĭ tóte datoriile alipite la aceste titule? Vĕd că sfinții aŭ iubit singurătatea ca turtureaua, și că eĭ n'aŭ dorit ca să fie unit cu acela care singur putea să le facă fericirea; că eĭ aŭ cugetat necontenit la legea Domnuluĭ, și că apostolul, n'a cunoscut alta de cât pre Is. Chr. rĕstignit; eĭ aŭ mărturisit la arătare religiunea și aŭ apărat-o chiar

cu pericolul vieței, că ei s'aŭ rugat ca niște săracĭ, și că umilința rugăciuneĭ lor le-aŭ procurat tóte bogățiile haruluĭ.

Cu aceste dispositiunĭ eĭ aŭ putut ḑice, ca profetul, Dómne, nu ne părăsi la furia inimicilor mântuireĭ; nu ne uita în luptele nóstre cu dênșiĭ. Acești sfinți sunt modelul și profesoriĭ meĭ, mĕ rușinez că semĕn așa de puțin cu eĭ. Dă, D-ḑeul meŭ, acesteĭ confusiunĭ tot caracterul uneĭ căințĭ adevĕrate: să încep a plânge ca și eĭ, a te studia ca dênșiĭ; a'ți servi ca eĭ, și a mĕ umili înaintea ta ca eĭ.

VERSUL 21.

Caută spre așeḑământul tĕŭ, că s'aŭ umplut ceĭ întunecați aĭ pământuluĭ de casele fără-de-legilor.

Aicĭ se dă sensul, care se pare maĭ conform cu expresiunile celor LXX și ale Vulgateĭ. Ebreul este așa de obscur în partea acésta, în cât nu este de mirare, dacă interpreții 'și-aŭ imaginat atâtea în comentariile lor. Acest text s'ar părea că ḑice: *privește testamentul*, căcĭ obscuritățile pământuluĭ aŭ umplut casa de nedreptățĭ; și acest sens s'ar reporta la haldeĭ, carii s'ar fi numit *obscurĭ* saŭ *obscuritățile pământuluĭ* și carii umpluse de crime pre locuitoriĭ poporuluĭ luĭ D-ḑeŭ, adică, s'aŭ legat contra dreptățiĭ, de țara lor.

Maĭ este un înțeles care ar privi pre Israilteni *privește la testamentul tĕŭ*, căcĭ aceĭ ce sunt întunecați pe pământ, sunt plinĭ de posesiunĭ nedrepte saŭ de dorințĭ nedrepte, căcĭ cuvêntul casă, se ea câte-o-dată în Scriptură în loc de dorințĭ ca în Prov. 11, 18 înclinatu-s'a spre mórte casa luĭ.

Acest termen *casă* însemnând și *familie*, s'ar putea traduce: privește la testamentul tĕŭ, căcĭ aceĭ din națiune carii aŭ ochiĭ orbiți, și carii nu maĭ vĕd acest testament sunt familiĭ pline de nedreptate, adică formézĕ familiĭ numeróse de ómenĭ înrĕutățițĭ.

MEDITAȚIUNI

Orĭ-cum s'ar interpreta acest vers, urmézĕ de aicĭ douĕ lucrurĭ: întâiŭ că testamentul luĭ D-ḑeŭ, ne mângâe, ne asigură, ne dă curaj a cere ajutorul haruluĭ sĕŭ. Sub lege testamentul fu alianța ce D-ḑeŭ făcuse cu poporul sĕŭ, și care a fost explicată așa de mult de Moise. Sub Evangelie, este adopțiunea divină, meritată de Is. Chr., și acordată tuturor celor ce intră în Biserică, adopțiune la care mórtea în dreptate 'l pune cel de pe urmă sigil.

Al doilea lucru indicat în acest vers este că aceĭ carii

perd din vedere testamentul, vieţuește în întuneric, și se *umplu* de nedreptate. Ei se bucură de folóse temporale, sórta lor însă este din cele mai funeste. Înțeleptul vorbind de femeea care nu'și împlinește datoriile sale, ḑice că ea a uitat alianța Dumneḑeului sĕŭ, și că casa sa tinde la mórte, adică afecțiunile și faptele sale o vor perde.

Fer. Augustin cugetă profund asupra acestuĭ vers, căcĭ ḑice: aceĭ ce sunt orbiţĭ cu pământ (saŭ cu praful ce se ridică din casele lor de nedreptate, adică din inimele lor necurate), nu mai sunt plinĭ de cât de pământ, eĭ nu mai cugetă de cât la pământ, părăsesc testamentul luĭ D-ḑeŭ, sunt excluși din alianța sa. Pentru aceea Profetul cere de la Domnul de a privi la testamentul sĕŭ, de a nu permite ca praful dorinţelor pământeștĭ, să orbéscă sufletul fiilor sĕĭ. Acéstă explicaţiune este plină de sentiment și de instrucţiune. Să cerem cu toţiĭ de la D-ḑeŭ, ca să nu lase ochiĭ noștri întunecaţĭ în raport cu cunoștința bunurilor adevĕrate, să cerem ca să nu se ridice din inimele nóstre acest vârtej funest de pulbere, care ne-ar întuneca vederea fericireĭ nóstre eterne.

VERSUL 22.

Să nu se întórcă smerit și înfruntat, sĕracul și mișelul vor lăuda numele tĕŭ.

In loc de *humilis factus*, ebreul ḑice *contritus*, și sensul Profetuluĭ este: Dómne, omul mâhnit, umilit înaintea ta, să nu fie rușinat d'înaintea feţeĭ tale, rugăciunea sa să fie auḑită. Ele vorbesc ast-fel în numele întreguluĭ popor israiltenesc, mâhnit pe timpul captivităţiĭ sale, dar gândirea sa póte să se întindă la orĭ-ce păcătos umilit, care cere ertare de la suveranul judecător.

Ceea ce adaogă el, este un adevĕr simţit Aceĭ cariĭ laudă mai mult pre D-ḑeŭ, sunt sĕraciĭ, nenorociţiĭ, întristaţiĭ, orĭ-cum ar fi mâhnirea lor, mai ales că eĭ întâmpină ispitele lor cu răbdare, și bine-cuvintéză mâna care iĭ lovește.

MEDITAŢIUNI

Să ascultăm și aicĭ pe Fer. Augustin: Vedeţĭ fraţilor meĭ, cât de practică este sărăcia, vedeţĭ pre săraciĭ admiși în favórea luĭ D-ḑeŭ. Dar cariĭ sunt săraciĭ de care vorbește profetul? Sunt cei umiliţĭ, cu inimele pline de te-

merea de D-ḍeŭ, sufletele atinse de pĕcatele lor, și convinse de miseria lor. Iată aceĭ ce laudă numele Domnuluĭ, eĭ nu doresc de cât făgăduinţele ce se vĕd în testamentul sĕŭ, nu se uită la bunurile vremelnice, nicĭ la meritele lor propriĭ. Cum dar se vor rușina înaintea Domnuluĭ?

Când cuget la expresiunea acésta: *să nu se întórcă smerit și înfruntat*, vĕd ostenéla cuĭ-va pentru ca să devie umilit. Nu dóră că natura dă acest titlu, darul susţinut de o rugăciune neîncetată, este fórte ordinar și fórte ușor de a cere umilinţă, dar fórte rar de a o obţine, dacă nu este omul rugăciuneĭ. Numaĭ în rugăciune omul îșĭ cunóște miseria, numaĭ în rugăciune învaţă a stima umilinţa consacrată prin exemplul luĭ Is. Chr., numaĭ în rugăciune vederea perfecţiunilor nespuse ale luĭ D-ḍeŭ stabilește creatura în nimicnicia sa. Dar când ea este concentrată în acest abis al nimicniciel, comparată cu pretutindinitatea luĭ Dumneḍeŭ, atuncĭ începe adevĕrata umilinţă, și omul póte nădăjdui că nu va fi rușinat înaintea Domnuluĭ. Căcĭ este scris, că Domnul va privi cu bunătate pre cel blând și smerit cu inima, și pătruns de frica judecăţilor sale.

VERSUL 23.

Scólă-te Dumneḍeule, alege judecata ta; aduţĭ aminte de ocara ta, cea de către cel nepriceput tótă ḍiua

In ebreŭ este: *apără dreptul tĕŭ*, dar acésta nu face deosebire în sens. Judecând causa sa, D-ḍeŭ o *apără* întru cât-va, pentru că arată dreptatea judecăţeĭ sale. Ebreul pune iarăși *ocara* și nu *ocările*. In ediţiunea de Alda și Compluta, se vede iarăși singularul, dar aceea a Vaticanuluĭ pune pluralul; de altmintrelea se vede, că diferinţa acésta nu schimbă sensul.

Acest *nebun* de care vorbește profetul este, după obiectul psalmuluĭ, poporul din Babilona, care tiranisa pre Israel în timpul captivităţiĭ sale. Ocărând pre Israeliţĭ, eĭ se sculaŭ contra luĭ D-ḍeŭ, care iubea pre poporul sĕŭ, de și pedepsea greșalele sale. Aceștĭ babilonienĭ eraŭ varga de care D-ḍeŭ se servea contra luĭ Israel; dar profeţiĭ le spune că acéstă vargă va fi aruncată odată în foc; ceea ce se și întêmplă prin cucerirea Babilonuluĭ de către Cirus.

MEDITAŢIUNI

Acest cuvênt: *apără Dómne dreptul tĕŭ* este o expresiune de care se servesc adese-orĭ autorĭ sacrĭ pentru

a vesti ómenilor judecata lui D-ḑeŭ, și pentru aĭ învăța să se témă. Tot ceea ce se petrece pre pământ este *dreptul lui D-ḑeŭ*, pentru că întrebuințarea bună saŭ rea a libertățiĭ onoréză saŭ jicnește majestatea divină, care nu póte fi indiferentă la fidelitatea și rătăcirile ómenilor. Când profeții ḑic: *judecă Dómne causa ta*, mărturisesc zelul de care sunt animați pentru gloria acestei Ființi Suverane, ei știŭ, că acéstă judecată va sosi, dar întârḑie pentru a nu vedea ei împlinirea.

Dacă am credință, sunt douĕ lucruri care trebue să mĕ atingă: mai întâiŭ este că tóte faptele mele sunt *dreptul lui D-ḑeŭ* al doilea, că acest drept va fi judecat într'o ḑi. Fer. Augustin făcea asupra articolului al doilea un raționament fórte scurt și concis contra acelor, carii se îndoesc de judecata lui D-ḑeŭ, saŭ carii nu fac nimic pentru a preveni urmările sale. Tot ceea ce a preḑis D-ḑeŭ s'a împlinit; el a preḑis judecata viitóre, ea se va împlini fórte exact. Cea dintâiŭ propositiune este dovedită pe larg de fericitul dascăl; el adună prorociile atingĕtóre de venirea lui Mesia, calitățile sale, lucrările sale, învierea sa; privitóre la chemarea Neamurilor, reprobarea Ebreilor, stabilirea bisericeĭ, distrugerea idolatrieĭ etc. Dacă tóte preḑicerile acestea aŭ avut efectul lor, ne vom îndoi noĭ óre, că aceea a judecățiĭ lui D-ḑeŭ nu va avea într'o ḑi? Dar, continuă acelaș sfânt, demonul se folosește de acésta precum s'a folosit în privința lui Adam. D-ḑeŭ ḑisese acestui cap al némului omenesc că va muri, dacă va mânca din fructul arboreluĭ vieței; și șarpele ḑice din contră: *Nu veĭ muri*. Ce s'a întêmplat? tótă lumea știe. Mórtea a urmat călcărei poruncilor. Demonul ne ḑice iarăși de a nu ne înfricoșa de judecata viitóre, și ajunge până a ne amăgi, că nicĭ nu va avea loc; el ne ḑice, că nimenĭ n'a venit din regiunea aceea a morților, că n'a vĕḑut nimenea nicĭ-o-dată pre D-ḑeŭ exercitând acéstă dreptate aspră, viclenie înșelătóre a principeluĭ întunereculuĭ, el nu atacă preḑicerea, ea este evidentă; ci aruncă nuorĭ asupra evenimentuluĭ. Dar el nu mai atacă amenințarea făcută primuluĭ nostru părinte, el n'ar fi reușit voind se șoptéscă, că D-ḑeŭ n'ar fi ḑis ceea ce în adevĕr ḑisese; isvorul sĕŭ a fost de a rĕspândi îndoelĭ asupra evenimentuluĭ, și mai cu sémă al nega cu totul, și el seduse pre Adam și soția sa. Ar fi tot ast-fel

și despre judecata luĭ D-ḍeŭ: aceĭ carĭĭ o vĕd preḍisă așa de des în sfintele cărțĭ, dar carĭĭ nu cred, că se va împlini după preḍicere, se vor amăgi precum aŭ fost primiĭ noștri părinți și nu va maĭ fi timp de a remedia urmările funeste ale necredinței lor. Acéstă instrucțiune a Fer. Augustin are tóte caracterele uneĭ demonstrațiunĭ. Nu s'a preḍis maĭ des și maĭ lămurit nimic alta, ca judecata luĭ D-ḍeŭ, ca séma ce avem să o dăm de faptele nóstre. Insușĭ impioșiĭ nu discută contra sensuluĭ și energieĭ textelor, în care este conținută acéstă preḍicere. Eĭ inventéză sisteme maĭ ales contra nemurireĭ sufletuluĭ și contra eternitățiĭ; dar preḍicerea cuprinde și aceste doŭĕ puncte. Nu le maĭ rĕmâne alta, de cât a slăbi adevĕrul și autoritatea sfintelor cărțĭ de cât a le acusa pre tóte de suposițiĭ, de cât a le trata pe tóte de slabe: dar se știe la ce absurdități ajung pentru ca să susție pretențiunile lor și maĭ cu sémă în contraversa acésta triumfă doctrina creștinismuluĭ.

VERSUL 24.

Nu uita glasul slugilor tale; mândria celor ce te urăsc pre tine s'a înălțat pururea.

Ebreul ḍice: *freamătul celor ce se scólă în contra ta*; în fond este tot acelaș sens. Acest text dă a înțelege că mândria acestor adversarĭ era cu zgomot și plină de nesocotință.

S'a observat că ceĭ LXX pun: *nu uita glasul slugilor tale*, în loc de *inimicilor tĕĭ*. Fer. Augustin citește tot ast-feĭ, evident contra textuluĭ original, care pune *inimicilor tăĭ*. Se presupune că din acest timp s'ar fi furișat óre-care greșală în exemplarele acesteĭ versiunĭ, și aceea este fórte probabil.

Proletul și aicĭ arată pre Babilonenĭ carĭĭ înfruntaŭ pre poporul luĭ D-ḍeŭ, presupunênd, că acest psalm are de obiect timpul captivităței; presupunere care are dificutățile sale.

MEDITAȚIUNI

N'ar trebui de cât o scurtă privire asupra lumiĭ, pentru a vedea că mândria și îndrăsnéla acelor ce se scólă contra luĭ D-ḍeŭ cresc totdéuna. Impietatea n'are marginĭ în furiile sale. Se pare că omul, a căruĭ afecțiunĭ se micșuréză puțin câte puțin în tóte obiectele cele-l'alte să fie ca infinit în revoltele sale contra luĭ D-ḍeŭ și a cultuluĭ sĕŭ. Nu sunt

sisteme, care să nu le fi inventat, raţionamente care să nu le fi încercat, pentru a sfărâma religiunea luĭ Iis. Chr. Ea va subsista numaĭ puţin după promisiunĭ, până în momentul când D-ḑeŭ va judeca cu desăvêrşire *causa sa*. Aşteptând să fim fermĭ asupra acestuĭ principiŭ pre carele Apostolul 'l recomandă discipululuĭ sĕŭ: O Timotee! păzeşte depositul, depărtéză tóte inovările profane, şi tóte contraḑicerile ce le conţine o ştiinţă falşă.

PSALMUL LXXIV

Titlul este: *Intru sfêrşit să nu stricĭ, Psalmul cântăreĭ luĭ Asaf.* Tóte cuvintele acestea aŭ fost explicate aiurea. *Ne conrumpas* are acelaş sens ca şi *nedispendas* ce se citeşte în capul psalmilor 56, 57, 58. Ele respund ebreuluĭ אל תשחת ce mulţĭ din interpreţĭ se mulţămesc a le transcrie fără a le explica, pentru că în adevĕr nu se ştie precis ce însémnă. Ni se pare că opiniunea cea maĭ adevĕrată este că indică aria, cântarea pe care eraŭ executaţĭ aceştĭ psalmĭ de către musicanţĭ. Se póte vedea aceea ce s'a ḑis în capul psalmuluĭ 56. Ceea ce este avantajos în acest titlu, este că se găseşte în ebreŭ şi în tóte versiunile.

Subiectul acestuĭ psalm nu se póte explica prin istoria luĭ David, nicĭ chiar prin acea a poporuluĭ luĭ D-ḑeŭ; căcĭ aceĭ ce vĕd aicĭ saŭ pre David scăpat de prigonirile luĭ Saul, saŭ Ezechias după catastrofa luĭ Senaherib, saŭ Israeliţiĭ pe când eraŭ gata a se întórce din captivitatea Babilonieĭ, nu fac de cât sisteme. Noĭ vom lua psalmul acesta ca şi pre cele-l'alte în sensul moral ce presintă. Psalmistul vorbeşte în contra mândrilor; el îĭ ameninţă cu judecata luĭ D-ḑeŭ; şi pentru ca îndemnul sĕŭ să fie şi maĭ folositor, face ca însuşĭ D-ḑeŭ să vorbéscă, saŭ maĭ bine Mesia D-ḑeŭ-Omul, de la versul al doilea până la fine. Nu este necesar de a presupune aicĭ un dialog unde vorbesc alternativ poporul, Profetul şi D-ḑeŭ, după un simplu preambul, care este saŭ al Profetuluĭ saŭ al dreptĭlor în general, D-ḑeŭ

ia cuvêntul și vorbește în tóte versurile. Știŭ că mulți nu vor fi de părerea acésta; dar mi se pare cea mai simplă, și acésta ne determină a o prefera alteia.

VERSURILE I, 2.

Mărturisine-vom ție Dumnedeule, mărturisine-vom ție, și vom chema numele tĕŭ; povesti-voiŭ tóte minunele tale. Când voiŭ lua vreme, eŭ dreptatea voiŭ judeca·

Sunt douĕ versurĭ în ebreŭ și în grec; dar cel întâiŭ se întinde până la: *când voiŭ lua vreme, eŭ dreptatea voiŭ judeca*; și mărturisesc, că acéstă divisiune mi se pare preferabilă aceleĭ a Vulgateĭ; căcĭ ast-fel primul vers cuprinde tot ceea ce poporul, drepții, saŭ psalmistul dice către D-dĕŭ, în numele lor, apoĭ D-dĕŭ ia cuvêntul de la începutul versuluĭ al doilea. Cu tóte acestea, în fond divisiunea nu schimbă sensul; și maĭ adaug că Vulgata cifrézĕ ca și ebreul; ceea ce arată atențiunea bisericeĭ pentru acest text. Ebreul nu dice: *Chema-vom numele tĕŭ* dar *numele tĕŭ este aprope*. Cred că trebue a conveni că sensul celor LXX este destul de lămurit, nu ne îndoim, că în ebreŭ este greșală de copist. El dice: קרוב שמך: decĭ a fost ușor copiștilor de a scrie ast-fel, deși în text a fost יקרי שמך; a putut să unéscă pe *beth* de *vau* de la primul cuvênt, așa în loc de *și vom chema numele tĕŭ* eĭ aŭ făcut *și aprópe este numele tĕŭ*. Totuși dacă am voi să citim ebreul ast-fel precum este el, atunci s'ar construi, et propinguum nomentum, cu verbul *confitebimur* saŭ maĭ bine *celebrabimum*; căcĭ acest verb are douĕ însemnărĭ și atunci am traduce: *'I vom lăuda, Dómne, te vom lăuda, și numele tĕŭ care este lângă noĭ*, adică *care ne este propice* ceea ce s'ar îndepărta puțin de versiunile nóstre.

In loc de *povesti-voiŭ minunele tale* ebreul dice: *eĭ vor povesti* saŭ *se va povesti minunele tale*. Ușor se póte vedea, că lecțiunea nóstră este maĭ lămurită; de asemenea și parafrasa haldaică dice deopotrivă: *povesti-voiŭ minunele tale*.

Acest început este dar o rugăciune ce o adreséză profetul în numele poporuluĭ saŭ a sufletelor drepte. El se pune înaintea Domnuluĭ, și de îndată Domnul 'l învață judecățile sale pentru ca să le arate celor mândri și prin aceia să'ĭ înfricoșeze.

Când voiŭ lua vremea, voiŭ judeca cu dreptate, adică când timpul însemnat prin decretele mele va veni, voiŭ judeca după regulele dreptățiĭ celeĭ maĭ exacte. Expresiunea acésta, *eŭ dreptatea voiŭ judeca* este un ebraism, care se potrivește cu *voiŭ judeca drept*.

MEDITAȚIUNI

Chiar după forța literelĭ sunt treĭ grade în rugăciunea profetuluĭ: *mărturisirea, chemarea, publicarea minunilor*

luĭ D-ḑeŭ. Mărturisirea trebue să privéscă pre pĕcătoșĭ, și acésta este o pregătire neapărată, o rugăciune, pentru ca ea să fie plăcută luĭ D-ḑeŭ. *Ce. voeștĭ să mĕ laudĭ?* ḑice el pĕcătosuluĭ prin profetul sĕŭ. Și Biserica repetéză adese orĭ mărturisirea pĕcătoșilor în divinele sale oficiĭ și în liturgia sa. După confesiune chiamă numele luĭ D-ḑeŭ, cere ajutorul haruluĭ sĕŭ, recunóște că fără el tótă fapta supranaturală și meritorie este imposibilă. In fine se ocupă de minunile puterĭ sale, înțelepciuneĭ, bunătățiĭ sale. Ast-fel regula fie-căreĭ rugăciunĭ făcută cu credință și metódă.

Este un sens sublim în rugăciunea acésta *când voiŭ lua vreme de a judeca dreptatea.* Ea arată, că timpul este în mâna luĭ D-ḑeŭ și dispune de el precum ĭ place. Ea ne înștiințéză de a fi totdéuna gata pentru ca să dăm sémă de faptele nóstre, pentru că în tóte momentele putem fi citațĭ la tribunalul suveranuluĭ judecător. D-ḑeŭ ne dă timp pentru a ne pregăti de judecată; și ne ascunde mărginele timpuluĭ acestuia, pentru ca să nu încetăm de a ne pregăti. Trebue ca ómeniĭ să nu crédă judecata luĭ D-ḑeŭ; căcĭ eĭ gândesc la orĭ-ce alt lucru și resping chiar gândirea acesteĭ judecățĭ când ea se presintă spirituluĭ lor. Omeniĭ caută pretutindenea interesul lor, afară de aceea ce privește starea lor în ceea lume; de unde vine acésta, dacă nu de la lipsa de credință în viéța viitóre. Dar acéstă lipsă de credință este o absurditate, vĕḑênd mulțimea raționamentelor, care stabilesc judecata luĭ D-ḑeŭ.

VERSUL 3.

Topitu-s'a pământul și toți cei ce locuesc pre dênsul;
eŭ am întărit stâlpiĭ luĭ.

Aci Domuul continuă a vorbi. El ḑice că în ḑiua judecățiĭ sale, pământul și toțĭ ceĭ ce locuesc pre dênsul se vor topi; el vorbește ca de un lucru trecut, ca să arăte certitudinea evenimentuluĭ, și ca să convingă pre ómenĭ din ce în ce maĭ mult. Apoĭ adaugă, că el a fondat pământul, că ast-fel este stăpân de a'l sfărâma când va găsi de cuviință. Cred că acesta e sensul acestuĭ vers, care nu diferă de ebreŭ.

MEDITAȚIUNI

Sf. Apostol Petru ḑice (Petr. 3, 11), că totul se va topi când ḑiua judecățiĭ va veni. El ḑisese câte-va versurĭ maĭ

sus, că acest pământ, care trebuia să fie nimicit *s'a păstrat prin cuvêntul luĭ D-ḑeŭ.* Ast-fel Apostolul ḑice absolut acelaș lucru ca și profetul; și cel d'întâiŭ mărturisește, că predicerea judecățiĭ viitóre se va împlini cu atâta siguranță ca și aceea a distrugereĭ lumiĭ prin potop. Acelaș D-ḑeŭ a creat lumea și a și înecat-o în ape; acelaș, care a îndreptat-o și care o va consuma într'o ḑi prin foc. El ține în mâna luĭ stâlpiĭ acesteĭ locuințĭ dată ómenilor pentru un timp; el va clăti acești stâlpi, când va veni timpul însemnat prin decretele sale. Lungimea secolelor și succesiunea lor nu vor schimba voința sa, căcĭ *o mie de anĭ înaintea luĭ sunt ca o ḑi.* Totul ne îndémnă a crede în existența judecățiĭ luĭ D-ḑeŭ. Tóte cele-l'alte predicerĭ ale profeților și ale Apostolilor aŭ avut efectul lor, óre acésta nu va avea? Dar dacă acest mare adevĕr trebue să fie confirmat prin eveniment, care trebue să fie purtarea vóstră, adaugă căpitenia apostolilor. Cu câtă îngrijire trebue să conservați curĕțenia sufletuluĭ vostru și a vĕ *exercita la pietate?* Intrebarea acésta trebue să o mediteze fie-care înaintea Domnuluĭ.

VERSURILE 4, 5.

Dis-am celor fă *de-lege, nu faceți fără-de-lege și celor*
ce greșesc nu vĕ în *cornul. Nu vĕ ridicați asupra înălțimeĭ*
cornul vostru și nu *ĭ împrotiva luĭ D-ḑeŭ nedreptate.*

In versul 4 s'ar putea traduce: *ḑis-am celor nebunĭ. nu lucrați după nebunia vóstră;* dar traducerea celor LXX și a Vulgateĭ rĕspunde și la a ebreuluĭ.

La versul 5-lea ebreul este tradus de către ebraiștĭ; *nu ḑiceți lucrurĭ aspre cu mândrie,* saŭ *ridicând capul mândru;* dar cred, că ceĭ LXX aŭ înțeles maĭ bine textul de cât modernii, בצואר asupra înălțimeĭ, saŭ *de petră,* care este proprie însemnarea cuvêntuluĭ צור și eĭ aŭ înțeles acéstă *pétră,* acéstă *înălțime,* acéstă *stâncă* de D-ḑeŭ, după o întrebuințare prea familiară a Ebreilor, cum am arătat de maĭ multe orĭ. Cât despre cuvêntul עתק ce se traduce prin *durum,* eĭ l'aŭ lăsat în loc de *iniquum* saŭ fără-de-lege, astfel l'aŭ traduc și în psalm. 30, unde se citește ἀνομίαν și aicĭ ἀδικίαν; este tot una ca și *durum, dura.* Cel ce ḑice lucrurĭ aspre contra luĭ D-ḑeŭ, ḑice de sigur lucrurĭ prea nedrepte și fără-de-lege.

D-ḑeŭ care vorbește în versul acesta, ḑice că el a înștințat pre ceĭ rĕĭ, pre pĕcătoși, pre ceĭ mândri, pre blasfematorĭ de a'și schimba purtarea. Acest sens este fórte lămurit. Legea este cuvêntul

de care D-ḑeŭ se serveşte pentru a vorbi la toţĭ ómenii, şi pentru a condamna tóte pĕcatele, maĭ ales mândria.

MEDITATIUNI

D-ḑeŭ va judeca pământul, şi fie-care din locuitoriĭ pământuluĭ; acest adevĕr aşa de esenţial a avut totdéuna de adversarĭ pre impioşiĭ desfrânaţĭ, pentru că dintre tóte adevĕrurile acesta este care se silesc eĭ maĭ mult a'l slăbi. Totuşĭ silinţĭ zadarnice! D-ḑeŭ a vorbit prin tóte legile sale, prin toţĭ Profeţiĭ sĕĭ, prin toţĭ Apostoliĭ sĕĭ; el vorbeşte chiar neîncetat prin cursul evenimentelor. Aicĭ jos virtutea este despreţuită şi persecutată, crima este adesea orĭ onorată şi protejată. Aşa dar totul nu este la locul sĕŭ, şi trebue să fie un timp când va fi în ordine. Acel timp nu póte fi de cât acel al judecăţiĭ luĭ Dumneḑeŭ. Gândirea seriósă a acesteĭ judecăţĭ reprima pre pĕcătoşĭ, şi maĭ ales pre ceĭ mândri; căcĭ judecata luĭ D-ḑeŭ este nimicirea a orĭ-ce mândrie omenéscă. Numaĭ D-ḑeŭ în acest moment se arată mare, şi tótă mărirea dispare înaintea luĭ.

VERSURILE 6, 7, 8.

Că nicĭ de la rĕsăriturĭ, nicĭ de la apusurĭ, nicĭ de la munţiĭ pustiĭ. Că D-ḑeŭ judecător este; pre acesta sporeşte şi pre acesta înalţă. Că paharul este în mâna Domnuluĭ cu vin neamestecat plin de amestecătură.

Unesc aceste treĭ versurĭ, pentru că şi în ebreŭ şi în cel grec sunt treĭ, carĭ rĕspund la acestea; dar împărţirile sunt diferite In aceste douĕ texturĭ, cel d'întĕiŭ se întinde numaĭ până la *Montibus*: al doilea finişte cu *exaltat*; al treilea conţine rĕmăşiţa, de la *quia calix* până la fine. Acéstă împărţire este bună de şi face ca al treilea vers să fie prea lung, ceea-ce Vulgata, care conservă cifrarea ebreuluĭ, se sileşte a o înlătura.

Aicĭ sunt multe deosebirĭ aparente între versiunile nóstre şi ebreŭ. Dic că sunt aparente, şi étă pentru ce.

La primul vers, care este al 6-lea al psalmuluĭ, câţĭ-va ebraiştĭ traduc: nu este *înălţare nicĭ de la rĕsărit nicĭ de la apus, nicĭ de la deşert*. Aceştĭ interpreţĭ iaŭ cuvêntul הָרִים în loc de *înălţare*, şi alţiĭ 'l traduc *de la munţi* (montibus). Ceĭ LXX aŭ vĕḑut aicĭ al doilea sens. Fer. Ieronim de asemenea, parafrasa haldaică precum şi cea maĭ mare parte din ceĭ vechĭ. Nu se póte condemna nicĭ o parte nicĭ alta din aceste interpretărĭ. Aceĭ carĭ iaŭ cuvêntul ebreŭ înălţare, scapă de un supliment; căcĭ aceĭ care îl iaŭ *de la*

munți sunt siliți de a suplini *sau auxilium* saŭ *refugium*, saŭ orĭ care alt cuvênt, care însémnă că păcătosul, orĭ în cotro se întórce, nu va putea scăpa de judecata luĭ D-ḑeŭ.

La versul al doilea nu este nicĭ o diferență în raport cu cuvintele acestea: *Că D-ḑeŭ judecător este, pre acesta smerește și pre acesta înalță*, în text și în versiunĭ, profetul ḑice, că D-ḑeŭ este judecător, că umilește pre unul și înalță *pre altul* pentru a însemna că umilința este reservată celor mândri și înălțarea celor smeriți.

Textul ebreŭ ḑice: Căcĭ în mâna Domnuluĭ este o cupă roșie de vin, plină de amestecătură, și el tórnă din cupa acésta, cu adevĕrat toți păcătoșiĭ pământuluĭ vor trage drojdiile din ea și vor bea. Nu este interpret care să nu adauge câte ceva la acest text, pentru ca să lege părțile și să lămuréscă maĭ bine. De exemplu autoriĭ principiilor discutate ḑic: Da, cel etern ține în mâna sa o cupă a căruĭ vin este turbure prin amestecarea de care este plină. El va adăpa din ea pre toți păcătoșiĭ pământuluĭ, vor deșerta-o până la drojdiĭ, și vor scóte de aicĭ până și picătura cea maĭ de pre urmă.

Dacă vom examina de aprópe versiunile nóstre, se va vedea, că nu se depărtéză de sensul ebreuluĭ. După versiunile acestea, cupa Domnuluĭ conține un vin tare, dar amestecat, Domnul înclină acéstă cupă ca să o verse (se înțelege că într'o parte și în alta Fer. Augustin citește ex hoc in hunc). Dar toți păcătoșiĭ pământuluĭ vor bea din drojdia ce ea conține, de unde este ușor de a conchide, că acéstă drojdie nu se va sfĕrși, și că va rĕmânea destulă pentru a sătura pre toți impioșiĭ. Tot ceea-ce se póte ḑice de traducerile nóstre, este că parafraséză întru cât va textul.

Sensul Profetuluĭ se arată destul: cupa Domnuluĭ plină de un vin tare, dar amestecat, însémnă dreptatea sa, care cere rĕsplătire, mânia sa cea înfricoșată. Acel ce se va fi închinat la animale, va bea din vinul mânieĭ luĭ D-ḑeŭ; acest vin este tare, amestecat în cupă cu mânia sa. Domnul va vĕrsa din cupa acésta asupra celor vinovați în proporțiune cu păcatele lor: dar toți vor bea din cupa acésta, pentru ca să arate că toți vor fi pedepsiți; toți vor fi adăpați din drojdia acesteĭ cupe, pentru a arăta că pedépsa va fi aspra și că nimenea nu va scăpa de ea.

Sunt interpreți, cariĭ împart acéstă cupă a Domnuluĭ, cariĭ cred că o parte, adică aceea care conține vin neamestecat, este destinată celor drepți și că aceea *amestecată* și plină de drojdiĭ este pentru păcătoși; pentru aceea, ḑic eĭ, că Profetul observă la început, că Domnul smerește pre unul, pre altul înalță; din pricina acesteĭ cupe, în care se găsește *vin curat și amestecat cu drojdiĭ*. Acest vin curat din cupă, maĭ indică și afecțiunile de care D-ḑeŭ face parte celor drepți din lumea acésta; ear pentru a'ĭ înconjura cu maĭ multă glorie o face acésta: pe când flagelele cu care lovește pre păcătoși nu sunt de cât drojdia acesteĭ cupe, adică pedepsele nemilostive și fără sfĕrșit. Acéstă explicațiune nu este de lepădat, ea leagă minunat cugetările profetuluĭ, tot odată este analogia și cu principiile religiuneĭ.

MEDITAȚIUNI

Nicăirĭ nu este scăpare de judecata luĭ D-ḑeŭ. Intór-ne-se pĕcătosul spre rĕsărit, ducĕ-se la apus, în deșerturĭ, în peșterĭ în crăpăturile munților, D-ḑeŭ este judecător pretutindenea, nimic nu scapă cunoștințelor sale și tărieĭ brațuluĭ sĕŭ. El smerește pre celĭ marĭ, de sunt mândri, și înalță pre celĭ săracĭ, carĭ sunt blânḑĭ și smeriți cu inima; el ține în mâna sa cupa din care varsă vinul mânieĭ sale, după expresiunea profeților și trebue ca pĕcătoșiĭ să bea acest pahar al amărăciuneĭ până la drojdiĭ. Ast-fel este finitul destinurilor omenești. Numaĭ la acest tribunal al adevĕruluĭ a tótă dreptatea se vor sfĕrși tóte gândurile nóstre, tóte proectele și faptele nóstre. Nu se va putea pretexta acestuĭ tribunal, nicĭ ignoranța, căcĭ tóte paginele S-teĭ Scripturĭ n'il vestesc; nicĭ patimele, căcĭ cugetarea la acest tribunal este doctorialor; nicĭ slăbiciunea natureĭ nóstre, căcĭ milióne de sfinți tot așa de slabĭ ca și noĭ s'aŭ făcut plăcuți înaintea Suveranuluĭ judecător; nicĭ grijile pământești, căcĭ cea întâiŭ grijă trebue să fie de a ne ocupa de judecata luĭ D-ḑeŭ. Va fi una din cele maĭ marĭ căinți a celor blestemați de a gândi, că sunt condamnați de un tribunal, la care numaĭ gândind puteaŭ să fie mântuiți. Dacă le-ar maĭ rĕmânea timp pentru a repara indiferența către înfricoșata judecată, nu l'ar perde din vedere. Dar ce avem trebuință de ceea ce ar face presupunênd o căință și o întórcere care nu va avea loc nicĭ-o-dată? Nu ne este de ajuns, că cuvêntul luĭ D-ḑeŭ este adevĕrat și că el a declarat că judecata sa este infinit înfricoșată?

VERSURILE 10, 11.

Iar eŭ mĕ voiŭ bucura în veac, cânta-voiŭ D-ḑeuluĭ luĭ Iacov. Și tóte córnele pĕcătoșilor voiŭ zdrobi și se va înălța cornul dreptuluĭ.

Aicĭ nu este diferință între text și versiunĭ. Sensul este lămurit în sine, dar trebue a arăta, cum póte conveni versul 10 luĭ D-ḑeŭ, presupunênd că el vorbește în tot psalmul de la versul al doilea. Este evident maĭ întâiŭ că versul 11 și cel de pe urmă nu se póte raporta de cât la D-ḑeŭ, și că nu este nimic, care să denote o schimbare de persónă în versul din urmă. Chiar cu tótul contrar, căcĭ versul acesta este legat cu cel precedent prin conjuncțiunea

și. In urmă, de și versul al 10 nu póte conveni propriŭ luĭ D-ḑeŭ, considerat în raport cu divinitatea, el póte fórte bine conveni luĭ Mesia. care în calitate de trimis a luĭ D-ḑeŭ, a vestit generaţiilor viitóre minunile Părinteluĭ sĕŭ, și care a onorat maĭ mult de cât orĭ-care pre D-ḑeul luĭ Iacob. Fiind-că explicaţiunea acésta influenţézĕ asupra psalmuluĭ întreg, unde cred că nu trebue a admite dialog, va urma ca Mesia saŭ Iis. Chr. D-ḑeŭ-omul vorbește în cântarea acésta de la versul al 2-lea până la sfêrșit.

MEDITAŢIUNI

Tótă puterea s'a dat luĭ Iis. Chr. El face cunoscut pre Părintete sĕŭ, și înalță gloria Părinteluĭ sĕŭ, el slăbește crudimea inimicilor Părinteluĭ sĕŭ. Fructul acestuĭ psalm trebue să fie de a mĕ conforma cu exemplele luĭ Iis. Chr. umilit în viéța sa muritóre, și înălțat din causa smereniеĭ sale. In acest imn se vede catastrofa celor mândri și înălțarea sufletelor umilite. Putea-voiŭ cumpĕni între partea smerituluĭ și aceea a mândruluĭ.

PSALMUL LXXV

In titlu este: Intru sfêrșit, în cântărĭ, Palmul luĭ Asaf, cântarea asupra Asirienilor. Ceea ce se ḑice aicĭ *in laudibus* este tot una cu *carminibus* din psalmul 4, și aceea însémnă că acest psalm trebuia să fie cântat după regulele musiceĭ, și cu instrumente, care se atingeaŭ cu mâna. Se póte revedea aceea ce aŭ observat în capul psalmuluĭ 4. Asaf a compus saŭ a executat acest imn. Cât despre aceste douĕ cuvinte *ad Assyrios*, ele nu sunt nicĭ în ebreŭ nicĭ în unele exemplare greceștĭ: și în ediţiunea Vaticanuluĭ, se citește *ad Assyrium*. Se presupune că din timpul luĭ Ezechia după catastrofa luĭ Sennacherib, se cânta acest psalm, și că cu acéstă ocasie s'ar fi adăogat la titlu ad *Assyrios* saŭ ad *Assyrium*; acésta e tot ce se póte ḑice de titlul care n'are multă autoritate de cât multe altele.

Subiectul psalmuluĭ este recunoștința ce o mărturisește poporul luĭ D-ḑeŭ saŭ sufletul credincios, pentru bine-facerile

cu care l'a dăruit D-ḍeŭ. Aceste bine-faceri sunt represintate ca o victorie reportată asupra inimicilor puternici. Stilul acestuĭ psalm este strălucit și energic. Are și dificultățile sale în comparație ce i se face cu textul ebreŭ.

VERSUL I.

Cunoscut este în Iudea Dumneḍeŭ, în Israil mare este numele luĭ.

Sensul versuluĭ acestuia nu este, că D-ḍeŭ era cunoscut numaĭ în Iudeia; el s'a descoperit tuturor ómenilor prin spectacolul universuluĭ acestuia și prin principiile legiĭ naturale. Dar adevĕrul vorbind el s'a descoperit poporuluĭ sĕŭ într'un mod special, și Iudeea a fost mult timp locuința adevĕratuluĭ cult.

Aicĭ nu e diferințe între text și versiuni.

MEDITATIUNI

Iată cuvêntul Domnuluĭ, ḍice Ieremia:

Înțeleptul nu se laudă de înțelepciunea sa; omul tare nu se îngâmfă de puterea sa; bogatul nu se laudă întru bogăția sa; dar cel ce voește să se laude, să se laude numaĭ întru a mĕ cunóște; căcĭ eŭ sunt Domnul și mie mi se cade a face milă și dreptate. Acéstă învĕțătură este de o potrivă cu a Apostoluluĭ Neamurilor. *Că cel ce voește să se laude, să se laude în Domnul*, adică să se bucure, că a avut fericirea de a cunóște pre Domnul și s'a învrednicit aĭ sluji luĭ. Acest adevĕr așa de simplu, așa de lămurit și esențial, s'ar părea strein la cea maĭ mare parte din ómenĭ. A cunóște pre D-ḍeŭ și a'l servi este cea maĭ mică din ocupațiunile lor. Acești ómenĭ nerecunoscĕtorĭ nu sunt adevĕrațĭ descendințĭ aĭ luĭ Israil; eĭ se aséménă cu Iudeiĭ blestemațĭ, carĭ 'și ḍic națiune sfântă, și care nu sunt de cât ramure aruncate din trunchiul binecuvêntat de D-ḍeŭ.

Când se găsesc ómenĭ cu totul ocupațĭ de D-ḍeŭ, în eĭ D-ḍeŭ e *cunoscut*, și acolo *numele sĕŭ e mare*. Lumea nu vede acéstă mărire dar ea este obiectul administrațiuneĭ îngerilor. D-ḍeŭ este mare în aceste suflete generóse, pentru că cugetările lor de D-ḍeŭ sunt înalte; el este mare, pentru că ele lucréză a se face conform cu Is. Chr., în care D-ḍeŭ

vede tóte trăsurile infiniteĭ sale măririĭ; el este mare, pentru că aceste suflete nu lucrézĕ de cât în dorința de a onora și a lăuda pre D-ḑeŭ în tóte; el este mare, pentru că exemplul sfinților acestora este un fel de apostolat continuŭ, care întinde peste tot locul împĕrăția luĭ D-ḑeŭ.

VERSUL 2.

Și s'a făcut în pace locul luĭ, și locașul luĭ în Sion.

Ebreul ḑice în Salem în loc de *în pace*: dar în fond este acelaș lucru, pentru ca *Salem* saŭ *Ierusalim* este așa numit de la cuvêntul שלם, care însémnă *pace*. Profetul vroește să spuie, că D-ḑeŭ este cunoscut în Iudeea și onorat în Israil, pentru că el a stabilit locuința sa în Ierusalim saŭ cetatea păceĭ, și pentru că locuește pe muntele Sionuluĭ, unde a fost pus chivotul legeĭ, ca un depositt, până ce a zidit Solomon templul.

MEDITATIUNI

Ierusalimul și Sionul eraŭ figura bisericeĭ și a locuințeĭ cerești. Prin îndărătnicia și orbirea Iudeilor, acéstă figură a fost părăsită: Ierusalimul și Sionul aŭ devenit prada necredincioșilor, și adevĕratul popor al luĭ D-ḑeŭ este orĭ-ce națiune, care crede în Is. Chr. In poporul acesta a stabilit D-ḑeŭ locuința sa aicĭ jos, până ce patria cerésc̆ va reuni pre toțĭ membriĭ acesteĭ familiĭ imense. Pacea este caracterul acesteĭ locuințĭ a celuĭ Prea Inalt.

Pace în Vechiul Israil, pe când el știu a estima folosul de a aparține luĭ D-ḑeŭ; pace în sufletul creștinilor, pe când eĭ se țin unițĭ cu Is. Chr.; în fine pace eternă și inalterabilă în locuitoriĭ ceriuluĭ, pentru că eĭ sunt stabilițĭ într'o locuință unde nu este nicĭ o fric̆ă nicĭ întristare nicĭ durere.

VERSUL 3.

Acolo aŭ zdrobit tăriile arielor, arma și sabia și rĕsboiul.

Acest vers indică o mare victorie reportată de poporul luĭ D-ḑeŭ. Ceea ce a adeverit inscripțiunea pusă în titlu, *contra Asirienilor* căcĭ D-ḑeŭ sfărâmă puterea luĭ Senaherile sub muriĭ Ierusalimuluĭ.

Ebreul ḍice *fulgerile arcului* (cărbunĭ aprinşĭ). Ceĭ LXX daŭ sensul prin *puterile arcului*; în adevĕr *puterea* acesteĭ arme sunt *săgeţile*.

MEDITAŢIUNI

Fiind-că D-ḍeŭ locueşte cetatea păciĭ, nu este ceva extraordinar, ca el să sfărâme tóte armele acelor cariĭ ar voi să tulbure acéstă linişte. Ceea ce el a făcut de atâtea orĭ în favórea poporuluĭ sĕŭ, el o face într'un mod invisibil, dar numaĭ puţin sigur şi eficace în sufletul celor drepţi. Protecţiunea dată de el Ierusalimuluĭ era figura ajutoruluĭ ce el dă amicilor sĕĭ. Eĭ întêmpină revolte interne şi externe; sunt numiţĭ de Iad, de lume şi de eĭ înşuşĭ; dar Is. Chr. este apĕrătorul lor. Armele inimice, de care vorbeşte aicĭ Profetul, nu pot resista la armura spirituală, cu care Is. Chr. îmbracă pre aĭ sĕĭ. St. Pavel le-aŭ spus pre larg. Dacă inimicul are sabie, credinciosul are cuvêntul luĭ D-ḍeŭ, care este, după Apostolul, sabia Sfântuluĭ Duh. Dacă inimicul are scut, credinciosul are pre acel al credinţeĭ, şi cu acéstă armă defensivă póte să respingă tóte săgeţile cele aprinse ale iadului. N'ar trebui să sperăm în viéţa acésta o pace perfectă, ḍice Fer. Augustin; ea ni se va da numaĭ în locul pre carele Domnul şi l'a ales de locuinţă a sa; dar ne îngrijindu-se de sine însuşĭ, şi nădăjduind în protecţiunea divină, se va lupta cu succes şi luptătoriĭ vor face victoria maĭ gloriósă şi coróna maĭ strălucită.

VERSURILE 4, 5, 6.

Luminezĭ tu minunat din munţiĭ ceĭ veciniciĭ. Turburatu-s'a toţi ceĭ nepricepuţi la inimă. Adormit-aŭ cu somnul sĕŭ şi n'aŭ aflat nimica, toţi bărbaţiĭ bogăţieĭ în mâinele sale.

Şi în textul ebreŭ ca şi în cel grec sunt tot aceleaşĭ versurĭ dar împărţirea este ceva diferită, căcĭ Vulgata cuprinde şi versul următor. In aceste texturĭ cel dintâiŭ din aceste versurĭ cuprinde cele 5 cuvinte dintâiŭ aşa că al doilea începe cu: *turburatu-s'aŭ toţi etc.*, până la fine.

Ebreul ḍice: *Strălucit, măreţ, te-aĭ arătat pe aceşti munţi aĭ prădeĭ* saŭ aĭ *Captivităţii* cum traduce Ieronim; şi interpreţiĭ se silesc a da un sens acestor cuvinte, pe când expresiunile celor LXX sunt lămurite; căcĭ în apostrofa acésta ce Profetul face luĭ D-ḍeŭ, el ĭ ḍice: *Tu rĕspândeşti*, saŭ *aĭ luminat minunat*, saŭ

înfricoşat din înălţimea munţilor vecinĭ şi toţi ceĭ nepricepuţi la inimă s'aŭ tulburat.

Diferenţa cea mare între ebreŭ şi ceĭ LXX vine de la cuvêntul טרף care însémnă *pradă*; Se presupune că ceĭ LXX aŭ cetit טרם care însémnă *ante* şi se traduce prin *etern*, în loc de טרף *praeda*. Putea să fi cetit şi שרף, ca să dică: D-ḑeŭ a luminat din înălţimea munţilor Serafimilor; ceea ce ar face alusiune la chivotul alianţeĭ pe care sta serafimiĭ; atuncĭ am putea crede, că aceştĭ interpreţi aŭ scris αἰθὼνων saŭ αἰθωνίων în loc de αἰωνίων pentru că αἰθωνίων rĕspunde la שרף.

Orĭ cum ar fi, nu ne putem convinge, cum că aceştĭ autorĭ aŭ avut în vedere *munţiĭ eternĭ* în loc de *munţiĭ prădĭi*, dacă ar fi cetit aceea ce are ebreul astă-ḑĭ. D. Calmet recunóşte că cetinţa cea maĭ bună este acea a celor LXX.

Ceea ce urméză este maĭ uşor: *Tulburatu-s'aŭ toţi ceĭ nepricepuţi la inimă*. Ebraiştiĭ traduc *spoliati sunt robusti* saŭ *feroces corde*; dar ceĭ maĭ învĕţaţi în limba ebraică mărturisesc că s'a putut traduce; *spoliate sunt mente, erraverunt, stupefacti sunt*, ceea ce revine la *turbaţi*. Cred că pentru sens, *insipientes corde*, nu este aşa de diferit *de feroces corde*.

In privirea luĭ πάντες rĕmâne pe séma celor LXX, căcĭ nu se găseşte în ebreŭ, dar nu schimbă sensul.

Cât despre versul 6 el se acordă cu ebreul, *viri divitarum* (οἱ ἄνθμες τοῦ πλούτου) este tot una cu *viri exercitus* saŭ *viri potentes*, ce adopta mulţi ebraiştĭ, pentru a traduce cuvêntul חיל; căcĭ acest cuvênt însémnă *bogăţiĭ*. Uniĭ traduc: Et non invenerunt viri exercitûs manus suas, pentru a se înţelege că aceştĭ ómenĭ maĭ 'nainte aşa de cruḑĭ, s'aŭ găsit fără putere. Sensul acesta e bun şi nu contraḑice pre acel al versiunilor nóstre.

Orĭ cum ar fi textul în aceste versurĭ, se vede că profetul a avut intenţiunea de a înălţa puterea luĭ D-ḑeŭ, care aŭ fulgerat pre inimiciĭ poporuluĭ sĕŭ, care i-aŭ pus în stare de a nu maĭ putea întreprinde nimic. Acest tabloŭ convine încă şi cu catastrofa luĭ Senacherib.

MEDITAŢIUNI

Fer. Augustin are nişte ideĭ admirabile asupra acestor douĕ versurĭ; el consideră pre Iis. Chr., care luminéză lumea prin apostoliĭ sĕĭ şi alţĭ predicatorĭ aĭ Evangelieĭ. Aceştĭ trimişĭ aĭ luĭ D-ḑeŭ sunt munţĭ prin înălţimea cugetărilor lor şi prin sublimitatea doctrineĭ lor: sunt chiar *munţi vecinicĭ* pentru că aceea ce vestesc eĭ este împărăţia luĭ D-ḑeŭ şi prea fericita nemurire. Lumina care vine din munţiĭ aceştia, este o lumină reflectantă; trebue să se unéscă cu lumina primitivă, acea care a luminat aceştĭ

munți, și tocmaĭ acésta și Apostolul învață pre Corintenĭ, când dicea: *Óre Pavel s'a rĕstignit pentru voĭ? óre voĭ aĭĭ fost botezațĭ în numele lui Pavel?* Iată un munte care nu'șĭ atribue nicĭ de cum lumina, și care trimite pre discipulĭĭ sĕĭ la lumina esențială și primordială; iată un munte cu atât maĭ înalt în D-ḑeŭ cu cât este maĭ umilit în sine însușĭ.

Dar ce s'a întêmplat, când Apostolĭĭ aŭ început a rĕspândi lumina pe care o primise?

Toțĭ ceĭ nepricepuțĭ la inimă s'aŭ turburat; eĭ aŭ audit că este o altă viéță, o viéță eternă, aŭ vĕḑut că li se anunță un Mântuitor, care murise pentru eĭ și care a înviat; aceste adevĕrurĭ l'-aŭ turburat: Athenienĭĭ de exemplu, credeaŭ că Pavel le povestește niște fabule, și nu se folosiră de învĕțătura luĭ. Aceștia aŭ fost *nebunĭĭ* de care vorbește Profetul; și li s'a întêmplat aceea ce cetim în versul următor: *eĭ aŭ dormit într'un somn adênc, și acești ómenĭ bogațĭ n'aŭ găsit nimic în mâinele lor.* Aŭ iubit obiectele presente, și aŭ adormit măgulindu-se cu stăpânirea acestor lucrurĭ trecĕtóre; ele li s'aŭ părut plăcute și încântătóre, și maĭ ca și visurile, care seduc pre acel care viséză bogățiĭ; este bĕt în timpul somnuluĭ sĕŭ și deșteptându-se se vede sărac. Tot asemeneaa și aceĭ carĭ se lipesc de bunurile acesteĭ vieței, dorm pre aceste obiecte ale pasiuneĭ lor; timpul viețiĭ se scurge, mórtea vine, și în acel timp se vede despoiat de tóte.

Dacă nu s'ar considera acéstă parte a psalmistuluĭ astfel precum aŭ cugetat Fer. Augustin, acest sfânt cuvênt al luĭ D-ḑeŭ ar fi puțin folositor, și Biserica ar trage puțin fruct din îngrijirea ce aŭ luat de a ne recomanda cetirea luĭ. Dar adoptând cugetările prea fericituluĭ Dascăl, totul este bogat și prețios în acest text al profetuluĭ. El ne arată că numaĭ viéța viitóre este demnă de noĭ; apreciază cu dreptate bunurile trecĕtóre ale acesteĭ viețĭ; și ne deslipește de ea ca de un vis ce-'l desprețuim după ce ne-am deșteptat.

VERSUL 7.

De ertarea la Dumneḑeul luĭ Iacob, adormit-aŭ ceĭ ce încălicase pre caĭ.

In ebreĭ este: car și cal aŭ adormit: dar este acelaș sens, căcĭ carele nu merg fără caĭ, și caiĭ fără *călărași*; ceĭ LXX găsind

cuvêntul רכב care póte însemna *eques* saŭ *currus*, și care nu se deosibesc de cât prin puncte, eĭ aŭ tradus *Călărași* saŭ *qui equitant* și aŭ construit cuvêntul סוס punênd *equis* saŭ *super equos*, și luând totul în sens colectiv.

Este evident, că e vorba de somnul morțiĭ. Dacă Psalmistul a a avut în vedere armata luĭ Senacherib, óre câțĭ cavalerĭ aŭ perit, când se știe că îngerul Domnuluĭ a omorît într'o nópte o sută optdecĭ și cincĭ de miĭ de ómenĭ.

MEDITAȚIUNI

Acest vers în sensul séŭ propriŭ și literal, arată că nu trebue de cât un cuvênt, o amenințare a luĭ D-ḑeŭ ca să sfărame puterile cele maĭ marĭ. De mirare, ḑice Augustin, că amenințările ómenilor deșteaptă pre aceĭ, la care se adresează, și amenințările luĭ D-ḑeŭ, cufundă în somnul morțiĭ pre impioșĭ și rĕsvrătitorĭ. Mama luĭ D-ḑeŭ este înfricoșată, adaugă fer. doctor; ea zdrobește pre ceĭ mândri, designațĭ prin *călărașiĭ* de care vorbește Profetul; ast-fel fură Faraon, Senacherib, Antiochus și mulțĭ alțiĭ. Ast-fel sunt și aceĭ cariĭ se arată în tóte ḑilele înaintea tribunaluluĭ judecătoruluĭ suveran, după ce s'aŭ îngânfat cu dignitățile lumiĭ și s'aŭ săturat de strălucirea bogățiilor. Eĭ pricep, când numaĭ este timp, că numaĭ D-ḑeŭ este mare și că tótă mărirea omenéscă nu este nimic.

VERSUL 8.

Tu înfricoșat eștĭ, și cine va sta împotrivă ție? De atunci este mânia ta.

Versiunile nóstre nu se îndepărtéză de sensul ebreuluĭ; dară ĭ sunt inferióre în forță și energie. Acest text ḑice: Tu, tu eștĭ înfricoșat, și cine póte sta înaintea ta, când te mâniĭ? Se vede ușor că repetiția *tu eștĭ înfricoșat, tu*, este de un stil sublim și că este maĭ tare de a ḑice, că nimenea nu va sta înaintea luĭ D-ḑeŭ, de cât a ḑice, că nimenea nu se va împotrivi.

Acéstă cugetare a profetuluĭ, de și relativă la obiectul particular al psalmuluĭ orĭ cum ar fi, este generală; și este adevĕrat în tóte sensurile că D-ḑeŭ este înfricoșat, și că în mânia luĭ nicĭ o creatură nu póte subsista înaintea luĭ.

MEDITATIUNI

Sfântul Pavel ḑice acelaș lucru ca și Profetul: înfricoșat lucru este a cădea în mâna D-ḑeuluĭ celuĭ viŭ. Nicĭ o putere, nicĭ o forță, creată nu va putea să ne dea idee de mânia luĭ D-ḑeŭ și de efectele ce ea lucréză. Acelaș cuvênt care a făcut să iasă universul din nimic, zdrobește tot ceea ce este obiect al rĕsbunăreĭ sale. Privirea mâneĭ luĭ D-ḑeŭ exercitându-se asupra Fiuluĭ pe Golgotha, este cel maĭ mare mijloc ce avem de a judeca de asprimea judecățiĭ Ființei infinite. Da, noĭ putem ḑice la piciórele acesteĭ crucĭ, înfricoșat eștĭ Dómne și propriul tĕŭ Fiŭ, de-opotrivă în tóte cu dignitatea și puterea ta nu ți-se împotrivește. Ce va fi de vinovațĭ, blestemațĭ, demonĭ?

VERSURILE 9, 10.

Tu înfricoșat eștĭ și cine va sta împotrivă ție? De atunci este mânia ta. Din cer auḑită aĭ făcut judecata; pământul s'a temut și a alinat.

Aicĭ nu este diferință între text și versiunĭ. Dar schimbarea persóneĭ ce se observă în versul 9 este de observat. Profetul apostroféză pre Domnul în versul 8 *aĭ făcut să se auḑă Dómne judecata ta*, saŭ maĭ bine: a sosit momentul de a exercita dreptatea ta: atunci pământul s'a cutremurat și a tăcut, în asceptarea acesteĭ marĭ catastrofe: apoĭ se schimbă cuvêntul de o-dată, și profetul vorbește de D-ḑeŭ la persóna a treia. Acéstă înfricoșare și tăcere a pământuluĭ s'a întêmplat, când D-ḑeŭ *s'a sculat să judece*, adică să condamne pre impioșĭ și să scape pre ceĭ drepțĭ. Așa dar se vede că profetul vorbește în vers. 8 către D-ḑeŭ fără distincția persónelor și că în vers. 9 vorbește de D-ḑeŭ Fiul, de D-ḑeŭ-omul, de Mesia căruia s'a dat puterea de a judeca. Știu că în psalmĭ se fac câte o dată schimbărĭ destul de subite de la persóna a doua la a treia; dar dacă putem să ne dăm sémă de aceste schimbărĭ nu trebue a neglija. În principiile religiuneĭ este că puterea divină va vesti judecata sa prin semne sensibile, care vor înfricoșa pământul și apoĭ Fiul luĭ D-ḑeŭ. Cuvêntul întrupat va face judecată. Ast-fel ne dăm sémă de schimbarea persóneĭ a doua la a treia. Acéstă schimbare ar fi maĭ puțin naturală fără explicația acésta. Mulțĭ traducĕtorĭ moderni o înlătură continuând apostrofuł în versul 9.

Dar orĭ-cum ar fi de stilul Profetuluĭ în aceste două versurĭ, conțin două adevĕrurĭ marĭ: întâiŭ că D-ḑeŭ va face dreptate celor rĕĭ, și al doilea, că va scăpa pre ceĭ drepțĭ persecutați.

MEDITATIUNI

Pământul, dice Fer. Augustin, se turbură îndată, vorbește mult, face nenumărate proiecte: dar va veni momentul, când va fi obligat de a tăcea și a tremura înaintea suveranului judecător. El ar trebui să se ocupe în tăcere de acest eveniment așa de înfricoșat, și a preveni urmările prin fidelitatea sa la legile acestuĭ stăpân, care cunóște totul și care va cere compt de totul. Câtă deosebire de sentimente va produce în tóte spiritele catastrofa lumiĭ!

Înfricoșat ești Dómne: acéstă cugetare m'ar tulbura dacă Profetul și tóte sfintele cărțĭ ale tale nu m'ar învĕța că milostivirea ta este infinită ca și dreptatea ta. Ah! D-ḑeul meŭ, fă să încep de pe acuma a tăcea și a mĕ închina judecăților tale! Tremur amintindu-mĭ de păcatele mele și de sfințenia ta eternă; dar sîngele luĭ Iis. Chr. susține slăbiciunea mea și reînsuflețește încrederea mea! Tu veĭ mântui, Dómne, pre ómeniĭ plinĭ de blândețe și de umilință; dămĭ virtuțile acestea, pentru ca să am parte de făgăduințele ce mi le facĭ aicĭ prin gura Prooroculuĭ tĕŭ.

VERSUL II.

Când se va scula la judecată D-ḑeŭ, ca să mântuiască pre toți blânḑiĭ pământuluĭ

Cred că acest vers este urmarea naturală a celor douĕ de maĭ nainte. Profetul a vorbit maĭ sus de judecata luĭ D-ḑeŭ și aicĭ însémnă resultatul: *că gândirea omuluĭ se va mărturisi ție* în ḑiua acesteĭ judecățĭ, și că în urmă gândurile, care le va avea în eternitate nu vor înceta de a celebra măririle acesteĭ ființĭ supreme.

Se pare că *rĕmășița* trebue să fie luată aicĭ în acelaș sens ca și *sequela* saŭ *consectaria*. Dacă se aplică acest vers la nenorocirea luĭ Senacherib, va trebui să ḑicem că gândirea saŭ rugăciunea sfântuluĭ rege Esechias va lăuda pre Domnul, va implora ajutorul sĕŭ în momentul pericoluluĭ și că după perderea Asirienilor, acest sfânt rege, remâind în aceeașĭ gândire de pietate va face o ḑi de sĕrbătóre în memoria mântuireĭ sale.

Mărturisesc, că acest vers prea obscur este susceptibil de multe alte sensurĭ. Indic aicĭ câte-va din acele ce le-am putut aduna.

După ebreŭ, se citește *mânie* în loc de *gândire* și *cinges* saŭ *accingeris* în loc de *diem festum agent*. De aicĭ câțĭ-va ebraiștĭ printre carii și fericitul Ieronim, traduc: pentru aceea mânia omuluĭ

'ţĭ va servi de glorie, şi dacă 'i rĕmâne încă câte-va mişcărĭ de mânie, veĭ fi totdéuna gata a'l reprima. Alţiĭ ḑic: Pentru aceea mânia omuluĭ te va lăuda, şi (după ce veĭ opri acea mânie) veĭ fi armat cu furie contra impioşilor.

Aceĭ cariĭ se unesc cu ceĭ LXX şi cu Vulgata nu diferă maĭ puţin în versiunile saŭ explicaţiunile lor. Cu tóte acestea, cea maĭ mare parte se acordă a ḑice: Cugetarea omuluĭ (isbăvit de inimiciĭ sĕĭ) te va celebra, şi memoria ce o conservă de isbăvirea acésta face ca să'ţĭ consacre ḑile de sĕrbătóre.

Fer. Augustin ia cugetarea omuluĭ ca primul act al întórcereĭ sale; omul, ḑice el, se mărturiseşte atuncĭ păcătos, şi rĕmăşiţile acesteĭ gândirĭ sunt ca o amintire de acéstă mare binefacere; amintire pe care omul îndreptat o conservă cu îngrijire, şi care'l face a onora pre Domnul prin ḑile de sĕrbătóre, adică prin mulţămirĭ şi laude.

Cât despre diferinţa versiunilor nóstre de ebreŭ, dacă ceĭ LXX aŭ privit cuvêntul חמת ca *ardóre de inimă*, eĭ aŭ putut traduce prin ἐνθύμιον, cogitatio, în loc de תהגר, eĭ aŭ putut traduce ἑορτάσει, prăsnuiţĭ.

Este sigur că sensul lor totdéuna obscur, nu este maĭ mult ca acel al ebreuluĭ de astăḑĭ.

Petau în psalteriul sĕŭ în versurĭ, se pare că a împăcat textul cu versiunile, ḑicênd: Orĭ-ce lucru ce gândirea omuluĭ furios imaginéză contra ta, va fi o adăogire la gloria ta, şi dacă'ĭ rĕmâne câte-va sentimente din acéstă furie, va fi pentru tine un obiect de triumf, asemenea cu cele maĭ frumose ḑile de sĕrbătóre.

MEDITAŢIUNI

Orĭ-ce sens s'ar da acestuĭ vers, el conţine o instrucţiune excelentă întemeiată pe literă. Când se ocupă omul cu judecăţile luĭ D-ḑeŭ, cea dintâiŭ gândire ce 'ĭ vine este de a'şĭ aminti în amărăciunea inimeĭ sale, rĕtăcirile vieţeĭ sale, de a le mărturisi în presenţa Domnuluĭ, şi de a cere milostivirea sa. Acéstă gândire de şi înspăimêntătóre, îl liniştesţe; şi de aicĭ el bine-cuvêntă pre suveranul judecător, ajunge a se consacra cu totul serviciuluĭ sĕŭ şi a trece rĕmăşiţa ḑileĭ în lucrarea faptelor bune. Acésta vieţă penitentă este atuncĭ ca o ḑi de sĕrbătóre continuă, aşteptând ḑiua prea fericită a eternităţiĭ.

Unul din marele secrete ale vieţeĭ spirituale, este de a conserva după rugăciune, luminile şi afecţiunile ce le-am căpĕtat în acest exerciţiŭ sfânt. Amintirea acestor atingerĭ interióre, este ca o rĕmăşiţă a rugăciuneĭ, saŭ maĭ bine este însuşĭ rugăciunea continuată. Acéstă amintire este un omagiŭ

perpetuŭ, ce omul îl dă luĭ D-ḑeŭ. Este ca o ḑi de sĕrbătóre subsistentă și neîntreruptă.

La judecata luĭ D-ḑeŭ furiile pĕcătoșilor nu vor servi de cât a înălța gloria suveranuluĭ judecător. Dacă în timpul vieţeĭ sale acest impios, acest blasfemator a pricinuit scandalurĭ, a pustiit turma Domnuluĭ, a persecutat pre sfinţĭ, tóte aceste atentate și tóte urmările ce vor fi avut, vor fi reparate și singur Domnul se va arăta mare, invincibil, triumfător al impietăţiĭ și a tuturor vicleșugurilor eĭ.

VERSURILE 12, 13.

Rugaţi-vĕ și rĕsplătiţĭ Domnuluĭ Dumneḑeuluĭ nostru toţĭ ceĭ din prejurul luĭ vor aduce darurĭ. Celuĭ înfricoșat și celuĭ ce ea duhurile boerilor, celuĭ groaznic, maĭ vêrtos de cât împăraţiĭ pământuluĭ.

Aicĭ este puţină diferenţă între text și versiunĭ.

Textul și chiar grecul ḑic: toţĭ din prejurul luĭ vor aduce darurĭ celuĭ înfricoșat; s'ar putea traduce *oferiţĭ darurî.* Și de o parte și de alta este acelaș sens.

Profetul invită pre toţĭ Israiliţiĭ și maĭ ales pre leviţĭ carĭ înconjură altarul Domnuluĭ, a face făgăduinţele și a le împlini cu credinţă; el îĭ îndeamnă ceĭ puţin indirect a oferi darurĭ, căcĭ ḑicênd: voĭ, carĭĭ aduceţĭ darurĭ împrejurul altaruluĭ, el îl presupune de credincioșĭ a împlini acéstă datorie, el îĭ înștiinţéză de a nu o comite. Motivul invitaţiuneĭ sale este, că Domnul este înfricoșat, că el era viéţa celor bogaţĭ, când voește; că el exercitéză voinţa sa asupra celor maĭ marĭ regĭ aĭ pământuluĭ.

Acéstă sfătuire convine și cu catastrofa luĭ Senacherib. Profetul vestindu-l prin vĕlul predicereĭ sale, invită pre israiliţi a mulţumi luĭ D-ḑeŭ, și aĭ da darurĭ precum îĭ dădea totdéuna (veḑĭ 2 Paralip. 32, 20). Le arată că D-ḑeŭ este înfricoșat și că are în mâna sa viéţa regilor maĭ marĭ, el dovedea acésta sub muriĭ cetăţiĭ lor. Acest sens póte fi literal, convine însă maĭ bine la judecata universală, căcĭ atunci maĭ ales D-ḑeŭ se va arăta înfricoșat celor marĭ aĭ pământuluĭ.

MEDITAŢIUNI

Fer. Augustin observă fórte bine douĕ lucrurĭ: întâiŭ, că Profetul nu separă aceste douĕ obiecte: *a făgădui* și *a împlini.* Al doilea, că sunt voturĭ saŭ angajamente comune tuturor ómenilor; precum acele de a nu comite omor, de a nu fi adulter, de a nu usurpa binele altuia, și că sunt

voturĭ particulare, la care se angăjézĕ câte-va persóne, cum de a păzi fecioria, de a renunța la averea sa, de a consacra casa sa întru primirea sĕracilor. Fer. doctor observă că în privirea acestor din urmă, de și liberĭ în origina lor, obligațiunea nu este maĭ puțin strânsă când o aŭ făcut, și doctrina ce expune el la acest subiect, este cu totul conformă cu aceea ce învață Biserica.

N'ar trebui de cât acéstă părticică așa de precisă în comentariul acestuĭ Sfânt Părinte, pentru a combate pre inimiciĭ voturilor religióse, dacă eĭ ar conserva respectul convenabil pentru Biserica primitivă, și pentru sfinții doctorĭ martorĭ aĭ acestor obiceiurĭ.

PSALMUL LXXVI

In ebreŭ, în grec și în latin, titlul este acelaș: In finem pro Iditum, Psalmus Asaph; de unde se póte încheia că autorul este Asaph, și că trebuea să fie căutat de Idithun, care era unul din ceĭ maĭ principalĭ cântăreți. Se póte vedea ceea ce s'a observat în capul psalmuluĭ 38. Dic că se póte conchide ceea ce am dis, și a nu afirma nimic sigur, căcĭ titlurile nu sunt dovedĭ autentice, în privința lor sunt numaĭ niște socotințĭ nesigure saŭ o probabilitate. Cât despre subiectul acestuĭ psalm, este ușor de a vedea, că este o rugăciune adresată Domnuluĭ într'o mare nevoe și în nișteneca zurĭ sfâșietóre; dar că rugăciunea acésta privește captivitatea Babilonuluĭ, saŭ persecuțiunile luĭ Antiochus, saŭ orĭ-care alte întêmplărĭ cunoscute de Istoria poporuluĭ luĭ D-ḑeŭ, acésta nu o putem asigura. Fie-care interpret formézĕ asupra acestuĭ punct socotințele sale; și sunt încredințat că acéstă îngrijire nu este așa de necesară pentru că eĭ daŭ gândirea lor, fără a putea garanta pre cea a profetuluĭ. Fer. Augustin se mărginește a cugeta, că obiectul acestuĭ psalm este de a deplânge sórta ómenilor nenorociți pre pămênt și suspinând după o patrie maĭ bună. Când psalmiĭ nu aŭ obiectul

însemnat în Istoria sfântă, nimic nu este mai bine de cât a'l lua în sens moral și relativ la trebuințele credincioșilor din tóte timpurile. Acésta era metodul sfinților părinți.

VERSUL I.

Cu glasul meŭ către Domnul am strigat, cu glasul meŭ către Dumneḑeŭ, și a căutat spre mine.

Ebreul mi se pare iarăși energic; *Vocea mea este către Domnul și am strigat; vocea mea este către Domnul și el ascultă rugăciunea mea.* Ast-fel Profetul saŭ acel care se rógă, face cunoscut, că el nu înalță vocea sa de cât din causa luĭ D-ḑeŭ, și nu din causa bunurilor, ce dorește a căpĕta de la D-ḑeŭ. Ceĭ LXX și Vulgata nu contraḑic acest sens, dar expresiunile lor nu sunt așa de energice.

MEDITAȚIUNI

Vocea aceluĭ ce se rógă din interes, și fără o întórcere adevĕrată către D-ḑeŭ, are de scop bunurile ce le dorește, iar nu buna plăcere a luĭ D-ḑeŭ; pentru aceea rugăciunea sa este inutilă saŭ condamnabilă. *Eĭ aŭ strigat*, ḑice profetul în altă parte, *și nimenĭ nu 'ĭ-aŭ mântuit, eĭ aŭ chemat pre Domnul și nu 'ĭ-aŭ auḑit.* Marinarul făgăduește în timpul furtuneĭ; avocatul, maĭ nainte de decisiunea procesuluĭ; muma în durerile nașterеĭ, negustorul într'o întreprindere unde pune la mijloc averea sa; chiar ministrul cuvêntuluĭ, în momentul când merge să'l distribue auditorilor sĕĭ. Cércă rêndul acestor persóne, saŭ maĭ bine, urmézĕ cursul faptelor lor, și veĭ vedea, că adesea-orĭ motivul rugăciuneĭ lor nu este dorința de a lăuda pre Domnul, dar grăbirea de a reuși în ceea ce voește să întreprindă; vocea lor este către obiectul, care atinge inima lor, ea nu este către D-ḑeŭ, saŭ dacă este către D-ḑeŭ, este pentru a'l face să ia parte la dorințele lor pământeștĭ. Eĭ merită de a nu fi auḑiți, dacă sunt, atuncĭ mânia Domnuluĭ 'ĭ lasă în înclinărĭ rele, ambițieĭ, avariției, vanităților. Să ne rugăm dar pentru mântuire, să ne rugăm pentru ca să creștem în cunoștința și dragostea de D-ḑeŭ; să ne rugăm cu o inimă curată de tóte afecțiunile pământeștĭ.

VERSURILE 2, 3.

In ḑiua necazuluĭ meŭ pre Dumneḑeŭ am căutat; cu mânele nóptea înaintea luĭ și nu m'am amăgit. Lepădătu-s'a a se mângâia sufletul meŭ. Adusumi-am aminte de Dumneḑeŭ și m'am veselit, gândit-am și am slăbit duhul meŭ.

In ebreŭ și grec sunt iarăși două versurĭ, dar cel dintâiŭ se întinde până la : *Adusume-am aminte* etc.

Ebreul s'ar părea deosebit de versiunele nóstre, dar nu este ; la primul vers, textul ḑice : *mâna mea a fost întinsă și nu s'a odihnit.* Profetul însémnă prin aceia că a fost auḑit ; căcĭ când nu este, mâinile cad obosite de desgust.

La al doilea vers ebreul traduce : Mi-am amintit de D-ḑeŭ și strigam de resuna aerul (perstrepui). Și ceĭ LXX aŭ luat acéstă expresiune ca un transport de veselie.

Orĭ-cum s'ar lua acest vers într'un sens de mângâere saŭ veselie, este în drept de a explica slăbiciunea sufletuluĭ, nu de tulburare saŭ de tristeță, dar de bucuria sa extatică în D-ḑeŭ.

Știŭ că cea maĭ mare parte din interpreți nu vĕḑ în acest vers de cât durere și întristare, dar este vorba de gândirea ce aŭ avut'o ceĭ LXX ; și este de ajuns pentru a'ĭ justifica că versiunile lor nu contraḑic textul.

Nu maĭ puțin trebue a pricepe în ce sens face Profetul aicĭ mențione de bucurie și de mulțumire : el descrie în pesóna sa saŭ în aceea a orĭ-căruĭ drept, necazurile, miseriile, nevoile vieței ; arată, că singura mângâere este de a alerga la D-ḑeŭ.

După aceste două versurĭ el reia descripțiunea strîmtorăreĭ sale ; și opune încă remediul rugăciuneĭ și al nădeḑdeĭ în D-ḑeŭ.

MEDITAȚIUNI

Omul n'are trebuință de necazurĭ extraordinare, de persecuțiunĭ exterióre, de catastrofe neașteptate, pentru ca să simță miseria vieței acéstia. El găsește destule pedicĭ în cursul ordinar al evenimentelor, în infirmitățile sale personale, în violența pasiunilor, în orbirea sufletuluĭ sĕŭ pentru a se întrista și a se umili înaintea luĭ D-ḑeŭ. Fericit este când apucă calea acésta, când caută mângâere numaĭ în D-ḑeŭ ; greutățile sale se îmblânḑesc, și'ĭ devin chiar plăcute, pentru că știe că'ĭ deschid calea mântuireĭ.

VERSUL 4.

Apucat-aŭ înainte străji ochiĭ meĭ, turburatu-m'am și n'am grăit.

Sensul acestuĭ vers este destul de lămurit în versiunile nóstre. Psalmistul reia descrierea necazurilor sale: ochiĭ sĕĭ nu 'ĭ-aŭ putut închide ca să dórmă, și tulburarea care 'l-aŭ cuprins 'ĭ-aŭ luat ușurința vorbireĭ și întrebuințarea cuvêntuluĭ.

Ebreul se pare aicĭ fórte diferit: se traduce: *Ținut-aĭ pleopele ochilor meĭ*, pentru a arăta, că D-ḑeŭ era causa saŭ permitea acéstă nedormire. In fond se vede că acésta reintra în sensul versiunilor nóstre. Dar nu se vede iarăși pentru ce ceĭ LXX aŭ tradus verbul ebreŭ אחזת (tenuisti) prin προκατελάβοντο, de și este adevĕrat, că προκατελάβομαι însémnă praecipio, praeoccupo, care nu se îndepărtéză de însemnarea verbuluĭ ebreŭ.

Se póte presupune cu drept cuvênt, că acest cuvênt ebreŭ אחזת, este alterat în partea acésta; căcĭ Simmaca 'l traduce, ἐκπλόον (prohibebam), de asemenea și Ieronim.

In Augustin se citește: *Anticipaverunt vigilias inimici me*, și fiind-că lecțiunea *inimici meĭ* nu este nicĭ într'o ediție se respinge. Dar, eŭ găsesc în edițiunea celor LXX a Vaticanuluĭ, πάντες οἱ ἐχθροί μου, și ea este încă în arabă și etiopeană. Vulgata urméză edițiunea de Alda și Compluta, unde este οἱ ὀφθαλμοί μου.

Considerând de aprópe textul psalmuluĭ se pare maĭ natural, de a nu admite apostrofă către D-ḑeŭ, *tenuisti*. Nu este nimic care să prepare acéstă apostrofă; ea este prea subită, și nu se împacă cu aceea ce precede și aceea ce urméză. Cel puțin ar fi bine de a se mulțumi cu traducerea Versiunilor.

MEDITAȚIUNI

Nu este de mirare, că considerarea miseriilor acesteĭ vieți turbură liniștea unuĭ om simțitor, 'l turbură și 'l face să tacă. Dar ceea ce este de mirare este că viéța acésta, așa de îmbelșugată în necazurĭ și durerĭ, face ilusiune atâtor ómenĭ, atâtor creștinĭ chiar, carĭ ar avea tot cuvêntul a dispreți și a scăpa de ele. Dragostea vieţeĭ aceștia face pre desfrânați, pre ambițioșĭ și maĭ ales pre necredincioșĭ cufundați în obiectele sensibile, eĭ voesc să se convingă și să convingă și pre alțiĭ, că nu maĭ aŭ ce spera; că tot ceea ce li se povestește de o altă viéță este o țesĕtură de fabule, și unicul efect al prejudiciilor saŭ al superstițieĭ. Acésta idee ar conduce îndată la Ateism; căcĭ nu s'ar putea împăca credința unuĭ părinte infinit bun și infinit înțelept cu atâtea rele, care fac supliciul locuitorilor pământuluĭ.

Dacă acéstă fiinţă există, şi dacă ómenii chiar cei mai înţelepţi sunt nenorociţi aicî jos, trebue să despăgubéscă pre aceştî ómenî de aceea ce sufer în timpul ḑilelor vieţeî aceştia.

Cred acest raţionament neînvins: a pretinde să'l slăbéscă prin Atheism, este a se arunca în întunerecul orbireî, este a renunţa cu totul la raţiune. Totul vorbeşte de existenţa unuî D-ḑeŭ infinit în perfecţiunile sale, şi totul vorbeşte în urmarea uneî vieţî mai bune de cât acésta. Acel care o négă adaugă la nenorocirile sale disperarea de a nu mai putea fi fericit, pe cât timp vieţueşte, şi de a nu putea aştepta la finitul carieriî sale o sórtă mai bună. Va fi nenorocit în tóte sensurile, în tot timpul şi nu va fi plâns de nimenî.

VERSUL 5.

Gândit-am la ḑilele cele de demult şi de anii cei veciniciî 'mî-am adus aminte.

Ebreul este aicî fórte scurt: *gândit-am la ḑilele vechî la anii eternităţiî.* Ast-fel era ocupaţiunea acestuî om plin de necazurî şi luptând contra nevoilor. Se vede că versiunile nóstre daŭ sensul textuluî, dar este vorba de a şti, ce sunt *ḑilele vechî şi anii veciniciî.* Orî-ce cetitor cu luare aminte la cuvintele ast-fel cum se presintă la situaţiunea celuî ce vorbeşte, şi care este un profet, în fine la ideea ce aŭ avut-o sfinţiî părinţi de acest loc, se determină a cugeta, că prin *ḑile vechî* psalmistul înţelege vécurile, care s'aŭ scurs până la el; şi prin *anî veciniciî* durata eternităţiî. Cât despre cei d'întâiŭ, interpreţiî se unesc în adevĕr a recunsóce prin *ḑilele din început* istoria evenimentelor trecute, şi mai ales epocile, care aŭ fost favorabile poporuluî luî D-ḑeŭ, ocasiunile în care D-ḑeŭ l'aŭ umplut de bine-faceriî; dar eî dispută asupra anilor eterniî, şi î iaŭ mai ales pentru secolele viitóre, pentru un lung spaţiŭ de timp nedeterminat, iar nu pentru eternitatea propriŭ ḑisă. Mulţî chiar nu'î disting de *ḑilele cele din început*, eî cred, că trebue a traduce: Cogitavi dies antiquos (scilicet) annos seculorum. Şi Biblia Englesă traduce: Considerat-am ḑilele vechî, aniî anilor timpurilor vechî. Biblia Germană: Gândit-am la ḑilele vechî, la aniî trecuţî. Nu sunt contra acesteî traduceriî: dar observ, 1° că cei LXX, cariî sunt cei mai vechî interpreţî, aŭ înţeles *eternitatea*; 2° că cuvêntul ebreŭ עולמים se întrebuinţéză chiar pentru eternitatea luî D-ḑeŭ; 3° că traducênd ca cele doue bibliî de mai sus, se pune în cuvêntul Profetuluî o repetire nefolositóre, un fel de batologie. Prefer dar sensul natural, ce'l presintă versiunile nóstre prea conforme, precum vĕd, cu textul; şi aicî vĕd eternitatea propriŭ ḑisă.

MEDITAȚIUNI

Mĕ mărginesc la aceea ce ḑice Fer. Augustin asupra acestuĭ loc: *gândit-am la aniĭ ceĭ vecĭnicĭ.* Iată o ocupațiune mare; ea cere o profundă cugetare, o abnegațiune întrégă de tot vuetul afacerilor vieței.

Cariĭ sunt acești anĭ vecĭnicĭ? Nu sunt nicĭ aniĭ noștri, nicĭ aniĭ strĕbunilor noștri; căcĭ ce rĕmâne din aniĭ părinților noștri? Ce posedăm din aniĭ noștri propriĭ? n'avem de cât momentul present, el fuge, 'l pierdem, când pronunțăm un cuvênt, silabele cele d'întâiŭ nu maĭ sunt când pronunțăm pre cele din urmă. De aniĭ eternĭ este vorba aicĭ; de acești anĭ, cariĭ subsistă; de aceĭ anĭ, cariĭ nu sunt supușĭ schimbărilor; de aceĭ anĭ aĭ luĭ D-ḑeŭ, de care scriptura ḑice, că este totdéuna acelaș și aniĭ sĕĭ nu se schimbă. Ast-fel sunt aniĭ de care vorbește Profetul.

VERSUL 6.

Și cugetam nóptea cu inima mea, gândeam și se mâhnea duhul meŭ.

Ebreul de astăḑĭ ḑice: Adusume-am aminte de cântarea mea nóptea; cugetam în inima mea, și spiritul meŭ se întreba. Se pare la început extraordinar, că ceĭ LXX nu vorbesc de cântare, dar iată pentru ce, eĭ aŭ luat cuvêntul אזכרה, care începe acest vers în ebreŭ și care însémnă memor ero saŭ memor fui, pentru a fini versul precedent și pentru aceea eĭ aŭ pus καὶ ἔτη a ἰώνια ἐμνήσθην ceea-ce Vulgata traduce prin et annos aeternos in mente habui. In urmă eĭ aŭ început presentul vers 6 prin καὶ ἀμελέθησα, pe care latinul îl traduce prin et meditatus sum; dar eĭ aŭ pus; nai ἐμελέθησα pentru că eĭ aŭ citit în ebreŭ nu נגינתי ci והגיתי et meditatus sum, este ușor de a vedea, că conformitatea este mare între aceste douĕ cuvinte și că aŭ fost ușor copiștilor ebreuluĭ de a pune pre cel d'întâiŭ în loc de al doilea; dar iarăși nu ne putem face idee cum interpreții, cariĭ știaŭ fórte bine ebreul și grecul să fi confundat însemnarea luĭ *Carmen meum* cu *meditatus sum.* Asupra acestuĭ punct ca și asupra multora altele, critica cea bună, dacă este cu șir, trebue să justifice pre ceĭ LXX.

In restul versuluĭ nu este dificultate căcĭ *scopebam spiritum meum* rĕspunde cu *scrutabatur spiritus meus.* Insuși Ieronim traducând ebreul, pune *scopebam spiritum meum.* Ceĭ LXX aŭ pus ἔσκαλλον, care este mult maĭ bun, de cât *scopebam;* căcĭ acest cuvênt grec însémnă *a cercela* și rĕspund esact cu ebreul. Alte edi-

ţiuni greceşti pun ἔρχαλε, care se apropie încă mai mult de text. *Scopebam*, în Vulgata însémnă a căuta cu îngrijire ca şi când răscoleşte o casă, ca să caute óre-care bijuterie saŭ o bucată de monedă ce s'a perdut.

MEDITAŢIUNI

Iată ocupaţiunile unuĭ suflet atins de mizeriile acesteĭ vieţi; el meditéză, se gândeşte, consideră tóte raporturile sufletuluĭ sĕŭ şi a inimeĭ cu obiectele create şi cu bunurile eterne. In tăcere şi în timpul nopţiĭ intră în discuţiunile acestea intime, ce desfăşură tot ce este el, de ce se teme şi tot ceea-ce speră. Nu cred ca să fie cu putinţă de a descrie mai bine rugăciunea şi tóte părţile ce o compun. In afacerile omeneştĭ se face tot ceea-ce dice profetul, meditéză, raţionéză cu sine însuşĭ asupra evenimentelor trecute şi viitóre; caută în spiritul sĕŭ cum să lucreze ca să reuşéscă. Numaĭ pentru interesul mântuiriĭ nu se ia niciŏ măsură, şi nu se fac reflexiuni. *Ce de lucruri are omul în lăuntrul sĕŭ*, dicea Fer. Augustin, *şi care nu le examinéză!* din interior depinde mântuirea omuluĭ; de aceea şi D-ḑeŭ va judeca interiorul, pentru că după cuvêntul Mântuitorului, tóte faptele pornesc din inimă.

VERSURILE 7, 8. 9.

Aŭ dóră în veci va lepăda Domnul, şi nu va adăoga, bine a voi încă? Aŭ până în sfârşit mila sa o va tăia? Sfârşit'aŭ cuvênt din ném în ném. Aŭ dóră va uita a se milostivi D-ḑeŭ; saŭ va ţinea întru mânia sa îndurările sale.

Sensul acestor versuriĭ este destul de lămurit; Profetul, saŭ acel în numele căruia vorbeşte, ocupat în meditaţiile sale de relele cele încercă saŭ de care se teme, saŭ de care vede că némul omenesc este supĕrat, cere milostivirea luĭ D-ḑeŭ, într'un stil destul de ordinar sfinţilor, când eĭ represintă luĭ D-ḑeŭ nevoile lor: Aŭ dóră, nu te veĭ milostivi spre noĭ, Dómne? aŭ dóră nu'ţĭ maĭ aducĭ aminte de milostivirile tale cele din început? Plângerile acestea sunt totdéuna însoţite de nădejde şi dragoste. Iată ce le face să fie plăcute luĭ D-ḑeŭ, care cércă inimile şi care apreciază cu dreptul sentimentele servitorilor sĕĭ.

Numaĭ al doilea vers din acestea s'ar părea că se îndepărtéză de text. In ebreŭ se citeşte: *Oare milostivirea sa încetéză pentru totdéuna? Oare s'a sfârşit cuvêntul din generaţiune în genera-*

țiune? Ceea-ce ar însemna, óre făgăduințele luĭ D-ḍeŭ nu vor avea efect nicĭ-odată? In ediţiunea celor LXX data vaticanuluĭ nicĭ în bibliile latine, nu se citește tradiţiunea acestor cuvinte, גמר-אמר; se citește însă în ediţiunea de Alda, în cea de Compluta, în versiunea Arabă și în ceea a luĭ Simmaca. In fond aceste două cuvinte nu sunt așa de necesare, și sensul nu se alteréză prin absența lor. Dacă ar fi crеḍut că sunt așa de necesare, putea să le ea din celelalte ediţiunĭ, să le pue în acea a Vaticanuluĭ.

MEDITAȚIUNI

Acest cuvênt al Profetuluĭ: *aŭ va ținea Domnul întru mânia sa îndurările sale?* face cunoscut întinderea și activitatea milostivirilor divine. Trebue întru cât-va ca dreptatea să se silésсă a reținea îndurările sale; mânia luĭ D-ḍeŭ este represintată ca opunênd pedicĭ bunătăţiĭ sale, ca reservând'o în niște marginĭ strîmte pentru ca să înceteze a face milă. Se póte ḍice într'un sens autorisat de sfintele cărţĭ, că este maĭ ușor luĭ D-ḍeŭ de a reținea rĕsbunarea sa de cât îndurările sale; că este maĭ dispus a erta de cât a pedepsi; și că pĕcatele nóstre îl silesc de a ne condemna, pe când bunătatea și compătimirea sa îl înclină totdéuna a ne erta.

VERSUL 10.

Și am ḍis, acum am început: Acésta este schimbarea dreptеĭ celuĭ prea înalt.

După plângerile profetuluĭ, intră de o dată în sine însușĭ, și simte că Domnul 'l mângâe; el strigă: *Ah! încep a respira, și acésta nu póte fi de cât efectul dreptеĭ celuĭ prea înalt.* Totul este fórte natural în acéstă versiune, totul rĕspunde cu textul ce l'aŭ tradus ceĭ LXX καὶ εἶπα, νῦν ἠρξάμην αὕτη ἡ ἀλλοίωσις τῆς δεξιᾶς τοῦ ὑψίστου. Dar ebraiștiĭ traduc cuvêntul חלותי infirmitas mea. Ceĭ LXX aŭ dedus cuvintul de la החל incepit. Ebraiștiĭ 'l trag de la חלה aegrotavit. Cine póte hotărî? Este óre un interpret, care să pótă disputa cu ceĭ LXX pentru anticitate saŭ pentru abilitate? Apoĭ versurile următóre nu însémnă că profetul începe a se mângâia amintindu'și de minunile milostivireĭ divine? Insușĭ ebraiștiĭ nu vĕḍ o schimbare, în modul de cugetare al profetuluĭ, schimbare pe care o atribue *dreptеĭ celuĭ prea Inalt.* Dar suposând chiar că se traduce: *Eŭ am ḍis: ast-fel este slăbiciunea mea, ast-fel este neliniștea mea, durerea mea*; va trebui să admitem o întórcere de speranță, un început de încredere și consolaţiune în psalmistul fără de care nu s'ar înțelege restul psalmuluĭ.

MEDITAȚIUNI

Când cugetă cine-va bine asupra Religiuneĭ, se determină a crede; ḑice, cu o convincțiune plină de zel și activitate, *încep* a astupa gura îndoelilor mele, și a îmbrățișa niște adevĕruri așa de preținse. Când cine-va este obosit de procedări și de ilusiunile lumiĭ, ḑice de bună-voe: încep a nu vedea împrejurul meŭ de cât amăgire, deșertăciuni, bunuri, care nu mĕ pot mulțumi. Când cine-va este pătruns de pĕcatele sale, și ia hotărîrea de a duce o viĕță cu totul creștină, ḑice în sinceritatea inimeĭ: Incep a merge pe căile dreptățiĭ; renunț pentru totdéuna la sclavia patimilor mele. Când, după o viĕță rece și langedă, întreprinde cine-va a servi pre D-ḑeŭ cu căldură, ḑice, fără a se clăti și fără a asculta îmboldirile amoruluĭ propriŭ: încep a merge în urma luĭ Iis. Chr. orĭ-ce mi s'ar întêmpla urmându-l. Când se simte chemat la sfântul exercițiŭ al rugăciuneĭ, ḑice cu un sentiment, care este deja fructul uneĭ uniri intime cu D-ḑeŭ; încep, Dómne, a vieți numaĭ de dragostea ta. Ast-fel cuvêntul profetuluĭ este ca un semnal al tuturor hotărârilor celor maĭ înțelepte și celor maĭ salutare. Nu ni s'a dat acest semnal fără un dar cu totul particular și fără a ne obliga să recunóștem, că *acéstă schimbare este lucrarea dreptеĭ celuĭ prea Inalt.*

VERSUL 11.

Adusu-mi-am aminte de lucrurile Domnuluĭ; că'mĭ voiŭ aduce aminte din început de minunile tale.

Iată de unde începe acest profet: el s'a ocupat de faptele Domnuluĭ, și pentru ca acéstă ocupațiune să umple tot sufletul sĕŭ și ca să'l întórne de la alte gândiri, voește să'și aducă aminte de minunile ce le-a făcut cel a tot puternic de la începutul lumiĭ. Versiunile nóstre sunt tóte conforme cu ebreul. Particula כִּי în ebreŭ, ὅτι în grecește *că* în românește, *quia* în latinește, equivalézĕ cu *propterea*; ebreul pune viitorul în partea întâiŭ a versuluĭ, și acest viitor are iarăși un sens bun; dar și trecutul este apropiat de sentimentele profetuluĭ.

MEDITAȚIUNI

Este ușor de a cunóște aicĭ lucrarea dreptеĭ celuĭ prea Inalt Acest om tulburat, necăjit, lipsit de mângâere și de

odihnă, reintră în sine și se ocupă de lucrările Domnului. El nu le consideră în general, el 'și propune de a le urma de la origina lucrurilor, și în căldura meditației sale, schimbă de o dată forma cuvêntului său și se adresézá Domnului: *aduce-mĭ-voiŭ aminte de tóte minunile tale.* Acest plan de meditație este prea vast; el avea de obiect lucrările a tot puternicieĭ luĭ D-ḍeŭ în formarea acestuĭ univers, minunile bunătățiĭ sale în Provedința sa pre care o întrebuințézá în privirea poporuluĭ său. Dar când un creștin ia aceeașĭ resoluțiune ca și acest profet, el adaugă la aceste obiecte niște considerațiunĭ și maĭ sublime. Misiunea D-ḍeŭomuluĭ, minunile vieței sale, a morțiĭ sale, a stabilireĭ creștinismuluĭ, sunt un isvor infinit de reflexiunĭ, un fond nesfêrșit de mângâere, o privire, care răpește admirațiunea ângerilor și a sfinților.

VERSUL 12.

Și voiŭ cugeta întru tóte lucrurile tale, și întru isprăvile tale mĕ voiŭ deprinde.

Ebreul ḍice propriŭ: Voiŭ vorbi de sfaturile tale și de gândurile tale, de afecțiunile tale, de secretele înțelepciuniĭ tale. Dar acest cuvênt este un cuvênt interior, saŭ exercițiul spiriturluĭ, care reflectézá asupra acestor marĭ obiecte. Aicĭ Profetul este așa de ocupat de planul său de meditație că repetă acelaș lucru în diferite moduri.

MEDITAȚIUNI

Fer. Augustin ea aicĭ *afecțiunile* luĭ D-ḍeŭ, (căcĭ acesta e un termen de care se servește) într'un sens cu totul spiritual și prea adevĕrat: după el, este interesul ce trebue să nască în spiritele nóstre faptele luĭ D-ḍeŭ. Credețĭ voĭ, ḍice el, că aceĭ, carĭi se tem și carĭi iubesc pre D-ḍeŭ, carĭ contemplă și-și desfășură minunile putereĭ și ale bunătățiĭ divine, nu se intereséză de acest serviciŭ? Ce! găsești interes în spectacole, la vênătóre, pescuire, și gândești că în lucrările divine nu este, că spiritul nu póte să se ocupe cu mulțumire, că trebue să fie indiferent la bunătatea care lucește în aceste minunĭ?

Sfinții aŭ simțit interesul lucrărilor luĭ D-ḍeŭ; și pentru

ce l'aŭ simțit? pentru că frumusețea, ordinul, majestatea acestor fapte résună, dacă îndrăsnesc a vorbi ast-fel, de dragostea cu care eraŭ pătrunse. S'aŭ scris de interesul în lucrările spiritului, în lucrările arteĭ, în fisionomiile ómenilor; și s'a vĕdut, că acest interes era întemeiat pe gusturile nóstre și pe cunoștințele nóstre, că nu era alt ceva de cât raportul acestor lucrărĭ saŭ fisionomiile acestea cu gusturile nóstre și conștiințele nóstre. De ce nu s'a tratat interesul în lucrările luĭ D-ḑeŭ? s'ar fi găsit raportul acestor fapte cu înclinațiunile nóstre, cu cunoștințele, cu dragostea ce aŭ sfinții pentru D-ḑeŭ. Un învĕțat póte contempla minunile creațiunĭĭ, rĕscumpĕrăreĭ, sfințirĭĭ ómenilor; dacă nu este sfânt, el nu se va interesa de aceste lucrurĭ cu deamĕruntul. Dar omul luĭ D-ḑeŭ le va considera în raportul ce aŭ aceste operațiunĭ divine cu gustul de pietate și al dragosteĭ divine de care este pătruns: el se va lipi de esența acestor fapte, și îl vor interesa așa de mult că nu va maĭ avea plăcere de alte obiecte; va ajunge chiar a regula viĕța și purtarea sa după marele ideĭ ce le va fi conceput din aceste fapte.

VERSURILE 13, 14.

D-ḑeule întru cel sfânt este calea ta. Cine este D-ḑeŭ mare ca D-ḑeul nostru? Tu eștĭ D-ḑeŭ, carele faci minunĭ. Cunoscută aĭ făcut întru popóre puterea ta; mântuit-aĭ cu brațul tĕŭ pre poporul tĕŭ, pre fiiĭ luĭ Iacob și aĭ luĭ Iosif.

Pentru aceste douĕ versurĭ sunt treĭ în ebreŭ și grec, dar fără diferință pentru sens. Ceea ce ḑice aicĭ Profetul este detailul meditațiunĭĭ. El începe a recunóște sfințenia, înțelepciunea căilor luĭ D-ḑeŭ, adică scopurile ce'și propune și mijlócele ce le întrebuințézĕ pentru a executa. El se dedă în urmă la admirarea mărireĭ luĭ D-ḑeŭ; el strigă, că luĭ D-ḑeŭ se cuvine să facă minunĭ. In urmă el specifică marile lucrurĭ ce D-ḑeŭ le-a făcut în favórea poporuluĭ sĕŭ, maĭ ales isbăvirea din robia în care gemea în Egipt. El numește pre fiiĭ luĭ Iacob și Iosif, pentru că eraŭ ca douĕ părțĭ din familia sfântă, una formată în pământul Canaan, maĭ nainte de a intra Iacob în Egipt, alta născută chiar în Egipt unde se stabilise Iosif.

MEDITAȚIUNI

Is. Chr. este sfântul luĭ D-ḑeŭ, calea luĭ D-ḑeŭ, puterea ul, minunea luĭ D-ḑeŭ. El a rĕscumpĕrat pre poporul sĕŭ.

a mântuit pre Israeliți și pre nemuri; Israeliții născuți în pământul sfânt, nemurile născute în întunericul idolatriei. La vederea lui Iis. Chr. strigă cu mai multă forță de cât Profetul: Cine este D-deŭ mare ca D-deul nostru! Cât de minunat este un lucru! Totuși e o exclamație deșartă, dacă se mărginește a contempla pre Iis. Chr. fără a studia viéța sa, fără a se conforma cu maximile sale și cu exemplele sale!

Dacă tóte căile lui D-deŭ sunt sfinte, trebue să merg în sfințenie, căci trebue să fiŭ perfect ca părintele ceresc; trebue să mĕ conformez în totul cu voințele sale, căci tot ce va ordona din mine va fi sfânt; trebue să mĕ tem de judecata sa, căci nu va admite nimic pătat în împărăția sa trebue să privesc lumea, ca un mare inimic al lui D-deŭ, căci lumea este în totul înrĕutățită, adică, în conrupțiune și pĕcat: trebue să plâng necontenit purtarea mea trecută, căci ea a fost cu totul contrară sfințeniei. Ce de lucruri sunt conținute în acest cuvênt al Profetului! Dă-mi Dómne puterea să le meditez în tótă viéța mea. El îmi vorbește de sfințenia ta și de tóte căile tale cele sfinte; și îmi deschide prin urmare unica cale a mântuirii.

VERSUL 15.

Vĕdutu-te-aŭ apele Dumnedeule, vĕdutu-te-aŭ apele și s'aŭ spăimântat; turburatu-s'aŭ adîncurile.

Se póte traduce adâncurile *chiar* etc. pentru că în ebreŭ este אַף și în câte-va edițiuni grecești, καὶ γε, care însémnă *quin etiam*. Este evident că Profetul vorbește aicí de minunea săvêrșită la Marea Roșie, când aŭ trecut Israeliții. In stilul poetic, el personifică aceste ape *Vĕdutu-te-aŭ apele* etc. Ca și în psalmul 113 când dice: *Marea a vĕdut și a fugit.* El adaugă că chiar adîncurile acesteĭ mărĭ aŭ încercat zguduiturĭ violente, pentru că acéstă mare s'aŭ deschis până la fund, pentru ca Israilteniĭ să treacă cu piciorul pe uscat.

MEDITAȚIUNI

Trecerea ebreilor prin marea roșie, este amintită de multe orĭ de către autorii sacri: nu este nicĭ unul, care să nu facă mențiune de ea și totdéuna s'o pue sub ochiĭ acestuĭ popor, pentru ca să reînsuflețéscă credința sa, încrederea, recunoștința, ca să'l recheme din rătăcirile sale, pentru a'l

face să servéscă numaĭ D-ḑeuluĭ părinţilor lor. Este maĭ acelaş miracol în legea veche ca şi învierea în cea nouă. Apostoliĭ vorbesc de acésta ca de fundamentul Religiuneĭ, ca de dovada autentică a creştinismuluĭ; şi scriitoriĭ Vechiuluĭ Testament vorbesc de trecerea Măriĭ Roşie ca de mărturia evidentă a protecţiuneĭ luĭ D-ḑeŭ asupra poporuluĭ sĕŭ. S'a făcut multe minunĭ în cele douĕ religiunĭ; dar când ar fi fost pentru cea d'întâiŭ numaĭ trecerea prin Marea Roşie şi în a doua numaĭ învierea luĭ Iis. Chr., aceste douĕ religiunĭ ar fi fost demonstrate de adevĕrate. De o parte şi de alta a vorbit D-ḑeŭ, şi nu este nevoe să vorbéscă de maĭ multe orĭ ca să fie creḑut. Acéstă reflecţiune mĕ atinge. O Dómne! amêndouă descoperirile tale sunt adevĕrate: întâia prepară pe a doua. Acésta subsistă singură astăḑĭ. S-ta Evanghelie este adevĕrul pur, pentru că tu cu adevĕrat a'ĭ înviat. Schimbările veacurilor, mulţimea scandalelor. rĕutatea ómenilor, silinţele iaduluĭ, meşteşugirile necredinciosuluĭ, nu vor sfărâma niciodată aceea ce a fost adevĕrat în origina sa. O D-ḑeule! aşa mĕ vĕḑ înconjurat de cunoştinţă, ca cum a'şĭ vieţui în timpul Apostolilor; nu'mĭ rĕmâne de cât să vieţuesc după acéstă credinţă şi să mor în mărturisirea eĭ.

VERSURILE 16, 17, 18.

Mulţimea sunetuluĭ apelor: glas a dat noriĭ; că săgeţile tale trec, glasul tunetuluĭ tĕŭ în rótă: Luminat-aŭ fulgerile tale lumea, clătilu-s'aŭ şi s'a cutremurat pământul. In mare căile tale şi cărările tale în ape multe, şi urmele tale nu se vor cunóşte.

In ebreŭ şi în grec sunt numaĭ douĕ versurĭ. cel întâiŭ până la: *Glasul tunetuluĭ teŭ*, etc. şi al doilea coprinde restul; acésta nu pune nicĭ o diferinţă în sens; se pare însă că sunt multe deosebirĭ în cuvintele vers. I.

In loc de *mulţimea sunetuluĭ apelor*, ebreul ḑice: *noriĭ vĕrsară ape*. Ieronim traduce: Excusserunt aquas nubila. Nu este probabil că, dacă ceĭ LXX aŭ citit ebreul ast-fel cum este astăḑĭ, eĭ aŭ tradus prin πλῆθος ἤχους ὑδάτων. Fiind-că cuvêntul מים are o mare afinitate cu verbul המה stepuit, eĭ vor fi citit המית, strepitus saŭ la plural המים eĭ vor fi înţeles acéstă gândire; inundaverunt strepitus nubium, ce vor fi tradus prin πλῆθος ἤχους ὑδάτων, şi eĭ vor fi exprimat aicĭ *nourii*, pentru că acest cuvênt este în a doua parte a versuluĭ, *voces dederunt* nubes. Prin urmare nu li-se póte imputa un contra sens, pentru că în acest vers eĭ exprima tot ceea ce s'a ḑis în ebreŭ, *abondenţa apelor şi vuetul norilor*.

Invĕţăm din aceste versurĭ, că la trecerea mării Roşie, afară

de minunile ce le spune Moisi în capitolul 14 al Eşireĭ, s'a ridicat o tempestă înfricoşată, că tunetul vuea în nourĭ, că săgeţile ardeaŭ în tóte părţile, că căḑu o mare cantitate de grindină şi plóe. Ceea ce şi Iosef istoriseşte, probabil în urmarea acesteĭ părţĭ a psalmuluĭ.

Sunt interpreţĭ carĭ explică, *glasul tunetuluĭ tĕŭ în róță*, fulgerile care ardeaŭ rótele căruţelor luĭ Faraon; dar este maĭ natural de a se înţelege *în róță*, de sfera aeruluĭ. Săgeţile de care vorbeşte profetul sunt saŭ grindina ce cădea din tóte părţile, saŭ fulgerul împărţit în diverse fâşiĭ de foc care eraŭ ca săgeţile celuĭ Prea-Inalt.

MEDITAŢIUNI

Iată tóte elementele deslănţuite pentru a manifesta puterea şi dreptatea rĕzbunătóre a Domnuluĭ. A fost adevĕrat din tóte timpurile, că *înfricoşat este a cădea în mâna D-ḑeuluĭ celuĭ viŭ.* Tótă natura se înarmează pentru a'l rĕsbuna, şi sunt în comorile mânieĭ sale flagele încă şi maĭ înfricoşate de cât acele ale naturel. Dacă nu s'ar fi manifestat nicĭ-o-dată aceste rĕsbunărĭ, ómenĭ ar crede că este neputernic saŭ nesimţitor. Dacă n'ar fi ertat nicĭ-o-dată, ar crede că este fără bunătate şi fără milă. In sfintele cărţĭ este un temparament de dreptate şi de bunătate care învaţă pre ómenĭ a se teme de el şi a'l iubi. Exemplul luĭ Faraon ne arată, care este nenorocirea celor rĕĭ, împetriţĭ acelor ce închid ochiĭ la lumină, şi carĭ combat contra adevĕruluĭ cunoscut. Dacă D-ḑeŭ nu repetă adese-orĭ în viéţa acésta pedepse asemenea cu acelea, care dădură Egiptenilor, aşteptarea judecăţiĭ sale în ḑiua cea maĭ de pe urmă trebue să fie şi maĭ înfricoşată. Sunt ómenĭ tot aşa de culpabilĭ ca şi Faraon, eĭ nu se pot făli că trebue să fie trataţĭ cu maĭ puţină asprime de cât el. Dacă cu tóte catastrofele acestuĭ Principe, Israeliţiĭ, carĭ fusese martorĭ, aŭ fost aşa de rebelĭ şi aşa de gata spre murmură, trebue să ne maĭ mirăm de orbirea în care vieţuiéŭ cea maĭ mare parte din aceĭ la care se povesteşte astăḑĭ aceeaşĭ istorie? Sunt în spiritul omenesc întunerice nepricepute. Credinţa unuĭ D-ḑeŭ zelos de drepturile sale, a unuĭ D-ḑeŭ învingĕtor, nu atinge nicĭ de cum chiar pre aceĭ ce se mândresc cu maĭ multă înţelepciune; ḑilele trec, şi acest numĕr infinit de orbĭ înaintéză cu îndrăznélă către prăpastie unde trebue să fie înghiţiţĭ. Sunt maĭ atâţia Faraonĭ în lume câţĭ individĭ în specia omenéscă; maĭ nimenea nu se cutremură de pericolul

ce'l amenință, și de sigur strig în contra mea însu-mi, pentru că nu trag nicĭ-o consequență din verităţile ce le scriŭ.

VERSUL 19.

Povățuit-aĭ ca pe niște oĭ pre poporul tĕŭ cu mâna luĭ Moisi și a luĭ Aaron.

Textul și versiunile se acordă aicĭ. Profetul înalță puterea și provedința luĭ D-ḑeŭ. El a deschis poporuluĭ sĕŭ o cale prin valurĭ; tótă industria omenéscă nu 'șĭ-ar fi putut închipui o manieră așa de nouă și singuratică de a scăpa de pericol. El a condus pre poporul sĕŭ în aceste adîncurĭ cu atâta liniște, precum conduce un păstor turma sa.

MEDITAȚIUNI

De și profetul n'adaugă nimic la descripția minunelor săvêrșite de Domnul în favórea poporuluĭ sĕŭ, este ușor de a conchide, că resultatul cântăreĭ sale era pentru el o lecțiune de speranță și o încurajare de a suporta tóte ispitele vieței. El începuse prin enumerarea necazurilor sale; se părea că se teme că Domnul să nu fie nesimțitor la durerea sa, dar amintirea mântuireĭ luĭ Israel 'l mângâe; și acéstă minune, acéstă protecțiune și bine-facere, de și departe de noĭ prin schimbarea vécurilor, este încă prea capabilă de a reinsufleți credința nóstră și a înălța speranța nóstră. Noĭ gemem cu toțiĭ într'o captivitate maĭ aspră de cât acea a Israeliților în timpul șederei sale în Egipt. Noĭ avem promisiunĭ pentru un pământ de miĭ de orĭ maĭ norocit de cât pământul luĭ Chanaan; pentru a ajunge aicĭ, noĭ trebue odată în viéța nóstră să încercăm o trecere unde se perd milióne de ómenĭ; este vorba de a părăsi acest pământ și însuși locuința corpului nostru, de a intra în abisul imens al eternităţiĭ. Dacă D-ḑeŭ nu ne conduce, precum conduce păstorul oile sale, vom face un naufragiŭ ca mulțĭ alțiĭ. Să ne armăm dar cu hotărîrea: să fim gata ca și Israilteniĭ pentru acéstă cale periculósă; să mergem sub direcțiunea colónei de foc; să nu cruțăm nicĭ pre cel întâiŭ născuțĭ aĭ Egiptuluĭ, adică patimile nóstre iubite, nicĭ bogățiile acestuĭ pământ blestemat; să ne consacrăm Domnuluĭ prin celebrarea paschĭ; să ridicăm mânile ca Moisi și să ne amintim, că Iis. Chr., de miĭ de orĭ maĭ puternic de cât acest legislator aĭ ebreilor, este capul și conductorul nostru.

PSALMUL LXXVII

Acest psalm n'are titlu în ebreŭ, grec și latin de cât aceste douĕ cuvinte *Intelectus Asaf* (al înțelegereĭ luĭ Asaf), saŭ pentru *Asaf*, căcĭ Asaf póte să fie autorul saŭ numaĭ cântărețul acestuĭ psalm ca și mulțĭ alțiĭ. Aceste cuvinte *Psalmul înțelegereĭ*, însémnă, saŭ că trebue a înțelege misterile ascunse în litera sa, saŭ că este necesar de a profita de instrucțiunile morale ce conține psalmul. Ceea ce face ca să se numéscă psalmiĭ însemnațĭ cu inscripția acésta psalmiĭ instrucțiuneĭ, saŭ de sfătuire.

Acesta conține multe lecțiunĭ și imputărĭ de și nu sunt în stil narativ. Este ca o prescurtare a tuturor minunilor săvêrșite în favórea poporuluĭ luĭ Israel și a tuturor rătăcirilor acestuĭ popor. Fiind-că al doilea vers este citat de Mateĭ, și aplicat luĭ Iis. Chr., care vorbea Iudeilor în pilde sunt convins, că tot psalmul acesta represintă pre Is. Chr. făcênd în persóna profetuluĭ aceste lecțiunĭ și aceste imputărĭ poporuluĭ luĭ D-ḑeŭ. Sft. Pavel ḑice Corintenilor, că uniĭ dintre ebreĭ ispitiră pre Is. Chr. în deșert și periră fiind mușcațĭ de șerpĭ. Iată pre Iis. Chr. ca D-ḑeŭ, guvernând pre Israelițĭ în deșert. Pentru ce n'ar face și prin gura profetuluĭ imputările conținute în acest psalm? Trebue numaĭ puțin să observăm, că dacă Iis. Chr. vorbește în acest imn frumos, el lasă totdéuna profetuluĭ caracterul, care 'ĭ este propriŭ, și stilul care 'ĭ convine de a'l întrebuința.

Se dispută asupra timpuluĭ, când a fost compus acest psalm și se crede până după Roboam, pentru că s'a vorbit de rătăcirea și idolatria tribuluĭ luĭ Efrem; dar acest argument este puțin convingĕtor. Un profet a putut să vadă evenimentele înainte de a sosi, maĭ ales, dacă acest profet nu este de cât organul luĭ Iis. Chr. adevĕratul fiŭ a luĭ D-ḑeŭ și adevĕratul D-ḑeŭ. Se va vedea în observările nóstre ceea ce este cu putință, și chiar ușor de ḑis asupra ver-

surilor, care se par că autorizĕ pre câţi-va interpreţi a nu raporta compunerea psalmului la timpurile luĭ David saŭ a luĭ Asaf, dacă voeşte cine-va ca Asaf să fie autorul. Noĭ nu înclinăm, ca să punem epoca acestuĭ imn la timpurile luĭ David saŭ ale luĭ Asaf. Acest psalm, care se pare uşor în detailurile sale, pentru că presintă fapte prea cunoscute, este profund în misterile sale, şi greŭ chiar în unele din expresiunile sale.

VERSUL I.

Luaţi aminte poporul meŭ la legea mea, plecaţi urechea vóstră spre graiurile gureĭ mele.

Ebreul ḑice propriŭ: Ascultă, poporul meŭ, legea mea, plecaţi urechile vóstre la vorbele gurii mele. Versiunile nóstre daŭ acelaş sens. Textul pune la singular *ascultă*, pentru că considerĕ poporul în total şi ca o singură persónă; în urmă pune la plural *plecaţi urechile vóstre*, pentru a însemna că toţi aceĭ, carii compun acest popor, trebue să fie cu luare aminte.

Fiind-că interpreţii nu vĕd de cât pre Profetul în acest psalm, saŭ cel mult îl vĕd, ca o figură a luĭ Mesia, cea maĭ mare parte dintre eĭ nu iaŭ cuvêntul de *lege* în tótă rigórea literei adecă pentru poruncile Domnuluĭ; eĭ îl aŭ în loc de instrucţiune şi mângâere. Nu se póte aproba acéstă socotinţă şi e de creḑut, cum face Augustin şi Ieronim, că termenul de lege însémnă într'acéstă parte *poruncĭ*, voinţa luĭ Dumneḑeŭ; nu că aceste poruncĭ ar fi un lucru noŭ, şi că diferă de legea promulgată de Moisi; sunt numaĭ ca o repeţire, reînoire saŭ, dacă voeştĭ, o simplă aducere aminte; dar totul este îmbrăcat de autoritatea divină, pentru că nu este numaĭ profetul, care vorbeşte poporuluĭ sĕŭ, este însuşĭ D-ḑeŭ, care enunţă voinţele sale prin gura Profetuluĭ. Este, după St. Pavel, Is. Christos, care ca D-ḑeŭ face ca să se audă vocea sa în Israil. Nu fără cuvênt îĭ ordonă a lua aminte, de a asculta cu sîrguinţă graiurile gurii sale, căcĭ poporul acesta era urmaş acelor, carĭ ispitise pre Domnul în pustie.

MEDITAŢIUNI

Istoria poporuluĭ ebreŭ escită indignarea contra rebelilor, îndărătnicilor, cârtitorilor acesteĭ naţiunĭ. Ni se pare neînţeles, că după ce aŭ fost mărturie atâtor minunĭ în deşert, după ce aŭ primit de la profeţi atâtea instrucţiunĭ

și atâtea imputărĭ, israil fu încă așa de îndocil, așa de necredincios și plecat spre idolatrie. Surprinderea nóstră s'ar întorna contra nóstră însine, dacă ne-am gândi la propriele nóstre rătăcirĭ. Religiunea Creștină este încă mai fecondă în dovedĭ și în cunoștinţĭ, ca religiunea Iudaică; Evangelia vorbește mai mult inimeĭ, de cât scrierile luĭ Moisi și a profeţilor.

In Iis. Chr., noĭ avem exemple, pe care nu le-aŭ avut Ebreiĭ. Făgăduinţele ce ne-aŭ făcut acest D-deŭ rĕscumpĕrător sunt mai superióre de cât acele, care aŭ fost date Sinagogiĭ. Darurile sunt mai îmbelșugate, tainele mai eficace, obligaţiunile exterióre mai puţin genante, învăţăturile mai rĕspândite; cu un cuvênt tóte folósele sunt din partea nóstră, și ce profit tragem noĭ?

Ceea ce inclinarea către idolatrie spera asupra Iudeilor orbiţĭ, asupra nóstră este dragostea lumiĭ. Sacrificăm lumiĭ aceștia cu atâta ardóre și grăbire, ca și Iudeiĭ ḑeilor némurilor. Nu rîdem de veneraţiunea lor pentru Baal și Moloch, și nu ne rușinăm vĕḑêndu-ne în tóte ḑilele la piciórele noroculuĭ și voluptăţiĭ, de a fi sclavĭ ambiţiuneĭ și deșertăciuneĭ.

Să ascultăm dar pre Domnul, să luăm aminte la învĕţăturile și imputările sale. Să ne folosim de acest imn: sub figurile prea ușor de cercetat, noĭ vedem aicĭ tóte datoriile nóstre și descoperim tóte slăbiciunile nóstre.

VERSUL 12.

Deschide-voiŭ în pilde gura mea; spune-voiŭ vorbele cele din început.

Aicĭ este locul citat de St. Mateiŭ în Evangelie: *Fără parabole nu le vorbea lor ca să plinéscă, ceea ce s'a ḑis de profetul se ḑice: deschide-voiŭ în pilde gura mea; spune-voiŭ vorbele cele din început.*

Ebreul ḑice: deschide-voiŭ gura mea în pildă, spune-voiŭ cele tăinuite de demult. Cuvintele *ab initio,* și *à constitutione mundi* nu contraḑic textul, căcĭ מני קדם pot să se traducă și *de la început* saŭ de la *creaţiunea lumiĭ.* Sunt interpreţĭ, carĭi înţeleg lumea Iudaică, care n'a început de cât cu legea luĭ Moisi; dar Iis. Chr., fiind promis genuluĭ omenesc îndată după căderea protoporinţilor, acest început al lumeĭ este în adevăr începutul lucrurilor create.

Parabolele de care este vorba în acest psalm și în Evangelie sunt asemĕnărĭ, comparaţiunĭ; enigmele sunt moduri de vorbire.

obscure, care ascund sub cuvintele, care le enunță sensurĭ străine saŭ profunde. Asemĕnările se înțeleg maĭ ușor de cât enigmele, și enigmele conțin maĭ multe mistere de cât asemĕnările. In Evangelie sunt maĭ multe parabole de cât enigme: De exemplu, întreg capitolul 13 din Matheĭ este în parabole: dar când Iis. Chr., ḑice: *Dărâmați Biserica și în treĭ ḑile o voiŭ zidi*; era o enigmă; el voia să vorbéscă de mórtea și învierea sa. Ucenicii sĕi n'aŭ înțeles cuvêntul acesta până după înviere.

In acest psalm sunt parabole saŭ asemĕnărĭ și Enigme. Le voiŭ însemna în desvoltarea versurilor.

Cred că Iis. Chr., Fiul luĭ D-ḑeŭ vorbește în tot psalmul acesta, dar precum am ḑis, după caracterul și stilul Profetuluĭ; și acéstă manieră este încă un soiŭ de enigmă, care mi se pare indicată în versul Evangelistuluĭ. Căcĭ precum nu ne putem îndoi că, după versul Sîântuluĭ Matheĭ, Iis. Chr., nu vorbește în acest vers de psalm, dacă tot restul acestuĭ imn nu era cuvêntul luĭ Iis. Chr., versul în chestiune, adecă versul psalmuluĭ, n'ar avea tot adevĕrul ce póte și trebue să aibă.

MEDITAȚIUNI

Orientaliĭ întrebuințaŭ, în cuvintele lor de multe parabole; dar nu pentru ca să păstreze acest obiceiŭ. Iis. Chr. întrebuința așa de des parabolele. El spune singur metodul ce'l urma în privința acésta.

Vorbesc în pilde acestuĭ popor, ḑicea el, ca vĕḑênd să nu vaḑă și auḑind să nu înțelégă Acest popor era compus din Farisei, din preoțiĭ legiĭ, din ómenĭ determinați a contraḑice pre Iis. Chr. și doctrina sa. De aceea le ascundea mistere, căcĭ nu era demnă de a le pricepe; și în acest sens acésta era pentru ei o judecată aspră, o pedépsă ce o merita pentru îndărătnicia lor; dar în acelaș timp le dădea ocasiunea de a se interesa de adevĕr; căcĭ, fiind-că era spirite curióse, ei puteaŭ căuta sensul asemĕnărilor, ce Iis. Chr. le propunea. Era un fel de bine-facere ce le da bunătatea D-ḑeŭ-omuluĭ; și este de creḑut, că în acest popor mare se găsea câte-va persóne, care se folosiră. Putem cita cel puțin pre Nicodim, care întreba pre Iis. Chr. asupra paraboleĭ omuluĭ obligat de a renaște pentru a intra în împărăția cerurilor. Acésta era maĭ mult o enigmă de cât o parabolă, și Iis. Chr., vĕḑênd credința sa, nu s'aŭ oprit de a nu'l explica.

Sunt parabole și enigme conținute în sfintele cărțĭ, ca și tótă religiunea în general. Ele sunt lămurite pentru acel

ce caută cu umilință adevĕrul și carii cer darul de a fi luminați. Dar sunt obscure pentru cei îndărătnici și mândri, critici, cruḍi aĭ cunoștințelor lor. Dumneḍeŭ prin o drépță judecată, 'i lasă în orbire și în eĭ se împlinește cuvêntul luĭ Isaia, explicat de Iis. Chr. Eĭ vor auḍi cu urechile lor și nu vor înțelege; vor vedea cu ochiĭ lor și nu vor vedea.

VERSUL 3.

Câte am auḍit și le-am cunoscut pre ele; și părinții noștri ne-aŭ povestit nouĕ.

Nu este inconvenient a traduce ast-fel prin exclamație, și se ferește de a lua verbul *loquar* care este în versul precedent, de și nu este rea acéstă traducțiune. *Spune-voiŭ tot ceea ce am auḍit, tot ceea ce am învățat și părinții noștri ne-aŭ istorisit.* Acéstă traducere autorisă chiar a privi acest vers și urmarea psalmuluĭ, ca cuvêntarea luĭ Iis. Chr. saŭ a luĭ Mesia viitor, pentru că verbul *loquar* al versuluĭ precedent este incontestabil a luĭ, după cum spune Sf. Mateĭ.

Nu este greŭ prin urmare de a explica cum acest vers póte fi privit, ca cuvênt a luĭ Iis. Chr. pus în gura profetuluĭ. Iis. Chr. D-ḍeŭ din tótă eternitatea, a făcut aicĭ douĕ lucruri. S'a vorbit ca om, din causa raportuluĭ viitor ce trebuia să aibă cu natura omenéscă.

De alt-fel, într'o mulțime de părți, ale Scripturei, D-ḍeŭ vorbește ca ómenii, precum, când ḍice că se căește că se va pogorî să vaḍă turnul luĭ Babel etc. 2) Dacă a voit să stabilésca în acéstă parte autoritatea traducțiunei, ea nu póte fi maĭ lămurită ca aicĭ nicĭ într'o parte a sfintelor cărți. Se vede aicĭ părinții și fiĭ, cariĭ transmit faptele religiunei fiilor lor, cariĭ le povestesc posterității lor.

Pentru aceste douĕ argumente Iis. Chr. a trebuit să vorbéscă cum Profetul ar fi trebuit să facă, dacă acest profet ar fi vorbit singur în numele sĕŭ propriŭ. Iis. Chr. a putut să ḍică *părinții noștri*, etc.

MEDITAȚIUNI

Cea întâiŭ și cea maĭ veche cale prin care ne-a venit faptele Religiunei este tradițiunea. Ceĭ dintâiŭ ómenĭ, cariĭ viețuiaŭ destul de mult transmiseră ușor până la Moisi istoria creațiunei, aceea a deluviuluĭ, a chemăriĭ luĭ Abraam și promisiunile ce 'i s'a făcut. Dacă ómeniĭ ar fi rĕmas totdéuna uniți ca într'o familie, nicĭ-o-dată nu s'ar fi perdut adevĕrata religiune. Părinții ar fi spus fiilor aceea ce țineaŭ

de la strămunii lor, și dacă vre-unul din ei ar fi voit să inoveze, restul familiilor s'ar fi împotrivit. Divisiunea ramurilor aŭ introdus erorĭ în religie. Biserica în totdéuna s'a silit a ținea uniți pre fiĭ sĕĭ, și dacă vre-o ramură a sa tindea la óre-care inovărĭ, atunci aduna tradițiunea bisericeĭ din tóte părțile ce o compuneaŭ, de aceea s'a format și Sinódele, la care luaŭ parte mărturisitorĭ aĭ credinței de pe la marginile lumiĭ, chiar din acele țĕrĭ, care nu făceaŭ parte din Imperiul Roman. In urmă s'a despărțit de Biserica mumă și voind a se lăsa de tradiție încreḑêndu-se maĭ mult raționamentelor, s'aŭ format maĭ multe secte; și Biserica l-aŭ respins de la sînul sĕŭ, pentru că voiaŭ să să altereze tradiția. Nu dóră că sfintele cărțĭ mențin unitatea învĕțăturei, fie-care sectă a pretins că le explică după placul sĕŭ; ci continuitatea învĕțământuluĭ, a format și conservat adevĕrata credință, care a determinat adevĕratul sens al Scripturilor. Trebue deci să ḑicem ca și Psalmistul saŭ maĭ bine ḑis ca Iis. Chr., *voiŭ vorbi precum am auḑit de la Părinții meĭ.*

VERSURILE 4, 5.

Nu s'aŭ ascuns de la fiiĭ lor întru alt neam; Vestind laudele Domnuluĭ și puterile luĭ, și minunile luĭ, care aŭ făcut.

Ebraiștiĭ ḑic, că trebue să se traducă: Nu vom ascunde de fiĭ lor; dintr'o generațiune întru alta, vom povesti laudele Domnuluĭ, puterea sa și minunile ce le-aŭ săvêrșit.

Aceĭ care țin la ceĭ LXX și Vulgata, cred că este un soiŭ de parenteză la versul al 4-lea, eĭ reiaŭ pe al treilea și ḑic: Povestivoiŭ tot ce am auḑit și învĕțat, tot ceea ce ne-a povestit părinții noștri (și aceste lucrurĭ n'aŭ fost ascunse de Fiĭ lor, ele aŭ trecut dintr'o generațiune într'alta); voiŭ vesti, ḑic, aceea ce părinții ne-aŭ istorisit lăuḑând pre Domnul, înălțând tăria sa și minunile sale. Unii raportă *narantes* aceluĭ care vorbește și nu la părinții sĕĭ. Fer. Ieronim, care traduce de pe ebreŭ, n'a presupus parenteză, și traduce aceste versurĭ ca ceĭ LXX și Vulgata; ceea ce póte servi a arăta, că aceste traducerĭ nu se îndepărtéză de ebreŭ.

Tot ceea ce împărțește aicĭ pre ebraiștĭ de partisaniĭ versiunilor nóstre, este cuvêntul ebreŭ נכחד, pe care ceĭ dintâiŭ 'l traduc prin *occultabimus* și ceĭ de al doilea prin *occultata sunt*; dar acest cuvênt fără de puncte réspunde la *occultata sunt*.

Așa dar nu se póte inculpa versiunile nóstre nicĭ cea a luĭ Ieronim. Rĕmâne numaĭ a construi *narantibus*, care este deopotrivă în ebreŭ, în grec și latin. Ni se pare că suplinind numaĭ pre *sunt*,

totul este fórte bine construit; căcĭ atunci *narantes* s'ar aplica de o potrivă și la părinți, la fiĭ și chiar, dacă voiți, la acel ce vorbește; și nu va maĭ fi trebuință de a maĭ pune la al patrulea vers o parenteză.

Urméză din tóte acestea, că nu este nicĭ o diferință între text și versiunĭ. Acest sens este destul de lămurit. Ne arată, că aceea ce aŭ știut părinții a trecut la fiĭ, și că din generațiune în generațiune istoria acestor fapte, care sunt faptele și minunile luĭ D-ḑeŭ, s'aŭ transmis prin o tradițiune continuă.

MEDITAȚIUNI

Pentru ca adevĕrul să se conserve prin tradițiune, trebue saŭ să fie puține generațiunĭ, saŭ dacă sunt multe, tóte să se privéscă ca legate împreună, și ca nicĭ una să nu pótă inova, fără ca cele-l'alte să reclame. Ceea ce s'a întêmplat numaĭ în religiunea mosaică și cea creștină, Idolatoriĭ nu s'aŭ privit nicĭ-o-dată legațĭ împreună pentru interesele religiunĭ. Fie-care popor admitea Ḑeiĭ ce le plăceaŭ, nimenea nu reclama și prin acéstă purtare eĭ mărturiseaŭ destul, că nu aveaŭ varietățĭ fixe, și că în fond cutare saŭ cutare cult le era indiferent, eĭ nu se uneaŭ de cât în obligațiunea de a avea vre unul, și chiar acesta era un adevĕr pre care timpul și patimile nu l'a putut altera.

In religiunea ce se numește Mosaică, pentru că Moisi după porunca luĭ D-ḑeŭ ĭ dădu o formă, timpurile care urmară pre acest legislator aŭ fost lungĭ, dar aŭ fost puține generațiunĭ și Moisi nu se îndepărtă de Adam de cât cu cincĭ saŭ șése capĭ de familie, adică că între Adam și el n'a fost de cât cincĭ saŭ șése capĭ; dar în acelaș spațiŭ de timp va fi maĭ mult de șése-ḑecĭ generațiunĭ, pentru că viéța omenéscă este cu totul scurtă în comparație cu aceea a ómenilor primĭ. Nu este dar de mirare ca să fie conservat depositul adevĕruluĭ până la Moisi. Părinții ușor aŭ transmis fiilor, și Moisi, în ceea ce a scris n'a putut inova fără să fie contrădis de toți contimporanĭ, carĭ nu numĕraŭ maĭ multe generațiunĭ de cât el între eĭ și primul om. In multimele nóstre de generațiunĭ nu este tot ast-fel, și adevĕrul ar putea să fie perdut, dacă aceste generațiunĭ n'ar fi format un corp de la Is. Chr. Pe nesimțite aceste corpurĭ separate aŭ început a gândi deosebit, și ast-fel s'aŭ întêmplat sectele, care aŭ voit să se despartă. Fie-care a format metoda sa

de învĕţământ după ideile saŭ pasiunile sale. Biserica veche a rĕmas totdéuna fermă, pentru că ea a fost totdéuna unită; ea a încercat fortunĭ nenumĕrate; aŭ avut perderĭ considerabile ea a vĕḑut născêndu-se scandale înfricoşate; dar ea a stăruit în tradiţiunea învĕţăturel sale, n'a lăsat nimic din doctrina sa, şi n'a îngăduit nicĭ-o dată schimbărĭ, modificărĭ, temperamente capabile de a altera. Pentru că ea a fost atacată din tóte părţile şi a rĕmas ineflexibilă, de aceea recunóşte puterea tradiţiunĭĭ sale şi în acéstă tărie adevĕrul curat şi nepătat. Iată ce mĕ face să bine-cuvintez şi să mĕ închin protecţiunel divine; ceea ce mĕ face să *vestesc*, ca să întrebuinţez termenĭĭ psalmuluĭ nostru, *laudele, puterea şi minunile Domnuluĭ.*

VERSURILE 6, 7, 8.

Şi-a rădicat mărturiĭ întru Iacov, şi lege a pus întru Israil. Câte a poruncit părinţilor noştri, ca să le arate pre ele fiilor sĕĭ. Ca să cunóscă alt neam, fiiĭ ceĭ ce se vor naşte şi se vor scula şi le vor spune fiilor sĕĭ.

In ebreŭ şi în grec nu sunt de cât douĕ versurĭ cel dintâiŭ se finişte cu *fiilor lor*: dar acésta nu pune diferinţă în sens. Vulgata traduce fórte exact ebreul: ea ḑice numaĭ *filii qui nascentur*, pe când textul are simplu, *filii nascentur. Qui* este subînţeles cum se întêmpla de ordinar în acéstă limba.

Sensul et *suscitavit* în ebreŭ şi versiunĭ este că D-ḑeŭ a pus o mărturie în Iacob, şi acest sens este fórte frumos. Ne învaţă, că D-ḑeŭ a stăruit la menţinerea tradiţiunel, stabilind o mărturie perpetuă în poporul sĕŭ.

Psalmistul adaugă, că D-ḑeŭ a făcut o lege de conservarea acestel mărturiĭ, şi acéstă lege se găseşte în adevĕr în treĭ părţĭ a Deuteronomuluĭ, unde D-ḑeŭ ordonă Israeliţilor de a învăţa pre fiiĭ lor cele ce le-aŭ prescris prin gura luĭ Moisi.

MEDITAŢIUNI

Este evident, prin aceste versurĭ, că afară de legea scrisă era o tradiţiune la ebreĭ; tradiţiune, care consistă în învĕţământul părinţilor, transmis fiilor din generaţiune în generaţiune: tradiţiune care ar fi conservat legea, când s'ar fi perdut cărţile în care era conţinute. Când Iis. Chr. impută Iudeilor tradiţiunile lor, nu pretindea de acestea a vorbi, ci de acele pe care le adăugase la legile divine, acele a căror

origine nu se suia până la timpul în care aŭ fost făcută revelaţiunea părinţilor lor. Ei schimbaŭ, de exemplu, preceptul de a onora pre tatăl şi pre muma, şi substituiaŭ acestei obligaţiuni aşa de esenţiale subtilităţi pre care le califica de tradiţiuni vechi; contra acestor pretinse tradiţiuni se scula Iis. El nu blama pre acele, care se acordaŭ cu legea, încă mai puţin învĕţămêntul verbal al legii chiar, saŭ scrise saŭ perpetuate în Sinagogă din generaţiune în generaţiune, fără a fi însemnată în cărţile lui Moisi, căci acest popor credea, de exemplu, în pĕcatul original, nemurirea sufletului, judecata particulară; eternitatea pedepselor, necesitatea haruluĭ pentru fie-care acţiune supranaturală, şi multe alte puncte, care 'mi sunt spuse anumit în legea scrisă. El se ţinea de tradiţiunea acestor dogme aşa de întins legate cu mântuirea.

In biserica creştină, afară de legea scrisă este o îndoită tradiţiune: 1) acea a legiĭ chiar, care se face prin învĕţătura preoţilor şi chiar a capilor de familie subordonaţi Bisericeĭ; căci este necesar, ca aceĭ cariĭ nu pot citi sfintele cărţi să fie instruiţi în datoriile lor verbal; 2) aceea a articolelor, care nu sunt conţinute în lege, şi care fac iarăşi parte din doctrina publică, precum botezul copiilor, validitatea botezuluĭ ereticilor, virginitatea perpetuă a fecĭóreĭ, autoritatea cărţilor Nouluĭ Testament; căci fără tradiţiune, nu am putea şti, dacă aceste cărţi sunt ale autorilor a căror nume pórtă, şi dacă trebue a fi destinse de atâtea alte cărţi ce s'aŭ atribuit autorilor sacri. St. Pavel dicea Tesalonichenilor de a conserva predaniele ce le-aŭ învĕţat *orĭ prin cuvênt* orĭ prin scrierea sa. Aşa dar eraŭ puncte din religiune, care n'aŭ fost scrise de Apostolul, şi care trebuea să se ţină cu atâta zel şi activitate precum şi fidelitate, ca şi acele care eraŭ însemnate în scrierĭ; ast-fel sunt tradiţiunile care le recunóşte, le îmbrăţişéză şi le coservă Biserica, ca făcênd parte din cuvêntul luĭ D-deŭ. Ceea ce ereticiĭ din timpurile mai din urmă aŭ scris contra acestor tradiţiuni este în contra lor însuşi, căci cel întâiŭ pas ce l'aŭ făcut pentru a ataca biserica, aŭ fost de a nu voi să recunóscă şi să urmeze de cât cărţile Scripturei; dar numai tradiţiunea le garantéză adevĕrul şi divinitatea acestor cărţi. De când s'aŭ scris aceste cărţi, nu s'aŭ descoperit nici lor, nici nimĕnuĭ că sunt adevĕrate şi divine. Tradiţiunea bisericeĭ arată aceste

două puncte, și fără ea acest adevĕr și acéstă divinitate ar fi articole asupra cărora nu putem compta.

VERSURILE 9, 10, 11.

Ca să-și pue întru Dumnedeŭ nădejdea lor și să nu uite lucrurile lui Dumnedeŭ și poruncile lui să le caute. Ca să nu fie ca părinții lor, ném rĕŭ și îndărătnic. Ném care nu s'a îndreptat inima sa și nu s'a încredințat cu Dumnedeŭ duhul sĕŭ.

Psalmistul explică aicĭ efectele tradițiuneĭ adevĕratuluĭ cult: de a avea în D-deŭ tótă încrederea, de a nu uita minunile puteriĭ și ale bunătățiĭ sale: de a păzi cu îngrijire poruncile sale, de a nu fi rebel și îndărătnic: de a avea inima dréptă și spiritul plin de credință.

Acestea sunt presentate în formă de înștiințare asupra acelor ce trebuia să facă descedenții capilor națiuneĭ sfinte, și în formă de imputărĭ pentru aceea ce mulți dintre părinții lor n'aŭ făcut. Psalmistul vorbește de treĭ felurĭ de părinți: 1) de aceĭ carĭ i l'aŭ învĕțat, și din gura cărora audise minunile luĭ D-deŭ: *Câle aŭ auḑit.... și părinții noștri ne-aŭ povestit nouĕ.* Acești părinți eraŭ ómenĭ credincioși și se temeaŭ de D-deŭ; 2) De aceĭ carii aŭ fost capĭ aĭ națiuneĭ sfinte, de Moisi maĭ ales, de Aron, Iosua, de mulțĭ dintre judecătorĭ, de Samuel etc. *Și lege aŭ pus în Israil, câte aŭ poruncit părinților noștri ca să le arate pre ele fiĭor lor* etc. Acești părinți fură și amicĭ aĭ luĭ D-deŭ cu inima dréptă, și ómenĭ zeloși pentru legea Domnuluĭ; 3) de aceĭ carii fură rebelĭ, neîmblânditĭ cârtitorĭ în deșert și de acești din urmă s'aŭ dis aicĭ: *să nu fie ca părinții lor* etc. Dacă nu se distinge aceste treĭ felurĭ de părinți nu vom avea o idee justă de primele versurĭ ale acestuĭ psalm. Se vĕd aicĭ părinți, carii istorisesc psalmistuluĭ, părinții carii aŭ primit de la D-deŭ porunca de a învĕța pre descedenții lor; părinții rĕĭ și necredincioși cărora nu trebue să le urmeze.

Venind acum la analisa acestor treĭ versurĭ, găsesc că nu este diferință pentru sens între text și versiunĭ. În text este la versul 9: ca să observe poruncile sale; și în versiunea nóstră: *ca să caute poruncile sale*, este acelaș lucru, căcĭ a căuta poruncile luĭ D-deŭ, este a studia aceste poruncĭ ca să le observe. La versul 15 în text este: o generațiune neascultătóre și resculătóre, și în traducerea nóstră; *ném rĕŭ și îndărătnic* (acru) nicĭ o diferință pentru fondul ideilor. La versul 11, în text este: *spiritul sĕŭ n'aŭ fost credincios luĭ D-deŭ*, și în versiunea nóstră; *spiritul sĕŭ nu s'a încredut în D-deŭ* saŭ n'a fost ferm în credința sa către D-deŭ. Acésta recade iarăși în sensul ebreuluĭ. Interpreții cred că în acéstă parte Vulgata este maĭ puțin lămurită de cât textul; póte să fie, căcĭ nu se înțelege sensul acestor cuvinte: *Non est creditus cum Deo spiritus ejus.* Totuși Fer. Augustin găsește aicĭ un mare fond de doctrină: aceea însémnă după el, că acești cârtitorĭ n'aŭ avut

credință în D-deŭ, că n'aŭ știut, că nimic nu se póte fără D-deŭ, nu numaĭ *prevenind* dar și cooperând cu noĭ ; astfel spiritul lor nu s'aŭ încredut în D-deŭ că nu s'a îndreptat către D-deŭ. Aceea explică în adevĕr expresiunea *non est creditus cum Deo spiritus ejus* : și tóte acestea s'ar găsi și în ebreŭ, dacă s'ar cerceta cu îngrijire.

MEDITAȚIUNI

Tradițiunea adevĕrateĭ doctrine, atât în materie de credință, pre cât și în materie de morală, este prea capabilă de a da fructele ce le expune aicĭ psalmistul.

Acéstă tradițiune ne învață maĭ întâiŭ, că D-deŭ singur este susțiitorul meŭ, asilul meŭ, protectorul meŭ în timpul acesteĭ vieți, și rĕsplătirea mea după mórte. Știm că sfintele cărți repetă acest adevĕr la fie-care pagină, dar afară că am aceste sfinte cărți prin tradițiune, sfinții din véc în véc 'mĭ-aŭ dat exemplu și lecțiunea uneĭ ferme încrederĭ în D-deŭ. Eĭ 'mĭ-aŭ dis că nu trebue să mĕ turbur niciodată pentru că Ființa supremă priveghéză totdéuna asupra mea, mĕ protejă totdéuna, și tóte evenimentele ce se întêmplă, sunt totdéuna îndreptate prin provedința sa la adevĕratul meŭ bine, care este sfințirea mea în lumea acésta, și fericirea mea eternă în cea-l'altă viéță. Acéstă tradițiune 'mĭ amintește neîncetat minunile Domnuluĭ; nu este óre nimic în învĕțătura părinților și a stăpânilor meĭ, care să nu mĕ facă să'mĭ amintesc de marele lucrurĭ ce Is. Chr. le-aŭ făcut pentru mine? Totul îmĭ vorbește de viéța sa, de minunile sale, de patima sa, de învierea sa, de suirea la cer, de rĕmânerea sa în mine în Eucharistie, și existența actuală a Iudeilor, carĭi fură altă dată poporul sĕŭ, și carĕĭ conservă încă, cu tótă reprobația lor, caracterele vechilor promisiunĭ, cu tradițiunea minunilor sĕvêrșite în favórea lor; acéstă existență comparată cu creștinismul rĕspândit în tótă lumea, îmĭ presintă neîncetat tabloul puteriĭ, a bunătățiĭ, înțelepciuneĭ stăpânuluĭ ebreilor și creștinilor.

Acéstă tradițiune, îmĭ recomandă neîncetat observarea poruncilor Domnuluĭ. Ea sprijinește nestrămutat și puternic conștiința mea, care reclamă în favórea sfintelor legĭ. Toți înțelepții pre carĭi religiunea 'ĭ-aŭ purtat la sînul sĕŭ, aŭ fost credincioșĭ acesteĭ legislațiunĭ divine, eĭ aŭ găsit acolo

liniștea lor, fericirea lor; dacă voesc să'mĭ procur aceleașĭ folóse, trebue să'mĭ procur aceeașĭ fidelitate.

Acéstă tradițiune îmĭ arată, fie pentru ebreĭ, fie pentru creștinĭ, rĕsculătorĭ, îndărătnicĭ, neîmblânzițĭ. Sub Sinagogă aŭ fost și Idolatri, și în Biserica luĭ Is. Chr. s'aŭ ridicat impioșĭ ereticĭ, ómenĭ scandaloșĭ. Adevĕrata doctrină a subsistat cu tóte vijeliile acestea, și învĕțămêntul public totdéuna a condamnat erorile și crimele. Mĕ învață că D-ḑeŭ va rĕsbuna într'o ḑi legea sa călcată, și că eŭ trebue să aștept un viitor în care ordinul va fi stabilit pentru totdéuna.

Acéstă tradițiune îmĭ desfășóră causele turburărilor care guvernă lumea acésta, pentru că cea maĭ mare parte din ómenĭ nu aŭ legea dréptă, și că nu sunt animațĭ de o credință sinceră. Dreptatea inimeĭ este voința bună, și spiritul credinței este convicțiunea vie, eficace, lucrând adevĕrurile descoperite. Toțĭ aceia carĭ m'aŭ precedat în cariera acésta sfântă, aŭ avut aceste douĕ calităț eminente. Ele eraŭ darurĭ ale luĭ D-ḑeŭ, dar ele furĕ așa de credincióse a le primi și a usa de ele, că D-ḑeŭ ĭ-a plăcut a le adăoga, a le face să rodéscă nu numaĭ în eĭ, dar în toțĭ aceĭ carĭ convorbiră cu eĭ. Iată ce mĕ face Is. Chr. să cunosc despre tradițiune. Eŭ sunt neîndreptățit dacă vor respinge acéstă instrucțiune cu totul divină, că 'mĭ arată calea păcĭĭ și a viețiĭ în care consistă *înțelepciunea spiritului* așa de recomandată de Apostol.

VERSUL 12.

Fiiĭ luĭ Efrem încordând și săgetând cu arcele într'ênsa în ḑiua de rĕsboiŭ.

Fer. Ieronim traduce ca ceĭ LXX și Vulgata. Ebreul ḑice: Filii Ephraim armati, mitentes arcum. Fer. Augustin observă că în acest vers se înțelege *et mittentes* sagitas, pentru că nu dă drumul arculuĭ, ci slobóde săgețile, și el adaogă ceea ce este adevĕrat, că în câte-va exemplare grecești este *mittentes arcubus*, în fond sensul este acelaș, și se înțelege.

Acelaș părinte crede că fiiĭ luĭ Efrem sunt puși aicĭ ca un exemplu de acel neam rĕŭ și îndărătnic. Acești descendinți aĭ luĭ Efrem, ḑice el, trebuia să fie maĭ credincioșĭ de cât alțiĭ, pentru că în bine-cuvêntările date de Iacob, Efrem a fost preferat luĭ Manasi, fratele maĭ mare, și tot contrarul se întêmplă, eĭ furĕ maĭ

neîmblânditi de cât toți ceĭ-l'alți. Acéstă explicațiune este bună dar incomplectă; ea nu esplică care a fost indocilitatea particulară a Efraimiților, nicĭ cum aŭ luat-o la fugă din luptă, de și eraŭ destul de iscusiți a arunca săgeți.

Unii aŭ recurs la istoria paralipomenilor, unde s'aŭ ḑis că din timpul luĭ Efrem, adică când era în Egipet, fiiĭ acestuĭ patriarch voind să ia posesiunile acelor din țara Gethuluĭ, aŭ fost uciși în luptă. Dar nu se vede că acești fiĭ să fi fost rebelĭ către Domnul, fără dreptatea inimeĭ, nicĭ încrederea în D-ḑeŭ, nu se vede ca eĭ să se fi întors în ḑiua de rĕsboiŭ. Alt-fel, acest fapt se pare puțin strălucit, ca să servéscă de exemplu psalmistuluĭ.

Alții gândesc, că fiiĭ luĭ Efrem însémnă în acéstă parte toți ebreĭ în general, pentru că toți meritaŭ imputarea, că aŭ uitat binefacerile și minunile lucrate de Domnul în deșert. Acești interpreți iaŭ într'un sens figurat, aceea ce s'a ḑis aicĭ, de iscusința de a trage cu arcul și de fuga în luptă.

Ebreiĭ, ḑic eĭ, conduși de Moise, a făcut maĭ întâiŭ ca soldații cariĭ făgăduesc de a se ținea tare contra inimiculuĭ și în urmă slăbesc. Acest popor a declarat, că va fi totdéuna credincios Domnuluĭ, că va face tot ceea ce i se va ordona din partea sa; și îndată el uită promisiunea sa, și începură a cărti contra luĭ Moise și a luĭ D-ḑeŭ. Acéstă explicațiune este maĭ subtilă de cât solidă, și nicĭ acésta nu spune pentru ce Psalmistul a ales seminția luĭ Efrem să servéscă ca exemplu de îndărătnicie poporuluĭ întreg, pentru că acest trib nu era maĭ culpabil de cât altele.

D. Calmet se pare că aprobă explicațiunea acelor, cariĭ nu cred că psalmistul a avut în vedere învingerea Israeliților de armata luĭ Abia, regele luĭ Iuda. Ieroboam, regele luĭ Israil, avu o mare pierdere. Veḑi a doua carte a Paralip., Cap. 13. Dar acéstă opiniune nu explică pentru ce Ephraimiții sunt maĭ mult numiți de cât Israeliții, nicĭ pentru ce s'aŭ caracterisat prin iscusință de a arunca săgeți.

Cred, cu tóte acestea, că acéstă explicațiune este maĭ bună de cât cele precedente, dar cred în acelaș timp, că trebue să se ia maĭ mult în general versul Profetuluĭ.

Moise pare, că în versul acesta, sunt citați fiiĭ luĭ Efrem, în adevĕr, pentru a servi de exemplu rătăcirilor tuturor Israeliților rebelĭ către Domnul, dar în același timp, psalmistul are în vedere rătăcirile în care căḑură, de când se separară de triburile luĭ Iuda și al luĭ Veniamin, sub Ieroboam. Acest trib al luĭ Efrem fu cel maĭ mare din cele ḑece triburĭ: cetatea Samarieĭ, capitala regatuluĭ luĭ Israil, era în cuprinsul sĕŭ.

El făcu multe întreprinderĭ militare, fie sub Iosua și judecătorĭ, fie sub Ieroboam și succesoriĭ sĕĭ; era aspru, crud, și maĭ mult de cât alte triburĭ aplecat spre Idolatrie precum se vede în tótă profeția luĭ Osie. Și mâna lui D-ḑeŭ apăsa asupra acestuĭ popor; iar când Salmanasar ataca regatul luĭ Israil, Efremiții purtaŭ jugul ca și ceĭ-l'alți: Samaria a fost luată și toți locuitoriĭ aŭ fost duși captivĭ în Asiria. Cred că psalmistul face alusiune la evenimentele acestea

Nu sosise încă, dar le anunţa în termenĭ enigmaticĭ; şi póte una din parabolele saŭ enigmele de care trebuia să se servéscă, precum a dis în versul al douilea. Urmând acéstă explicaţie se vede cum fiiĭ luĭ Efrem sunt un exemplu de ómenĭ neastîmpăraţĭ şi îndărătnicĭ, carĭ s'aŭ făcut vinovaţĭ de şovăirile părinţilor sĕĭ. După versul acesta 12, psalmistul reia naraţiunea revoltelor poporuluĭ luĭ Israil în deşert. Versul acesta este un exemplu citat, şi versurile următóre n'aŭ nicĭ un raport particular cu fiiĭ luĭ Efrem.

MEDITAŢIUNI

Aicĭ este o margine a sufletelor nestatornice în serviciul luĭ D-ḑeŭ. Find-că în fond ele nu aŭ nicĭ dreptatea inimeĭ, nicĭ încredere în acela numaĭ care póte să 'ĭ previe şi să 'ĭ susţie cu darul sĕŭ, fac hotărîrĭ ce nu le privesc. Ele încep câte-odată şi de la cel d'întâiŭ viscol, ele cedéză furtuneĭ, fug dinaintea inimiculuĭ Mântuireĭ. In creştinism póte că sunt maĭ mulţĭ nestatornicĭ de cât păcătoşĭ scandaloşĭ. Acéstă nestatornicie atacă chiar pre acelĭ, carĭĭ aŭ câte-va virtuţĭ; ea se furişéză în profesiunile cele maĭ sfinte. S'ar putea ḑice că viéţa omuluĭ aşa de scurtă în sine, este încă prea lungă pentru cea maĭ mare parte dintre creştinĭ. Mulţĭ dintre eĭ ar susţinea maĭ bine încercările martiruluĭ, de cât aceea a manieriĭ de a vieţui uniform şi mărginită la practicarea uneĭ pietăţĭ regulate. Totuşĭ coróna nu este acordată de cât acelor, carĭĭ se luptă până la fine. Pavel începu fórte rĕŭ şi Iuda prea bine. Ce diferinţă între sórta acestor douĭ Apostolĭ!

VERSURILE 13, 14.

N'aŭ păzit aşeḑământul luĭ Dumneḑeŭ, şi în legea luĭ n'aŭ vrut să umble. Şi aŭ uitat facerile de bine ale luĭ şi minunile luĭ care a arătat lor.

Aceste douĕ versurĭ se légă cu al 11, unde s'a vorbit de ném *reŭ şi îndărătnic*, că părinţiĭ psalmistuluĭ l'aŭ îndemnat de a nu 'l imita. Aceştĭ neîmblânḑiţĭ, în timpul şederiĭ lor în deşert, s'aŭ îndepărtat de alianţa Domnuluĭ, eĭ aŭ uitat binefacerile sale şi faptele puteriĭ sale.

In loc de *binefacerile* de care vorbesc versiunile nóstre, ebreul pune simplu *operaţiunile* Domnuluĭ; dar fiind-că aceste operaţiunĭ eraŭ acţiunĭ de bine-facerĭ, interpreţiĭ noştri aŭ putut să întrebuinţeze termenul de *bine-facere*.

MEDITAȚIUNI

Nimic nu este mai surprindĕtor în istoria poporului lui D-ḑeŭ de cât promptitudinea cu care Ebreiĭ, în deșert, uitaŭ bine-facerile Domnului și minunile puterii sale. De abia aŭ primit o favóre din mâna sa, de abia vĕḑuse o minune strĕlucită, că eĭ murmuraŭ. Li se explica, li se repeta legea și eĭ o călcaŭ îndată. Totuși atâtea nerecunoștinți și slăbiciuni ale lor aŭ fost trecute într'o carte pe care aŭ conservat-o cu îngrijire: dacă acéstă carte n'ar fi spus adevĕrul, ar fi nimicit-o; dacă acéstă carte n'ar fi fost scrisă chiar în timpul evenimentelor, acest popor n'ar fi primit-o în timpurile posterióre. Acesta este un moment rușinos pentru națiune, și acéstă națiune l'a respectat totdéuna și 'l respectă încă. Dovadă arătată că ea l'a recunoscut totdéuna ca adevĕrat și divin. Ea a iubit mai bine să vadă istoria infidelităților sale și a crimelor sale, perpetuându-se și rĕspândindu-se peste tot locul, de cât să nimicéscă acest lucru saŭ de a se înscrie contra acesteĭ istoriĭ. Incă odată, este o demonstrațiune de existență primitive și de vechimea acesteĭ cărți, este un argument invincibil în favórea adiverității și autenticității sale.

VERSUL 15.

Inaintea părinților lor, cariĭ aŭ făcut minuni în pământul Egipetului în câmpul Taneos.

Aicĭ începe narațiunea minunilor săvârșite de Domnul în Egipet și în deșert. Psalmistul vorbește de părinții acelor, cariĭ murmurară așa de des în timpul călĕtorieĭ de la eșirea din Egipet până în pământul făgăduit. Acest interval fiind de patru-ḑeci de aniĭ, mulți dintre cârtitoriĭ în deșert nu vĕḑuse ranele cu care D-ḑeŭ bătuse Egiptul mai înainte de trecerea prin Marea Roșie, și primele minuni săvârșite îndată după trecere; părinții lor le vĕḑuse. Mai iată un soiŭ de părinți de care ar trebui să ținem compt citind acest psalm. Parafrasa haldaică numește printre acești părinți, pre Abraam, Isac și Iacob; dar evident, că este o greșală, căci acești patriarchi nu vĕḑură minunile care precedară, care acompaniară și care urmară mântuirea ebreilor.

Orașul Tanés de care vorbește acest vers este numit în ebreŭ *Tsoan*, a căruia rĕdăcină însémnă *a se rĕspândi*, orĭ că acest oraș era într'un șes, orĭ pentru că ranele cu care loviră D-ḑeŭ Egiptul se rĕspândi din orașul acesta în tótă laturea. Acest oraș Tanis era capitala Egiptului de jos și aŭ fost zidit șapte aniĭ după orașul Hebron, care era în pământul Canaan.

MEDITAȚIUNI

Acest vers însémnă cele două caractere esențiale ale minunilor. D-ḍeŭ este autorul lor și sunt făcute public. Când D-ḍeŭ ar fi autorul și n'ar fi făcute public nu ar avea puterea de a dovedi cel puțin în privirea lumiĭ întregĭ. Aceĭ cărora li-se va anunța vor ḍice: Cine le-aŭ vĕḍut, cine aŭ fost mărturie acestor minunĭ? Și Mahomet se ḍice, că făcea minunĭ, dar aceste pretinse minunĭ eraŭ secrete; el a făcut, se ḍice, o lungă călĕtorie în aer: aŭ avut descoperirĭ într'un puț; unde era privitoriĭ acestor minunĭ? Minunile făcute în Egipet eraŭ prea publice și Moisi nu putea să le istorisĕscă, dacă nu s'ar fi întêmplat, ar fi fost desmințit de Egiptenĭ și de națiunea sa. Apolonius de Tiana se ḍice că făcu lucrurĭ extra-ordinare în presența multor mărturiĭ. Dar 1⁰ într'al cuĭ nume le făcu? invocat-aŭ pre adevĕratul D-ḍeŭ? și dacă nu-'l invocă nu putea veni vre-o operațiune a spiritelor inferióre luĭ D-ḍeŭ a demonilor? 2⁰ Cine aŭ raportat aceste minunĭ? Filostrat, maĭ mult de o sută de anĭ după mórtea luĭ Apolonius, când nu maĭ eraŭ marturĭ capabilĭ de a'l desminți. Minunile raportate în cartea Eșireĭ aŭ fost făcute în numele luĭ D-ḍeŭ, în presența tuturor ebreilor și în câmpiile Taneos la vederea Egiptenilor; ele aŭ fost scrise de acela chiar, de care D-ḍeŭ se servise pentru a lucra asemenea minunĭ: de când le-aŭ scris un popor mare le-aŭ vĕḍut totḍéuna, și toțĭ aceĭ, carĭĭ aŭ scris după el aŭ vorbit de ele și le-aŭ recunoscut: ele sunt dar adevĕrate. Acéstă dovadă este încă maĭ forte pentru că miracolele luĭ Iis. Chr. sunt sfinte; pentru că aceĭ carĭĭ le-aŭ vĕḍut, carĭĭ le-aŭ scris, aŭ făcut iarăș minunĭ și aŭ murit pentru ca să mărturisĕscă minunile luĭ Iis. Chr. Iată decĭ două religiunĭ adevĕrate dar cea d'întâiŭ nimicită prin a doua pentru că cea d'întâiŭ nu trebue să dureze pentru totḍéuna și a doua era împlinirea celeĭ d'întâiŭ.

VERSURILE 16, 17.

Desfăcut-aŭ marea și 'i-aŭ trecut pre eĭ; pus-aŭ apele ca un fóle. Și 'i-a povĕțuit pre dênșiĭ în nor ḍiua și tótă nóptea într'o lumină de foc.

Sensul acestor versurĭ este lămurit, cel d'întâiŭ spune minunea săvêrșită asupra mării Roșie: și al doilea despre colóna umbrósă

ḑiua și cea luminósă nóptea. Ebreul este fórte espresiv. *Despică marea și-'ĭ trecu și făcu să stea apele ca o grămadă; 'ĭ conduse ḑiua întru nourĭ și tótă nóptea întru lumină de foc.* Acéstă expresiune *ca o grămadă* este aceeașĭ ca și versul 7 al psalmuluĭ 32: și într'amêndouă părțile Septuaginta aŭ pus *ca un fóle,* pentru că cuvêntul נאד însémnă și *uter* și versiunea nóstră aŭ urmat pre acești interpreți. Parafrasa haldaică se servește de aceeașĭ expresiune. In fond este acelaș lucru; căcĭ un fóle este destinat a strînge liquidul ca o grămadă. Expresiunea ebreuluĭ dă numaĭ puțin a înțelege cu maĭ multă claritate cum apele, în acéstă trecere, fură atîrnate de-a dreapta și de-a stânga Israeliților, așa că ele formaŭ de amêndouă părțile ca un zid, după expresiunea Eșireĭ.

Acéstă colónă umbrósă în timpul ḑileĭ și luminósă în timpul nopțiĭ, era o mare favóre a luĭ D-ḑeŭ. Ḑiua în deșert, Israeliții n'ar fi putut suferi arșița sóreluĭ, și nóptea n'ar fi știut în ce parte să mérgă. Dumneḑeŭ 'ĭ-aŭ condus prin colóna acésta; norul sĕŭ acoperea câmpul ḑiua și se punea în capul lor în timpul nopțiĭ. In trecerea Mărĭĭ Roșiĭ, care se făcu nóptea, ea se puse între acest popul și armata luĭ Faraon; ea era luminósă din partea Israeliților, și întunecósă din partea Egiptenilor, așa că aceștia nu puteaŭ să vaḑă mergerea *acelora.* Eșirea ḑice, că îngerul Domnuluĭ se transportă cu norul, și acest înger s'a numit în capitolul precedent al aceleiașĭ cărțĭ cel Vecinic saŭ Ehova, ceea-ce face a crede pre ceĭ maĭ bunĭ interpreți că fiul luĭ D-ḑeŭ, cuvêntul luĭ D-ḑeŭ, presida însușĭ acéstă minune și pre tóte cele-l'alte, carĭ urmară. Aceea se împacă fórte bine cu ceea-ce ḑice sf. Paul că Israiliții ispitiră pre Iis. Chr. în deșert. Acésta intră iarășĭ în planul acestuĭ psalm, în care noĭ credem, că Iis. Chr. vorbește totdéuna, de și în stilul și caracterul psalmistuluĭ.

MEDITAȚIUNI

Sf. Paul amintea Corintenilor acest nor, acéstă mare, pentru a le arăta, că Israiliții sub conducerea luĭ Moisi, aŭ primit un fel de botez, figura botezuluĭ instituit de Iis. Chr. Intențiunea sa era de a păzi pre credincioșiĭ noĭ contra rătăcirilor la care se dăduse ebreiĭ după mântuirea lor. Eĭ fură rĕĭ, îndărătnicĭ și cârtitorĭ. Eĭ regretaŭ cărnurile Egiptuluĭ, uitaŭ milostivirea cea mare a luĭ D-ḑeŭ, trăsurile bunătățiĭ și ale puteriĭ sale. Instrucțiune prea convenabilă stăreĭ creștinilor eșițĭ din robia pĕcatuluĭ. Sfântul Spirit figurat prin nor, 'ĭ-aŭ apărat, povĕțuit și luminat. Marea, despărțită sub pasurile ebreilor, este închipuirea apelor salutare, care aŭ spălat fără-de-legile nóstre în sfântul botez. Moisi, conducĕtorul acestuĭ popor, represinta pre Iisus Chr. adevĕratul liberator și mântuitorul némuluĭ omenesc. Egipteniĭ sepa-

raţĭ prin norul acesteĭ mulţimĭ ce treceaŭ Marea-Roşie însémnă inimiciĭ mântuiriĭ de acum alungaţĭ de lângă noĭ, şi deveniţĭ incapabilĭ de a ne vătĕma, dacă am şti să ne păzim. Grămeḑile de apă, atîrnate în prejurul poporuluĭ luĭ D-ḑeŭ, însemnéză patimele nóstre reţinute şi ca captivate prin darul adopţiuniĭ divine. Totul vorbeşte în acest admirabil eveniment, şi totul este pentru noĭ tabloul uneĭ vieţĭ nouă. Aicĭ este una din acele parabole, promise de Iisus Chr. ce vorbeşte în acest imn. Să nu'l recităm numaĭ fără a'ĭ desfăşura raporturile, şi fără a ne aminti de obligaţiunile creştinismuluĭ. Abaterile luĭ Israil să ne facă a ne aminti de ale nóstre, şi să ne inspire căinţă. Suntem într'o privire încă maĭ culpabilĭ de cât eĭ pentru că mântuirea nóstră este de un ordin cu mult maĭ superior de cât a lor. Orĭ cum suntem, mergem aicĭ jos sub conducerea noruluĭ care este simbolul credinţeĭ şi al dragosteĭ. Să ne supunem spiritul nostru la învĕţăturile luĭ Iis. Chr. şi să lăsăm inimile nóstre a fi umbrite de sf. Spirit.

VERSURILE 18, 19.

Desfăcut-aŭ pétra în pustie, şi 'l-aŭ adăpat pre el, întru un adînc mult. Şi a scos lor apă din pétră şi a pogorât ca nişte rîurĭ ape.

Psalmistul vorbeşte aicĭ de douĕ minunĭ săvîrşite în deşert pentru a da apă poporuluĭ luĭ Israil. Prima dată la staţiunea Rafidim, acest popor însetat cârtea; Moisi din porunca luĭ D-ḑeŭ lovi stânca luĭ Horeb, şi eşi de aicĭ o mare cantitate de apă: ceea-ce exprimă Proletul în versul 18. A doua óră la staţiunea Cadĕs, iarăşĭ lipsa apa; poporul tot cârtea; D-ḑeŭ porunci luĭ Moisi de a vorbi stânceĭ care se găsea în partea aceea: Moisi nu se mulţumi de a'ĭ vorbi, el lovi de douĕ orĭ cu un fel de îndoială; întru care mâniă pre Domnul, dar apa eşi cu abundenţă, şi de minunea a doua cu apa, vorbeşte versul 19. Este un timp de patru-ḑecĭ de anĭ între aceste douĕ evenimente dar înaintea şi a unuia şi a altuia murmuraŭ Israiliţiĭ. Psalmistul uneşte aicĭ aceste douĕ fapte, şi murmurile ce le-aŭ precedat, pentru că sunt de aceeaşĭ specie. El arată cârtirile acestuĭ popor, orĭ pentru că aŭ ḑis maĭ sus, că aceştĭ ebreĭ uitară aşeḑămêntul luĭ D-ḑeŭ, bine-facerile sale, minunile sale, or pentru că adaogă în versul următor *că el păcătuiră încă contra Domnului*. Acest cuvênt *încă* indică murmure precedente, care de alt-fel sunt cunoscute în istoria şederiĭ Israiliţilor în deşert.

Cât despre expresiunile acestor douĕ versurĭ, nu este mare deosebire între text şi versiunĭ, textul ḑice: Despică stâncĭ în pustie,

și'ĭ adapă ca dintru adâncurile cele marĭ, scóse din pétră rîurĭ, făcu să curgă apă ca fluviŭ. Acest text și versiunile daŭ deopotrivă a înțelege că în cele douĕ ocasiunĭ în care Moisi lovi cele douĕ stâncĭ aceea a luĭ Horeb și aceea a luĭ Cades, eșĭ din aceste petre ape prea abundente. Se pare că în prima ocasiune aceste ape aŭ fost nu numaĭ abundente în întinderea lor, dar și prea adâncĭ, pentru că le compară cu un noian.

MEDITAȚIUNI

Sfântul Apostol Pavel urmând a istorisi nouilor credincioșĭ bine-facerile cu care Dumnedeŭ a dăruit pre poporul sĕŭ în deșert, dice douĕ lucrurĭ prea însemnate; întâiŭ: că acești Israiliți bĕură cu toțiĭ din pétra care 'ĭ urma; al doilea că acéstă pétră era Iisus Christos. Acest loc, care aŭ făcut să nască atâtea explicațiunĭ, este destul de lămurit, dacă se ține cine-va de sensul ce represintă aceste cuvinte. 1) De sigur că nu stânca luĭ Horeb urma pe Israiliți în pustie; nu este nicĭ o dovadă de minunea acésta 2) Ni se pare că acésta nu maĭ este apa eșită din stâncă, care aŭ însoțit pre poporul acesta în timpul călĕtorieĭ sale. Cu tóte că eĭ aŭ putut să găséscă alte isvóre în acest deșert, se vede în cartea Numerilor, că eĭ săpaŭ puțurĭ în mergerea lor, și apoĭ dacă apa din Horeb 'ĭ-ar fi urmat peste tot locul, nu le-ar fi lipsit apa în Cades. Este nu maĭ puțin sigur că Moisi, în lipsa de apă în care se găsea în acest loc, lovi încă o stâncă, și că prin puterea divină a căreĭ organ servea el, aŭ eșit o mare cantitate de apă. 3) Apostolul dice că stânca care urma pe Israilteni, era o *stâncă spirituală*. El nu dice o stâncă tipică, figurativă, misteriósă dar spirituală; adică care lucra spiritual, și a căreĭ putere era supranaturală. 4) In fine, dice că stânca spirituală era Is. Chr., de aci urméză, mi se pare, cu totul lămurit că după apostol, ebreiĭ bĕură realminte și fură adăpațĭ fizicalminte de apa eșită din stâncă, dar că acéstă apă le vine de la o putere spirituală și invizibilă care 'ĭ însoțea, și că acéstă putere era Is. Chr. Acéstă putere prin urmare era numită *stâncă*, pentru că ea susținea pre acest popor în deșert, în timpul călĕtorieĭ lor. Apa materială eșită din piatră n'ar fi fost de ajuns, precum nicĭ mana pentru a'ĭ nutri. A trebuit ca protecțiunea luĭ D-deŭ să dea acesteĭ mâncărĭ și acesteĭ bĕuturĭ, o putere particulară. In acest

sens, ebreiĭ eraŭ nutriţi şi adăpaţi de acéstă forţă cu totul spirituală în sine, de şi efectul care resultă pentru acest popor a fost curat fizic şi material. Şi Apostolul ḑice, că acéstă forţă saŭ acéstă *stâncă* era Is. Chr., adică că Fiul luĭ D-ḑeŭ era susţinerea poporuluĭ sĕŭ şi că'l urma, adică îl însoţea peste tot locul.

Nu este dar figură în aceste cuvinte: *piatra era Christos*. Ele nu înseamnă că piatra era figura luĭ Is. Chr., dar înseamnă că realminte acéstă piatră, acéstă stâncă era Is. Chr., adică că susţinerea ebreilor era însuşĭ fiul luĭ D-ḑeŭ. Ast-fel apa eşită din piatra luĭ Horeb, putea bine să fie o figură a sângeluĭ luĭ Is. Chr. care este bĕutura nóstră în Euharistie, dar *piatra spirituală*, stânca spirituală care însoţea pre Israeliţi, şi care era Is. Chr., nu putea să fie o figură a bĕutureĭ Eucharistice, pentru că acéstă stâncă spirituală era însuşĭ Is. Chr., şi bĕutura nóstră eucharistică este iarăşĭ Is. Chr. Diferinţa este că piatra prin puterea eĭ, susţinea numaĭ viéţa corporală a ebreilor şi bĕutura nóstră Eucharistică susţine viéţa sufletelor nóstre. Dintr'amêndouĕ părţile, Is. Chr. este present, dar din partea ebreilor presenţa luĭ Is. Chr. susţinênd şi fortificând pre acest popor, pentru ca să ajungă la pământul făgăduit, şi din partea creştinilor, presenţa luĭ Is. Chr. susţinênd şi întărind pre acest popor ca să ajungă la patria cerésc̆ă.

Acéstă explicaţiune a loculuĭ Apostoluluĭ, face să cadă o obiecţiune a Sacramentarilor, cariĭ ḑic, că aceste cuvinte: *Acesta este trupul meŭ, acesta este sângele meŭ*, trebue să fie luate într'un sens figurat, şi că el ar însemna: acésta este figura corpuluĭ meŭ, acésta este figura sângeluĭ meŭ, precum şi expresiunea acésta: *piatra era Christos*, înseamnă *piatra era figura luĭ Is. Christos*. Trebue a nega interpretarea din urmă, precum se négă şi cea dintâiŭ; este falş că aceste cuvinte: *piatra era Is. Chr.*, înseamnă că stânca luĭ Choreb era figura luĭ Is. Chr. Piatra de care vorbeşte Apostolul, era o piatră spirituală, şi acéstă piatră era în adevĕr şi realminte Is. Chr., pentru că în adevĕr şi realminte era Is. Chr. ca D-ḑeŭ, care susţinea, sprijinea şi întărea pe ebreĭ. Cuvêntul *stâncă*, este un cuvênt figurat, care designă acest sprijin şi putere, ca şi cuvêntul *scut*, de care Scriptura se serveşte aşa de des, vorbind de D-ḑeŭ este un cuvênt care arată protecţiunea ce ne dă D-ḑeŭ, dar

aceste cuvinte o-dată primite, enunță prin ele însuși pre D-ḍeŭ intărind, pre D-ḍeŭ protejând. In propositiunea Apostoluluĭ, stânca spirituală a ebreilor era în adevĕr și realminte Is. Chr., fără privire la stânca din Horeb. Acésta aŭ putut să dea ocasie Apostoluluĭ de a întrebuința acéstă expresiune, dar ea înseamnă Is. Chr. fără stânca luĭ Horeb, și acéstă stâncă cu apele sale nefiind o stâncă spirituală precum ḍice Apostolul, nu póte caracterisa acéstă propositie: *stânca spirituală era Is. Chr.* Dacă nu s'ar fi vorbit de piatra spirituală, s'ar putea crede că acéstă propositiune *piatra era Is. Chr.* înseamnă: stânca materială a luĭ Horeb era figura luĭ Is. Chr. Dar fiind-că stânca de care vorbește Apostolul, era spirituală, ar fi absurd de a ḍice: *stânca spirituală era figura luĭ Is. Chr.* In Eucharistie ar fi iarăși absurd de a ḍice: bĕutura nóstră spirituală este figura luĭ Is. Chr., trebue a ḍice: Bĕutura nóstră spirituală este Is. Chr., saŭ adevĕratul sânge al luĭ Is. Chr.

VERSURILE 20, 21, 22, 23, 24.

Si-aŭ adaos încă a greși luĭ; amărât-aŭ pre cel prea înalt în loc fără de apă. Si-aŭ ispitit pre Dumneḍeŭ întru inimele lor a cere bucate sufletelor lor. Și aŭ grăit împotriva luĭ Dumneḍeŭ și a ḍis: Aŭ dóră va putea Dumneḍeŭ să gătéscă masa în pustie? Pentru că a lovit piatra și aŭ curs ape, și pâraele s'aŭ umplut de apă. Aŭ dóră și pâine póte să dea? Saŭ să gătéscă masa poporuluĭ sĕŭ?

Cârtirile ce le imputa aicĭ psalmistul, sunt accle, care urmară minunea operată asupra stânceĭ din Horeb. Atuncĭ poporul ceru luĭ Moisi carne, el era desgustat de mană și'ĭ părea rĕŭ că aŭ eșit din Egipt. Psalmistul descrie acéstă revoltă cu culorile cele maĭ vii.

La versul 20 aceea ce versiunea nóstră exprimă prin *în loc fără de apă*, este propriŭ în ebreŭ *în secetă*, ceea ce indică în general un pământ steril, un deșert. Nu trebue a restrînge acéstă expresiune la lipsa de apă. Obiectul cărtireĭ ebreilor fu dorința de a se nutri cu carne.

La versul 21 ebreul ḍice *in corde sua* et *animae suae*. Lecțiunea versiunilor este iarăși bună. Acest *suflet* este aicĭ *apetitul*, lăcomia.

La versul 22 se citește în ebreŭ: Eĭ aŭ grăit contra luĭ D-ḍeŭ; eĭ aŭ ḍis: putea-va D-ḍeŭ să prepare o masă în pustie? Acésta se acordă cu versiunile.

Versurile 23 și 24 nu fac de cât unul în ebreŭ; și textul ḍice:

Iată că a lovit stânca, și aŭ curs ape, și torente s'aŭ revĕrsat; putea-va să le dea și pâine, saŭ găti-va de carne poporoluĭ sĕŭ?

Adverbul הִן ce se traduce prin *iată* însémnă și *și*, și într'acest sens îl ea Vulgata; dacă a lovit stânca, putea-va să dea și pâine, etc.? Cuvêntul שְׁאֵר caro, este tradus de ceĭ LXX τράπεζα, mensa pentru că acest termin se ia pentru tot soiul de mâncărĭ. Se vede dar, că nu e aicĭ diferență între text și versiunĭ.

MEDITAȚIUNI

In aceste cuvinte și în purtarea Israeliților este tot felul de abaterĭ. Eĭ sunt stăpâniți de lăcomie, de nerăbdare, nerecunoștință, și cad în fără-de-lege, îndoindu-se de puterea luĭ D-ḑeŭ. Eĭ cred că este mărginită în vederile și isvórele sale. Strĕină orbire a ómenilor!

Acest popor, scăpat de robia cea maĭ aspră, 'ĭ pare rĕŭ de lanțurile sale, pentru că nu se maĭ nutrea de cărnurile Egiptuluĭ. Martur al unuĭ numĕr infinit de minunĭ, crede pre D-ḑeŭ incapabil de a maĭ lucra altele, pentru că le lipsea peștele, ceapa și usturoiul (poriul) Egiptuluĭ. Acéstă purtare a poporuluĭ luĭ D-ḑeŭ, care se arăta așa de neîncrĕḑĕtor, se găsește maĭ în toți ómenĭ, pre carĭĭ 'ĭ dominézĕ pasiunea. Într'o schimbare de noroc se dă maĭ întâiŭ la tristeță, pe urmă perde nădejdea în D-ḑeŭ, se pune de aicĭ pe plâns, și perḑênd din vedere decretele provedinței, se aruncă în desperare.

Un om pasionat uită mântuirea sa, sufletul sĕŭ, pre D-ḑeul sĕŭ. Este sclav sensurilor, și minunile cele maĭ evidente nu'l vor converti. Să însemnăm că pe când Israil cârtea într'un mod așa de nelegiuit, el primise legea și se făgăduise a servi cu credință Domnuluĭ; el vĕḑuse majestatea divină de ce era încunjurată; el auḑise amĕnunțimea făgăduințelor ce 'ĭ se făcea de maĭ multe orĭ, judecăți aspre aplicate celor rĕsvrătitorĭ și blasfematorĭ; tóte lucrurile acestea nu l'aŭ schimbat. Era un popor rĕŭ, îndărătnic, neliniștit, aplecat spre Idolatrie, dar póte că cel maĭ bun dintre națiunile, care acoperea fața pământuluĭ. Pĕcatul vĕtămase fórte mult némul omenesc, și câte tulburărĭ nu cauza el după venirea luĭ Mesia, după promulgarea Evangelieĭ!

VERSURILE 25, 26, 27, 28, 29.

Pentru acésta a audit Domnul și a mai răbdat; și foc s'a aprins întru Iacov și mânie s'a suit preste Israil. Căci n'a credut întru Dumnedeŭ, nicĭ a nădăjduit spre mântuirea luĭ. Și a poruncit norilor d'asupra, și ușile cerului a deschis. Și le-a ploat lor mană să mănânce, și pâine cerésca le-a dat lor. Pâine îngerésca a mâncat omul, bucate le-a trimis lor din destul.

Cârtirile Israiltenilor provocară mânia Domnuluĭ; dar după ceĭ LXX și Vulgata diferă efectele. Cuvêntul *destulit* care este în vers 25 respunde verbuluĭ ebreŭ וַיִּתְעַבָּר cea mai mare parte traduc prin *indignatus est*; acest cuvênt are aceste două însemnărĭ. Prefer pe cea dintâiŭ pentru că se vede prin cartea numerilor că D-dĕu nu pedepsește pre cârtitorĭ de cât după ce mâncase cârsteiĭ ce le trimise. S'ar putea numaĭ puțin conserva sensul *indignatus est*, suposând că acéstă indignațiune nu isbucni de cât după trimeterea cărsteilor.

Nu este diferență în alte versurĭ numaĭ în versul 29, în loc de *pâine îngerésca*, dice *pâinea celor puternicĭ*. Cu tóte acestea, parafrasa haldaică și traducțiunea Englesă pun ca ceĭ LXX pâinea îngerilor; pentru că cuvêntul ebreŭ póte să aibă acéstă însemnare.

Ceea ce s'a dis aicĭ de mana dată ebreilor este un eveniment ce'l istorisește psalmistul, el precedase cărtirile de care este vorba aicĭ.

Pentru aceea noĭ am pus în vers. 27 *de și aŭ ordonat* etc. Ceea ce s'a făcut și în traducțiunea Englesă, și Menochius a întrevĕdut acest sens în comentariul sĕŭ; alțĭ interpreți, neavênd acéstă atențiune, aŭ lăsat multă obscuritate în acéstă parte a psalmuluĭ.

Acéstă mană pe care o descrie așa de bine psalmistul, s'aŭ numit în ebreŭ simplu מָן Man, saŭ de la cuvêntul מָנָה pars, portio, donum, saŭ din două cuvinte מָן הוּא, ce diseră Israeliții când o vĕdură cădênd din cer, și care se traduce *quid hoc* (ce este acésta)? De și cuvêntul *Man*, (quid), póte fi maĭ mult haldaic de cât ebreŭ. Maĭ mulțĭ învĕțațĭ cred că ar trebui să se traducă *unde hoc*, și nu quid hoc? Orĭ cum ar fi, psalmistul 'l numește simplu Man, מָן grecul μάννα și noĭ mană, un fel de grăunțe maĭ ca orezul. Putem vedea în Eșire întrebuințarea ce făceaŭ ebreiĭ în timp de 41 de anĭ. Psalmistul o numește pâine cerésca și pâinea îngerilor. Cartea înțelepciuneĭ îĭ da aceleași titule; și el adaugă că fie-care găsea în acéstă mană gustul, care'l poftea! Pentru aceea câțĭ-va autorĭ protestanțĭ se opresc asupra acesteĭ cărțĭ, ce'ĭ dic, că spune o chimeră; și argumentul lor este că după cartea Eșireĭ, mana fiind pre pământ avea gustul de miere și că după cartea Numerilor, când se făcea plăcinta avea gustul de unt-de-lemn. Dâr ceea ce dice Înțelepciunea nu contradice aceste cărțĭ, pentru că mana a avut

totdéuna un gust propriŭ, chiar când s'ar presupune că intrebuinţând-o, 'ĭ-ar fi dat gustul ce'l dorea.

Acéstă nutrire, prin urmare, se numea pâine ceréscă, pentru că căḑuse din cer; şi pâine îngeréscă pentru că a fost preparată de îngerĭ, după porunca ce o avéŭ de la D-ḑeŭ. De asemenea Fiul luĭ D-ḑeŭ vorbind Iudeilor de pâinea vieţiĭ ce trebuia să dea lumiĭ, négă că Moisi le-aŭ dat mană, voind a'ĭ face să'şĭ amintéscă că acest dar nu le venise numaĭ din dărnicia luĭ D-ḑeŭ.

MEDITAŢIUNI

Când se consideră textul sfântuluĭ Pavel, care ḑice că Israilteniĭ toţĭ aŭ mâncat aceeaşĭ carne spirituală, şi se compară acest vers cu cel-l'alt, în care Apostolul vorbeşte de bĕutura spirituală şi de stânca, care era Iis. Chr. maĭ întâiŭ e de creḑut, că el ar fi putut ḑice şi că acéstă carne, saŭ mană era Iis. Chr., pentru că Iis. Chr. dădea cărneĭ aceştia puterea de a nutri; precum era Iis. Chr. însemnat prin cuvêntul stâncă, care 'ĭ susţinea maĭ mult de cât cu apa care 'ĭ adăpaŭ. Dar când luăm aminte că Apostolul 'mĭ ḑice, că apa era Iis. Chr., cum s'a ḑis că *piatra era Christos*, conchidem că el n'a putut ḑice, că carnea, saŭ mana era Iis. Chr. Ar fi trebuit ca acéstă mană să fi eşit de unde-va de care s'ar fi putut ḑice, ca de stâncă, că era Iis. Christos. Ştim că acéstă mannă căḑuse din cer după ce a fost pregătită de ângerĭ; dar Scriptura nu ḑice nicăirĭ, că D-ḑeŭ este cerul orĭ aerul, pe când s'aŭ ḑis în multe părţĭ că D-ḑeŭ era *stâncă* ca să arăte forţa şi eternitatea sa. Totuşĭ, fiind-că Apostolul ḑice că Israeliţiĭ aŭ mâncat aceeaşĭ *mâncare spirituală*, precum ḑice că aŭ bĕut aceeaşĭ bĕutură spirituală, şi că acéstă bĕutură lua partea şi eficacitatea sa din virtutea luĭ Iis. Chr., care era stânca spirituală ce însoţea pre ebreĭ, urméză că carnea spirituală, saŭ mana, lua puterea de la Iis. Chr. şi ast-fel Iis. Chr. nutrea pre Israeliţĭ în deşert.

Acéstă consideraţiune sprijineşte, 'mĭ pare mult dogma presenţeĭ reale a luĭ Iis. Chr. în Eucharistie. Mana era o figură a acesteĭ taine; ceea ce se vede destul prin cap. 6 a Sf. Ión, unde Iis. Chr. compară pânea ce trebue să dea cu mana ce mâncase Israeliţiĭ în deşert. Aceştia muriaŭ cu tótă întărirea ce le dădea mana, iar aceĭ cariĭ trebuiaŭ să mănânce din pânea ce era să le dea Iis. Chr. nu maĭ

eraŭ supuşĭ morţiĭ, adică că li se va da viéţa vecînică. Apoĭ nu cred, că să fi fost un părinte al Bisericeĭ, care să nu fi privit mana ca o figură a Eucharistieĭ.

Presupunênd acésta, ḑic că dacă Iis. Chr. n'ar fi realminte present în Eucharistie, ar urma douĕ absurdităţĭ: întâiŭ că mana luată în sine însăşĭ ar fi un tip maĭ nobil al corpuluĭ luĭ Iis. Chr. de cât pânea ce s'ar presupune că este figura acestuĭ corp; şi acésta este evident, pentru că mana era o mâncare mult maĭ excelentă de cât pânea simplă; ea căḑuse de sus, şi s'a numit *pânea îngerilor.*

A doua absurditate ar fi că mana considerată ca *carne spirituală*, după expresiunea Apostoluluĭ, conţinea virtutea luĭ Iis. Chr., precum şi bĕutura spirituală eşită din piatra, care era Christos. Dar, pânea Eucharistică, dacă nu ar fi de cât pâne, n'ar conţinea de cât figura corpuluĭ şi prin urmare a virtuţiĭ luĭ Iis. Chr. S'ar întêmpla dar ca figura să conţie mult maĭ mult de cât ar conţinea lucrul figurat, ceea ce ar fi absurd.

Prin urmare putem crede, că mana. considerată ca carne spirituală, după cum ḑice Apostolul, este încă una din parabolele saŭ enigmele conţinute în acest psalm şi promise în versul al doileá. Iudeiĭ nu 'ĭ înţeleseră spiritul şi raporturile; dar Evangelia şi tradiţiunea ni le explică.

VERSURILE 30, 31, 32, 33.

Ridicat-a austrul din cer şi a adus întru puterea sa vêntul Liviei. Şi a ploat preste dênşiĭ ca pulberea, cărnurĭ şi ca nisipul mării, păsĕrĭ zburătóre. Şi aŭ căḑut în mijlocul taberiĭ lor, împrejurul locaşurilor lor. Şi aŭ mâncat şi s'aŭ săturat fórte şi pofta lor le-a adus lor; nu s'aŭ lipsit de pofta lor.

Finele acestuĭ vers din urmă este unit în ebreŭ şi în grec cu versul următor. Pentru sens este destul de indiferent; voiŭ ḑice numaĭ asupra versuluĭ 34, cum pot fi înţelese aceste cuvinte fiind unite?

Nu disting douĕ vênturĭ în versul 30, nu vĕd de cât vêntul de méḑă-ḑi ce venea din Africa, căcĭ din acea parte aduse D-ḑeŭ acea cantitate minunată de păsĕrĭ cu care vroia să nutréscă pre poporul sĕŭ. Aceĭ cariĭ se lipesc maĭ mult de ebreŭ, ḑic că D-ḑeŭ făcu să înceteze vêntul de Orient, şi aduse vêntul de méḑă-ḑi; eĭ traduseră prin austru cuvêntul ebreŭ קָדִים care în scriptură însémnă câte o dată şi vênt de sud, şi câte o dată în general un vênt tare. Nu se póte ḑice că sunt greşite versiunile nóstre punênd Νότον şi

Austrum, chiar în versul acesta am suplinit decĭ pentru ca să se unéscă cu versul 26, pentru că cele treĭ care vorbesc despre mană se consideră ca o paranteză.

Păserile de care se vorbește în versul 31, sunt după mărturisirea multor interpreți, *cristeĭ* deși unĭĭ cred că ar fi fost locuste. Cuvêntul ebreŭ שלוים care este în numere, este tradus de Vulgata prin Coturnices; grecul este conform și expresiunea psalmuluĭ *păsĕrĭ sburătóre* confirmă acéstă traducțiune. Cartea numerilor justifică aceea ce ḑice psalmistul aicĭ, că aceste păsĕrĭ aŭ fost ca un vârtej de pulbere și ca nisipul mării. Ebreiĭ în numĕr de treĭ milióne de persóne se nutriră cu ele în timp de o lună. Acest text dă a înțelege că eĭ mâncaŭ cu poftă. De și cristeiĭ sunt abondenți în Arabia și Africa, cartea numerilor spune că căḑură în câmpul ebreilor un numĕr așa de mare, că nu era cu puțință de a explica fără a avea recurs la minune; ș'apoĭ direcțiunea acestor păserĭ către câmpul Israeliților nu putea fi de cât un efect al puterei luĭ D-ḑeŭ. Nu trebue a confunda acéstă trimetere a prepeliților cu aceea ce s'aŭ istorisit în Eșire și care însoțiaŭ darul maneĭ. Pentru prima óră, Ebreiĭ nu usară de cât numaĭ într'o ḑi de aceste păserĭ, și a doua óră, care este aceea de care vorbește psalmistul, eĭ mâncară o lună. Prima óră poporul luĭ Israel era în câmpul Lin, și era anul întâiŭ al eșireĭ lor din Egipet; a doua óră eraŭ în deșertul Ferma și era al doilea an al eliberăriĭ lor. In fine prima dată nu arată D-ḑeŭ mânia sa contra acestuĭ popor, și a doua oră 'l pedepsi, cum se vede în cartea numerilor și la versul 34 al acestuĭ psalm.

MEDITAȚIUNI

Aicĭ se vĕḑ rĕsvrătitorĭ și îndărătnicĭ la care D-ḑeŭ acordă ceea ce doresc; întru mânia sa el le trimise o mâncare, care le satisfăcea dorința; Vaĭ de negligenții care se bucură de viĕța acésta de tot ceea ce lingușește sensiĭ lor, aceste bunurĭ se întórnă asupra lor în otravă și pun culmea reprobăriĭ lor. In inima omuluĭ maĭ este o inclinare cu totul străină nedreptățiĭ; când el sufere, gura sa murmură, martorĭ acestĭ ludeĭ pre care 'ĭ înrĕutăța seceta și exilul; și când încercările încetéză, când ḑilele senine reapar, omul în prosperitate uită pre D-ḑeŭ bine-făcĕtorul sĕŭ, el abuzéză de darurile sale și se dă la excese; martur iarăș acest popor a luĭ D-ḑeŭ, care merită pedepse, desprețuind mâna care le împărția bine-facerĭ: de abea vĕḑuse minunile blândeții și a bunătățiĭ, și el se întórnă la rătăcirile sale: și aŭ maĭ pĕcătuit înaintea Domnuluĭ, ḑice Scriptura, și s'aŭ revoltat contra luĭ Moisi și al luĭ D-ḑeŭ. Acesta e ca resultat al tuturor minunilor care aŭ fost săvêrșite în fa-

vórea sa. Ce gândeștĭ de inima omuluĭ? Nu se pare că'ĭ place a se lupta contra provedinței, și când ea este aspră, și când revarsă darurĭ? Isvorul acesteĭ desordinĭ nepricepute este în puțina credință, în ignoranța de D-ḍeŭ; și causa acesteĭ ignorănțe este că nu reflectéză nicĭ-o-dată asupra sa însușĭ, asupra raportuluĭ sĕŭ cu D-ḍeŭ, de care se ține totul, și de raportul cu bunurile create, care nu pot împlini dorințele nóstre.

VERSURILE 34, 35, 36, 37.

Încă mâncarea fiind în gura lor, și mânia luĭ D-ḍeŭ s'a suit preste dênșiĭ. Si a ucis pre ceĭ maĭ mulțĭ aĭ lor, și pre ceĭ aleșĭ aĭ luĭ Israel 'ĭ-aŭ împedecat. Intru tóte acestea aŭ maĭ greșit încă; și n'aŭ credut întru minunile luĭ. Si s'aŭ stins întru deșertăciune ḍilele lor, și aniĭ lor cu degrab.

D-ḍeŭ aŭ deosebit pedépsa sa, el a dat cârtitorilor ceea ce cereaŭ, dar în timp de o lună, în care le-aŭ permis să mănânce din aceste cărnurĭ, mânia sa se aprinse contra lor, orĭ pentru că eĭ murmurară în timpul acestuĭ interval, orĭ pentru că se dădură la intemperanță, orĭ în fine pentru că nu recunoscură pĕcatul lor, și că nu mărturisiră nicĭ o recunoștință de bine-facere ce aŭ primit. Se póte crede chiar, că tóte causele acestea eraŭ spre pedépsa lor. Psalmistul dă a înțelege că nu aŭ pedepsit de cât pre ceĭ maĭ principalĭ dintre rebelĭ.

Cartea Numerelor ḍice cu tóte acestea că *rana fu mare.* Specia pedepseĭ nu este însemnată; póte că D-ḍeŭ slobodi pre acești nerecunoscĕtorĭ la efectele funeste ale intemperenței lor și luând din aceste cărnurĭ cu exces, eĭ periră de bólele, care aŭ urmat acésta.

Am observat, că în ebreŭ, aceste cuvinte: Eĭ nu fură privațĭ de aceea ce făcea obiectul curiosităților lor, eraŭ lipite de acestea; Cărnurile eraŭ încă în gura lor: asupra căreia eŭ observ că parafrasa haldaică face a se înțelege că dorința lor era încă instațiabilă, chiar când aveaŭ carnea în gură, ceea-ce dovedește lăcomia acestor rebelĭ, și justifică rĕsbunarea ce D-ḍeŭ usă contra lor.

La versul 35 ebreul ḍice propriŭ: El ucise printre ceĭ maĭ grașĭ dintre eĭ; ceea ce dă a înțelege că D-ḍeŭ alese pre ceĭ maĭ intemperațĭ. In loc de *impedivid electos Israel.* Vulgata aŭ tradus συνεπόδισαν al celor LXX; ceea-ce însémnă, că D-ḍeŭ le-aŭ pus ca niște pedicĭ în acéstă pozițiune, este natural a se îndoi și chiar a *cădea*; ceea ce rĕspunde la cuvêntul ebreŭ care este nu maĭ puțin expresiv.

Versul 37 se traduce după ebreŭ: El a consumat ḍilele lor în deșertăciune, și aniĭ lor în teróre subită, dar se póte traduce și *cu degrab*, ceea ce rĕspunde la versiunile nóstre. Fer. Ieronim traduce

prin Velociter. De și acest text ḑice că D-ḑeŭ consumă ḑilele lor și aniĭ lor; este ușor de a vedea, că traducênd *ḑilele lor se consumară*, dă acelaș sens. Psalmistul voește să dea a înțelege în acest vers, că murmurile și infidelitățile acestuĭ popor fură causa curselor sale repetate, a rătăcirilor sale prin deșert și că cea maĭ mare parte din aceĭ ce eșise din Egipet finiră ḑilele lor maĭ nainte de a vedea pămêntul făgăduit, în patru saŭ cinceĭ săptămâniĭ de mergere, eĭ ar fi putut ajunge; dar D-ḑeŭ aŭ voit, prin starea lor de 40 aniĭ prin pustie să învingă îndărătnicia lor, și să fie ascultătorĭ la vocea sa. *Eĭ muriră toți iule*, adică destul de tineriĭ, pentru că afară de Iosua, Caleb și Levitiĭ, niciĭ unul din aceĭ, cariĭ eșise din Egipt, maĭ marĭ de 20 de aniĭ, nu intrară în pămêntul făgăduit. Acest vers 37 se maĭ póte raporta la mórtea grabnică a acelor, cariĭ fură pedepsiți cu cestiunea cărnurilor ce le-aŭ cerut cu atâta cutezanță și murmurĭ.

MEDITAȚIUNI

S'aŭ ḑis în unul din aceste versurĭ, că ebreiĭ nu creḑură în minunile luĭ D-ḑeŭ. Ceea ce 'mĭ represintă douĕ felurĭ de incredulități; ceĭ dintâiŭ se aseměnaŭ Fariseilor, cariĭ acusaŭ pre Iis. Chr. că lucréză minunĭ cu puterea demonilor: ceĭ de al doilea maĭ puțin nebunĭ, și iarășĭ îndărătnicĭ, nu puteaŭ să se îndoiască, că atâtea minunĭ n'ar fi lucrarea luĭ D-ḑeŭ; dar după ce aŭ fost marturiĭ lor, eĭ nu maĭ aveaŭ încredere în acéstă ființă supremă. Eĭ nu trăgea nicĭ un folos din aceea ce aŭ vĕḑut și de îndată ce se vedeaŭ expușĭ la câte un pericol saŭ la vre-o calamitate, eĭ murmuraŭ în loc să alerge la mâna bine făcĕtóre, căreia 'ĭ ajuta de atâtea orĭ. Cred că numĕrul acestor din urmă era maĭ mare de cât al necredincioșilor din specia întâia; dar resultă, că și de la unĭ și de la alțiĭ cea maĭ mare parte din națiune era lipsită de credință; era un popor cu totul trupesc, o generațiune, care nu se înălța maĭ presus de simțirĭ. Aruncând ochiĭ asupra Creștinismuluĭ, se găsește aceiașĭ lipsă de credință, de și nu ne surprinde atâta, pentru-că amĕnunțimile, nu sunt coprinse în cărțile sfinte, și cea maĭ mare parte scapă privirilor nóstre. Vedem destul ca să știm. că în acéstă societate, care se ḑice creștină, sunt necredincioșĭ de profesiune și necredincioșĭ cu purtarea. Ceĭ d'întâiŭ neagă minunile luĭ D-ḑeŭ și ceĭ de al doilea lucréză ca și cum nu ar fi fost. De și numĕrul acelora este fórte mare în acest secol, mulțimea acestora este incomparabil maĭ

mare, mai răspândită și mai generală. Pentru un necredincios de profesiune, pentru un impios de sistem, sunt o sută de creștini, carii nu aŭ nici o idee adevĕrată de D-ḑeŭ, nici o încredere în el. Ei voesc să creadă, și tótă credința lor este în cuvinte nu și în inimă. Dacă n'ar face profesiune de nici un cult, saŭ dacă ar adora idolĭ, purtarea lor ar fi tot aceeași. Cei mai onești d'intre ei nu aŭ mai mult de cât morala paginilor, și Evanghelia este o carte pe care nu o consultă nici-o-dată. Nu'ți rĕmâne dar, Dómne, printre poporul cel noŭ și în acest Israil ce l'ai substituit sinagogei necredincióse, nu'ți rĕmâne de cât câți-va servitori comparabili cu Moisi, Iosua, Caleb; ei se ascund de lume pentru a se feri de contagiunea sa. Tu 'i cunoști și acésta ajunge, ei viețuesc din credință și ei nu murmură de necazurile ce le încearcă, ei te bine-cuvintéză chiar în mijlocul încercărilor. Ei pun în tine tótă încrederea lor și meditațiunea sfintei tale legi 'i mângâe de tóte relele ce le sosesc.

VERSURILE 38, 39, 40, 41.

Când 'i ucidea pre dênșii, atuncea căutaŭ pre el, și se întorcéŭ, și mânecaŭ la D-ḑeŭ. Si s'aŭ adus aminte, că D-ḑeŭ ajutorul lor este, și Dumneḑeul cel prea înalt izbăvitorul lor este. Si l'aŭ iubit pre dênsul în gura lor și în limba lor aŭ mințit lui. Si inima lor nu era dréptă cu dênsul, nici 'i-aŭ încredințat întru așeḑământul de lege al lui.

Mai nu este diferință aici între text și versiuni. La versul 40, textul ḑice: *ei lingușeaŭ cu gura* ceea ce cei LXX exprimă prin ἠπάτησαν, și versiunea nóstră prin *dilexerunt*, făcênd a înțelege un amor prefăcut, care este o lingușire destinată a face ilusiune.

MEDITAȚIUNI

In calamitățile publice saŭ particulare se întórnă către Domnul, 'i face voturi și promisiuni: dar care se convertește sincer, și când furtuna a trecut, și care se zărește prin o schimbare de moravuri și de conduită?

Suferințele nu sunt mijlóce de mântuire de cât pentru acei, carii aŭ deja inima dréptă și voința sinceră de a fi credincioși lui D-ḑeŭ. El fac din om o victimă, pe care o junghie pe altarul Celui Prea-Inalt; dar acéstă victimă nu valoréză mai mult de cât ofranda taurilor și a oilor, când

disposiţiile interióre nu sanctifica sacrificiul. Nu este nimic care să arate mai mult miseria omului de cât abusul ce'l face de suferinţi. El este mai gata, şi se perde prin aceleaşi mijlóce, care aŭ meritat corónele sfinţilor. Sciinţa suferinţelor ne-aŭ venit din cer precum şi ştiinţa misterelor, şi trebue a o cere precum se cere darul credinţei.

VERSURILE 42, 43, 44.

Iar el este îndurat, şi curăţeşte pĕcatele lor, şi nu va strica. Şi de multe ori va întórce mânia sa şi nu va aprinde tótă iuţimea sa. Şi s'a adus aminte că trup sunt, duh ce trece şi nu se mai întórce.

De şi versiunile nóstre nu se îndepărtéză de sensul ebreului, acest text nu mai puţin mi se pare mai clar şi mai frumos: *D-ḑeŭ îndurător fiind*, ḑice *el, iartă nedreptatea, el nu perde, nu înceléză de a opri mânia sa şi nu aprinde tótă furia sa.* Se vede că aicî este anunţat în general şi în formă de principiŭ, şi totul este coprins într'un singur vers, pe când versiunea nóstră face două. In urmă ebreul revine la Israeliţi şi ḑice absolut acelaş lucru ca şi grecul şi latinul. El 'şi aduse aminte că aceştia eraŭ trup, suflare care trece şi nu se întórce. S'aŭ dat multe sensurî versuluî din urmă mai ales acesta: Aceştî ómenî corporalî eraŭ capabilî de a se depărta de legea luî D-ḑeŭ şi incapabilî prin eî înşuşî a intra în cale. Acest sens este adevĕrat şi chiar conţinut în literă, compara pre aceştî Israeliţi cu vêntul, care trece şi care nu se întórce, dacă nu cum-va o causă nouă 'l mai aduce ca să treacă tot pe acolo.

MEDITAŢIUNI

Ceea ce s'a ḑis aicî de milostivirea luî D-ḑeŭ este pentru tóte timpurile şi ómenii. D-ḑeŭ iubeşte să erte pĕcatele, să nu zdrobească pre pĕcătos, să'şi opréscă mânia, să'şi stingă focul tunetuluî tĕŭ. Sfintele cărţi ne repetă acest adevĕr în tóte paginile, şi istoria religiuneî n'il confirmă în mil de chipurî. D-ḑeŭ cunóşte miseria nóstră, uşurinţa, nestatornicia nóstră, dar bunătatea sa este atinsă de mărturisirea ce'l facem. D-ḑeŭ este etern şi noî nu suntem de cât ca o suflare, care trece şi se risipeşte. D-ḑeŭ are totdéuna mijlóce de a ne chema la el, şi prin noî înşine suntem incapabilî de a intra în cale. Sf. Spirit, ḑice F. Augustin, ne învaţă, în cartea Proverbelor, că aceî carî merg către nedreptate nu

se mai întorc. Aceștia sunt ómenĭ pre carii scriptura 'ĭ zugrăvește ast-fel; dar chiar în aceea înalță forțele haruluĭ care singur 'ĭ face să mai revie.

VERSURILE 45, 46.

De câte orĭ l'aŭ amărît pre dênsul în pustie mâniatu-l'aŭ pre dênsul în pământ fără de apă. Și s'aŭ întors și aŭ ispitit pre Dumnedeŭ și pre cel sfânt a luĭ Israil l'aŭ întărîtat.

S'ar putea continua în versul 46 acelaș mod de vorbire; *de câte orĭ s'aŭ întors* etc. Ceea ce versiunea nóstră în vers. 45 numește *în loc fără de apă*, ebreul îl numește *pustiŭ*, în fond este acelaș sens.

Sunt interpreți, carii traduc *et conversi sunt*: eĭ se înturnaŭ către Domnul, dădea semne de căință: dar cea mai mare parte înțeleg că acest popor recădea în infidelitățile sale. Și un sens și altul satisfac litera. In versul acesta ebreul pune: *Eĭ aŭ prescris mărginĭ Sântuluĭ luĭ Israil*, se înțelege că expresiunea Vulgateĭ nu se îndepărtéză de sens, pentru că a căuta să puĭ marginĭ celuĭ prea Inalt este a'l *irita*; dar cuvêntul ebreŭ este mai semnificativ; este cu atât mai mult, cu cât indică crucea, pentru că acest cuvênt ebreŭ תתו derivă semnul *thau*, care în alfabetul Samaritan era figurat mai ca o cruce. Se știe, că acest semn este însemnat în Esechil ca caracterul distinctiv al celor aleșĭ. Unii interpreți cred decĭ, că acéstă parte a versuluĭ, care o explic, ar putea fi tradusă: *et sanctum Israel crucifixerunt*, ceea ce ar fi de sigur una din enigmele cele mai însemnate ale acestuĭ psalm. Fer. Ieronim traduce *concitaverunt*, ceea ce reintră cu totul în sensul greculuĭ și al Vulgateĭ.

MEDITAȚIUNI

Tot aceĭ carii nu aŭ încredere în D-deŭ fac ca Israeliții; eĭ îndrăsnesc să fixeze marginile provedinții sale, și să prescrie limite bunătățiĭ sale. Israeliții vedeaŭ, că D-deŭ făcea să iasă apă din piatră, și să cadă mană din cer; dar se îndoia că póte să le dea carne în deșert. Precum și noĭ vedem, că face ca pământul să fie productiv, că variază mai la infinit darurile îndurărilor sale, și de îndată ce ni-se întêmplă cea mai mică nevoe, lucrăm ca și cum am fi bine încredințațĭ, că nu ne póte mângâia. Dar cea mai mare greșală ce facem, este că nu știm să prețuim comóra suferințelor. Murmurăm contra sfântuluĭ luĭ Israil, când ni-le trimete, în loc de a bine-cuvênta privirile adorabile ale

providinţeĭ, şi de a profita de bunurile ne estimate, care decurg din cruce. Nebunĭ, noĭ imităm pre Domnul şi ne întărîtăm noĭ singurĭ. Să gândim decĭ la Sântul luĭ Israil, totdéuna înţelept în poruncile sale, totdéuna milostiv chiar în asprimea sa, totdéuna stăpân peste evenimente, orĭ-care ar fi s'aŭ care ni se arată. Să ne aruncăm în braţele sale, şi să aşteptăm de la el numaĭ aceea ce face fericirea nóstră în vécul acesta şi în cel viitor.

VERSURILE 47, 48.

Si nu ş'aŭ adus aminte de mâna luĭ, în ḑiua în care 'i-aŭ izbăvit pre eĭ din mâna celuĭ ce'i necăja. Cum a pus în Egipet semnele sale, şi minunile sale în câmpul Taneòs.

Cu ocasiunea imputăriĭ ce merita ebreiĭ, pentru că aŭ uitat ceea ce D-ḑeŭ aŭ făcut pentru a isläví din Egipt, psalmistul intră în câte-va amĕnunţimĭ asupra minunilor săvêrşite în acéstă ţară. Este un fel de recapitulare de ceea ce s'aŭ istorisit în Eşire de la cap. 7 până la 14-lea. Psalmistul omite multe din aceste minunĭ, el nu aminteşte de cât pre cele maĭ principale.

La versul 48 cuvêntul *sicut* este pentru *quo modo* saŭ *quà*, făcêndu-l să se raporte la *die*, nicĭ o diferinţă între text şi versiunĭ.

MEDITAŢIUNI

Cum aŭ putut să uite Israilteniĭ minunile maĭ fără de numĕr ce le vĕḑuse în Egipet? Acéstă cestiune nu este maĭ grea de resolvit de cât o sută altele, care se presintă la citirea sfintelor cărţi. Cum cel dintâiŭ om care auḑise vocea luĭ D-ḑeŭ uita ameninţarea ce acéstă Fiinţă supremă îl făcuse de a'l condamna cu mórte, dacă va mânca din fructul oprit? Cum Cain, pe care l'aŭ mângâiat D-ḑeŭ, aŭ uitat presenţa acestuĭ rĕsbunător etern al crimeĭ, a îndrăznit să omóre pre fratele sĕŭ? Cum Saul, pre carele 'l alese D-ḑeŭ într'un mod deosebit, pentru ca să guverneze poporul sĕŭ, a fost un principe rĕutăcios? Cum atâţia regĭ aĭ luĭ Israil şi Iuda, cu tóte mustrările profeţilor, cariĭ confirmaŭ misiunea lor prin atâtea minunĭ, aŭ fost aşa de înclinaţĭ la Idolatriĭ? Cum Iudeiĭ, cariĭ aŭ vĕḑut minunile lucrate de Iis. Chr., aŭ îndrăsnit să'l omóre? Şi pentru a transporta cestiunea la nişte fapte a căror martorĭ suntem noĭ,

cum, cu tótă privirea Universuluĭ unde strălucește atâta armonie și înțelepciune, se maĭ găsesc ómenĭ, carĭ négă existența luĭ D-deŭ saŭ a provedinței sale? Cum, dovedile despre veritatea creștinismuluĭ așa de desfășurate, așa de propriĭ a determina pre ómenĭ, carĭ reflectézĕ la ele, aŭ făcut și fac așa de puțină impresie la cea maĭ mare parte dintre creștinĭ? Cum, cu atâtea dovedĭ de a ne teme de urmările morțiĭ, se găsesc necredicioșĭ carĭ duc până în acest moment încăpățînarea în necredință?

Aș putea să întind maĭ departe aceste întrebărĭ și ele s'ar întinde chiar până la aceĭ ce fac profesiune de pietate. Aș găsi inconsecuențĭ în purtarea lor comparată cu cunoștința lor, și rĕspunsul general ar fi deopotrivă cu acel ce'l indică psalmistul. *Toțĭ aŭ uitat pre D-deŭ și minunile mâneĭ sale.*

VERSURILE 49, 50, 51, 52, 53.

Si a întors în sânge rîurile lor și fântânele lor ca să nu bea. Trimi-s'a asupra lor muște cârnești și 'i-aŭ mâncat pre eĭ și bróște și 'i-aŭ stricat pre dênșiĭ. Si a dat păliciuneĭ rodurile lor și ostenelile lor lăuștelor. Bĕtu-l'aŭ cu grindină viile lor, și duțiĭ lor cu brumă. Si a dat la grindină dobitócele lor; și averea lor foculuĭ.

S'ar putea face în aceste versurĭ traducțiunea următóre, fiind combinată cu versul 48 : *Eĭ aŭ uitat, că D-deŭ aŭ întors în sânge urile lor etc.* și așa maĭ departe.

La versul 49 am tradus *tóte apele lor*; căcĭ cuvêntul *umbres* al Vulgateĭ nu se mărginește la *plóie*, ebreul pune *rîurĭ de ape.*

La versul 50 am tradus *caenomiam* insecte de tot felul, pentru că cuvêntul ebreŭ însémnă o amestecare de insecte. Alt-fel versiunea nóstră însémnă prin acéstă expresiune *caenomiam*, ceva comun de amestecare. S'ar putea traduce *tot soiul de muștĭ.* Edițiunea celor LXX pune κυνομυίαν care va să țică *muscă cânéscă*, dar Fer. Augustin țice că trebue a ceti κεινομυίαν.

La versul 51, nu este deosebire între ceĭ LXX și Vulgata care vorbesc de *tăciune*, bólă de grâŭ, care consistă într'un fel de praf în colórea ruginei. Totuși cuvêntul ebreŭ este tradus prin *bruchus* (gândac) s'ar putea vedea Isaia 33, 4; Ioil 1, 4. Se crede dar că aicĭ ceĭ LXX aŭ pus ἐρυσίβη, metaforic, pentru a exprima insectele de colórea ruginei, precum sunt gândaciĭ saŭ maĭ bine cuvêntul ebreŭ הסיל însémnă *bruchus* et *eruga.* Este un alt cuvênt care însémnă *gândire* adică ילק; pentru ce cuvêntul חמיל n'ar putea fi întrebuințat ca să însemne eruga?

La versul 52 am tradus *sycomores* și nu simplu *duzi*, pentru că grecul și ebreul aŭ *sicomori*. In privirea aceleia, că versiunea latină are *pruina*, nu se știe ce e drept, ce ar fi în ebreŭ; unii traduc prin *rĕcélă*, alții prin *brumă*, pentru că cuvêntul ebreŭ חנמל nu se găsește de cât o singură dată în scriptură. Cei LXX traduc prin πάχνη, care însémnă *brumă*.

La versul 53; averea este, după ebreŭ *turmele*, care făcea marea bogăție la cei vechi. Dacă psalmistul ar fi urmat exact narațiunea Exoduluĭ, ar fi maĭ puțin de lucru asupra acestor versurĭ; dar el adaogă: căcĭ de exemplu Eșirea nu vorbește de *oerugo* și *pruina*. Aceste diferințĭ sunt neînsemnate. Psalmistul desfășură numaĭ aceea ce s'a indicat maĭ general în Exod.

MEDITAȚIUNI

Aceste flagele sunt raportate în Exod, pentru a face cunoscută îndărătnicia luĭ Faraon, și sunt puse aicĭ ca să arate nerecunoștința Israelitenilor. Faraon vedea minunile, care sfâșia pre poporul sĕŭ și nu se supunea la poruncile luĭ D-ḑeŭ. Israilteniĭ vĕḑură aceste minunĭ săvêrșite în favórea lor, și nu se foloseaŭ de ele, ca să fie statornicĭ în credință. Cel d'întâiŭ, era un om orbit de pasiune, ceĭ de al douilea, eraŭ niște ómenĭ dominați de ușurință, și cariĭ nu cugetaŭ nicĭ un moment. Faraon de sigur era fórte vinovat; dar ebreiĭ nu eraŭ și eĭ maĭ puțin; Eĭ aveaŭ cunoștința adevĕratuluĭ D-ḑeŭ; îl vedeaŭ aplicat neîncetat spre a'ĭ protegia; când instinctul grosier, care 'ĭ duceaŭ la lucrurĭ sensibile, se lega de spiritul lor, uitaŭ tóte binefacerile protectoruluĭ lor. Iată revoluțiunea strĕină ce pĕcatul a făcut în om, l'a făcut cu totul trupesc, cu totul dedat sensurilor; și acésta ne explică cum religiunea creștină, de și sprijinită de doveḑi invincibile, de și așa de bogată în exemple, așa de fecundă în promisiunĭ, are așa de puținĭ următorĭ adevĕrați. Dacă s'ar lua fără alegere treĭ milĭ de ómenĭ dintre creștinĭ și să pui în aceleași împrejurărĭ în care se aflaŭ Ebreiĭ, suntem prea siguri, că afară de un mic numĕr, ceĭ-l'alțĭ ar da încă spectacol de infidelități, de murmure, de revoltă, precum făcură și Israeliții. Și póte încă, că acești creștinĭ rĕĭ n'ar avea ca Iudeiĭ, fidelitatea de-a conserva cărțile, care ar fi niște monumente pentru greșalele lor. Trebue dar în tot momentul a se lepăda de sine, a recunóște miseria

sa, a combate sensul a cere ajutor, darul, care singur póte să ne facă biruitorĭ asupra înclinaţiunilor nóstre jóse şi pă mênteştĭ.

VERSURILE 54, 55, 56.

Trimis-aŭ asupra lor iuţimea mânieĭ sale, mânie, iuţime şi necaz trimitere prin îngerii seĭ. Pregătit-aŭ cale mânieĭ sale şi n'aŭ cruţat de mórte sufletele lor; şi dobitócele lor în mórte le-aŭ închis. Şi a bătut pre tot cel întâiŭ născut în pământul Egipetuluĭ, începĕtura a tótă ostenéla lor, în lăcaşurile luĭ Ham.

Psalmistul descrie aicĭ efectele mânieĭ Domnuluĭ întărâtat contra Egiptuluĭ. Stilul ce 'l întrebuinţézĕ este plin de putere şi versiunile nu pot da energia textuluĭ. Iată ce ḑice ebreul: «Trimis-aŭ «asupra lor aprinderea mânieĭ sale; urgia, furia şi strâmtorarea, o «solie de îngerĭ aĭ nefericireĭ; Gătit-aŭ cale mânieĭ sale; necruţând «de mórte sufletele lor, ci viéţa lor dând-o ciumeĭ. Şi aŭ bătut pre «tot întâiŭ născutul în Egipet; Inceputul putereĭ în corturile luĭ «Cham». Este uşor de a vedea că versiunile nóstre nu se depărtézĕ de sensul acestuĭ text. *Ingerii reĭ* de care s'a vorbit în versul 54, pot a se înţelege de îngérĭ bunĭ, executorĭ aĭ nefericireĭ dată de D-ḑeŭ, de şi aŭ putut fi întrebuinţaţĭ şi demonĭ în acest flagel teribil.

In versul 55, versiunea nóstră nu specifică *pesta* animalelor, dar numaĭ *mórte*, ceea ce este conform cu cap. 9 din *Eşire*, unde nu este vorba de *pestă* ci numaĭ de *mórte*, încă şi *bube*, *ulcere* în fond acelaşĭ lucru.

La versul 56, cuvêntul ebreŭ אונים, póte fi tradus prin *virium*, *laborum*, *dolorum*. Fer. Ieronim înţelege *durerile naşterei*. Versiunea nóstră traduce *Cstenéla lor* ca şi parafrasa haldaică.

Corturile saŭ locuinţele luĭ Ham însémnă aicĭ, casele Egiptenilor descendenţĭ din Mitzraim, fiul luĭ Ham.

MEDITAŢIUNI

Israiliţiĭ aveaŭ douĕ felurĭ de învĕţăturĭ în plagele Egiptuluĭ; una a milostivireĭ, pentru că tóte ranele acestea aveaŭ de scop, ca să isbăvéscă dintr'o robie aspră şi urâtă, alta de asprime, pentru că D-ḑeŭ 'şĭ vĕrsa mânia sa asupra unuĭ rege îndărătnic în împietrirea sa. Acest popor trebuia decĭ să bine-cuvinteze pe de o parte, îngrijirea bine-făcĕtóre a liberatoruluĭ sĕŭ, şi pe de alta, să se témă de a imita pre Faraon în revoltele sale contra Celuĭ Atot-Puternic. Dar aceste instrucţiunĭ aŭ fost o curată pierdere pentru Israil; eĭ uitaŭ

și bine-facerile, și rĕsbunarea luĭ D-ḑeŭ ; exemplu care n'aŭ încetat a'l urma și Creștiniĭ. Evangelia este o legislaţiune unde bunătatea și dreptatea divină se vede în tóte părţile; multe făgăduinţĭ și multe amenințărĭ este resultatul acesteĭ sfinte cărţĭ. Dar ómeniĭ pasionaţĭ închid ochiĭ înaintea acestuĭ temperament înţelept de bunurĭ și rele ; ce va face Domnul? Nu va înceta până la finit de a îndemna și amenința, de a vĕrsa darul sĕŭ și de-a sgudui tunetul sĕŭ, de-a erta și pedepsi, de-a deschide cămările sale eterne și gura Iaduluĭ, de-a atrage prin dragoste și a inspira fricĕ.

In acéstă parte a psalmuluĭ este o expresiune deopotrivă mângâitóre și înfricoșată. *D-ḑeŭ*, ḑice psalmistul, *face cale mânieĭ sale*, ceea ce ne dă a înţelege, pe de o parte, D-ḑeŭ prin sine însuș, totdéuna blând și milostiv nu intră în calea pedepseĭ și a rĕsbunăreĭ de cât când este silit prin fără de legile ómenilor; mania sa întru cât-va n'are cale, care să 'ĭ fie proprie: trebue ca pĕcatul să siléscă dreptatea divină a o pregăti, a o îndrepta, a o lărgi; O, câtă profunḑime în acéstă manieră de a privi pedepsele D-ḑeuluĭ nostru! Ele n'ar exista fără nerecunoștinţa nóstră, și dacă am fi totdéuna drepţĭ, ele provin numaĭ din isvórele bunătăţiĭ sale. Dar pe de altă parte Psalmistul inspiră o fricĕ pe care limba omenéscă nu o póte exprima. El dă a înţelege, că mânia divină, care nu avea de cât o *cărare*, i-se deschise o cale largă pentru a învinge revoltele luĭ Faraon. Inchipuire a rĕsbunereĭ celeĭ marĭ a Domnuluĭ, a pedepselor necuprinse de minte pe care o scriptură le numește paharul mânieĭ luĭ D-ḑeŭ. Aceste isbânde sunt în lumea acésta, îndărătnicia ce o îngădue D-ḑeŭ și care se fortifică în tóte ocasiunile în care pĕcătosul caută a satisface dorinţele sale conrupte, un abis care deschide pre altul, un isvor, care produce torente de nedreptate. In cea-l'altă viéţă este reunirea celor cincĭ fluviurĭ, care făcea pre Sf. Chrisostom să tremure; întunecimea acea grozavă, vermele neadormit, pedepsele eterne, scrâșnirea dinţilor și focul cel sfîșietor; acésta este calea imensă pe care o deschide mânia luĭ D-ḑeŭ în eternitate. Rănile Egiptuluĭ n'aŭ fost de cât o umbră, dar îndărătnicia luĭ Faraon aŭ fost și este o realitate fatală, care se reproduce în tóte ḑilele.

VERSURILE 57, 58.

Şi a ridicat ca pre nişte oĭ pre poporul sĕŭ, şi 'ĭ-aŭ dus pre eĭ ca pre o turmă în pustie. Şi 'ĭ-aŭ povăţuit spre nădejde, şi nu s'aŭ înfricoşat, şi pre vrăjmaşiĭ lor 'ĭ-a acoperit mareа.

Nu este diferinţă aicĭ între text şi versiunĭ. Se traduce în versul 58: *l'aŭ povĕţuit spre nădejde*, cum ḑice ebreul, *l'aŭ făcut să mérgă pe calea nădejdeĭ*, versiunile nóstre nu se îndepărtează de sensul ebreuluĭ, care de alt-fel exprimă speranţa ce aŭ avut Israilteniĭ de a ajunge în pământul făgăduit

Imaginea ce presintă psalmistul de acest popor scos cu liniște din Egipt ca o turmă de oĭ, este plină de naivitate şi frumuseţă. Pe când totul este tulburare în Egipt, se vĕd treĭ milióne de ómenĭ mergênd fără frică, şi bucurându-se de privirea inimiculuĭ sĕŭ pe care l'aŭ înghiţit marea. Psalmistul ḑice că Israilteniĭ nu se temeaŭ şi în eşire se citeşte, că eĭ aŭ fost cuprinşĭ de mare frică: dar aceste douĕ lucrurĭ se împacă destingênd momentele. Când se vĕḑură Israilteniĭ urmăriţĭ de Egiptenĭ, eĭ fură cuprinşĭ de frică; dar când vĕḑură fundul mării deschis înaintea lor, eĭ merseră fără frică până la celă-l'alt mal; şi acésta dă a înţelege aicĭ psalmistul.

MEDITAŢIUNI

Acéstă parte a psalmuluĭ este cu atât maĭ frumósă ḑice Fer. Augustin, cu cât se ia într'un sens maĭ spiritual, şi se aplică maĭ imediat la interiorul omuluĭ luminat prin credinţă. Isbăviţĭ de puterile întunericuluĭ noĭ am fost transportaţĭ în împĕrăţia luĭ D-ḑeŭ, destinaţĭ a vieţui în păşunele spirituale. Noĭ mergem în veacul acesta ca într'un deşert pentru că credinţa nóstră nu e vĕḑută de nimenĭ, viéţa nóstră, după cum ḑice Apostolul, fiind ascunsă în D-ḑeŭ cu Is. Chr. Suntem conduşĭ de nădejde, pentru că speranţa ne face să aşteptăm mântuirea; în acéstă posiţiune n'avem de ce ne teme; căcĭ dacă cu noĭ este D-ḑeŭ, cine va fi în potriva nóstră?

Ş'apoĭ vrăjmaşiĭ noştri aŭ fost înghiţiţĭ de apele mărilĭ, când am primit Sf. Botez. Acéstă explicaţie a fericituluĭ părinte este ca o desfăşurare a celor ce ḑice Sf. Paul: că tot ce se întêmplă Israiltenilor în timpul isbăvirilĭ era figura aceleea ce ni-se întêmplă în profesiunea creştinismuluĭ. Nu ne rĕmâne de cât a fi maĭ credincioşĭ, de cât aceştĭ ebreĭ şi a nu abusa ca eĭ de bine-facerile Mântuitoruluĭ nostru.

VERSURILE 59, 60, 61.

Şi 'i-aŭ băgat pre dênşiĭ în muntele sfinţenieĭ sale, muntele acesta carele l'a câştigat drépta luĭ. Şi a depărtat de la faţa lor neamurĭ şi le-aŭ dat lor cu sorţĭ pământul, cu funiĭ de împărţire. Si a aşeḑat întru locaşurile lor seminţiele luĭ Israil.

In loc de aceste treĭ versurĭ Ebreul şi Grecul aŭ numaĭ douĕ; fără deosebire de sens.

Psalmistul omite aicĭ tot intervalul de patru-ḑecĭ de anĭ trecuţĭ în deşert. El vorbise maĭ sus, descriind murmurile Israiltenilor în acel timp. Eŭ consider aicĭ introducerea acestuĭ popor în pământul făgăduit.

Ebreul ḑice: *'I-a adus în sfântul sĕŭ ţinut*: ca să arate ţara ce D-ḑeŭ o destina cultuluĭ sĕŭ. Ambele nóstre versiunĭ ḑic *munte* în loc de *ţinut*, neapĕrat pentru că textul vorbeşte de munte imediat după aceea. Se póte presupune totuşĭ că ceĭ LXX vor fi pus εἰσήγαγεν αὐτοὺς εἰς ὄρον ἁγιάσματος αὐτοῦ ὄρος τοῦτο în care caz eĭ ar fi tradus esact cuvêntul הַר־זֶה al ebreuluĭ; căcĭ ὄρος în greceşte însémnă *terminus* pe când ὄρος neuntru şi cu aspirarea móle însémnă *munte*. Copiştiĭ aŭ putut să confunde aceste lecţiunĭ, şi traducĕtorul Vulgateĭ vĕḑênd în amêndouĕ părţile ὄρος, aŭ pus într'amêndouĕ *munte* ca să dea a înţelege că era muntóse, saŭ maĭ bine ca să indice sfântul munte al Sionuluĭ, care fu în timpul compunereĭ psalmuluĭ locul cel maĭ însemnat şi cel maĭ sfânt din Palestina.

Pentru ca să exprime împărţirea făcută acesteĭ ţĕrĭ la triburile luĭ Israil, ebreul ḑice, aceea ce se exprimă în latineşte prin următórele cuvinte: et projecit eos in funicula haereditatis; le împărţi după mĕsura moştenireĭ, care convenea fie-căruĭ trib. Versiunile nóstre daŭ sensul acesta paraphrasând puţin.

MEDITAŢIUNI

Iată Israeliţiĭ la sfârşitul călĕtorieĭ lor. eĭ s'aŭ stabilit într'un pământ sfinţit prin protecţiunea divină, şi destinat prin acéstă protecţiune divină a face fericirea lor. Fi-vor eĭ maĭ credincioşĭ? Urmarea psalmuluĭ ne va face să vedem contrariul. Nu se póte ḑice creştinilor: aţĭ ajuns la termenul lucrărilor vóstre; căcĭ eĭ nu aŭ de termen de cât patria ceréscă, pentru care pământul Canaan era o simplă figură. Dar li se póte ḑice: Sunteţĭ pe calea care duce de sigur la termen, şi în care veţĭ găsi tóte mijlócele de a ajunge acolo dacă sunteţĭ credincioşĭ a o întrebuinţa. Aceste mijlóce pot din viéţa acésta să facă fericirea nóstră; căcĭ

creștinul, nu merge în deșertul acestei vieți, ca Israelitul în timp de patru-dechi de ani de călătorie. Ajutorurile timporale ce 'l-ar acorda D-deŭ nu l'ar face mai fericit. El are trebuință ca creștinul de a se uni cu D-deŭ prin sentimentele inimei, și ast-fel fu iarăși posițiunea sa în pământul Canaan. Intr'un cuvênt ar trebui ca după măsura cunoștințelor sale, să practice virtuțile creștinului, și nu avea atâtea motive ca creștinul; el n'avea dinaintea sa exemplul lui Iis. Chr. Creștinul are folosul acesta; și pentru aceea îi este mult mai ușor de a se bucura de pacea sufletului, care face fericirea omului pre pământ.

Creștinul chiar în lumea acésta, a sosit la un fel de termen mai prețuit și mai mulțumitor de cât acel al Israilitului; nu mai sunt figuri de explicat, umbre de desvělit, Profeții de interpretat, Mesia de dorit; totul s'aŭ săvêrșit în privința instrucțiunilor și promisiunilor. Cum se conduce el în regiunea acésta, care este numită deja în sfintele cărți împărăția cerurilor? Ce face el? care este întrebuințarea timpului său în acest munte, care este în adevěr munte sfințit de D-deŭ? Imputările, care vor urma, nu vor cădea asupra lui mai mult de cât asupra Israelitului? Subiect profund de meditațiuni pentru tótă lumea. Va resulta de aici, chiar pentru ceĭ mai sfinți, o creștere de căldură, o reînoire de grijă și privighere, o lecțiune prea vie de umilință, și un motiv de a se ruga neîncetat, de a se teme totdéuna și de a iubi pre D-deŭ fără măsură.

VERSURLE 62, 63, 64.

Dar eĭ aŭ ispitit și aŭ amărât pre Dumnedeŭ cel prea înalt, și mărturiile lui nu le-aŭ păzit. S'aŭ întors și s'aŭ lepădat ca și părinții lor, întorsu-s'aŭ întru arc strâmb. Și l'a mâniat pre dênsul în délurile lor, și întru cele cioplite ale lor l'a întărâtat pre dênsul.

Psamistul arată aici că Israeliții ajunși la termen, n'aŭ fost mai buni de cât părinții lor, că și eĭ aŭ neglijat observarea legii, că și eĭ s'aŭ dedat la idolatrie.

Mai nu este diferință între text și versiuni.

Ceea-ce ebreul numește un *arc amăgitor,* Vulgata numește *arc rĕŭ*; și ceea-ce ebreul numește locuri înalte, aceiași versiune îl exprimă prin *coline.* Este absolut acelaș lucru.

Aceste *locuri înalte*, așa de imputate Iudeilor prin Profeți,

eraŭ colinele unde adoraŭ pre zeiĭ falşĭ, după exemplul păgânilor, carĭ obicinuiaŭ a ḑidi templele divinităţilor lor pe locurĭ înalte şi chiar pre munţĭ, eĭ credeaŭ prin aceea că se apropie maĭ mult de D-ḑeiĭ a căror protecţiune reclamaŭ. In scriitoriĭ anticĭ sunt esemple nenumĕrate de acest obiceiŭ idolatric. Iudeiĭ îĭ imitară cu o împetrire, care escită adesea orĭ contra lor mânia adevĕratuluĭ D-ḑeŭ, şi care în fine le atrase lunga robie a Babilonuluĭ. Moisi 'ĭ-aŭ înştiinţat maĭ înainte oprindu'ĭ de la aceste abusurĭ enorme; dar înclinarea către Idolatrie era pasiunea dominantă a acestuĭ popor, mult maĭ culpabil întru aceea de cât némurile, pentru că adevĕratul D-ḑeŭ 'i s'a descoperit şi l'aŭ dăruit cu bine-facerĭ.

MEDITAŢIUNI

Oameniĭ sunt aşa de sclavĭ sensurilor, că nu este nimic maĭ greŭ de a obţinea de la eĭ, de cât a servi luĭ D-ḑeŭ cu duhul şi cu adevĕrul. Acéstă robie a sensurilor aŭ produs idolatria, superstiţiunea şi ateismul. Popórele vechĭ aŭ învĕţat, saŭ prin tradiţiune, saŭ prin cunoştinţele naturale, că trebuia să recunóscă o divinitate; îndată eĭ voiră să trateze cu ea ca cu asemeniĭ lor, şi făcură idolĭ, carĭ loviaŭ sensurile lor. Când veni lumina să risipéscă noriĭ, adoratoriĭ adevĕratuluĭ D-ḑeŭ nu lăsară în multe ocasiunĭ de a se ataşa prea mult de lucrurile sensibile. Cultul exterior al Bisericeĭ, aşa de laudabil în sine, mărgini întru cât-va religiunea Vulgaruluĭ; el nu se înalţă la sacrificiul spirituluĭ şi al inimiĭ; fără numaĭ, că avea să împlinéscă câte-va datoriĭ de pietate în templu, el fu mulţumit, şi dacă păstoriĭ nu priveghiază asupra credinţeĭ turmeĭ lor, nu va fi maĭ mult de cât o religiune sensibilă, un cult cu totul concentrat în practicele exterióre. In fine ómeniĭ şi maĭ proştĭ, de şi îşĭ rid de filosofie, nevĕḑênd divinitatea, aŭ început a'ĭ nega existenţa. Eĭ aŭ protestat contra a orĭ-ce religiune, pentru că n'aŭ voit să recunóscă pe ceea-ce ordonă de a servi pre D-ḑeŭ cu spiritul şi cu adevĕrul. In privirea ómenilor, carĭ sunt gata a respinge deopotrivă religiunile falşe şi necredulitatea, eĭ întreprind de a împăca Evangelia cu dragostea lucrurilor sensibile; eĭ se împărţesc între D-ḑeŭ şi pasiunĭ; el voesc să fie creştinĭ şi voluptoşĭ, creştinĭ şi ambiţioşĭ, creştinĭ şi avarĭ. Ilusiune curată, şi care sémănă cu cultul Iudeilor, carĭ mergeaŭ la templul din Ierusalim şi pe délurĭ; carĭ sacrificaŭ din când în când şi Dumneḑeul luĭ Abraam

și divinităților luĭ Ieroboam. Nu sunt dar adoratorĭ credincioșĭ de cât în micul numĕr al celor ce viețuesc din credință, carĭi combat sensurile lor, carĭi păzesc aședĕmêntul luĭ Iis. Chr. a cărui caracter este dragostea luĭ D-ḑeŭ și așteptarea bunurilor viitóre.

VERSURILE 65, 66.

Audit-a Dumneḑeŭ și a trecut cu vederea și a urgisit fórte pre Israil. Și a lepădat cortul Sionuluĭ, locașul în care a locuit între ómenĭ.

Psalmistul expune aicĭ pedeapsa ce D-ḑeŭ dădu poporuluĭ sĕŭ. Crimele sale cerea (strigaŭ rĕsplătire) rĕsbunare. D-ḑeŭ le audi, adică se înarmă cu mânie ca să'ĭ pedepséscă. *El a urgisit fórte pre Israel*, acesta e sensul Vulgateĭ, căcĭ aceste cuvinte: ad nihilum redegit valde Israel, nu trebue să se înțelégă de o micșorare făcută în numĕrul Israilitenilor. Grecul ḑice ἐξουδένωσε, care rĕspunde cu ebreul מאס, a cărui însemnare este *floccifecit pro nihilo habuit.*

In privirea luĭ *spevit*, care pune la început versiunea nóstră rĕspunde cu ebreul עבר, care înseamnă transiit, exaudivit, praetermisit; în sensul din urmă l'aŭ lăudat ceĭ LXX, când l'aŭ tradus prin ὑπερεῖδε. Cea maĭ mare parte din ebraiștĭ, îl iaŭ în al doilea sens, și traduc iratus est. In fond diferența nu este prea mare. Când *desprețuește* D-ḑeŭ pre poporul sĕŭ, este plin de mânie contra luĭ.

Cortul Siloamuluĭ de care vorbește psalmistul, este cortul construit prin porunca luĭ D-ḑeŭ în deșert. El era la Șilo, în tribul luĭ Efrem, de când l'aŭ strămutat Iosua, și rĕmase aicĭ până în timpul luĭ Samuel, adică maĭ treĭ sute cinci-ḑeci de anĭ. Sub guvernămêntul acestuĭ profet, el fu transportat la Nobé, în tribul luĭ Gad, și după mórtea luĭ Samuel, la Gabaon, în tribul luĭ Veniamin, unde era încă la începutul regatuluĭ luĭ Solomon. Dar acest cort nu maĭ conținea chivotul legeĭ, de când a fost luată de Philisteni sub guvernămêntul luĭ Ilie. Când a fost dată înapoĭ, aŭ transportat-o la *Cariathiarim* în tribul luĭ Iuda, unde ea rĕmase 70 de anĭ în casa luĭ Abinadab. David voi să o aducă în muntele Sionuluĭ, dar pedépsa luĭ Oza îl înfricoșă, și ea fu depusă în casa luĭ Obededom, unde ea nu rĕmase maĭ mult de cât treĭ lunĭ, căcĭ David o transportă în Ierusalim. Psalmistul ḑice numaĭ că D-ḑeŭ a lepădat *Cortul de Sillo*. El nu vorbește de chivotul legeĭ, care fu în adevĕr conservată în cetatea luĭ David, pe când de la Solomon până în timpul Macabeilor nu s'a maĭ audit vorbindu-se de tabernacolul construit de Moisi. In a doua carte a Macabeilor se citește că Ieremia l'ascunse cu Chivotul pentru ca să nu'l ia Babylonenii.

Este ușor de a vedea că aicĭ Psalmistul face alusiune la aceea

ce se petrecu sub marele preot Elie, când repurtară Filistenii marĭ victorii asupra luĭ Israil, și luară chiar chivotul legeĭ. Ceea ce urméză justifică acéstă explicaţie.

MEDITAŢIUNI

Nu este pedépsă maĭ înfricoșată pentru ómenĭ de cât de a fĭ urgisiţĭ de D-ḑeŭ. Scriptura se servește dese-orĭ cu acest termen pentru ca să arate extrema indignaţiune a celuĭ Prea Inalt contra celor împetriţĭ. Sf. Pavel ḑice Atenienilor, că D-ḑeŭ a urgisit timpurile ignoranţeĭ în care a vieţuit idolatriĭ, adică că el ĭ-aŭ lăsat în voia simţurilor. Ómenii nu sunt nimic înaintea luĭ D-ḑeŭ, dar D-ḑeŭ iubește lucrul sĕŭ, și se ocupă de el numaĭ pentru sine însușĭ și propriŭ vorbind, numaĭ la sfârșitul nefericit al reprobăreĭ eterne el îĭ leapădă cu totul și'ĭ îngrijește pentru totdéuna. Cu tóte acestea din viéţa acésta el manifestă mânia sa părêndu-se că nu se ocupă de aceĭ ce se opun cu îndărătnicie darulŭĭ sĕŭ. El permite ca să se înmulţéscă greșelele lor, ca căile lor să se încurce din ce în ce maĭ mult și să ajungă la impenitenţa finală. El arată urgia sa pentru cea maĭ mare parte din Israil, când dădu Syrienilor cele ḑece triburĭ. Nicĭ-o-dată aceștĭ captivĭ nu venirĭ cu toţiĭ în pământul făgăduit, și cea maĭ mare parte se perdură printre Idolatriĭ. Dispreţul sĕŭ pentru tribul luĭ Iuda nu fu așa de extrem, el se mulţumi de a'l lovi din timp în timp, de a'l pedepsi prin o captivitate, care nu fu fără întórcere. Pentru că Mesia trebuia să iasă din tribul acesta. Dar când el a despreţuit pre acest Mesia 'l blestemă îndată, și'l reduse cu alţĭ Iudeĭ cariĭ eraŭ asociaţĭ în stare de exil, de împrăștiere în care îĭ vedem. Până și în creștinism sunt multe suflete necredincióse pre care le urgisește D-ḑeŭ împarte, prin starea de orbire în care 'și petrece ḑilele lor. Le maĭ rĕmâne câte-va mijlóce de mântuire, dar de care abusa continuŭ, și aceste darurĭ neglijate maĭ adaogă la mânia luĭ D-ḑeŭ.

VERSURILE 67, 68, 69, 70.

Şi a dat în robie tăria lor şi frumuseţea lor în numele vrăjmaşilor. Şi a închis în sabie pre poporul său, şi moştenirea sa a trecut-o cu vederea. Pre tinerii lor 'i a mâncat focul şi fecióre le lor nu s'aŭ jelit. Preoţii lor în sabie aŭ căḑut şi vĕduvele lor nu vor plânge.

Aicĭ se descrie nenorocirile întêmplate sub marele preot Elie. Chivotul legeĭ care făcea tăria şi gloria luĭ Israil, căḑu în mâinile inimicilor; treĭ miĭ de ómenĭ din poporul luĭ D-ḑeŭ aŭ fost ucişĭ în luptă; ceĭ doĭ fiĭ aĭ luĭ Elie, Ofni şi Fenees, cariĭ exersaŭ sacerdoţiul, periră pe câmpul de bătae. Elie însuşĭ, şi nora sa, femeea luĭ Fenees, muriră auḑind de luarea Chivotuluĭ. Aceste fapte sunt indicate în aceste versurĭ. La cel d'intâiŭ care este al 67 al psalmuluĭ, nicĭ o diferenţă între text şi versiunĭ. Al doilea asemenea : 'mĭ-am dat seamă de terminul *sprevit*. La al treilea vers ebraiştiĭ traduc: Fiicele lor n'aŭ fost lăudate, adică că ele nu s'aŭ liniştit, că ele n'aŭ fost sĕrbătorite prin cântărĭ de nuntă. Fer. Ieronim care traduce de pe ebreŭ ḑice : *virgines ejus nemo luxit*. Trebue ca ceĭ LXX să fi citit הוללו în loc de הוללו este un *het* în loc de hé, două litere fórte asemenea. La versul al patrulea uniĭ traduc viduae eorum non ploraverunt, ca să dea a înţelege că vĕduvele nicĭ n'aŭ avut timpul să plângă pre bărbaţiĭ lor, ceea ce se întêmplă cu femeea luĭ Fenees, care muri auḑind de luarea Chivotuluĭ şi mórtea soţuluĭ sĕŭ. Fer. Ieronim traduce viduae ejus non sunt fletae. Urmând versiunea acestuĭ părinte şi a Vulgateĭ, s'ar putea traduce: *vĕduvele aŭ perit fără să fi jelit* pentru că tótă naţiunea era în consternare.

MEDITAŢIUNI

Sub Iosua zidurile Ierusalimuluĭ căḑuse în presenţa chivotuluĭ legiĭ; şi sub fiiĭ luĭ Elia Israel e învins, şi chivotul cade în mânile unuĭ popor idolatru. Acésta ne învaţă că sfintele monumente ale religiuneĭ aŭ tótă virtutea lor când sunt întrebuinţate de spirite fidele şi că nu servesc de cât a face maĭ culpabilă pre impioşiĭ cariĭ abuséză. Iis. Chr. însuşĭ sfinţenia, a consomat vorbirea Iudeilor, pe când aŭ luminat pre némuriĭ. Sfintele taine primite de un drept la mórtea sa, care totdéuna le-aŭ cinstit. prin culmea predestinaţiuneĭ sale, pe când ele grăbesc de a precipita în abis pre pĕcătosul, carele móre în impenitenţă. Evangelia, care este alimentul adevĕraţilor credincioşĭ, se întórnă în otravă

pentru impioşĭ; ceĭ d'intâiŭ află aicĭ forţa şi consolaţiunea pe când ceĭ de al doilea nu caută de cât pretextele pentru a se îndoi singurĭ şi pentru a stinge credinţa în alţiĭ. Religiunea este ca şi Iis. Chr. pentru perderea şi mântuirea multora; nu este temperament cu ea; piatra fundamentală sprijineşte pre uniĭ, pe când alţiĭ o schimbă din loc şi fac o cădere de plâns.

VERSURILE 71, 72.

Şi s'a deşteptat ca cel ce dórme Domnul, ca un tare şi ameţit de vin. Şi a lovit pre vrăjmaşiĭ sĕĭ din 'napoĭ, ocara vecĭnică le-a dat lor.

Cea maĭ mare parte din comentatorĭ nu se îndoesc, că aceste douĕ versurĭ nu indică ceea ce se petrec la Filistenĭ, când aŭ luat chivotul legiĭ.

D-ḑeul lor Dagon a fost umilit în presenţa sfântuluĭ deposit, şi tótă naţiunea suferi un fel de pedépsă fórte uriciósă. Totuşĭ textul ebreŭ nu este formal asupra acestuĭ fel de pedépsă descrisă pe larg în cap. 5 şi 6 a primeĭ cărţí a Regilor.

Psalmistul represintă maĭ întâiŭ pre Domnul ca eşind dintr'un somn profund, ca să dea a înţelege că succesul inimicilor luĭ Israel nu venea de la puterile lor. Dar de la modul cu care servea Domnul în privirea poporuluĭ sĕŭ, el se părea ca adormit, pe când Israilteniĭ perdéŭ lupta.

Psalmistul compară, în aceeaşĭ parte pre Domnul ca un luptător puternic, care se scólă după ce s'a trezit dintr'o ameţire de vin; acesta e cel puţin sensul versiunilor. Dar textul ḑice: ca un om tare, care strigă dupĕ ce aŭ bĕut, saŭ carnea, vinul 'ĭ aŭ dat putere să strige. Totuşĭ se pare că pentru dreptatea comparaţiuneĭ trebue să presupunem că acest om tare a fost adormit de vin.

Fer. Ieronim, care a tradus de pe textul original pune: quasi fortis post crapulum vini; şi parafrasa haldaică, *sicut homo fortis inebriatus vino.* Acésta sprijineşte fórte mult pre ceĭ LXX şi Vulgata. Totuşĭ cuvêntul ebreŭ מתדונן însémnă în adevĕr *vociferans.* S'ar putea crede, că ceĭ LXX, Ieronim şi Haldaica aŭ cetit ceva alt-fel. Dar în fond diferinţa nu este aşa mare. Acéstă comparaţiune prin urmare, care se vede aşa de puţin în moravurile nóstre; este de un stil oriental, unde imaginile sunt puternice şi energice.

Fericitul Augustin, ḑice că nimenĭ n'ar fi îndrăznit a'l întrebuinţa dacă spiritul luĭ D-ḑeŭ nu l'ar fi consacrat prin întrebuinţarea ce se făcea. Dacă cine-va o găseşte prea escesivă, va avea expresiunea textuluĭ Ebreŭ maĭ móle pentru a o tempera. Totuşĭ trebue a considera că aicĭ este o simplă asemĕnare, şi că nu este maĭ extraordinară de cât acea de care se serveşte Iis. Chr. că va veni nóptea ca un fur.

In privirea versuluĭ următor, ebreul ḑice simplu: *El a lovit pre inimiciĭ sĕĭ dinapoĭ* cum este și tradus; Vulgata nu ḑice nimic maĭ mult. Se póte înțelege cum traduc uniĭ că D-ḑeŭ a lovit pre inimiciĭ sĕĭ cariĭ apucase la fugă. Totuși parafrasa haldaică înțelege pedépsa cu care aŭ fost loviți Filistenii. Un numĕr fórte mare de comentatorĭ gândesc tot ast-fel, care este cea maĭ naturală în partea acésta; și ceea ce psalmistul adaugă că D-ḑeŭ le-a dat o ocară vecĭnică, sprijinește interpretarea acésta.

MEDITAȚIUNI

D-ḑeŭ se servește de inimiciĭ numeluĭ sĕŭ, pentru a pedepsi pre fiiĭ nesupușĭ; dar aceștĭ executorĭ aĭ dreptățiĭ sunt totdéuna inimiciĭ sĕĭ, și eĭ sunt curênd saŭ maĭ târḑiŭ obiectul rĕsplătirilor sale. Fiiĭ sunt pedepsiți cu milostivire, dar vrăjmașiĭ încăpățînați în ura lor contra luĭ D-ḑeŭ n'aŭ să maĭ aștepte alt de cât pedepse aspre. Să nu ne fălim nicĭ de succesul vicleniilor nóstre, nicĭ de apăsarea celor drepțĭ. Sfârșitul tuturor lucrurilor n'aŭ sosit; și proorocia Sf. Duh, care declară că vrăjmașiĭ luĭ Iis. Chr. vor fi *așternut piciórele sale*, trebue să se împlinéscă când-va. Filistenĭĭ, inimiciĭ luĭ Israel, triumfară maĭ întâiŭ și apoĭ suferiră pedépsa întreprinderilor sale violente; demonul care este inimicul luĭ D-ḑeŭ și a ómenilor, pustiește câmpul părinteluĭ de familie, dar pustiirile sale 'l nenorocesc, și acest câmp prețios nu va înceta de a produce fructe bune cu tóte silințele laduluĭ, să nu perdem din vedere *ocara vecĭnică* destinată inimicilor luĭ D-ḑeŭ și aĭ virtuțiĭ. Ceea ce suferă drepțiĭ este trecĕtor; dar ceea ce s'aŭ reservat pĕcătoșilor pórtă caracterul dreptățiĭ neschimbătóre a celuĭ Prea Inalt.

VERSURILE 73, 74, 75.

Și a lepădat locașul luĭ Iosif și semința luĭ Efrem n'aŭ ales. Și a ales semința Iudeĭ, muntele Sionuluĭ pre carele l'aŭ iubit. Și a zidit ca a Inoroguluĭ sfințenia sa pe pâmênt, întemeiatu-a pre dênsa în vĕc.

Aceste treĭ versurĭ și cele treĭ ce urmézĕ pot fi privite ca parte principală a psalmuluĭ, ca și acel care conține marele parabole și enigmele indicate în versul al doilea. Psalmistul ḑice maĭ întâiŭ că luĭ D-ḑeŭ nu ĭ-a plăcut casa luĭ Iosif nicĭ tribul luĭ Efrem. Chivotul legiĭ rĕmĕsese în Șilo în acest trib maĭ bine de treĭ secole; dar cu ocasiunea purtărĭĭ celeĭ rele din partea fiilor luĭ Elie, el a

fost luat și n'a mai intrat nici-o-dată în tribul lui Efrem. Efremiții deveniră schismatici și idolatri sub Ieroboam și succesorii sĕi. In versul acesta nu este diferință între ebreŭ și versiuni.

Apoi Psalmistul arată alegerea ce Domnul aŭ făcut de tribul lui Iuda și de muntele Sionului pentru ca să fie locuința chivotului legii și scaunul religiuneĭ. Nici o diferență și aici între text și versiuni.

Dar ebraiștiĭ traduc ast-fel versul următor: El a zidit ca un palat sanctuariul sĕŭ, ca pământul întemeiat de el pentru totdéuna. Și aici sensul e că D-ḑeŭ aŭ zidit sanctuariul sĕu pe muntele Sionului, adică templul sĕŭ ca un palat mare, că l'a făcut așa de solid ca și pământul, saŭ împărăția pe care aŭ fondat-o pentru totdéuna. Ceĭ LXX aŭ tradus cuvêntul רמים prin μονοκερώτων, și Vulgata prin *unicornium* pentru că acest cuvênt schimbând numaĭ punctele are acéstă însemnare. Rădăcina este tot aceeași, și cornul rinocerului (inorogului) se numește ast-fel în ebreŭ, pentru că se înalță peste cap. Ideia de înălțare, de ridicare, este conservată de versiunile nóstre ca și în text. Fer. Ieronim care citea ebreul aŭ tradus: Et aedificavit in similitudinem monocerotis sanctuarium tuum. Parafrasa haldaică se exprimă asemenea. Este iarăși ușor de spus pentru ce pun versiunile nóstre: *in terrâ quam fundavit*, în loc de *sicut terram quam fundavit;* pentru că interpreții aŭ cetit בארץ în loc de בארץ *bet* în loc de *caph*, două litere asemenea.

Nu se pare mai natural ca să fi ḑis psalmistul: *D-ḑeŭ aŭ stabilit sanctuariul sĕŭ pre pământ*; de cât *ca pământul* etc.? Diferența în fond este fórte mică: căci dacă sanctuariul și pământul trebue să subsiste totdéuna, acest sanctuar nu va înceta de a fi pre acest pământ, și Iis. Chr. va fi stabilit așa de solid ca și pământul.

Nu este greŭ de a vedea că acéstă promisiune nu privește în tótă întinderea sa pe sanctuariul stabilit pe muntele Sionului, nici chiar *pământul* saŭ împărăția lui Iuda. Și unul și altul aŭ perit, dar acestuĭ sanctuar și acesteĭ împărățiĭ aŭ urmat timpurile lui Mesia, a căruĭ sanctuar și împărăție vor subsista în etern.

In primul sens literar, se póte lua termenul de sanctuar în loc de *templu*, care aŭ fost zidit de Solomon; și dacă David saŭ Asaph este autorul acestuĭ psalm, va fi o profeție relativă la acest templu viitor.

MEDITAȚIUNI

Fer. Augustin observă cu multă dreptate că Iuda nu meritase mai mult de cât Iosif predilecțiunile Domnului: că era chiar din contră, pentru că purtarea lui Iosif fu mult mai neimputabilă de cât a lui Iuda. Dar cum observă acest părinte, D-ḑeŭ este stăpân peste darurile sale; el voi ca Mesia, Doritul națiunilor, să iasă din Iuda, și acesta

este principiul distincțiuneĭ eminente, ce acest trib avu maĭ presus de alte triburĭ. Tot ast-fel este de Ierusalim și de împrejurimile sale. Era póte în cele-l'alte triburĭ, părțĭ maĭ frumóse și maĭ fertile; dar nu acolo trebuia să se nască Mesia; în împrejurimile Ierusalimuluĭ, Muntele Sionuluĭ era póte maĭ puțin remarcabil prin înălțimea sa de cât muntele Sinai saŭ muntele Liban, dar templul luĭ D-ḑeŭ trebuia să fie aicĭ zidit, și acest templu care fu centrul religiuneĭ Iudeilor, era figura Bisericeĭ, la care trebuia să fie chemațĭ toțĭ ómeniĭ. Totul se raportă la Iis. Chr., regele etern al îngerilor și al ómenilor. Pe dênsul l'aŭ vĕḑut profețiĭ toțĭ și l'aŭ anunțat: însuș! el vorbește în psalm; pentru că i s'a aplicat cuvintele versuluĭ al doilea. Iudeul gândește și acum la muntele Sionuluĭ, la templul sĕŭ dărîmat de atâtea secole; dar creștinul se înalță la ideĭ și maĭ sublime, el gândește la un sanctuar mult-maĭ demn de speranțele sale, el aspiră a contempla chiar tronul luĭ D-ḑeŭ care viețuește și împărățește în veciĭ vecilor.

VERSURILE 76, 77, 78.

Si a ales pre David sluga sa și l'a luat pre el de la turmele oilor, de la cele fătătóre l'aŭ luat pre dênsul. Ca să pască pre Iacov sluga sa, și pre Israel moștenirea sa. Si 'i-aŭ păscut pre dênșiĭ întru nerĕutatea inimeĭ sale, și întru priceperea mânilor sale 'i-aŭ povățuit pre dênșii.

In ebreŭ și în grec sunt iarăș treĭ versurĭ dar al doilea începe cu: *de la cele fătătóre* etc. Ebreul ḑice: *pentru a fi conducĭtorul luĭ Iacob, poporul sĕŭ*, în loc de *Iacob sluga sa*. Acéstă diferință este neînsemnată pentru sens. In tot restul, conformitatea este întrégă. Cugetarea psalmistuluĭ este lămurită. După ce aŭ arătat iubirea luĭ D-ḑeŭ către semința luĭ Iuda și pentru muntele Sionuluĭ, el însémnă alegerea luĭ David făcută de D-ḑeŭ, ca să conducă pre poporul sĕŭ. Spune împrejurările acesteĭ alegerĭ. David era păstor și fu rădicat pre tron; el conducea turmele și aŭ fost însărcinat de a guverna pre Israel; Succesul aŭ rĕspuns la alegerea Domnuluĭ, David 'și-a împlinit funcțiunea sa cu *bună credință*, cu *înțelepciune*. Acesta este sensul acestor versurĭ. Acéstă laudă nu vine de cât în parte luĭ David. El nu conduse totdéuna poporul sĕŭ cu integritate și înțelepciune. Dovadă sunt greșalele sale contra luĭ urie și a soțieĭ sale. Numaĭ Iis. Chr. împlinește tótă întinderea litereĭ și aicĭ este una din parabolele și enigmele conținute în psalmul acesta.

MEDITAȚIUNI

Iis. Chr. este adevěratul nostru David: el a fost ales de D-ḍeŭ, după omenirea sa unită cu Cuvêntul luĭ D-ḍeŭ, pentru ca să fie păstor Iudeilor și Neamurilor. Este o calitate, ce ș'o ia singur, ḍicênd că el este păstorul cel bun, că cunóște oile sale și că este cunoscut de ele.

Conducerea sa este plină de nevinovăție, pentru că el era însuș sfințenia și că el a oprit pre inimiciĭ sěĭ ceĭ maĭ cruḍĭ de a putea să'ĭ imputeze cel maĭ mic pěcat. Insuș acéstă conducere este plină de înțelepciune în el sunt isvórele înțelepciuneĭ și ale științeĭ luĭ D-ḍeŭ. Dar, precum David încercă furorile luĭ Saul, revoltele luĭ Absalon, înșelăciunile luĭ Semeĭ, așa și Iis. Chr., aŭ fost persecutat în timpul viețeĭ sale muritóre, și este încă în membrele sale după învierea sa gloriósă. Totuș tronul acestuĭ fiŭ a luĭ David subsistă, și inimiciĭ sěĭ vor fi într'o ḍi rușinațĭ înaintea tuturor ângerilor și a ómenilor.

Acest psalm bine meditat în tóte părțile sale, este mângâitor și înfricoșat; mângâitor pentru Israeliții ceĭ adevěrațĭ din tóte timpurile; înfricoșat pentru necredincioșĭ, răĭ și îndărătnicĭ, Iis. Christos, care vorbește prin profetul, aŭ voit să fie fórte înțeles cu deamĕruntul pentru ca să cunóștem atributele sale cele marĭ, care sunt milostivirea și dreptatea, blândețea și asprimea. Este ca un tabloŭ mare în care este zugrăvită Evangelia în simboluri. Noĭ vedem maĭ bine de cât Iudeiĭ raporturile și sfaturile, Profităm noĭ maĭ bine de cât acéstă națiune împetrită? Acésta trebue să fie subiectul reflexiunilor nóstre, pe când încă avem timp să ascultăm pre cel ce ḍice: *O poporul meŭ, ascultă glasul meŭ, ia aminte la legea mea, nu perde nimic din cuvintele ce es din gura mea.*

PSALMUL LXXVIII

Se citește în titlul acestuĭ psalm: Psalmus Asaph, pentru ca să arate că Asaph 'ĭ este autorul saŭ cântătorul. Subiectul nu póte fi de cât o profeție, dacă acest psalm a fost compus de David saŭ de Asaph; căcĭ pe timpul lor

nu venise încă nenorocirile, cariĭ sunt descrise în cântarea acésta. Trebue ca Profetul să fi avut în vedere nenorocirele Ierusalimuluĭ, saŭ sub Nabuchodonosor, care pustii Iudeia, saŭ sub Antioh, care persecută așa de tare pre Iudeĭ. Fer. Augustin observă fórte bine că acéstă profeție nu póte să se raporte la catastrofa din urmă a Ierusalimuluĭ sub Titus; căcĭ, fiind-că este în forma de rugăciune, St. Spirit nu putea să inspire pre Profetul, ca să céră isbăvirea uneĭ cetățĭ pe care o condemnase Domnul la o ruină totală și fără a se maĭ întemeia.

Acest psalm este aplicabil la persecuțiunile ce suferi Biserica sub imperatoriĭ păgânĭ; și în general toțĭ credincioșiĭ încercațĭ prin nevoile exterióre saŭ interióre, pot să adreseze acéstă rugăciune luĭ D-ḍeŭ, a căruĭ stil este fórte energic și fórte atingĕtor.

VERSUL 1.

Dumneḍeule venit-aŭ némurile în moștenirea ta, spurcat-aŭ sfânta biserica ta.

Sunt edițiunĭ a celor LXX, care aŭ ὡς; altele εἰς ὀπωροφυλάκιον; vulgata urméză pre acești din urmă.

Acest cuvênt ὀπωροφυλάκιον trece ca o asemĕnare întrebuințată de ceĭ LXX; căcĭ în ebreŭ este: în *vastaționem* saŭ în *desolationem* și Ironim traduce, *in acervis lapidum.* Fiind-că cuvêntul לעיים se găsește rar în Scriptură 'l trage acum dintr'o rădăcină acum dintr'o alta. Acest reson póte face să creadă că ceĭ LXX i-aŭ vĕḍut însemnarea uneĭ colibe destinată spre a păzi o grădină. Isaia prediceând nenorocirile, care tulburară Ierusalimul sub Nabuchodonosor, ḍice că ea va fi redusă a nu fi de cât ca o colibă în care se retrage vierul, care voește să păzéscă viea sa, și ca un pătul în grădina care să privigheze asupra fructelor. Acésta se asĕmĕnă fórte mult cu predicerea psalmistuluĭ precum o presinta ceĭ LXX și Vulgata.

In ebreul luĭ Isaia, pentru a exprima, *că nu pătul* este cuvêntul כמלונה tăind *Caph* și *men* și dând terminarea pluralului ar rĕmânea לונם și fiind-că *vav* póte fi schimbat în *jod* pentru că rădăcina לון este reciprocă cu לין ar fi לונים, ceĭ LXX se pare că aŭ cetit în loc de לעיים. Acéstă conjectură sprijinită de textul luĭ Isaia, póte trece cel puțin de probabilă. Orĭ cum ar fi cetit acești interpreți este sigur, că versiunea lor nu conține contra-sens.

Dacă se raportă acest vers prim la timpurile luĭ Antioch, tóte

trăsurile acestei nenorociri sunt justificate prin primul capitol a cărții dintâiu a Macabeilor. Acest principe Idolatru luă Ierusalimul, puse foc, profană templul și puse pe altar unul din idolii ce adora. Se vede deci, că dacă psalmul este din timpul lui David și Asaf, acest vers este o profeție, pentru că din timpul lui David și a lui Asaf templul nu exista.

MEDITAȚIUNI

Este o mare întristare pentru sufletele credincióse de a fi private de ocasiunea saŭ de ușurința de a intra în relație cu D-deŭ în Sfântul sĕŭ templu, de a asista la divinele oficiĭ, de a asculta cuvêntul luĭ D-deŭ, de a participa din corpul și sângele luĭ Iis. Chr. Acest fel de ispită nu este rară, pentru că bătrânețea, bóla, exilul, distanța locurilor și o sută de alte împrejurărĭ pot să o facă. Atunci trebue a'șĭ aduce aminte de principiul Apostoluluĭ, că sufletul creștin este *templul luĭ D-deŭ*, și că Sfântul Spirit locuește acolo. Acolo trebue a aduce Domnuluĭ sacrificiŭ de laude, și a suplini prin cultul interior, datoriile religióse ce nu le póte împlini în adunarea sfinților.

Dar dacă se profanéză spre sine însușĭ acest templu prin pĕcat; dacă alungă pre St. Spirit dându-se la dorințĭ conrupte, nu imitéză el furia călcătóre de cele sfinte a idolatrilor, carii spurcară locuința D-deuluĭ celuĭ viŭ în timpul legiĭ vechĭ și care aŭ pustiit-o de atâtea orĭ de la nașterea Creștinismuluĭ?

Acel ce va viola sfințenia Templuluĭ luĭ D-deŭ dice Apostolul, va fi sfărâmat de Domnul. El înțelege că creștinul, carele va uita sfințenia stăreĭ sale va fi supus rĕsplătirilor Divine. Câtă instrucțiune în aceste scurte cuvinte: Noĭ suntem templul luĭ D-deŭ; noĭ trebue să tratăm decĭ cu noĭ înșine ca fiind neîncetat în presența celuĭ Prea Inalt, ca primind impresiunile majestățiĭ sale supreme, ca ascultând pre sfântul Spirit, *care se rógă în noĭ cu suspinurĭ negrăite*. Dacă nu respectăm acéstă locuință și pre acel ce bine-voește A locui aicĭ, Domnul ne va pierde. Vom avea sórta luĭ Antioch, care fu lovit de mâna luĭ D-deŭ. Acésta pedépsa va putea fi amânată în viéța viitóre; *dar este înfricoșat*, dice iarăși Apostolul, *de a cădea în mâna D-deuluĭ celuĭ viŭ*; și cine ne va putea scóte de la pedépsa sa.

VERSURILE 2, 3.

Pus'aŭ Ierusalimul ca o păzitóre de póme ; pus'aŭ stârvurile robilor tăĭ mâncărĭ pasĕrilor cerului ; trupurile celor cuvioşĭ aĭ tĕĭ fĕrĕlor pământuluĭ. Vărsa-t'aŭ sângele lor ca apa împrejurul Ierusalimuluĭ şi nu era cine să'ĭ îngrópe.

In prima carte a Macabeilor, istoricul Sacru rapórtă, că impiosul Alcimus, care s'aŭ legat de sacerdoţiŭ, făcu să piară într'o ḑi şase ḑecĭ de Assirienĭ ; pe urmă el adaugă : eĭ aŭ aruncat cadavrele sfinţilor noştri, eĭ aŭ vĕrsat sânge împrejurul Ierusalimuluĭ şi niminea nu s'aŭ găsit să'ĭ îngrópe. Acest text este evident tras din psalmul nostru şi dovedeşte, că Profetul făcea, compunêndu-l, o predicere de nenorocirile Ierusalimuluĭ sub Antioch. Dintr'amêndouĕ părţile Israeliţiĭ sugrumaţi de aceştĭ furioşĭ s'aŭ numit *servitorĭĭ luĭ D-ḑeŭ şi sfinţiĭ* pentru că făceaŭ profesiune de adevĕratul cult. Se crede că Haldeiĭ se purtară cu aceaşĭ barbarie, când Nabuchodonosor luă şi distruse Ierusalimul.

Aicĭ nu este diferinţă între text şi versiunĭ.

MEDITAŢIUNI

Aceĭ ce sunt representaţĭ în psalmul acesta şi în istoria Macabeilor ca victime ale furieĭ impioşilor, pórtă numele de *servitorĭ aĭ luĭ D-ḑeŭ şi sfinţĭ*. Nu dóră că eĭ meritá acest nume pentru mórte, pentru suferinţele lor. S'aŭ vĕḑut martirĭ în religiunile cele maĭ falşe. Martirul nu dovedeşte de cât încredinţarea acelor ce suferă, decĭ s'aŭ întêmplat, că ómenĭĭ aŭ fost încredinţaţĭ de impostorĭ, şi că în urmă, de şi fórte rar, eĭ aŭ dat sângele lor, ca să susţie doctrina falşă ce li-s'aŭ încredinţat. Dar când doctrina este înzestrată cu atâtea doveḑĭ, care nu pot înşela pre acel ce le primeşte, şi apoĭ móre pentru apărarea sa, acéstă mórte pune vêrf adevĕruluĭ acesteĭ doctrine. Un om de spirit ḑicea ; Cred de bună-voie istoriile a căror marturĭ se sugrumă. El înţelegea pre aceĭ *marturĭ*, carĭĭ n'aŭ putut fi amăgiţĭ în faptele ce le istoriseaŭ. Ast-fel fură Apostolĭĭ şi după eĭ toţĭ martirĭĭ religiuneĭ luĭ Iis Chr. Nu era esenţial cu adevĕrul mărturisireĭ ca Apostolĭĭ să móră pentru faptele Evangelieĭ ; dar trebuiaŭ să fie gata a muri, şi fiind-că eĭ aŭ murit în adevĕr, mărturia lor străluceşte şi maĭ mult. Mórtea lor dovedeşte, că eĭ aŭ fost cu totul încredinţaţĭ de faptele Evangelieĭ, şi natura acestor fapte arată, că eĭ aŭ fost încredinţaţĭ cu tot

felul de dovedi. Martirii carii aŭ venit după eĭ, aŭ avut de scop al credinţeĭ lor, iarăşĭ acéstă mărturie şi exemplul Apostolilor 'ĭ-aŭ încurajat a'şĭ da şi eĭ viéţa pentru faptele Evangelieĭ. Numaĭ în religiunea Iudeilor şi în cea a creştinilor aŭ putut să se găséscă adevĕraţĭ martirĭ, pentru că numaĭ aceste douĕ saŭ dovedit de adevĕrate. In tóte cele-l'alte seducerea şi entusiasmul aŭ putut să conducă pre ómenĭ la tortură şi la mórte, dar nicĭ una n'aŭ făcut martirĭ adevĕraţĭ.

VERSUL 4.

Făcutu-ne-am ocară vecinilor noştri, batjocoră şi rîs celor din prejurul nostru.

Fiind-că Iudeiĭ fură totdéuna separaţĭ de alte popóre prin religiunea lor şi prin forma legilor lor, eĭ avură vecinĭ zeloşĭ, carii profitaŭ de tóte ocasiunile, pentru a se rădica contra lor, de a'ĭ slăbi, de a'ĭ supune. In necazurile cele vinea, aceştĭ vecinĭ nu lipseaŭ de a'ĭ insulta ; şi acésta represintă aicĭ Profetul în terminĭ fórte energicĭ a căror forţă este conservată în versiunĭ, care sunt într'un acord perfect cu textul.

MEDITAŢIUNI

Era de gloria luĭ D-ḑeŭ ca singura naţiune de care aŭ fost devotată în lume adevĕratuluĭ cult, să nu devie obiect de dispreţ şi de rîderea vecinilor; dar gloria luĭ D-ḑeŭ nu era interesată la aceea că cutare din naţiunea acésta să se bucure de o mare consideraţiune printre concetăţeniĭ sĕĭ. Umiliaţiunea aŭ fost din tot timpul pentru prietiniĭ luĭ D-ḑeŭ, ocrotirea sfinţenieĭ şi calea mântuireĭ. In creştinism acest adevĕr este mult maĭ manifest. Iis. Chr. a dat exemplu de abnegaţiune, şi maĭ ales aceea care calcă în picióre stima lumiĭ. Este evident că, de la Apostoliĭ sĕĭ până la noĭ, nimenĭ n'aŭ intrat în glorie de cât prin pórta ocărilor cruceĭ. Martirii intrară ceĭ dintâiŭ după stăpânul lor. Când Ştefan era doborît de o grindină de pietre, toţĭ judecătoriĭ şi muncitoriĭ sĕĭ nu'l priveaŭ de cât ca pe un făcĕtor de rele, şi'l acopereaŭ maĭ mult cu ocărĭ de cât cu lovituri. Saul care a luat parte la acéstă execuţiune sîngerósă, nu'şĭ închipuia că Stefan putea fi alt-ceva de cât un om de rênd, un om demn de urgia poporuluĭ. Şi când

Saul deveni un vas ales, și fu însărcinat cu funcțiunile Apostolatuluĭ, el se vĕdu în prada batjocurilor nenumĕrate. Când Sf. Episcop Ignatie, fu transportat de la Antiochia la Roma, încunjurat de douĭ-spre-dece păzitorĭ neomenoșĭ și cruḍĭ, suferi din partea lor ocărĭ, care eraŭ începutul derîderilor, ce i-se făcea în amfiteatrul Romiĭ.

Leiĭ care'l sfâșiară nu eraŭ îndemnațĭ de cât de furia lor naturală, și poporul carele asista, insulta cu derîdere durerile sfântuluĭ Martir. In timpul acela el se veselea, că este încorporat cu Iis. Chr.. că împărtășește paharul sĕŭ, și că ast-fel devine o adevĕrată pâine, demnă de a fi pusă în masa Dumneḍeesculuĭ soț. Să cerem de la D-ḍeŭ ca Biserica sa să nu fie obiect de derîdere și de batjocoră, ericilor și idololatrilor, pentru că atunci ar fi un semn că nu maĭ rĕspândește bunul miros al luĭ Is. Chr.

Dar să nu ne scârbim, când vom fi expușĭ în particular la disprețul acelor ce ne înconjóră. Dacă noĭ am meritat acest dispreț, trebue să fim mulțumițĭ, pentru că ni se face dreptate, și dându-ne-o, ni se procură mijlocul cel maĭ sigur și cel maĭ scurt de a suferi pentru fără-de-legile nóstre. Dacă acest dispreț nu ni-s'aŭ dat, vom face luĭ Iis. Chr. un sacrificiŭ de onórea lumiĭ; și ce sacrificiŭ este maĭ plăcut ochilor sĕĭ?

VERSUL 5.

Până când, Dómne, te veĭ mânia până în sfîrșit, se va aprinde ca focul rîvna ta.

Textul și versiunile ḍic acelaș lucru. Acest popor persecutat de inimicii sĕĭ, se temea să nu fie zdrobit cu desăvîrșire, în privirea stăriĭ sale, a legiĭ și a cultuluĭ sĕŭ. El știa, că acéstă nenorocire nu va veni, dacă D-ḍeŭ nu va fi mânios pe națiune. El compară acéstă mânie cu un *foc sfâșietor*, expresiune deasă în sîntele cărțĭ care voesc să însemneze prin aceea cât de înfricoșată este mânia luĭ D-ḍeŭ. Să nu credem, ḍice *Fer. Augustin*, că acéstă mânie a luĭ D-ḍeŭ este ca a ómenilor, plină de turburare, de necaz, și rĕsbunare; este saŭ dreptatea sa, care pedepsește, saŭ bunătatea, care 'l chiamă la datorie.

MEDITAȚIUNI

In acest vers al psalmuluĭ sunt conținute treĭ instrucțiunĭ. Intâiŭ de a expune luĭ D-ḍeŭ necazurile nóstre, fără

a căuta a cunóște, care 'ĭ va fi sfêrșitul. I se póte ḑice: Dómne, *fi-veĭ totdéuna întru mânie contra mea?* dar atunci ne-am scula maĭ mult contra înțelepciuneĭ sale, de cât de a'ĭ cere cunoștinți particulare asupra finituluĭ necazurilor nóstre. Uitarea acesteĭ regule aŭ făcut să nască ómenĭ entusiasmați, cariĭ aŭ vestit celor nenorociți ḑile maĭ senine, și cariĭ aŭ abuzat de încrederea slabă ce avea în eĭ. Aŭ fost totdéuna puținiĭ profeți și în creștinism nicĭ nu este trebuință, pentru că în Evanghelie sunt tóte mijlócele de consolațiune, care pot îmblânḑi tóte necazurile ce se încércă. Când se descopere D-ḑeŭ sufletelor alese, el vorbește cu atâta lămurire, că nu se póte înșela, și potrivește întêmplările așa ca să nu aibă loc greșeala. Afară de aceste ocasiuniĭ prea rariĭ pentru a se conduce, nu este de cât o conformitate întrégă cu sfintele sale voințiĭ, și acéstă lumină ajunge.

A doua instrucțiune conținută în cuvintele psalmistuluĭ, este de a nu dori, în necazuriĭ, o nesimțire stoică, care este maĭ mult o dovadă de deșertăciune de cât de forța spirituluĭ saŭ a mărireĭ spirituluĭ. Tu 'ĭ-aĭ lovit, Dómne, ḑicea un profet și eĭ nu s'aŭ scârbit; tu 'ĭ-aĭ zdrobit și eĭ n'aŭ primit îndreptare, s'aŭ împetrit și nu aŭ voit să vie către tine. Filosofiĭ mândri ḑiceaŭ, că înțeleptul nu simte relele ce i-se fac: era o greșală, dar ea avea efecte rele de a face preómenĭ îndrăsneți, îndărătnicĭ, nesocotiți, inimicĭ a tótă societatea. Evanghelia ne lasă sensibilitatea nóstră pentru ca să ne încredințăm de miserie, și de a ne învĕța a alerga la suveranul mângâitor. Incercarea ce facem de relele vieței, ne face să compătimim de suferințele fraților noștri; ne deslipește de dragostea bunurilor create, și ne face să dorim locuința repausuluĭ nemutabil.

In fine a treia instrucțiune a Profetuluĭ temperéză sensibilitatea nóstră, și ne inspiră curaj și răbdare, pentru că, dacă D-ḑeŭ ne încércă, noĭ știm că acésta o face din milostivirea sa. Nu ne putem îndoi nicĭ de puterea, nicĭ de bunătatea sa: noĭ am auḑit, că suferințele sunt mărturiĭ ale predilecțiuneĭ sale pentru noĭ; și dacă exemplul luĭ Iis. Chr., care nu deschidea gura, ca să se plângă de persecutoriĭ sĕĭ, nu ne ia simțirea durerilor nóstre, el revarsă peste ele o ungere, care ne face să le dorim și chiar prețióse. Ah! Câtă încredere în aceste cuvinte ale Psalmistuluĭ, pronunțate de un om de credință: Până când, Dómne, veĭ fi întru mânie

contra mea? Acel care este necăjit de relele ce i-le face un vrăjmaș puternic, nu vorbește așa înaintea luĭ. Dacă îndrăznește, 'ĭ răspunde, se aprinde iarăși de mânie contra luĭ: și după tóte aparențele, el l'ar desarma dacă ar fi așa de umilit și cu sânge rece către el pentru ca să-'ĭ dică: *Pentru totdéuna veĭ fi mânios pe mine?* Omeniĭ, orĭ cât de rĕĭ sunt, se înduplecă prin cuvinte care-'l chiamă la umanitate. Ce trebue să gândim de D-dĕu, care este Părintele nostru și care nu ne lovește de cât pentru a ne face ca să intrăm în căile dreptățiĭ?

VERSURILE 6, 7

Varsă mânia ta preste némurile, care nu te cunosc și preste împĕrățiile, care numele teŭ n'aŭ chemat. Că aŭ mâncat pre Iacob și locul luĭ l'aŭ pustiit.

La versul 7 se póte traduce după ebreŭ: Eĭ aŭ pustiit frumusețea sa, adică templul, care face gloria sa: dar cuvêntul ebreŭ însémnă și simplu loc, locuință și mulțĭ dintre ebraiștĭ, sunt cariĭ traduc ast-fel.

F. Augustin crede, că versul al șaselea nu conține o imprecațiune, dar o profeție de rĕsplătirea ce D-dĕu va da într'o ḑi națiunilor inimice poporuluĭ sĕŭ. Dar se póte explica acest vers fără a vedea aicĭ nicĭ rugăciune, nicĭ profeție. Poporul luĭ Israil, în numele căruia vorbește Psalmistul, se crede că ḑice: Dómne, dacă mânia ta trebue să aibă cursul sĕŭ, și dacă nu este în puterea nóstră de a'l opri, întórce-o maĭ bine asupra națiunilor, care nu te cunosc, și asupra acelor împĕrățiĭ, care nu aŭ chemat numele tĕŭ. După rugăciunea acésta nu dorește cine-va rĕŭ acestor națiunĭ, ci arată numaĭ, că ele sunt maĭ demne de pedeapsă de cât poporul devotat la serviciul Domnuluĭ. De și acest popor este vinovat de multe greșale, el cunoștea cel puțin pre adevĕratul D-dĕu, chema numele sĕŭ, pe când aceste națiunĭ eraŭ într'o ignoranță culpabilă chiar asupra existenței divinităților; căcĭ n'aŭ fost nicĭ o societate de ómenĭ, cariĭ să nu fi putut recunóște prin cunoștințele naturale, necesitatea uneĭ ființĭ primare. Psalmistul dă a înțelege că ignoranța acelor de care vorbește era voluntară și fără îndreptare, adăogând că eĭ n'aŭ chemat numele luĭ D-dĕu; dacă aŭ trebuit să'l cheme, de bună sémă eĭ aŭ putut să'l cunóscă.

Acest popor merita maĭ multă pedépsă de la D-dĕu de cât Israil, după cum voește să spue profetul; și acésta era un adevĕr permis de a se exprima într'o umilită rugăciune.

El adaogă o dovadă, care era și în vederile luĭ D-dĕu, ca aceste națiunĭ idolatre sfărâma posteritatea luĭ Iacob, și pustiea moștenirea

pe care o dăduse D-ḑeŭ poporuluĭ sĕŭ. Făgăduinţele luĭ D-ḑeŭ eraŭ interesate în conservarea descendenţilor luĭ Iacob şi religiunea nu maĭ avea centru, dacă pierea Ierusalimul.

MEDITAŢIUNI

Naţiunile inimice luĭ Israil eraŭ vinovate de o mulţime de nelegiuirĭ; dar profetul nu insistă de cât asupra necunoştinţeĭ de D-ḑeŭ, asupra omisiuneĭ cultuluĭ sĕŭ şi asupra furieĭ contra credincioşilor. Ele nu ştiaŭ pre D-ḑeŭ, pe care'l puteaŭ cunóşte, cum observă Apostolul, aprindeaŭ tămâe la tóte fiinţele create, fără a excepta pre animale, reptilĭ şi plante. De aicĭ acéstă sensualitate blestemată, la care 'ĭ lasă D-ḑeŭ. De aicĭ acele nerušinărĭ a căror icónă o face Sf. Pavel într'un mod aşa de grozav. Când căḑură Iudeiĭ în Idolatrie, eĭ fură infinit maĭ culpabilĭ de cât naţiunile cele-l'alte, care 'l înconjuraŭ, pentru că D-ḑeŭ s'a revelat luĭ Israil. Când creştinĭ nu cunosc saŭ nu invócă numele luĭ, eĭ sunt maĭ fără cuvênt de cât Iudeiĭ, pentru că Evangelia a arătat şi maĭ lămurit marile atribute ale luĭ D-ḑeŭ. Când aceĭ, carĭĭ s'aŭ consacrat la serviciul luĭ D-ḑeŭ prin o profesiune particulară, vieţuesc cu puţină idee de D-ḑeŭ şi în indiferenţă pentru gloria Sfântuluĭ sĕŭ nume, şi în aceste suflete privilegiate este o creştere de nerecunoştinţă.

Necunoscênd pre D-ḑeŭ, găsesc că totul este un noian, în aceĭ ce 'ĭ négă existenţa, cu tóte dovedile şi interesul ceaŭ de a'l crede; prăpastie în aceĭ ce cred, că există D-ḑeŭ, fără a se folosi de acéstă credinţă; abis în aceĭ, carĭĭ nu se folosesc de cât în parte şi carĭĭ lasă ce este maĭ principal, de a vieţui conform cu ceea ce cred; abis în aceĭ ce voesc să tragă tóte consecinţele, dar pentru un timp să 'şĭ închipuiască, să nu fixeze, şi care de alt-fel nu este a lor; abis în aceĭ ce ḑic, că cred în D-ḑeŭ, dar fără să asculte pre cel ce a ḑis: *viéţa vecinică constă în a cunóşte pre D-ḑeŭ şi pre Is. Chr.* Abis în aceĭ ce se folosesc că cunosc pre D-ḑeŭ şi pre Is. Chr., judecând atributele personale după ideile lor; abis în aceĭ, carĭĭ se par a cunóşte pre D-ḑeŭ şi pre Is. Chr., dar carĭ se fac judecătorĭ aĭ cuvêntuluĭ lor; în fine haosul cel maĭ mare în tótă lumea, precum este ea, comparându-se cu cunoştinţa luĭ D ḑeŭ şi Is. Chr., ast-fel precum sunt.

VERSUL 8.

Să nu pomenești fără-de-legile nóstre cele de demult; degrab să ne întêmpine pre noĭ îndurările tale, Dómne, că am săracĭ fórte.

Ebreul ḑice: Nu-ţĭ aminti asupră-ne fără-de-legile strĕmoșilor (noștri); iute să ne întêmpine îndurarea ta; căcĭ înjosiţĭ fórte suntem. Este ușor de a vedea, că nu este diferenţă în versiunile nóstre.

Acest popor în numele căruia adreséză Profetul rugăciunea acésta, se recunóște vinovat. El nu ḑice, că idolatriĭ n'aŭ cunoscut pre Dumneḑeŭ și că n'aŭ chemat numele sĕŭ; dar în general el mărturisește fără de legile sale trecute. Unĭĭ cred, că el indică păcatele părinţilor sĕĭ, din causa cuvêntuluĭ antiquarum; dar textul care ḑice *priorum*, póte face cunoscut, că el vorbește de propriile sale păcate. El cere apoĭ, ca D-ḑeŭ să'l întêmpine cu îndurările sale, pentru că are o mare trebuinţă de ele, din causa miserieĭ în care se găsește.

MEDITAŢIUNI

Cele maĭ bune dispositiunĭ pentru a atinge îndurarea luĭ D-ḑeŭ, este de a se recunóște de păcătos; nu este om care să fie viŭ, să nu greșéscă; ast-fel mărturisirea acésta nu este nicĭ odată în contra adevĕruluĭ. Când și noĭ am fi actualmente sfinţĭ ca Pavel, am trebui să ne amintim ca și el de greșalele cele de demult. Dacă copilul care vine la botez, ar avea cunoștinţă, ar trebui să se umiléscă, pentru că a fost sub stăpânirea diavoluluĭ, prin păcatul original.

Acéstă rugăciune a Profetuluĭ, conţine mărturisirea păcatelor trecute, sentimentul ce are păcătosul de miseria sa, trebuinţa ce are de a fi întêmpinat de har, în fine, necesitatea în care se găsește de a fi degrab ajutat. Tóte acestea trebue să însoţéscă rugăciunile nóstre. Prin aceea ele vor fi umilite, călduróse, statornice și însufleţite de încredere. Dacă ele nu aŭ aceste calităţĭ, noĭ nu vom obţinea nimic. Este frumos de a vedea, că Biserica veche a luĭ Israil, împlinește, cu atâtea secole înainte de Evangelie, condiţiunile ce Is. Chr. a prescris pentru rugăciune. Aceea ne dovedește ca și o mulţime de alte argumente, că Iudeul în adevĕr învĕţat nu diferea de creștin, de și el vieţui încă sub umbrele marilor mistere ale luĭ Is. Chr.

VERSUL 9.

Ajută-ne nouă, Dumnedeule, Mântuitorul nostru, pentru mărirea numelui tĕŭ. Dómne, mântueşte-ne pre noĭ; şi curăţeşte pĕcatele nóstre pentru numele tĕŭ.

In ebreŭ este fórte puţină diferinţă, el ḑice: *Ajută-ne, o D-ḑeule. mântuirea nóstră, pentru slava numelui tĕŭ, isbăveşte şi iartă-ne nouă pĕcatele pentru numele tĕŭ.* Sensul este fórte lămurit. Acest popor în necaz, cere ajutorul Domnuluĭ, cere de a fi isbăvit de inimiciĭ sĕĭ, doreşte ertarea pĕcatelor sale; şi el intereséză la tóte aceste lucruri gloria numeluĭ luĭ D-ḑeŭ. Asupra acestor cuvinte: *Ajută-ne*, ḑice Sf. Augustin; trebue a recunóşte trebuinţa haruluĭ, şi a nu suprima liberul arbitru, căcĭ acel ce este ajutat face ceva pentru sine.

MEDITAŢIUNI

Nu este cuvênt în rugăciunea acésta, care să nu fie expresiv. Obiectul rugăciuniĭ este de a obţinea ajutorul luĭ D-ḑeŭ; acel căruia se adreséză rugăciunea este D-ḑeŭ, autorul tuturor darurilor şi al mântuiriĭ; dispoşiţiunile rugăciuniĭ este o inimă pĕtrunsă de amintirea pĕcatelor sale; dorinţa principală rostită prin rugăciune, este de a fi stabilit în harul luĭ D-ḑeŭ.

Biserica, în calamităţile publice, repetă aceste douĕ versurĭ din urmă ale psalmuluĭ, pentru că ele coprind tot aceea-ce adevĕraţiĭ creştinĭ, necăjiţĭ şi penitenţĭ, pot să céră de la D-ḑeŭ, numaĭ să céră cu tótă inima, şi să nu voiască de cât slava sfântuluĭ nume al luĭ D-ḑeŭ.

VERSURILE 10, 11.

Ca nu când-va să ḑică némurile, unde este Dumnedeul lor, şi să cunóscă întru némurĭ înaintea ochilor noştriĭ izbânda sângeluĭ vĕrsat al robilor tĕĭ. Să intre înaintea ta suspinul celor ferecaţĭ; dupre mărirea braţuluĭ tĕŭ, păzeşte pre fiiĭ celor omorâţĭ.

In loc de treĭ versurĭ, cum e în Vulgata, în ebreŭ şi grec, sunt numaĭ douĕ; cel întêiŭ se întinde până la *să intre*, care este în mijlocul versuluĭ al doilea al Vulgateĭ. Cred că împărţirea textuluĭ ebreŭ şi a Septuaginteĭ, este preferabilă; dar traducênd ast-fel precum voiŭ face, tótă diferenţa va dispărea. Ediţia nóstră de alt-fel cifréză ca ebreul. La primul vers ebreul ḑice: *de ce să ḑică nea-*

murile. Scoliastul celor LXX ḍice că sunt traducĕtorĭ grecĭ carĭ pun εἰς τί λάλει τ'ἔθνη ceea-ce rĕspunde exact cu ebreul. Dar lecţiunea nóstră în fond nu se îndepărtéză de sensul acestuĭ text; căcĭ acel ce ḍice: Pentru ce să ḍică naţiunile unde este D-ḍeul lor? se teme ca nu cum-va naţiunile să ḍică ast-fel; şi acésta exprimă ceĭ LXX şi Vulgata.

In ebreŭ, căruia rĕspunde *innotescat ultio* trebue să fie o schimbare de gen, căcĭ verbul este masculin şi substantivul femenin. Acésta nu este rar la ebreĭ. Se subînţelege דבר, care este masculin şi se interpretă ca şi cum ar fi *res ultionis.* Cuvêntul grec περιμοίησαι, trebuia să fie tradus prin *conservă*, şi *conservă* se apropie şi maĭ mult de ebreŭ de cât *posside.* Dar acest cuvênt nu se îndepărtéză până în punctul de a altera sensul. Profetul nu cere de la Domnul de a conserva resturile naţiuneĭ, de cât că Domnul să posédă totdéuna moştenirea sa care era poporul luĭ Israel. *Filios Mortificatorum* este acelaş lucru cu *filios mortis*, şi este maĭ lămurit. Trebue să se înţelégă, fiiĭ celor carĭ aŭ perit de fierul inimicilor. Acesta este sensul parafraseĭ haldaice şi îl cred preferabil aceluĭ al interpreţilor carĭ traduc: *fiiĭ destinaţĭ la mórte.*

MEDITAŢIUNI

Pentru a se încredinţa bine, că Psalmistul nu inspiră în rugăciunea acésta dorinţa de rĕsplătire, este de ajuns a considera motivul care îl face să vorbéscă; că gloria luĭ D-ḍeŭ este interesată a reprima pre inimiciĭ numeluĭ sĕŭ; că, dacă aceştĭ inimicĭ aŭ tot succesul de care se fălesc în întreprinderile lor crude, eĭ póte că vor insulta pre D-ḍeŭ însuşĭ, că nu există saŭ că n'ar avea puterea de a apăra pre servitoriĭ sĕĭ. Rĕsplătirea, dictată de patimă, nu se ocupă de aceste motive, de acest zel pentru interesul luĭ D-ḍeŭ. Profetul saŭ poporul, în numele căruia se rógă, nu cere de cât dreptatea divină a căruĭ efect ar fi lovind naţiunile infidele de a'l face să se cunóscă, şi a le învĕţa că este un D-ḍeŭ protector al celor apăsaţĭ şi care rĕsplăteşte pentru greşelĭ.

Când îşĭ aruncă cine-va ochiĭ asupra stăriĭ lumiĭ, şi chiar asupra vieţiĭ acelor ce'şĭ ḍic creştinĭ, va crede că idolatriĭ vor maĭ putea ḍice: unde este D-ḍeul pe care îl adoră acest popor? Ce aŭ devenit Evangelia, care era regula purtăreĭ lor? Pe ce se cunóşte discipoliĭ unuĭ stăpân, care nu predică de cât caritatea, temperanţa, neinteresarea, umilinţa, bine-facerea, răbdarea, abnegaţiunea de tóte lucrurile create?

Aceştĭ idolatri n'ar întreprinde póte de a persecuta pre

acest popor, de a năvăli în posesiunile sale, de a'l distruge dar ar fi încă mai opuși a crede doctrina ce se predică acestui popor și de care profită așa de puțin.

Ar fi o excelență practică pentru tot omul care crede în Evangelie, de a se întreba adese ori pre sine prin aceste cuvinte ale Profetului, unde este D-deul, pre care îl recunosc și de la carele sperez tóte. Se găsește în adunările ce le frequentez, în întreprinderile ce le formez, în gândirile ce mĕ ocupă, în acțiunile ce împlinesc ḑilele mele, în amuzările ce mi le procur; într'un cuvênt, în tot ceea-ce sunt, fie în raport cu mine însumĭ, fie în legăturile ce le am cu alți ómeni? Acéstă întrebare ar conveni la tóte stările și în tóte împrejurările vieței. Chiar până și pe pusnic, pe omul devotat la rugăciune îl instruește acéstă întrebare, îl concentréză din ce în ce mai mult în exercițiul prezenții și al dragostei luĭ D-deŭ.

VERSUL 12.

Rĕsplătește vecinilor noștrii de șépte ori în sînul lor, scara lor cu care te-aŭ ocărât pre tine, Dómne.

Ebreul și versiunile se acordă aci perfect; acest *de șépte ori* de care vorbește Profetul, însémnă o pedépsă complectă; numĕrul de șépte este întrebuințat în Scriptură, pentru ca să facă cunoscut mărirea binelui și al rĕului; precum, când ḑice: că D-deŭ va da de șépte ori binele ce l'a făcut cine-va, și va pedepsi de șépte ori pre călcătorii legii sale.

Profetul cere ca pedépsa să pătrundă până în sînul acestor inimicĭ aĭ luĭ D-deŭ și aĭ poporului sĕŭ, pentru ca să știe, că Domnul esercitéză dreptatea sa.

In fine ceea ce demonstră încă că nicĭ o dorință de rĕsbunare nu'l animéză, este că el e mai atins de ocările făcute luĭ D-deŭ, de cât de relele care bântue pre poporul luĭ Israil, al căruĭ interpret este el.

MEDITAȚIUNI

In religiune este necesar de a ști, să împace caritatea aprópeluĭ cu zelul intereselor luĭ D-deŭ și acéstă știință este cu totul rară. Acești discipolĭ carĭ voiaŭ să pogóre foc din cer asupra Samaritenilor, avea atunci mai mult zel de cât caritate, și Is. Chr. le arată că nu eraŭ animați de spiritul

sĕŭ. Când caritatea este vie, ea aprinde curênd și zelul, dar când zelul este arḑĕtor, mi se pare că cam lipsește de la datoriile caritățiĭ Sub pretext de caritate, a tolera totul este a nu remedia nimic; când cine-va este însărcinat a privighea pre alțiĭ este o indulgență asemenea cu aceea a mareluĭ preot Elie, care perdu preoția prin lipsa de zel, de a îndrepta pre fiiĭ sĕĭ. Toleranța este un cuvênt de care abuzézĕ, și chiar din lipsa de iubire naște acest abus, pentru că este puțin atins de gloria luĭ D-ḑeŭ, de folósele religiuneĭ, și de mântuirea eternă a fraților sĕĭ, toleréză tóte greșelele și se iartă tóte greșelele în materie de credință. Sf. Pavel nu făcu ast-fel, el fu plin de caritate și reprimă tóte întreprinderile contra legiĭ Evangelice. El suportă tóte încercările la care îl expuse ministerul sĕŭ și se înarmă cu un zel invincibil, contra acelor cariĭ îĭ altera veritățile Evangelieĭ. Trebue multă înțelepciune de a ne confunda zelul cu interesul de parte, și iarășĭ nu trebue a distinge toleranța creștină de indiferență în materie de religiune.

VERSUL 13.

Iar noĭ poporul tĕŭ și oile pășuneĭ tale. mărturi-sine-vom ție Dumneḑeule în veac. In neam și în neam vom vesti lauda ta.

Nu este de cât un vers în ebreŭ și în grec. Se pare că aicĭ ca în multe alte părți, Vulgata face douĕ pentru comoditatea psalmodieĭ. Aceĭ ce se dovedește chiar prin atențiunea ce aŭ avut de a cifra ca ebreul. Profetul opune sentimentele poporuluĭ fidel cu acel al impioșilor și idolatrilor. Pe când aceștia ocărăsc pre Domnul și se expun la rĕsplătirile sale, acela care aparține Domnuluĭ, ca turma stăpânuluĭ oilor, nu va fi ocupat de cât de îngrijirea de a da celuĭ Prea Inalt mulțumirĭ și laude. In aceste douĕ versurĭ textul și versiunile sunt de un acord perfect.

MEDITAȚIUNI

Căldura adevĕraților creștinĭ, a trebuit să se însuflețéscă în timpurile și țĕrile unde religiunea a fost maĭ mult atacată. Sf. Ciprian privea persecuțiunile ca necesare Bisericeĭ, pentru a redeștepta credința și privigherea fiilor sĕĭ. In timp de pace se lenevește, cade în indiferență, dar când inimicul este aprópe, se prepară de luptă. Vijeliile contra

religiuneĭ aŭ născut savantele lucrărĭ ale sfinţilor părinţi, şi instituţiunile societăţilor monastice; unĭĭ apăraŭ doctrina prin scrierile lor, şi alţiĭ o îndreptaŭ prin exerciţiul singurătăţiĭ, răpirile ce erórea şi pasiunile făceaŭ în lume. Toţi ḑiseră de-o-dată Domnuluĭ: Noĭ suntem norodul tĕŭ şi oile păşiuniĭ tale, ocupaţiunea nóstră va fi de a bine-cuvênta sfântul tĕŭ nume, din ném în ném vom vesti lauda ta.

PSALMUL LXXIX

Se citeşte în titlul Vulgateĭ: In finem pro his que commutabuntur, testemonium Asaph Psalmus. Şi grecul adaogă ὑπὲρ τοῦ Ἀσσυρίου. Dacă se admite acéstă adăogire va trebui să spunem că este o profeţie care se rapórtă la captivitatea Ebreilor sub Salmanasar saŭ sub Nabuchodonosor, şi în adevĕr tot contextul arată rugăciunea unuĭ popor care geme sub tirania unuĭ stăpân strein. Cele-l'alte cuvinte ale textuluĭ aŭ fost explicate în fruntea altor psalmĭ, maĭ cu seamă pro his commutabuntur, a căruĭ discutare se póte vedea înaintea psalmuluĭ XLIV. Nu rĕmâne de cât testimonium, şi aceea înseamnă saŭ că psalmul a fost cântat pe o melodie numită עדות (edut), saŭ pentru că conţine mărturisirea credinţeĭ şi încrederea captivilor pentru care a fost compus. Aşa póte să'ĭ fie autor, póte iarăşĭ să nu fie de cât cântătorul, şi cred că trebue a se înţelege *Psalmus Asaph* şi nu testimonium Asaph, Psalmus, de şi se citeşte ast-fel în grec şi chiar în latin.

Urmând pe cea maĭ mare parte din interpreţĭ, acest psalm ar fi o rugăciune profetică asupra stăreĭ Iudeilor captivĭ în Asiria saŭ Babilonia. Dar fiind-că numaĭ lecţiunea celor LXX pune *pro Asirio*, care autorisă pre interpreţĭ a determina acest sens, se póte dispensa cine-va de a o recunóşte şi atuncĭ a nu vedea în acest imn de cât starea credincioşilor, în total şi în particular, gemênd sub greutatea necazurilor şi cerênd ajutorul Domnuluĭ. In

acest punct de vedere psalmistul va fi ca o operă potrivită cu trebuinţele tuturor nenorociţilor, fie Iudeĭ, fie creştinĭ. Este de crezut, că Profetul a pus în Biserică o formulă de rugăciune aplicabilă pentru tóte timpurile, căcĭ în totdéuna vor fi printre servitorĭĭ luĭ D-ḑeŭ, ómenĭ persecutaţĭ şi suferinḑĭ

VERSURILE 1, 2, 3.

Cela ce paştĭ pre Israil ia aminte; cela ce povĕţueştĭ ca pre o óie pre Iosif; cela ce şeḑĭ pre heruvimĭ arată-te. Înaintea luĭ Efrem şi Veniamin şi Manasi. Deştéptă puterea ta, şi vino ca să ne mântueştĭ pre noĭ.

Unesc aicĭ aceste treĭ versurĭ pentru că ele sunt legate în ebreŭ şi în grec, unde sunt reduse la douĕ; întâiŭ până la *Înaintea luĭ Efrem*, şi al doilea de la aceste douĕ cuvinte până la finele versuluĭ. Acésta nu pune nicĭ o diferinţă în text şi versiunile ce se acordă cu textul, căcĭ de şi ebreul pune *qui pascis Israel* şi Vulgata *qui regis Israel*, este evident acelaş lucru şi verbul ebreŭ רעה, are douĕ însemnărĭ. D-ḑeŭ este invocat aicĭ *conductorul* luĭ Israel, pentru că tótă naţiunea Israeliţilor era poporul sĕŭ, este invocat ca păstorul luĭ Iosif, pentru că profetul voind să specifice în urmă pre Efrem şi Manasi, se cuvenea de a face menţiune de părintele lor. In fine D-ḑeŭ este învitat a se arăta celor treĭ triburĭ Efrem, Veniamin şi Manasi, căcĭ aceste treĭ triburĭ (eşite din Rahila) formaŭ împreună un deşert, o singură grupă care era pusă la partea occidentală a chivotuluĭ, şi aveaŭ totdéuna înaintea ochilor chivotul legiĭ. Acéstă sfântă ladă a Testamentuluĭ o indică psalmistul prin aceste cuvinte: *O tu carele şeḑĭ pre cheruvimĭ.* Se ştie, că propriatorul, pe care se arată majestatea divină era acoperit de aripile a douĕ figurĭ de heruvimĭ.

Dacă se raportă acest psalm la captivitatea Iudeilor, va fi cea a celor ḑece triburĭ, însemnată prin Iosif şi prin ceĭ doĭ fiĭ aĭ sĕĭ, Efrem şi Manassi; căcĭ casa luĭ Iosif era în capul împărăţieĭ întemeiată de Ieroboam, şi distrusă de Salmanasar. Va fi acea a celor l'alţĭ Iudeĭ caracterisată în general prin Israil, capul a tótă naţiunea, şi prin tribul luĭ Veniamin, care rĕmase totdéuna unit cu acel a luĭ Iuda; şi va fi marea captivitate sub Nabuchodonosor.

Este evident, prin urmare, că numindu-se Israil, Iosef, Veniamin, Efrem, Manassi, Profetul are intenţiunea de a cere protecţiunea divină pentru tot poporul ebreŭ.

MEDITAŢIUNI

In orĭ-ce stare de strîmtorare şi de miserie am fi noĭ, să nu uităm nicĭ-o-dată că D-ḑeŭ ne guvernă totdéuna, că

el este totdéuna păzitorul și păstorul nostru. Ori de vieţuim, ḑice Apostolul, ori de murim, suntem totdéuna aĭ Domnuluĭ. Câtă mângâere trebue să ne inspire acéstă ideie.

Profetul rechiamă amintirea patriarchilor, ca să fortifice confienţa sa, și pentru ca să atingă inima luĭ D-ḑeŭ. Aceștĭ șefĭ aĭ naţiuneĭ sfinte primiră din cer miĭ de mărturiĭ de protecţiune și D-ḑeŭ bine-voește a fi numit în sfintele scripturĭ, D-ḑeul luĭ Abraam, Isac și Iacob. Noĭ avem în creștinism motive mult maĭ atingĕtóre de propunere; suntem fraţiĭ luĭ Iis. Chr, fiiĭ dureriĭ, preţul sângeluĭ sĕŭ. Ne este permis de a rechema iarășĭ pre stăpâniĭ și conducĕtoriĭ noștri în credinţă, pre Sfinţiĭ Apostolĭ, pre glorioșiĭ martirĭ, pre patroniĭ locurilor, în care vieţuim, pre aceĭ ce ni s'aŭ dat în ḑiua botezuluĭ, aceĭ ce s'aŭ sfinţit în starea ce am îmbrăţișat; dar Iis. Chr., este meditatorul perpetuŭ după D-ḑeŭ, și numaĭ el aŭ făcut Biserica fecondă în fructele sfinţenieĭ. Să ne apropiem deci cu încredere, ḑice Apostolul, de tronul graţieĭ, pentru ca să obţinem în timp bine primit ajutorul de care avem trebuinţă.

Majestatea luĭ D-ḑeŭ nu descinde maĭ mult asupra herubimilor, care acoperea chivotul legeĭ. Umbrele aŭ dispărut și noĭ avem în sacramentul luĭ Iis. Chr., pre însușĭ D-ḑeul herubimilor dinaintea căruia se închină tóte puterile cerestĭ. Nu maĭ este o aparițiune trecĕtóre ce o face printre ómenĭ, el locuește cu eĭ, intră în eĭ, și 'ĭ nutrește cu propria sa substanţă.

Póte fi vre-o tristeţă pe care să nu o alunge acéstă cercetare divină? este vre-un necaz, care să nu fie îmblânḑit?

Profetul saŭ aceĭ în numele căruia vorbește nu se mărginesc a se ruga pentru orĭ carii particularĭ, eĭ se interesézĕ de trebuinţele naţiuneĭ întregĭ; eĭ descriŭ chiar principalele părţi ale acestuĭ popor, probabil cele maĭ supĕrate și maĭ lipsite de ajutor. Prin aceea învĕţăm douĕ lucrurĭ: întâiŭ că toţĭ membriĭ némuluĭ omenesc aŭ drept la rugăciunile nóstre; al doilea, că ceĭ maĭ îndepărtaţĭ din împărăţia luĭ D-ḑeŭ trebue să ne atingă particularminte. Noĭ nu trebue să vedem nicĭ-o-dată cu un ochiŭ indeferent atâţia idolatri, atâţia ereticĭ, atâţia libertinĭ, atâţia desfrânaţĭ, mergând în calea erorieĭ saŭ a crimeĭ.

Triburile luĭ Efrem saŭ Manassi părăsiră pre D-ḑeul luĭ

Iacob, ca să adoreze pre idolii lui Ieroboam. Lor le trimise D-ḍeŭ atâția profeți și prin acéstă providență milostivă, se găsea încă sub impiosul Achab, șépte mii de ómeni în Israil, carî n'aŭ plecat genunchiul lui Baal.

Rugăciunile Sfinților iarăși aŭ obținut convertirea unei mulțimi de idolatri și de creștinî réi. Să nu cercetăm de a solicita de la părintele milostivirilor chiar în favórea unei mulțimi de idolatriĭ, a inimicilor sĕi chiar, să'l rugăm de a se manifesta acestor orbî, de a întinde forța brațului sĕŭ pentru a'i mântui.

VERSUL 4.

Dumneḍeule, întórce-ne pre noi și arată fața ta și ne vom mântui.

Traduc, *grăbește întórcerea ta*, pentru a intra în gândirea acelor carii privesc acest psalm ca strigătul Israeliților exilați și captivi. Intr'un înțeles mai spiritual și póte mai literal, ar trebui să se traducă: *Intórcere*. Israeliții captivi avéŭ încă mai multă trebuință de conversiunea inimei de cât de întórcerea în patrie.

Acest vers este ușor și tot acelaș în text și versiuni....

MEDITAȚIUNI

Totdéuna avem trebuință de douĕ conversiuni, una a lui D-ḍeŭ către noi, și alta a nóstră către interiorul nostru. Dacă D-ḍeŭ nu se va întórce către noi, nicî-o-dată nu ne vom întórce către D-ḍeŭ; căcî ast-fel este miseria nóstră că noi putem să eșim din noi, dându-ne la obiectele create, dar nu putem, dacă D-ḍeŭ nu ne întêmpină cu darul sĕŭ, să reintrăm în noi înșine și să cugetăm asupra rĕutăților nóstre.

Profetul cere, ca D-ḍeŭ să arate fața sa ceea ce este prima operațiune a grației. Când ne întórcem către obiectele sensibile, noi nu vedem fața lui D-ḍeŭ, credința nu ne face presință acéstă frumuseță esențială, care face bucuria spiritului și mulțumirea inimei. Obiectele pasiunilor nóstre sunt ca un vĕl întins, care ne acopere vederea ființei necreate. Când raza harului sfășie acest vĕl, începem a vedea fața Domnului, ne apropiem de el, pĕtrundem hausul inimei nóstre.

Iată preliminarele uneĭ adevĕrate conversiunĭ și calea mântuireĭ ni s'aŭ arătat fără obscuritate.

VERSUL 5.

Dómne Dumnedeul puterilor, până când te veĭ mânia spre ruga robilor tĕĭ?

In ebreŭ este *poporul tĕŭ;* în câte-va ediţiunĭ greceștĭ este *robilor tĕĭ.* Este tot acelaș sens.

Israil era poporul și servitorul luĭ D-dĕŭ. Ebreul dice: până când veĭ fumega tu? ca să arate mânia cea mare a luĭ D-dĕŭ, căcĭ când vre-unul este în furie se pare că focul și fumul ĭ es din nărĭ. Este o metaforă fórte cunoscută.

Sensul profetuluĭ, rugându-se în numele poporuluĭ, este acesta: că D-dĕŭ se pare a fi nesimţitor la rugăciunea servitorilor sĕĭ, o respinge, că acéstă rugăciune în loc de a'l îmblândi, aprinde și maĭ mult mânia sa; saŭ maĭ bine, că marea mânie a D-dĕuluĭ oștirilor e rĕspândită ca o colónă de fum, ca un nor care împiedecă, ca rugăciunea poporuluĭ sĕŭ să ajungă până la el. In acelaș sens și pentru acelaș subiect dicea Ieremia: aĭ întins nourĭĭ care împedecă rugăciunile nóstre a veni la tine.

Este adevĕrat, că în timp de 70 anĭ de captivitate, mulţĭ Israeliţĭ, sincer convertiţĭ, reintrară în legătură cu Domnul, care le ertă pĕcatele; dar de și eĭ cereaŭ să fie restabiliţĭ în patrie, n'aŭ fost ascultaţĭ, și aŭ trebuit ca tótă naţiunea să sufere pedépsa însemnată în decretele provedinţeĭ.

MEDITAŢIUNI

Augustin observă fórte bine că prin pocăinţă intra cine-va în drepturile de fiŭ a luĭ D-dĕŭ, dar trebue numaĭ puţin să fie supus la pedepsele ce le ordonă D-dĕŭ. Un părinte primește pre fiul sĕŭ în casa sa, dar nu lasă de a'l pedepsi pentru ca să fie în urmă maĭ blând și maĭ supus. Nu este de pedepsele temporale ca de pata pĕcatuluĭ. D-dĕŭ o șterge când în adevĕr e pocăit. Calea întórcereĭ către D-dĕŭ este totdéuna deschisă și nicĭ-o-dată el nu se înarmézĕ de mânie contra pĕcătosuluĭ, care cere sincer a fi stabilit în starea haruluĭ: dar D-dĕŭ cere satisfacţiunile: și dacă trimete necazurĭ, ca pedépsă a pĕcatuluĭ, nu primește totdéuna rugăciunea aceluĭ ce cere a fi isbăvit de nevoile sale. Iis. Chr. carele era însușĭ sfinţenia, ruga pre părintele sĕŭ de a întórce de la el acel pahar amar ce i se da, și rugăciunea

n'aŭ fost ascultată. Nu ne rĕmâne dar de cât să urmăm marele exemplu ce ni s'aŭ dat, și să ḑicem Domnuluĭ: *fie voia ta.*

VERSUL 6.

Hrănine-veĭ pre noĭ cu pâne de lacrimĭ și ne veĭ adăpa cu lacrimĭ întru mĕsură.

Se póte repeti *până când*, pentru ca acest vers se pare legat cu cel precedent, și maĭ toți interpreții convin în acésta. Ebreul ḑice *hrăni-ĭ-veĭ*, dar este ușor de a vedea acelaș sens: Profetul vorbește în numele a tot poporul; el a putut să se privéscă acum ținênd locul sĕŭ, și acum însemnându-l prin a treia persónă.

Acest pahar de mĕsură s'a ḑis în ebreŭ un *pahar triplu.* Traducțiunea literară ar fi: Bibendum praebes iis, de lacrymis triental. Acest cuvênt *triental* exprimă a treia parte a uneĭ mĕsurĭ, care conținea la ebreĭ douĕ-spre-ḑece mĕsurĭ ordinare (cupe): așa că paharul de care vorbește aicĭ profetul, ar fi împătritul cupelor de care se servea în decomun; și acésta de sigur un vas prea mare; Pre acest vas 'l indică cuvêntul ebreŭ שלוש. Expresiunea celor LXX ἐν μέτρῳ nu este așa de lămurită, dar se înțelege destul de bine. Fără ebreŭ, s'ar putea traduce: Adăpatu-i-aĭ cu un pahar plin de lacrimĭ: și acésta ar arăta în deajuns mărirea întristăriĭ ce încerca acest popor.

In text, verbele sunt la trecut, (cibâsti, potasti) dar se pot lua prin viitor; și sunt ebraiștĭ, cariĭ traduc prin present. Este de o potrivă pentru sens.

Uniĭ înțeleg aceste cuvinte *in mensura*, de o mĕsură proporționată cu forțile acestuĭ popor și aproprie cu acest subiect locul în care Apostolul ḑice, că D-ḑeŭ nu ne trimete necazurĭ, care să fie peste puterile nóstre. Acest sens este, adevĕrat, dar nu se împacă nicĭ cu textul, nicĭ cu urmarea gândirilor Profetuluĭ.

MEDITAȚIUNI

Este rar ca să se găséscă o națiune întrégă în imprejurările descrise aicĭ de Profetul; ca ea în general să se nutréscă cu pâne de lacrimĭ, și să fie adăpat cu paharul amărăciuneĭ; adică ca să sufere toțĭ membriĭ sĕĭ, să fie toțĭ sĕracĭ, în durerĭ și robie. D-ḑeŭ venise la aceste extremități în privirea poporuluĭ lui Israil, pentru că idolatria infectase tótă națiunea acésta, și trebuiaŭ ispite îndelungate pentru ca să'l aducă iarăș la adevĕratul cult. Dar nu este rar, ca particulariĭ să fie puși de providență în niște

situaţiunĭ prea dureróse; acésta se întêmplă chiar drepţilor, şi sfinţiĭ, maĭ mult de cât ceĭ-l'alţĭ ómenĭ, aŭ frânt pânea cea aspră a necazurilor. D-ḑeŭ le-aŭ dat cupa amărăciuneĭ şi eĭ aŭ bĕut'o până la sfârşit. In aceste ocasiunĭ eĭ aŭ putut să reciteze cântarea, care ne preocupă aicĭ. Dar resignaţiunea lor la voinţele luĭ D-ḑeŭ nu eraŭ maĭ puţin perfecte. Eĭ aŭ împins mărinimia saŭ maĭ bine dragostea de Iis. Chr. până la a iubi suferinţele lor. Poporul Iudeŭ n'avea exemplul acestuĭ D-ḑeŭ Mântuitor. El nu punea ca noĭ durerile sale la piciórele Cruceĭ; nu gusta ca noĭ ungerea, care curge de pe Golgota; să ne profităm de asemenea folóse, şi să ne susţinem ca şi Apostolul prin ştiinţa luĭ Iis. Chr. rĕstignit.

VERSURILE 7, 8.

Pusu-ne-aĭ pre noĭ întru prigonirea vecinilor noştri şi vrăşmaşiĭ noştri ne-aŭ batjocorit pre noĭ. Dómne D-ḑeul puterilor, întórce-ne pre noĭ şi arată faţa ta şi ne vom mântui.

La versul 7 Ebreul ḑice: Tu ne-aĭ pus gâlcéva vecinilor noştri: adică: aĭ dat obiect de cuvinte uricióse şi insultătóre vecinilor noştri. Textul, Septuaginta şi Vulgata daŭ acelaş sens. Ebreul adaugă: inimiciĭ noştri ĭ-aŭ rîs saŭ batjocorît, de asemenea ebraiştiĭ, ca să intre în sensul acesta, saŭ pentru ca să înlăture greşala, traduc: Inimiciĭ noştri s'aŭ bucurat în sine; în latineşte *subsannaverunt apud se*. Ieronim şi parafrasa haldaică n'aŭ recurs la acésta şi traduc: subsannaverunt nos.

In privirea versuluĭ al 8-lea este repeţirea celuĭ al 4-lea adăogând *virtutum* care nu este în acela. Sensul versuluĭ al 7-lea este fórte lămurit. Poporul captiv saŭ în general tot omul persecutat şi suferind represintă Domnuluĭ, că aŭ devenit obiect de ură, de derîderĭ, insulte vecinilor şi inimicilor sĕĭ.

Aicĭ e culmea supĕrărilor pentru nenorociţĭ. Eĭ suferă cu maĭ multă răbdare, sărăcia, bólele, exilul, însuşĭ mórtea, de cât dispreţul' derîderea acelor ce'l înconjóră. Profetul vorbeşte, fiind prea instruit de caracterul ómenilor. Este de creḑut că pentru a linişti furia interióră ce le causéză umiliaţiunea, adaugă acésta. Dómne, grăbeşte întórcerea nóstră, aratăţĭ faţa ta etc.

MEDITAŢIUNI

Sunt douĕ lucrurĭ maĭ totdéuna neînţelese; întâiŭ că sunt ómenĭ carĭ aŭ plăcerea a insulta pre ceĭ nenorociţĭ, carĭĭ

se laudă cu necazurile semenilor sĕĭ, ca să le întórcă în ridicol. Când acești nenorociți ar fi pedepsiți pentru o greșală, ar fi lipsa de umanitate ca să mai adauge la suferința lor o greutate așa de enormă ca a disprețuluĭ. Acéstă procedare nu este rară, și de mult s'aŭ ḑis, că nimic nu face ca sărăcia să fie mai aspră de cât ridicului ce ea atrage.

Săraciĭ sunt partea aceea a némuluĭ omenesc căreia nu se presupune nicĭ o virtute, în care nu se scuză nicĭ un defect, pentru care cineva să nu îndrăsnéscă a se interesa, cu care este rușine a se uni, contra căruia se declară fără să se gândéscă la condamnarea căruia se grăbește a subscrie. Eĭ sunt priviți ca lepădătură a ómenilor, ca nedemnĭ de a locui pământul, și momentul de pe urmă a lor este acela din viéța lor, când 'ĭ laudă.

Un alt obiect, care nu ne surprinde mai puțin, când se consideră lumina rațiuneĭ și a credinței, este că toți ómeniĭ sunt zeloși de stima semenilor sĕĭ. Fie-care 'și face un fel de cerc unde pretinde, că este ceva. Să se ia condițiunile cele mai obscure, cele mai próste chiar, aceĭ cariĭ sunt concentrați aicĭ ambiționéză de a fi pe óre-care picior de considerație. Totuși, omul bine apreciat, ce este el? De multe vécurĭ 'l judecă, scrie asupra defectelor sale, asupra slăbăciunilor, miserieĭ sale, ba chiar spun și adevĕrul asupra acestor puncte; dar ce progres aŭ făcut până acum știința despre om? Chiar aceĭ, cariĭ aŭ scris și vorbit mai bine pentru ca să înainteze în știința acésta, nu se cunoșteaŭ pre sine, și nu simțea că deșertăciunea era principalul motiv al cuvintelor lor. Evangelia bine meditată, ar face ca ómeniĭ să se găséscă demnĭ de ură și dispreț; 'ĭ-ar învĕța că, când 'ĭ considera ceva, 'ĭ pune la locul ce li-s'aŭ dat; le-ar arĕta în înțelepciunea necreată redusă pentru dragostea nóstră la starea umilinței celeĭ mai extreme, modelul adevĕratuluĭ merit, și mĕsura cea dréptă de ceea ce trebue să fim. Dar cartea acésta, atât de mult cetită și puțin studiată, n'a perfecționat unĭ de cât teoria, și n'a trecut în practică de cât la un numĕr prea mic. Se mai daŭ încă multe lecțiunĭ de virtute, dar nu trebue de cât una, aceea de a ne învĕța să iubim umilința. Se daŭ multe metóde de rugăciune: nu trebue de cât una, de a se uni cu Iis. Chr., care ḑice prin proorocul sĕŭ, că numaĭ este om, ci verme al pământuluĭ, ocara și disprețul ómenilor.

VERSURILE 9, 10.

Viea din Egipet o aĭ mutat, depărtat-aĭ némurile și o aĭ rĕsădit pre ea. Cale aĭ făcut înaintea eĭ și aĭ sădit rădăcinele eĭ și a umplut pământul.

Profetul vorbește acum de poporul sĕŭ ca de o vie scumpă de care a îngrijit D-dĕŭ de la început. Acéstă metaforă este fórte comună în profeți, și Iis. Chr. s'a servit de ea pentru a designa pre poporul Iudeŭ, și îngrijirile bine-făcĕtóre, ce D-dĕŭ a avut pentru el.

Versul 9 este în totul asemenea în text și versiuni; se vede aicĭ strămutarea luĭ Israil din pământul Egiptuluĭ, alungarea némurilor din pământul Chanaan și stabilirea Israeliților în acéstă țară.

In versul 10, în loc de, tu aĭ fost conducĕtorul luĭ în călĕtorie, ebreul dice: tu aĭ pregătit înaintea luĭ, ceea ce însémnă: tu aĭ deschis calea înaintea acestuĭ popor; acésta revine cu lecțiunea celor LXX și a Vulgateĭ. Un povățuitor pregătește și deschide calea acelora pre carii povĕțuește. In restul versuluĭ nicĭ o diferință.

Acéstă expresiune *ea aĭ umplut pământul*, trebue să se înțelégă de țara luĭ Chanaan; care în urmă a fost plină de Israeliți.

MEDITAȚIUNI

Nu este plantă maĭ fecundă în fructe bune de cât via; dar nu este alta, care să céră maĭ multă cultură; iarăși nu este nicĭ una maĭ desprețuită de cât dênsa, când este sterilă, numaĭ de foc este bună; închipuire naturală a stărel nóstre pre pământ. Ast-fel Iis. Chr. se servea de acéstă comparație ca să arate ce trebue să fim noĭ în câmpul părinteluĭ de familie, și la judecata căruia trebue să ne așteptăm dacă nu avem fructe. Focul va fi partea nóstră, și va fi un foc, care nu se va stinge. Ceea ce Profetul dice de poporul luĭ D-dĕŭ transportat ca o vie din pământul rĕŭ al Egiptuluĭ și transplantat în pământul făgăduit, este o figură a omuluĭ eșit din robia pĕcatuluĭ și pus în casa luĭ D-dĕŭ, pentru ca să se bucure de libertatea fiilor. Iis. Chr. este via și noĭ mlădițele. Trebue să rĕmânem întru el ca să purtăm fructele mântuireĭ și câtă întindere are acéstă expresiune a rĕmânea în Iis. Chr.! Este a depinde numaĭ de el, a'l învita, a lucra pentru el, a gândi numaĭ la el, mlădița nu este ea din bucium (trunchiŭ)? póte ceva dacă nu este unită cu dênsul? acéstă asemĕnare trebue să fie meditată, pentru ca să fie înțelésă și nu va înceta cineva a o medita, dacă începe o-dată a o înțelege.

VERSURILE 11, 12.

Acoperit-aŭ munţii umbra eĭ şi mlădiţele eĭ cedriĭ luĭ Dnmneḑeŭ. Intins'aŭ viţele sale până la mare, şi până la rîurĭ odraslele sale.

Profetul voeşte să spue, că poporul luĭ D-ḑeŭ s'aŭ înmulţit aşa că locueşte toţĭ munţiĭ pămêntuluĭ Chanaan, că ocupă tótă ţara, care se întinde de la marea Palestineĭ până la marea Roşie şi de la aceste mărĭ până la Eufrat. Ast-fel fu în adevĕr întinderea împărăţieĭ Israiltenilor sub David şi Solomon.

In ebreŭ este: Munţiĭ aŭ fost acoperiţĭ de umbra sa şi cedriĭ de ramurile sale; tu aĭ întins ramurile sale până la mare, şi până la fluviŭ odraslele sale. Este evident, că nu diferă de versiunĭ pentru sens. Se ştie că cedriĭ luĭ D-ḑeŭ sunt cedriĭ marĭ. In scriptură se caracterisĕză prin numele luĭ D-ḑeŭ, tot ceea ce este mare.

MEDITAŢIUNI

Când Biserica este întristată de pustiirile impietăţiĭ, a eresieĭ, desfrânărĭĭ, ne aducem aminte de ḑilele milostivireĭ Domnuluĭ; timpurile când acéstă sfântă soţie producea fructe imense de bine-cuvêntare. Să ne întristăm de perderile sale, dar să nu ne descurajăm, şi să îndoim căldura nóstră pentru ca să îndeplinim golul făcut de Iad. Să arătăm luĭ D-ḑeŭ îngrijirile ce a avut pentru ea de atâtea vécurĭ; să imputăm lenevireĭ nóstre o parte din vijeliile care o tulburĕ, Israeliţiĭ robĭ Babilonuluĭ cunoştea fără-de-legile lor. Daniel ḑicea: «Dómne, D-ḑeule puternic şi înfricoşat, am pĕcătuit, am călcat legea ta cea sfântă; nu ne-am supus profeţilor tĕĭ, carĭĭ aŭ grăit Domnilor noştri, părinţilor, şi la tot poporul tĕŭ. Tu eştĭ drept, Dómne şi în partea nóstră nu este de cât confusiune şi ruşine. Totuşĭ, aduţĭ aminte de noĭ, Dómne, care aĭ scos acest popor din Egipet şi numele tĕŭ a fost chemat în cetatea sfântă, sanctuarul tĕŭ a fost printre noĭ; dacă nedreptăţile nóstre meritĕ tóte rĕsplătirile tale, ajută-ne pentru tine însuţĭ, interesul glorieĭ tale facă ca să găsim ertare înaintea ta».

VERSURILE 13, 14.

Pentru ce aĭ surpat gardul eĭ și o culeg pre ea toți cei ce trec pe cale? O a stricat pre ea vierul din pădure, și porcul sĕlbatic o a păscut pre ea.

Profetul susține metafora, el întrébă pentru ce a lăsat Domnul via expusă predăciuniĭ; toți trecĕtoriĭ o culeg, porcul sĕlbatic o strică, animalele sĕlbatice o aŭ ros până în rĕdăcină

Expresiunea *singularis ferus*, rĕspunde cu grecul μονιὸς ἄγριος. Acest μονιὸς este un substantiv cum se vede în Hesycius, în Suidas și într'o fabulă a luĭ Isop. S'ar putea traduce *solicitarius* saŭ bestia singuratica; ceeea ce trebue a se înțelege de un animal, care nu vieţuește în societate, precum: porcul sĕlbatic, lupul, tigrul. Αγριος póte să însemneze si agrestis (de câmp) și prin aceea se traduce exact ebreul, care ḍice *bestia agri*; dar fiind-că este vorba de animale sĕlbatice, Vulgata a putut să pue *ferus*, care rĕspunde iarăș luĭ ἄγριος.

In urmare, pin aceste cuvinte de vierul de pădure, și porcul sĕlbatic, trebue a se înțelege inimiciĭ poporuluĭ luĭ D-ḍeŭ, ca Salmanasar și Nabuchodonosor, dacă acest psalm privește captivitatea ebreilor. Dacă este vorba de sórta nenorociților, bestiele feroce anunțate prin profetul vor indica tot felul de inimicĭ, persecutorĭ calomniatorĭ saŭ simplu adversităţĭ, care să tulbure liniștea societăţilor și a particularilor.

MEDITAȚIUNI

In aceste versurĭ este o imagine așa de înspăimêntătóre pre cât și naturală de starea unuĭ suflet pe care pĕcatul obicĭnuit l'aŭ cufundat în îndărătnicie. Domnul 'l lasă întru cât-va fără apărare, fără gard; tóte obiectele sensibile o pustiesc; acele care 'ĭ lingușesc pasiunea dominantă 'ĭ cauzéză tulburărĭ, care se înmulțesc neîncetat. Râmăturile acesteĭ pasiunĭ precipită pre om în excesul scandaluluĭ. Se întêmplă adese orĭ, ca aceste excese să atragă perderea onóreĭ, a bunurilor vremelnice, a sănătăţiĭ, a vieţeĭ chiar.

Rĕcéla în serviciul Domnuluĭ iarăș se póte recunóște în trăsurile profetuluĭ. Acéstă stare diferă mult de acea a uneĭ viĭ neîngrădite, și care este expusă la prada tuturor trecĕtorilor. Dacă se maĭ conservă câte-va fructe bune, rar se întêmplă să se cócă deplin. Le cultivă până la un timp, pe urmă le părăsește: și lumea care are prea multă influință într'o inimă lâncedă și nestatornică, turbură tóte o-

perațiunile unei culturi exacte și regulate. Profetul ḍice că D-ḍeŭ însuși 'i-a *surpat gardul*; pentru că încetéză de a privighea la conservarea sa, că îngădue furtuni care o clătesc mai întâiŭ, si care o rĕstórnă pe urmă. Reflectând asupra sa însuși, trebue a examina, dacă nu se găsește în interiorul sĕŭ vre-o inclinare nenorocită, care se aséměnă cu o bestie sĕlbatică, și devastéză moștenirea părinteluĭ de familie, care împedică ca ramurile vieĭ să fie totdéuna fórte unite cu buciumul principal, care este Iis. Chr.

VERSURILE 15, 16.

Dumneḍeul puterilor întórce-te dar și caută din cer și veḍi, și cercetéză via acésta. Și o săvârșește pre ea pre care o a sădit drépta ta ; și preste fiul omenesc pe carele l'aĭ întărit ție.

Este o rugăciune făcută de Profetul, pentru a obținea ca cerul se fie bine-voitor pentru poporul sĕŭ. Tóte expresiunile versuluĭ al 15-lea tind la acest obiect, și nu este nicĭ o diferință între text și versiunĭ.

Dar în versul 16 ebraiștiĭ vĕd surculum, unde cetim, *perfice eam*; acésta este destul de surprinḍĕtor, pentru că cuvêntul ebreŭ וכנה însémnă *et perfice eam*. Ceĭ LXX aŭ tradus'o καὶ κατάρτισαι αὐτὴν și noĭ ne ținem de lecțiunea lor, fără a condemna pre cea a ebraiștilor, care în fond nu dă un alt sens.

Ceĭ LXX ḍic în urmă, καὶ ἐπὶ υἱὸν ἀνθρώπου și Vulgata *et super filium hominis*, pe când nu este nimic în ebreŭ, care să rĕspundă cu hominis, așa că acest text ḍice numaĭ *și* (consideră) *pre fiul ce l'aĭ întărit pentru tine*; acésta iarăși este de mirare, pentru că maĭ jos la vers. 18 este *fiul omuluĭ* într'o frasă care nu este repețirea aceștia. Și aicĭ preferăm lecțiunea celor LXX.

Dar cine este fiul omuluĭ de care vorbește profetul? Parafrasa haldaică recunoștea fără îndoială că acesta e *regele Mesia*; pentru că toți părinții Bisericeĭ și maĭ toți interpreții cred ast-fel. Iis. Chr. s'a numit de atâtea orĭ fiul omuluĭ, și el a reparat ast-fel ruinele națiuneĭ sfinte, chemându-o, ca să facă cu némurile o singură Biserică, nu se póte aplica la alta de cât la el, cuvêntul profetuluĭ. Cugetarea sa este de a cere în ajutor milostivirea Divină pentru poporul sĕŭ în considerațiunea luĭ Mesia viitor, care trebuia să iasă din el, și care era acel ce D-ḍeŭ 'l întărise pentru totdéuna gloriei sale.

MEDITAȚIUNI

După ce a propus multe cuvinte capabile de a îmblânḍi mânia luĭ D-ḍeŭ, Profetul întrebuințéză cel maĭ efi-

cace din tóte, care este făgăduința de a da poporului sĕŭ *pre fiul omuluĭ*, Mesia, așteptat de atâtea veacurĭ. El 'l privește ca existând deja dar în decretele divine; și nu se îndoește că o privire a celuĭ Etern asupra acestuĭ obiect din complăcerile sale nu'l determină a conserva *viea*, a o repara a răsplăti relele ce 'i-s'a făcut.

Dacă acest Mesia viitor a inspirat atâta încredere unuĭ profet, care trebue să fie sentimentele nóstre, când noĭ putem ḑice cu Apostolul Ion, că l'am auḑit și l'am vĕḑut și l'am pipăit? In tóte necazurile ce putem să ḑicem maĭ mult luĭ D-ḑeŭ ca să'l atingă de compătimire de cât aceste cuvinte: *Privește, Dómne, la acest Fiŭ al omuluĭ, ce l'aĭ întărit spre gloria ta!* Ce este maĭ mângâitor de cât acest mare adevĕr: Fiul celuĭ Prea-Inalt este și Fiul omuluĭ, prin urmare semenile meŭ, fratele meŭ; Decĭ să mĕ tem sub protecțiunea luĭ, și ce n'așĭ întreprinde și suferi după exemplul sĕŭ?

VERSUL 17.

Arsă fiind cu foc și săpată afară; de către certarea feței tale vor peri.

Cred că acesta e sensul acestuĭ vers obscur în ebreŭ, latin și grec, care se acordă în expresiunĭ, fără a se lămuri mutualminte Unĭĭ traduc: Ceea ce s'aŭ pustiit de foc, cea desrădăcinată va peri înaintea feţeĭ tale indignate, ca să arate, că dacă D-ḑeŭ privește cu indignare pre inimicĭĭ poporuluĭ sĕŭ, tóte pustiirile sale vor înceta. Pentru că acéstă interpretare să aibă loc, ar trebui că *incensa et sufosa* să fie la plural și la neutru, ceea ce nu este nicĭ în grec nicĭ în ebreŭ, cel puțin la plural (în ebreŭ nu este neutru) așa *incensa et sufosa* trebue să construească cu *vinea*. Alțiĭ ḑic: *Viea ta este pustiită de foc, ea este desrĕdăcinată: dar făptuitoriĭ, acestor pustiirĭ vor peri înaintea mâneĭ feţiĭ tale.*

In text și versiunĭ nu se vede *făptuitoriĭ acestor pustiirĭ*. Profetul s'aŭ rugat până aicĭ; și pentru ca să 'i-se pue aicĭ în gură o profeție pentru distrugerea inimicilor poporuluĭ luĭ D-ḑeŭ: pe când este fórte natural ca, continuând a implora ajutorul divin, el reprezintă că totul va peri, dacă D-ḑeŭ continua a fi întru mânie.

Se póte numaĭ puțin alege între aceste treĭ explicațiunĭ, care tóte aŭ un sens bun, și tóte sunt sprijinite de un mare numĕr de interpreți.

MEDITAȚIUNI

Fer. Augustin s'aŭ determinat pentru interpretarea, care i-s'aŭ părut maĭ proprie sensuluĭ moral ce voia să'l tragă

din acest vers. El înțelege că D-ḍeŭ înarmându-se de mânie contra inimicilor mântuireĭ nóstre, oprește pustiirele ce causézã în sufletul nostru, figurat prin viea de care vorbește profetul. Dar care sunt aceste pustiirĭ? Acele ce Psalmistul le indică prin cuvintele *arse cu foc și săpată afară.* Tóte pĕcatele nóstre, ḍice sf. doctor, vin de la lăcomie și frică. Se revoltă contra luĭ D-ḍeŭ, saŭ pentru că se aprinde de dragoste pentru obiectele create, saŭ că se teme de pericolul de a perde bunurile temporale, precum bogăția, reputația, libertatea, viéța. Ce face Domnul când ne previne cu darul sĕŭ puternic? El stinge în noĭ acéstă dragoste mincinósă și acéstă temere falșă. El stabilește în locul lor dragostea sfântuluĭ sĕŭ nume și temerea de judecățile sale. In locul foculuĭ profan, care pârjolește inima nóstră, el aprinde în noĭ focul sacru al dragosteĭ sale; și în locul temereĭ înjosite și servile, care ne degradézã, el ne face să ne temem de înfricoșata luĭ rĕsplătire. El arde totul în inima nóstră și stîrpește rĕdăcinile funeste pe care le-aŭ născut pĕcatul; prin aceea se săvârșește cuvêntul profetuluĭ care rógă pre Domnul de a opri întinderea foculuĭ, și pustiirea norodului sĕŭ. Domnul nu distruge rĕul fără aĭ substitui binele: stingênd dragostea aceea necurată, el aprinde focul dragosteĭ sfinte și desrădăcinând temerea sclavilor, el inspiră umilința și privegherea, douĕ efecte ale temereĭ supranaturale. Domnul nu lucrézã acéstă schimbare fără a fi înarmat de mânie contra pĕcatuluĭ; dar acéstă mânie se aséměnă cu a părinteluĭ ce voește a fi iubit, și care rĕstórnă pedicele ce le opune pĕcatul acesteĭ dragoste.

Acéstă instrucțiune nu trebue să fie considerată ca pur mistică. Ea se întinde asupra sensuluĭ literal al psalmuluĭ, presupunênd că acest vers trebue să se înțelégă de încetarea pustiirilor, de care se plânge așa de amar profetul.

VERSUL 18.

Să fie mâna ta preste bărbatul dreptеĭ tale și preste fiul omenesc, pre care l'aĭ întărit ție.

Acest vers este tot acelaș în ebreŭ, fără numaĭ că în acest text nu se găsește conjuncțiunea *și*: ceea ce este o dovadă, că omul din drépta luĭ D-ḍeŭ și fiul omuluĭ este aceeașĭ persónă. Aicĭ se vede *fiul omuluĭ* bine articulat; pentru ce să nu fie tot ast-fel și

în versul 16, unde se citește iarăși *pre care l'aĭ întărit ție?* Este o chestiune care nu atinge versiunile, pentru că *fiul omuluĭ* este exprimat în amândouĕ versurile.

Dar ce cere aicĭ Profetul? Ca D-ḑeŭ să întindă *mâna sa*, adică protecțiunea sa asupra celuĭ ce este deja om de-a drépta sa, adică pre care l'aŭ ales să lucreze lucruri marĭ, și acest om de-a drépta luĭ D-ḑeŭ, este fiul omuluĭ, ce D-ḑeŭ l'aŭ întărit pentru gloria sa. Am observat deja că nu se póte vedea în acest fiŭ al omuluĭ de cât Mesia, dacă se rapórtă cine-va la sentimentul Părinților Bisericeĭ, și chiar la acel al Ebreilor vechĭ, pentru că parafrasa haldaică vorbește de acésta în versul 16.

Uniĭ cred că acest vers privește pre Zorobabel, care fu capul ebreilor la întórcerea din robie; dar când Zorobabel ar putea fi numit omul dreptățiĭ Domnuluĭ, mi se pare că nu i-s'ar putea da titlu per excelentiam de *fiul omuluĭ*;: așa ca să se pótă ḑice de dênsul în general *Fiul omuluĭ.* Acest titlu însémnă o superioritate, care n'aŭ putut conveni de cât acelor carĭi aŭ tratat cu D-ḑeŭ imediat: ast-fel fu Ezechil numit *fiul omuluĭ* în timpul vieței sale, ast-tel fu numit Mesia pe carel vĕḑu Daniel și'l numi *fiul omuluĭ.* Maĭ adaogă tóte textele din Evanghelie în care Iis. Chr. ia acéstă numire.

Uniĭ interpreți cred că tot poporul ebreŭ aŭ fost numit fiul omuluĭ în acest vers al Psalmuluĭ, dar se vede că expresiunea acésta nu însémnă nicĭ-odată o persónă în particular, de cât un individ separat de alțiĭ și un popor întreg. De altmintrelea, ca și poporul ebreŭ, devenit obiectul răsplătirilor divine, ar fi *omul dreptelĭ Domnuluĭ?* Acest mod de vorbire însémnă un trimis al luĭ D-ḑeŭ saŭ un Profet.

In fine dacă acest psalm privește isbăvirea poporuluĭ Iudeŭ captiv la Asirianĭ saŭ Babilonenĭ, nu se póte nega că acéstă isbăvire n'ar fi o figură a rĕscumpĕrăreĭ întreguluĭ ném omenesc; și ast-fel acest om din drépta Domnuluĭ fiul omuluĭ, pe care l'aŭ avut în vedere sf. Spirit, va fi totdéuna în sensul cel maĭ sublim; Mesia adevĕratul fiŭ al luĭ D-ḑeŭ și adevĕratul fiŭ al omuluĭ.

MEDITAȚIUNI

In scriptură nu este de cât unul singur, care să se fi numit *bărbatul dreptelĭ luĭ D-ḑeŭ;* este fórte însemnat acest lucru. De alt-fel acéstă sfântă carte dă omuluĭ o mulțime de alte calificațiunĭ, când *omul luĭ D-ḑeŭ*, când *bărbatul dorirĭlor*, când omul durerilor, când omul milostivireĭ, când omul păceĭ: dar numaĭ acéstă dată ea vorbește de *omul dreptelĭ Domnuluĭ*, și acéstă denumire se dă aceluia chiar, care s'aŭ numit *fiul omuluĭ;* și nu găsesc în tótă scriptura de cât un singur *fiul omuluĭ* de care să fie

scris, că *șéde deadrépta luĭ D-ḑeŭ*, ceea-ce coprinde eminamente caracterile și drepturile omuluĭ deadrépta Domnuluĭ. Dar acest om unic este Iisus Chr., adevĕratul Mesia al luĭ D-ḑeŭ. Conchid dar, că numaĭ luĭ îĭ convine acest vers al psalmistuluĭ: *Să fie mâna ta peste bărbatul drepteĭ tale și peste fiul omenesc pe carele l'aĭ întărit ție.*

Dar ce motiv de confiență resultă din acest raționament, am spus acum că Iis. Chr. în calitate de fiŭ al omuluĭ saŭ făcut semenele meŭ și fratele meŭ. Vĕd aicĭ că el este omul din drépta celuĭ Prea Inalt, că revarsă prin urmare tóte bunătățile cerești, că prin el îĭ place Domnuluĭ să lucreze tóte minunile puteriĭ și a bunătățiĭ sale. Știŭ deja că în calitate de fiŭ al luĭ D-ḑeŭ, deopotrivă și consubstanțial cu Părintele sĕŭ; el posedă tóte comorile divinităților; dar mĕ încredințez și maĭ mult, că în calitate de *fiŭ al omuluĭ*, i s'aŭ dat tótă puterea, pentru că *El este omul din drépta Domnuluĭ*, și am o deplină siguranță că calitatea sa de *fiul omuluĭ* îl face simțitor la trebuințele nóstre. Ce a'și putea dori maĭ mult, de cât a alerga la el cu tótă încrederea?

Iată cum mĕ învață Profetul; el îmĭ vorbește precum mi-aŭ vorbit apostoliĭ cu o mie de anĭ după el; el 'mĭ desfășură marele mister al *fiuluĭ omuluĭ*, însărcinat a compătimi de relele mele, și totdéuna în putere de a le ușura.

VERSURILE 19, 20.

Și nu ne vom depărta de la tine; viene-veĭ pre noĭ și numele tĕŭ vom chema. Dómne Dumneḑeul puterilor, întórce-ne pre noĭ, și arată fața ta și ne vom mântui.

Traduc versul 19 după ebreŭ unde se citește: *Nu ne vom maĭ depărta de tine.* Tot așa voește să dică și Vulgata. Restul este cu totul conform în text și versiunĭ.

Versul diu urmă este repețirea celuĭ al 18-lea care la rândul sĕŭ este asemenea cu al 4-lea.

Se înțelege fără greutate cugetarea Profetuluĭ, el promite în versul 19, de a fi nestrămutat în serviciul Domnuluĭ, cere de a fi stabilit într'o nouă viéță, și se făgăduește a chema cu credință și statornicie numele Domnuluĭ. După care el termină cântarea sa prin rugăciunea ce o făcuse de două orĭ: *Dómne D-ḑeul puterilor, întórce-ne pre noĭ, și aratăți fața ta și ne vom mântui.*

MEDITAȚIUNI

Promisiunea de a nu ne îndepărta de D-ḍeŭ, ar fi îndrăsnéță, fără aceea ce adaogă Profetul, *că D-ḍeŭ ne va da viéță.* Ce viéță, ḍice Augustin, fără numaĭ viéța lăuntrică, viéța sufletuluĭ, viéța care ne deslipește de dragostea bunătăților create? Căcĭ ce ne îndepărtéză de D-ḍeŭ, fără numaĭ gustul ce avem de a ne bucura de bunurile sensibile. Ele ar trebui să ne înalțe până la D-ḍeŭ, care este autorul lor; și ele fixéză inclinațiunile nóstre. Dacă D-ḍeŭ nu ne dă viéță care nu este alt-ceva de cât aceea a dragosteĭ sale, este cu neputință ca noĭ să rĕmânem lipiți de suverana bunătate; cu neputință prin urmare ca să dăm sfântuluĭ sĕŭ nume tótă cinstea ce 'i se cuvine. Iată dar tot progresul sfințirĭ și al fericirĭ nóstre; aceste douĕ versurĭ din urmă îl exprimă lămurit; D-ḍeŭ ne chiamă către el; el ne descopere fața sa, ne dă viéță; rĕmânem uniți cu el, celebrăm mărirea sa, și suntem mântuiți, adică, curățiți de pĕcat și pușĭ pe calea mântuirĭ, al căruĭ termen este stăruința finală și mórtea în darul Domnuluĭ.

Dacă acest psalm privește scăparea ebreilor de robie, va fi o figură a liberărĭ nóstre de pĕcat și de miserile acesteĭ vieți. Dacă este o alegorie sub emblema acesteĭ vĭĭ, de care vorbește Profetul așa de mult, starea nóstră va fi încă însemnată prin acéstă asemĕnare. Orĭ cum am explica acest imn frumos, este pentru noĭ un isvor nesecat de instrucțiune.

PSALMUL LXXX.

Titlul este: In finem, pro torcularibus, Psalmus ipsi Asaph. Ebreul n'are *psalmus,* dar este sub-înțeles s'aŭ vorbit de *téscurĭ* la ps. 8-lea, și am raportat acéstă expresiune la Iisus Christos, care după Isaia *aŭ strîns téscul* dreptățiĭ divine, pătimind pentru noĭ, și care după Apocalips, *va strânge téscul rĕsplătireĭ* luĭ D-ḍeŭ, condamnând pre ceĭ fără de lege. Aicĭ nu póte avea loc acéstă explicațiune, pentru că acest psalm 80 nu privește direct pre Iis. Chr.

și nemijlocit ca psalm. 8. Ebraiștiĭ precum am observat deja, recunosc aicĭ un instrument de musică numit *githip*, de care n'are nimenĭ ideie, și care nu explică nimic. Unĭĭ cred, că acest cântec era destinat a fi cântat în timpul culesuluĭ, cu tóte că nu este nicĭ un singur cuvênt în text, care să designeze acéstă recoltă. Unĭĭ autorĭ ș'aŭ închipuit, că acest psalm se cântă în memoria victorieĭ reportată de Gedeon asupra Madianiților și de mórtea luĭ Zeb, unul din capiĭ lor, care fu ucis într'un *teasc* cum se vede în cartea judecătorilor. Dar nu este cel maĭ mic raport despre acest eveniment în psalm. Fer. Augustin vede în acest titlu, necazurile bisericeĭ de unde resultă douĕ efecte fórte diferite; pe de oparte răbdarea ómenilor bunĭ și de alta cârtirile celor rĕĭ, precum din teasc se scóte un must bun, și tescovina nefolositóre ce se aruncă în foc. De sigur acest psalm presintă douĕ puncte de vedere: unul de veselia piósă și altul de întristarea ca consequență a rătăcirilor luĭ Israil pedepsit de Domnul.

Orĭ cum ar fi de acest titlu, a căruĭ înțelegere nu este esențială în psalm, trebue să privim acest imn ca unul din cele maĭ frumóse ale psalteriuluĭ pentru că vorbește însuș Domnul de la versul al 7-lea până la fine.

VERSURILE 1, 2.

Bucurați-vĕ de Domnul, ajutătorul nostru; strigați Dumnedeuluĭ luĭ Iacov. Luați psalmĭ și dați timpină, Psaltire înfrumusețată cu alăută.

Este o învitare ce face profetul Levitilor și poporuluĭ, de a celebra laudele Domnuluĭ, pe tot felul de instrumente de muzică; trâmbița (căcĭ ebreul o țindică în primul vers), tambura, harpa, chitara, la care adaugă poesia indicată prin termenul de psalm.

In ebreŭ la versul al 2-lea este, chitara plăcută cu harpă, în loc de harpă plăcută cu chitara. Nu este de cât o inversiune în ceĭ LXX și Vulgata. Ea nu schimbă nimic sensul.

Acest preambul însémnă, că era vorba de o mare sĕrbătóre, care trebuea să fie celebrată de Iudeĭ; póte acea a Corturilor în luna a șeptea a anuluĭ, adecă, la Octombrie, în memoria șederei Israiltenilor în deșert. După ce acéstă serbătóre se ținea în timp

de șépte ḑile, se maĭ adaugă și ḑiua a opta fórte frumósă, pentru a mulțămi Domnuluĭ de recoltă. Póte că acest psalm se cânta în prima ḑi a luneĭ a șeptea; ḑi ce se numea *a trâmbiților* pentru că sunetul acestuĭ instrument resuna de la resăritul sóreluĭ până la apus. Póte că este vorba de sĕrbătórea fie-căreĭ luni nouĕ, ce se celebra iarăși cu sunetul trâmbiților. Fie-care din aceste opiniuni are și partisaniĭ sĕĭ. Ceea ce urmézĕ în psalm se pare că sprijinește maĭ mult pre aceĭ cariĭ vĕd aicĭ sĕrbătórea trâmbițelor, care se celebra cu o prea mare solemnitate în prima ḑi a luneĭ a șeptea.

MEDITAȚIUNI

Invitarea ce o face aicĭ profetul se întemeiază pe un adevĕr prea mare, că D-ḑeŭ este ajutătorul nostru saŭ cum ḑice textul, *tăria nóstră*. Când St. Pavel îndémnă pre Filipenĭ *a se bucura*, el adaugă că ea trebue să fie *întru Domnul;* adică să nu pérdă din vedere pre Domnul, care este *ajutătorul lor*, *tăria lor*, mângăitorul lor. Fără acest ajutor, 'ĭ-ar fi fost cu greŭ de a inspira bucuria la niște ómenĭ, cariĭ eraŭ încunjurați de inimicĭ.

Acest Apostol învită ca și Profetul, pre credincioșĭ de a cânta, psalmĭ, imnurĭ, cântărĭ; dar el cere ca aceste sfinte exercițiurĭ să fie animate de rugăciunea inimeĭ. Musica și instrumentele se perd în aer, dacă spiritul interior nu le îndreptézĕ către cel etern. Cea maĭ mare parte dintre creștinĭ nu știŭ nicĭ să se bucure, nicĭ să cânte, precum voia apostolul. Plăcerile lor sunt profane, și cântările lor, chiar spirituale, esă din gura lor fără ca inima să ia parte. De aicĭ necazul inimeĭ lor și inutilitatea cultuluĭ lor.

VERSURILE 3, 4.

Trâmbițați la lună nouă cu trâmbiță, în ḑiua cea bine-vestită a serbătorii vóstre, că porunca luĭ Israil este, și judecata Dumneḑeuluĭ luĭ Iacov.

Nu este nimic maĭ disputat de cât sensul ce se dă textuluĭ versuluĭ 3-lea. Maĭ toțĭ interprețiĭ după exemplul celor LXX, traduc maĭ întâiŭ, *trâmbițați în lună nouă*, saŭ la prima ḑi a luniĭ, când *luna este nouă*; căcĭ Iudeiĭ numĕraŭ lunele lor după fasele luneĭ. Fer. Ieronim aŭ înțeles 15 a luniĭ, adecă luna plină, dar el conservă *lună nouă*, și recunóște douĕ sĕrbătorĭ în acest vers, întâia la lună nouă, și a doua la luna plină, care era sĕrbătórea Corturilor.

Orĭ cum ar fi, varietatea socotinţelor lor vine de la cuvêntul בכסה ce unii 'l traduc *in operi mento*, pentru a designa sĕrbătórea corturilor; şi pe care unii o numesc *tempore constituto* saŭ *numerato*, pentru a însemna numaĭ ḑiua destinată la sĕrbătórea trâmbiţilor, care se celebra în prima ḑi, saŭ la luna nouă a luniĭ a şeptea, şi ast-fel eĭ nu recunoştea de cât acéstă sĕrbătóre în versul psalmuluĭ.

Ceĭ LXX aŭ tradus: ἐν εὐσήμῳ ἡμέρᾳ ἑορτῆς ὑμῶν şi Vulgata: in insigni die solemnitatis vestrae; unde observ că εὐσήμῳ nu însémnă *strălucit* nicĭ chiar solemn ci *ḑi fixată*; aşa că *in insigni die*, este tot una cu *die fixo*, constituto ad solemnitatem vestram. Ast-fel se explică fórte bine textul şi nu este vorba în vers de cât de sĕrbătórea trâmbiţilor fixată la luna nouă a luniĭ a şeptea. Singura diferenţă între versiunile nóstre şi text este că aceştia ḑice: *sĕrbătórea nóstră*, şi versiunile nóstre *sĕrbătórea vóstră*; ceea ce în fond este tot una. Se vede că *sĕrbătórea vóstră* se acordă maĭ bine cu învitaţiunea ce Profetul face la tot poporul, el nu ḑice să trâmbiţăm, ci trâmbiţaţĭ.

In versul al patrulea nu este dificultate. Textul şi versiunile amintesc instituţiunea acesteĭ sĕrbătorĭ a corturilor, căcĭ Leviticul vorbeşte în aceştĭ termenĭ. *Grăeşte fiilor luĭ Israil*; *în luna a şéptea şi în ḑiua d'intâiŭ a acesteĭ lunĭ, vĕ veţĭ odihni, va fi spre aducerea aminte, veţĭ trâmbiţa, şi ḑiua acésta va fi sfântă*. Acéstă *amintire* era saŭ spre aduceree aminte de creaţiune (căcĭ opiniunea cea maĭ comună este că lumea aŭ fost creată pe timpul tómneĭ) saŭ pentru a reînoi memoria promulgăreĭ legeĭ, saŭ pentru a înştiinţa pre Ebreĭ, că în luna aceea era douĕ sĕrbătorĭ marĭ, acea a împăcăreĭ, care căḑea în 10 şi acea a corturilor, care căḑea în 15 a luneĭ.

In fine unĭĭ cred, că acéstă sĕrbătóre a corturilor fu instituită pentru a aminti Iudeilor, că anul lor civil începea în acea lună, ce se numi după aceea *tişri*, pe când anul eclesiastic începea primăvara prin luna ce se numea de atunci *nisan*.

Fiind-că şi la lună nouă sunaŭ din trâmbiţă, unĭĭ cred, că Profetul vorbeşte de acéstă sĕrbătóre care revinea la începutul fie-căreĭ lunĭ; dar aceste lunĭ nouă nu eraŭ solemnităţĭ, ele eraŭ simplu ordonate de a aduce óre-care sacrificiŭ, fără obligaţiunea de-a suspenda lucrările ordinare.

MEDITAŢIUNI

Dacă tóte sĕrbătorile Iudeilor, eraŭ destinate a le aminti bine-facerile Domnuluĭ, ce trebue să gândim de acele ale creştinilor? A nu considera alta, de cât ḑiua Domnuluĭ, ce ne anunţă ea? treĭ lucrurĭ, care cuprind tótă religiunea: adică, creaţiunea, rescumpĕrarea şi viéţa viitóre. Acéstă ḑi, este întru memoria consumaţiuneĭ faptelor creatoreluĭ. D-ḑeŭ

întrebuință puterea sa în timp de șése ḑile, pentru formarea, cerului, a pământului și a tuturor minunilor ce conține. Atunci, el încetă de a mai crea și sfinți ḑiua odihnei sale, pentru a ne învĕța, că după ce am primit tóte de la el suntem obligați de a suspenda și cursul afacerilor nóstre pentru ca să nu gândim la alta, de cât a bine-cuvênta pre autorul atâtor bine-faceri. Un bĕtrân numește ḑiua acésta *sĕrbătórea universului*, ori pentru că amintește universului întreg istoria originei sale, ori pentru că mai tóte națiunile s'aŭ unit a o respecta și a o privi ca sfântă și inviolabilă.

In acéstă ḑi s'a săvêrșit și lucrarea rĕscumpĕrării prin învierea lui Is. Chr. Acest Mântuitor al lumei, ḑice Apostolul, a murit pentru pĕcatele nóstre, și a înviat pentru îndreptarea nóstră. El a plătit datoria, dându-se pentru noi, și ne-a deschis intrarea cerului, eșind din întunerecul mormîntului. In ḑiua acésta, cerul a fost împăcat cu pământul, și némul omenesc a recăpĕtat drepturile adoptărei, ce le pierduse. Din cele d'întâiŭ timpuri ale Bisericei, ḑiua acésta a fost distinsă din tóte cele-l'alte prin rugăciunile credincioșilor, prin aducerea jertfei, prin încetarea lucrului; Sf. Justin care era de pe timpul apostolilor, descrie pe larg tóte lucrările de pietate, care ocupaŭ pre credincioșĭ în ḑiua acésta.

In fine, după Apostolul, ne mai rĕmâne a aștepta odihna de veci, și să întêmpinăm fericitul moment, ocupându-ne în ḑiua Domnului cu bunurile acestei vieți viitóre, și, conjurând pre autorul mântuirei nóstre de a săvêrși lucrarea cea mare. Ḑiua acésta ne unește cu societatea sfinților; în ḑiua acésta noi primim ca și credincioșii din timpul lui Justin, Dumnedeeasca Euharistie, care este arvuna gloriei cerești.

Ce conchidem din aceste mângâetóre adevĕruri? aceea ce psalmistul ḑicea Israiliților, este de datoria nóstră, de interesul nostru, de-a împlini cu credință preceptul dat lui Israil și legea dată de D-ḑeŭ lui Iacob. Sfințirea Dumineci nu este un precept al Bisericei de cât în privirea manierei de a 'l observa; este de dreptul divin în privirea obligațiunei de a onora particularmente repaosul Domnului, și de a consacra cultului sĕŭ una din ḑilele fie-cărei sĕptĕmâni

VERSURILE 5, 6.

Mărturie în Iosif a pus luĭ, când a eșit el din pământul Egiptuluĭ; limba care n'a știut a audit. Scósa de sub sarcină spinarea luĭ; mâinile luĭ în coșniță a slujit.

Aceste douĕ versurĭ sunt cu totul grele în text și versiunĭ. Textul dice: pre care o aŭ pus mărturie în Iosif, când eșĭ asupra pământuluĭ Egiptuluĭ. Vocea unuĭ popor necunoscut am audit. Depărtat-am de sub sarcină umeriĭ sĕĭ, mâinile sale scutitu-s'aŭ de coșniță, adică, le-aŭ părăsit. Acéstă persónă întâiŭ, am audit o limbă pre care nu o cunoșteam etc., s'a părut așa de extra-ordinară unor ebraiștĭ, că n'aŭ ținut sémă de versul 5, și aŭ tradus prin persóna a 3-a versiunea germană. Alțiĭ aŭ lăsat întâia persónă la versul 5, dar eĭ aŭ remis a treia persónă la versul următor și aŭ tradus, el s'a depărtat de sarcină ast-fel Munster, Felix Pratensis, póte că și alțiĭ. Autoriĭ Principiilor discutate aŭ voit să înlăture dificultatea, făcênd ca să vorbéscă D-dĕŭ în versul 5, și eĭ traduc: Am audit cuvinte pe care încă nu le-am descoperit; pe când ebreul dice: am audit limba ce nu o știam etc. Trebue a mărturisi însă, că cu acéstă licență eĭ daŭ maĭ mult șir psalmuluĭ, de cât aceĭ cariĭ întârdie cuvêntuluĭ Domnuluĭ până la versul 7.

Ceĭ LXX se pare că aŭ luat partea cea maĭ bună, eĭ n'aŭ cunoscut persónă, și versiunea lor merge bine, de și cam grea în privirea legăturеĭ acestor cuvinte, *el a audit o limbă pre care nu o știa*, cu ceea ce precede. Este adevĕrat, că Israiliții robĭ în Egipt, nu înțelegeaŭ limba stăpânilor lor, saŭ că o înțelegeaŭ fórte puțin. In psalmul 114, poporul Egiptean este numit barbar, în raport cu Ebreiĭ, pentru că vorbeaŭ o limbă diferită de acea a poporuluĭ luĭ D-dĕŭ.

La versul 6, ceĭ LXX dic, că mâinile luĭ Israil aŭ slujit la coșniță, pentru că eraŭ condamnați a purta cărămidă, pământ, pietre, var în panere; ebreul se servește de un cuvênt, care însemnéză coșniță, paner, coșciug etc. De și acest text dice, mâinile lor aŭ părăsit panerul, sensul în fond este acelaș, traducênd prin suplinirea relativuluĭ *quae*, căcĭ latinul ar fi: Divertit ab oneribus dorsum ejus, manus ejus *quae* in cophino servierunt, în adevĕr a dice, că aŭ scos mâinile, care eraŭ întrebuințate a purta panere, este tot una cu, aceste mâinĭ n'aŭ maĭ purtat panere.

Dar pentru ce dice Profetul, că stabilind sĕrbătórea trâmbiților, era un monument pus în *casa luĭ Iosif*, pentru ce n'a dis întru a luĭ Iuda saŭ întru a altuĭ trib? Pentru că Iosif a fost causa strĕmutărіĭ fraților sĕĭ în Egipt și familia sa, se credea că are maĭ multă parte de cât altele la aceea ce D-dĕŭ făcu în favórea luĭ Israil.

Pentru ce face mențiune de ignoranță în care se afla casa luĭ Iosif în raport cu limba? pentru a'și aminti de starea robieĭ în care a fost acest Patriarch în timp de atâția anĭ, când a fost

vêndut de fraţiĭ sĕĭ, ca şi cum ar ḑice Profetul: El a pus acest monument în casa luĭ Iosif, pentru a'şĭ aduce aminte de acest Iosif exilat într'un pământ strĕin.

In fine este de creḑut, că pentru ca sĕrbătórea trâmbiţilor era destinantă a anunţa sĕrbătórea corturilor, a căruĭ obiect, şi cel maĭ principal era de a mulţumi luĭ D-ḑeŭ pentru ridicarea cortuluĭ unde era de faţă majestatea sa, Profetul a voit să specifice casa luĭ Iosif, pentru că ea a fost depositară acestuĭ sfânt monument în timp de maĭ mult de treĭ secole. Iosua 'l puse în tribul luĭ Efrem şi rĕmase până în timpul mareluĭ preot Elie.

MEDITAŢIUNI

Un creştin adevĕrat este ca un monument printre celĭ-l'alţĭ ómenĭ, mărturie a mărireĭ şi bunătăţiĭ luĭ D-ḑeŭ. El a fost isbăvit din robie pĕcatuluĭ prin minunĭ cu totul superióre acelor, carĭĭ scóseră pre Israil din Egipt, pentru că a trebuit ca însuşĭ fiul luĭ D-ḑeŭ să pregătéscă calea şi să rĕstórne tóte cursele pe care le punea Infernul acesteĭ mântuirĭ. El este şi acum în lume, dar fără a auḑi limba saŭ dacă înţelege ceva, este pentru a deplânge orbirea acelora carĭĭ îl ţin. Nu este supus nicĭ jugulуĭ imperios al pasiunilor, nicĭ intrigilor, nicĭ înşelăciunilor, nicĭ datoriilor umilite, nicĭ amuzărilor făcute de pasiune. Dacă Israil posedă în tabăra sa tabernacolul unde era de faţă majestatea divină, creştinul credincios posedă în inima sa Sfântul Spirit care conduce tóte faptele sale; el este în tóte ḑilele la piciórele tronuluĭ luĭ Is. Chr., present în sfântul templu. El se nutreşte cu rugăciunea şi D ḑeésca Eucharistie, douĕ isvóre nesecate ale daruluĭ şi ungereĭ spirituale. El nu are numaĭ pre Moisi şi Profeţi ca să'l înveţe, ci-ĭ ascultă cuvêntul vieţeĭ coprins în Testamentul luĭ Is. Chr. El nu maĭ aşteptă pre doritul naţiunilor, ci îl laudă, îl gustă, îl consultă şi suspină neîncetat după momentul care trebue să pue în posesiunea pământuluĭ celor viĭ infinit maĭ bogat şi maĭ desfătat de cât regiunea promisă posterităţiĭ luĭ Abraam.

VERSUL 7.

Intru necaz m'aĭ chemat şi te-am isbăvit; auḑitu-te-am întru ascundere de vifor; cercatu-te-am la apa prigonireĭ.

Profetul face să vorbéscă aicĭ Domnul pentru a da maĭ multă greutate invitaţiuneĭ de a celebra cu bucurie şi respect sĕrbătórea

trâmbiţilor saŭ acea a Corturilor. Acest cuvênt al Domnuluĭ aminteşte bine-facerile sale şi coprinde imputărĭ. Tu m'aĭ chemat, ḑice el poporuluĭ sĕŭ, tu aĭ fost plin de necazurĭ în Egipt; eŭ te-am auḑit, te am isbăvit, am făcut să se simţéscă puterea mea fulgerând din sînul norilor, care mĕ acoperea, pre inimicii adunaţi ca să te piardă. Am voit în urmă ca să ispitesc credinţa ta în pustie, lăsându-te lipsit de apă.

Tóte evenimentele acestea sunt cunoscute de Istoria eşireĭ, şi nu este altă diferenţă între text şi versiunĭ, de cât în aceea că textul pune *tunet* şi versiunile pun *vifor*; revine la aceeaşĭ. Noĭ urmăm pre interpreţiĭ carii înţeleg acest secret al furtunelor, fulgerile care eşiră din colóna norilor şi care zdrobiră pre Egiptenĭ când voiră să urmăréscă pre Israeliţiĭ ce treceaŭ marea Roşie. Se póte vedea ceea ce s'a ḑis la psalmul 76.

MEDITAŢIUNI

Este de observat că D-ḑeŭ pune aicĭ în numĕrul bine-facerilor sale încercarea ce a făcut-o poporuluĭ sĕŭ la *apele prigonireĭ*. Este o instrucţiune care ne învaţă tot ce este maĭ perfect în calea mântuireĭ, adică importanţa şi utilitatea încercărilor, suferinţilor, umiliaţiunilor, într'un cuvênt, de tot ceea ce contraḑice natura. Dacă n'ar fi vorba de cât de a primi botezul, figurat prin trecerea măreĭ Roşie, D-ḑeŭ n'ar fi avut nicĭ o dovadă de credinţa nóstră. Ce asemĕnare am fi avut noĭ cu Is. Chr., marele nostru model, dacă n'am fi încercat necazurĭ?

Să considerăm aceste douĕ lucrurĭ, ḑicea Augustin, *secretul tempesteĭ* şi *încercarea la apele contraḑicereĭ*. El se înalţă din tempeste în secretul inimeĭ nóstre, când credinţa nóstră este clătită, să alergăm la D-ḑeŭ, el ne va auḑi şi vom îndeplini ceea ce s'a scris *cu inima crede spre dreptate*. Se ridică pe urmă în contra nóstră cu contraḑicerile din partea lumiĭ, şi evenimentele vieţeĭ, nu ne lasă liniştiţi în calea mântuireĭ, tinde curse statornicieĭ nóstre, este o încercare care se presintă, pentru ca noĭ să împlinim iarăşĭ ceea ce s'a scris, că profesiunea credinţeĭ se face cu gura pentru a obţine mântuire. Resultatul acesteĭ morale, este că noĭ trebue să ne menţinem întru dreptatea inimeĭ, şi să ne armeze cu putere pentru a învinge pre inimiciĭ de din afară, douĕ calităţĭ care exclud ipocrisia şi respectul omenesc.

VERSURILE 8, 9.

Ascultă poporul meŭ și voiŭ mărturisi ție, Israile, de mĕ veĭ asculta pre mine. Nu va fi întru tine Dumnedeŭ noŭ, nicĭ te veĭ închina la Dumnedeŭ strĕin.

In ebreŭ și în grec este ca în ediția nóstră douĕ versurĭ, dar în Vulgata numaĭ unul, acesta este indiferent pentru sens. Toțĭ interpreții nu spun într'un chip uniform și constant cuvintele *contestabor te Israel.* Unĭĭ cred, că este o declarațiune ce o face D-dĕu, contra poporuluĭ sĕŭ, o mărturie ce o pórtă contra luĭ. Acésta nu se împacă cu ceea ce urmézĕ imediat. Verbul *contestari* în Scriptură, înseamnă de ordinar *a asigura ceva cu jurĕmênt.* S'ar putea dar traduce, te asigur Israile, cu jurĕmênt, că dacă tu voeștĭ să asculțĭ vocea mea, etc.

In ebreŭ este: *Nu va fi la tine D-dĕŭ strĕin*, pe când ceĭ LXX dic: *D-dĕŭ noŭ* și acest sens este fórte frumos. La Deuteronom se vede, că D-dĕŭ impută luĭ Israil că aŭ sacrificat la D-dĕŭ noŭ și de curênd, pre carĭĭ părinții lor nu 'ĭ-aŭ cunoscut. Termenul de noŭ, este cu atât maĭ bine în versiunile nóstre, cu cât el adaogă la ideia dĕilor streinĭ de carĭĭ s'aŭ vorbit în acelaș vers. In fond, dĕĭ noĭ sunt dĕiĭ strĕinĭ, și dĕiĭ streinĭ dĕĭ noĭ. Ceea ce este noŭ, dice fórte bine Robertson în lexicul sĕŭ, este strĕin în raport cu ceea ce exista maĭ 'nainte. Zeiĭ care 'și făcuse naținile, eraŭ noĭ în raport cu singurul D-dĕŭ adevĕrat, care exista înaintea lor, și prin urmare eĭ ĭĭ eraŭ *strĕinĭ.* Acésta este fórte probabil gândirea ce aŭ avut-o ceĭ LXX punênd *noŭ* în loc de *strein*, în acéstă parte a versuluĭ.

MEDITAȚIUNI

Un dĕŭ noŭ, dice Augustin, în partea acésta, este un D-dĕŭ făcut în timp, dar, D-dĕul nostru nu este făcut în timp, el este etern. Un dĕŭ noŭ este de peatră, de metal, saŭ maĭ bine este o fantomă. Dĕiĭ carĭĭ nu sunt eternĭ sunt dĕĭ noĭ și nu sunt D-dĕŭ. Iis. Chr. este un om noŭ, dar în acelaș timp D-dĕŭ etern: Căcĭ la început era cuvêntul, și Cuvêntul era D-dĕŭ, și acest Cuvênt s'aŭ făcut trup ca să locuiască între noĭ. Ereticĭĭ carĭĭ aŭ voit să facă din Iis. Chr. o creatură, l'aŭ numit Fiul luĭ D-dĕŭ, și aŭ negat totodată că el a fost Fiul luĭ D-dĕŭ. Căcĭ dacă el este fiul unic a luĭ D-dĕŭ, este deopotrivă cu Părintele sĕŭ, și'ĭ este egal în tótă eternitatea. Aceștĭ ereticĭ s'aŭ fabricat un D-dĕŭ noŭ și sunt condamnațĭ de Profetul.

Sunt atins, de acéstă expresiune: *Nu va fi întru tine*

D-ḑeĭ noĭ. Profetul nu ḑice: nu va fi la tine, saŭ pentru tine; dar nu va fi în tine D-ḑeŭ noŭ, adică înaintea și inima ta, și acésta este ceea ceea ce explică aceste cuvinte: Nu te veĭ închina la D-ḑeŭ strĕin; căcĭ dacă acest D-ḑeŭ nu este în tine, nu'l veĭ adora; dacă tu nu aĭ în gândul tĕŭ un D-ḑeŭ falș nu veĭ da cultul acestuĭ D-ḑeŭ.

Cuvêntul profetuluĭ și reflexiunile Fer. Augustin face să nască într'un spirit, care cugeta, ideĭ marĭ de divinitate. Toți ómenĭĭ iubesc noutatea, și în parte acésta este ceea ce aŭ produs printre națiunĭ atâtea divinități falșe și atâtea culturĭ, printre creștinĭ, atâtea erorĭ și eresiĭ. Caracterul adevĕruluĭ este de a fi vechiŭ ca și caracterul divinității de a fi eternă. Filosofiĭ saŭ necredincioșiĭ cariĭ aŭ presupus eternitatea lumiĭ nu se înțelegeaŭ eĭ singurĭ, ideia de eternitate venea spirituluĭ lor și abuzaŭ; pentru că lumea n'a putut să se facă prin sine însășĭ, aŭ trebuit să fie produsul uneĭ cause inteligente, și numaĭ acéstă causă póte să fie eternă. Indepărteze-se originea sa la milióne de secole, dacă ea aŭ avut un început, va avea trebuință de o altă causă și prin raport cu acea causă ea va fi nouĕ: mi se pare că nu este acesta D-ḑeŭ ce'l adorăm. Causa unică nu are causă; domn al timpurilor, el nu este în timp; este în eternitate și eternitatea întru el.

VERSUL 10.

Că eŭ sunt Domnul D-ḑeul tĕŭ, cel ce te-am scos din pământul Egiptuluĭ; lărgește gura ta și voiŭ umplea-o pre ea.

Este de observat, că textul ḑice: Ego Ehova Dominus tuus. După ce D-ḑeŭ aŭ alungat pre ḑeĭ ca noĭ, el ḑice: Eŭ sunt etern; ființă, care subsistă prin sine însuși, ființă fără început, fără causă și fără finit; căcĭ acésta însemnéză Ehova. El adaogă că el aŭ scos pre Israel din Egipt. Pe urmă el invită a cere tot ce va dori; acesta e sensul acestor cuvinte: *deschide gura ta și eŭ o voiŭ umplea.*

MEDITAȚIUNI

Aceste cuvinte: Eŭ sunt cel Etern, Domnul tĕŭ care te-am scos din pământul Egiptuluĭ, eraŭ ca o prefață a Decalogului. Ele conțineaŭ tóte titlurile luĭ D-ḑeŭ în raport

cu Israel: titlul de Creator, pentru că el este cel Etern; titlul de domn, pentru că Israel era poporul său particular; titlul de *mântuitor*, pentru că l'aŭ mântuit de servitute. Ce trebue să gândéscă un creștin reflectând asupra raporturilor ce are el cu D-ḍeŭ? Nu este el creatura luĭ D-ḍeŭ, servitorul luĭ D-ḍeŭ, sclavul scos din fiare numaĭ prin milostivirea luĭ D-ḍeŭ? Dacă alianța ce o făcuse D-ḍeŭ cu Israel era o faptă sublimă, aceea ce ne-aŭ făcut-o Iis. Chr. nu are ea caractere maĭ eminente? Mântuirea nóstră din tirania pĕcatuluĭ nu este ea infinit maĭ prețiósă de cât libertatea ce o capătă poporul Ebreŭ eșind din Egipt?

Dar făgăduința făcută acestuĭ popor de a împlini dorințele sale, dacă el deschide gura pentru a le arăta, nu ne privește încă maĭ particular după angajamentele ce a luat Iis. Chr. cu noĭ?

Deschide gura și eŭ o voiŭ umplea; acest cuvênt este maĭ energic de cât acesta: *Cere și ți se va da, bate și se va deschide?* Pute-vom noĭ să ne temem că vom fi părăsiți în trebuințele nóstre temporale și spirituale? Nu sunt miserabilĭ în lumea acésta de cât acel ce nu aŭ confiență în D-ḍeŭ și nenorocit în eternitate, de cât acel ce ce n'aŭ deschis gura în viéța acésta de cât pentru a dori bunurĭ temporale și carĭ aŭ crédut că le va căpăta de aiurea; iar nu de la D-ḍeŭ.

VERSUL 11.

Si n'aĭ ascultat poporul meŭ, glasul meŭ; și Israel nu s'a uitat la mine.

S'ar putea traduce, după ebreŭ: *Israel nu ni-aŭ voit* saŭ maĭ bine: *Israel n'aŭ ținut sémă de mine.* Tóte sensurile acestea revin la acelaș și arată nerecunoștința acestuĭ popor.

MEDITAȚIUNI

Sfintele cărțĭ sunt pline de imputărĭ contra nesupuneriĭ și îndărătniciel Israiltenilor la voințele luĭ D-ḍeŭ. *Eŭ te-am chemat*, ḍice Solomon în proverbe, *și n'aĭ voit să mĕ asculți; ți-am tins mâna și nimenĭ n'aŭ voit să o privéscă. Tu aĭ desprețuit tóte sfaturile mele și aĭ neglijat tóte amenințările mele.* Aceste plângerĭ sunt ele

strĕine Creştinilor, cariĭ sunt poporul luĭ D-ḑeŭ, şi moştenirea luĭ Iis, Chr.? Câţi printre eĭ nu ascută pre D-ḑeŭ, nu voeşte de la el nimic, nu ţin în sémă nimic de D-ḑeŭ? Voeşte cine-va să ştie pentru ce? pentru că fie-care din acestĭ nerecunoscĕtorĭ are în inima sa un D-ḑeŭ noŭ şi adoră o divinitate strĕină. Aci este propriul sĕŭ spirit, pretinsele sale cunoştinţĭ falşa sa ştiinţă; şi acésta formézĕ necredincioşĭ şi impioşĭ; aci este obiectul uneĭ plăcerĭ urîte, órbe, nesimţitóre; şi acésta o fac desfrânaţiĭ şi conrupţiĭ; aci este o comóră pe care voesc să o măréscă cu orĭ-ce preţ, şi iată ce fac avariĭ, inimele nesimţitóre la meseria altora; aci este un fum de onóre, o distincţiune chimerică, un rang, la care aspiră pentru ca să vadă târându-se sub piciórele sale pre toţĭ ceĭ-l'alţĭ ómenĭ; şi acésta o fac ambiţioşiĭ, sufletele nesăturate de dignităţĭ şi putere, totdéuna ocupaţĭ de proecte şi de pretenţiunĭ. Care este cel maĭ condamnabil, saŭ Israelitul care se prosternea înaintea idolilor naţiunilor, saŭ creştinul carele lasă pre Iis. Chr., pentru ca să se dea la tóte dorinţele sale conrupte? Unul adora pre Zeiĭ noŭĭ, pentru că idololatria s'a născut din uitarea adevĕrătuluĭ cult; şi cel-l'alt 'şĭ face din pasiunile sale divinităţĭ noŭĭ, pentru că pasiunile nu aŭ isvorul lor de cât în pĕcat, în revolta primuluĭ om contra luĭ D-ḑeŭ. Pentru a fi scutit de orĭ-ce imputare trebue totdéuna a ne sui la acel pre carele un profet 'l numeşte *vechiŭ de ḑile*, la cel Extern, care este afară de orĭ-ce timp şi înaintea căruia tóte timpurile nu sunt nimic.

VERSUL 12.

Şi 'i-am liberat pre dênşiĭ dupre meşteşugirile inimilor lor, merge-vor întru meşteşugirile lor.

Ceea ce Vulgata numeşte *invenţiuni*, ebreul le numeşte *sfaturĭ*, pentru sens este tot una. D-ḑeŭ arată aicĭ pedépsa cea maĭ înfricoşată, adică părăsirea pĕcătosuluĭ lăsându-l în dorinţele sale, la sfaturile sale perverse; ceea ce s'aŭ întêmplat cu Iudeiĭ în diverse timpurĭ, maĭ ales sub regiĭ luĭ Israil, până ce Salmanasar risipi cele 10 triburĭ; sub ceĭ din urmă regĭ aĭ luĭ Iuda, până ce Babilonenii sfărâmară oraşul şi templul, în fine în timpul predicăreĭ Evangelieĭ, până ce Romanii împrăştiară acéstă naţiune, care optspre-ḑece secóle merge încă pe calea orbireĭ sale.

MEDITAȚIUNI

Nu este profeție mai lămurit și mai vizibil împlinită de cât acésta. Ceea ce Iis. Chr. aŭ făcut să învingă îndărătnicia acestuĭ popor, n'a servit de cât a orbi un numĕr fórte mare. Eĭ aŭ avut urechĭ și n'aŭ auḑit; ochĭ și nu aŭ vĕḑut; și prejudicilie lor 'ĭ-aŭ condus din secol în secol la îndărătnicie. Acest exemplu nu va fi aplicabil nicĭ-o-dată la națiunea întrégă a creștinilor, pentru că Biserica luĭ Christos are promisiunĭ de stabilitate și visibilitate, care o conservă până la sfîrșitul vécurilor; dar câțĭ din fiiĭ sĕĭ rebelĭ la vocea luĭ D-ḑeŭ, sunt iarășĭ lăsațĭ în dorințele lor și ideile lor perverse! Acéstă considerațiune trebue să înfricoșeze chiar pre ceĭ drepțĭ. Toțĭ trebue să se témă, că nu cumva să rĕmâe în inima lor vre-o rădăcină de amărăciune, cum se exprimă Apostulul, care să'ĭ facă a'șĭ perde darul; și să atragă din partea luĭ D-ḑeŭ înfricoșata pedépsă *de a'ĭ slobozi la dorințele lor;* de unde negreșit va urma condamnarea eternă.

VERSURILE 13, 14.

De n'ar fi ascultat poporul meŭ, Israil de ar fi umblat în căile mele. Intru nimica aș fi umilit pre vrăjmașiĭ lor, și asupra celor ce 'ĭ necăja pre dênșiĭ, aș fi pus mâna mea.

Ebraiștiĭ traduc de ordinar לוּ care este în ebreŭ prin *utinam populus meus* etc., dar acéstă particulă mai însémnă, *si.* Septuaginta aŭ tradus'o prin εἰ și Vulgata prin *si,*

In versul următor, *pronihilo* este tot una cu *quasi in momento,* saŭ *nulo negotio* și rĕspunde bine cu ebreul כִּמְעַט, *aș fi putut umili* etc. pentru a traduce *forsitan,* care este în Vulgata și ἄν al celor LXX. Acéstă particulă ἄν este câte o-dată *potențială* cum se ḑice în gramatică și câte o-dată expletivă și afirmativă. In primul cas se traduce prin *forsitan,* și în al doilea prin *utique,* de sigur autorul Vulgateĭ l'aŭ luat în primul sens, și nu se îndepărtéză de sens, căcĭ ea însémnă libertatea supremă, care este în D-ḑeŭ. In multe locurĭ ale nouluĭ Testament ea însémnă libertatea omuluĭ. Nu este nimic în text, care să rĕspundă cu acest *forsitan* nu trebue să ne mirăm, acolo se citește *humiliates* în loc de *humiliâssem, mitam* în loc de *misissem.* Șirul fraseĭ saŭ contestul determină a traduce *humilliassem misissem* ; și fiind-că Septuaginta aŭ întrebuințat particula ἄν, Vulgata aŭ crezut, că însémnă *putère* și aŭ pus *forsitan;* nimenĭ nu'l póte respinge de îndată ce se traduce

prin subjonctivul humiliassem etc. Sensul acestor două versuri este destul de lămurit. D-ḑeŭ dă a înțelege, că dacă poporul sĕŭ ar fi fost credincios, s'ar fi ocupat din inimă de interesele sale ; l'ar fi făcut să învingă pre toți inimicii sĕi.

MEDITAȚIUNI

Omenii obicĭnuesc a se scuza sub diferite pretexte, când 'i îndémnă cineva a lucra serios la marea operă a mântuirei ; aci ei exagerézĕ necazurile lor casnice, aci violența pasiunilor, aci pericolul inevitabil al ocasiunilor, aci artificiile demonului, aci sĕrăcia lor, sănătatea lor, ușurința naturală; aci ei se légă de D-ḑeŭ însuși, ca cum ar fi neînduplicat la rugăciunile lor, ca și cum el nu ar avea de cât asprimea pentru dênșii. Rĕspunsul general la tóte aceste subterfugii, este acel ce D-ḑeŭ 'l dă însuși poporului sĕŭ. Pentru că Israil n'avea nicĭ o voință seriósă și eficace de a asculta pre Domnul D-ḑeul sĕŭ, și de a merge în căile sale. El reintră câte o-dată în sine și Domnul 'l scotea de sub sarcinile sale, pe urmă el se scădea la greșalele ordinare; era ușor, nestatornic, rĕŭ, și totdéuna fără credință și principiŭ. Tot ast-fel este și cu atâția creștinĭ leneși carii încep câte o-dată și carii nu sfêrșesc nicĭ-o-dată. Ei nu aŭ în sine o vedere fixă, permanentă și obicĭnuită a mântuirei. Domnul, deși în alt sens ca ḑeii strĕinĭ ce'i adoraŭ Israil, le este totdéuna *noŭ*. El se întórnă către el după ce l'aŭ părăsit mult timp ; și când l'aŭ găsit, iarăși 'l lasă, ca să'l caute de a doua óră, de a treia óră, dară fără a se concentra vre o-dată în sine și fără a se concentra întru el. Domnul nu este numaĭ etern în sine, el trebue să aibă un fel de eternitate în noĭ, adică că trebue să fie D-ḑeŭ peste tóte momentele nóstre : *Orĭ de viețuim*, ḑice Apostolul, *viețuim pentru Domnul, orĭ de murim, Domnului murim ; suntem dar aĭ Domnului pentru viéță și mórte.*

VERSUL 15.

Vrăjmașii Domnului aŭ mințit luĭ, și va fi vremea lor în véc.

Acest vers nu ni se pare greŭ, și este : 1) pentru că acel ce vorbește pare că numaĭ e D-ḑeŭ ci Profetul ; 2) pentru că nu se

ştie bine cariĭ sunt inimicii Domnuluĭ; 3) pentru că acéstă frasă *va fi vremea lor în véc* este fórte obscură. Litera ebreuluĭ pare destul de conformă cu versiunile. In text este *negabunt illi*, în loc de *mentiti sunt illi*; dar în fond este acelaş sens: căcĭ acel ce négă vre-un lucru adevĕrat *minţeşte*.

Ebraiştiĭ aŭ găsit o manieră destul de naturală a explica acest vers: eĭ continua a pune cuvêntul în gura Domnuluĭ şi dic: Aceĭ ce urăsc pre Domnul s'aŭ prefăcut, că sunt prieteniĭ luĭ Israel, eĭ vor fi prefăcut voinţa cea rea ce aŭ contra luĭ. Cât despre Israel, timpul sĕŭ; adică prosperitatea sa va dura totdéuna. Textul nu îşĭ refuză aceste traducţiunĭ; Septuaginta n'aŭ vĕdut acest sens, şi traducênd cum se vede în Vulgata, eĭ n'aŭ lăsat de a explica litera ebreuluĭ. Ieronim aŭ făcut asemenea, fără numaĭ că pune *vegabunt eum* în loc de *negaverunt* saŭ *mentiti sunt illi*. După versiunile nóstre şi Fer. Ironim, nu este necesar ca cuvêntul să nu maĭ fie în gura Domnuluĭ. Este fórte ordinar în scriptură, că acel ce vorbeşte să designă prin a treia persónă, după ce aŭ întrebuinţat pre cea dintêiŭ. Ast-fel sensul va fi: Inimicii Domnuluĭ, adică vrăjmaşiĭ meĭ m'aŭ minţit. Israil s'aŭ făcut culpabil de minţire în privirea mea, violând promisiunile ce mi le-aŭ fost făcut: Şi ce va urma de aicĭ? că situaţiunea nu se va schimba, adică că va fi totdéuna nenorocit. Mărturisesc că cuvêntul ebreŭ עתם care însémnă *tempus eorum* nu póte să însemne propriŭ *nenorocirea lor;* dar fiind că se póte lua ca *situaţiune, împrejurări*, acest cuvênt însémnă şi *nenorocire*, pentru că aicĭ se considerăIsraeliţiĭ ca inimicĭ al luĭ Dumneḑeŭ.

MEDITAŢIUNI

Numaĭ la nenorociriĭ trebue să se aştepte cine-va dacă se revoltă contra luĭ D-ḑeŭ, dacă minţeşte pre D-ḑeŭ. Aceĭ ce uită pre D-ḑeŭ sunt ómenĭ cu totul ocupaţi, de averea şi plăcerile lor; aceĭ ce se scólă contra luĭ D-ḑeŭ sunt inimicĭ declaraţi aĭ némuluĭ sĕŭ, a religiuniĭ sale, aĭ Bisericiĭ sale; aceĭ ce minţesc pre D-ḑeŭ sunt ipocriţiĭ şi sufletele nestatornice în serviciul sĕŭ. Este prea rar ca situaţiunea acestor patru feluriĭ de inimicĭ aĭ luĭ D-ḑeŭ să se schimbe în viéţa acésta. Omul fineşte cariera sa cum aŭ petrecut'o, ţinêndu-se de lume şi de tóte obiectele lumiĭ. Impiosul şi ereticul mor în orbirea lor. Ipocritul n'are nicĭ-odată inimă drépt în presenţa Domnuluĭ. Nestatornicul nu este nicĭ-odată ferm în hotărârea de a iubi numaĭ pre D-ḑeŭ. Aceste patru clase de ómenĭ formézĕ cea maĭ mare parte a neamuluĭ omenesc. Eĭ sunt nenorociţiĭ în lumea acésta, pentru că nu sunt nicĭ-o-dată în calea ce conduce la liniştea lăun-

trică; ei sunt înfinit nenorociți în cea-l'altă viéță; pentru că sunt victime ale dreptei mâni Dumnedeești.

VESUL 16.

Și 'i-aŭ hrănit pre ei din grăsimea grâului, și cu miere din pétră 'i-aŭ săturat pre dênșii.

Acest vers nu este mai puțin greŭ de cât cel precedent. Nu găsesc de cât prea puțini interpreți carî să traducă exact textul ebreuluĭ. Acest text dîce: și iaŭ hrănit din grăsimea grâuluĭ, și eŭ te voiŭ sătura din pétra cu miere. Fer. Ieronim traduce. Et cibavit eos de edipe frumenti, et de petra melis saturavit eos. Este exact cu Vulgata, afară de petrâmellis, în loc de *petra melle*; acest din urmă este mai bine, pentru că *petrâ* în ebreŭ nu este în construcțiune. Iată decî trei autorități pentru lecțiunea nóstră: Septuaginta, Ieronim și însăși Vulgata.

Ebraiștiĭ moderni continuă de a pune verbele la subjonctiv, 'I-așĭ fi nutrit, dic autorii principiilor discutate, cu grâul cel mai bun, și 'ĭ-așĭ fi săturat cu mierea, care curge din crăpăturile petrelor, rămâne a ști cum în ebreŭ se găsește prima persónă la întêiul verb, pe când a treia este exprimată formal așa că ar trebui să se traducă, *el 'ĭ-ar fi nutrit;* apoĭ cum se póte substitui a treia persónă a pronumeluĭ în loc de a doua; căcĭ în ebreŭ este: *te voiŭ sătura* etc.

Orĭ cum ar fi, cea mai mare dificultate pentru versiunile nóstre este de a lega acest vers cu cel precedent. D-deŭ dice, că nenorocirea Israilteniloŕ va fi fără sfârșit; pe urmă el adaogă, și 'ĭ-aŭ nutrit cu pâinea cea mai curată etc. Legătura nu se póte face de cât suposând că conjuncțiunea *et* are aicĭ forța de *cu tóte acestea,* precum o are adesea orĭ în ebreŭ. Cu acéstă suposiție, sensul se manifestă; D-deŭ anunță nenorocirea Israilteniloŕ, și pentru a arăta nerecunoștința lor, le aduce aminte de bine-facerile sale, dintre care cele mai principale eraŭ, că 'ĭ-aŭ hrănit cu pâinea cea mai curată și 'ĭ-aŭ săturat cu miere în pământul făgăduit. Se vede în adevĕr în Deuteronom, că D-deŭ puse pre poporul sĕŭ într'o țară unde culegea cu abundență fructele câmpuluĭ și se sătura de mierea și untul-de-lemn ce curge din pétră etc. Psalmistul nu vorbește de o simplă promisiune, cum ar da a înțelege versiunile ebraiștilor moderni: el vorbește de bine-facerile acordate acestuĭ popor, când aŭ fost dus în pământul făgăduit, și acésta justifică în totul versiunile nóstre și aceea a luĭ Ieronim.

MEDITAȚIUNI

Tu cunoștĭ, dice Augustin, grâul cel curat de care se nutresc inimiciĭ, carĭ aŭ mințit Domnuluĭ, știĭ că 'ĭ-aĭ admis

la sfintele taine, că trădătorul Iuda aŭ participat din ele! Nerecunoscĕtorĭ! eĭ aŭ fost nutriţĭ din grăsimea grâuluĭ, eĭ aŭ fost săturaţĭ din merea eşită din pétră, şi acéstă pétră este Iis. Christos, şi în urmă eĭ aŭ fost necredincioşĭ Domnuluĭ, eĭ aŭ devenit inimicĭĭ sĕĭ.

Nu ne îndoim, că acest fericit Părinte nu vorbeşte de sfintele taine şi abusul ce face de ele atâtea chestiunĭ. Ce pot eĭ să aştepte, fără numaĭ că timpul lor va veni, şi că acest timp va fi începutul uneĭ eternităţĭ nenorocite?

PSALMUL LXXXI

In text şi versiunĭ nu este pentru titlu de cât aceste cuvinte *Psalmul luĭ Asaph*, ceea-ce însémnă saŭ că Asaph îĭ este autor, saŭ că îl executa pe musică în adunările poporuluĭ luĭ D-ḑeŭ.

Obiectul acestuĭ imn este de a îndemna pre judecătorĭĭ pământuluĭ să facă dreptate, a lua apĕrarea sĕracilor şi a nenorociţilor. Se găseşte aicĭ un vers citat de Iis. Chr., şi care ne va procura observaţiunĭ prea importante.

VERSUL I.

Dumneḑeŭ a stătut întru adunarea Dumneḑeilor şi în mijloc pre Dumneḑeĭ va judeca.

Cugetarea profetuluĭ este, că D-ḑeŭ stă în adunerea judecătorilor saŭ a principilor pământuluĭ, nu simplu ca mărturie, dar ca observator şi judecĕtor. Ceea-ce insinuă maĭ întâiŭ *stetit* şi ceea-ce confirmă apoĭ verbul *dijudicat*.

In ebreŭ ar putea să fie o transiţiune de termen la primul membru al versuluĭ; căcĭ se citeşte D-ḑeŭ aŭ stat în adunarea luĭ D-ḑeŭ. Este maĭ întâiŭ אלהים şi în urmă אל; primul cuvênt este plural şi al doilea singular; dacă ar fi אל înainte de Elohim, ar fi: D-ḑeŭ a stătut în adunarea D-ḑeilor, care este adevĕratul sens al acesteĭ semi-frase. Uniĭ aŭ creḑut, că fără a schimba nimic s'ar putea traduce: Deorumstetit in coetu Deus, care ar face încă acelaş sens, şi ceĭ LXX se pare că aŭ citit după acéstă construcţiune.

Uniĭ traduc: D-ḑeŭ aŭ stătut într'o adunare măréţă, pentru că Scriptura designă prin numele luĭ D-ḑeŭ, tot ceea ce este frumos şi

mare; așa că s'ar traduce în latină: in coetu Dei, și în românește, *într'o adunare frumósă* (mare). Dar acéstă formare de frase nu este nicĭ necesară nicĭ analogă cu ceea ce urméză; căcĭ Profetul adaugă, că D-ḑeŭ, pus în mijlocul acesteĭ adunărĭ, judecă chiar pre D-ḑeŭ, adică pre principiĭ și pre judecătoriĭ pământuluĭ.

Textul ḑice *va judeca* (judicabit): este acelaș sens; cea maĭ mare parte din ebraiștĭ traduc prin judicat.

MEDITAȚIUNI

Principiĭ și judecătoriĭ pământuluĭ sunt numiț ḑeĭ, pentru că eĭ represintă pre D-ḑeŭ, pentru că sunt depositariĭ auorităț luĭ D-ḑeŭ. Pentru a ḑice Apostolul: că tótă puterea este de la D-ḑeŭ și că acel ce se opune puteriĭ se opune ordinuluĭ luĭ D-ḑeŭ. Dar principiĭ și judecătoriĭ pământuluĭ nu trebue să uite nicĭ-o-dată, că eĭ aŭ preste eĭ un domn care 'ĭ judecă: ceea ce învață aicĭ profetul în terminĭ fórte energicĭ. Sfatul principilor și tribunalul judecătorilor s'aŭ numit *templul dreptățiĭ*: trebue a înțelege, că el este templul luĭ D-ḑeŭ chiar suveran judecător al principilor, magistraților și poporuluĭ. Dacă popórele profanéză acest templu prin nesupunere, saŭ dacă principiĭ și magistraț îl profanéză prin nedreptățĭ, și unĭ și alț sunt sacrilegĭ; pentru că eĭ desonoréză sanctuarul unde locuește D-ḑeŭ. S'aŭ ḑis câte-o-dată că principiĭ și magistraț exercitéză un fel de preoție: aceea este adevĕrat în acest sens, că funcțiunile lor sunt sacre, și că sunt ast-fel, pentru că D-ḑeŭ 'ĭ-aŭ însărcinat de a le îndeplini. Dacă aceștĭ principĭ, întemeiațĭ pre cuvêntul luĭ D-ḑeŭ eraŭ și cunoscuțĭ precum trebuiaŭ să fie, ar fi fost un fel de emulațiune între principiĭ saŭ judecătoriĭ pământuluĭ, și poporul care ar respecta maĭ mult decretele justițieĭ.; Ceĭ d'întâiŭ purtându-le cu ceea maĭ exactă circumspecțiune, ceĭ de al doilea cinstindu-le ca emanate de la D-ḑeŭ însușĭ.

Acest vers al psalmuluĭ este fondul uneĭ morale așa de importante, că ar trebui să fie săpată cu litere nespuse în tóte cabinetele principilor și în tóte tribunalele justițieĭ. Profetul, în amĕnunțimile cântăreĭ sale, face cunoscut, că din timpul sĕŭ judecătoriĭ nu'și îndeplineaŭ cu sfințenie datoriile. Nu știŭ dacă judecătoriĭ din tóte timpurile aŭ fost maĭ exacț de cât judecătoriĭ luĭ Israil.

VERSUL 2.

Până când judecați nedreptate și fețele pĕcătoșilor le luați înainte.

A judeca nedreptatea, cum se exprimă textul și versiunile, este a pronunța decisiuni nedrepte. A primi fața pĕcătoșilor, este a fi înduplecați prin rugămintele celor rĕi, este a judeca în considerațiunea privirilor, ce are cine-va pentru ómenii pasionați, orĭ-cine ar fi. Aicĭ nu este diferența între text și versiuni.

MEDITAȚIUNI

S'aŭ representat justiția având o pânză pe ochĭ (cu ochii legați) ca să arate, că aceĭ carii o daŭ trebue să nu considere de cât dreapta judecată, dreptatea, și să nu considere întru nimic favorul, puterea, bogăția, înclinațiunile acelor ce se găsesc legați prin interes, saŭ carii sunt priviți, ca rebelii legilor. Dacă amintirea luĭ D-ḍeŭ, present la tóte judecățile pământeștĭ, nu s'ar șterge nicĭ-o-dată din memorie, tótă considerațiunea omenéscă ar dispărea; s'ar privi ca responsabil luĭ D-ḍeŭ chiar de decisiunea ce se pronunță, și s'ar teme de a nu fi adus ca culpabil d'inaintea tribunalului înfricoșat, unde numaĭ aŭ loc patimile.

Până când veți fi nedrepți, ḍice profetul și plin de părtinire în judecățile vóstre? Acéstă întrebare este umilitóre pentru omenire, ea arată nu numaĭ că depravarea justițieĭ este veche, dar că era un rĕŭ învechit chiar din timpul profetuluĭ. Ea arată, că adevĕrata religiune n'aŭ oprit progresele nedreptățiĭ. Dar va putea óre să ḍică cine-va, pentru acésta, că religiunea nu îndreptéză nimic; că este nefolositóre pentru reforma saŭ conservarea moravurilor; că óre-care state ar fi bine guvernate și fără religiune; că n'ar fi maĭ multă nedreptate într'o societate mare de Atheĭ saŭ Epicureĭ, de cât la popórele unde se adoră o divinitate? Aceste pretențiunĭ, așa de susținute de necredincioșiĭ moderni, sunt lipsite de orĭ-ce fundament. Tótă religiunea este reprimantă, și religiunea revelată a luĭ D-ḍeŭ este maĭ mult de cât celelalte. Tóte lucrurile fiind presupuse egale între ómeniĭ, cariĭ nu ar avea nicĭ o religiune, și între ómeniĭ cariĭ ar avea una, maĭ ales aceea, care are caracterul revelațiuneĭ divine: adică dacă se presupune de oparte și de alta pasiunĭ și ace-

leaşĭ interese, este evident, că va fi de temut de maĭ multă nedreptate din partea acelora cariĭ nu vor avea frêul religiuneĭ, de cât a acelora cariĭ vor avea saŭ cariĭ vor putea avea. Intr'un stat unde va fi religiune, aşĭ putea spera că nu va fi alterată (sfêrşită) tótă justiţia, că printre acelĭ, cariĭ vor fi însărcinaţĭ a o da, se vor găsi ómenĭ cariĭ se vor conduce după mişcările conştiinţeĭ lor; pe când într'un stat unde nu va fi nicĭ o religiune, nimic nu ne va putea asigura contra imparţialităţiĭ saŭ a depravaţiuneĭ judecătorilor.

VERSURILE 3, 4,

Judecaţĭ sirimanuluĭ şi săraculuĭ, pre cel smerit şi pre cel sărac îndreptaţiĭ. Scoteţĭ pre cel sărac şi mişel din mâna păcătosuluĭ isbăviţi-l pre dênsul.

Sunt nişte diferinţĭ uşóre între text şi versiunĭ; in loc de humilem, ebreul dice *om necăjit* în loc de *peccatoris* el dice la plural.

Am tradus *justificate* prin *apără*, pentru că profetul înţelege că cine-va nu *justifică* pre cel sărac, lipsit, mişel, de cât când are dreptate, şi când ar fi în pericol de a perde causa, dacă cine-va nu l'ar apăra.

Sensul acestor două versurĭ este lămurit. Sfătueşte pre principiĭ şi judecătoriĭ pământuluĭ a lua în consideraţie pre săraciĭ orfanĭ, pre ceĭ micĭ, necăjiţĭ, pre apăsaţĭ, pre toţĭ mişeiĭ intr'un cuvênt. Li se recomandă de a ĭ proteja, de a-ĭ scóte din apăsare, de a nu maĭ permite ca să fie victima celor maĭ tarĭ şi rĕĭ.

MEDITATIUNI

Acéstă sfătuire a profetuluĭ este aşa de simţitóre şi frumósă, că nu este judecător, orĭ-cât de nedrept ar fi în faptă, care să nu o aprobe în speculaţiune,

Judecătoriĭ bunĭ îmbrăţişază de bună voe şi de ordinar causa săracilor, a celor micĭ, a orfanilor şi nenorociţilor. Eĭ se fac apărătoriĭ vĕduvilor şi a orfanilor, sprijinul acelor, carĭ sunt apăsaţĭ prin puterea şi neomenia celor marĭ. Aŭ fost şi vor fi totdéuna magistraţĭ de acest merit; dar adese-orĭ dificultatea este de a străbate până la eĭ, de a învinge obstacolele ce opun încurcătura legilor, de a se feri de preliminările uneĭ judecăţĭ, care presupune instrucţiunĭ a căror arbitru nu este judecătorul. S'aŭ introdus formalităţĭ pentru apărarea celer carĭ aŭ dreptate; aŭ voit

să se lumineze tóte părţile uneĭ cause pe care adese-orĭ patimile aŭ întunecat-o. Dar pentru a ajunge ca să descoperim adevĕrul, cum se cuvine, trebue un timp, o cheltuială, o industrie, o răbdare, care sunt de ordinar maĭ presus de forţele sĕraculuĭ fără ajutor şi a celuĭ fără protecţiune. Ceea-ce dă în decomun atâtea precăderĭ celor bogaţĭ, celor marĭ şi tarĭ. Eĭ usurpă fondul prin maniera de a proceda şi asupreşte pe cel lipsit chiar prin mijlócele, care eraŭ stabilite pentru apărarea sa.

VERSUL 5.

N'aŭ cunoscut nicĭ aŭ priceput, întru întuneric umblă;
clătindu-se tóte temeliele pământuluĭ.

S'ar putea traduce: Tóte aceste fundamente ale pământuluĭ se vor clăti, pentru a da a înţelege, că toţĭ aceĭ carii sunt însărcinaţĭ a da dreptate şi carii nu cunosc datoriile lor se vor clăti vor fi fără principiŭ, fără regule pentru a ce conduce şi a conduce pre alţiĭ. Dar sensul este maĭ frumos şi conform cu litera, dacă se înţelege, că incapacitatea şi neaplicaţiunea acestor persóne la locul lor vor fi causa că nu va fi stabilitate în stat şi că tóte părţile sale vor fi expuse revoluţiunilor.

Trebue a se considera toţĭ termeniĭ acestuĭ vers.

Nu aŭ cunoscut, cee-a ce arată lipsa de cunoştinţă, *nicĭ aŭ priceput*, ceea-ce însémnă lipsa de inteligenţă; *eĭ merg întru întuneric*, ceea-ce indică judecăţile pronunţate orbeşte, decisiunĭ date din întêmplare; întocmaĭ ca cel ce călĕtoreşte prin întuneric este totdéuna expus la nesiguranţă şi rătăcire. In fine de aicĭ sguduirile ce le încércă tot ordinul civil şi eclesiastic; căcĭ sfătuirea profetuluĭ priveşte tot atât, dacă nu maĭ mult pre păstoriĭ sufletelor de cât pre magistraţĭ. Ignoranţa acestora turbură statul, ignoranţa acelora rătăceşte maĭ tóte căile mântuireĭ.

MEDITAŢIUNI

Apostolul ḑice că dacă principiĭ veaculuĭ (el înţelege pre capiĭ sinagogeĭ) ar fi avut înţelepciunea luĭ D-ḑeŭ, n'ar fi rĕstignit nicĭ-o-dată pre Domnul glorieĭ. El nu pretinde a scuza aicĭ pre judecătoriĭ nedrepţĭ: ignoranţa lor era de bună-voe. Eĭ aŭ închis ochiĭ la lumina profeţilor, a minunilor, a sfinţenieĭ, care strălucea în Is. Chr. Eĭ nu'l cunoscură pentru simplicitatea vieţeĭ, după oposiţia ce mărturisea pentru toţĭ ceĭ marĭ aĭ lumiĭ, după morala cu totul cerésca

ce venise să o învețe ómenilor. Pe cât timp înțelepciunea luĭ D-ḑeŭ care nu este alt-ceva de cât știința Evangelieĭ, nu va conduce pre principiĭ și pre judecătoriĭ pământuluĭ, trebue a se aștepta la nedreptățĭ maĭ mult saŭ maĭ puțin marĭ, după gradul pasiunilor care vor anima pre aceștĭ *capĭ aĭ secululuĭ present.*

Dar precum ignoranța magistraților sinagogeĭ servi la planurile milostivireĭ ce D-ḑeŭ avea din tótă eternitatea în privirea neamuluĭ omenesc, ast-fel nedreptățile persónelor, carĭ nu aŭ știința luĭ D-ḑeŭ, trebue să fie mijlóce de mântuire în mâinile acelor, carĭ sunt oprimațĭ prin putere și pasiune. Omul carele fu condamnat a perde moștenirea părintéscă, ce dăruea pre săracĭ, avu ocaziunea de a ḑice că avea plăcere de a ḑice numaĭ acéstă rugăciune : *Tatăl nostru carele eștĭ în ceurĭ*, și de atuncĭ aŭ devenit un credincios imitator al luĭ Is. Chr. Judecățile ómenilor să nu ne tulbure; că ele nu clătesc fundamentele pământuluĭ, nostru. Să nu fim mândri de cât de a fi curațĭ și fără prihană înaintea luĭ D-ḑeŭ.

Puțin 'mĭ pasă de a fi expus la judecățile vóstre, ḑicea Apostolul, saŭ a celor-l'alțĭ ómenĭ numaĭ Domnul mĕ va judeca.

VERSUL 6.

Eŭ am ḑis Dumneḑeĭ sunteți și fiĭ celuĭ prea înalt toți.

Aceste cuvinte sunt ale luĭ D-ḑeŭ saŭ ale profetuluĭ vorbind în numele luĭ D-ḑeŭ, Judecătoriĭ pământuluĭ sunt numițĭ Ḑeĭ, fiĭ aĭ celuĭ Prea Inalt, pentru că D-ḑeul suprem, cel prea Inalt era investit cu autoritatea pentru a mănținea ordinea între ómenĭ. D-ḑeŭ a ḑis luĭ Moisĭ că 'l va pune D-ḑeul luĭ Faraon; el a oprit de a vorbi de rĕŭ pre ḑeĭ adecă pre judecătoriĭ pământuluĭ. Acéstă denumire de ḑeĭ nu este de cât dovada uneĭ puterĭ comunicate, și nu privește chiar natura acelor ce li s'aŭ dat.

Acest loc este citat de Iis. Chr. chiar cu ocasiunea imputăreĭ ce 'ĭ făceaŭ Iudeiĭ că *s'aŭ făcut pre sine D-ḑeŭ* Nu este scris în legea vóstră, rĕspunde mântuitorul lumiĭ. *Eŭ am ḑis : Dumneḑeĭ sunteți?* Dacă legea numește D-ḑeĭ pre aceĭ la carĭĭ se adreséză cuvêntul luĭ D-ḑeŭ, și dacă Scriptura nu póte fi desmințită, pentru ce ḑiceți voĭ că eŭ care am fost sfințit și trimis în lume de Părintele, blasfem pentru că am ḑis, eŭ sunt fiul luĭ D-ḑeŭ ? Am tradus *la carĭĭ* saŭ *contra cărora*; căcĭ *ad quos* în latină și maĭ ales πρὸς οὓς; în Gréca, póte fi tradus contra cărora; și este evident că

tot psalmul de unde se trage acest loc. *Eŭ am ḑis D-ḑeĭ sunteţi* este în contra judecătorilor nedrepţi. Ceea ce adaugă Iis. Chr. confirmă acéstă gândire; căcĭ cu tótă nedreptatea acestor judecătorĭ el ḑice, că Scriptura nu póte fi desminţită (non potest solvi Scriptura).

Dar orĭ cum ar fi de sensul luĭ *ad quos*. Iis. Chr. face în parte acésta argumentul ce se numeşte *de la maĭ mic la maĭ mare* Dacă aceştĭ sunt numiţĭ Ḑeĭ, cum ḑiceţĭ voĭ, că eŭ sunt un blasfemator, când eŭ ḑic, că sunt Fiul luĭ D-ḑeŭ, eŭ pre care Părintele m'a sfinţit, trimiţîndu-mĕ în lume; şi el continuă: eŭ pre care mĕ arată faptele, că sunt întru Părintele meŭ, precum arată că Părintele este întru mine?

Dacă Iis. Chr. n'ar fi fost D-ḑeŭ în sensul cel maĭ precis, şi în sensul ce'l credeaŭ Iudeiĭ, el ar fi trebuit să strige îndată: nu, eŭ nu sunt D-ḑeŭ; precum a negat Ión Botezătorul, că este Mesia, Ilie saŭ vre unul din proorocĭ; precum se ferirá Pavel şi Barnava, când aŭ vroit să le aducă sacrificiĭ ca la niştе ḑeĭ. Dar Iis. Chr. lăsa pre Iudeĭ în credinţa lor; el o confirmă chiar numind totdéuna pre D-ḑeŭ Părintele sĕŭ, şi adăugând că Părintele sĕŭ este întru el, şi că el este în Părintele sĕŭ. Ceea ce se păru aşa de tare Iudeilor, că voiră să'l omóre cu pietre.

Ast-fel prin citaţiunea ce face Iis. Chr. de psalm, se vede lămurit, că el a voit să combată imputaţiunea de blasfem ce îndrăsnéŭ eĭ să'ĭ facă, ca şi cum le-ar fi ḑis: Voĭ voiţĭ, după legea vóstră, că magistraţiĭ voştrĭ să fie numiţĭ ḑeĭ şi voĭ mĕ trataţĭ de blasfemator, pentru că 'mĭ-am ḑis Fiul luĭ D-ḑeŭ. pe când faptele mele mĕ arată că în adevĕr sunt? Iudeiĭ nu maĭ avéŭ ce să rĕspundă la aceste raţionamente. Eĭ nu'l luară pentru o dovadă că Iis. Chr. se pune simplu în rêndul magistraţilor numiţĭ Ḑeĭ. saŭ că el ar pretinde că posedă o dignitate de acel gen, de şi superior lor. Eĭ luară acest cuvênt ast-fel cum era, pentru un argument *a minori ad majus* şi eĭ închieseră că Iis. Chr. nu micşora nimic din calitatea, ce o lua de Fiŭ a luĭ D-ḑeŭ. Acésta este adevĕrat, pentru că în loc de rĕspuns eĭ voiră să'l prindă ca să'l ucidă cu petre. De sigur aceştĭ Iudeĭ înţeleseră maĭ bine raţionamentul luĭ Iis. Chr. de cât Socinianiĭ de astăḑĭ.

MEDITAŢIUNI

Când profetul saŭ D-ḑeŭ în numele căruia vorbeşte ḑice judecătorilor pămêntuluĭ: Toţĭ sunteţĭ fiĭ aĭ celuĭ prea Inalt, el 'ĭ exclude positiv din divinitatea esenţială şi propriŭ ḑisă, căcĭ mulţimea lor era o dovadă. că eĭ nu puteaŭ intra în partea naturеĭ divine, care este unică, precum scripturile repetă aşa de des. Este de observat, că în vechiul Testament titlul de Fiŭ a luĭ D-ḑeŭ, nu s'a dat de cât la plural saŭ la un popor întreg, fără numaĭ dacă nu este vorba de

o profeție relativă la Iis. Chr. Ast-fel descendenții lui Sith sunt numiți *fiii lui D-deŭ*; în cartea lui Iob îngerii sunt numiți fiii lui D-deŭ. In psalmul 28, Israeliții și mai ales preoții și leviții sunt numiți *fiii lui D-deŭ;* în înțelepciune s'a dis, că drepții sunt puși în numĕrul fiilor lui D-deŭ; In Osea, tot poporul lui Israel este numit *fiii lui D-deŭ*; în fine în psalmul ce'l explic, judecătorii pămêntului sunt numiți fii ai Celui Prea Inalt; nici un om luat în particular, n'a avut nici-o-dată în scriptură numele de *Fiiu a lui D-deŭ.* Numai Iis. Chr. pórtă acest nume, și el arată că cu adevĕrat este D-deŭ. Iudeii simțéŭ forța acestui nume când ei concludéŭ, că Iis. Chr. *se făcea D-deŭ*; căci ast-fel era fără îndoială raționamentul lor: fiul unui om este om; deci dacă acesta este Fiul lui D-deŭ, trebue să fie D-deŭ; dar acésta nu voiaŭ să recunóscă, și pentru aceea negaŭ că Iis. Chr. este Fiul lui D-deŭ. Pentru ce s'aŭ găsit eretici, cari voiaŭ să recunóscă că Iis. Chr. este Fiul lui D-deŭ? și carii negaŭ cu tóte acestea, că el este D-deŭ adevĕrat? Acești ómeni raționaŭ mai puțin de cât Iudeii, de și se dicéŭ că sunt creștini. Biserica a luat împreună și raționamentul Iudeilor și cosequențile. Ea dice: Iis. Chr. este Fiul lui D-deŭ, așa dar este adevĕrat D-deŭ, și trebue a'l cinsti ca D-deŭ adevĕrat.

VERSUL 7.

Iar voi ca niște ómeni muriți și ca unul din boeri căděți.

Gândirea profetului este fórte frumósă. De și voi vĕ numiți dei, sunteți priviți ca fii ai Celui Prea Inalt, voi muriți cu tóte acestea ca niște ómeni, veți peri precum vedeți, că pier principii.

Se observă că în ebreŭ cuvêntul אדם însémnă un om de rênd, despreţuit, pentru că exprimă pămêntul, de unde s'a luat corpul celui d'intâiŭ om. Sunt traducĕtori așa de literali, că ei dic: *voi muriți ca Adam.* Acésta conține un sens prea frumos, dar nu este necesar în casul present.

Autorii principiilor discutate traduc al doilea membru al versului. Principilor, veți cădea ca cel mai prost din popor, ca și cum ar fi în ebreŭ. *Principes, sicut unus cadetis.* Rĕmâne să se justifice dacă *unus* póte fi tradus *cel de pe urmă din popor*, și acésta ni se pare ușor. Traducțiunea lor presintă nu mai puțin o cugetare mare ca și a celor-l'alți interpreți.

Sunt carii cred că Profetul face alusîune la mórtea funestă a principilor rĕi, alții vĕd pre îngerul rebel și acésta este opiniunea

multor sfinți Părinți. Dar fără a ne opri la aceste puncte de vedere versiunea ordinară este frumósă și nobilă. Veți peri cum pier principii. Ast-fel profetul învață pre judecătorii pământului că titlurile și posturile nu 'i vor scuti de acésta.

MEDITAȚIUNI

Aci sunt două lucruri fórte însemnate: 1) că în acelaș psalm din care Iis. Chr. citéză un vers pentru a arăta că judecătorii pământului sunt numiți Zei și fii ai Celui Prea Inalt, însuși acești judecători ascultă sentința de mórte pronunțată contra lor; 2) Că în acelaș capitol al Evangheliei unde Iis. Chr. citéză acest vers pentru a arăta că nu trebue să'l trateze de blasfemator, pentru că s'a dis Fiul lui D-ḑeŭ, acelaș mântuitor al lumii declară, că el póte părăsi viéța și a o relua; că are putere de a da viéță eternă oilor sale și că nu vor peri nicĭ-o-dată. Iată un contrast, care arată, că Iis. Chr. este cu totul alt-fel Fiul lui D-ḑeŭ, de cum sunt judecătorii pământului. Aceștia mor ca ómenii, și Iis. Chr. póte părăsi și relua viéța, după voia sa; el dă viéța și chiar viéța vecĭnică acelor ce'l urméză. Iudeii carii știeaŭ ceea ce este conținut în psalm zăriră negreșit acest contrast, și de aceea rămaseră mai încredințați ca totdéuna, că Iis. Chr. 'și dicea Fiul lui D-ḑeŭ și D-ḑeŭ în sensul cel mai precis, și de aceea vroiaŭ să'l delapideze.

Din comparațiunea psalmului acestuia cu versul 10 din Sf. Ion resultă o dovadă fórte puternică despre D-ḑeirea lui Iis. Chr., cu totul departe ca rĕspunsul acestui mântuitor al lumii către Iudeĭ să dea cel mai mic pretext de a slăbi acéstă dogmă esențială. Un Sociniean ce s'ar presupune de bună credință, și care ar ceti psalmul întreg, comparându'l cu Capitolul întreg din Sf. Ion, n'ar putea să respingă cunoștința ce rĕspândește acéstă comparație. Dar printre acești sectari mai mult de cât toți ceĭ-l'alți spiritul șicanării și vicleniile întunecă adevĕrurile cele mai vĕdite. Ei voesc să pĕtrundă misterul Trinității; și pentru că rațiunea omului nu póte ajunge până acolo, neagă acest mister, divinitatea lui Iis. Chr., întruparea și patima lui Iis. Chr., fără a numĕra pĕcatul original, eternitatea pedepselor, și în general tóte dogmele care sunt mai presus de mintea omenéscă. Ei se orbesc dorind să privéscă sórele; și rĕmân în întunerec,

pentru că voește să întêmpine momentul luminei perfecte, care nu este ḑiua acestei vieți, dar acea a eternității.

VERSUL 8.

Scólă-te, D-ḑeule, judecă pământul, că tu veĭ moșteni întru tóte némurile.

Profetul vĕḑênd, că judecătorii pământului, de și numiți ḑeĭ și fiĭ aĭ celui prea Inalt, comit nedreptăți și nu'și împlinesc datoriile lor, se întórnă către Domnul și 'l invită a judeca el singur pământul, și cuvêntul ce'l aduce, este pentru că tóte némurile aparțin Domnului; viitorul ce se vede aicĭ se pare a însemna, că acest apostrof se adreséză luĭ Mesia, care s'a declarat în psalmul al doilea și în Epistola către Ebreĭ, moștenitor al tuturor némurilor.

MEDITAȚIUNI

Amintirea de judecata luĭ D-ḑeŭ, nu trebue să înfricoșeze de cât pre pĕcătoși și nepocăiți. Ceĭ drepți, aceĭ cariĭ nu se ocupă de cât de îngrijirea de a se deslipi de pământ, trebue să ḑică ca Apostolul mult-iubit în Apocalips: Vină *Dómne Iisuse.* Pentru că tu veĭ moșteni tóte némurile, intră în posesiunea moștenirei tale; și pentru că și noĭ suntem împreună moștenitorĭ, fă-ne parte din aceste bunurĭ vecĭnice ce le-aĭ făgăduit fraților tĕĭ.

PSALMUL LXXXII

In titlu sunt treĭ cuvinte explicate deja de maĭ multe orĭ: *Canticum psalmi Asaph.* Este un psalm executat pe instrumente și voce, așa că instrumentele făceaŭ începutul și vocile urmaŭ: Asaph este saŭ autor al psalmuluĭ saŭ simplu cântăreț.

Fiind-că este vorba în psalmul acesta de întreprinderile ce multe din popórele inimice formaŭ contra poporuluĭ luĭ D-ḑeŭ, interpreții s'aŭ împărțit asupra ocasiunei și timpuluĭ la care trebue a se raporta aceste întreprinderĭ. Unii aŭ crḑut că era vorba de rĕsboiul ce l'aŭ purtat Regele Iosafat contra

Amoniților, Moabiților, Syrianilor; alții aŭ vĕdut încercările ce aŭ făcut multe popóre contra Israiltenilor la întórcerea din captivitatea Babilonului; mulți aŭ întârdiat evenimentele, până pe timpul Macabeilor, când toți vecinii lui Iuda se sculară contra Iudeilor, pentru a'i extermina. Credem că acest psalm privește mai mult fapte conținute în a doua carte a Impăraților. Când David a fost recunoscut rege peste cele douĕ-spre-ḑece triburi, o mulțime de națiuni se rĕsculară lor. Amĕnunțimele psalmului pare că se raportă la acest fapt.

După socotința acésta, psalmul trebue să fi fost compus de David saŭ de Asaph, pentru a cere ajutorul divin contra acestei mulțimi de inimici, cari amenințaŭ pre poporul lui D-ḑeŭ. Exemplul ce dă aici profetul învață pre tot omul în pericol saŭ în necaz, că nu este mai sigur sprijinul de cât încrederea în D-ḑeŭ și alergarea la protecțiunea sa.

VERSUL 1.

D-ḑeule, cine se va asemĕna ție? Să nu taci, nici să nu te îmblânḑești, D-ḑeule.

Ebraiștii traduc: O D-ḑeule, să nu taci, în loc de o D-ḑeule cine va fi asemenea ție? Pentru că cuvêntul ebreŭ דמי vine de la דמה, care însémnă *a fi asemenea* și *a tăcea*. Ceĭ LXX l'aŭ luat în prima însemnare; nu trebue să le imputăm, căci în a doua însemnare, s'ar fi pus de douĕ orĭ *să nu taci*, ceea ce ar fi o repetire inutilă. Singura licență ce se pare că s'ar fi putut admite este de a întórce fraza în mod de întrebare: Cine va fi asemenea ție? în loc de a pune *nimenĭ nu va fi asemenea ție*, dară pe lângă că aceea nu schimbă sensul, fraza este mai vie și mai elegantă.

Acest vers este destul de lămurit; pe când D-ḑeŭ nu manifestă protecțiunea sa în favórea amicilor sĕĭ persecutați și apăsați, se pare că păzesc, tăcerea și se țin într'un fel de nelucrare.

Pentru a'l sili, să apere pre poporul sĕŭ, Profetul înalță acéstă ființă supremă; el recunóște puterea sa, forța sa; el ḑice, că nicĭ o ființă în univers nu 'i se póte asemĕna.

MEDITAȚIUNI

Sf. Augustin are asupra acestui vers o cugetare, care nu este curat mistică și care conține în acelaș timp nu

mare fond de instrucțiune. El crede, că Profetul vorbește luĭ Mesia, luĭ Is. Chr., adevĕratul D-ḍeŭ și adevĕratul om, că'l învită a face dreptate inimicilor numeluĭ sĕŭ și aĭ Bisericeĭ sale. El consideră, ḍice acest fericit dascăl, pre Is. Chr. în momentul când va exercita funcțiunea de judecător. Pentru aceea el 'ĭ ḍice: *O D-ḍeule, cine este asemenea ţie?* Tu te-aĭ arătat pre pămênt asemenea cu ómeniĭ ceĭ-l'alțĭ, și chiar cel maĭ smerit, cel maĭ degradat dintre ómenĭ; dar când veĭ judeca pămêntul, cine dintre ómenĭ va fi asemenea ţie! Dacă Profetul, continuă acest Părinte, n'ar considera pre Is. Chr. de cât ca D-ḍeŭ, 'ĭ-ar ḍice cu drept cuvênt: *Cine este asemenea ţie?*

Dar pentru că ḍice: *Cum se va asemĕna ţie?* El îl considera în starea umilinţeĭ sale nu numaĭ glorificată, dar îmbrăcată cu puterea supremă de a judeca, și acéstă stare este viitóre în raport cu starea în care aŭ apărut ḍilele vieţeĭ sale muritóre. Printre ómenĭ el a tăcut, a eclipsat razele strĕlucireĭ sale divine, a reţinut efectele puterеĭ sale; dar judecând lumea nu va maĭ tăcea, și va desfășura tótă întinderea puterеĭ sale. De aicĭ, ce temeiŭ de încredere pentru ceĭ drepțĭ, și de îngrijire pentru impioșĭ.

VERSURILE 2, 3.

Că iată vrăjmașiĭ tĕĭ s'aŭ întărit; și ceĭ ce te urăsc pre tine a ridicat capul. Asupra poporuluĭ tĕŭ aŭ meșteșugit gând, și s'aŭ sfătuit împotriva sfinţilor tĕĭ.

Este puţină diferenţă între text și versiunile nóstre; în loc de *malignaverunt Consilium*, textul ḍice: *collidè inierunt consilium* ceea ce este în fond acelaș lucru, pentru că este vorba de un consiliŭ rĕŭ, de întreprinderĭ nedrepte.

In loc de *contra sfinţilor tĕĭ*, textul ḍice: *contra ascunșilor tĕĭ*, saŭ *contra sanctuarulnĭ*; căcĭ se póte traduce în douĕ chipurĭ. Cel d'întâiŭ este maĭ analog cu versiunile nóstre și maĭ căutat de interpreţĭ. El însémnă *aceĭ pre care 'ĭ protegĭ în secret*, și este tot una cu *sfinţiĭ tĕĭ*.

Aceste douĕ versurĭ expun în general planurile perverse ale inimicilor luĭ D-ḍeŭ aĭ luĭ David și ale poporuluĭ sĕŭ. In versurile următóre, profetul determină maĭ particular care era scopul ce 'și propunea, care era mulţimea și forţa acestor inimicĭ.

MEDITAȚIUNI

Tóte caracterele viclenieĭ se vĕd în acestĕ versurĭ; frĕmêntarea saŭ gelosia secretă, comploturile meșteșugite și rĕutăcióse, cugetările asupra mijlócelor de a vĕtăma, grăbirea în întreprinderĭ; și tóte acestea și le-aŭ închipuit contra acelor, carĭi servesc pre Domnul în secret, carĭi sunt ascunșĭ în ochiĭ lumeĭ și carĭi trec viéța lor în tăcerea retragereĭ.

Poporul Iudeŭ era icóna sfințitor din tóte timpurile, a acelor ce trebuia să formeze Biserica luĭ Is. Chr. Dacă acest popor ar fi fost totdéuna credincios, el ar fi posedat cu liniște, și fără vuet mare, pămêntul ce D-ḑeŭ 'i l'a dat. Legea sa 'l separa de cele-l'alte popóre, templul sĕŭ și ceremoniile sale, s'ar fi reunit pentru a strînge din ce în ce maĭ mult legăturile încredereĭ și ale amiciției. Țara ce avea el era prea mărginită pentru a excita gelosia națiunilor marĭ, și de alt-fel protecțiunea D-ḑeuluĭ sĕŭ o făcea destul de tare, pentru ca să resiste la tóte atacurile vecinilor sĕĭ saŭ chiar a tuturor popórelor, când s'ar fi hotărît a'l pierde. Imagină încă o dată a vieței ce o duc sfințiĭ pre pămênt. Eĭ nu aspiră nicĭ la putere nicĭ la mărire, nicĭ la bogăție; sunt ascunșĭ în sînul luĭ D-ḑeŭ, și încrederea ce aŭ în el, 'ĭ asigură contra tuturor tempestelor, care vuesc împrejurul lor.

Cât este de frumos de a compara acești *ómenĭ ascunșĭ* de care vorbește profetul, cu aceĭ cărora Apostolul ḑicea, că viéța lor era ascunsă cu Is. Chr. în D-ḑeŭ!

VERSUL 4.

Ḑi-s'aŭ: veniți și să 'ĭ pierdem pre dênșiĭ din ném, și să nu se maĭ pomenéscă numele luĭ Israil încă.

Textul este de o potrivă aicĭ cu versiunile, și nimic nu este maĭ propriŭ de a arăta rĕutatea inimicilor sĕĭ; căcĭ Israil simțea maĭ mult calitatea sa de popor a luĭ D-ḑeŭ, de cât tóte cele-l'alte folóse de care se putea bucura.

MEDITAȚIUNI

Pasiunile fac în contra nóstră aceea ce inimiciĭ luĭ Israil meditaŭ contra acestuĭ popor iubit de Is. Chr.; ele se silesc

necontenit ca să rumpă legătura acea sfântă, care trebue să existe între D-ḍeŭ și noĭ, pentru ca să pierdem calitatea de fiĭ aĭ luĭ D-ḍeŭ, pentru ca să ștergă din spiritul nostru amintirea făgăduințelor ce le avem de la milostivirea divină. Puțin se interesézĕ un creștin dacă aparține la o națiune saŭ alta; că locuește în cutare saŭ cutare țară; că se bucură de óre-care considerație în lume, saŭ că este cu totul uitat; ceea ce'l interesézĕ numaĭ, este că el conservă raporturile de dragoste și încredere ce aŭ stabilit religiunea între D-ḍeŭ și el. Totul se luptă pentru a rumpe aceste legăturĭ sacre; și fără lumina haruluĭ, fără studiul continuŭ al Evangelieĭ, fără recursul perpetuŭ a luĭ Iis. Chr., este cu neputință de a nu fi învins de atâția inimicĭ, cariĭ seduc spiritul, cariĭ conrump inima, cariĭ slăbesc tóte principiile adevĕratuluĭ Profet din exemplul rugăciuniĭ și al încredereĭ în acel, care este stăpân peste popóre și regĭ. Acest profeț era rege, el avea puterea unuĭ stat mare; dar el nu considera nimic puterea sa, și nu aștéptă de cât de la D-ḍeŭ victoria și pacea. Acéstă lecțiune este pentru toți ómeniĭ și pentru tóte timpurile. Acel care ḍicea prin gura luĭ Isaia: *In micul Efrem nu va maĭ fi un popor*, ḍicea în acelaș timp regeluĭ din Iuda ca să nu se témă de nimic; și acel care aŭ prediș Ierusalimuluĭ catastrofa din urmă, ḍicea luĭ Pavel *că'ĭ ajunge darul.*

VERSURILE 5, 6, 7, 8.

Că s'aŭ sfătuit într'o unire dimpreună, împotriva ta așeḍământ aŭ pus. Locașurile Idumeilor și Ismailteniĭ, Moab și Agareniĭ. Gheval, Amon și Amalic, ceĭ de alt neam cu ceĭ ce lăcuesc în Tir. Că și Asur a venit împreună cu dênșiĭ; făcutu-s'aŭ spre ajutor fiilor luĭ Lot.

In ebreŭ și grec sunt patru versurĭ; pe când în Vulgata sunt numaĭ treĭ, fără a pune nicĭ o diferență în sens, ceea ce se înțelege ușor, pentru că aicĭ nu este de cât o enumerare a popórelor. Póte că ceĭ de alt neam eraŭ *Filisteniĭ.* Acest popor totdéuna este numit ἀλλόφυλοι în Septuaginta. Neapărat pentru că el descindea din Mesraim, al doilea fiŭ al luĭ Ham și era străin în raport cu familia luĭ Sim, de unde descindea Israelții.

In a doua carte a Regilor, se vede că David avu luptă cu Filisteniĭ, Moabiții, Amaleciții, Amoniții și Idumeĭ. Nu maĭ rĕmâne de cât Agareniĭ, aceĭ din Ghebal, din Tyr și Assur, a se afla în resbel pentru ca să fie dovedit, că psalmul nostru privește acest eveniment.

Agareniĭ eraŭ o populaţiune de Idumeenĭ saŭ Ismaeliţĭ, cariĭ locuiaŭ dincolo de Iordan la rĕsărit de Galaad; dar, fiind-că s'a ḑis în cartea a doua a Impĕraţilor, că tótă Idumeia a fost supusă luĭ David, avem drept a cuprinde ţara Agarenilor.

Ghebal era un oraș fórte aprópe de Tyr și Sidon; locuitoriĭ sĕĭ se numesc Giblienĭ în cartea luĭ Iosua și în a treia carte a Impĕraţilor. Fiind-că Giblieniĭ nu eraŭ departe de *Filisteni* cu cariĭ avea de a face David, este natural de a crede că intrară în linia acestuĭ popor și altele contra acestuĭ principe.

Tot ast-fel este și cu o parte din Syrienĭ, cariĭ se mărginea cu Giblieniĭ și Filisteniĭ.

Asur nu trebue să fie luat aicĭ în loc de Asirieniĭ propriŭ ḑis, ci o populaţiune vecină cu Amoniţiĭ. Eĭ descindeaŭ din Cetura și Abraam. In resbelul contra Amoniţilor, aceștia avură de aliaţĭ pre aceștĭ Asirienĭ saŭ Asurienĭ. Ceea ce psalmul exprimă ḑicênd, că Asur a venit în ajutorul fiilor luĭ Lot, este că Ammoniţiĭ și Moabiţiĭ descindeaŭ din Lot și din fiicele sale.

Textul ḑice, că *Asur se făcu braţ fiilor luĭ Lot;* este o expresiune figurată pentru a indica ajutorul ce Asur a dat acestor douĕ popóre. Se vede decĭ că este ușor de a justifica acest psalm în raport cu rĕsbóele luĭ David, și că se reportă maĭ bine de cât la rĕsbóele luĭ Iosofat saŭ acele ale Israiltenilor după întórcerea din robia Babilonuluĭ, saŭ în fine acele ale Macabeilor. Pentru ce să alergăm la niște evenimente așa depărtate de David pe cât timp împĕrăţia sa ni le procură și care se împacă fără multă dificultate cu expresiunile psalmuluĭ?

MEDITAŢIUNI

Alianţa formată de inimiciĭ luĭ David, s'aŭ numit *Așeḑământ contra luĭ D-ḑeŭ.* Acésta 'mĭ represintă unirea inimicilor mântuireĭ contra Bisericeĭ luĭ Iis. Chr. și contra sufletelor rĕscumpĕrate cu sfânt sângele sĕŭ. Precum D-ḑeŭ a făcut o alianţă cu ómeniĭ, pentru aĭ scăpa, și puterile iaduluĭ tratéză cu patimile nóstre și cu lumea, pentru a ne pierde. Alianţa luĭ D-ḑeŭ conţine legĭ, promisiunĭ, amenințărĭ; și acea a inimicilor mântuireĭ are iarășĭ maximele și legile sale; și ea promite bunurĭ și face să privéscă la rele. Ce legĭ? cea dintâiŭ și maĭ principală este a satisface în totul amorul-propriŭ; a doua de a nu se maĭ gândi la viéţa viitóre; al treilea, de a'șĭ bate joc de Evangelie. Ce promisiunĭ? de a câștiga onorurĭ și bogăţiĭ, de a se bucura de plăcerĭ, de a subjuga pre toţĭ aceĭ cariĭ s'ar opune proectelor și *creștereĭ* nóstre. Ce amenințărĭ? de a fi disprețuit, batjocorit, părăsit de partizaniĭ lumiĭ; de a petrece timpul vieţeĭ

în obscuritate, în umiliaţiune, în miserie. Tóte articolele acestei alianţe se rapórtă la sensurĭ, şi de aci 'şĭ trag forţa lor, de aicĭ depinde succesul lor. Eraŭ ḑece popóre conjurate contra poporuluĭ luĭ D-ḑeŭ şi contra luĭ David. Aşĭ putea cita tot atâţia inimicĭ legaţĭ contra sufletuluĭ şi a'şĭ găsi, că capul lor este demonul mândrieĭ; că acésta conduce pe toţĭ ceĭ-l'alţĭ şi care adună tóte mijlócele de a mĕ face să rump alianţa ce am contractat'o cu D-ḑeŭ. Ce ajutor în contra atâtor protivnicĭ? acel al sfântuluĭ Prooroc-Impĕratul, rugăciunea, alergarea la D-ḑeŭ, nădejdea în milostivirea sa, lepădarea de sine. Tóte versurile acestuĭ imn divin luate în acest sens cu totul spiritual vor fi pentru mine un isvor de învĕţătură.

VERSURILE 9. 10.

Fă-le lor ca luĭ Madiam şi Sisareĭ, ca luĭ Iavim la rîul Chison. Perit-aŭ în Aendor ; făcutu-s'aŭ ca gunoiul pămêntuluĭ.

Profetul aminteşte aicĭ victoriile raportate prin protecţiunea divină asupra inimicilor poporuluĭ luĭ D-ḑeŭ; asupra Madianiţilor, Iabin şi Sisara, generalul sĕŭ. Aceştia periră lângă rîul Chison şi lângă Aendor, douĕ locurĭ situate în tribul luĭ Manase, nu departe de Tavor. Uniĭ interpreţĭ traduc fântâna Dor ; dar se vede în prima carte a Impĕraţilor, în partea unde Saul consultă Pythonisa, că era un orăşel numit Endor. Se póte lua aicĭ expresiunile Profetuluĭ pentru niştе cererĭ ce le inspiră zelul sĕŭ, pentru că inimicii sĕĭ actualĭ aŭ conspirat contra Domnuluĭ, cum se vede în versul 5. Se póte iarăşĭ să nu se vadă în aceste versurĭ de cât o profeţie de pedepsele la care trebuiaŭ să se aştepte aceştĭ inimicĭ.

MEDITAŢIUNI

Psalmistul alege evenimente unde puterea Domnuluĭ s'aŭ manifestat în totul, pentru că aŭ fost distruse armate fórte marĭ de o mână de ómenĭ. Se póte aminti aicĭ victoria luĭ Gedeon care cu treĭ sute de soldaţĭ bătu pre Madianiţĭ, în numĕr de a sută de miĭ. Ceea ce Profetul face aicĭ este o înştiinţare dată la tot credinciosul persecutat şi necăjit, de a căuta mângăerea în sfintele cărţĭ. Pentru că Apostolul ne învaţă că tot ceea ce s'a scris spre învĕţătura nóstră s'a scris pentru că speranţa nóstră să fie sprijinită pe speranţă şi pe mângâerea Scripturilor, nu este cu putinţă de a ima-

gina nicĭ o situaţiune penibilă saŭ periculósă, care să nu fie îmblânzită prin cetirea acestei Sfinte cărţi. Noĭ n'avem de învins armate; dar popórele conjurate contra poporuluĭ luĭ D-ḑeŭ eraŭ figura inimilor mântuireĭ nóstre şi noĭ avem încă multă trebuinţă de ajutorul luĭ D-ḑeŭ contra acestor adversarĭ puternicĭ de cât avură Ghedeon, David şi ceĭ-l'alţĭ capĭ aĭ luĭ Israil, contra jaluzieĭ vecinilor lor. De almintrelea, exemplele luptelor date inimicilor mântuireĭ saŭ contra pasiunilor inimeĭ, nu lipsesc în scriptură. Iosif, Iob, Tobie, Susana şi alţiĭ, nu se găséŭ eĭ în nişte împrejurărĭ unde răbdarea şi credinţa lor eraŭ puse la nişte încercărĭ înfricoşate? Orĭ cine, în cursul acesteĭ vieţĭ pline de necazurĭ şi nevoĭ, nu se ajută cu *mângâerea* sfintelor cărţĭ, este ca un vas fără ancoră şi cârmă în mijlocul uneĭ mărĭ turburată de vifor.

Acest adevĕr este fără modificare şi excepţiune.

VERSURILE 11, 12.

Pune pre boeriĭ lor ca pre Oriv şi Siv şi Zevee şi Salmana. Pre căpeteniele lor, care aŭ ḑis: Să moştenim jertfelnicul luĭ Dumneḑeŭ.

Se ştie din istoria judecătorilor, că Oreb şi Zeb eraŭ capiĭ armateĭ regilor din Madian, că aceştĭ regĭ eraŭ Zebeé şi Salmana şi că periră tus-patru în rĕsboiul ce'l întreprinseră contra luĭ Gedeon.

In ebreŭ cuvintele care încep versul al 12-lea aparţin la al 11-lea ceea ce e de creḑut, că toţĭ principiĭ aceştia sunt aĭ Madianiţilor şi nu aceĭ ce David avea să'ĭ bată; aşa că ar trebui să se traducă: Fă cu capiĭ lor cum aĭ făcut luĭ Orib, Zeb, Zebé, Salmana toţĭ principĭ aĭ Madianiţilor; şi ceea ce urméză în versul al 12-lea ar privi iarăşĭ pre aceştĭ principĭ, cariĭ ḑicea: Să moştenim casa Domnuluĭ. Sptuaginta dă maĭ acelaş sens, şi Vulgata nu'l respinge, dar se póte raporta întreg versul al 12 la capiĭ armatelor conjurate contra luĭ David. Aceste douĕ sensurĭ sunt bune, pentru că toţĭ inimiciĭ aceştiea, atât ceĭ din timpul luĭ Gedeon cât şi ceĭ din timpul luĭ David, avea de obiect de a cuceri posesiunile luĭ Israil; aceste posesiunĭ s'aŭ numit sanctuarul saŭ casa luĭ D-ḑeŭ pentru că acestea eraŭ centrul adevĕrateĭ religiunĭ, pentru că cortul şi chivotul legeĭ eraŭ acolo.

Profetul cere şi aicĭ ca Domnul să pedepséscă pre inimiciĭ sĕĭ cum aŭ pedepsit altă dată pre persecutoriĭ poporuluĭ sĕŭ şi aĭ cultuluĭ sĕŭ sub judecătoriĭ luĭ Israil.

MEDITAȚIUNI

Nu este aicĭ o icónă bine simțită de aceea ce întreprind inimiciĭ mântuireĭ contra nóstră. Eĭ se reunesc pentru a răpi sanctuarul luĭ D-ḍeŭ care este sufletul nostru, unde locuește St. Spirit după cum ḍice Apostolul. Eĭ pretind, că acéstă *casă*, pentru a vorbi în stilul profetuluĭ, este o moștenire, care le aparține, fără îndoială pentru că noĭ am fost maĭ întâiŭ sub puterea pĕcatuluĭ.

Dar să gândim, că înainte de pĕcat când am ieșit din mâinele Domnuluĭ, omul era curat și fără prihană; că ast-fel D-ḍeŭ este singur stăpân peste acéstă locuință, și că Domnul întunereculuĭ n'aŭ câștigat-o de cât prin nesupunerea părinteluĭ și a capuluĭ nostru. Să ne gândim că acéstă casă degradată prin pĕcat, a fost reparată de Iisus Chr., și că aŭ rĕscumpărat-o cu scump sângele sĕŭ.

Nu maĭ suntem aĭ noștri acum, ci aĭ luĭ Iis. Chr.

Noĭ suntem moștenirea sa și infernul nu maĭ are nicĭ o pretenție asupra nóstră. Chananieniĭ locueaŭ pământul făgăduit înainte de a intra în el poporul luĭ D-ḍeŭ; dar D-ḍeŭ alunga pre acești inimicĭ aĭ numeluĭ sĕŭ și stabili aicĭ locuința și cultul sĕŭ. In deșert inimiciĭ luĭ Israil formară pretențiunĭ pentru a intra aicĭ. Iată ce făcea ca rugăciunea luĭ David să fie așa de justă și proprie a înduplica pre D-ḍeŭ. Să imităm pre acest sfânt rege și să rugăm pre Domnul, ca să păstreze sanctuarul sĕŭ. Acésta trebue să fie obiectul perpetuŭ al rugăciunilor nóstre. Să privim sufletul nostru ca un templu a luĭ D-ḍeŭ și să ne amintim, că după cuvintele Apostoluluĭ acel ce va viola templul luĭ D-ḍeŭ nu trebue să se aștepte de cât de a fi condemnat în ḍiua răsplătireĭ.

VERSUL 13.

Dumneḍeule, pune'ĭ pre cĭ ca pe o rótă, ca trestia înaintea feței vêntuluĭ.

Se vede forța acestor comparațiunĭ. O rótă pe un teren inclinat se precipita și se sfărâma; un par în fața vêntuluĭ este spulberat la moment. Tot ast-fel să fie Dómne și cu inimiciĭ tĕĭ, ḍice Profetul: complotul lor să nu fie stabil, și întreprinderile lor să se nimicéscă.

MEDITAȚIUNI

Când D-ḍeŭ aŭ voit să opréscă întreprinderea îndrăznéță a constructorilor luĭ *Babel*, 'ĭ lovi cu ameţélă, planurile lor se precipitaŭ unul după altul, limba li se amestecă; proĭectele lor deveniră un haus de cugetărĭ fără șir, și tot planul lucrăreĭ lor rămase fără execuţiune. Când D-ḍeŭ voi să împrăștie pre Madianiţĭ conjuraţĭ contra luĭ Israil, el puse turburare între eĭ, așa că nu se maĭ cunoșteŭ, se bătéŭ unul pre altul.

Iată róta fără punct fix, și paiul ce nu póte sta în forța vêntuluĭ, de care vorbește Profetul. Darul luĭ D-ḍeŭ ne face să biruim tot ast-fel și pre inimiciĭ mântuireĭ; el permite ca lumea să ni se represinte cu tóte revoluțiile sale, înclinările nóstre cu tóte plăcerile, puterile infernuluĭ cu tóte minciunile. Când noĭ descoperim în acești adversarĭ atâtea principiĭ falșe, atâtea neconsequențe, atâta absurditate, atâtea ușurinți, atâtea nevoĭ; începem să le despreţuim și frumusețea, sfințenia, adevĕrul, stabilitatea bunurilor eterne, descoperindu-se în acelaș timp, victoria îndată este complectă. Ceea ce face ca noĭ să fim învinșĭ, este, că ne unim cu inimiciĭ noștri, că devenim tot așa de nepricepuți în hotărîrile nóstre, precum sunt eĭ în proectele lor, pentru că nu avem nicĭ statornicie în gândirile nóstre, nicĭ greutate în planurile nóstre, nicĭ tărie în dorințele nóstre. Ne învêrtim în lumea acésta precipitându-ne către ţintă (sfârșit) fără a zări pericolul peireĭ. Noĭ facem ca róta, care se învêrtește pe un teren povêrnit. Suntem ca paiul ce-l spulberă vêntul; transportat în vârtej sbóră și se pierde. Noĭ suntem prea mobilĭ, și dăm peste prăpastie, suntem prea ușorĭ și ne expunem vijelieĭ. Oare trebue multă ostenélă pentru ca să explicăm căderile nóstre?

VERSURILE 14, 15.

Ca focul care arde pădurea, ca văpaia care arde munţii.
Așa veĭ goni pre dênșiĭ întru viforul tĕŭ și întru mânia ta veĭ turbura pre eĭ.

Comparaţiunile de care se servește aicĭ Profetul, arată vehemența și promptitudinea pedepseĭ care amenință pre inimiciĭ po-

poruluĭ luĭ D-ḑeŭ. La finitul vers. 14 se póte traduce *arboriĭ și plantele munților*, pentru că munții singurĭ nu pot fi arșĭ. Toți interpreții convin cu sensul acesta. In loc de *întru mânia ta*, ebreul ḑice: *cu furtuna ta*; este acelaș sens de și maĭ puțin forte în versiunĭ. Sunt interpreți carii trăduc versul al 15-lea prin imperativ, persequere, turbă. Acésta nu este necesar, pentru că aceste verburĭ sunt la viitor, și că acest timp este aicĭ fórte convenabil, este o profeție pentru sórta acestor inimicĭ aĭ luĭ David și aĭ poporuluĭ séŭ.

MEDITAȚIUNI

Mânia luĭ D-ḑeŭ nu lucréză de cât în potriva mândrieĭ și a lipseĭ de fapte bune, douĕ defecte represintate prin arboriĭ munților și aceĭ aĭ pădureĭ. Mândria este isvorul tuturor pĕcatelor ce se săvârșesc și sterilitatea de fapte bune cuprinde pĕcatele săvêrșite pentru lipsa lor. Nu trebue a face nimic contra legiĭ și trebue a practica ceea ce ea prescrie. Mândrul se scólă contra legiĭ, și leneșul neglijéză de a o observa. Mânia luĭ D-ḑeŭ nu este ca a nóstră, o pasiune, este exercițiul decretelor prea drepte a suveraniĭ sale înțelepciunĭ. Scriptura ḑice că D-ḑeŭ este *foc mistuitor*. El se arată ast-fel Israeliților pentru a le inspira frica, și deși Evangelia este legea dragosteĭ, Apostolul ne repetă dese-orĭ acest adevĕr, pentru că în tóte timpurile trebue să ne temem de rĕsplătirea divină. Dacă Israeliții, ḑice iarăș Apostolul, aŭ fost pedepsiți pentru că n'aŭ voit să asculte pre acel ce le vorbea pre pământ, cu cât trebue să ne temem noĭ, dacă nu ascultăm vocea aceluĭ ce a venit din cer să ne învețe?

VERSURILE 16, 17, 18.

Umple fețele lor de ocară, și vor căuta numele tĕŭ. Dómne.
Să se rușineze și să se turbure în vécul véculuĭ, și să se înfrunteze și să piară. Și să cunóscă că numele îți este Domnul.
Tu însuți cel prea înalt preste tot pământul.

Nu este aicĭ nicĭ cea maĭ mică diferență între text și versiunĭ. Aceste treĭ versurĭ arată că Profetul dorea maĭ mult convertirea de cât nimicirea inimicilor séĭ, carii eraŭ în acelaș timp și aĭ luĭ D-ḑeŭ. El ḑice în adevĕr *ca să se înfrunteze și să piară*, etc., dar acésta trebue a se înțelege de ceĭ îndărătnicĭ, de aceĭ carii nu vor voi să caute numele Domnuluĭ și să'l cinstéscă.

MEDITAȚIUNI

A căuta numele Domnuluĭ este a căuta pre Domnul însuș̆ĭ, pentru că D-ḑeŭ este propriul sĕŭ nume, *cel ce este*, și acest nume nu se maĭ dă la nicĭ o fiinţă. Idolatriĭ de cariĭ vorbea profetul, nu cunoș̆tea pre acest stăpân unic, pre cel Prea Inalt: eĭ adoraŭ creaturile sub numele de zeĭ, obstinaţiunea lor era aș̆a de mare și aș̆a de veche că aveaŭ trebuinţă de a fi umiliţi pentru a intra în calea care conduce la lumină. Acesta este remediul ce'l cerea profetul, remediŭ amar și dureros dar cel maĭ folositor din tóte, pentru a scóte pe ómenĭ din letargia lor. Omul înainte de pĕcat avea o judecată aș̆a de curată și pasiunĭ aș̆a de supuse, că putea să cunóscă pre cel etern fără să tréc̆ă prin încercările umiliaţiuneĭ, suferinţelor, înfruntărilor; dar de îndată ce mândria a prins rădăcină și noriĭ aŭ acoperit spiritul sĕŭ, trebue ca experienţa miserieĭ să'l aducă la piciórele luĭ Is. Ch. Să dorim și să ne grăbim a recunóș̆te că singur D-ḑeŭ este etern, și că nicĭ o putere în cer și pe pământ nu este de-o-potrivă cu a sa. Noĭ nu cunóș̆tem pre D-ḑeŭ, nu înţelegem ce înseamnă numele sĕŭ, suntem orbĭ asupra mărireĭ și drepturilor sale. Să ḑicem decĭ cu Fer. Augustin: Să te caut, Dómne, pentru ca să încep a vieţui. Luminéz̆ă-mĕ, alungă negura sufletuluĭ meŭ Ah! când te-aș̆ĭ cunóș̆te pre tine, care mĕ cunoș̆tĭ aș̆a de perfect!

PSALMUL LXXXIII

Titlul acestuĭ psalm este: In fine pentru téscurĭ fiilor luĭ Core, precum se vede, e tot acel al psalmuluĭ 80, cu excepţiune de *filiis Core*, care este aicĭ în loc de Asaph. Aceș̆tĭ fiĭ aĭ luĭ Core eraŭ leviţiĭ, păzitoriĭ saŭ portariĭ templuluĭ, când s'aŭ zidit, și neapĕrat că atuncĭ li s'ar fi dat acest psalm să'l cânte pe musică. Am ḑis asupra expresiuneĭ *pro torcularibus*, tot ceea ce s'a vorbit asupra acestuĭ titlu și resultă că nu se ș̆tie bine ce însemnéz̆ă, putem consulta psalmul 80.

Subiectul acestuĭ psalm 83 nu este maĭ puțin o materie de controversă între interpreți: uniĭ 'l rapórtă la timpurile persecuțiunilor excitate contra luĭ David, când era obligat de a se ascunde și a vieți depărtat de cortul sfânt; dar el face mențiune în cursul acestuĭ imn, de muntele Sionuluĭ, în care chivotul s'aŭ pus numaĭ atuncĭ pe când David stăpânea tóte triburile, prin urmare după persecuțiunea luĭ Saul; póte că e vorba de aceea ce o făcu Absalon, căcĭ și atuncĭ fu obligat de a se îndepărta de Ierusalim.

Alțiĭ cred că e vorba de dorințele ce Israilteniĭ captivĭ la Babilon mărturisea de a revedea nu templul, care numaĭ exista, dar locul unde fusese construit de Solomon. Acéstă opiniune are marĭ dificultățĭ, dintre care cea maĭ principală este că Psalmistul vorbește de casa luĭ D-ḑeŭ ca una ce era în ființă.

Părinților Bisericeĭ aŭ vĕḑut în acest imn frumos patria cerésc după care suspina Profetul, și nu este îndoială, că acéstă opiniune este cea maĭ instructivă pentru credincioșiĭ din tóte timpurile.

Sentimentele rĕspândite în psalmul acesta aŭ mult raport cu acele ce se conțin în psalmul 41, care trebue să fie căutat după titlul sĕŭ de către fiiĭ luĭ Core. Se póte compara aceste douĕ prețióse imnurĭ și să se învețe prin comparațiune.

VERSURILE 1, 2.

Cât sunt de iubite locașurile tale, Dómne al puterilor! Dorește și se sfârșește sufletul meŭ spre curțile Domnuluĭ. Inima mea și trupul meŭ s'aŭ bucurat de Dumneḑeul cel viŭ.

Sunt iarăși douĕ versurĭ în ebreŭ și grec dar împărțirea este ceva deosebită. Cel d'întâiŭ sfĕrșește cu *Dómne al puterilor* și al doilea conține restul; acésta este indiferent pentru sens. Versiunile sunt conforme cu textul. Profetul arată aicĭ dorințele de a vedea casa Domnuluĭ saŭ cortul sfânt, care în timpul sĕŭ era la Gabaon saŭ sfântul Chivot, care aŭ fost transportat pe muntele Sionuluĭ. Aceste dorințĭ eraŭ așa de vehemente, că din timp în timp era fórte, abătut și plin de bucurie. Iată ceea ce explică litera; dar dacă

cine-va simte tótă forţa, 'ĭ va fi cu greŭ a se încredinţa că aceste transporturĭ n'aveaŭ de obiect de cât casa pămêntéscă și materială a luĭ D-ḑeŭ, se va încredinţa ușor, că acest profet suspina după patria ceréscă, unde în adevĕr locuește D-ḑeul oștirilor. D-ḑeul etern, D-ḑeŭ viŭ. Acésta este cortul în adevĕr demn de iubit și de dorit; aicĭ este locuinţa infinit demnă de tóte afecţiunile unuĭ suflet care 'ĭ cunóște frumuseţea. Cred că sensul este fórte literal și ast-fel li s'aŭ părut tuturor sfinţilor, cariĭ aŭ meditat acest imn frumos.

MEDITAŢIUNI

Nu este termen în aceste versurĭ, care să nu fie înflăcărat. Nicĭ-o-dată dragostea cea maĭ arḑĕtóre n'a întrebuinţat expresiunĭ maĭ viĭ. Profetul se oprește maĭ întâiŭ, nu asupra magnificenţeĭ ci asupra încântărilor caseĭ Domnuluĭ. *Cât sunt de iubite locașurile tale, Dómne al puterilor!* Ḑice apoĭ, că sufletul sĕŭ dorește cu patimă vederea și bucuria ce o are de acéstă locuinţă divină; dar acéstă dorinţă 'l prinde așa de mult, că tot interiorul sĕŭ încearcă un fel de slăbiciune, de leșin. Ceea ce sfinţiĭ exprimaŭ prin terminĭ de sfêrșire sufletéscă, rană, beţie, treĭ efecte care le atribuia dragosteĭ divine. Când sufletul este pĕtruns de acésta în tóte puterile sale, perde întru cât-va activitatea sa, se sfêrșește în sînul luĭ D-ḑeŭ, se pierde în acest ocean al tuturor frumuseţilor și al tuturor perfecţiunilor. Dar de îndată ce se află la isvorul vieţeĭ, de îndată ia o vigóre cu totul extra-ordinară, încearcă o veselie interióră care se rĕspândește ca un miros prea frumos în mulţumirĭ și în cântărĭ de dragoste: și acésta o exprimă Profetul prin următórele cuvinte: *Inima mea și trupul meŭ s'aŭ bucurat de D-ḑeul cel viŭ.*

VERSURILE 3, 4.

Că pasĕrea 'șĭ-aŭ aflat ei-șĭ casă și turtureaua cuib ei-șĭ, unde să'șĭ pue puiĭ sĕĭ. Altarele tale, Dómne al puterilor. Impăratul meŭ și Ḑumneḑeul meŭ.

Profetul se servește aicĭ de comparaţia saŭ de exemplul a douĕ speciĭ de pasĕrĭ, carĭ găsesc adăpost, când aŭ trebuinţă, și mărturisește că singurul adăpost la care aspira, este casa Domnuluĭ, ce o arată prin expresiunile acestea: *Altarele tale, Dómne al puterilor, Impăratul meŭ și D-ḑeul meŭ!* Se vede că aceste cuvinte sunt puse în formă de aspiraţiune. *Altarele tale D-ḑeul meŭ,* este tot ceea ce doresc.

Ebreul unesce versul 4-lea cu al 3-lea și probabil că acésta determină pre mulți interpreți, mai ales ebraiști, a crede că *casa* și *cuib* de care saŭ vorbit în versul 3 sunt însuși altarele Domnuluĭ ca și cum aceste pasĕrĭ, *pasĕrea* și *turtureaua* s'ar retrage într'aceste locurĭ sacre; acésta nu póte fi adevĕrat, pentru că cele douĕ altare, care eraŭ în lăuntrul și în tinda Cortuluĭ, eraŭ acel al tămâerĭ și al holocaustelor, pe care se ardea în tóte ḑilele saŭ tămâe saŭ victime; pasĕrile nu se retrag în locurĭ unde se aprinde în tóte ḑilele focul. Dacă s'ar aplica acest psalm la Israeliții captivĭ în Babilon și dorind de a revedea patria lor, eĭ n'ar fi putut ḑice că pasĕrea și turtureaua se retrag în altare. Iar nu se póte ḑice, că aceste altare ar fi acele pe care le ridicase David în diferite locurĭ, maĭ înainte de construcțiunea templuluĭ, căcĭ Psalmistul specificând cortul se vede că vorbește de altarele, care eraŭ în privdorul acestuĭ loc sfânt.

Este de observat că parafrasa haldaică a vĕḑut în acest vers al psalmuluĭ *turturica* ca și Septuaginta, și că acéstă parafrasă pentru a evita inconvenientul de a face, ca aceste păserĭ să se retragă în altarele Domnuluĭ, aŭ înțeles textul profetuluĭ ca și cum ar fi, că *pasĕrea și turtureua* găsesc aicĭ *asiluri și cuiburi*, pentru ca să pótă fi conservați puiĭ lor spre a servi în urmă de oblațiune înaintea saŭ pe altarul Domnuluĭ. Dificultatea este de a construi ast-fel textul în cât să se pótă trage de aicĭ acéstă interpretare.

MEDITAȚIUNI

Dacă Părintele ceresc, dupĕ cuvêntul luĭ Iis. Chr. nutrește pasĕrile ceruluĭ; dacă nu cade o singură pasĕre pre pământ fără voința luĭ D-ḑeŭ; dacă Provedința procură acestór creaturĭ, ce ni se par așa de puțin stimabile, locurĭ de retragere pentru dênsele și puiĭ lor; óre nu trebue să ne încredințăm noĭ despre aceste îngrijirĭ părintești? Dar ce aștepta profetul de la aceste îngrijirĭ? o scăpare, o casă liniștită, o situațiune lipsită de turburărĭ și necazurĭ. Și unde spera el să găséscă acest repaos? în casa Domnuluĭ, lângă altarele sale. In timpul vieței aceștia nu putea fi acéstă retragere fără supĕrărĭ, și ea nu putea să'l satisfacă de cât în speranța de a trece în fine în casa eternă a Domnuluĭ. Acest cort, aceste altare stabilite pentru cultul divin, nu putéŭ fi de cât imagina și prevestirea bunătăților Ierusalimuluĭ ceresc.

Și creștinismul póte să'și afle scăparea lângă biserica și altarul Domnuluĭ. Templurile nóstre sunt cu mult maĭ mult casa Celuĭ Prea Inalt de cât chivotul legiĭ, cortul sĕŭ templul construit de Solomon, D-ḑeŭ locuește între noĭ

într'un mod mult mai special și mai imediat, precum era între Iudeĭ. Ast-fel sufletele atinse de D-ḑeŭ doresc neîncetat să ajungă momentele, care 'ĭ chiamă în casa luĭ D-ḑeŭ, unde se fac adunarea sfinților. Dar dacă acéstă locuință sfântă 'ĭ umple de bucurie, le rĕmâne totdéuna să aștepte locuința D-ḑeuluĭ celuĭ viŭ. Eĭ ḑic ca și profetul: Dacă Domnul asigură prin provedința sa locurĭ de scăpare și cuiburĭ pentru puiĭ pasĕrilor, ce nu va face el pentru noĭ? Pe pământ nu este nimic fix, nimic neschimbăcios, nimic liniștit; el ne reservă dar în propriul sĕŭ sîn, și după revoluțiunile acesteĭ vieți, o stare care nu va mai fi supusă schimbărĭĭ. In aceste cugetărĭ ele recitéză cu bucurie cântarea profetuluĭ; ca și el, daŭ Celuĭ Prea Inalt tóte titlurile, care sprijinesc nădejdea lor; ele ḑic: O D-ḑeule, locașurile tale sunt tot așa de durabile ca și tine; *O D-ḑeul puterilor*, care comandĭ la tóte legiónele inteligenților cerești; *Impăratul nostru* a căruia stăpânire nu este mărginită. *D-ḑeul nostru* care meriți tóte omagiile și tótă dragostea nóstră; deschide-ne decĭ acest Ierusalim sfânt, de unde a fugit tótă durerea, întristarea, frica și suspinarea unde cercetarea feţeĭ tale veselește pre ceĭ din véc sfinţiĭ tĕĭ.

VERSUL 5.

Fericiți carii locuesc în casa ta, în veciĭ vecilor te vor lăuda.

Cuvêntul *Dómne* ce se vede în Vulgata nu este nicĭ în text nicĭ în versiunĭ, dar se vede numaĭ de cât. Ceea ce versiunile nóstre exprimă prin *în veciĭ vecilor*, este exprimat în ebreŭ prin עוֹד care însémnă *încă* saŭ *totdéuna*. Dar fiind-că interpreţiĭ noștri aŭ vĕḑut în acest vers cuvêntul *Selah*, ce se traduce de ordinar prin *semper* eĭ aŭ putut să schimbe expresiunea lor și scopul în *veciĭ lor*; parafrasa haldaică ḑice: laudabunt te in aeternum.

Sunt interpreţi, carii mărginesc sensul acestuĭ vers la leviţiĭ, carii eraŭ destinați de a locui perpetuŭ în casa luĭ D-ḑeŭ, și a cânta laudele sale; dar este evident, că profetul vorbește aicĭ în general și că ast-fel aspiră singur la acéstă fericire, de și nu era Levit; ceea ce este prea sigur, dacă David este autorul acestuĭ psalm. Dar, dacă acéstă propositiune este generală ea nu póte fi mărginită la locuința în cortul sfânt saŭ templu; căcĭ nu putéaŭ locui toți Israeliții acolo, nicĭ să laude pre D-ḑeŭ în veciĭ vecilor; trebue decĭ, ca profetul să vadă aicĭ casa eternă a luĭ D-ḑeŭ; și în adevĕr, că acolo se găsește eterna fericire; acolo se cântă în perpetuitate

laudele luĭ D-ḑeŭ. Dacă acest sens nu este literal, profetul ne spune puţin lucru, saŭ maĭ bine nu ne spune nimic, pentru că cortul, templul și tot cortul religiuniĭ Mosaice numaĭ există.

MEDITAŢIUNI

Fer. Augustin observă, că pentru a fi fericit, trebue să posedă cine-va ceva. El observă că chiar în lumea acésta, aceĭ ce noĭ 'ĭ privim fericiţĭ, aŭ posesiunĭ și ocupaţiunĭ; dacă nu ar poseda nimic ar fi în lipsă; dacă nu ar face nimic ar peri de urât. Ceea ce posedă și ce face cine-va în viéţa acésta fiind supus variaţiunilor, și neputênd alt-fel să satisfacă inima omenéscă, urméză că de adevĕrata fericire nu pot avea parte locuitoriĭ universuluĭ acestuia. Dar în patria ceréscă posedă cine-va binele esenţial și infinit, care este însușĭ D-ḑeŭ, se ocupă cu cântârĭ de care nu se maĭ desgustéză nicĭ maĭ obosește vre-odată. Pentru ce, continuă Sf. doctor? pentru ce dragostea va fi nemărginită și fără întrerupere. Când dragostea se stinge, lauda încetéză; dar dacă dragostea este eternă, nu este de temut ca să înceteze de a lăuda, acel ce nu póte înceta de a iubi. Pentru aceea, ḑice profetul, *în veciĭ vecilor te vor lăuda.*

VERSURILE 6, 7.

Fericit este bărbatul, căruia este ajutorul luĭ de la tine; suișurĭ în inima sa a pus; în valea plângeriĭ, în locul care a pus; că bine-cuvêntarea va da cel ce pune lege, merge-vor din putere în putere; arătase-va Dumneḑeul Dumneḑeilor în Sion.

Ceea-ce versiunea nóstră pune în douĕ versurĭ, în grec și în ebreŭ este distribuit în treĭ. Sensul ce îl presintă grecul, și după el versiunea nóstră, este destul de lămurit. Profetul înalţă fericirea acelor cariĭ sunt protejeaţĭ de D-ḑeŭ. «Eĭ stabilesc în inima lor căĭ, care îĭ înalţă puţin câte puţin către locuinţa Părinteluĭ celuĭ prea Inalt; valea plângeriĭ unde merg eĭ nu împedică acest progres de înălţare. Domnul îĭ umple de bine-cuvêntărĭ, eĭ înaintéză din putere în putere și ajunge în fine să vaḑă pre cel prea Inalt sub sfântul munte al Sionuluĭ». Acest sens, de și prea relativ cu calea care o face drepţiĭ către fericirea ceréscă, póte să se înţelégă numaĭ puţin de aceĭ ce ar dori să revaḑă sanctuarul Domnuluĭ și cortul legiĭ.

Ebreul se traduce ast-fel: *Fericit este omul care are forţa sa în tine*; călĕtoriile sunt în inima sa; trecênd într'o vale de lacrămĭ, eĭ stabiliră acolo o fântână, și chiar plóia va umplea cisternele. Eĭ

vor merge din putere în putere, și fie care din eĭ va apărea înaintea Domnuluĭ în Sion. Ebraiștiĭ nu se unesc în totul asupra acestuĭ loc. Unĭĭ ca Ironim, traduc *cărărĭ sunt în inima sa.* Sunt iarăși carĭĭ în loc de plóe, traduc: *doctor* în loc de *cisterne*, traduc binecuvêntarea, din numĕrul lor este Ironim, Felix Pratensis, versiunea germană și póte că și altele. Causa acestor diferinți este, că cuvintele ebreeștĭ aŭ două însemnărĭ. De unde trebue a încheia, că ceĭ LXX carĭ preferă pe unul, nu trebue să fie acusați de contra-sens.

Nu sunt de cât treĭ cuvinte carĭ pun diferența între text și versiunĭ.

Cel dintêiŭ este עברי ce se traduce prin *transeuntes*, și care rĕspunde cu *disposuit* în Vulgata. Acest cuvênt, maĭ însémnă și deducentes, molientes, praeparantes, și în general tótă acțiunea de mișcare și trecere; și de aceea ceĭ LXX aŭ putut să traducă prin verbul διέθετο. Numaĭ eĭ aŭ pus singuritul în loc de înmulțitul, pentru ca să construéscă cu *fericit bărbatul.*

Al doilea cuvênt este מעין ce se traduce prin *fontem* și ceĭ LXX l'aŭ tradus prin εἰς τὸν τόπον, pentru că vor fi citit מעון care însémnă habitaculum, locus; fără a ținea sémă că עין, fons și עין habitaculum. aparțin la aceiași rădăcină. Cât despre ב care precede acest cuvênt aŭ putut să fie luat pentru propositia *propter.* Ast-fel suplinind *quem*, cum se face adese orĭ în ebreŭ va fi: Ascensiones in corde suo disponentes, in vale lacrymarum, propter locum quem posuerunt, și ebreul va fi tradus exact, și versiunile nóstre nu vor diferi de cât prin singular, disposuit et posuit, care se póte lua ușor la plural, suposând sensul distributiv în loc de colectiv.

Al treilea cuvênt este אל pe care ebraiștiĭ îl iaŭ pentru prepositia *ad*, fiind cu puncte, și ceĭ LXX l'aŭ luat pentru numele luĭ D-ḑeŭ, de unde versiunea nóstră traduce Deus deorum în loc de *ad Deum.* Nu cred ca să se pótă condamna traducțiunea celor LXX, pentru că nu eraŭ ținuți de puncte.

Cred că dacă cine-va este de bună credință, aceste două versurĭ sunt mult maĭ lămurite în versiunile nóstre de cât în text, și că ebraiștiĭ singurĭ neconvenind între eĭ într'un sens uniform în raport cu multe cuvinte, maĭ nemerit lucru ar fi de a ne raporta la interpreții ceĭ maĭ vechĭ, la ceĭ LXX.

MEDITAȚIUNI

In aceste două versurĭ, este tótă știința vieței spirituale, D-ḑeŭ este tăria și sprijinul acelor carĭ aspiră a'l poseda în prea fericita eternitate; în inima lor se formézĕ căĭ, care se înalță din ce în ce maĭ mult către patria cerească. In adevĕr, eĭ merg în lumea acésta, care este o vale a lacrimilor; dar eĭ aŭ totdéuna în vedere sfârșitul dorințelor lor, D-ḑeŭ 'ĭ mângâe în acéstă cale, și Is. Chr. divinul legislator, a căruĭ învĕțăturĭ și exemple eĭ le urmézĕ, 'ĭ bine-cuvin-

téză. El înaintéză astfel totdéuna în calea virtuții și se pregătesc de intrarea în sfântul Sion.

N'ar trebui să uităm un cuvênt frumos al fer. Augustin asupra acestor versuri. Unde sunt, dise el, gradele pe care profetul le numește suișuri; în inimă? Așa dar cu cât veți iubi mai mult, cu atâta vĕ veți sui mai mult.

VERSURILE 8, 9,

Dómne Dumnedeul puterilor, audi rugăciunea mea, ascultă Dumnedeul lui Iacov. Scutitorul nostru, vedi Dumnedeule; și caută ta fața unsului tĕŭ

Sensul acestor versuri este fórte lămurit. Profetul îndoește stăruințele sale pentru a ajunge la sfârșitul dorințelor sale, care este de a vedea casa Domnului și a se bucura de bunurile ce ea conține. Aicĭ sunt sentimente afectuóse, rugăciuni călduróse. precum le inspiră dragostea uneĭ inimĭ atinse de D-dĕŭ. Nicĭ o diferență între text și versiunĭ, căcĭ nu póte fi acésta o diferență. pentru că la versul 9 textul dice *scutul* nostru și versiunile *apĕrătorul* nostru, este absolut acelaș sens.

David era Christos saŭ unsul luĭ D-dĕŭ; el póte să vorbéscă în acéstă parte de sine însușĭ, dar parafrasa haldaică, lucrarea unuĭ rabin, vede aicĭ pre Mesia: *attende faciem Messiae* este traduțiunea sa. Fiind-că acest psalm era destinat cultuluĭ public și a fi cântat în tóte timpurile, este necesar ca Christos să nu fie un om muritor, ca David, căcĭ cântarea sa n'ar fi avut obicct după mórtea sa. Trebue ca acest Christos să fie adevĕratul și unicul Mesia, așteptat de toți profeții; și figurat în tóte scripturile. David cere ca Domnul să'și arunce privirile asupra luĭ, pentru că acest Mesia era marele mijlocitor între D-dĕŭ și ómenĭ, și meritele sale se întindeaŭ în tóte timpurile și la tóte popórele.

t

MEDITAȚIUNI

D-dĕŭ nu póte să 'și întórne privirile sale de la Christosul sĕŭ; el este Fiul sĕŭ cel iubit, este acela întru care 'și pune tótă buna-voință sa. Dar noĭ putem și trebue să 'l cerem, ca să privéscă pre Christos în favórea nóstră; el vede în Christosul sĕŭ pre mijlocitorul nostru, jertfa și fratele nostru; să nu considere nevrednicia și greșalele nóstre, dar patimile Christosuluĭ sĕŭ. Sf. Pavel cerea totul în numele luĭ Is. Chr. și Biserica nu adreséză luĭ D-dĕŭ nicĭ o rugăciune, care să nu fie terminată prin invocarea acestuĭ nume sacru.

Se însemnăm progresele rugăciuniĭ Profetuluĭ. El invócă pre Domnul D-ḑeul puterilor ca pre D-ḑeul luĭ Iacob, ca D-ḑeŭ protector, ca D-ḑeul luĭ Mesia. Acéstă din urmă calitate adaugă la cele-l'alte, pentru că ea anunță înalta bunătate și milostivire a luĭ D-ḑeŭ. Dar dacă noĭ rugăm cu merit pre Domnul de a privi fața Christosuluĭ sĕŭ, să gândim la marele interes ce avem de a privi și noĭ acéstă față adorabilă în tóte stările vieţeĭ sale ascunse, a vieţeĭ sale publice, a vieţeĭ sale suferinde, a vieţeĭ eucharistice, a vieţeĭ sale glorióse. Aicĭ este marele obiect al contemplaţiuneĭ sfinţilor pre pământ și în cer. Cea maĭ mare parte dintre ómenĭ consideră totul, afară de Is. Chr.; pentru că cea maĭ mare parte dintre ómenĭ n'aŭ cugetat nicĭ-o-dată ca Profetul, despre casa eternă a luĭ D-ḑeŭ, asupra frumuseţiĭ acestuĭ sanctuar, unde D-ḑeŭ descopere măririle sale sfinţilor și îngerilor. Dacă ar fi recitat câte odată acest imn frumos cu atenţiunea eĭ ar fi avut vre-o idee de D-ḑeul oștirilor, de D-ḑeul luĭ Iacob, de D-ḑeŭ protector, de D-ḑeŭ infinit bun, care ne-aŭ dat pre Christosul sĕŭ.

VERSURILE 10, 11.

Că maĭ bună este o ḑi în curţile tale de cât miĭ. Ale-s'am a fi lepĕdat în casa Dumneḑeuluĭ meŭ, maĭ vêrtos de cât a locui în locaşurile pĕcătoşilor.

Profetul arḑênd de dorinţă pentru casa Domnuluĭ, compară acéstă locuinţă cu tóte cele-l'alte; el ḑice că o singură ḑi petrecută lângă cel prea Inalt, este maĭ preţiósă de cât miĭ de ḑile petrecute aiurea; că ast-fel ar iubi maĭ bine a fi în gradul cel maĭ de jos într'acest sfânt loc, de cât a fi admiși în palaturile impioșilor. Textul ebreŭ este conform în privinţa sensuluĭ: El ḑice: Ale-s'am a fi la pórta templuluĭ Domnuluĭ, în loc de: *ale-s'am a fi lepĕdat*, de a fi cel maĭ din urmă, cel maĭ despreţuit etc. ceea ce dă aceași idee. Este ușor de a vedea, că acest profet vorbește de casa luĭ D-ḑeŭ ca și cum ar fi o locuinţă a căreia durată să aibă de mĕsură timpul, și ca și cum ar seměna cu palaturile celor marĭ aĭ pământuluĭ, unde gradul cel maĭ de jos este de a păzi pórta. Acestea sunt expresiuni figurate, care daŭ a înţelege înalta stimă, ce avea de casa Domnuluĭ și de serviciul luĭ D-ḑeŭ.

MEDITAŢIUNI

Omenĭĭ petrec miĭ de ḑile în societăţile lor rĕutăcióse, și murmură, când trebue să petreacă câte-va momente în casa

Domnuluĭ; eĭ se tîrăsc ca sclaviĭ pe la uşile celor marĭ, şi doresc distincţiunĭ în templul Domnuluĭ. Iată practice cu totul opuse sentimentelor Profetuluĭ. Ast-fel credinţa acestor ómenĭ aĭ luĭ D-ḑeŭ era cu totul diferită de aceea a partizanilor lumiĭ. Când aceştia se găsesc în momentul morţiĭ, şi li-se vorbeşte de casa eternă a luĭ D-ḑeŭ, când se sileşte cine-va a însufleţi dorinţele lor pentru ea, este o vorbă pe care n'o înţeleg eĭ. Dacă li-s'ar oferi miĭ de ḑile a trece pre pămênt, eĭ le-ar primi de bună-voe: şi dacă li-s'ar putea promite de a nu părăsi nicĭ-o-dată acest pămênt, orĭ cât ar fi el plin de lacrămĭ şi de miserie, ar renunţa cu plăcere la tóte frumuseţile caseĭ luĭ D-ḑeŭ. Sentimentele profetuluĭ nu sunt de cât pentru adevĕraţiĭ credincioşĭ, pentru aceste spirite pline de credinţă, carĭ suspină după ḑiua unică a eternităţiĭ.

VERSURILE 12, 13

Că mila şi adevĕrul iubeşte Domnul; Dumneḑeŭ dar şi mărire va da, Domnul nu va face lipsiţĭ de bunătăţi pre ceĭ ce umblă întru nerĕutate. Dómne Dumneḑeul puterilor, fericit este omul cel ce nădăjdueşte întru tine.

In ebreŭ şi grec sunt iarăşĭ douĕ versurĭ, dar cel d'întâiŭ se întinde până la D-ḑeul oştirilor se pare; că acéstă divisiune este maĭ bună, şi că Vulgata ar fi schimbat-o pentru comoditatea căutăreĭ; căcĭ urmând-o, primul vers ar fi prea lung şi al doilea prea scurt. Orĭ-cum ar fi acéstă divisiune este fórte indiferentă pentru sens, dacă se compară cu textul. Versiunile nóstre ḑice: că mila şi adevĕrul iubeşte Domnul, şi ebreul ḑice: pentru că Domnul D-ḑeŭ este sórele şi scutul. Observ maĭ întâiŭ că Teodotion, care tradus de pe ebreŭ, ḑice ca ceĭ LXX, că D-ḑeŭ iubeşte mila şi adevĕrul. Ceea ce arată, că exemplarul ebreŭ de care se servea nu era conform cu acel ce'l avem astăḑĭ. Maĭ mult, parafrasa haldaică n'a vĕḑut *Sórele* în textul sĕŭ pentru că traduce: Domnul este ca o cetate înălţată.

Dacă ceĭ LXX şi Teodotian aŭ citit שמט în loc de שמש; fiind-că cel d'întâiŭ însémnă *ertare*, eĭ aŭ putut să traducă ἔλεος, misericordia şi dacă aŭ luat מגן nu pentru *scut* ci o *tradiţiune* saŭ *doctrina fixă*, sigură şi nemutabilă, se înţelege încă că eĭ aŭ trebuit să traducă prin ἀλήθεια adevĕrul.

In fine dacă în loc de numele luĭ D-ḑeŭ יהוה eĭ aŭ cetit יאוה se vede că aŭ trebuit să traducă prin ἀγαπᾶ, *iubeşte* şi că tótă fraza lor ar fi fost: *că Domnul iubeşte mila şi adevĕrul*, ceea ce este lecţiunea şi a Vulgateĭ. Este probabil dar, că aşa aŭ trebuit să citéscă; căcĭ nu este nicĭ de cum de creḑut, ca eĭ să se fi amăgit asupra unor cuvinte aşa de comune ca sóre, scut, D-ḑeŭ.

Totuşĭ, nu trebue să respingem socotinţa interpreţilor carĭi cred, că ceĭ LXX şi Teodotion ar fi pus aicĭ lucrul figurat în loc de figură; că eĭ ar fi privit *sórele* din partea bine-facereĭ, şi că aŭ exprimat acest atribut prin *milostivire*. Că în urmă aŭ considerat *scut* ca pe însuşĭ *adevĕrul*; după cum ḑice Profetul în psalmul 90. *Adevĕrul te va apĕra ca un scut*. Acéstă socotinţă póte să se potrivéscă întru cât-va, dar mult maĭ puţin de cât aceea ce s'a ḑis asupra moduluĭ de cetire saŭ de înţelegere a ebreuluĭ. Nu dóră că ebreul de astă-ḑĭ nu posedă un sens frumos. Căcĭ sóre şi scut este Iehova D-ḑeŭ, har şi mărire dă Iehova, nu va opri nicĭ un bun de la ceĭ ce merg în neprihănire.

Conclusiunea psalmuluĭ nu conţine nicĭ o diferenţă, ea este în totul conformă cu textul. Profetul strigă: Ah Dómne! fericiţĭ sunt ceĭ ce nădăjduesc întru tine!

MEDITAŢIUNI

D-ḑeŭ este milostiv pentru aceea ne dă dar; D-ḑeŭ este adevĕrat în cuvintele sale pentru aceea le dă glorie. Darul precedă slava; şi gloria presupune bună întrebuinţare a haruluĭ. Când ne dă D-ḑeŭ glorie, el încoronéză meritul nostru, care este fructul daruluĭ sĕŭ. Mila şi adevĕrul luĭ D-ḑeŭ sunt fundamentul nădejdiĭ nóstre. Am păcătuit şi avem trebuinţă de mila sa; dar dacă ne pocăim ştim, că ne va îndrepta, şi dacă sfârşim cariera nóstră într'acéstă fericită stare a uneĭ împăcărĭ perfecte, el este credincios în cuvintele sale şi ne va admite în sanctuarul sĕŭ. Iată tótă fericirea omuluĭ şi Profetul nu aŭ pus'o nicĭ în avere nicĭ în demnităţile lumiĭ. D-ḑeŭ acordă bine-facerile sale chiar impioşilor; dar reservă bogăţiile şi gloria sfinteĭ caseĭ sale acelor, carĭi vor fi vieţuit în inocenţă saŭ carĭi vor fi spălat fără de legile lor în sângele fiuluĭ sĕŭ. Fiţĭ liniştiţĭ, ḑicea Fer. Augustin, acel ce v'aŭ dat mórtea Fiuluĭ sĕŭ când eraţĭ pĕcătoşĭ, nu vĕ va refuza nimic după ce v'aţĭ fi împăcat prin mórtea fiuluĭ sĕŭ. Incă odată liniştiţi-vĕ; credeţĭ în făgăduinţele luĭ D-ḑeŭ, aveţĭ pre D-ḑeŭ, care va fi credincios promisiunilor sale.

PSALMUL LXXXIV

Titlul acestuĭ psalm ne presintă nişte cuvinte deja explicate de atâtea orĭ. In finem filiis Core Psalmus. (Pentru

totdéuna, psalmul dat spre cântare fiilor luĭ Coré). Nu ne putem îndoi, că acésta n'ar fi o rugăciune profetică.

Poporul luĭ Israil, pe timpul luĭ David, nu era nicĭ în robie, nicĭ în necaz, dar acest profet vede cu duhul timpurile furtunóse, orĭ acele cu robia Babilonuluĭ, saŭ rĕutăţile luĭ Antioch, saŭ maĭ bine prevedea supĕrările ce trebuia să le aibă într'o ḑi Biserica luĭ Chr. saŭ în fine îşĭ presintă starea întregulŭi neam omenesc, rob sub puterea diavoluluĭ şi cere un mântuitor, care nu póte fi de cât Mesia, promis de D-ḑeŭ. Nu este credincios care să nu pótă recita acest psalm, ca o rugăciune apropiată stăreĭ sale, pentru că nu este nicĭ unul, care să nu încerce necazurĭ în viĕţa acésta, şi care să nu aibă a se lupta contra inimicilor mântuireĭ.

VERSURILE 1, 2, 3.

Bine aĭ venit, Dómne, pământuluĭ tĕŭ; întors-aĭ robimea luĭ Iacov. Lăsat-aĭ fără-de-legile poporuluĭ tĕŭ, acoperit-aĭ tóte păcatele lor. Potolit-aĭ tótă mânia ta, întorsu-te-aĭ de către iuţimea mânieĭ tale.

In aceste treĭ versurĭ, Profetul aminteşte bine-facerile cu care D-ḑeŭ dăruise pre poporul sĕŭ. El revĕrsase bine-cuvêntările sale asupra pământuluĭ pe care locuia acest popor; el îl scăpase din jugul Egiptenilor, Amoniţilor, Moabiţilor, Filistenilor, îĭ ertase păcatele care 'ĭ-aŭ atras aceste prigonirĭ, şi se împăcase de multe orĭ cu acest popor; el a oprit efectele mânieĭ sale şi fiind-că psalmistul era profet, el vedea tóte minunile ce D-ḑeŭ le operase şi avea să le lucreze cu milostivire pentru poporul sĕŭ. Istoria regilor luĭ Iuda şi Israil este plină de acestea, şi David care-l presupunem de autor al acestuĭ psalm, vorbeşte de el ca de niştе evenimente deja petrecute, pentru că spiritul luĭ D-ḑeŭ care-l lumina este maĭ presus de orĭ-ce timp.

Dacă se aplică acest psalm la Biserica creştină, milostivirea luĭ D-ḑeŭ către dênsa, a fost îucă şi maĭ abondentă şi maĭ preţiósă. Presenţa luĭ Mesia şi promulgarea legeĭ sale, era un isvor infinit de darurĭ şi de bine-cuvêntărĭ. In fine, dacă se consideră tot nemul omenesc înainte de rĕscumpĕrarea săvêrşită de Mesia, de şi era în starea cea maĭ deplorabilă, el a fost obiectul îngrijirilor Provedinţeĭ, orĭ prin bine-facerile generóse ale creaţiuneĭ, conservaţiuneĭ, abondenţeĭ producţiunilor pământuluĭ, a cunoştinţelor spirituluĭ, a seminţelor de virtute ascunse în inimă, orĭ maĭ cu sémă

prin promisiunea unuĭ mântuitor care să biruiască pĕcatul și patimile. Acéstă promisiune a fost întunecată în cea maĭ mare parte din ómenĭ, dar unĭĭ aŭ conservat și nicĭ-o-dată nu s'a perdut amintirea. Aceste reflexiunĭ justifică tot ceea ce ḑice în aceste treĭ versurĭ.

In text se citește la primul vers: *bine aĭ voit Dómne pământul tĕŭ*, și grecul ḑice tot așa, dar și Vulgata nu se îndepărtéză de sens, ḑicênd: *aĭ bine-cuvêntat.* Când Domnul *voește binele* cuĭ-va saŭ uneĭ ţĕrĭ, el o bine-cuvintéză.

In cele-l'alte versurĭ nu este diferinţă; se observă cea maĭ multă forţă în expresiunile textuluĭ.

MEDITAŢIUNI

Când privește cine-va pre Is. Chr. pătimind pentru toţĭ ómenĭĭ, recunóște, că întru el D-ḑeŭ a bine-cuvêntat lumea, că a isbăvit-o din robie, că 'ĭ-a ertat tóte pĕcatele, că a încetat de a o urâ, de a o judeca vrednică de rĕsplătire. Acéstă bine-facere s'a săvêrșit, și numaĭ rĕmâne zidul de despărţire între D-ḑeŭ și némul omenesc.

Dar dacă aruncăm ochiĭ asupra nóstră, putem să ne găsim iarăș sclavĭ aĭ demonuluĭ și vrăjmașĭ aĭ luĭ D-ḑeŭ. Rĕscumpĕrarea nóstră este plătită, dar póte că noĭ am fost destul de nenorociţĭ a o neglija, a o privi ca un bine de care nu ne putem folosi. Sângele luĭ Is. Chr. a curs, dar noĭ ne-am aplicat la trebuinţele mântuireĭ?

Un creștin, care ar cugeta asupra acestor sentimente ale profetuluĭ, 'șĭ-ar ḑice el însuș: Sunt un pământ pe care a *bine-voit* D-ḑeŭ a'l dărui cu sfântul botez, cu tóte acestea el nu produce de cât fructe rele; sunt pus în libertatea fiilor luĭ D-ḑeŭ, totuș sunt încă dominat de pasiunĭ, sunt spălat în sângele Mieluluĭ fără prihană, totuș sufletul meŭ este plin de rane; nu maĭ sunt obiectul mâneĭ D-ḑeeștĭ, cu tóte acestea merit munca de vecĭ. Ce contrast între bine-cuvêntarea luĭ D-ḑeŭ și nerecunoștinţa nóstră! Iată cum consider eŭ cântarea Profetuluĭ, și trebue să mĕ conformez cu sentimentele de căinţă ale profetuluĭ ce 'mĭ procură urmarea cântărieĭ. Trebue să implor milostivirea luĭ D-ḑeŭ. Starea în care se găsea Israil, nu este de cât figura vieţeĭ mele presente. Eŭ am maĭ multă parte de cât acest popor, pentru că tóte comorile rescumpĕrăreĭ 'mĭ sunt deschise. Voiŭ fi iarăș maĭ culpabil de cât el, dacă abuzez de timpul ce 'mi

s'a dat pentru a cere ajutorul de care are neapărată trebuință sufletul meŭ.

VERSUL 4.

Întórce-ne pre noĭ, Dumneḑeul mântuirilor nóstre; și-ți întórce mânia ta de la noĭ.

După ce profetul a amintit vechile bine-faceri ale Domnuluĭ, el consideră starea presentă a poporuluĭ sĕŭ și în numele sĕŭ el cere o nouă ertare. El ḑice ca să ne întórcă din acea robie a spirituluĭ, dacă privim acest psalm ca aplicabil la trebuințele sufletuluĭ; saŭ dacă se are în vedere robia Babilonuluĭ, atunci poporul vĕḑêndu-se în starea de miserie, cere cu stăruință ca să'l întórcă iarăși în pământul făgăduit.

Ebreul ḑice: Oprește mânia ce o aĭ asupra nóstră; Versiunile nóstre daŭ același sens, care ne învață un mare adevĕr; că pe când suntem neconvertiți, interiorul nostru nu este înturnat către D-ḑeŭ, noĭ suntem obiectul mânieĭ sale. După adevĕrata învĕțătură, întemeiată pe sfintele cărți, D-ḑeŭ vorbește adese-orĭ inimeĭ nóstre prin efectele haruluĭ sĕŭ, *el este la ușă, bate!* dar pasiunile ne fac să auḑim vocea sa; și atunci nu încetéză de a se mânia pe noĭ; disprețul de îngrijirile sale bine-făcĕtóre 'l iritéză din ce în ce maĭ mult. Profetul cere deci întréga convertire a inimeĭ, pentru că numaĭ acéstă schimbare totală póte să desarmeze mânia luĭ D-ḑeŭ. El recunóște că fără lucrarea a tot puternică a celuĭ Prea Inalt, nicĭ-o-dată nu se va face acéstă schimbare și pentru acest cuvênt el numește pre *D-ḑeŭ autorul mântuireĭ sale* saŭ chiar *mântuirea sa* după energia litereĭ.

MEDITAȚIUNI

Profetul Ieremia ḑicea: *Dómne întórce-ne pre noĭ, și ne vom întórce;* așa dar totdéuna trebue să încépă Domnul, să continue și să sfêrșéscă lucrarea convertireĭ nóstre. El póte să o lucreze prin prea marea sa milostivire, fără ca noĭ să o cerem; ast-fel lucra el cu Saul, care departe de a o cere, era actualminte plin de furie contra luĭ Iis. Chr. și discipolilor sĕĭ; dar în căile ordinare ale Provedinței convertirea nu se face fără rugăciune. Vameșul se ruga să capete ertare. Magdalina plângea la picióre le Mântuitoruluĭ, tâlharul spânzurat pe cruce lângă Iis. Chr. cerea ca acest D-ḑeŭ-om să'și aducă aminte de el, când va fi întru împărăția sa. Se vede că David în psalmul acesta cere convertirea sa și a poporuluĭ sĕŭ. Biserica repetă adese-orĭ acest vers,

ca să ne învețe, că acest dar însemnat al schimbăreĭ interioruluĭ, trebue să fie obiectul rugăciunilor nóstre celor maĭ călduróse.

Mulțĭ ḑic, că eĭ doresc convertirea, dar nu o cer; și acésta dovedește, că dorința lor e o minciună.

Mulțĭ ḑic, că cer convertirea lor, dar că nu o capétă, și acésta aste o dovadă saŭ că o cer fără dorința de a o obține, saŭ că resistă la darul ce'l cer pentru al săvêrși prin penitență.

Mulțĭ ḑic că se vor întórce la bětrânețe saŭ în momentul morțiĭ; și acésta dovedește că eĭ nu aŭ ideie nicĭ de timp, care nu este în puterea lor; nicĭ de convertire, a căreĭ dar nu li-s'a dat nicĭ-o-dată; nicĭ de importanța mântuireĭ, care ne interesézã în tóte ḑilele; nicĭ în fine de mărirea luĭ D-ḑeŭ, care trebue să fie servit în tot timpul.

Mulțĭ 'șĭ ḑic convertițĭ și nu sunt; dovadă că eĭ țin la tóte în lume; că nu renunță nimic pentru D-ḑeŭ; că se mulțămesc cu óre-care practice exterióre, unde nu are parte inima, că știŭ puțin Evangelia, că iubesc puțin pre Is. Chr. și că nu se silesc a'l imita.

VERSURILE 5, 6, 7.

Aŭ dórã în vecĭ te veĭ mânia spre noĭ? Saŭ veĭ tinde mânia ta din neam în neam D-ḑeule, tu întorcându-te veĭ învia pre noĭ, și poporul tĕŭ se va veseli de tine. Arată nouă Domne mila ta, mântuirea ta o dă nouĕ.

Aceste versurĭ manifestă dorința ardentă de care era atins Profetul, și grăbirea ce avea de a se împăca cu D-ḑeŭ. El întrébă, dacă mânia Domnuluĭ către poporul sĕŭ va fi eternă: el recunóște, că dacă D-ḑeŭ nu 'l ajută, acest popor va fi îngropat în umbrele morțiĭ, că acéstă întórcere a luĭ D-ḑeŭ va fi pentru tótă națiunea un principiŭ de viéță și de veselie. În fine el se aruncă în sînul milostivireĭ divine, și n'aștéptă mântuirea sa de cât de la el.

Cel dintâiŭ și al treilea din aceste versurĭ sunt tot aceleași în text și în versiunĭ. Ebreul ḑice la al doilea: Aŭ nu ne veĭ reînsufleți iarăși, ca poporul tĕŭ să se bucure în tine? Este ușor de a vedea că tótă diferența este în schimbarea frazeĭ; căcĭ acel ce cere ca să nu se facă ceva care va avea cutare saŭ cutare efect, ḑice iarăși, că dacă s'a făcut ceva, va urma cutare saŭ cutare efect. Se crede că ceea ce aŭ determinat pre ceĭ LXX a se exprima fără de întrebare, este că în loc de cuvântul הלא care însémnă *an noŭ* eĭ vor fi cetit אלה care însémnă Deus. Acéstă observațiune, de și

adevĕrată, nu este necesară. Se ştie că lucrarea acestor interpreţi este o traducere liberă, care dă sensul, şi care nu se supune moduluĭ de exprimare al textuluĭ.

Aceste versurĭ sunt aplicabile la starea Iudeilor în captivitate, sub imperiul Babilonenilor saŭ în apăsare sub regiĭ Syrieĭ. Sunt încă în tot némul omenesc gemete sub tyrania demonuluĭ. Convine la toţi pĕcătoşiĭ, carii simţesc greutatea fără-de-legilor lor şi carii sunt îndemnaţi de har a intra în cărările dreptăţiĭ. In fine dreptiĭ chiar, carii aspiră la patria ceréscă sunt aceĭ carii adreséză aceste rugăciunĭ luĭ D-ḑeŭ cu cel maĭ viŭ sentiment al miserieĭ lor, pentru că dragostea divină, care 'ĭ îndémnă le face cunoscut tot preţul ce nu posedă şi tótă amărăciunea acelora ce'ĭ captivă pe acest pământ.

MEDITAŢIUNI

Fer. Augustin era atins de acest cuvênt al profetuluĭ. Tu ne veĭ da viéţă şi poporul tĕŭ se va veseli de tine. Orĭ-cine va voi să se bucure întru sine nu va găsi de cât o bucurie falşă şi criminală; pe când acel ce se va bucura numaĭ întru D-ḑeŭ va găsi adevĕrate bunurĭ. Care este obiectul bucurieĭ vóstre? óre posesiunea bogăţiilor? dar aceste bogăţiĭ vor peri póte înaintea vóstră, póte veţi peri înaintea lor? Este sigur, că vor peri împreună cu voĭ. Insuşi lumina care vĕ luminéză va peri; lipiţi-vĕ dar de acel care nu pere şi a căruĭ lumină este eternă, bucuraţi-vĕ numaĭ întru el; puneţi plăcerile vóstre într'acel, care v'aŭ creat şi pe care nimenĭ nu vi'l póte lua. Póte să vĕ priveze de tot ceea ce posedaţi pentru corp, dar nu de aceea ce posedaţi în inimă.

Lumină şi instrucţiune este în tóte aceste versurĭ ale psalmuluĭ. Noĭ vedem aicĭ cât de înfricoşată este mânia Domnuluĭ. Ea se póte întinde din *neam în neam*, adică că nu se mărgineşte la timp, şi că se exercitéză în eternitate; este D-ḑeŭ cel viŭ, care pedepseşte; înfricoşat este a cădea în mâna D-ḑeuluĭ celuĭ viŭ, ḑice Apostolul.

Aicĭ vedem, că întórcerea nóstră este lucrarea luĭ D-ḑeŭ şi că nu este cu neputinţă a ne înturna către el, dacă nu începe el a se întórce către noĭ; dar când milostivirea sa ne priveşte cu un ochiŭ favorabil, el ne dă prin acésta viéţă; bucuria interióră, care ne umple inima. Şi ce viéţă? acea a luĭ D-ḑeŭ, pentru că Sf. Spirit ne însufleţeşte, locueşte în noĭ, pretinde pentru noĭ. Ce bucurie? Maĭ 'nainte prevestire a bunătăţilor şi desfătărilor cereştĭ.

Noĭ vedem că, convertirea nóstră fiind deplină și întrégă, solidă și statornică. D-ḑeŭ este care ne comunică aceea ce Profetul numește aicĭ *mântuirea* saŭ *mântuitor* etc. căcĭ litera este susceptibilă de aceste douĕ sensurĭ. David vedea cu spiritul pre Mântuitorul lumiĭ, când adresa acéstă rugăciune luĭ D-ḑeŭ. Nu maĭ avem trebuință de profeți, ca să ne lămuréscă asupra acestor darurĭ nespuse.

Noĭ știm despre Iis. Chr. tot aceea ce profeții aŭ cunoscut prin descoperirea divină, și tot ceea-ce aŭ vĕḑut apostoliĭ cu ochiĭ lor, ceea-ce aŭ auḑit cu urechile, ceea-ce aŭ pipăit cu mânile. Și când inima nóstră este în adevĕr convertită, acest Mântuitor al ómenilor influențéză prin darul sĕŭ în tot ceea-ce suntem; el este viéța nóstră, calea nóstră, lumina, nutrimentul, sprijinul și scăparea nóstră. Să meditĕm aceste adevĕrurĭ și să recunóștem că Domnul ne-a pus într'un rang cu mult maĭ superior decât acel care distingea cu tóte acestea pre poporul sĕŭ de tóte cele-l'alte națiunĭ ale pĕmêntuluĭ.

VERSURILE 8, 9.

Auḑi-voiŭ ce va grăi întru mine Domnul Dumneḑeŭ ;
că va grăi pace preste poporul sĕŭ. Și preste ceĭ cuvioșĭ aĭ sĕĭ,
și preste ceĭ ce 'și întorc inima spre dînsul.

Până aicĭ, ḑice fer. Augustin, D-ḑeŭ a vorbit Profetuluĭ, el era ca distras óre-cum prin sentimentul de relele poporuluĭ sĕŭ; el reintra profund în sine și asculta vocea luĭ D-ḑeŭ, care are să 'ĭ vorbească de pace; pentru că vocea luĭ D-ḑeŭ vestește în totdéuna pace și chiamă pre ómenĭ la pace.

Acéstă observație a fer. părinte intră tot-odată în litera psalmuluĭ. Profetul se părea tulburat fórte; aicĭ el nu se maĭ ocupa decât de gândirĭ consolatóre. Incepe să spue, că el va asculta aceea ce ĭĭ va ḑice Domnul, pentru că acestea vor fi cuvinte de pace pentru tot poporul sĕŭ; pentru sfinții și pentru aceĭ, carĭ se vor converti sincer.

Nu este de cât un vers în ebreŭ și în grec și se vede că divisiunea ce este în Vulgata, n'a fost introdusă de cât pentru comoditatea cântăreĭ; căcĭ frasa nu este terminată decât la finele versuluĭ al doilea. Ebreul ḑice simplu: *Voiŭ asculta ceea-ce ce va ḑice Domnul*, el nu ḑice *întru mine*; dar aceste cuvinte sunt subînțeles, pentru că autorul sĕŭ este un profet luminat în interiorul sĕŭ prin spiritul luĭ D-ḑeŭ. Acelaș text nu ḑice: Și pentru aceĭ carĭ se vor converti din tótă inima lor; dar eĭ nu se vor maĭ întorna la nebunie. Și maĭ numaĭ Vulgata este care pune: și pentru

aceĭ carĭ se convertesc saŭ se vor converti cu inima saŭ în inimă; căcĭ grecul dise *şi preste* aceĭ ce-şĭ întorc inima spre dênsul, adică către D-ḑeŭ.

In privirea acésta diferinţa pentru sens nu este mare; căcĭ aceĭ carĭ 'şĭ întorc inima spre D-ḑeŭ se convertesc în inimă.

Nu este adevĕrat. că ceĭ LXX să fi tradus într'amêndouĕ chipurile, dacă eĭ ar fi avut în exemplarul lor aceea ce noĭ avem într'al nostru. Este natural de a gândi 1) că vĕḑênd ואל ce se traduce astăḑĭ prin *et non* din causa punctelor; eĭ vor fi luat pentru *et in*, tot precum este imediat maĭ sus. 2) că exemplarul lor, în loc de לכסלה, care însémnă ad stultitiam, presintă aceste douĕ cuvinte לבם ליה care însémnă *cor eorum ad Deum*. Alţiĭ cred că eĭ aŭ cetit לב cor, pe urmă cuvêntul סלה (Selah) aşa de comun în psalmĭ; dar acesta este maĭ puţin probabil, căcĭ dacă ar fi cetit ast-fel, eĭ vor fi pus διάψαλμα, care este cuvêntul de care se servesc pentru a traduce Selah. Orĭ cum ar fi, nu se póte ḑice că este un contra sens în versiunea acésta nicĭ în Vulgata; căcĭ aceĭ carĭ se convertesc cu tótă inima lor, saŭ carĭĭ întorc inima către D-ḑeŭ, nu se maĭ întorc uşor la nebunia lor.

MEDITAŢIUNI

Este o mare artă în viéţa spirituală de a şti să asculte cine-va pre D-ḑeŭ în sine însuşĭ. Acéstă cale este maĭ aprópe de noĭ de cât credem dar ea nu se aude nicĭ în vuetul lumeĭ, nicĭ în viforul patimilor, nicĭ în strîmtorile afacerilor, nicĭ în ostenelile unuĭ studiŭ urmat şi complicat nicĭ în agitaţiunile uneĭ conscienţĭ scrupulóse. D-ḑeŭ face să fie auḑit de aceĭ ce merg în presenţa sa, carĭĭ se observă adese-orĭ, carĭĭ întreţin în interiorul lor gustul pietăţiĭ şi obicĭnuinţa cu rugăciunea.

Dar ce ḑice Domnul într'un suflet care 'l ascultă cu blândeţe, şi care 'l caută cu sinceritate? Ceea-ce profetul ne anunţă ca cel maĭ mare bine, carĭ s'aŭ dat ómenilor. Domnul vorbeşte de pace, nu de aceea care exclude tóte necazurile şi tóte încercările vieţeĭ; acéstă pace nu este însuşirea de cât a locuitorilor ceruluĭ; dar pacea ce D-ḑeŭ o dă în lumea acésta, este închipuirea aceleia ce ne este reservată în secolul viitor. Profetul cere pentru acéstă pace o condiţiune esenţială, ca inima să fie sincer întórsă către D-ḑeŭ: nu este pace pentru ceĭ rĕĭ, ḑice Domnul: şi când Iis. Chr. ḑice apostolilor sĕĭ: *pacea mea daŭ voue, pacea mea las voue*, el adaugă că nu este ca acea pe care o

dă lumea. Tótă lumea este vicleană, ḑice apostolul mult iubit, cum va da ea pace? Profetul anunță pacea poporuluĭ luĭ D-ḑeŭ, sfinților și apostolul ḑice noilor credincioșĭ: Faceți ceea-ce v'am învețat, și ce a-ți vĕḑut de la mine și D-ḑeul păcĭĭ va fi cu voĭ. Fraților meĭ, ḑicea Augustin, numaĭ D-ḑeŭ este bucuria, pacea și liniștea nóstră; dar pentru a se bucura cine-va de acest bun nestimabil, să nu întórcă ochiĭ nicĭ către mine, nicĭ către alt-cineva dintre muritorĭ. Omul care va voi să atragă inimile și a 'ĭ poseda se va pierde și 'ĭ va pierde cu sine.

VERSUL 10.

Însă aprópe este de ceĭ ce se tem de dênsul mântuirea luĭ, ca să se sălășluiască mărirea în pământul nostru.

Iată unul din fructele păceĭ ce domnul promite profetuluĭ și poporuluĭ sĕŭ. Mântuirea, scăparea, libertatea se vor arăta în favórea acelor ce se tem de Domnul, și acésta va fi stabilirea glorieĭ luĭ Israil și a ţĕreĭ ce locuește.

Acéstă promisiune póte să privéscă pre Israeliții persecutați de Babiloneni saŭ Syrieni; ea póte încă să se raporte maĭ bine la tot némul omenesc, gemênd sub robia demonuluĭ. Póte conveni drepților, care aștéptă momentul de a fi scăpați de miseriile acesteĭ vieți, pentru a se bucura în etern de gloria ceréscă. In fine aceĭ care sunt încercați cu nevoĭ interióre, pot să vadă în acest vers prevestirea liniștеĭ și a bucurieĭ spirituale care succedă de ordinar vijeliilor de carĭ sunt agitați servitoriĭ luĭ D-ḑeŭ.

MEDITAȚIUNI

Sunt aicĭ treĭ lucrurĭ pe care n'ar trebui să le piardă nicĭ-o-dată din vedere: întâiŭ, că numaĭ D-ḑeŭ este autorul mântuireĭ; al doilea, că adevĕrata glorie consistă în câștigarea mântuireĭ; al treilea, că frica Domnuluĭ este prima condițiune ce D-ḑeŭ cere pentru a ne conduce la mântuire. D-ḑeŭ este totdéuna lângă aceĭ ce se tem de el, nu ca sclavĭ, nu ca Iudeul, care nu intră în calea poruncildr de cât când D-ḑeŭ îl amenință cu pedépsa.

Frica Domnuluĭ este un sentiment întemeiat pe o înaltă idee de mărirea luĭ D-ḑeŭ și însoțită de o încredere pe care nimic nu o alteréză. Ast-fel sunt aceĭ ce se tem de Domnul, de a lucra tot déuna în presența sa, de a se

privi ca investiţi de acéstă majestate supremă, dinaintea căreia puterile cereştĭ sunt în tăcere, adorând neîncetat şi recunoscênd că numaĭ luĭ aparţine, onórea, gloria, binecuvêntarea, înţelepciunea, tăria, puterea în veciĭ vecilor.

VERSUL 11.

Mila şi adevĕrul s'aŭ întâmpinat, dreptatea şi pacea s'aŭ sĭrutat

Gândirea profetuluĭ este plină de sentiment şi face în acelaş timp o imagină pe cât de nobilă pe atât de plăcută. Pe de oparte mila şi adevĕrul, care se întêmpină, de altă parte dreptatea şi pacea se sărută. Când s'a întêmplat acésta? óre atuncĭ când israeliţiĭ s'aŭ isbăvit din robia Babilonuluĭ, saŭ din tirania Sirienilor?

Se vede în aceste evenimente óre care trăsurĭ de milostivirea luĭ D-ḑeŭ, de fidelitatea în împlinirea făgăduinţelor; se vede că după ce a exercitat dreptatea sa contra greşelilor poporuluĭ sĕŭ 'ĭ acordă pacea. Dar acolo nu aŭ fost de cât figurĭ uşóre şi imperfecte de aceea ce se întêmplă, când mesia s'a dat lumiĭ. Atuncĭ în sensul cel maĭ literal, mila şi adevĕrul s'aŭ întêmpinat, dreptatea şi pacea se împăcară complect. Nu s'a ḑis, că mila şi adevĕrul s'aŭ sărutat; nicĭ-o-dată n'aŭ fost ele în discordie; dar timpul împlinireĭ făgăduinţelor nevenind încă, mila şi adevărul nu se întêmpinară. La venirea luĭ Mesia se făcu acéstă frumósă întêlnire. Adevĕrul luĭ D-ḑeŭ care este fidelitatea promisiunilor sale, se desfăşură în totul şi dădu loc milostivireĭ de a sevêrşi lucrarea cea mare a rĕscumpărăriĭ. Tot atuncĭ dreptatea şi pacea s'aŭ sărutat, pentru că dreptatea divină fiind satisfăcută prin sacrificiul luĭ Mesia, pacea a fost cu totul încheiată cu némul omenesc.

MEDITAŢIUNI

Dacă noĭ aplicăm acest vers frumos la purtarea nóstră, înţelegem că ne este cu neputinţă de a avea parte la milostivirea divină, dacă nu iubim adevĕrul, şi că nu vom avea nicĭ-o-dată pace dacă nu suntem în dreptate. Is. Chr. a ḑis de sine, că el era adevĕrul şi el a venit să ne vestéscă timpul milostivireĭ, el era plin de dar şi de adevĕr, pentru ca să ne înveţe că fără adevĕr noĭ nu putem să obţinem dar. Is. Chr. a venit să dea pacea sa, dar numaĭ restabilind justiţia. Impărăţia sa, ḑice Apostolul, este dreptate, pace şi bucurie întru Domnul.

Lumea n'are nicĭ milă, nicĭ adevĕr, nicĭ dreptate, nicĭ pace. Ea nu iartă pre aceĭ ce o vatămă, nu învaţă de cât minciuna, nu cunóşte de cât interesele sale, şi nicĭ de cum

cele ale justiției; ea pricinuește numaĭ turburare în sufletul partisanilor sĕĭ. Iată cel maĭ rĕŭ din toți stăpâniĭ, dar se unește cu pasiunile nóstre, minciunile sale se întêmpină cu viclenia nóstră, și nedreptatea sa se unește cu desordinea consecinței nóstre.

VERSUL 12.

Adevĕrul din pământ a rĕsărit și dreptatea din cer a privit.

Este greŭ de a aplica acest vers la isbăvirea Iudeilor captivĭ saŭ oprimați. Nu se vede în aceste evenimente cum *a eșit adevĕrul din pământ.* D-ḍeŭ manifestă fidelitatea sa, dar din înălțimea tronuluĭ sĕŭ, care este cerul, el exercită acéstă fidelitate pre pământ, dar ea era eșită din sinul sĕŭ. Sensul literal și unic se pare a nu privi de cât pre Mesia; el fu adevĕrul esențial, și el eși din pământ, pentru că lua natura nostră. Atunci dreptatea divină privi din înălțimea cerurilor, atât pentru a cere satisfacțiunile D-ḍeŭ-Omuluĭ cât și pentru a ne stabili în dreptate.

MEDITAȚIUNI

Adevĕrul nu este esențial de cât în D-ḍeŭ, și este unul din marele atribute pre care sfintele cărți îl înalță neîncetat în acéstă ființă supremă. Peste tot locul ni se vorbește de D-ḍeŭ *viŭ* și *adevĕrat.* Pĕcatul a făcut să dispară adevĕrul de pre pământ, el a întemeeat până și ideea de D-ḍeŭ, a denaturat cultul ce i se datorea, a făcut îndoióse saŭ problematice principiile moravurilor. Ceĭ maĭ înțelepți dintre ómenĭ se deșteptaŭ în întunecimea lor, eĭ căutaŭ adevĕrul, dar prejudiciile, exemplele, pasiunile, le ascundea acéstă lumină. A trebuit ca *adevĕrul să iasă din pământ,* cum se exprimă profetul. Nu că pământul putea produce prin sine însuși acest excelent fruct; a trebuit ca spiritul luĭ D-ḍeŭ să lucreze acéstă minune, și acésta s'a împlinit în plinirea vremilor *când cuvêntul luĭ D-ḍeŭ trup s'a făcut.* Pântecele Fecióreĭ a fost pământul de unde a eșit D-ḍeŭ-omul, adevĕrul esențial. Acest mare mister a fost vĕḍut de Profetul, și descoperit Iudeilor și némurilor. Lumea posedă decĭ lumina, pentru că posedă pre Is. Chr., dar acéstă lumină nu lovește de cât pre ómenĭĭ de bună voie, ea se ascunde încă celor mândri, inimilor cufundate în dragostea lucrurilor sensibile. Dreptatea luĭ D-ḍeŭ care este sfințenia

cu tóte darurile supranaturale, nu aruncă privirile sale asupra acestor orbĭ. Ea îĭ va privi într'o ḑi, dar pentru rĕsplătire. Mânia luĭ D-ḑeŭ, ḑice Apostolul, se va arăta din înălţimea cerurilor asupra nedreptăţiĭ ómenilor, care reţin adevĕrul luĭ D-ḑeŭ captiv.

VERSUL 13.

Că Domnul va da bunătate şi pământul nostru îşĭ va da rodul sĕŭ.

Cu adevĕrul, mila, dreptatea şi pacea, Domnul va revĕrsa tóte bunurile, şi pământul va fi roditor de fructe bune. Ast-fel este gândirea Profetuluĭ, ea póte să se aplice la bine-facerile cu care Domnul dărui pământul luĭ Israil, după întórcerea din captivitate, dar acest sens mărgineşte cu totul întinderea litereĭ. Dacă este vorba de Mesia în versiunile precedente, acesta va represinta bine-facerile care trebuea să urmeze venirea luĭ Mesia.

MEDITAŢIUNI

Dacă doctrina şi exemplele luĭ Mesia ar fi regula unică care guvernă pre ómenĭ, dacă Evanghelia ar fi observată, în tóte imperiile şi în tóte condiţiunile, pământul ar fi acoperit de fructele cele maĭ excelente, adică ca tóte virtuţile ar guverna aicĭ, şi că acéstă locuinţă ar fi ca o pregătire şi început al fericireĭ cereştĭ. Numaĭ aceĭ carĭ nu cunosc nicĭ pre Is. Chr., nicĭ cărţile testamentuluĭ sĕŭ, pot să se îndoéscă de acest adevĕr. Dacă noĭ nu ne bucurăm de acest spectacol frumos, să nu acusăm de cât pasiunile omeneştĭ, şi să tremurăm gândindu-ne la pedépsa cea aspră ce ne va da justiţia divină, pentru că am despreţuit acest adevĕr. Dar acel căruea se manifestă Is. Chr. prin darurile haruluĭ sĕŭ, trebue să împlinéscă în el însuşĭ şi prin raport cu sine cuvêntul Profetuluĭ. Să facă încercare de Is. Chr. dacă îndrăsnesc a mĕ exprima ast-fel, să vadă şi să guste acest fruct plăcut, pre carele Părintele milelor l'a dat lumiĭ, să stabiléscă în inima sa puterea acestuĭ adevĕr unic, ce ne-aŭ venit tot-o-dată şi din cer şi de pre pământ. El nu va poseda bogăţiile care mândrea pe Iudeĭ, dar va scóte din comóra ştiinţeĭ şi a înţelepciuneĭ luĭ D-ḑeŭ, comóră a căruĭ isvor infinit şi etern este Is. Chr.

VERSUL 14.

Dreptatea înaintea lui va merge; și va pune în cale pașii sĕi.

Acest loc este susceptibil de multe sensurĭ. Se póte dice, că poporul întorcêndu-se din captivitate, saŭ când va înceta de a fi batjocorit de inimicĭi sĕĭ, dreptatea va merge înaintea luĭ, și că va pune pașiĭ sĕĭ în calea ceĭ va fi însemnată; ceea ce ar da a înțelege, că acest popor, după isbăvirea sa, va fi credincios Domnuluĭ.

Se póte înțelege, că, când va veni Mesia pre pămênt, dreptatea ĭ va preceda, și că nu se va abate nicĭ-o-dată din căile acesteĭ dreptățĭ. Acésta va fi vestirea uneĭ împărățiĭ plină de dreptate și de sfințenie ce avea să o stabilêscă D-ḑeŭ pre pămênt.

Se póte raporta acest vers la tot pĕcătosul împăcat cu D-ḑeŭ. Dreptatea saŭ darul ĭ arată calea și prin pocăință el urmézĕ cu credință acéstă cale. Acest sens este adoptat de Augustin.

Se póte în fine aplica acelaș loc credinciosuluĭ totdéuna statornic în practica virtuților. Dreptatea în care l'aŭ pus D-ḑeŭ, merge înaintea luĭ, il luminézĕ, ĭ împedică ca să nu se întórcă din calea care conduce la mântuire.

MEDITAȚIUNI.

Orĭ în ce sens s'ar lua acest vers, el ne învață că dreptatea arată calea sfințenieĭ. Dar pentru a avea o idee precisă de acéstă dreptate, în ceea ce privește purtarea nóstră, să ne amintim de acest oracol al unuĭ profet adoptat și repetat de Apostolul *dreptul viețuește din credință.* Dreptatea care preceda pre Iis. Chr., în cariera sa, nu era nicĭ fructul, nicĭ sêmênța credinței; că D-ḑeŭ era acelașĭ cu Părintele sĕŭ, naște etern din Părintele sĕŭ; misterile nu aŭ nimic obscur pentru el; dar în călĕtoria nóstră pre pămênt noĭ nu vedem de cât în enigme, și timpul arătăreĭ este departe; credința ne servește de conducĕtor.

Dar acéstă credință viŭ-făcĕtóre este inseparabilă de dreptate, și dreptatea constantă și susținută menține pre om în credință. Adecă că tótă viéța spirituală consistă numaĭ în credință și în dreptate. Iudeul pretindea, că este drept când împlinea faptele exterióre ale legiĭ; nu era, el avea trebuință de credință pentru ca să dea viéță faptelor sale. Partizanul lumiĭ se fălește, că este drept, când el profesézĕ tóte articolele credinței; nu este; dreptatea supranaturală care cuprinde dragostea de D-ḑeŭ, nu'l precede, nu'l în-

dréptă în tóte apucăturile sale. Dragostea de D-ḍeŭ nu este o dragoste adevĕrată fără credinţă, şi credinţa fără dragostea luĭ D-ḍeŭ este o credinţă sterilă pentru mântuire. Unirea acestor două daruri excelente ale luĭ D-ḍeŭ este aceea ce face pre omul drept, omul care vieţueşte din viéţa luĭ Iis. Chr.

PSALMUL LXXXV

In capul acestuĭ psalm nu se găsesc de cât cuvintele acestea: *rugăciunea luĭ David.* Se caută cu ce ocasiune s'a făcut rugăciunea acésta; dar se pare că acésta este nefolositor. Un sfânt ca profetul, totdéuna a simţit trebuinţa ce avea de rugăciune, şi viéţa sa a fost destul de necăjită pentru ca să-ĭ fie necesar recursul către D-ḍeŭ. Acest psalm este o rugăciune ce toţĭ credincioşiĭ pot să repeteze fórte umilit pentru ca să ceară în ajutor mila divină. Nu este vorba aicĭ de cât de a 'ĭ pĕtrunde bine sensul, şi de a-şĭ însuşi sentimentele Profetuluĭ. Aceste sentimente sunt vorbirea inimeĭ, nădejdea, umilinţa şi dragostea. Totul este că în aspiraţiune, şi stilul plin de bunătate rĕspunde la gândirile profetuluĭ. Este un psalm unde textul dă mijlóce de discuţiune, şi unde traducerile nóstre se împacă fórte uşor cu ebreul.

VERSUL I.

Plécă, Dómne, urechea ta, şi mĕ audĭ, că sărac şi lipsit sunt eŭ.

Sensul acestuĭ vers este fórte lămurit; el enunţă pe rând motivele, ce omul necăjit saŭ umilit, le crede cele maĭ propriĭ pentru a atinge inima luĭ D-ḍeŭ; sărăcia sa, miseria saŭ necazul sĕŭ, umilinţa sa, aŭ şi sentimentele de înjosire, comparate cu mărirea luĭ. Dumneḍeŭ.

MEDITAŢIUNI

Cea dintâiŭ condiţiune a rugăciuniĭ este ca ea să fie umilită; ca acel care se presintă înaintea luĭ D-ḍeŭ să

recunóscă sărăcia sa spirituală; să se privéscă ca lipsit de tóte meritele; să vadă numaĭ în D-ḍeŭ isvórele daruluĭ, și să 'l conjure de a le deschide în favórea sa. Fer. Augustin observă fórte bine, că bogățiile temporale nu perd pre ómenĭ, dar că reprobarea lor vine din mândrie și din uitare de D-ḍeŭ; că sărăcia, lipsa, neajunsul tuturor lucrurilor nu face pre aleșiĭ luĭ D-ḍeŭ, dar că umilința este aceea ce face pre om plăcut ochilor sĕĭ. Bogatul din Evangelie, adaogă el, n'a fost îngropat în Iad din causa bogățieĭ sale, dar din causa mândrieĭ și a asprimeĭ sale pentru săracĭ. Lazăr n'a fost dus în sînul luĭ Abram din causa sărăciĭ dar din causa umilinței și a răbdăriĭ sale.

Abram era bogat, dar sărac înaintea luĭ D-ḍeŭ. pentru că inima sa nu era lipită de bunurile materiale. Sunt sărac umiliți și sărac mândri, Domnul condamnă mândria, când se găsește în palatele regilor și în bordeiul nenorociților. Când ne rugăm, continuă fer. părinte, să fim totdéuna sărac, fără aceea să nu sperăm nimic din cer; să simțim trebuința ce avem de bogățiile luĭ D-ḍeŭ. Tot ceea ce am poseda fără el, ar fi o adevĕrată sărăcie; și dacă posedăm pre D-ḍeŭ, nimic nu póte să ne lipséscă.

VERSUL 2.

Păzește sufletul meŭ că cuvios sunt; mântuește pre robul tĕŭ, D-ḍeul meŭ, pre cel ce nădăjduește spre tine.

In text și în versiunĭ este *că sfânt sunt;* dar în Scriptură acest termen însémnă cuvios, credincios devotat la serviciul luĭ D-ḍeŭ. Sf. Pavel numește sfinți pre toți credincioșiĭ timpuluĭ sĕŭ. Iată un al doilea motiv ce'l anunță profetul în rugăciunea sa; el adaugă un al treilea, care este încrederea de care este însuflețită inima sa, încredere a căreĭ sprijin este numaĭ D-ḍeŭ.

MEDITAȚIUNI

Acéstă expresiune: *păzește sufletul meŭ că cuvios sunt,* este de o mare întindere în raport cu un suflet creștin; în adevĕr, că el póte să ḍică că este *sfânt* pentru că a fost spălat în sângele luĭ Iis. Chr., pentru că s'a nutrit cu trupul luĭ Iis. Chr., pentru că a contractat o alianță prea strînsă cu Iis. Chr., care este sfântul luĭ D-ḍeŭ și sfânt prin exce-

linţă. Dacă noĭ ştim să stimăm sufletul nostru, vom ḑice cu un sentiment plin de credinţă şi de ardóre; o D-ḑeul meŭ, păzeşte sufletul meŭ; el este preţul sângeluĭ tĕŭ; este óia cea rătăcită, pre care o aĭ căutat şi o aĭ chemat. Este un bine, care 'ţĭ aparţine şi pe care l'aĭ scos din dominaţiunea diavoluluĭ; Nu permite ca acest suflet aşa de preţios să ţi se ia; conservă'l, Dómne, în decretul sanctuariuluĭ tĕŭ; apără'l contra inimicilor, cariĭ aŭ conjurat perderea sa, fă ca să trécă din deşertul acesteĭ vieţĭ în locuinţa unde stăpâneştĭ cu sfinţiĭ tĕĭ.

VERSURILE 3, 4.

Miluieşte-mĕ, Dómne, că către tine voiŭ striga tótă ḑiua. Veseleşte sufletul robuluĭ tĕŭ, că către tine am rădicat sufletul meŭ.

Ceea ce în Vulgata compune aicĭ un vers, ebreul şi grecul 'l împărţesc în douĕ. Nicĭ o diferenţă pentru sens şi expresiunĭ. Profetul cere douĕ lucrurĭ de o prea mare importanţă: Intâiŭ de a obţinea dar înaintea luĭ D-ḑeŭ; al doilea de a gusta bucuria interióră, ce numaĭ D-ḑeŭ póte să reverse în sufletul acelor, cariĭ 'l servesc; cu aceste douĕ cererĭ sunt unite douĕ motive: 1) Miluieştemĕ că către tine am strigat tótă ḑiua; ceea ce ne învaţă că rugăciunea ardentă şi continuă este necesară pentru a se împăca cu D-ḑeŭ, saŭ pentru a obţinea de la el ajutor. 2) *Veseleşte sufletul meŭ că către tine l'am rădicat;* ceea ce demonstră că frequentul exerciţiŭ al presenţeĭ luĭ D-ḑeŭ este calea, care conduce la pacea şi veselia interióră. Acéstă aplicaţiune este cu totul întemeiată pe litera profetuluĭ şi nu póte fi privită, ca arbitrarie saŭ pur mistică.

MEDITAŢIUNI

Augustin, luând aminte la aceste cuvinte, *eŭ am strigat tótă ḑiua* consideră, corpul întreg al Bisericeĭ, şi observă cu multă dreptate, că fiind-că ispitele acesteĭ mirese sfinte a luĭ Iis. Chr. trebue să dureze până la sfârşitul véculuĭ, strigările sale nu trebue să fie mărginite numaĭ la o ḑi, la multe ḑile, dar că trebue să fie până la sfârşitul véculuĭ. Tu strigĭ astăḑĭ, şi strigările sale vor peri cu tine; dar un altul va lua locul tĕŭ, un al treilea va succeda acestuia, şi ast-fel se va face o succesiune perpetuă de strigărĭ până la sfârşitul lumiĭ, care este momentul de veselie universală. In timpul acela Iis. Chr. şeade de-a drépta Părinteluĭ şi mijlo-

ceşte pentru noĭ. El întinde milostivirea sa la toţĭ membriĭ Bisericeĭ sale. Priimeşte pre unĭĭ în liniştea eternă, loveşte pre alţiĭ pentru a'ĭ îndrepta: varsă mângâerile sale asupra unora, pre alţiĭ curĕţeşte; el cheamă pre unĭĭ şi dă naştere altora; şi ast-fel prepară pre sfânta mirésă de véselia care nu va avea sfîrşit.

Acelaş prea fericit dascăl ne arată arta spre a ne înălţa la D-ḑeŭ. Nu este vorba aicĭ de ostenelĭ marĭ, ḑice el, de maşinĭ puternice, de mişcărĭ complicate. Rĕmâind pre pământ, cine-va se înalţă la D-ḑeŭ prin dragoste. Este voinţa, care parcurge acéstă carieră şi care sfăramă distanţa. Inima se găseşte într'o stare de suferinţă, dacă se concentréză aicĭ jos; ducă-se către cer, să fixeze aicĭ dorinţele sale, şi veselia de care vorbeşte profetul, va fi termenul unde va ajunge el. Biserica, din ceĭ d'întâiŭ anĭ aĭ înflorireĭ sale, întrebuinţa fórte des aceste cuvinte ale profetuluĭ, căcĭ până astă-ḑĭ ea îndémnă pre credincioşĭ, ḑicênd: *sus să avem inimile.* Iată în ce consistă tot fondul vieţeĭ spirituale.

VERSUL 5.

Că tu, Dómne, eştĭ bun şi blând şi mult milostiv tuturor celor ce te chiamă pre tine.

Iată un motiv şi maĭ puternic de cât cele din versurile precedente; bunătatea luĭ D-ḑeŭ, blândeţea e compătimirea, favórea ce o acordă tuturor celor ce'l chiamă pre dênsul.

Ebreul ḑice: *tu eştĭ bun, ertător şi plin de îndurare.* Este uşor de a vedea, că expresiunile Vulgateĭ nu se îndepărtéză de sens.

MEDITAŢIUNI

Aceste treĭ atribute ce Profetul le recunóşte şi le înalţă în Domnul, redeşteptă diferite ideĭ: D-ḑeŭ este blând şi plin de frăgeḑime. pentru că aceĭ carĭĭ 'l gustă, găsesc în el bunătăţĭ nespuse: El este bun, căcĭ bunătatea sa este nemărginită, în comparaţie cu slăbiciunile nóstre. Orĭ în ce parte te veĭ întórce pre pământ, găseştĭ numaĭ amărăciune; şi pentru a ne atrage la el, D-ḑeŭ ne îndémnă să gustăm din bunătatea sa; de ordinar, prin acésta începe convertirea nóstră. Desgustaţĭ de tot ceea ce ne înconjură în lume, ne întórcem către D-ḑeŭ, şi inima nóstră începe a se dilata, a se linişti,

a încerca un fel de bucurie interióră, care 'l-a fost necunoscută până atunci. Bunătatea luĭ D-ḑeŭ este neexplicabilă; ea se manifestă în totul, și Fer. Augustin aducea un exemplu pe care 'l putem judeca cu toțiĭ; este chipul cu totul nepotrivit cum ne rugăm, și îndelunga răbdare a Domnuluĭ, a ne suferi, când suntem înaintea luĭ, adese-orĭ distrașĭ, adesea ocupațĭ de dorințĭ pământeștĭ, adesea chiar turburațĭ de vijeliile patimilor nóstre. El ne ascultă cu tóte acestea, și ne învită din ce în ce maĭ mult, a înălța inimile către dênsul. In fine, milostivirea sa este maĭ presus de faptele sale, cum ḑice în alt loc profetul; nu încetéză de a erta; ea ne dă în Is. Chr. scăparea universală contra nedreptăților nóstre. Să nu pierdem nicĭ-o-dată din vedere aceste treĭ marĭ atribute, care sunt fundamentul mântuireĭ nóstre și mângâerea vieței nóstre.

VERSURILE 6, 7.

Ascultă, Dómne, rugăciunea mea și ia aminte glasul cereriĭ mele. In ḑiua necazuluĭ meŭ am strigat către tine că m'aĭ auḑit.

Acest vers manifestă dorințele ardente ale Profetuluĭ; el insistă pentru a fi ascultat favorabil și se sprijinește pe experiența ce are deja de înlesnirea Domnuluĭ de a'l asculta. In text este: Striga-voiŭ către tine în ḑiua necazuluĭ meŭ, că tu mĕ veĭ auḑi. Și acest sens este adevĕrat. Ceĭ LXX aŭ usat de privilegiul de a pune preteritul în loc de viitor, privilegiŭ permis în limba sfântă.

MEDITAȚIUNI

Nu este greŭ de a înțelege, că rugăciunea unuĭ sfânt ca profetul a trebuit să fie prea désă, saŭ maĭ bine continuă, pentru că ḑiua necazuluĭ sĕŭ era totdéuna presentă, pentru că acéstă ḑi rĕsărea totdéuna pentru el, pentru că forma țesĕtura vieței sale. Sfinții pre pământ, se privesc ca într'un exil continuŭ. Eĭ gândesc totdéuna la patria lor, care este cerul; și pe cât timp sunt departe de ea, nu gusta nicĭ o bucurie. Dacă dragostea luĭ D-ḑeŭ nu le-ar susținea viéța lor, ar fi de nesuferit. In adevĕr, ce vĕd eĭ care să'ĭ mângâe în acest pământ unde sufletul lor este totdéuna în strîmtorare, unde dorințele lor sunt todéuna fără obiectul multămireĭ lor? Când eĭ ar poseda tóte bunurile create, și când

ar fi siguri că nu le vor perde nici-o-dată, ce folosește tóte acestea, unei inimi care are nădejde, credință și dragoste? Și în acest cuvênt este un sentiment pe carele îl póte desvăli numai rugăciunea.

VERSUL 8.

Nu este asemenea ție întru Dumnedei Dómne, și nu este dupre faptele sale.

Ebreul este de o mare eleganță în presentarea sa: nimic ca tine întru D-dei, Dómne și nimic ca faptele tale. Acești D-dei de care vorbește Profetul sunt ființi mari, precum îngerii, regii, magistrații, și printre păgâni acei ce se privea ca divinități. De asemenea aceste fapte sunt tóte operațiuni ale unei puteri mari saŭ a unei mari străluciri. Profetul recunóște, că D-dĕu și faptele sale sunt incomparabil mai admirabile, și pentru acésta el arată, că nădejdea sa se rézimă numai pe D-dĕu.

MEDITAȚIUNI

Acest profet 'și formézā o ideie de D-dĕu și a faptelor sale nedefinindu-le. El 'și represintă tot ceea ce este mai mare și gândește, că D-dĕu și faptele sale sunt într'un grad mai superior, că nu există chiar nimic, care să le pótă fi comparat. Tot asemenea gândea și Augustin. D-dĕu este nespus, dicea el, noi anunțăm mai mult ceea ce nu este, de cât ceea ce este. Vedi pământul, nu este D-dĕu; îngerii, virtuțile, puterile archangelii, scaunele, domniile, nu este D-dĕu. Ce este dar D-dĕu? pot dice numai aceea ce nu este; el este cel ce este; ceea ce ochiul n'a vĕdut, urechia, n'a audit și la inima omului n'a intrat. Cum voești ca limba să pótă explica aceea ce nu póte ajunge inima?

Cu tótă incapacitatea nóstră, totuși noi înțelegem, că D-dĕu este infinit în existență, în durată, în perfecțiuni; adăogând tot déuna la ființele de care avem idee, saŭ la calitățile de care pot fi înzestrate, vom judeca că D-dĕu este mai presus și dacă în tóte vécurile noi am adăoga grade la aceste ființi finite, D-dĕu ar fi încă dincolo, așa că noi n'am putea ajunge nici-o-dată termenul ființei și a perfecțiunilor sale. Iată deci finitul, de care suntem preveniți, dar pe care suntem departe de a'l înțelege. Știm că trebue să existe și că există, pentru că fără el nimic n'ar exista,

și că numaĭ el trebue să existe necesariamente și infinit cu atribute infinite. Iată perfecțiunea, iată ființa esențială. Dar ființa esențială trebue să fie infinită, precum și perfecțiunea esențială trebue să fie infinită. Iată tot ceea ce putem spune; nu ne maĭ rămâne alt decât să ne închinăm, decât să ne supunem, decât să o iubim.

VERSURILE 9, 10.

Tóte némurile câte aĭ făcut vor veni și se vor închina înaintea ta, Domne, și vor mări numele tĕŭ Că mare eștĭ tu, și cel ce facĭ minunĭ, tu eștĭ D-ḑeŭ însuțĭ.

Cred că ar trebui să se traducă la versul 10: pentru că numaĭ tu eștĭ mare, numaĭ tu lucrezĭ minunĭ, numaĭ tu eștĭ D-ḑeŭ. Căcĭ acest vers dovedește pe cele precedente. Profetul arată că nimenea nu se compară cu D-ḑeŭ și că tóte popórele vor veni să recunóscă excelența ființeĭ și a perfecțiunilor sale, pentru că singur este mare, singur autorul tuturor minunilor răspândite în universul acesta, în fine singurul D-ḑeŭ adevĕrat.

Versul al 9-lea trebue să conție o profeție: căcĭ în timpul profetuluĭ nu se închinaŭ tóte națiunile înaintea D-ḑeuluĭ luĭ Israil, și nu dădeaŭ glorie numeluĭ sĕŭ. Acésta s'a întêmplat de la venirea luĭ Mesia. Tóte națiunile sunt chemate a cunóște pre D-ḑeul adevĕrat, cea maĭ mare parte l'aŭ și cunoscut și din secol în secol gloria numeluĭ sĕŭ se revarsă în diferite părțĭ ale lumiĭ. In fine la sfârșitul vécurilor, tot genunchiul se va pleca înaintea luĭ. Textul și versiunile se acordă perfect.

MEDITAȚIUNI

Când Sf. Pavel apăru în Ariopag el ținu aceeașĭ cuvêntare, ca și Psalmistul. El dise că D-ḑeŭ a produs tot némul omenesc, că toțĭ ómeniĭ eraŭ obligațĭ a'l căuta, și că el singur merita omagiile tuturor creaturilor inteligente. Tot déuna trebue să se suie cine-va la acéstă origină a lucrurilor, tóte gândirile omenești trebue să se termine la acéstă ființă supremă. Totul este neînțeles în universul acesta, dacă se înlătură lucrarea divină; dar este maĭ tot atât de neînțeles ca ómeniĭ, carĭ sunt totdéuna în mâna luĭ D-ḑeŭ celuĭ viŭ, să'l adore așia de puțin și rĕŭ, și să'l desonoreze în loc să'l măréscă. Trebue ca pĕcatul să fi făcut marĭ pustiirĭ în spiritul omuluĭ. *Numaĭ D-ḑeŭ este mare,* și omul pune mărirea într'o mulțime de lucrurĭ, care nu numaĭ nu sunt marĭ, dar care des-

coper micșorimea lor într'o mulțime de părți. *Numaĭ D-ḑeŭ lucréă minuni* și omul admiră propriile sale lucrări, care nu sunt alt-ceva de cât măestriĭ ale ignoranțeĭ și nedestoiniciel. *Numaĭ D-ḑeŭ face popórele*, și cât de puținí din acéstă mulțime se uită la ființa supremă; cât de puțin se ocupă de îngrijirea de a'ĭ plăcea și a'l iubi! *D-ḑeŭ este părintele némuluĭ omenesc* și maĭ toțĭ fiĭ sĕĭ îl disprețuesc și îl ocărăsc. Sensurile causéză tóte aceste desordine. Ele guvernă ca niște suverani, înlănțuesc spiritul și inima, le împedică de a se înălța la acest *D-ḑeŭ singur* de care vorbește Profetul cu atâta sentiment. Eŭ sunt fórte atins în momentul acesta de tot ceea-ce mi s'a descoperit în aceste admirabile versurĭ; eŭ vĕd în unicul D-ḑeŭ, mărirea, puterea, majestatea, independența, eternitatea; mĕ închin înaintea acesteĭ Ființĭ unice; mĕ apropiiŭ de acest isvor infinit de tot ceea-ce există, și de tot ceea-ce póte exista. *Vin* Dómne către tine; nu voiŭ să aștept momentul morțiĭ mele saŭ acel al sfârșitului; atunci *voiŭ veni* ca toțĭ ómeniĭ și tóte popórele la piciórele tronuluĭ tĕŭ; dar acésta va fi de silă; voiŭ fi chemat înaintea ta și'mĭ va fi cu neputință de a scăpa de voia ta atât de puternică. Voesc de pe acum, o! D-ḑeul meŭ, să mĕ apropiĭ de tine, să te caut în sinceritatea inimeĭ mele, să te prea măresc și să te bine-cuvintez prin exercițiul liber al facultăților mele. O Dómne, descopere-te mie, înăduș̆ă vuetul sentimentelor mele, liniștește furtuna patimilor mele, ca să nu mĕ ocup de cât numaĭ de tine, o! mărire necreată! o putere nespusă! o divinitate supremă!

VERSUL II.

Povățuește-mĕ, Dómne, în calea ta, și voiŭ merge întru adevĕrul tĕŭ; veselésc̆ă-se inima mea ca să se témă de numele tĕŭ.

După ce Profetul a vestit concertul tuturor popórelor pentru a recunóște, a adora, a glorifica pre Domnul, el a dat de mărturie mărirea, puterea și superioritatea luĭ D-ḑeŭ asupra tuturor ființelor, el cere să intre în calea acésta a luminiĭ și a veritățiĭ, dorește ca inima sa să guste veselia Domnuluĭ, pentru ca să împlinésc̆ă maĭ mult obligațiunea de a se teme de sântul sĕŭ nume. Iată sensul versiunilor nóstre. In ebreŭ ast-fel se traduce: Invațăne Dómne, calea ta, voiŭ merge întru adevĕrul tĕŭ, unește inima mea cu frica de numele tĕŭ.

Nu este diferență așa de însemnată în aceste cuvinte, *unește inima mea* în loc de *veseléscă-se inima mea*. Cuvêntul ebreŭ יחד care însémnă în adevĕr *unit* cu puncte; dar fără puncte el póte să însemneze *laetetur* saŭ *laetabitur* venind dela חדה *laetari* și astfel îl traduc mulți ebraiștĭ, orĭ în partea acésta a psalmuluĭ saŭ Iob. 3, 6.

Nu se póte ḑice, că ceĭ LXX aŭ tradus rĕŭ prin εὐφρανθήτω și Vulgata prin *laetetur*. Nu dóră că sensul ce se dă acestuĭ vers, cetind *unește*, n'ar fi bun; căcĭ Profetul ar ḑice: Fă, Dómne, ca inima mea să fie acelașĭ lucru cu frica numeluĭ tĕŭ.

MEDITAȚIUNI

Când cine-va este bine pătruns de mărirea luĭ D-ḑeŭ și de obligațiunea de a'l adora, de a'l glorifica, rĕmâne de a cunóște calea, care conduce la el, și acésta nu este de ajuns; trebue a merge în calea acésta și a se stabili în frica sfântuluĭ sĕŭ nume, pentru ca să nu rătăcéscă nicĭ-o-dată, și pentru a căpĕta învoirea, ca să facă acéstă rugăciune luĭ D-ḑeŭ.

De când ne-a declarat Is. Chr., că el este calea, adevĕrul și viéța, n'avem de cât să'l urmăm și să credem, vom ajunge negreșit la viéță, care este Is. Chr. Acéstă cale este maĭ cunoscută, precum era în timpurile patriarchilor și a profeților; vaĭ de noĭ, dacă o vom distinge maĭ puțin de cât eĭ și dacă ne rătăcim, cu tóte că noĭ avem maĭ multe cunoștințĭ pentru a ne conduce.

Dar cum ne vom bucura și ne vom teme, de Domnul și de sfântul sĕŭ nume? aicĭ este marele secret al vieței spirituale: bucuria susține sufletul, 'l încurajéză de a înainta pe calea către D-ḑeŭ, dar frica face ca să ia aminte de sine. *Bucurați-vĕ întru Domnul*, ḑice în alt loc profetul, *dar cu frică*. Sfinții știură să împace aceste douĕ sentimente; eĭ eraŭ în bucurie, pentru că inima lor ardea de dragoste, și li-era frică, pentru că spiritul lor prevedea pericolele. Dragostea luĭ D-ḑeŭ se găsește în aceĭ ce aspiră la patria cerésca dar nu sunt în totul asigurați.

In urmare, bucuria spirituală este un dar, ce D-ḑeŭ nu'l, acordă de cât acelor, carĭ 'l caută din tótă inima, care se ocupă a medita, ca și Profetul, mărirea, puterea, dignitatea supremă a acestuĭ stăpân unic, a acestuĭ rege etern al vécurilor.

VERSURILE 12, 13.

Mărturisime-voiŭ ţie, Dómne, Dumnedeul meŭ, cu tótă ínima mea şi voiŭ mări numele tĕŭ în veac. Că mila ta mare este spre mine şi aĭ mântuit sufletul meŭ din Iadul cel maĭ de jos.

Ebreul se conformézĕ cu Versiunile; dar este vorba de a şti, care este acest *infern profund* de care vorbeşte Profetul. Părinţiĭ Bisericeĭ nu s'aŭ îndoit, că acesta nu ar fi infernul celor blestemaţi. Acel ce a pĕcătuit şi care a fost în urmă justificat prin milostivirea divină, póte dice în tot adevĕrul, că D-ḑeŭ l'a scos din fundul Iaduluĭ. Cu tóte acestea cea maĭ mare parte din interpreţi înţeleg aicĭ, prin acest infern profund saŭ *cel maĭ de jos*, mórtea şi mormêntul. Uniĭ explică aceste cuvinte de periculóse calamităţi, persecuţiunĭ ce aŭ încercat profetul. Se póte alege între aceste treĭ explicaţiunĭ: fiind-că nu se găseşte nicĭ o altă parte în scriptură, unde să fi vorbit de infernul inferior, nu este aicĭ cale de comparaţiune.

MEDITAŢIUNI

Dacă s'ar scóte un reprobat din gura iaduluĭ, şi s'ar restabili în calea faptelor bune şi a merituluĭ cu ce sentiment s'ar ocupa el de acest vers, unde profetul ḑice, că mila Domnuluĭ către sine este infinită, pentru că l'a scos din fundul Iaduluĭ.

Nu pot spune nicĭ chiar înţelege ceea ce ar face pentru a mărturisi luĭ D-ḑeŭ recunoştinţa sa.

Este de creḑut că viéţa sa n'ar fi de cât o ţesĕtură de mulţămirĭ şi că nimic n'ar putea să'l distrugă de la acest sfânt exerciţiŭ. Pentru ce? pentru că ar fi făcut încercare de cele maĭ marĭ rele, care este reprobarea pentru că'ĭ amintea totdéuna de focurile sfâşietóre din care era mântuit. Când omul a meritat infernul şi că prin milostivirea divină, el a fost restabilit în dar, n'ar trebui să ḑică ca şi profetul? Dómne în vecĭ 'ţĭ voiŭ mulţumi, căcĭ mila ta m'a isbăvit din abisul unde m'a cufundat fără-de-legile mele? Trebue dar ca credinţa nóstră să aibă maĭ puţină putere asupra spirituluĭ nostru de cât dovada condamnăreĭ? Suntem noĭ maĭ puţin siguri de existenţa loculuĭ de muncă de cât bogatul cel rĕŭ saŭ apostolul trădător?

Nu ne ajunge cuvêntul luĭ Iis. Chr., ca să ne convingă?

O! cuvênt sfânt, o! credință, cât de puțin ești cunoscută! Caut în totdéuna D-ḑeul meŭ, causa acesteĭ puține credințe, mi se pare că tot ceea ce am știut asupra acestuĭ punct așa de importat, nu mĕ mulțămește.

Eŭ întru în mine, și cred că recunosc, că puțina mea credință este că nu gândesc la aceea ce a venit să facă Iis. Chr., pre pământ. In raport cu părintele sĕŭ el a venit să aducă satisfacțiunĭ; și în raport cu ómeniĭ el a venit să stabiléscă gândirĭ, dorințĭ, cuvinte cu totul diferite de gândirile, dorințele, cuvintele lumiĭ. Iis. Chr., a voit să reînoiască totul și în acésta consista omul noŭ. Acest om noŭ are ca primul element, dacă îndrăsnesc a ḑice așa, credință; și acéstă credință este ceva fórte noŭ în raport cu vechile principiĭ ale lumiĭ, atât interióre cât și exterióre. Dacă decĭ am puțină credință, acésta provine că nu cuget într'un mod cu totul noŭ; că dorințele mele se aplică la vechimea obiectelor ce mĕ încunjóră. Aș putea să desfășur fórte pe larg ceea ce trebue să lucreze noutatea credinței în interiorul meŭ, dar nu fac aicĭ un tratat, și acéstă materie provine maĭ mult din rugăciune de cât din cărțĭ.

VERSUL 14.

Dumneḑeule, călcătoriĭ de lege s'aŭ sculat asupra mea, și adunarea celor tarĭ a căutat sufletul meŭ și nu te-aŭ pus pre tine înaintea lor.

De și Profetul era dăruit cu bine-cuvêntările luĭ D-ḑeŭ, 'ĭ rĕmânea încă inimiciĭ de combătut și acesta este aicĭ obiectul rugăciuniĭ sale.

El 'ĭ numește ómenĭ rĕĭ, textul ḑice *superbĭ*, ceea ce revine la aceeașĭ; mândria este totdéuna principiul rĕutățiĭ, și rĕutatea este totdéuna fructul mândrieĭ. Acești ómenĭ *puternicĭ* s'aŭ numit *tarĭ* și *robuștĭ* în text; este acelaș sens. Versiunea nóstră ḑice: *Că nu ș'aŭ pus pre Domnul înaintea lor*, și textul ḑice: *numele Domnuluĭ*, ceea ce formézĕ aceiașĭ idee.

MEDITAȚIUNI

Sunt douĕ lucrurĭ însemnate în textul versuluĭ acestuia: întâiŭ că Profetul, cu tóte silințele inimicilor sĕĭ, cu tóte persecuțiunile ce'ĭ făcéŭ, rĕmânea numaĭ puțin inviolabil lipsit de Domnul.

Statornicia sa în adevěratul cult, era motivul principal care anima pre acești ómenĭ mândri contra luĭ, dar credința sa îl susținea, și îl scotea chiar din suferințe, pentru ca să se unéscă cu el. Nu este prea mare virtute de a face profesiune de pietate, când ea este onorată, protejată și rěsplătită de ómenĭ, dar a rěmânea ferm în observarea exactă a legilor sale, în mijlocul vijeliilor și a contrațicerilor, iată ceea ce face pre adevěratul credincios; ceea ce atinge inima luĭ D-țeŭ, este de a imita pre martirĭ, care mureaŭ în suferință, mărturisind pre Is. Chr.

A doua observare ce ne procură acest vers, este, că inimicĭ Profetuluĭ perdeaŭ din vedere presența Domnuluĭ, și se orbeaŭ întru cât-va prin sine însușĭ, pentru ca să nu vadă cărbunĭ foculuĭ, ce îĭ strângeaŭ prin capetele lor, persecutând pre omul drept. Nu s'a ținis că acești adversarĭ pasionațĭ negaŭ existența primeĭ ființĭ; este o nelegiuire de care nu sunt capabilĭ de cât ómenĭ stupiți și furioșĭ. Este de ajuns rěilor de a înlătura gândirea acestuĭ stăpân suveran, de a lăsa să domnéscă în eĭ pasiunile care le comandă, de a uita raporturile care légă creatura cu creatorul. Ast-fel se conduc partizanĭ lumiĭ. D-țeŭ nu este present în ochiĭ lor, și lucréză ca și cum nu l'ar vedea. Iată dar un adevěr prea mare, exercițiul presențeĭ luĭ D-țeŭ face pre sfințĭ, și uitarea presențeĭ luĭ D-țeŭ face pre pěcătoșĭ. Pre cât este de imposibil unuĭ om de a merge pre căile dreptățiĭ, fără a se gândi adese-orĭ la D-țeŭ, pre atâta îĭ este cu neputință de a nu cădea în rătăcirĭ marĭ, dacă uită acéstă ființă supremă.

VERSUL 15.

Și tu, Dómne Dumnețeul meŭ, ești îndurat și milostiv în delung răbdător și mult milostiv și adevěrat.

In acest vers Psalmistul opune atribuțiile luĭ D-țeŭ, cu rěutatea persecutorilor. După forța textuluĭ cel d'intâiŭ din aceste atribute este îndurarea, al doilea bine-facerea, al treilea târțiŭ la mânie, al patrulea este mila saŭ înclinarea spre ertare, al cincilea fidelitatea.

Versiunile daŭ sensul pre cât se póte. Profetul face acest contrast între perfecțiunile luĭ D-țeŭ și înclinațiunile perverse ale celor rěĭ, pentru ca să grăbéscă ajutorul de carele are trebuință și pre carele îl cere în cele douě versurĭ din urmă.

MEDITAȚIUNI

Profetul vorbește aicĭ luĭ D-ḑeŭ, precum ĭ-a vorbit Moisi când a primit de a doua óră tablele legiĭ. Ah! Dómne, strigă legislatorul, tu eștĭ plin de compătimire, de bunătate, de răbdare, de misericordie, de adevĕr. Profeții s'aŭ servit de aceleași expresiunĭ, de și de alt-fel eĭ eraŭ trimiși ca să anunțe resplătirea Celuĭ Prea Inalt. Acești ómenĭ inspirați de Dumneḑeŭ, știaŭ că în acéstă Ființă infinită se împacă dreptatatea cu mila. Eĭ nu cugetaŭ că o dreptate infinită ar trebui totdéuna să pedepséscă, nicĭ că o bunătate infinită ar trebui să erte totdéuna. Eĭ privéŭ înțelepciunea divină ca regula pentru pedépsă și ertare. Cu tóte acestea eĭ înălțaŭ maĭ mult milostivirea divină de cât dreptatea; eĭ găséŭ pretutindenĭ acéstă milostivire și totdéuna maĭ promptă a se exercita de cât dreptatea. Sfinții din tot timpul aŭ cugetat tot ast-fel; eĭ s'aŭ mirat maĭ mult de darurile milostivireĭ în ceĭ aleși de cât de flagelul justițieĭ în ceĭ reprobați. Viéța luĭ Iis. Chr. ceea ce a făcut și ce a suferit el, este culmea milostivireĭ și tot-odată aceea a dreptățiĭ; precum milostivirea este pentru noĭ și dreptatea n'a fost severă de cât pentru Iis. Chr.

D-ḑeŭ este veritabil nu numaĭ în gândurile sale, pentru că nu se póte amăgi, dar încă în cuvintele sale, pentru că nu póte amăgi pre nimenĭ. Adevĕrul este un atribut, care nu convine de cât luĭ D-ḑeŭ; așa și Apostolul ḑice, că *D-ḑeŭ este adevĕrat* și *că tot omul este mincinos*. Acest atribut al *adevĕruluĭ* este recunoscut și de Iis. Chr. Cu tóte că Mântuitorul a ḑis că el este *Adevĕrul*, el este numit în Apocalips credincios și adevĕrat. Numaĭ acest argument ar fi de ajuns, pentru a dovedi că Iis. Chr. este D-ḑeŭ, pentru că dacă ar fi curat om, ar fi supus minciuniĭ, cum ḑice Apostolul și nicĭ-o-dată nu s'ar fi numit *adevĕrat*. Din calitatea acésta, care aparține luĭ Iis. Chr. ca D-ḑeŭ voesc să deduc o mulțime de consequențĭ asupra Religiuneĭ luĭ Iis. Chr. asupra Bisericeĭ sale, asupra promisiunilor sale, asupra vieteĭ viitóre. Dar acestea tóte ar trebui maĭ mult meditate de cât discutate într'o carte.

VERSURILE 16, 17.

Caută spre mine și mĕ miluește, dă tăria ta slugiĭ tale, și mântuește pre fiul slujniceĭ tale. Fă cu mine semn spre bine, și să vadă ceĭ ce me urăsc și să se rușineze; că tu Dómne, 'mĭ-aĭ ajutat mie și m'aĭ mângâiat.

Aicĭ este cererea ce o prepară profetul în versul precedent, representând Domnuluĭ tóte titlurile, care 'l fac simțitor la starea nenorociților. El cere o privire favorabilă a acesteĭ bunătăți supreme; dorește a fi întărit de sus, de a fi mântuit de persecutoriĭ sĕĭ, de a fi sprijinit de óre-care mărturisire de protecțiune, pe care să o impue inimicilor sĕĭ.

Ceea ce traducerea latină numește *imperium tuum* textul numește *tărie* și acest cuvênt este maĭ clar de cât acel al Vulgateĭ, care cu tóte acestea nu se îndepărtéză de sens.

Se întrébă, care este *semnul* ce'l cere profetul și fie-care înterpret 'șĭ dă socotințele sale asupra acesuĭ punct. Ĕu cred că profetul cere numaĭ a fi sprijinit într'un mod așa de visibil și așa de incontestabil, ca inimiciĭ sĕĭ să recunóscă, că el este sub îngrijirea Domnuluĭ.

MEDITAȚIUNI

Acéstă rugăciune a profetuluĭ este plină de umilință și încredere; el este servitorul luĭ D-ḑeŭ, este fiul slujniceĭ sale, și nu încetéză a spera la o protecțiune minunată. Când cine-va este umilit póte să céră totul de la Domnul; este a recunóște puterea, bunătatea, fidelitatea sa.

Acest psalm bine meditat este un isvor de lumină și mângâere, un model de rugăciunea cea maĭ perfectă, o instrucțiune fórte întinsă asupra perfecțiunilor divine. Fer. Augustin 'l aplică în totul luĭ Iis., Chr. și sub acest punct de vedere el conține adevĕruri fórte prețióse.

PSALMUL LXXXVI

Titlul Filiis Core, psalmus Cantici, a fost explicat de maĭ multe orĭ. Este un psalm unde sonul vóceĭ precedă sonul instrumentuluĭ și cântăreților luĭ eraŭ fiiĭ luĭ Core. Subiectul sĕŭ este maĭ greŭ. Este un elogiŭ al Sfinteĭ Cetăți, póte că

cu ocasiunea transportăreĭ chivotuluĭ, póte că în urmarea restabilireĭ, după întórcerea din robie. Dar textul este așa de sublim, că nu se pare a fi mărginit la aceste evenimente, este chiar greŭ de a apropia aceste evenimente cu tóte versurile. Dacă are în vedere cine-va stabilirea Bisericeĭ creștine, tóte expresiunile Profetuluĭ se împacă maĭ ușor cu acest mare obiect. Sfinții părinții și chiar cea maĭ mare parte din interpreții n'aŭ vĕdut în psalmul acesta de cât *Biserica*.

VERSURILE 1, 2.

Temeliile luĭ în munții ceĭ sfinți. Iubește Domnul porțile Sionuluĭ maĭ mult de cât tóte locașele luĭ Iacov.

Nu este altă diferință în ebreŭ, de cât divisiunea în douĕ versurĭ, și grecul urmézĕ acéstă divisiune. In Vugata este altă împărțire.

Interpreții aŭ discutat mult asupra acestuĭ preambul; *Temeliile luĭ în munții ceĭ sfinți* saŭ pe munții sfințenieĭ, cum dice textul. Profetul nu vorbește de *cetate*, el dice *fundamentile*, ca și cum ar fi vorbit maĭ sus de acéstă cetate saŭ orĭ-care alta. Cea maĭ mare parte din interpreții cred că profetul ocupat în mintea sa de cetatea cea sfântă, se lasă de odată ca prin entusiasm către acest obiect, care 'l transportă de bucurie și strigă: Da, temeliile sale sunt stabilite pe munții ceĭ sfinți.

Iudeiĭ aŭ raportat pronumele *luĭ* la *cântare*, care este în titlu, așa că sensul ar fi: fundamentul acestuĭ cântec saŭ obiectul, materia cânteculuĭ acestuia este în munții sfinți unde este zidită cetatea luĭ D-dĕŭ. De și prea puținiĭ interpreți creștinĭ aŭ adoptat explicarea acésta, ea totușĭ póte fi adevĕrată. Este adevĕrat că titlurile nu aŭ, în general de cât o autoritate mediocră, și nu trebue să fie privite totdéuna ca făcênd parte din psalmiĭ ceĭ anunță; dar uniĭ dintre eĭ pot fi exceptați din regula acésta, și se légă perfect cu contextul, care urmézĕ.

Acesta ar fi putut fi din numĕrul lor; de asemenea și cel din psalmul 113 (intru eșirea). se pare că preambulul presupune *Aliluia* care este saŭ trebue să fie în text.

Autoriĭ principiilor discutate evită dificultatea, transportând în versiunea lor, al doilea vers al ebreuluĭ, și punêndu'l în locul celuĭ dintâiŭ așa că în lucrarea lor se citește: Cel Etern iubește maĭ puțin salașele luĭ Iacob de cât porțile Sionuluĭ, care sunt fundate pe munții ceĭ maĭ sfinți. Nu putem să le imputăm acéstă licență pentru că sensul textuluĭ este conservat.

Cred că nu este alt mister în acéstă expresiune, *fundamenta*

ejus etc., de cât particularitatea limbeĭ ebraice unde relativul se pune adese orĭ înaintea substantivuluĭ, precum în acest exemplu a proverbelor; Postremum ejus letitiae (scilicet) Prov. 14, 13. est moeror. Ast-fel în psalmul nostru, *ejus* se rapórtă la Sion și se crede, că la început nu era, cum este în Vulgata, de cât un singur vers unde ebreul de astădĭ distinge două.

Profetul voește să spue, că fundamentele Sionuluĭ sunt stabilite pre munțiĭ ceĭ sfinți, și că Domnul iubește maĭ mult cetatea acésta de cât tóte salașele luĭ Iacob. El face alusiune la tabăra poporuluĭ Iudeŭ în deșert, fie-care trib avea salașele sale și tabăra deosebit. Póte că se înțelege și de tóte cele-l'alte cetățĭ ale Iudeiĭ.

De la primul vers Profetul indică destul de lămurit Biserica, care este numită *Muntele Sionuluĭ* în noul Testament, care este sprijinită pe fundamente neclătite a căreĭ temelie este însuși Iis. Chr., care o iubește maĭ presus de Sinagoga figurată prin salașele luĭ Iacob. Dacă acest sens nu este întemeiat pe literă, profetul dice puțin lucru care să ne intereseze. Cetatea Sionuluĭ este sfărâmată, fundamentele sale sunt nimicite, numaĭ sunt munțiĭ sfinți, nicĭ paviliónele luĭ Iacob, nicĭ protecțiunea luĭ D-zeŭ asupra acestuĭ pământ părăsit; pe când vĕdênd aicĭ Biserica luĭ Iis. Chr. substituită cu atâtea folóse Sinagogiĭ, totul se mărește.

MEDITAȚIUNI

Fer. Augustin ia aminte la sentimentul orĭ-căruĭ credincios, care recunóște în acest psalm al Profetuluĭ Biserica. Dacă ar fi vorba numaĭ de Sionul pământesc, nu s'ar putea dice că D-deŭ 'l iubește maĭ mult de cât tóte salașeleluĭ Iacob; căcĭ și acésta era una din salașele luĭ Iacob, de óre-ce era locuită de descendenții acestuĭ patriarch; orĭ câtă distincțiune ar fi acordat D-deŭ tribuluĭ luĭ Iuda saŭ cetățiĭ Ierusalimuluĭ pe lângă care era muntele Sionuluĭ, la una din locuințele descendenților luĭ Iacob. Ea nu putea fi separată de acéstă origină și cele-l'alte triburĭ eară nu puteaŭ fi excluse. Dar Biserica formată din Iudeĭ și neamurĭ numaĭ este posteritate a luĭ Iacob; ea este în adevĕr moștenitórea credințeĭ luĭ Abraam, Isac și Iacob; dar sângele și trupul nu maĭ aŭ parte aicĭ și numaĭ este vorba de cât de un popor cu totul spiritual stabilit pe fundamentul unic, care este Iis. Chr. Apostoliĭ sunt iarăși fundamente, dar sprijinite pre Iis. Chr. peatra cea tare, peatra cea din capul unghiuluĭ și architectul acesteĭ marĭ construcțiunĭ, care se va termina numaĭ în cer.

Când un suflet credincios reflectéză asupra cetățiĭ luĭ

D-ḑeŭ, pricepe uṣor, că tot ceea ce se lucréză în Biserică, orĭ pentru stabilirea sa, orĭ pentru construcţie, orĭ pentru sfârṣire, trebue să se lucreze întru ea. Ea se razimă numaĭ pre Iis. Chr. pre carele 'l iubeṣte, se pórtă ṣi de apostolĭ a cărora învĕţăturĭ servesc a o forma, a o învĕţa, a'ĭ arăta rangul ce trebue să ţină în Ierusalimul ceresc. Ea este obiectul iubireĭ Domnuluĭ, când ea se îngrijaṣte a'l asculta ṣi a'ĭ plăcea. Impărăţia Cerurilor este între voĭ, ḑicea Iis. Chr. Iudeilor (Luc. 17, 21) ṣi Apostolul vorbind despre acésta, ḑicea Romanilor: *Cuvêntul este lângă voĭ, este în gura ṣi în inima vóstră ṣi acest cuvênt 'l vestim noĭ.* (Rom. 10. 8) Prin acest cuvênt bine meditat ṣi bine practicat se construeṣte sfânta cetate. Nenorocirea nóstră este de a căuta departe gloria, fericirea, liniṣtea ṣi nu le găsim nicĭ-o-dată, de cât în inima nóstră, dacă este stabilită solid pe fundamentul unic care este Iis. Chr.

VERSUL 3.

Prea mărite s'aŭ grăit de tine cetatea luĭ D-ḑeŭ.

S'ar putea traduce: *O cetatea luĭ D-ḑeŭ! Ce minunĭ s'aŭ povestit de tine!* In ebreŭ este pluralul cu singularul (gloriosa dictum est de te) pentru gloriosul quodque dictum est; este una din licenţile limbeĭ ebraice ṣi greciĭ aŭ imitat-o.

Profetul vĕḑênd cu spiritul gloria sfinteĭ cetăţĭ, se opreṣte asupra minunilor ce se vor povesti; ṣi acestea convin fórte puţin cu Ierusalimul Palestineĭ. David (care probabil este autorul acestuĭ psalm) vorbeṣte de cele viitóre, ṣi se va vedea îndată, care sunt acestea; dar mi se pare, că Ierusalimul nu s'a înălţat nicĭ-o-dată la un aṣa mare grad de glorie. Numaĭ pentru că a fost patria luĭ Mesia, ṣi isvorul de unde aŭ eṣit adevĕrul, ṣi s'a rĕspândit în tótă lumea, aŭ putut să se găséscă despre el lucrurĭ minunate.

MEDITAŢIUNI

A fost destulă strălucire în Ierusalim pentru ca să fie figura Bisericeĭ Creṣtine, saŭ chiar a Ierusalimuluĭ ceresc, care este scopul la care aspiră fiiĭ Bisericeĭ: dar n'aŭ fost nicĭ-o-dată deajuns pentru a rĕspunde perfect cu marele icóne, sub care a represintat'o profeţiĭ. Aceṣtĭ ómenĭ inspiraţĭ priviaŭ dincolo de orĭ-ce strălucire a cetăţiĭ sfinte, chiar în cele maĭ frumóse ḑile de glorie ale acesteĭ sfinte cetăţĭ.

Dealtmintrelea eĭ vedeaŭ cu spiritul revoluțiunile ce va încerca și în fine catastrofa din urmă din care nu se va scula nicĭ-o dată, ludeiĭ luară totdéuna după literă elogiile ce i se da: eĭ credură că orașul lor restabilit după captivitate va deveni dómna lumiĭ, maĭ ales când va veni Mesia, și acest prejudiciŭ 'l perdu, eĭ n'aŭ cunoscut pre Mesia, pentru că nu'l vĕdu, în acel care era scutul împărățieĭ și stălucirea victoriilor. Eĭ închiseră ochiĭ și urechile la predicerile ce acest Mesia le făcu de distrugerea totală a orașuluĭ lor și cădură în noialul nenorocirilor unde geme și acum națiunea lor.

Așa dar trebue să se înțelégă marile profețiĭ ale scriitorilor sacri, de un Ierusalim cu totul spiritual, de *Biserică* fiind-că trebue a vedea pe Mesia în frigurile domnieĭ luĭ David, a acestuĭ tron ce s'a vestit ca neclătit, a acesteĭ generațiunĭ imense, care trebue să iasă din Sion, a acesteĭ mulțimĭ de popóre, care trebue să vină să 'l adóre la Ierusalim etc. Muntele Sionuluĭ de atâtea orĭ înălțat, numaĭ este nimic, și Biserica luĭ Iis. Chr subsistă și va subsista până la finitul vécurilor. De ea se va povesti totdéuna minunĭ, cea maĭ mare maĭ ales, care este perpetuitatea sa în mijlocul persecuțiunilor, schismelor, eresiilor, tempestelor stârnite de pasiunĭ și de puterile iadului.

VERSURILE 4, 5.

Aduce-mĭ-voĭ aminte de Raab și de Babilon, de ceĭ ce mĕ cunosc pre mine; și iată ceĭ de altă seminție, și Tirul și poporul arabilor aceștia s'aŭ născut acolo. Maica Sionuluĭ va dice omul și om s'a născut într'ênsul și însuși cel prea înalt l'a întemeiat pre dênsul.

In ebreŭ și în grec sunt numaĭ douĕ versurĭ, pe când în Vulgata sunt treĭ, dar acéstă diferință nu causéză nicĭ o dificultate; aceea ce se observă în acéstă parte a psalmuluĭ vine din diversitatea lecțiunilor. Ebreul, Grecul, Vulgata nu se acordă. Sensul este maĭ puțin obscur în text de cât în versiunĭ, cu tóte că și în ebreŭ este destul de întunecat; și versiunile aŭ fie-care obscurități, care le sunt proprii, fără ca să se pótă ajuta așa de mult de cunoștințele, ce se găsesc și într'una și în alta.

Ebreul se traduce ast-fel: 'Mĭ voiŭ aduce aminte de Egipt și de babilona cu aceĭ ce mĕ cunosc; iată Palestina, Tyrul cu poporul Etiopieĭ; acesta este născut acolo.

Cât despre Sion 'i se va dice: Un om și un om este născut

aicĭ, și cel Prea înalt însuși l'a întemeiat (saŭ îl va întemeia). Se pare că profetul voesce să spue: că judecând cu amicii sĕi el va ḑice de Egipt, de Babilona, de Palestina (Philisteni), de Tyr și Ethiopia, că aceste ţĕrĭ aŭ produs puţinĭ ómenĭ iluștri; dar că în privirea Sionuluĭ, se va ḑice că acéstă cetate a produs un numĕr fórte mare, și că a stabilit-o însuși Cel Prea Inalt.

După grec este: Aduce-mĭ-voĭ aminte de Egipt și de Babilona, vorbind acelor ce mĕ cunosc: iată Filistenii, Tyrul și Ethiopia, aceștia s'aŭ născut în acele ţĕrĭ. Pentru Maica Sionul ea va ḑice: un om și un om s'a născut aicĭ și Cel Prea înalt însuși l'a întărit. Defectul cel mare al acesteĭ versiunĭ este *maica* sionul. Fer. Ieronim asigură, că ceĭ LXX n'aŭ pus μήτηρ, dar μήτι, care este lecţiunea urmată de Vulgata.

Obscuritatea principală a versiuneĭ latine este în expresiunea *scientium me*, pe când ebreul și grecul, se ḑice că trebue a se traduce prin *scientibus me*. Totuși este adevĕrat că *lamed*, care precedă acest cuvênt לידעי este nota dativuluĭ. Ast-fel versiunea latină a tradus bine prin *scientium me* și sensul va fi: 'mĭ voiŭ aduce aminte de Egipt și de Babilona, care mĕ vor cunóște.

In privirea luĭ *numquid*, el va rĕspunde cu μήτι ce se presupune substituit luĭ μήτηρ în grec și numquid va fi interogativ; *nu se va ḑice Sionuluĭ?* căcĭ cuvêntul Sion trebue să fie la dativ în versiunea nóstră.

Fiind-că ceĭ LXX aŭ putut să ia cuvêntul ebreŭ יאמר de *dicet* în loc de *dicetur* (căcĭ luându-ĭ punctele acest cuvênt însémnă dicet) se pare că acești interpreţi aŭ legat primul איש al ebreuluĭ cu יאמר, pentru că aŭ tradus: μήτι Σιὼν ἐρεῖ ἄνθρωπος; și suposând acésta, trebue a ponctua ast-fel Vulgata; numquid Sion dicet homo, și nu numquid Sion dicet: Homo et homo, etc. cum se pontuază de ordinar.

Este greŭ de a spune pentru ce ceĭ LXX aŭ tradus la plural, ceea ce în ebreŭ este la singular, *acesta s'a născut acolo*, dar pluralul nu schimbă sensul, căcĭ dacă se ḑice de Egipt, de Babilona, Filisteni, Tyr și de Ethiopia, cutare s'a născut acolo se póte ḑice și *aceștia* s'a născut acolo.

In privirea cuvêntuluĭ Raab toţĭ interpreţiĭ se acordă a'ĭ face însemnarea de Egipt; De sigur că nu este femeia din Iericho, care primi pre Iosua și Caleb: căcĭ numele sĕŭ se scrie prin *het*, și în acest psalm Rahab este scris printr'un *he*. Toţi comentatoriĭ fac acéstă observare.

Cât despre sensul acestor versurĭ, este o diversitate fórte mare de opiniunĭ și cred că este nefolositor de a le maĭ înșira aicĭ. După Vulgata se pare că profetul continuă de a vorbi și că numaĭ este necesar de a pune aceste versurĭ în gura luĭ D-ḑeŭ cum fac cea maĭ mare parte din interpreţi. Sensul mi se pare prea bun, suposând, ceea ce este prea adevĕrat, că profetul a voit să raporteze aceea ce este maĭ mărec în favórea Sionuluĭ, și că ast-fel cugeta: că judecând cu ceĭ ce puteaŭ să 'l înţelégă, ar fi ḑis, că Egiptul, Babilona, ţara Filistenilor, Tyrul și Ethiopia, aŭ produs câţĭ-va

ómenĭ ilustri; dar că făcênd menţiune de Sion, aŭ vĕdut că trebue să 'l laude pentru că a produs un om, care era în acelaş timp Cel Prea Inalt şi autorul stabilireĭ sale. Este uşor de a vedea, că acest om care este în acelaş timp Cel Prea Inalt, nu póte fi decât Iis. Chr., adevĕratul Mesia promis Sionuluĭ.

MEDITAŢIUNI

Cea maĭ mare glorie a Ierusalimuluĭ este, că a fost isvorul de unde a eşit Mesia şi de unde a anunţat veritĕţile eterne. Is. Chr. nu s'a născut în cetatea acésta, dar Bethleenul era aşa de aprópe, că se póte dice, că Ierusalimul fu patria acestuĭ D-dĕŭ-om; de alt-fel toţĭ părinţiĭ sĕĭ după trup, eraŭ născuţĭ acolo saŭ că a guvernat până în timpul captivităţiĭ Babilonuluĭ. Is. Chr. se sîrguia prea mult a frequenta templul; el făcu maĭ multe minunĭ în Ierusalim decât orĭ unde, şi aicĭ maĭ mult răspândi doctrina sa; în fine, în Sion săvêrşi sacrificiul sĕŭ, şi înviă, adică, luă o a doua naştere după cum se exprimă profeţiĭ şi Apostoliĭ.

Tot ce Is. Chr. a făcut în acest Ierusalim pămêntesc şi vĕdut, trebue să facă în sufletele, care voesc să fie ale luĭ: a naşte, a suferi şi a muri; trebue ca aceste suflete să se conformeze cu divinele sale exemple, trebue ca îngeriĭ, vĕdênd aceste suflete să dică ca şi Profetul: Iată ómeniĭ născuţĭ în Sfântul Sion. Nu în Egipt, la Babylona, la Tyr, în Ethiopia, saŭ la Filistenĭ trebue să'ĭ căutăm; aceste naţiunĭ idolatre represinta lumea, şi Is. Chr. nu se găseşte în lume.

O! cetatea luĭ D-dĕŭ, strigă Profetul, câte lucrurĭ marĭ sunt de spus de tine? Dacă s'ar vedea interiorul sufletelor în care locueşte Is. Chr., s'ar putea face fără exageraţie aceeaşĭ exclamaţie ca şi Profetul. Sf. Paul represintă pre credincioşĭ, ca fiind casa luĭ D-dĕŭ, templul Sfântuluĭ Spirit. Fiind-că suntem sclavĭ patimilor, nu simţim adevĕrata însemnare şi raporturile nóstre cu aceste profeţiĭ; pentru că nu ne obicĭnuim de a vedea pre Domnul vorbind cu noĭ şi guvernând în tot interiorul nostru. Să ne stabilim pe fundamentul unic, care este Is. Chr., şi edificiul nostru spiritual se va înălţa din dĭ în dĭ, până la sfârşit şi la sfinţirea acestuĭ templu, cum vorbesc Sf. Părinţĭ; ceea ce nu póte avea loc de cât în patria cerésca la care aspirăm.

VERSUL 6.

Domnul va povesti în Scriptura popórelor, și căpităniilor acestora ce s'aŭ născut într'ênsul.

Ținêndu-se cine-va de ebreŭ sensul va fi așa: D-ḑeŭ va povesti înscriind popórele; acest om este născut în cetate. Care însémnă, că D-ḑeŭ făcênd denumĕrarea popórelor, va declara, că acest om așa de distinct, Mesia, este născut în Sion. Observ, că în acest text, treĭ versurĭ consecutive aŭ aceste cuvinte: *acest om s'a născut acolo*; dar la prima parte este: *acest om s'a născut acolo*; adică: în Egipt, la Babilona, Tyr în Ethiopia, la Filisteni; și în celel'alte douĕ este: *acest om s'a născut acolo*, adică, în Sion. Nu mĕ îndoesc, că în aceste douĕ versurĭ din urmă n'ar fi designat Mesia.

Versiunile nóstre nu sunt așa de lămurite; ele ḑic că: *Domnul va povesti saŭ va declara* faptul, de care s'a vorbit în versul al 5-lea, adică: că acest om, care este în acelaș timp Cel Prea Inalt, este născut în Sion; dar ele adaogă, că în *scriptura noródelor și a principilor*, carii vor fi iarăș în acest oraș. Dar nu s'a vorbit de *principi* în acest vers al textuluĭ, nu s'a ḑis, că aceste popóre și acești principi vor fi fost în Sion. Cu tóte acestea, acésta se sub-înțelege chiar în text, pentru că aceste registre nu pot conținea, de cât pre aceĭ carii vor fi fost în acéstă cetate, orĭ ca particularĭ, orĭ ca principi, dacă acésta este o adăogire a celor LXX, nu se póte ḑice că alterézĕ sensul.

Dar acéstă denumerare de care vorbește profetul, când se va face? Interpreții rĕspund, că va fi la sfârșitul vécurilor, când D-ḑeŭ va manifesta, care este gloria și fericirea aleșilor sĕĭ, a acelor carii vor fi destinate a renaște în cerescul Ierusalim, după ce aŭ fost admiși printre fiiĭ Biserice. Acest rĕspuns este fórte adevĕrat în tóte principiile religiuneĭ; dar óre numaĭ la sfârșitul tuturor lucrurilor, va declara D-ḑeŭ cine este acest om, așa de mare și așa de ilustru, care va fi născut în cetatea luĭ D-ḑeŭ? Mesia nu va fi declarat lumeĭ în timpul nașterei sale și a predicațiuneĭ sale? Cred că Profetul, prin acéstă scriptură a popórelor și a principilor, carii vor fi născuți iarăș în Sion, vede cu spiritul cărțile Apostolilor, unde se vorbește de Mesia așa de lămurit, Apostolii sunt căpiteniile legeĭ nouĕ, și scrierile lor sunt și cărțile noródelor pentru că tóte popórele trebue să scótă de aicĭ doctrina vieței.

MEDITAȚIUNI

Scripturile ne vorbesc adese-orĭ de *Cartea* vieței, de cartea unde trebue să fie înscriși prietenii luĭ D-ḑeŭ. Pe pămênt nu avem alt monument, care să pótă purta numele acesta, de cât adunarea cuvintelor sacre a căror depositar

este Biserica. In cer acéstă carte este cunoștința eternă a luĭ D-ḑeŭ; acesta este tot ordinul decretelor sale asupra fiilor omenești; acésta este starea ce acéstă inteligență superióră la tóte timpurile ține de tot ceea ce se întêmplă, saŭ se va întêmpla în urmarea secolelor. Cea dintâiŭ din aceste cărțĭ este păzitorul nostru, și al doilea este judecătorul nostru. Cel dintâiŭ va fi produs ca mărturie pentru saŭ contra nóstră, și al doilea va fixa destinatele nóstre pentru eternitate. Acésta trebue să ne ocupe neîncetat, și tótă știința nóstră nu va fi de cât o țesĕtură de nimicurĭ saŭ absurdităţĭ, dacă noĭ nu știm ceea ce ḑic dumneḑeeștile Scripturĭ, și aceea ce noĭ trebue să ne temem saŭ să sperăm din cartea luĭ D-ḑeŭ.

VERSUL 7.

Precum al celor ce se vestesc tuturor le este locașul la tine.

Se găsesc aicĭ douĕ lucrurĭ grele; cel dintâiŭ este de a da un sens inteligibil ebreuluĭ tradus: căcĭ în text este: și cântăreţiĭ ca ómenĭ, cariĭ jócă (saŭ maĭ bine ca cântătorĭ din flaut) tóte ajutórele mele sunt în tine. Uniĭ suplinesc *vor ḑice*. A doua dificultate este de a împăca versiunile nóstre cu textul acesta, precum 'l avem noĭ. Asupra căruia observ douĕ obstacole principale; cel dintâiŭ în cuvêntul ebreŭ ושרים, ce se traduce *și cântăreţiĭ*; Al doilea iarăși în cuvêntul ebreŭ מעינו ce unii 'l traduc prin fontes mei, alţiĭ prin fortes mei, alţiĭ prin *contemplationes meae;* ceea ce dovedește, mi se pare, că n'aŭ cetit toţĭ tot-una; și ceĭ LXX cariĭ traduseră prin ἡ κατοικία trebue să fi cetit מעוני care însémnă habitatio mea; este bine de a prefera versiunea acestor interpreţĭ vechĭ, cariĭ trebuiaŭ să aibă exemplare fórte bune. Acéstă dovadă este maĭ invincibilă, când ceĭ-l'alţĭ interpreţĭ nu convin în explicaţiunea cuvêntuluĭ ce este astăzĭ în text.

Cât despre ceea ce ḑice ebreul nostru, *ca cântăreţĭ*, la care nimic nu rĕspunde în versiunile nóstre, s'a presupus că cuvêntul ושרים care însémnă, *et principes* dacă se pontuază *schin* la stânga, va fi fost transpus din versul precedent, și pentru aceea este în versiunea nóstră: Dominus narabit în scripturis populorum et principum. Acéstă socotință nu este destituită de aseměnare, maĭ ales vis-à-vis de un vers unde trebue a avea deja o greșală în cuvêntul מעיני. Dar ar trebui să fie altă dovadă fundată pe variante saŭ manuscripte.

Orĭ cum ar fi, maĭ ales că *habitio est in te* subsistă, nu va fi mare diferență între versiunĭ și text; acesta va adăoga numaĭ, cântăreţĭ, și traducţiunea va fi: *Toţi aceĭ ce vor locui în tine vor cânta ca niște ómenĭ transportaţi de bucurie*; căcĭ trebue a ob-

serva că ceea ce ebraiștiĭ traduc prin sicut choreas agentes saŭ tibicines, se póte traduce, sicut tripudiantes, care este acelaș lucru ca și sicut laetantes.

Prin urmare, acest vers din urmă exprimă bucuria de care vor fi plinĭ aceĭ cariĭ vor fi fost înregistraţi ca locuitorĭ aĭ sfinteĭ cetăţi; și acéstă conclusiune este saŭ a Profetuluĭ saŭ a orĭ-ce popor credincios. Eŭ nu vĕd pentru ce n'ar spune acésta Profetul.

Acest psalm, de și prea scurt, este așa de dificil că nu ne putem lăuda că înţelegem peste tot adevĕratul sens. El ascunde, mi se pare, marele mister a luĭ Mesia și al Bisericeĭ, sub alegoria sfinteĭ cetăţi unde trebue să se nască omul; care este în acelaș timp Cel Prea Inalt, și unde tóte popórele, chiar cele maĭ îndepărtate de împărăţia luĭ D-ḑeŭ, trebue să ia o nouă naștere aderând la acest divin Mesia.

MEDITAŢIUNI

In acest vers din urmă nu este vorba de cât de transporturĭ de bucurie; pentru că aicĭ este vorba de o stabilire fixă în D-ḑeŭ, de o locuinţă eternă în sfânta cetate. Noĭ nu o zărim aicĭ jos de cât de departe și în speranţă.

Până în momentul de a intra aicĭ, să fixăm ochiĭ asupra luĭ Iis Chr., care ne-aŭ deschis calea.

Noĭ știm cu ce preţ aŭ fost el primit în acéstă locuinţă a glorieĭ. Să nu sperăm că vom fi primiţĭ aicĭ, dacă nu vom împlini, cum ḑice Apostolul, ceea ce lipsește suferinţelor sale nu din partea sa dar din a nóstră.

PSALMUL LXXXVII

Acest psalm se anunţă prin un titlu destul de lung și obscur. *Cântarea psalmuluĭ fiilor luĭ Core, întru sfêrșit; pentru Maelet, ca să se rĕspundă al priceperĕ luĭ Etam Ezrachitul.*

Nu este dificultate pentru cele șase cuvinte dintâiŭ; ele aŭ fost explicate de multe orĭ. Dar ce însémnă *pro Maheleth?* Ceĭ LXX, Vulgata și cea maĭ mare parte din versiunile moderne, lasă acest cuvênt ast-fel precum este în ebreŭ. Unĭĭ interpreţĭ ḑic, că acesta ar fi un joc, alţiĭ că ar fi un instrument de musică. Eŭ cred că ar trebui să

se derive de la חלה care însémnă *dolere*, așa că Maheleth saŭ Mahalath ar fi substantiv și cu על care 'l precedă, ar însemna *super dolorem*, ceea ce convine cu acest psalm, plin cu totul de plângere. Ce trebue să înțelegem după aceea prin *ad respondendum*? Cuvêntul ebreŭ póte să însemneze *ad affligendum;* dar ad respondendum convine iarăși cu acest verb, și se pretinde, că acest psalm era destinat a fi cântat de două coruri, care să rĕspundéŭ, saŭ mai bine, că un cântăreț principal executa fie-care vers, și că se repeta de mai multe ori, cum se face în Biserică la litanii. Acéstă explicațiune póte trece de și ea nu este de cât o presupunere.

Pentru *intelectus* este un cuvênt explicat deja de mai multe ori; el dă a înțelege saŭ că acest psalm conține un sens profund, și pentru care trebue înțelepciune, saŭ că este o poesie instructivă, *ode didascalica* cum interpretă unii.

In fine ce este acel *Eman Ezrahite*? S'a vorbit de un Eman (1 paral. 11, 6) care era fiul luĭ Zara, și rĕsnepot patriarchuluĭ Iuda. Dacă acesta ar fi autorul acestuĭ psalm, ar trebui să conchidem că acéstă bucățică de poesie este mai veche de cât tóte cărțile luĭ Moisi, și că a fost compus în Egipt în timpul captivității, sub Faraon. Acésta nu este probabil, de și óre-carĭ din interpreții se țin de acest sentiment. Se amintește de un Eman (1 paralip. 6, 33 și 15, 17) și el este numit cântăreț, levit, și fiŭ luĭ Iohel și nepot luĭ Samuel. Timpurile convin destul, și i s'ar putea atribui acest psalm, dar el nu este numit Ezrahitul în acéstă carte a Paralipomenilor. La aceeași carte (25, 1, 4, 6), se citește că David a ales pentru serviciul cultuluĭ divin pe Asaph, Iditun, Eman; că aceștia eraŭ profeți, și că în particular Eman era vĕdătorul regeluĭ în ceea ce privea cuvêntul luĭ D-deŭ. Acésta ar putea indica pe autorul acestuĭ psalm în adevĕr profetic, pentru că se cunosc fórte bine figurile sensibile ale luĭ Is. Chr. suferind și murind pentru némul omenesc. Dar și acest *Eman* nu era numit *Ezrahite* și în

deșert ar voi cine-va să'ĭ dea acest nume din causa unuia din strămoșiĭ sĕĭ, numit Azarias, dar literile cuvêntuluĭ Azarias, nu se potrivesc cu cele ale luĭ Ezrahite.

In fine se vede în cartea a treia a Impăraților (4, 31), un Heman saŭ Eman, fratele luĭ *Ethan Ezrahitul.* Eĭ vieţuiaŭ amêndoĭ pe timpul luĭ Solomon, de care este scris că era maĭ înțelept de cât Ethan Ezrahitul, de cât Eman, de cât Chalcot, de cât Dorda, fiĭ luĭ Mahol. Se póte admite că Eman de aicĭ din psalm, este acesta pre carele istoricul sacru îl compară cu Solomon. Ar urma numaĭ că el era june în timpul luĭ David, și destul de bĕtrân în timpul luĭ Solomon, fiul luĭ David. Acéstă dezertare póte servi iarăși și la psalmul următor, care are în titlu numele de *Ethan Ezrahitul*, probabil fratele luĭ *Eman.*

Obiectul psalmuluĭ nu este maĭ sigur de cât autorul. Sunt interpreţĭ cariĭ vĕd aicĭ pre David persecutat de Absalon; alţiĭ pre Ieremia gemênd în fiare; alţiĭ pre toţĭ iudeiĭ captivĭ în babilon. In fine Sfinţiĭ părinţĭ 'l-aŭ privit ca o profeție despre patima luĭ Is. Chr. și trebue a recunóște că multe versurĭ nu se explică lămurit, de cât numaĭ despre el. Póte să aibă douĕ sensurĭ literale: unul aplicabil la David saŭ la tot omul superior și persecutat; altul la Is Chr. în starea ce o povestesc Evangeliștiĭ în istoria patimeĭ sale. Acest psalm are multă asemĕnare cu 21, care se înțelege numaĭ de Is. Chr. Să ascultăm aicĭ pre Is. Chr., ḑice Augustin, și să'ĭ rĕspundem prin imitațiune saŭ prin mulţumirĭ. Se vede că acest Părinte vorbește ast-fel din causa luĭ *ad respondendum.*

VERSURILE 1, 2.

Dómne Dumneḑeul mântuireĭ mele, ḑiua am strigat și nóptea înaineta ta, să intre înaintea ta rugăciunea mea; plécă urechea ta spre ruga mea.

In aceste versurĭ este modelul rugăciuneĭ celeĭ maĭ arḑĕtóre. Ea începe prin mărturisirea uneĭ depline încrederĭ în D-ḑeŭ, pe care îl recunéște de *autorul mêntuireĭ*, adică ca acel care numaĭ

singur póte îmblânḑi saŭ îndepărta relele ce le suferă. Rugăciunea este sîrguinciósă și chiar continuă; nu este întreruptă nicĭ ḑiua nicĭ nóptea, este umilită, rógă pe Domnul de a-l admite în presența sa; ea este îndrăsnéță, căcĭ rógă pre Domnul a privi la strigările ce le îndreptézăcătre el, pentru că în versul al doilea, cuvêntul de *rugăciune* ce'l întrebuințézăversiunea nóstră, rĕspunde în ebreŭ cu un cuvênt ce înseamnă *strigare*, se póte traduce și prin laudă; tótă rugăciunea ce se adreséză luĭ D-ḑeŭ, trebue să conție laudele luĭ D-ḑeŭ.

Este ușor de a aplica aceste versurĭ la Is. Chr., care se rugă în tot timpul și care se rugă, ḑice Fer. Augustin pentru că luase chipul robuluĭ.

MEDITAȚIUNI

Când Profetul represintă aicĭ pre omul întristat ca rugându-se și strigând ḑiua și nóptea, el nu înțelege ca să înceteze tóte cele-l'alte funcțiunĭ ale vieței, pentru a se deda absolut numaĭ la rugăciune. Ne învață numaĭ, că trebue a păstra totdéuna și pretutindenea gustul rugăciuneĭ, dorința de a se ruga, că trebue a se gândi asupra sa de multe orĭ și a purta până și în acțiunile cele maĭ comune vederea luĭ D-ḑeŭ, și sentimentul miseriilor ce ne apasă. Aceasta înseamnă a striga către Domnul *ḑiua și nóptea*, fără exercițiile formale ale rugăciuneĭ, care iarășĭ trebue să fie dese pre cât starea și treburile ne permit. Dacă noĭ am simți bine miseria spirituală, ne-am ruga des, și dacă ne-am ruga des, am simți, că se micșoréză greutatea acesteĭ miseriĭ.

VERSUL 3.

Că s'a umplut de rele sufletul meŭ, și viéța mea de Iad s'a apropiat.

Este ceva maĭ expresiv în ebreŭ. Că sufletul meŭ s'a săturat de rele, și viéța mea atinge mormêntul. Acest vers descrie excesul necazurilor ce le are profetul saŭ Is Chr., dacă profetul vorbește în numele sĕŭ. Nimic maĭ analog cu aceea ce ḑicea Mântuitorul în grădină: întristat este sufletul meŭ până la mórte. David, Ieremia, Israeliții robiți n'aŭ fost reduși la acéstă extremitate

MEDITAȚIUNI

Sfinții, după exemplul luĭ Iis. Chr., fiind pre pământ, sunt sătuĭ de rele, și viéța lor totdéuna aprópe de mormênt. Cu tóte necazurile ce le încércă sănătatea, cu tóte vijeliile ce le stârnește patimile, eĭ simțesc, că ședérea lor aicĭ jos este un exil și că eĭ se tem totdéuna, că vor fi exclușĭ pentru totdéuna din prea-fericita patrie. Nu trebue dovedĭ unuĭ creștin adevĕrat, pentru a'l convinge, că viéța sa este o mórte continuă. Eĭ! dicea Sf. Ambrosie, tótă viéța nóstră este plină de curse; eŭ le vĕd în trupul nostru, în datoriile nóstre, în știința nóstră, în patimile nóstre, în ceea ce posedăm, în ceea ce credem. Să fugim dar de aicĭ, ca să trecem de la rĕŭ la bine, de la nesiguranță la adevĕr, de la mórte la viéță.

VERSURILE 4, 5.

Socotit am fost cu ceĭ ce se pogóră în grópă; făcutu-m'am ca un om neajutorit întru ceĭ morțĭ liber. Ca niște răniți ce dorm în mormênturĭ, de carii nu ți-aĭ maĭ adus aminte; și eĭ de la mâna ta s'aŭ lepădat.

Ebreul începe versul al 5-lea prin aceste cuvinte: *inter mortuos liber.* Și în acest text este *in mortuis segregatus.* Sensul este că acel ce se plânge ast-fel a fost separat de ómenĭ, ca și cum ar fi mort. Sunt cu tóte acestea, cariĭ traduc *liber între ceĭ morțĭ* și cariĭ înțeleg aceste cuvinte de Iis. Chr., care fiind în mormênt putea să'și reia viéța.

In restul acestor douĕ versurĭ acel ce se rógă se compară cu niște ómenĭ morțĭ, cu ómenĭ fără ajutor, cu ómenĭ cariĭ aŭ perit de ranele lor, cu ómeniĭ uitațĭ și respinșĭ de D-ḑeŭ, patru comparațiunĭ care zugrăvesc starea cea maĭ necăjită, pe care o póte vindeca numaĭ protecțiunea luĭ D-ḑeŭ. Se vede că tóte trăsurile acestea convin cu Iis. Chr. suferind, de și ele ar fi putut să convie și altora pre cariĭ ĭ-aŭ avut în vedere Profetul. Dar trebue a mărturisi, că nu se potrivesc cu nimenea ca cu Iis. Chr.

Expresiunea, *de carii nu ți-aĭ maĭ adus aminte,* nu dă a înțelege, că D-ḑeŭ uită pre creaturile sale, orĭ drepte, orĭ vinovate, ea este de titlul Scriptureĭ care ḑice că aceĭ cariĭ sunt *șterși din cartea celor vii,* sunt ca zdrobițĭ înaintea luĭ D-ḑeŭ, care nu'ĭ maĭ lasă în calea în care pot să'ĭ servească și să'ĭ bine-cuvinteze.

MEDITAȚIUNI

Fer. Augustin ḑice, că Profetul indică prin acéstă uitare a luĭ D-ḑeŭ, întârḑierea învieriĭ viitóre. In tot intervalul ce ne separă de acest din urmă eveniment, trupurile care sunt o parte din noĭ sunt uitate de D-ḑeŭ. Nu numaĭ că nu maĭ aŭ acțiune, dar ele sunt reduse în cenușă: ele sunt spulberate de pe fața pământuluĭ, diferitele lor elemente se unesc cu vegetalele, cu mineralele, cu animalele chiar. Nimic nu se distruge dar se face schimbăriĭ de forme combinate întru cât-va cu infinitul. Tóte revoluțiunile acestea urméză legile ce D-ḑeŭ le-aŭ stabilit, pentru conservarea acestuĭ univers; și până la ḑiua cea maĭ de pre urmă, se pare că trupurile nóstre nu sunt nimic în sfaturile Provedinței; dar suntem înștiințațĭ prin descoperire că D-ḑeŭ priveghéză asupra rĕmășițelor nóstre muritóre, și că va ști într'o ḑi să le scóță din mormênt, să le dea viéță și să le reunéscă cu sufletele nóstre; mister esențial în religiune și așa de lămurit anunțat, care nu póte fi supus îndoeliĭ de cât de aceĭ, cariĭ atacă tot adevĕrul creștinismuluĭ. Să se mângâe dar drepțiĭ de starea obscură unde vor fi reduse rĕmășițele lor muritóre în timpul uneĭ mulțimĭ marĭ de veacurĭ, ele vor strĕluci și atuncĭ se vor despăgubi de acéstă umiliațiune. Pĕcătoșiĭ să nu creaḑă că se vor nimici cu totul; ḑiua dreptățiĭ va veni, și fie-care o va primi în *corpul sĕŭ* după faptele ce va fi făcut. Nu suntem de cât la pregătirea evenimentelor, de cât la pórta adevĕrurilor, de cât la prima rază a luminiĭ. Trebue să așteptăm desnodământul totuluĭ și să vieţuim, ca cum am fi de față la acéstă arătare, unde va fi totul desvĕlit, judecat, aprobat saŭ condamnat.

VERSUL 6.

Pusu-m'aŭ în grópa cea maĭ dedesupt, întru cele întunecate și în umbra morțiĭ.

Ebreul ḑice: pusu-m'aţĭ în grópa cea maĭ de jos, în locurĭ întunecóse și în adîncimĭ. Se crede că ceĭ LXX aŭ cetit שתוני, posuerunt me, în loc de שתני posuisti me, și בעלמית, în umba mortis, în loc de במעלות, profundis. In fond sensul nu este diferit: persecutoriĭ aceluĭ ce se rógă în psalmul acesta lucraŭ, ca fiind puși de

D-ḍeŭ; ceea ce rĕspunde cu *posuisti*; și *profundimele* de care vorbește profetul, fiind mormêntul, sunt umbrele morții. Nu este îndoială, că acest vers nu convine luĭ Iis. Chr., de și se póte explica iarăși de fie-care om persecutat, de Ieremia, de exemplu, care fu închis într'o temniță întunecósă. Dar aceste expresiunĭ pot să se înțelégă de orĭ-ce durere amară, de orĭ-ce tristeță profundă ; Scriptura adeseorĭ compară starea acésta cu mormêntul și cu umbrele morții.

MEDITAȚIUNI

Sunt situațiunĭ așa de dureróse și așa de înjositóre, că în aceste ocasiunĭ ele reduc pre suflet într'un fel de mórte, și aceĭ ce nu aŭ credință, preferă câte-o-dată mórtea în locul uneĭ vieți așa de amărâte: ceea ce făcea pre atâția păgânĭ să se zdrobéscă singurĭ; ceea ce reînoește încă din timp în timp încercările de sinucidere. Suprimând religiunea și credința uneĭ vieți viitóre, va putea óre cine-va să impute acelor nenorociți carĭ fac asemenea extremități? Dar fiind-că religiunea opune remediĭ salutare tuturor relelor vieței, fiind-că ea procură mângâerĭ puternice acelor carĭ încearcă cele maĭ marĭ necazurĭ, este o crimă de a rumpe firul ḍilelor sale pentru a scăpa de durerile ce'l împresóră.

Este a face luĭ D-ḍeŭ o injurie capitală, când îĭ răpește cine-va stăpânirea absolută ce are asupra vieței nóstre; este a nega provedința sa, a insulta înțelepciunea sa, a contraḍice milostivirea sa, a se revolta voinței sale; în fine este a sdrobi tóte legăturile care légă creatura cu autorul sĕŭ.

Aceĭ carĭ, fără a'șĭ permite o încercare așa de urâtă totuși se dedaŭ la o tristeță nemoderată, carĭ murmură contra relelor lor, carĭ perd liniștea sufletuluĭ lor, pe cât timp calamitățile apasă asupra capetelor lor, carĭ neglijéză a ne întorna către D-ḍeŭ, autorul a tótă mângâerea; aceștĭ ómenĭ asemenea cu Israeliții îndărătnicĭ, murmuratorĭ și fără credință, sunt inimiciĭ luĭ D-ḍeŭ și a lor înșile; eĭ adaogă la greutatea supĕrărilor lor, nevĕḍênd de cât aceia ce ele aŭ amar, în loc de a le considera ca remediĭ apropiate de Provedință cu trebuințele sufletuluĭ.

Psalmiĭ aĭ fost daț credincioșilor, nu numaĭ pentru a le descoperi un mare numĕr de mistere, pentru a'ĭ învĕța printr'un mare numĕr de profețiĭ, dar încă pentru aĭ învĕța să sfințéscă munca și necazul lor. Tóte necazurile vieței sunt zugrăvite aicĭ cu culorile cele maĭ viĭ, omul cel maĭ sufe-

rind găsește aicĭ situațiunĭ încă și maĭ triste de cât aceea de care credea că se póte plânge, dar nădejdea în D-ḍeŭ este recomandată pretutindenea, aceste cântărĭ sfinte sunt o adunare de sentimentele cele maĭ propriĭ a mângâia pe sufletul cel maĭ necăjit. D-ḍeŭ este represintat aicĭ, ca scăparea unică a ceror necăjițĭ, și orĭ-ce altă protecțiune ca incapabilă de a îmblânḍi și liniști pre acel ce sufere.

VERSUL 7.

Asupra mea s'a întărit mânia ta și tóte valurile tale le-aŭ adus preste mine.

Ebreul ḍice: tu eștĭ necăjit cu tóte valurile tale. Se pare că expresiunea celor LXX este maĭ forte, dar sensul este totdéuna acelașĭ. Profetul se servește în a doua parte a acestuĭ vers, de o metaforă prea usitată în scriptură. Pretutindenea necasurile sunt represintate ca apele care se varsă, ca valurile ce isbesc capetele celor nenorociți. Dacă se aplică acéstă figură luĭ Iisus Christos, victima păcatelor lumiĭ, se simte că el a împlinit tótă întinderea expresiunilor Profetuluĭ. Este de ajuns a'l considera în grădină și pre cruce, pentru ca să se vaḍă tóte valurile mânieĭ divine reunite contra acestuĭ D-ḍeŭ-Om ce suferea pentru neamul omenesc.

MEDITAȚIUNI

Mânia Domnuluĭ este un foc sfâșietor și o mare învăluită. Scriptura se servește de aceste douĕ metafore: acest foc și acéstă mare 'șĭ desfășură în lad tótă activitatea lor: și nu maĭ este ajutor contra acesteĭ judecățĭ fără milă. Nu este tot așa și pre pământ. D-ḍeŭ ne aruncă în cuptorul necazurilor, nu pentru a sfărâma vasul, dar pentru a'l forma. D-ḍeŭ nu ne înundéză cu valurile supĕrărilor, pentru a ne îneca, dar pentru a ne curăți; de asemenea acest foc este într'o privire, ca și acel pre carele Sf. Spirit îl revarsă peste Apostolĭ, și aceste valurĭ într'o privire sunt iarăși ca și apele care ne sfințesc în botez. Ce am fi noĭ fără focul Sf. Spirit, fără apele botezuluĭ și fără necazurĭ? Acestea sfârșesc aceea ce aŭ început Sf. Spirit și botezul. Un creștin fără nacazurĭ este o imagină neperfectă a luĭ Iis. Chr., și cel maĭ perfect dintre creștinĭ, cel ce maĭ mult se asémănă cu Iis. Chr. este acel ce iubește maĭ mult suferințele.

VERSURILE 8, 9, 10

Depărtat-aĭ pre cunoscuțiĭ meĭ de la mine, pusum-aŭ urâciune loruși. Datum-aŭ și n'am eșit, ochiĭ meĭ aŭ slăbit de sărăcie. Strigat-am către tine Dómne tótă ḑiua, întins-am către tine mâinele mele.

In ebreŭ și grec sunt numaĭ douĕ versurĭ. Impărțirea Vulgateĭ se pare maĭ bună. Ebreul ḑice în primul vers: *Aĭ îndepărtat de la mine pre aceĭ ce mĕ cunoșteaŭ; făcutumaĭ urâciunea lor: am fost închis și nu voiŭ eși* saŭ *nu pot eși.* Se vede că membrul din urmă conrespunde cu *traditus sum* și *non egrediebar*, care începe al doilea vers în Vulgata. Când ceĭ LXX ḑic, *am fost dat*, eĭ înțeleg, *am fost prins*; am fost dat în mâinile inimicilor meĭ carĭ îmĭ luară tótă speranța de a maĭ scăpa, și ast-fel versiunile nóstre se împacă cu textul.

Ebreul ḑice: maĭ făcut obiect de ură lor, și ceĭ LXX traduc prin persóna a treia a pluralului, *pusum-aŭ eĭ urâciune.* Eĭ vor fi citit ca în versul 6, שתוני în loc de שתני.

Acelaș text ḑice: Ochiul meŭ a fost plin de durere din causa supĕrăriĭ mele. Diferența este nulă pentru sens. In tot restul, versiunile și textul se acord.

Aceste versurĭ sunt ast-fel de aplicabile la situațiunea luĭ Iis. Chr. în patima sa, că interpreții carĭ vĕd aicĭ pre Israil captiv, saŭ pre David persecutat, saŭ orĭ-cine ar fi afară de Mântuitorul lumiĭ, sunt nevoiți a face silinți marĭ, pentru a justifica opiniunea lor. Iis. Christos fu părăsit de ceĭ maĭ de aprópe aĭ sĕĭ, și de amicĭ; el fu obiect de urâciune pentru ludeĭ și neamurĭ, fu dat în mâna celor maĭ crudĭ inimicĭ, privat de libertatea sa, legat, stors de putere prin lungile sale suferinți, slăbit de strigările ce le îndrepta către Părintele sĕŭ. In fine brațele și mâinile sale fură întinse pre cruce, și îșĭ termină ḑilele sale prin acéstă patimă durerósă.

Este o causă particulară pentru a nu aplica acéstă parte a psalmuluĭ poporuluĭ ludeŭ, captiv în Babilon. 1) Aceștĭ exilați nu eraŭ prinșĭ; eĭ se bucuraŭ chiar de o parte din autoritatea lor, cum se vede în judecata contra Susaneĭ; 2) nu eraŭ despărțiți de persónele cunoscute lor. Tótă națiunea era împrăștiată în Babilon; eĭ se vedea unĭĭ pre alțiĭ și puteaŭ să se mângâe. Pentru a rĕspunde la aceste dificultăți, interpreții ḑic că nu este vorba aicĭ de cât póte numaĭ de psalmistul, care s'aŭ putut să fie depărtat de cunoscuțiĭ sĕĭ, prins etc. Acéstă soluțiune este prea slabă, căcĭ ea ar reduce ast-fel tot psalmul a nu zugrăvi de cât necazurile unuĭ om singur, și obiectul acestuĭ imn n'ar maĭ fi starea poporuluĭ Iudeŭ gemênd sub greutatea robieĭ.

MEDITAȚIUNI

Tot felul de supĕrărĭ sunt puse în aceste treĭ versurĭ; depărtarea amicilor și a vecinilor, înjosire profundă, lipsa de libertate, plângerĭ necontenite, rugăciunĭ constante și neauḑite.

Ast-fel fu starea în care se găsea Is. Chr. în patima sa durerósă, și ast-fel fu după exemplul sĕŭ situaṭiunea uneĭ mulṭimĭ infinite de sfinṭĭ prigoniṭĭ, ocărîṭĭ, părăsiṭĭ întru cât-va chiar de Domnul, care nu le dădu nicĭ o mângâere exterióră. Fost-aŭ nenorociṭĭ aceștĭ ómenĭ de carĭ nu era vrednică lumea? Sf. Pavel rĕspunde în Epistola sa către Ebreĭ, că eĭ preferară suferinṭele tuturor folóselor lumiĭ, pentru că eĭ aveaŭ în vedere făgăduinṭele, și se priveaŭ ca niște strĕinĭ pre pământ.

Iată ceea ce întărea chiar pre sfinṭiĭ din vechiul așeḑământ. Aceĭ din cel noŭ maĭ mult, aveaŭ pre Is. Chr. sub ochĭ, și acest mare model le făcea suferinṭele infinit preṭióse. Mórtea chiar li se părea plăcută, pentru că eĭ știaŭ că Is. Chr. a pregătit acéstă cale, și că ea avea de sfârșit coróna meritată de Is. Chr. Sf. Ambrosie ḑice: trebue ca mórtea să lucreze în noĭ, pentru ca viéṭa să săvârșéscă în noĭ lucrarea mântuirĭĭ.

VERSUL II.

Aŭ dóră morṭilor veĭ face minunĭ saŭ doctoriĭ se vor scula și se vor mărturisi ṭie.

Acest vers este expresiunea dorinṭeĭ Profetuluĭ saŭ acel în numele căruia vorbește, de a scăpa de mórte. Face-veĭ, Dómne, minunĭ pentru a învia morṭiĭ? doctoriĭ vor opera aceste minunĭ prin forṭa arteĭ lor? Credincioșiĭ carĭ te onoréză în timpul vieṭeĭ lor, vor eși din mormênt pentru a te lăuda? Acestea se pot aplica Israeliṭilor carĭ se credeaŭ expuși la o mórte continuă în timpul exiliuluĭ lor, pentru că biruitoriĭ lor puteaŭ să ĭ extermineze; eĭ doreaŭ sfârșitul captivităṭiĭ lor. Dar acéstă socotinṭă nu este strĕină de situaṭiunea luĭ Is. Chr. suferind. Se crede că el cerea nu scutirea morṭiĭ dar învierea sa; și Profetul l'ar face să vorbească în stilul ordinar al scripturilor, care descriŭ totdéuna mórtea ca cel maĭ mare rĕŭ.

Ebraiștiĭ, maĭ mult de cât textul ebreŭ, ḑic: giganṭiĭ saŭ morṭiĭ în loc de doctoriĭ; și traducṭiunea lor este: gingaṭiĭ saŭ morṭiĭ vor

înviea eĭ? Este de mirare pentru ce exclud pre doctorĭ din acest loc; căcĭ cuvêntul ebreŭ רפאים însémnă maĭ mult *medicĭ* de cât giganțĭ saŭ morțĭ. Când Iosif vroi să îmbalsameze corpul părinteluĭ sĕŭ Iacob, el ordonă medicilor de a se îngriji de acésta, și acești medicĭ sunt numițĭ de două orĭ *Raphaim* în partea acésta, de asemenea sunt numițĭ și în cartea a doua a Paralipomenilor, unde se impută regeluĭ. Așa că a pus încrederea în arta doctorilor. Trebue decĭ să conchidem, că ceĭ LXX aŭ tradus fórte bine prin ἰατροί; verbul ce ebraiștiĭ 'l traduc prin *resurgent*, însémnă și suscitabunt, cum aș putea dovedi prin multe exemple.

MEDITAȚIUNI

Dacă este vre-o pricină pentru a dori viéța, este pentru că ea dă timp și mijlóce spre a ne folosi de dar și a lăuda pre Domnul.

Sf. Pavel prefera ședérea sa printre credincioșĭ în loc de a se bucura de presența luĭ Is. Chr. pentru că Apostolatul și lucrările sale întindeaŭ împărăția luĭ D-ḍeŭ. Este o perdere mare pentru Biserică când se sting principalele sale luminĭ, și trebue a cere de la Is. Chr. ca ele să fie înlocuite prin alte stele, care se continue de a o lumina. Nicĭ-o-dată acéstă sfântă soție nu va fi în totul lipsită de sfințĭ care să o edifice, care să o mângâe, carĭ să lucreze a înmulți fructele cuvêntuluĭ sfânt; dar sunt timpurĭ furióse unde sfințenia este óre-cum întunecată prin prigonirile ce 'i se daŭ, saŭ prin mulțimea scandalurilor carĭ o înegresc. In aceste împrejurărĭ amicĭĭ luĭ D-ḍeŭ se silesc fórte mult pentru a se sfinți în singurătate, dacă nu pot, servind în public.

Eĭ despăgubesc, óre-cum Biserica prin fapte bune, secrete, de aceea ce nu pot face pentru ea prin ostenelile Apostolatuluĭ. Dacă eĭ nu înviéză pre aceĭ carĭ sunt morțĭ prin pĕcat, înaintéză singurĭ din ce în ce maĭ mult în calea care duce la viéță.

Versul Profetuluĭ dă o instrucțiune generală; că toată viéța trebue să fie consacrată la serviciul luĭ D-ḍeŭ. De acolo, trebue a încheia, că toțĭ aceĭ carĭ abuzéză de viéță pentru a necinsti pre Domnul sunt morțĭ deja. Vĕd morțĭ chiar mergênd, ḍicea Augustin! Se pare că viețuesc pentru că vorbesc cu ómenĭ; dar eĭ sunt morțĭ, pentru că Is. Chr., care este viéța, sa despărțit de sufletul lor.

VERSURILE 12, 13.

Aŭ dóră va spune cine-va în mormênt mila ta și adevĕrul tĕŭ întru pierdare? Aŭ cunóște-se-vor întru întunerec minunile tale și dreptatea ta în pământ uitat.

Profetul continuă a represinta incapacitatea în care sunt morții de a da slavă lui D-ḑeŭ; nu se celebrézĕ în mormênt milostivirea, adevĕrul sĕŭ, minunile sale, dreptatea sa. Ebreul se potrivește cu Vulgata. Cei LXX ḑic *pământ uitat* în loc de pământul uitĕreĭ; ceea ce ar însemna, ca precum se crede că morții uită pre cei vii, de asemenea se crede că cei vii uită pre cei morți și locul unde staŭ ei.

MEDITAȚIUNI

Ocupațiunea ómenilor pre pământ trebue să fie de a gândi la milostivirea, la adevĕrul, la minunile și la dreptatea lui D-ḑeŭ. Acésta ar trebui să fie materia convorbirilor lor; și aceste patru obiecte fiind infinite, nu este de temut, că li se va urî vre o-dată cu ele. Să reflectăm asupra milostivirei divine care ne-aŭ împăcat cu Iis. Chr. și în Iis. Chr. asupra adevĕruluĭ sĕŭ care a împlinit tóte promisiunile făcute patriarchilor și profeților, asupra minunilor sale, care sprijinesc așa de puternic edificiul revelațiuneĭ, asupra dreptățiĭ sale, care nu lasă nicĭ o faptă fără plată și nicĭ un pĕcat fără pedépsă. Dacă perdem din vedere aceste atribute marĭ ale lui D-ḑeŭ, viéța nóstră este așa de sterilă ca și morméntul. O mórte! maĭ mult trebue să te iubesc de cât o întrebuințare rea a vieții!

Ar fi de ajuns ambițioșilor, bogaților, desfrânaților lumiĭ, de a se gândi câte o dată la pământul uitat, de care vorbește Profetul pentru ca să afle că dorințele, care turbură sufletul lor sunt ridicule. Se întêmplă maĭ toți ómenii să fie uitați după mórte; și când 'și-ar aminti de eĭ chiar pentru a lăuda calitățile lor naturale, ce satisfacțiune ar putea să'ĭ dea acestea? Și omul drept care móre trebue să se aștepte iarăși la uitarea din partea acelor pre care'ĭ lasă pre pământ; dar merge într'o regiune unde nu va fi uitat. Se va găsi personalminte și binele ce se va spune de el, se va recompensa în el, va fi un bine care'ĭ va deveni propriŭ. Pământul uĭtăreĭ, de care vorbește Profetul

nu este ast-fel de cât în raport cu lumea, nu este în raport cu D-ḍeŭ. Pentru aceea mórtea dreptuluĭ are tóte gradele de bunătate și de merit; este bună din causa liniștel în care intră, maĭ bună pentru reînoirea ce se face în el și fórte bună din causa siguranțeĭ ce o câștigă.

VERSURILE 14, 15.

Și eŭ către tine, Dómne, am strigat și diminéța rugăciunea mea te va întêmpina. Pentru ce, Dómne, lepeḍĭ sufletul meŭ, întorcĭ fața ta de la mine.

Aicĭ este un ĭel de continuare a versuluĭ 10. Psalmistul saŭ acel în numele căruia vorbește, revine la rugăciunea sa, la strigările sale către Domnul; el întrébă dar cu încredere și cu umilință pentru ce nu'l aude Domnul. Acéstă manieră de a se adresa Domnuluĭ are multă conformitate cu începutul psalmuluĭ 21, și se pare că convine de opotrivă luĭ Iis. Chr. suferind.

Ebreul ḍice: pentru ce respingĭ sufletul meŭ? Și aceeașĭ lecțiune este în ediția greacă de Compluta și în cea maĭ mare parte din sfinții părinți. Ediția grécă a Vaticanuluĭ și părinții latinĭ sprijinesc lecțiunea Vulgateĭ. In fond diferența este fórte mică.

Pentru ce lepeḍĭ sufletul meŭ, se înțelege de sufletul meŭ aplecat spre a te ruga; și pentru ce alungĭ rugăciunea mea, se înțelege de rugăciunea emanată din fundul sufletuluĭ meŭ.

MEDITAȚIUNI

Când se pare că D-ḍeŭ respinge rugăciunea sfinților, este ca un vênt care depărtéză flacăra și care aprinde focul din ce în ce maĭ mult. Pentru că asprimele aparente ale luĭ D-ḍeŭ silește pre sufletul credincios de a se apropia maĭ mult de el, pentru a gusta bunătățile presenteĭ sale Divine. Numaĭ inimele atinse de frumusețea luĭ D-ḍeŭ ḍice ca Profetul: Pentru ce, Dómne, întorcĭ fața ta, lepeḍĭ sufletul meŭ? Sufletele, care sunt dedate pĕcatuluĭ saŭ rĕceleĭ, sunt nesimțitóre de depărtarea de D-ḍeŭ. Și ce mizerie de a fi departe de acel ce este pretutindenĭ! Dar cum póte fi departe de noĭ acel ce este pretutindenĭ? pentru că ne lipsește simțirea, pentru că suntem către dênsul ca orbiĭ către Sóre. Acéstă stea revarsă pretutindenĭ razele sale, dar aceĭ ce sunt lipsițĭ de vedere nu se folosesc de ele. Deschide ochiĭ credinteĭ; să ne lăsăm a fi luminațĭ prin dragoste și vom vedea îndată, că D-ḍeŭ este lângă noĭ.

VERSUL 16.

Sărac sunt eŭ şi întru ostenele din tinereţele mele; şi înălţându-mĕ m'am smerit şi m'am mâhnit.

Acest vers póte conveni luĭ David. El era născut din părinţĭ săracĭ; el fu aplicat din copilărie la ostenele câmpuluĭ; de acolo trecu la tron saŭ maĭ bine fu destinat la acéstă supremă dignitate; dar acésta fu pentru el isvorul a o mulţime de necazurĭ; se ştie ce suferi sub Saul şi din partea luĭ Absalon.

Acelaş text convine încă maĭ bine luĭ Iis. Chr. care petrecu treĭ-deci de anĭ din viéţa sa în obscuritate, ocupându-se cu nişte profesiunĭ mecanice. El fu în urmă înălţat orĭ prin mărturisirea luĭ Ion Botezătorul orĭ prin minunile de care fu plină viéţa publică a sa; dar câte persecuţiunĭ? Şi felul morţiĭ sale fu culmea înjosireĭ. S'ar putea explica termenul *exaltatus,* de înălţarea sa pre cruce; şi ast-fel înţeleg mulţĭ interpreţĭ.

Ebreul este tradus ast-fel: Sărac sunt şi nenorocit din tinereţe. Am purtat furia ta; voiŭ fi saŭ am fost în îndoială. Septuaginta a dat verbuluĭ נשאתי ce te traduce prin *portavi* însemnarea de *exaltasti me,* însemnare ce o mărturisesc şi ebraiştiĭ; în urmă eĭ aŭ scos cuvêntul אמיך ce se traduce prin terrores tuos, nu de la אים dar de la מבך, care însémnă deprimi humiliari. In privirea luĭ אפונה, ce se traduce prin dubitabos, eĭ aŭ tradus prin conturbatus şi Fer. Ieronim 'ĭ imită.

Acest cuvênt însémnă *attonitus sum, anxius, dubius*; ceea ce recade în sensul luĭ conturbatus. Observ că aicĭ cea maĭ mare diferenţă a versiunilor de ebreŭ, este în cuvêntul *exaltatus*; căcĭ conservând alte cuvinte ale textuluĭ, va fi. ternuisti me et fui attonitus; ceea ce se îndepărtéză prea puţin de humiliatus sum et conturbatus; dar am dovedit, că cuvêntul ebreŭ ce se traduce prin *portavi,* póte fi tradus prin *exaltatus,* nu se póte decĭ acusa Septuaginta de non sens. Şi ebreul dă un sens prea adevĕrat. Is. Chr. a purtat tótă greutatea mânieĭ divine, şi s'a arătat neclătit. Ceea ce ḑise el în grădină şi pe cruce dovedeşte acésta.

Aceĭ ce aplică psalmul acesta la starea Iudeilor captivĭ în Babilon, nu pot verifica aceste cuvinte: *sărac şi nenorocit sunt din tinereţe,* de cât suposând, că acésta e strigarea acelor ce aŭ îmbĕtrânit în captivitate, adică, cariĭ venirĕ tinerĭ la Babylon şi cariĭ suferise tóte nenorocirile exiluluĭ; este uşor de a face acéstă supoziţie. In privirea lecţiuneĭ Vulgateĭ: am fost înălţat şi umilinţa, turburarea aŭ venit preste mine, ea nu va fi aplicabilă acestor captivĭ, de cât luând exaltatus pentru înaintarea în vêrstă. Am fost sărac şi lipsit din copilărie, şi pre cât înaintam cu etatea am fost umilit şi turburat. Se póte admite şi explicaţia acésta.

MEDITAȚIUNI

Se póte scóte din versul acesta tot felul de instrucțiunĭ.

Ne naștem cu toțiĭ sĕracĭ, în slăbiciune, în miserie, și nu este nimic maĭ atingĕtor în ochiĭ unuĭ om ce cugetă, de cât starea unuĭ copil în primul moment al nașterei sale. Privit din punctul de vedere al Credinței, este încă ceva și maĭ rĕŭ, pentru că acest copil vine în lume încărcat de fără-de-legea unuĭ părinte rebel. Acest om crește născut în sărăcie și în incapacitatea absotută de tóte funcțiunile; rațiunea sa se desfășură și deja el recunóște întunecimile ignoranței sale, revoltele pasiunilor sale, inclinările care 'l trag spre rĕŭ. Se rătăcește maĭ de la primul pas ce 'l face în lume și se turbură de cele maĭ micĭ vijeliĭ. De se înalță cu vre-un grad maĭ presus de alțiĭ ómenĭ; umilința stă înaintea luĭ, pentru că pre cât fericirile lumeĭ se vor aduna pe capul luĭ pre atâta vor crește și rătăcirile.

Cel ce ese din întunerecul pĕcatuluĭ pentru ca să intre în calea mântuireĭ, vede că tótă viéța sa trecută n'a fost de cât o copilărie continuă saŭ maĭ bine un delir, care l'a cufundat în tot felul de nebuniĭ. El se înalță puțin câte puțin către Domnul, dar atunci, simte maĭ mult miseria ca niciodată; cu cât se apropie maĭ mult de acéstă lumină, cu atât pătrunde în fondul nimicniciei sale. De câte-orĭ nu încércă el turburările uneĭ conștiințĭ alarmate, asupra rătăcirilor trecute saŭ asupra relelor înclinărĭ ce 'ĭ maĭ rĕmân!

Pĕcătosul, care nu reintră în sine însușĭ, este nenorocit în tóte perióde le vieței; și culmea înjosireĭ pentru el este momentul morțiĭ sale.

Se laudă póte de folósele ce'ĭ dădea sănătatea, meritul cunoștințelor, considerațiunea publică, dar când a sosit ora din urmă, este silit de-a recunóște, că nu maĭ este nimic în ochiĭ lumeĭ și infinit maĭ puțin în ochiĭ luĭ D-ḑeŭ, care 'l respinge și nu 'l cunóște.

VERSURILE 17, 18

Preste mine aŭ venit mâniile tale, înfricoșările tale m'aŭ turburat. Inconjuratu-m'aŭ ca apa, tótă ḑiua m'aŭ cuprins împreună.

Aceste versurĭ explică causa turburăreĭ, ce a agitat sufletul Profetuluĭ, saŭ aceluĭ a căruĭ situațiune o zugrăvește. Că mânia luĭ

D-ḑeŭ a venit asupra luĭ; și efectele acesteĭ mâniĭ sunt represintate ca inspirând terore, ca înconjurând sufletul din tóte părțile, ca reunindu-se pentru a'l îneca. Is. Chr. încercă aceste agitațiuni în grădina Măslinilor; căcĭ fu în prada supĕrăreĭ, tristeței, a fricei.

Ebreul maĭ nu este diferit; El ḑice: înfricoșările tale m'aŭ acoperit saŭ m'aŭ pierdut. Expresiunea este ceva maĭ forte de cât a versiunilor.

MEDITAȚIUNI

De și starea ce o descrie aicĭ profetul este prea durerósă; se găsește o mângâere; căcĭ nu s'a vorbit de cât de o mânie a luĭ D-ḑeŭ care trece, și nu de acea de care este scris, *că rĕmâne.* Care este decĭ mânia a căreĭ valurĭ sunt trecĕtóre? Sunt relele acesteĭ vieți, este revolta involuntară a patimilor, este obscuritatea care se înalță din timp în timp în sufletul acelor ce voesc a se uni strîns cu D-ḑeŭ. Din contră, mânia luĭ D-ḑeŭ permanentă, este reprobarea finală și consumată; nenorocire fără ajutor, pedépsă fără îmblânḑire, rĕsplătirea luĭ D-ḑeŭ fără milă. Era necesar, ca scriptura să ne învețe ceea ce putea atrage asupra omuluĭ o tempestă așa de nenorocită. Acel ce crede în Fiul, ḑice că are viéță eternă; dar acel ce nu crede în Fiul, nu va vedea nicĭ-o-dată viéța și mânia Domnuluĭ rĕmâne asupra luĭ. Acéstă prevestire pronunțată de sfântul Inainte-mergĕtor, acest martor așa de credincios al luĭ Is. Chr., acest povățuitor așa de luminat pe calea care duce la viéță. Viéța eternă este promisă aceluĭ care are credință adevĕrată, credința activă și practică în Is. Chr.; dar acel care nu are acéstă credință, nu trebue să se aștepte de cât la mórte. Ión Botezătorul nu ḑice, că acest necredincios nu va avea viéță eternă; el ḑice, că nu va avea viéță, că va fi privat de tótă viéța, nu de existență (acésta ar fi o fericire pentru el), dar de veselia vieței, adică că starea sa va fi o mórte continuă. Reprobatul, ḑice Sf. Grigorie, este muncit și nu distrus; el móre neîncetat, și viéța luĭ este conservată, slăbește și subsistă, se finește îndată și este fără sfârșit.

VERSUL 19.

Depărtat-aĭ de la mine pre prietenul şi pre vecinul şi pre cunoscuţiĭ meĭ din ticăloşie.

Profetul atribue luĭ D-ḑeŭ ceea ce el a permis numaĭ, adecă: îndepărtarea amicilor, a celor de aprópe, a cunoscuţilor. Este maĭ repeţirea versuluĭ 8 şi se vede că aplicarea ce i se face de Is. Chr. este prea justă. Ebreul ḑice: depărtat-aĭ de la mine pre amicul şi pĕcătosul, cunoscuţiĭ aŭ fost întunerec (pentru mine) adecă că s'aŭ ascuns. S'ar putea traduce din causa întunereculuĭ în care mĕ aflu.

MEDITAŢIUNI

Acest vers expune aceea ce se întêmplă nenorociţilor; amicilor, vecinĭĭ, cunoscuţiĭ îĭ părăsesc; dar să ne mângâem, ḑice Augustin, ne rĕmâne o patrie unde nicĭ un amic nu se va îndepărta de noĭ pentru că nu vor maĭ fi inimicĭ împrejurul nostru.

PSALMUL LXXXVIII

Titlul acestuĭ psalm este: *Intellectus Ethan Ezrahitae*; póte că va fi de ajuns explicat prin ceea ce s'aŭ ḑis cu ocasiunea psalmuluĭ precedent. Acest Ethan Ezrahitul pare că a fost frate cu Eman, şi acela despre care se menţionéză (3 Regi, 4, 31). Totuşĭ s'a vorbit şi de un alt Ethan (1. Paralip. 15, 17), din familia luĭ Mérari, dar nu se numea Ezrahitul, pe când acel din cartea a treia a Impĕraţilor pórtă acest nume.

Aceĭ ce cred că acest psalm aŭ fost compus în timpul captivităţiĭ Babilonice, nu recunóşte aicĭ pre Ethan din timpul luĭ David şi Solomon; eĭ presupun un altul cu acelaş nume în urmă maĭ cu treĭ secole. Dar fiind-că Ethan din timpul luĭ David era profet, el a putut să vaḑă cu duhul robia Babilonuluĭ şi să'ĭ preḑică împrejurările. Acéstă cestiune este de prea mică valóre, şi ar fi maĭ important de

a stabili în adevĕr obiectul acestuĭ psalm. Se vĕd aicĭ făgăduinţĭ făcute luĭ David şi Semińeĭ sale, plângerile Profetuluĭ saŭ a poporuluĭ luĭ Israil asupra stingerieĭ acesteĭ familiĭ regale, în fine rugăciunile acestuĭ profet saŭ a poporuluĭ pentru împlinirea promisiunilor. Se pare că în adevĕr acest psalm privea timpul, când Iehonia şi Sedecia, ceĭ maĭ de pe urmă regĭ din Iuda, fură detronaţĭ şi duşĭ robĭ în Vavilon. S'a preḑis, că sceptrul nu se va lua din Iuda până la venirea luĭ Mesia; dar acest sceptru nu indică numaĭ titlul de rege. Era de ajuns ca tribul luĭ Iuda să rĕmâe în posesiunile administraţieĭ publice, şi să nu înceteze a vieţui după legile sale, până la acéstă mare epocă a luĭ Mesia; dar acésta s'a întêmplat chiar când nu maĭ eraŭ regĭ din tributul acesta. S'a demonstrat acest punct printr'o mulţime de resóne ce se găseşte într'o mulţime de lucrărĭ compuse asupra materieĭ aceştia.

Acest psalm nu conţine deci acest adevĕr, el represintă numaĭ dorinţele naţiuneĭ pentru a vedea perpetuându-se puterea şi denominarea regeluĭ în casa luĭ David. Şi fiind-că autorul este un profet, privirile sale se vede că eraŭ îndreptate într'acolo, că Mesia, adevĕratul fiŭ a luĭ David după trup, să fie trimisul luĭ D-ḑeŭ, pentru a împlini tóte făgăduinţele făcute sfântuluĭ rege. Nu în deşert acest psalm pórtă în titlu: *Intellectus.* Trebue a'l ceti *cu înţelepciune*, pentru ca să înţelegem adevĕrurile ce sunt acoperite cu friguri.

VERSUL I.

Milele tale, Dómne, în véc voiŭ lăuda; în ném, şi în ném voiŭ vesti adevĕrul tĕŭ în gura mea.

Acest vers format în douĕ, nu este de cât unul, în ebreŭ şi în grec. Ceĭ LXX adreséză cuvêntul luĭ D-ḑeŭ; Cânta-voiŭ, Dómne, milele tale, şi acésta face să dispară schimbarea de persónă, care este în ebreŭ şi Vulgata. Acéstă schimbare nu este extraordinară în limba sfântă. Cânta-voiŭ milele Domnuluĭ; voiŭ face cunoscut Dómne, din ném în ném adevĕrul tĕŭ, adecă fidelitatea promisiunilor tale.

Sunt interpreți, carii traduc: Cânta-voiŭ milele eterne ale Domnuluĭ, și voiŭ face cunoscut prin gura mea adevĕrul tĕŭ, care va subsista din ném în ném. Și acest sens este iarăși bun; dar fiind-că autorul acestuĭ psalm este un profet, el a putut să vadă cu spiritul că acéstă cântare se va perpetua din ném în ném, și că va celebra ast-fel până la sfîrșitul vécurilor milele și adevĕrul Domnuluĭ. Se póte alege din aceste douĕ versiunĭ și amêndouĕ manifestă de o potrivă recunoștința psalmistuluĭ, saŭ maĭ cu sémă a poporuluĭ în numele căruia vorbește. S'ar putea traduce iarăși *cânta-voiŭ perpetuŭ*, etc., ceea ce s'ar mărgini la viéța Profetuluĭ.

MEDITAȚIUNI

Aceste douĕ versurĭ conțin o mare învĕțătură. Se vede în șirul Psalmuluĭ, că Profetul saŭ Poporul se plânge pentru stingerea caseĭ regale a luĭ David, că rógă pre Domnul de a'șĭ aminti de promisiunile sale; totușĭ el declară înainte de tóte, și pune ca un principiŭ de care nu se va îndepărta nicĭ-o-dată, că va recunóște totdéuna milele Domnuluĭ, că va vesti tuturor némurilor viitóre fidelitatea cuvêntuluĭ sĕŭ. Ast-fel sunt rugăciunile sfinților; Orĭ în ce strîmtorare s'ar găsi, eĭ aținteșc totdéuna ochiul asupra darurilor ce le-aŭ primit de la Domnul, conservă credința și promisiunile, eĭ nu se deslipesc nicĭ-o-dată de cuvêntul sĕŭ.

N'aș vroi să perd din vedere o observație a fer. Augustin, fórte adevĕrată și spirituală. Trebue să vorbim Domnuluĭ, dar pentru a'ĭ vorbi cu vrednicie trebue a'ĭ vorbi de adevĕrul sĕŭ. Despre noĭ înșine n'am spune de cât minciunĭ, numaĭ D-ḑeŭ este adevĕrat, și numaĭ de el trebue să vorbim.

VERSUL 2.

Că aĭ ḑis în véc mila se va zidi, în cerurĭ se va găti adevĕrul tĕŭ.

Acest vers dovedește pre cele-l'alte douĕ. Cânta-voiŭ totdéuna mila și adevĕrul tĕŭ, pentru că aĭ ḑis, că mila și adevĕrul tĕŭ vor fi stabilite, întemeiate, întărite în cer, adică chiar pe tronul tĕŭ. Profetul înțelege dar că motivul credinței sale asupra milostivireĭ și asupra adevĕruluĭ luĭ D-ḑeŭ este însuși cuvêntul luĭ D-ḑeŭ, care a declarat, că aceste douĕ marĭ atribute sunt întemeiate pe împărăția sa eternă, și prin urmare pe propria sa esență.

Se póte traduce ebreul în douĕ moduri.

Saŭ: pentru că am ḑis: Etern se va zidi mila în cer; veĭ în-

temeia adevĕrul tĕŭ iarăşĭ în ceruri. Saŭ: pentru că am ḑis: Etern mila se va zidi, veĭ stabili cerurile, şi adevĕrul tĕŭ va fi în ele.

După text, Profetul este care vorbeşte şi care se încredinţézĕ prin propriile sale cugetări, de perseverenţa eternă a milostivireĭ şi adevĕruluĭ lui D-ḑeŭ. Acest sens, de şi maĭ puţin lămurit de cât acel al versiunilor, se împacă numaĭ puţin cu ele. Ieronim traduce ca ceĭ LXX. Pentru că tu aĭ ḑis: şi cuvêntul ebreŭ este prea puţin diferit în persóna a doua de cum este în întâia. Credem că ceĭ LXX precum şi Ieronim aŭ cetit la persóna a doua. Restul reintră în sensul ebreuluĭ, tradus şi într'un fel şi într'altul, precum vom vedea. Conservând *dixisti*, se presupune că ceĭ LXX aŭ cetit תכון stabilietur şi praeparabitur, în loc de תכין stabilies saŭ praeparabis; căcĭ nu vĕd cum se póte acorda *stabilies* cu *dixisti* fără a suplini câte-va cuvinte saŭ fără a împărţi versul în douĕ frase. Neapărat că acésta a voit să facă Ieronim, traducênd: Quoniam dixisti; sempiterna misericordia aedificabitur, caelos fundabis, *et* veritas tuas în eis. Acest fericit dascal suplineşte *et* care nu este în text.

MEDITAŢIUNI

Mila şi adevĕrul luĭ D-ḑeŭ sunt maĭ imutabile de cât cerul şi tóte stelele, care se învêrtesc în acest spaţiŭ imens; dar fiind-că în ochiĭ noştri cerul nu se schimbă, profetul 'l ia pentru model al imutabilităţeĭ acestor douĕ atribute. Face în acelaş timp să se nască o idee fórte înaltă şi fórte adevĕrată; şi acésta este termenul *edificiuluĭ* ce 'l desfăşură. Milostivirea divină este representată ca un palat, care se înalţă spre cer, pentru că până la finitul vécurilor D-ḑeŭ va adăuga totdéuna la bine-facerile sale, la compătămirea sa, la iubirea sa pentru némul omenesc, adică că va arăta bunătatea din ce în ce maĭ multă către dênşiĭ. Acest edificiŭ se înalţă în aceeaşĭ proporţiune cu acel al bisericeĭ, pentru că D-ḑeŭ revarsă milele sale asupra fiilor bisericeĭ. Când el a chemat pre Saul de exemplu la apostolat, milostivirea sa a pus în edificiul bisericeĭ o pétră de cea maĭ mare soliditate şi de cel maĭ mare preţ. Când aŭ întors pre Augustin din rătăcirea sa, iarăşĭ a pus o pétră distinsă în sfânta casa sa, şi ast-fel făcu improporţiune cu toţĭ pécătoşiĭ convertiţĭ şi deveniţĭ nişte ardenţĭ credincioşĭ, saŭ chiar luminĭ strălucitóre ale bisericeĭ.

Nu s'a ḑis că adevĕrul luĭ D-ḑeŭ va fi *edificat*, *auḑit* în cer, dar că va fi întemeiat şi stabilit pentru a ne face să înţelegem, că adevĕrul luĭ D-ḑeŭ nu creşte. Tot ceea ce

este necesar spre mântuirea nóstră s'aŭ descoperit, tóte făgăduinţele s'aŭ făcut; n'avem de cât să ne întemeiăm pe împlinirea lor. Edificiul bisericeĭ se înalţă prin milostivire şi este întemeiat pe adevĕr. Acéstă temelie póte fi recunoscută din ce în ce maĭ mult, prin ómenĭ, pre cariĭ D-ḑeŭ 'ĭ chiamă la împărăţia sa. Dar acéstă cunoştinţă, care creşte din véc în véc este lucrarea milostivireĭ. Fundamentul în sine însuşĭ nu creşte nicĭ în soliditate nicĭ în întindere. Este Is. Chr., care a ḑis totul şi a ordonat totul. Nu ne rĕmâne de cât să dorim ca acest adevĕr aşa de neclătit să fie manifestat prin milostivire şi ca edificiul bisericeĭ să créscă atât în frumuseţă şi înălţime, pre cât este de tare şi neclătit în fundamente.

VERSURILE 3, 4.

Pus-am aşeḑământ de lege celor aleşĭ aĭ meĭ; jurat-am luĭ David slugiĭ mele. Până în véc voiŭ găti seminţia ta şi voiŭ zidi în ném şi în ném scaunul tĕŭ.

Aceste douĕ versurĭ unde vorbeşte D-ḑeŭ, se légă fórte bine cu lecţiunea Vulgateĭ, *quoniam dixisti* (vers. 2). D-ḑeŭ explică aicĭ prin gura profetuluĭ în ce consistă mila şi fidelitatea ce trebue să o manifeste în privirea poporuluĭ sĕŭ; căcĭ el a făcut alianţă cu aleşiĭ sĕĭ, adică: Abraam, Isaac şi Iacob şi că s'a jurat luĭ David slugiĭ sale, că va perpetua némul sĕŭ, că va stabili tronul sĕŭ pe nişte fundamente neclătite. In ebreŭ este: *încheiat-am legătură cu alesul meŭ*, de unde trebue a înţelege saŭ numaĭ de Abraam, saŭ de tot poporul luĭ Israil. Ceĭ LXX aŭ cetit la plural; ceea ce revine la aceeaşĭ.

Este uşor de a vedea, că acéstă alianţă, acéstă seminţie eternă, acest tron neclătit, trebue să se înţelégă de timpurile luĭ Mesia, adică că împlinirea perfectă a acestor promisiunĭ nu trebuia să aibă loc de cât în persóna luĭ Mesia şi în împărăţia eternă pe care o va stabili. Se face Iudeilor acest raţionament, care este invincibil; cuvêntul, jurămêntul luĭ D-ḑeŭ, nu póte fi supus nicĭ minciuniĭ nicĭ excepţiuniĭ. Este evident, că seminţia regală a luĭ David s'a stins, că tronul sĕŭ temporal este distrus. Acéstă seminţie a durat până la Iis. Chr., a căruia străbunĭ suindu-se până la David sunt numiţĭ. Acest tron a subsistat până la Sedecias, şi de la acest din urmă rege până în timpul luĭ Irod, în tribul luĭ Iuda, din care era David totdéuna a fost o autoritate aseminea cu acea a regilor, uniĭ chiar aŭ purtat acest titlu ca Aristobul, Alixandru, Hircan şi alţiĭ.

Când eroḑiĭ cariĭ eraŭ streiniĭ aŭ usurpat coróna, a venit şi Is. Chr. şi a început a stabili o împărăţie, cărea nu maĭ era mărginită la Iudeia, dar care se întindea la tóte naţiunile. Si îndată

după aceea Ierusalimul a fost dărîmat, naţiunea împrăştiată şi mică pe când împărăţia luĭ Is. Chr. subsistă. Acéstă împărăţie nu maĭ este temporală, dar D-ḑeŭ nu ḑisese că va fi, el a dat chiar a înţelege prin gura profeţilor sĕĭ că va fi o împărăţie cu totul spirituală şi nenorocirea Iudeilor este, că s'a orbit şi n'a vĕḑut în aceste oracole de cât o împărăţie temporală. De atâtea secole de când vĕḑ împărăţia temporală a lor sfărâmată, trebue deci să crédă saŭ că D-ḑeŭ nu s'a ţinut de cuvênt, ceea ce este o absurditate palpabilă, saŭ că sunt eĭ înşuşĭ în eróre, nevoind să recunóscă împărăţia spirituală a luĭ Is. Chr. Ḑic că acest argument este invincibil. Părinţiĭ Bisericeĭ îl făcea să valoreze în curs de patru saŭ cincĭ secole de la început; de atuncĭ el a câştigat o putere şi maĭ superióră şi schimbarea secolelor nu face de cât să'ĭ adaoge evidenţa.

Dacă obiectéză cine-va că tronul n'a subsistat după Sedecias în casa luĭ David, şi că nu este de ajuns pentru explicaţiunea profetuluĭ de a arăta ca să fie rĕmăs în tribul luĭ Iuda o putere capabilă de a menţinea legile, şi că la sfârşitul acestuĭ psalm, puterea regală saŭ supremă, trebue să fi fost conservată în casa luĭ David până la Mesia; dacă ḑic se face acéstă obiecţiune, voiŭ rĕspunde că oracolul prevĕḑut în acest sfânt psalm, nu promite perseverenţa tronuluĭ în casa luĭ David, fără întrerupere saŭ cu strălucire; disting aceste douĕ lucruri carĭ sunt fórte diferite: 1) S'a ḑis numaĭ că tronul luĭ David va subsista, că nu va fi distrus, şi n'a fost de la Sedecias până la Mesia. Rĕmâne totdéuna un raport între acest tron şi Mesia viitor. In tóte monarhiile aŭ fost inter-regnurĭ care n'aŭ distrus tronurile; 2) Profetul nu maĭ ḑice că tronul luĭ David va subsista totdéuna *la arătare.* A fost de ajuns ca să fi fost totdéuna recunoscut în naţiunea acelor carĭi eraŭ de rasa sa, şi carĭi prin urmare puteaŭ să facă pre Iudeĭ ca să spereze la restabilirea puterĭi regale. Dacă s'ar fi ridicat în acéstă casă către timpurile luĭ Mesia pre un cuceritor, Iudeiĭ nu s'ar fi îndoit că acest om nu ocupa legitim tronul luĭ D-ḑeŭ, şi că el n'ar fi împlinit proorocia. Profeţia óre este maĭ puţin împlinită fiind-că din acéstă casă s'a ridicat un rege a cărula putere era spirituală şi se exercita asupra sufletelor?

MEDITAŢIUNI

Tot credinciosul trebue să ḑică: Aparţin la alianţa ce D-ḑeŭ a făcut cu Abraam şi cu David. Sunt din împărăţia ce D-ḑeŭ a fundat'o în tot pământul, şi care trebue să dureze etern în cer. Regele meŭ este Is. Chr., ştiŭ că guvernă deja de-a drépta părinteluĭ sĕŭ, şi că are de supuşĭ pre îngerĭĭ şi ómenĭĭ sfinţĭ, dar trebue de pe acuma să guverneze şi asupra mea şi în mine. Dacă nu exercită puterea sa asupra mea, pe când eŭ străbat cursul acesteĭ vieţĭ muritóre, nu trebue să sperez, că guvernă într'o ḑi asupra

mea în cer unde el guverna cu sfinții. Cu ce titlu voiŭ cere să intru în împărăția eternă, dacă nu eram supus legilor sale în timpul acestei generațiuni, care trece și care trebue să finéscă pentru mine în momentul morții mele? Aceste reflexiuni sunt simple și conchid cu Fer. Augustin că sufletul meŭ trebue să fie tronul luĭ Is. Chr., că numaĭ luĭ ĭ sunt datorite omagiile mele, că dacă mĕ împărțesc între Is. Chr. și lume saŭ patimile mele, fac injurie acestuĭ rege etern al vécurilor, renunț la alianța sa; promisiunile sale și jurămîntul sĕŭ nu maĭ sunt asigurărĭ pentru mine. De aicĭ urméză tótă reforma vieții mele, și hotărârea fixă de a mĕ lăsa în voia haruluĭ, pentru ca să stabilésca împărăția luĭ Is. Chr. în mine.

VERSURILE 5, 6.

Mărturisi-vor cerurile minunile tale, Dómne, pentru că adevărul tĕŭ întru adunarea sfinților. Că cine în norĭ se va întocmi cu Domnul, se va aseměna Domnuluĭ întru fiiĭ luĭ D-ḑeŭ.

Aicĭ este începutul unuĭ fel de imn destinat a înălța mărirele luĭ D-ḑeŭ. *Cerurile* de care vorbește aicĭ profetul se consideră maĭ mult ca locuitorĭ aĭ patrieĭ cerești, de cât spațiul unde se învârtesc corpurile cerești. Prin termenul de ceruri în decomun se înțelege *îngerĭ*. Eĭ vor lăuda în etern minunile Domnuluĭ, eĭ vor proslăvi întru adunarea sfinților adevĕrul cuvêntuluĭ sĕŭ. Acéstă adunare a sfinților coprinde pre îngerĭ și pre ceĭ fericiți. Se póte vedea iarăși că prin numele de ceruri și de adunare a sfinților, profetul înțelege Biserica și pre credincioșii carii o compun. Augustin explică ceruri, predicatoriĭ cuvêntuluĭ divin. Tóte sensurile acestea sunt adevĕrate. Se observă că în versul 6 particula *etenim* equivaléză cu *et* saŭ *etiam*, după expresiunea ebreuluĭ și a greculuĭ.

Profetul spune după aceia, pentru ce se dă Domnuluĭ acest omagiŭ, pentru că nicĭ o ființă nu'ĭ este convenabilă chiar printre locuitoriĭ ceruluĭ, designați prin norĭ, și printre îngeriĭ designați printre fiiĭ luĭ D-ḑeŭ.

MEDITAȚIUNI

Care sunt minunile care vor deveni obiectul admirațiuneĭ și a laudeĭ de tot ceea ce este maĭ mare în cer, este misiunea rĕscumpĕrătoruluĭ, și întemeerea împărățieĭ sale. Prin aceea se vor împlini promisiunile luĭ D ḑeŭ, și adevĕrul sĕŭ va fi proslăvit. Cine se póte aseměna cu Domnul în acéstă

minune a puterii sale, a înțelepciunii și bunătății sale? In totdéuna îngerii și sfinții vor celebra acest mister nespus în tótă eternitatea ei vor lăuda pre D-ḑeŭ-omul șeḑênd de-a drépta Tatăluĭ.

Este de mirare, că Is. Chr. D-ḑeŭ-Omul, care trebue să fie obiectul etern al contemplațiuneĭ și admirațiuneĭ cereștilor inteligențe să fie așa de puțin cunoscut, așa de puțin cinstit de cea maĭ mare parte din ómenĭ. Tótă viéța sa este un șir de minunĭ și noĭ nu gândim saŭ nu ne gândim de cât fórte puțin, de cât rar; noĭ gândim ca ómenĭ, și nu intrăm în sentimentele acesteĭ mulțimĭ nenumĕrate de îngerĭ, care înconjură tronul sĕŭ. Ceea ce ne face așa de lașĭ și indiferenți în privirea luĭ Iis. Chr. acesta nu este un defect al inimeĭ nóstre, pe cât este al spiritului: acesta se distruge, se împărțește în miĭ de obiecte diferite, alérgă după aceia la miĭ de cunoștinți, și timpul de a se ocupa de Iis. Chr. iĭ lipsește. Se vede la mórte că a gândit la tóte afară de Iis. Chr. Și numaĭ acésta ne-ar putea mângâia atunci, care ne-ar întovărăși în regiunea ce avem să intrăm.

VERSUL 7.

Dumneḑeŭ cel ce se prea mărește în sfatul sfinților, mare și înfricoșat este preste toți ceĭ din prejurul luĭ.

Acesta explică pentru ce nicĭ o ființă nu se póte compara cu D-ḑeŭ: că gloria sa strălucește în adunarea sfinților și a îngerilor; pentru că întrece în slavă și în putere pre tóte ființele ce 'l înconjură. Aceste închipuirĭ sunt împrumutate din modul gândirilor nóstre. D-ḑeŭ nu este în adunarea îngerilor precum stă un rege în curtea sa, saŭ un general pe câmpul de luptă.

Toți sfinții sunt absorbiți în divina sa esență a căreia vedere le face gloria și fericirea. Dar profeții se servesc de expresiunĭ, care ne sunt familiare și resultă din acésta, că D-ḑeŭ eclipsézĕ tótă gloria. Ebreul ḑice: D-ḑeŭ este prea puternic, prea tare întru adunarea saŭ în secretul sfinților, este înfricoșat maĭ presus de aceĭ ce sunt împrejurul luĭ. Este fórte puțină diferință în versurile nóstre. Acel ce e puternic și înfricoșat este glorificat prin aceĭ ce nu aŭ nicĭ o putere saŭ carĭi nu o aŭ decât prea inferióră. Sfatul sfinților póte să fie tradus iarăși prin secretul sfinților. In privința cuvêntuluĭ רבה ce se traduce prin *multus* saŭ *multum*, ceĭ LXX aŭ luat pentru multum saŭ magnus și acéstă însemnare este întemeiată chiar în rădăcina acestuĭ cuvênt.

MEDITAȚIUNI

Dacă D-ḑeŭ este glorificat în adunarea sfinților, carii sunt după D-ḑeŭ, tot ceea ce este mai luminat și mai inteligent, pentru ce este el așa de puțin în societățile lumii? Pentru că sunt orbiți de pasiuni cari 'i domină. Dar D-ḑeŭ este înfricoșat și va face simțită puterea sa acestor ómeni nerecunoscători. Ei aŭ voit să fie departe de D-ḑeŭ, și el le va face cunoscut că stă lângă ei și înlăuntrul lor, pentru a observa tóte apucăturile, tóte gândurile și greșalele lor.

Dacă acest vers se înțelege de Iis. Chr. precum l'aŭ înțeles sfinții părinți, este adevĕrat după literă că pre pământ chiar Iis. Chr. este glorificat întru adunarea sfinților, și că este înfricoșat printre aceĭ ce 'l înconjóră. Acésta trebue să inspire o frică religiósă ministrilor religiuneĭ, eĭ înconjóră necontenit pre Iis. Chr. fie în înfricoșata jertfă, fie în divinele oficiĭ, fie în distribuțiunile sfântuluĭ cuvênt, Iis. Chr. este totdéuna în mijlocul lor și cere de la eĭ un respect și o fidelitate care să imiteze onorurile ce 'i daŭ spiritele cerești. Când chiamă preotul Sfântul Spirit, ḑicea St. Chrisostom, săvêrșește înfricoșata jertfă; are în mânile sale pre stăpânul tuturor lucrurilor, în ce rang îl vom pune noĭ? Ce curĕțenie, ce pietate vom cere noĭ de la el? Trebue ca un preot să fie curat ca și cum ar locui printre puterile cerești.

VERSUL 8.

Dómne Dumneḑeul puterilor, cine este asemenea ție?
Tare eștĭ Dómne și adevĕrul tĕŭ împrejurul tĕŭ.

Aicĭ cântarea se adresézĕ în stil de apostrof Domnuluĭ. Profetul, revine a înălța suprema mărire a luĭ D-ḑeŭ, înălțimea sa mai presus de tóte ființele puterea la care nimic nu se opune, adevĕrul sĕŭ tot déuna exact, și înconjurându-l ca un cerc, care nu permite locuitorilor de a cădea saŭ să se învĕluiască. Este o figură care tinde a represinta fidelitatea luĭ D-ḑeŭ ca immutabilă. Saŭ mai bine se póte considera adevĕrul și fidelitatea luĭ D-ḑeŭ ca înfășurând tot ceea ce este împrejurul luĭ D-ḑeŭ, adică tóte ființele, așa că acest mare atribut se întinde la totul. Sensul al doilea este fórte bun; el dă a înțelege, că D-ḑeŭ dând promisiunile sale la tot némul omenesc este cu totul credincios a le împlini; fidelitatea care se rapórtă mai ales la reînoirea lumiĭ prin venirea luĭ Mesia.

Ebreul se exprimă fórte bine asupra puterei luĭ D-ḑeŭ; O vecĭnicule puternic! se serveşte de numele luĭ D-ḑeŭ אל, şi care este derivat şi póte primitivul luĭ Iehova.

MEDITAŢIUNI

Profetul saŭ poporul în numele căruia vorbeşte, repetéză pentru a treia óră, că nicĭ o fiinţă nu este comparabilă cu D-ḑeŭ şi că adevĕrul sĕŭ este infailibil. Acest adevĕr este mare, mângâietor şi înfricoşat; mare, pentru că ne învĕţăm prin aceea cât de mare este proslăvirea stăpânuluĭ la care aparţinem, mângâietor, pentru că promisiunile ce ne-aŭ făcut de a vindeca relele nóstre nu pot rĕmânea fără efect; înfricoşat pentru că ameninţările repetate de atâtea orĭ contra călcătorilor legiĭ sale vor fi iarăşĭ împlinite.

Unirea adevĕruluĭ sĕŭ cu numele sĕŭ nespus este iarăşĭ un isvor de reflexiunĭ pentru noĭ; căcĭ în textul sĕŭ Psalmistul uneşte propriul nume al acesteĭ fiinţe supreme cu adevĕrul sĕŭ; ca şi cum ar voi să ne ḑică: Credeţĭ voĭ că D-ḑeŭ *este acel ce este*, fiinţa eternă şĭ prin sine însuşĭ, fiinţă infinită, fără principiŭ şi principiul a tóte? Credeţĭ acéstă dogmă finiţială? el însuşĭ o declară şi adevĕrul sĕŭ este nerespins. El este adevĕr în tótă fiinţa sa, adevĕrul îl înconjóră din tóte părţile. Dacă m'aşĭ îndoi de adevĕrul luĭ D-ḑeŭ, n'aş avea de cât să 'mĭ amintesc, că el este fiinţa eternă şi infinită; căcĭ fiind-că acéstă fiinţă trebue să conţie tóte perfecţiunile, este necesar ca adevĕrul, care este o perfecţiune, să fie în el, şi că tot adevĕrul să derive de la el.

VERSUL 9.

Tu stăpâneştĭ puterea mărei, şi pornirea valurilor eĭ tu o potoleştĭ.

Pentru a se ţinea maĭ exact de Vulgata uniĭ traduc: *orĭ cât de puternică este ea* (marea), ebreul traduce, *orĭ cât de îngâmfată ar fi*, este tot acelaş sens de-oparte şi de alta. Ebreul adaugă *când înalţă valurĭ tu le potoleştĭ*. Este tot ca şi în versiunĭ. Psalmistul intrând în amĕnunţimea minunilor Domnuluĭ, începe prin stăpânirea ce are D-ḑeŭ asupra mărĭĭ. Versurile următóre arată că acest profet istoriseşte puterea, ce D-ḑeŭ a exercitat-o asupra mărĭĭ Roşie în timpul eşireĭ luĭ Israil.

MEDITAȚIUNI.

Iis. Chr. în timpul vieței sale pământești iarăși a dominat asupra mării, și a liniștit valurile sale. Dar el a făcut mai mult, aducênd pacea în lume, care este o mare mai furiósă de cât elementul de care este pământul înconjurat. Augustin dice: cum vom putea primi noi acéstă pace? Cum vom călători noi pe acéstă mare fără pericol? Să ne păzim, vêntul este violent, furtuna este teribilă. Fie-care încércă pe a sa, pentru că fie-care este agitat de patimile sale. Iată ceea ce te va feri de pericol: Iubește pre D-ḍeŭ, și veĭ merge preste ape, veĭ simți sub piciórele tale tótă mândria secoluluĭ și nu te veĭ cufunda. Din contră, de iubeștĭ lumea, veĭ fi înghițit; căcĭ lumea știe să absórbă pre aceĭ ce o iubesc, iar nu a'ĭ purta.

D-ḍeŭ nu liniștește furtuna patimilor cum liniștește valurile mării. Acest element este în mâna luĭ D-ḍeŭ ca tóte ființele private de libertate. D-ḍeŭ așteaptă de la noĭ un omagiŭ liber, ceea ce ne distinge de creaturile supuse legilor fixe și nemutabile. Dar fiind-că D-ḍeŭ dispune de noĭ cu privirile ce bine-voește a avea pentru liberul nostru arbitru, ne vom revolta óre pentru acésta contra voințelor luĭ? Acéstă bine-facere nu trebue ea să ne lege din ce în ce mai mult de un stăpân așa de demn de a fi servit și a i-se supune? Noĭ profanăm darurile luĭ D-ḍeŭ, și 'l silim ca să ne lase să perim pe acéstă mare a căreia pericole ni le-aŭ declarat.

VERSUL 10.

Tu aĭ smerit ca pre un rănit pre cel mândru; întru brațul puterei tale aĭ risipit ca pre vrăjmașiĭ tĕĭ.

Nu ne putem îndoi că aicĭ n'ar fi vorba de Egipteni și de catastrofa lor: acest popor s'aŭ mai numit superb în Isaia și Iov. Este Rahab de care vorbește psalmul 86.

Dacă Israilteniĭ, cariĭ se presupune că-'l căutaŭ sunt siguri prin spiritul profetuluĭ, că Babilonenii vor fi risipiți, n'aŭ pentru ce să se plângă așa de mult asupra destinuluĭ lor; eĭ n'ar fi trebuit să strige: Unde sunt minunile tale cele de demult? Căcĭ umiliațiunea Babilonenilor era pentru Israil o cale de mântuire. Dar orĭ-cum ar fi, psalmul se explică fórte bine după interpretațiunile ordinare.

Ebreul ḑice în versul acesta; *aĭ zdrobit* în loc de a'ĭ umilit, risipit. Acéstă expresiune este maĭ forte de cât cea a versiunilor nóstre, dar acestea nu se îndepărtéză de sens; am tradus prin *puterea braţuluĭ tĕŭ* în loc de *braţul puterii tale*. Se vede că este tot una.

MEDITAŢIUNI

Minunile săvêrşite în Egipt şi la trecerea mărĭĭ Roşie figuraŭ aceea ce Mesia era să facă în favórea némuluĭ omenesc rob sub legea pĕcatuluĭ şi sub puterea demonuluĭ. Apostolul ne învaţă acésta. Ast-fel precum Egipteanul mândru fu răsturnat prin puterea divină, precum inimiciĭ poporuluĭ luĭ D-ḑeŭ fură risipiţĭ de braţul Celuĭ Prea-Inalt; de-asemenea Iis. Chr. devenit victimă pentru noĭ aŭ învins, despuiat şi alungat puterile Iaduluĭ. Aicĭ este o mare taină, cum observă fericitul Augustin. Demonul plin de mândrie, robise némul omenesc, pe care 'l supuse mândria, acela căruia s'a umilit, acel care este însuşĭ mărirea, pentru ca să sfărâme mândria. Omul a deschis ochiĭ asupra mândrieĭ sale, el a început a se umili, vĕḑênd că modelul şi regele sĕŭ se umileşte, şi de atuncĭ puterile cele mândre aŭ început a părăsi prada lor. Cum ar fi putut reţinea pre aceĭ cariĭ nu se maĭ asemĕnaŭ lor, cariĭ aŭ renunţat la mândrie şi aŭ îmbrăţişat umilinţa? Iată decĭ triumful Fiuluĭ luĭ D-ḑeŭ, umilit şi supus până şi la mórtea Crucii. El a învins pre inimicul sĕŭ şi al nostru prin umilinţa sa; el a fost rănit, pentru că sângele sĕŭ a curs pre Golgota; dar ranele sale aŭ dat loviturĭ de mórte pĕcatuluĭ, morţiĭ saŭ căpiteniilor întunericuluĭ.

VERSURILE 11, 12.

Ale tale sunt cerurile şi al tĕŭ este pământul; lumea şi plinirea eĭ tu o aĭ întemeiat, Méză-nópte şi marea tu aĭ zidit; Tavorul şi Ermonul întru numele tĕŭ se vor bucura.

De la vers. 11 până la al 15-lea divisiunile sunt diferite în ebreŭ şi în grec dar fără diferenţa pentru sens.

Profetul saŭ maĭ cu sémă poporul luĭ Israil, care vorbeşte aicĭ, se înalţă la marile lucrărĭ ale mâneĭ luĭ D-ḑeŭ, pentru a mărturisi recunoştinţa sa; şi începe prin tot universul pre care îl însemnéză prin cer şi pământ. Tóte acestea ḑice el, sunt ale tale. El particulariséză în urmă şi ceea-ce conţine: *tu aĭ stabilit pământul şi*

l'aĭ umplut de bogăție. El specifică părțile pământuluĭ, designându-le prin méză-nópte și marea, care este tot una cu méză-zi, căcĭ în raport cu Iudeiĭ océnul era la méză-zi, saŭ la drépta cum se exprimă eĭ, pentru că privind Orientul, are totdéuna la drépta méză-zi. Ebreul în adevĕr în acéstă parte a psalmuluĭ ḑice: *drépță* în loc de *mare.* In fine profetul trece până la pământul făgăduit saŭ Iudeia pre care îl caracteriséză prin munțiĭ Taboruluĭ și Ermonuluĭ; cel dintêiŭ seminția Zabulon, și al doilea către isvórele Iordanuluĭ, și-ĭ numește pentru că și unul și altul eraŭ fórte fertilĭ; și pentru aceea le atribue bucuria, ca și cum ar fi fost simțitorĭ la darurile Domnuluĭ, și numele luĭ 'ĭ făcu să salte de bucurie. Eraŭ douĭ munțĭ cu numele *Hermon*, unul afară de pământul făgăduit către isvórele Iordanuluĭ, nu departe de Liban, și altul în tribul luĭ Isachar, și aprópe de Tabor, cred că este vorba aicĭ de acest din urmă, pentru că în adevĕr Profetul se mărginește a vorbi de ceea-ce intereséză ța̧ra sa.

Parafrasa haldaică și după cea maĭ mare parte din comentatorĭ, gândesc că acești douĭ munțĭ ar fi insemnând aicĭ Orientul și Occidentul, și dovedesc, că Taborul este la apus de Hermon, ceea-ce este adevĕrat; dar că ceĭ doĭ munțĭ ar fi destinațĭ de un profet și caracterisa cele douĕ puncte cardinale ale lumiĭ, acésta ni se pare neprobabil.

MEDITAȚIUNI

Se pare că profetul dorea fórte mult a stabili adevĕrul creațiuniĭ; el revine aicĭ într'o mulțime de psalmĭ. Lumina profetică îĭ făcea cunoscut că o mulțime de filosofĭ se vor rătăci asupra acestuĭ punct esențial. Când el ḑice că cerul și pământul sunt ale luĭ D-ḑeŭ, dă a se înțelege, că aceste lucrărĭ marĭ îĭ aparțin ca autoruluĭ, care le-a produs. Dacă le-ar fi dat numaĭ forma și podóba pe care le admirăm nu 'ĭ-ar aparține; ar fi maĭ mult ale óre-căreĭ ființĭ, care ar fi procurat materia de cât a aceluia care a împodobit-o.

Dacă creațiunea ni se pare o lucrare necoprinsă cu mintea, este că nu avem ideie de ceea-ce adaogă Profetul, *că brațul luĭ D-ḑeŭ este armat cu putere.* Ființele ce le vedem fură maĭ întâiŭ în stare de posibilitate, și D-ḑeŭ vedea în esența sa posibilitatea lor; nimic nu se producea fără D-ḑeŭ, acéstă inteligență infinită, singură poseda și înțelegea raporturile a tot ce este cu putință. Până aicĭ zărim ce-va, pentru că ne este deajuns de a avea un fel de ideie de infinit; dar ca aceste posibile să trécă deodată la existența exterióră, ca ființele posibile să devie într'un moment indivisi-

bile de substanţele fisice şi individuale, iată ceea-ce spiritul nostru nu póte pricepe nicĭ decum. Aceste subtanţe ca posibile eraŭ în eternitatea luĭ D-ḑeŭ, şi când ele es afară, există în totul fără succesiunea timpuluĭ, fără să se pótă hotărî o dată când ele aŭ început a fi, şi o alta când aŭ fost perfecţionate. Timpul există numaĭ în raport cu ele, câd aŭ durată; se póte mĕsura succesiunea gândirilor lor, saŭ schimbările ce le încércă; dar pentru ca să încépă a exista, nu trebue timp. Nu dóră că ele încep a exista în eternitate, ele nu sunt de cât posibile în eternitate. Iată-le că trec de la posibil la existenţă şi acésta fără succesiunea timpuluĭ, chiar fără să existe timpul, pentru că timpul există din durata lor. O D-ḑeule, puté-voiŭ striga cu Profetul, că numele tĕŭ este admirabil în cer şi pre pământ! Zăresc în lucrarea ta o forţă infinită şi nu ştiŭ cum se exercitéză ea. O vĕḑ în acţiune şi nu observ în faptele cele produce ea nicĭ eternitatea, nicĭ timpul. Ştiŭ că aceste fapte încep timpul; dar ce va să ḑică a începe timpul într'un punct, care nu este susceptibil de divisiune? Tac, o Dumneḑeul meŭ, nu pot ḑice nimic asupra unuĭ obiect, care trece peste înţelegerea mea, şi recunosc că eştĭ necuprins cu mintea în faptele ca şi în sfaturile tale.

VERSURLE 13, 14, 15.

Braţul tĕŭ este cu putere. Să se întăréscă mâna ta, înalţă-se drépta ta. Dreptatea şi judecata este gătirea scaunuluĭ tĕŭ. Mila şi adevĕrul vor merge înaintea feţiĭ tale.

Litera acestor versurĭ este fórte uşóră, ea este aceeaşĭ în text ca şi în versiunĭ; dar sensul este profund şi greŭ de pătruns. Se vede că Profetul ḑice patru lucrurĭ: 1) după ce am recunoscut puterea luĭ D-ḑeŭ în faptele sale, se opreşte la gloria ce D-ḑeŭ trage în minunile sale. *Mâna ta Dómne, să se arate neînvinsă*, saŭ că ea se manifeste puterea sa, *drépta ta să se înalţe*; 2) El represintă după aceea Domnuluĭ, dar indirect şi ascuns interesele poporuluĭ sĕŭ, şi pentru aceea vorbeşte de dreptate şi judecată, care sunt sprijinul tronuluĭ luĭ D-ḑeŭ, că pentru el face să-şĭ aducă aminte de a apĕra pre Israil asuprit de ómenĭ nedrepţĭ. 3) Fiind-că Israel nu póte să fie fără greşală, el chiamă în ajutor milostivirea divină, ḑicênd că *ea merge totdéuna înaintea feţiĭ Domnuluĭ*, şi fiind-că Israil are promisiunile sale, el invócă *adevĕrul* saŭ fidelitatea luĭ D-ḑeŭ; 4) El presupune că rugăciunea sa va fi auḑite, şi strigă: *fericit este poporul care ştie a se bucura în Domnul* fără

îndoială după ce a încercat efectele protecțiunii sale. Acéstă bucurie este exprimată prin termenul de cătnare, acompaniată chiar de tonul instrumentelor, după forța cuvêntului ebreŭ. In acest mod de laudă este multă artă, de a bine-cuvênta și a ruga pre Domnul.

MEDITAȚIUNI

Tronul luĭ D-ḍeŭ este sprijinit pe dreptate, și acest adevĕr se va vedea maĭ bine la sfĕrșitul veacurilor, când tóte naȚiunile vor fi citate la tribunalul suveranuluĭ judecĕtor. Nu este nimic maĭ îngrozitor, de cât gândirea la acéstă judecată universală; dar ceea ce trebue să inspire încredere este *că mila și adevĕrul vor merge înaintea Domnuluĭ*, că înainte de a fini cariera sa, omul credincios va cere în ajutor mila, și se va sprijini pe adevĕrul făgăduințelor sale. Acéstă încredere nu póte să însoțéscă pre pĕcătos la tribunalul luĭ D-ḍeŭ; el a abusat de milă și a contraḍis adevĕrul; nu trebue să aștepte de cât efectele uneĭ dreptățĭ aspre. *Fericit va fi acel care*, la ḍiua cea maĭ de pe urmă *va ști a se bucura în Domnul.* Acésta va fi fructul fidelității sale haruluĭ, și conștiința sa 'l va îndemna a gusta din acéstă bucurie. Chiar din viĕța acésta sfinȚiĭ știŭ ce va să ḍică *bucuria în Domnul.* Eĭ nu pot totdéuna să o explice; căcĭ ea întrece orĭ-ce simȚire. Profetul nu înalȚă fericirea aceluĭ ce póte povesti plăcerea de care se bucură în comunicația luĭ cu D-ḍeŭ, laudă numaĭ starea acelora cariĭ o încércă, și cariĭ știŭ că numaĭ D-ḍeŭ 'ĭ este autorul. Eĭ gustă, după expresiunea profetuluĭ, cât de dulce și plăcut este Domnul. Le este cu neputinȚă a'șĭ descoperi causele ungereĭ ce varsă El în inimele lor, raporturile acesteĭ situațiunĭ plăcute cu harul, interesul ce pune cel prea Inalt pentru a înălȚa sufletul la o pace așa de dorită, la o mulțămire așa de perfectă, la acéstă sfântă familiaritate cu autorul a tot binele.

VERSUL 16.

Fericit este poporul care știe strigarea; Dómne întru lumina feȚeĭ tale, vor merge.

Aicĭ Vulgata se reunește cu ebreul și grecul în împărȚirea vert surilor, și nu este diferința în sens. Si acest vers ca și cel precedenare litera ușóră însă sensul profund. După ce profetul a înălȚat

fericirea acelor, carii ştiŭ a se bucura în Domnul, şi a'l celebra prin cântări solemne, el adaugă causa saŭ principiul acesteĭ bucuriĭ, că eĭ vor merge conduşi de lumina divină; că nu va fi nimic, care să'ĭ intereseze maĭ mult de cât de a lăuda numele Domnuluĭ; că eĭ vor creşte din ce în ce susţinuţi de dreptate orĭ sfinţenia luĭ D-ḑeŭ. Nu este cu putinţă ca aceste expresiunĭ aşa de pline de ungere, să se mărginéscă la poporul luĭ D-ḑeŭ, saŭ la întórcerea sa din captivitate. Dacă ele privesc acest eveniment, n'ar putea fi de cât o figură a stăreĭ neamurilor chemate la creştinism saŭ a păcătoşilor chemaţĭ la dreptate.

MEDITAŢIUNI

Ceia ce este de însemnat în versul acesta e că în tótă situaţiunea temporală saŭ spirituală ómeniĭ depind de D-ḑeŭ; că nu pot nimic prin sine-însuşĭ, şi că fericirea lor consistă în a vedea pretutindeniĭ lumină, numele, sfinţenia luĭ D-ḑeŭ. Lumina luĭ D-ḑeŭ 'ĭ îndreptéză, numele luĭ D-ḑeŭ 'ĭ încredinţéză, sfinţenia luĭ D-ḑeŭ 'ĭ face să crească în virtute. Filosofiiĭ cariĭ nu ştiură pre D-ḑeul adevĕrat merseră în întunerec, nu înţeleseră nicĭ uniĭ speranţele care pot să'ĭ satisfacă, şi nu aveaŭ de cât virtuţĭ, care aveaŭ de basă şi de principiŭ mândria. Sfinţiĭ din contra aŭ fost ceĭ maĭ luminaţĭ, ceĭ maĭ mulţămiţĭ, ceĭ maĭ înţelepţĭ dintre ómeniĭ. Eĭ întreprinseră lucrurĭ marĭ, pentru că D-ḑeŭ îĭ lumină; eĭ suportară cu bucurie cele maĭ marĭ încercărĭ, pentru că numele luĭ D-ḑeŭ 'ĭ susţinea; eĭ ajunseră la culmea adevĕrateĭ înţelepciunĭ, pentru că aveaŭ de model sfinţenia luĭ D-ḑeŭ; căcĭ după frumósa cugetare a Sf. Ambrosie, *Omul perfect este imagina şi gloria luĭ D-ḑeŭ.*

VRESURILE 17, 18.

Şi întru numele tĕŭ se vor bucura tótă ḑiua, şi întru dreptatea ta se vor înălţa. Că lauda puterei lor tu eştĭ; şi întru bunăvoirea ta se va înălţa cornul nostru. Că a Domnuluĭ este sprijinirea şi a sfântuluĭ luĭ Israil Impĕratuluĭ nostru.

Profetul desfăşură din ce în ce maĭ mult folósele unite cu protecţiunea luĭ D-ḑeŭ. Domnul fortifică pre servitoriĭ sĕĭ, şi acéstă forţă ce li se comunică rĕspândeşte mare strălucire; Domnul înalţă puterea lor, se face apărătorul lor, el este regele lor.

Ebreul la versul 18 ḑice: pentru că Domnul este scutitorul nostru, expresiune familiară acesteĭ limbĭ, pentru a face cunoscută protecţiunea divină. S'ar putea traduce după text. Căcĭ *scutul nostru*

este Domnul, și împăra'ul nostru este sfântul luĭ Israil. Ceea ce ar designa îngrijirile luĭ D-ḑeŭ pentru regele naţiuneĭ sfinte, orĭ că se înţelege de David orĭ vre-unul din succesoriĭ sĕĭ, saŭ póte dignitatea regală ce D-ḑeŭ aŭ promis'o posterităţii luĭ David. Dar ebreul se acordă și cu traducţiunea ce dăm noĭ după versiunile grécă și latină, și mulţĭ ebraiștĭ sunt în conformitate cu ea.

D-ḑeŭ se numește dese-orĭ sfântul luĭ Israil, pentru că acest popor făcea profesiune de a onora pe adevĕratul D-ḑeŭ. In textul ebreŭ cuvêntul de sfânt arată deosebirea de tot ceea ce este vulgar saŭ profan, și în acest sens D-ḑeŭ era sfântul luĭ Israil, pentru că Israil nu participa la cultul neamurilor, fiind-că D-ḑeŭ era specialminte divinitatea luĭ Israil.

MEDITAŢIUNI

Tot ceea ce ḑice profetul aicĭ se verifică după litera întru sfinţĭ; gloria, tăria, puterea lor, statornicia lor vine de la D-ḑeŭ; și se observă în tótă purtarea lor, că D-ḑeŭ este împĕratul lor, că stăpânește tóte întreprinderile lor, că comandă în tóte acţiunile lor. Dacă s'ar vedea interiorul lor, am cunóște pre D-ḑeŭ ca cum ar sta pe tronul sĕŭ, însufleţind totul prin Spiritul sĕŭ, guvernând tóte facultăţile sufletuluĭ, ţinênd supuse tóte pasiunile, curĕţind tóte sentimentele omenescĭ. Sfinţiĭ, ḑicea St. Grigorie, exclude din interiorul lor neliniștea dorinţelor lumeștĭ, vuetul grijelor nefolositóre, strigările gândirilor furtunóse, eĭ se ascund în lăuntrul lor, în presenţa Domnuluĭ. Interiorul sfinţilor, ḑicea Augustin, este un templu unde locuește D-ḑeŭ.

Ah! Acel pentru care templul luĭ Solomon era o locuinţă strîmtă, se găsește într'un loc demn de el într'o casă spaciósă, când găsește o inimă adevĕrat credinţiósă.

VERSUL 19.

Atunci aĭ grăit în vedeniĭ fiilor tĕĭ și aĭ ḑis: Pus-am a'utor pre cel tare, înălţat-am pre cel ales din poporul meŭ.

Profetul schimbă tonul și stilul în partea acésta. După cele dintâiŭ treĭ versurĭ ale psalmuluĭ sĕŭ, unde el celebra în general milostivirea și adevĕrul Domnuluĭ, el a început în versurile 4 și 5 a enunţa promisiunile ce Domnul le-a făcut luĭ David; dar de odată spiritul luĭ D-ḑeŭ l'a angajat într'o cântarĕ asupra măririlor celuĭ Prea Inalt, și acest obiect se vede în vers. 13; după care el revine la promisiunile făcute luĭ David, și însușĭ D-ḑeŭ vorbește în acéstă bucată care are o întindere de 17 versurĭ. Trebue dar ca adverbul

tunc, ce se vede aicĭ, și la care rĕspunde equivalentul în ebreŭ și grec să se lege cu versul 5. Dacă acésta s'ar părea puțin silită, s'ar putea traduce versul precedent: *Domnul ne proteje*, este sfântul luĭ Israil, care sprijinește și pre regele nostru. Particula *tunc* se va lega cu regele, care va fi David saŭ unul din descendinții sĕĭ și profetul începe de aicĭ cuvêntul Domnuluĭ.

Tunc va însemna, atuncĭ când ne-aĭ dat pre David de rege, aĭ vorbit în vedeniĭ sfinților tăĭ, adică luĭ Samoil, luĭ Nathan și altor profeți și le-aĭ dis: m'am hotărît să daŭ sprijinul meŭ unuĭ om tare, adică rĕsboinic, voesc să înalț pre cel ales din poporul meŭ. Ebreul dice simplu *în popor*. Acest om tare este David care se luptase cu leiĭ și cu urșiĭ înainte de a fi sfințit rege de Samuil.

Sunt interpreți, carii traduc după ebreŭ: *locutus es in visione sancto tuo*, saŭ *prioluo*; dar acest text este susceptibil de plural, precum recunosc mulți ebraiști.

Chestiunea principală este de a ști, dacă în acest lung discurs a luĭ D-dĕŭ, trebue să se înțelégă saŭ numaĭ David saŭ numaĭ Mesia, saŭ amêndoĭ, așa că David să nu fie de cât tip luĭ Mesia. Socotința din urmă pare a fi maĭ solidă, pentru că sunt versurĭ a căruĭ expresiunĭ sunt prea tarĭ pentru a conveni în totul numaĭ cu David, cu tóte că'ĭ convin în óre-care privirĭ; și acéstă opiniune o primim noĭ. Așa noĭ admitem două înțelesurĭ literale în acéstă bucată, unul aplicabil luĭ David și posteritatea sa, altul la Is. Chr. adevĕratul Mesia trimis de D-dĕŭ.

Primul vers din cuvêntul luĭ D-dĕŭ convine luĭ David care era un om *tare* și care fu ales de D-dĕŭ din tótă națiunea, preferabil dintre atâția carii ar fi putut pretinde la regat. Dar Mesia este și maĭ mult un om *tare*, om puternic, om ajutat de D-dĕŭ, om ales de D-dĕŭ între toți ómeniĭ.

MEDITAȚIUNI

S'a scris, că pentru a axamina profețiile trebue a le înțelege. Acésta se pare contrar cu ceea ce se practică în privirea tuturor științelor și a tuturor cărților profane; căcĭ pentru a le înțelege trebue a le examina. Care este dar adevĕrul acesteĭ propositiunĭ; *pentru a examina profețiile, trebue a le înțelege?* Pentru că înainte de a examina cutare saŭ cutare profeție în particular, trebue a fi încredințat în general, că multe profețiĭ aŭ două sensurĭ, că ele represintă sub figurĭ, ceea ce trebue să se împlinéscă realminte și în totul în urmă. Avem spre exemplu în acest psalm 17 versurĭ, unde D-dĕŭ, prin gura profetuluĭ, declară că a ales pre David, ca să fie cel maĭ mare rege pre pĕmênt, că tronul sĕŭ va fi etern, că seminția sa va subsista totdĕuna etc. Dacă s'ar recunóște numaĭ un sens în bucata acésta,

ar putea ḍice cineva că profeţia este falsă: căcĭ tóte promisiunile acestea n'aŭ fost împlinite în privirea luĭ David considerat, ca un rege temporal; ele nu s'aŭ verificat nicĭ în neamul saŭ nicĭ în tronul sĕŭ, care aŭ perit de multe secole.

Cu tóte acestea însuşĭ D-ḍeŭ spune acéstă profeţie. Iudeul convine că şi el a privit totdéuna acest psalm, ca cuvênt a luĭ D-ḍeŭ. Găsesc de altmintrelea că aceste cuvinte sunt conforme cu ceea ce s'aŭ declarat în Evangelie, că Is. va şedea pe tronul părinteluĭ sĕŭ David, şi că el va guverna etern în casa luĭ Iacob. Intru cât este dovedit că Iudeul nu se amăgeşte privind acest psalm, ca cuvênt a luĭ D-ḍeŭ, şi întru cât este dovedit, că Evangelia este adevĕrată trebue şi sensul psalmuluĭ să nu se mărginéscă la persóna luĭ David. Iudeul carele vede aicĭ pre acest rege, şi care vede tronul sĕŭ temporal distrus, se contraḍice privind de altmintrelea acest psalm ca conţinênd cuvêntul luĭ D-ḍeŭ; căcĭ urméză că psalmul enunţă falşităţĭ; ceea ce nu se póte ḍice, nicĭ gândi de D-ḍeŭ. Şi iată cum Iudeul prevenit, că nu este de cât un sens în profeţiĭ, nu póte examina acésta, fără a cădea în eróre. Pe când creştinul bine încredinţaţĭ, că multe profeţiĭ aŭ două sensurĭ, intră în examenul aceştia şi descopere, sub scórţa literelĭ, făgăduinţele, care aŭ fost împlinite nu în persóna luĭ David, dar în cea a luĭ Is. Chr. Nu este necesar ca să se atribue două sensurĭ la tóte profeţiile; sunt multe care nu aŭ de cât unul; dar când cineva este sigur, că sunt multe unde sunt conţiunute două sensurĭ, prin examenul ce se face cu deaměruntul cutărel saŭ cutărel profeţiĭ, se descoper acele ce în adevĕr aŭ două sensurĭ: şi ast-fel, încă o dată, pentru a examina profeţiile, trebue a le înţelege

VERSURILE 20, 21.

Aflat-am pre David sluga mea, cu unt-de-lemn sfânt al meŭ l'am pus pre el. Pentru că mâna mea va ajuta luĭ şi braţul meŭ va întări pre dênsul.

Ebreul ḍice la versul 21, mâna mea va fi stabilită saŭ sprijinită asupra luĭ: expresiune maĭ forte, dar care intră în acest sens *mâna mea va ajuta luĭ*. Ebreul ḍice *ungerea sfinţenieĭ mele* ceea ce este tot-una cu *ungerea sfântă a mea*. Septuaginta Vaticanuluĭ

ḑice l'am consacrat în mila mea sfântă ἐλέει în loc de ἔλεῳ este o greşală. Vulgata urméză ediţiile de Alda şi Compluta care aŭ ἐλαίῳ.

Acestă expresiune: aflat-am pre David etc., nu însémnă nicĭ întêmplare nicĭ cântare din partea luĭ D ḑeŭ; ea însémnă, că D-ḑeŭ a ales pre cine'ĭ place, şi că dispune ast-fel de împrejurărĭ, că alegerea sa este prea înţeléptă. Aceste versurĭ convin luĭ David, care fu ales de D-ḑeŭ, sfinţit rege, şi ajutat puternic de Cer; dar ele convin mult maĭ perfect luĭ Mesia, care trebuea să fie şi care este Christos prin excelenţă.

MEDITAŢIUNI

Mesia a fost anunţat nu numaĭ sub figura luĭ David, dar şi sub numele acestuĭ principe. Voiŭ înălţa, ḑice Domnul prin gura luĭ Ezechil, un singur păstor, şi acesta va fi servitorul meŭ David. Şi în altă parte: Servitorul meŭ David va fi regele şi păstorul tuturor. Ezechil a făcut acéstă profeţie cu 400 de anĭ după David; el a declarat că acest David va fi rege şi păstor.

Când Zorovavel, saŭ orĭ-care alt rege al Sinagogiĭ, ar fi putut fi numit păstor din causa funcţiuneĭ sale, nicĭ unul n'ar fi avut numele de rege până la Aristovul şi fiiĭ sĕĭ, carĭ nu eraŭ din casa luĭ David, şi care fu detronat de Ierod-Idumeul şi usurpătorul. Este decĭ necesar ca acest David rege şi păstor, profetizat de Ezechil să fie Iis. Chr., care era din casa luĭ David, care se mărturisi a fi *Împăratul Iudeilor* în faţa luĭ Pilat, şi care 'şĭ ḑicea *păstorul cel bun*; numaĭ în el a putut să se împlinéscă cuvintele profetuluĭ.

Tot despre el s'a vorbit şi în aceste versurĭ ale psalmuluĭ, nu exclusiv de David, dar într'un sens maĭ sublim de cât acel ce convine acestuĭ principe. Samuel sfinţi rege pre David, dar cu unt-de-lemn comun, şi care nu póte fi numit *ungerea Domnuluĭ*, de cât numaĭ pentru că Domnul a ordonat acéstă ceremonie. Mesia primi ungere din sfinţenia luĭ D-ḑeŭ chiar, după expresiunea profetuluĭ. De dênsul ḑice David; Unsu-te-aŭ pre tine D-ḑeule, D-ḑeul tĕŭ, cu untul-de-lemn al veseliceĭ maĭ mult de cât pre părtaşiĭ tĕĭ.

Când vĕḑură Iudeiĭ sceptrul în mâinele unuĭ strĕin, eĭ trebuiră să ḑică: Vom vedea arătându-se curênd noul David, care va fi regele şi păstorul nostru, care va fi con-

sacrat prin ungerea luĭ D-ḑeŭ chiar; și când Iis. apăru învestit cu puterea minunilor, vorbind de împărăția sa, hotărând ca tóte popórele să fie admise, apropiindu-și tot ce profețiile scrisese despre Mesia și Biserica Sa, națiunea întrégă trebuea să recunóscă în acest *David regele și păstorul* pre Mesia promis și consacrat prin mâna luĭ D-ḑeŭ. Iată cum trebuia să se foloséscă de cuvintele profeților și în special de acest psalm. Iată cum servesc a dovedi religiunea profețiile, care aŭ douĕ sensurĭ.

Mărturisind că cel dintâiŭ se rapórtă la evenimentele întêmplate sub synagogă, se descoperă în întinderea expresiunilor și în ceea ce rĕmâne a se împlini din promisiunĭ, necesitatea de a admite alte evenimente, care de sigur sunt acele din timpul luĭ Mesia și ale Bisericeĭ întemeiată de el. St. Pavel ḑice fórte bine, că profețiile nu sunt pentru necredincioșĭ, dar pentru aceĭ, carĭ cred; și causa este lămurită. Necredincioșiĭ n'aŭ depositul sfintelor scripturĭ pe când credincioșiĭ cred, că D-ḑeŭ-Sfântul-Duch a grăit prin proorocĭ. Nu rĕmâne de cât a desfășura acestor credincioșĭ sensul acestor profețiĭ, de cât a distinge pre acele ce aŭ numaĭ un înțeles de acele ce aŭ două; și unele și altele sunt destul de lămurite, pentru a convinge spirite, care nu caută de cât adevĕrul.

VERSURILE 22, 23

Nu se va folosi vrăjmașul întru el; și fiul fără-de-lege nu va adăoga a'i face luĭ rĕŭ. Și voiŭ tăia de la fața luĭ pre vrăjmașiĭ luĭ și pre ceĭ ce-l urăsc pre el îi voiŭ înfrânge.

Aceste profețiĭ se verifică până la óre-care punct și în persóna luĭ David, el fu rĕsboinic, el bătu de multe orĭ pre inimic; dar victoriile sale comparate cu acele ale luĭ Mesia nu sunt de cât o umbră față cu realitatea; acest principe avu însușĭ nenorocirea de a perde în luptele cele maĭ periculóse; el devine adulter și homucid și acéstă cădere întuneca fórte amar regatul sĕŭ.

Ebreul ḑice: inimicul nu'l va amăgi și fiul nedreptățiĭ nu'l va supĕra. Voiŭ zdrobi cu presența sa pre inimiciĭ sĕĭ, și voiŭ lovi pre aceĭ ce'l urăsc. Este póte maĭ multă energie în textul acesta; dar și versiunile nóstre daŭ sensul.

MEDITAȚIUNI

Inimicii lui Iis. Chr., s'aŭ silit fórte mult a vătăma persóna sa și a distruge lucrarea sa; ce s'aŭ întêmplat, eĭ însuși aŭ fost zdrobiți, învinși și fugăriți. Prin eveniment trebue să judecăm de planul religiunii, de lucrările lui Iis. Chr., și ale apostolilor sĕĭ. In timpul vieței sale Iis. Chr., a fost prada furiilor rĕutățiĭ și a ureĭ, el a terminat cariera sa prin supliciul cel maĭ urîcios; dar a eșit triumfător din mormênt și a mers să șadă de-a drépta Părinteluĭ sĕŭ. In timp de maĭ mult de treĭ secole creștinismul era înclinat spre ruină; el a întêmpinat pre toți persecutorii și a vĕdut dispărênd tóte comploturile formate contra luĭ. Până la sfârșitul vĕculuĭ, drepții vor fi expuși la tóte vijeliile lumiĭ și ale Iaduluĭ, dar în fine toți adversariĭ vor fi împrăștiați.

Trebue ca ceea ce s'a întêmplat luĭ Is. Chr. să se întêmple și discipulilor și amicilor sĕĭ: să încépă prin necazurĭ și să finească prin glorie. Lumea e o cale cu totul diferită, ea începe prin plăcerĭ și sfârșește prin blestem. Demonul de asemenea începe să ne ispitéscă, să ne tulbure, și sfârșește prin necazul ce are, că nu póte să ne peardă, dacă ne ținem tare de Iis. Chr.

VERSUL 24.

Și adevĕrul meŭ și mila mea cu dênsul, și întru numele meŭ se va înălța cornul luĭ.

Textul și versiunile se acordă perfect. Sensul Profetuluĭ, saŭ maĭ bine cuvêntul luĭ D-dĕŭ anunțat de Profetul este lămurit. D-dĕŭ promite luĭ David de a fi credincios către dênsul și a'l încărca de bine-facerĭ; căcĭ *mila* aicĭ este tot una cu *bunătatea*. Acéstă promisiune este cu mult maĭ sensibilă și maĭ întinsă în Mesia. Adevĕrul luĭ D-dĕŭ totdéuna a fost cu el, pentru că el era *adevĕrul*, și bunătatea divină aŭ încărcat de bine-facerĭ umanitatea sfântă a luĭ Iis. Chr. ce și-o luase acest Mesia fiul luĭ D-dĕŭ. Mesia a fost mijlocul prin care a trecut până la noĭ mila și adevĕrul luĭ D-dĕŭ.

Dar dacă David a fost învestit cu glorie pentru că a pus încrederea sa întru numele Domnuluĭ, acésta nu era de cât o rază prea slabă din strălucirea, ce Mesia a rĕspândit în cer și pre pământ. El a glorificat numele Domnuluĭ și numele acestuĭ Mesia a devenit însuși obiect de adorațiune îngerilor, ómenilor și chiar puterilor infernale.

MEDITAȚIUNI

N'avem trebuință de cât de două lucruri, de *adevĕr* și de *mila* luĭ D-ḑeŭ; dacă se întêmplă să greșim de *mila sa*, și de *adevĕrul sĕŭ* ca să nu greșim. Noĭ suntem orbĭ și numaĭ adevĕrul luĭ D-ḑeŭ póte să ne lumineze; suntem pĕcătoșĭ și numaĭ milostivirea luĭ ne póte îndrepta. Lumea n'are nicĭ adevĕr, nicĭ milă; ea este falșă și rea, caută a amăgi și nu iartă. Iis. Chr. a venit să aducă mila și adevĕrul, întru el s'aŭ *întêmpinat*, cum ḑice aiurea Profetul nostru, și tóte căile sale sunt *adevĕr și milă* cum se exprimă în altă parte.

Dacă luăm adevĕrul luĭ D-ḑeŭ în loc de fidelitatea sa în privirea promisiunilor, se găsește încă în gradul cel maĭ înalt în Iis. Chr. să fim siguri că el va da tot ceea ce aŭ promis. de asemenea va rĕsplăti, cum a declarat.

Dacă se ia *mila* în loc de *bunătatea* sa este de ajuns a privi la Iis. Chr. și a vedea, că el nu a voit de cât să facă bine ómenilor, și că întru el tóte bunurile ni s'a dat, cum ḑice Apostolul.

VERSUL 25.

Și voiŭ pune în mare mâna luĭ și în rîurĭ drépta luĭ.

Se pare că prin *mână* trebue a înțelege *stânga*, pentru că este în opoșiție cu drépta care este în acelaș vers. Aceĭ cariĭ aplică acest vers luĭ David, ḑic că puterea sa se întindea de la Marea până la Eufrat, și că acésta ajunge pentru a rĕspunde la expresiunile profetuluĭ. Totuși textul și versiunile nu ḑic. Voiŭ întinde mâna sa până la marea și drépta sa până la rîŭ. Dar, întinde-voiŭ mâna luĭ preste marea și preste *rîurĭ* drépta luĭ, la plural; ceea ce însémnă o dominațiune pre mare chiar și pre riurĭ indefinit. Dar nicĭo-dată n'a aparținut luĭ David un asemenaa imperiŭ, nicĭ chiar luĭ Solomon Acésta avea flote pe mare dar și regele Hiram avea și nu se póte ḑice pentru aceea, că Solomon și Hiram aŭ fost stăpânĭ pe mare. Eĭ nu eraŭ de cât niște negustorĭ, cariĭ navigaŭ pentru comerciul lor.

Orĭ-cum ar fi, dacă versul acesta póte conveni luĭ David, el este mult maĭ aplicabil luĭ Mesia, care în adevĕr a întins dominațiunea sa peste tóte mările, care înconjură globul nostru, și preste tóte rîurile, care curg pe suprafața pământuluĭ. El a avut și are

încă discipolĭ pretutindenea. Zaharia, într'o profeţie care nu priveşte de cât pre acest Mesia, ḑice că el va vesti pacea la neamurĭ, şi că va domina de la o mare la alta şi de la rîurĭ până la marginile pământuluĭ. Acésta este ca o explicaţie a versuluĭ ce'l examinăm

MEDITAŢIUNI

Pentru a explica profeţiile, care aŭ douĕ sensurĭ trebue a se servi de acele, care nu aŭ de cât unul. Cel din urmă presintă evenimentele în tótă întinderea lor, pe când cele d'întâiŭ sunt conţinute în marginĭ maĭ strînse, pentru că ele daŭ o figură care nu are tóte caracterele lucruluĭ figurat. Profetul Zacharia vorbeşte evident de Mesia, pentru că acel despre care descrie, că puterea luĭ trebuia să se întindă preste tot pământul, este acelaş pe care 'l represintă *călare pe asină*; eveniment care nu priveşte de cât pre Mesia şi care nu s'a împlinit de cât în Iis. Chr. Acest cuvênt n'are de cât un sens şi nu se póte să'l respingă. In psalmul nostru D-ḑeŭ anunţă prin gura Profetuluĭ sĕŭ, că D-ḑeŭ va întinde puterea sa preste mare şi preste rîurĭ. Acésta póte să convie întru cât-va cu acest principe dar nu perfect şi în totul dacă se ţine cine-va de expresiunile litereĭ. Pentru a justifica tótă întinderea acesteĭ litere, trebue deci a admite un alt sens, şi a vedea în acéstă parte un alt rege; dar Zaharia ne presintă unul, care trebue să stăpânéscă de la o mare la alta şi de la rîurĭ până la marginile pământuluĭ şi acest rege este Mesia; prin urmare în psalmul nostru, pe lângă David trebue să se vaḑă şi Mesia maĭ perfect de cât David. Iată un chip fórte scurt şi prea sigur de a descoperi douĕ sensurĭ conţinute într'o profeţie. Sunt încă şi altele, căcĭ acest subiect aşa de important pentru religiune este bogat în doveḑĭ.

VERSUL 26.

Acela mĕ va chema pre mine: Tatăl meŭ eştĭ tu, Dumneḑeul meŭ şi sprijinitorul mântuireĭ mele.

Ebreul ḑice; stânca mântuireĭ mele; acéstă expresiune de stâncă se găseşte maĭ totdéuna în text, pentru ca să arate puternica protecţie a luĭ D-ḑeŭ.

Iată un cuvênt prea caracteristic şi prea întins, acela care îĭ

este obiectul, va îndrăsni a ḑice cu confienţă invocând pre Domnul: *Tu eştĭ părintele meŭ, tu eştĭ D-ḑeul meŭ, tu eştĭ sprijinitorul meŭ*, numaĭ de la tine aştept mântuirea mea, saŭ isbăvirea mea, fericirea mea. D-ḑeŭ care vorbeşte aicĭ, se pare că ḑice aceste lucrurĭ de David, pentru că este urmarea promisiunilor făcute luĭ David. Văd că David a ḑis adese-orĭ invocând pre Domnul: Tu eştĭ D-ḑeul meŭ. sprijinul meŭ, mântuirea mea. dar nu găsesc nicĭ într'o parte ca să 'i-se fi ḑis: Tu eştĭ Tatăl meŭ. El ar fi putut să se servéscă de acéstă expresiune tot aşa de bine ca şi Isaia care a ḑis luĭ Dumneḑeŭ: O! Dómne, tu eştĭ părintele meŭ, totuşĭ este un mod de vorbire maĭ puţin de cât acesta: *Tatăl meŭ eştĭ tu*, căcĭ un particular care ar ḑice regeluĭ sĕŭ: Tu eştĭ părintele meŭ, ar mărturisi un sentiment pe care l'ar putea avea tot poporul pentru acelaş rege: *Tu eştĭ părintele nostru*. Dar David nici-o-dată n'a vorbit ast-fel luĭ D-ḑeŭ, nu sunt doveḑĭ despre acésta în tótă Scriptura. Ce vom încheea? că aceste patru cuvinte convin numaĭ luĭ Mesia, numaĭ luĭ Is Chr., adevĕratul fiŭ al luĭ D-ḑeŭ; de asemenea acest mântuitor al lumiĭ, ḑicea de-o-dată că D-ḑeŭ era părintele sĕŭ, el ḑicea luĭ D-ḑeŭ invocându-l: *Părintele meŭ*. Prin aceea el arăta că era în adevĕr D-ḑeŭ, şi Iudeiĭ se profitară de acésta, pentru a'l acusa; eĭ pricepeaŭ că chema pre D-ḑeŭ *părintele sĕŭ*, şi numindu-se fiul luĭ D-ḑeŭ, îşĭ ḑicea D-ḑeŭ. Is. Chr. a ḑis iarăşĭ vorbind părinteluĭ sĕŭ *D-ḑeul meŭ*, pentru că în adevĕr era om. In acéstă calitate, el aştéptă de la D-ḑeŭ *mântuirea sa*, adică învierea corpuluĭ sĕŭ, şi starea gloriósă la care a fost înălţat. Dar în cele treĭ părţĭ care compun acest vers, sunt douĕ care convin luĭ David şi luĭ Mesia; este însă una şi acésta este cea d'intâiŭ, care nu convine de cât numaĭ luĭ Mesia, pentru că David n'a numit nicĭ-o-dată pre D-ḑeŭ *părintele sĕŭ*. El nu a împlinit acéstă parte a profeţieĭ şi numaĭ Mesia a împlinit-o perfect.

MEDITAŢIUNI

O nouă manieră de a judeca profeţiile care aŭ douĕ sensurĭ. In totalul lor ele convin cu unul din evenimente, şi tot în total luate nu convin cu altul. Aicĭ de exemplu, acest vers al psalmuluĭ convine în totul luĭ Is. Chr., şi nu convine luĭ David, de cât în douĕ din aceste părţĭ. Iudeiĭ, carĭĭ aŭ citit acest psalm după mórtea luĭ David, ar fi trebuit să ḑică: David n'a împlinit tóte părţile cuvêntuluĭ acestuia, trebue dar să aşteptăm o altă persónă, saŭ maĭ bine un alt D-ḑeŭ. *Tatăl meŭ eştĭ tu*. Nimenea din némul luĭ David nu s'a folosit de acéstă expresiune până la Is. Chr. Trebue dar ca Is. Chr. să fie Davidul anunţat în psalm şi acéstă parte a psalmuluĭ are douĕ sensurĭ, pentru că are douĕ obiecte.

VERSUL 27.

Şi eŭ întâiŭ născut voiŭ pune pre dênsul înalt mai mult decât împăraţiĭ pământuluĭ.

S'ar putea ḑice, că David a fost stabilit de D-ḑeŭ în calitate de *prim-născut*, orĭ pentru că D-ḑeŭ avu o bunătate particulară pentru el, orĭ pentru că el a fost preferat tuturor fraţilor pentru ca să guverneze pre poporul luĭ D-ḑeŭ, saŭ pentru că luĭ şi seminţieĭ sale s'aŭ încredinţat promisiunile despre Mesia, dar cum a fost el maĭ presus de toţĭ *regiĭ pământuluĭ?* Ebreul se serveşte aicĭ de cuvêntul care rĕspunde luĭ Altissimus (עליון), care este unul din numele luĭ D-ḑeŭ. De sigur, David nu întrecu în putere, în bogăţie, în consideraţiune cele-l'alte monarhiĭ ale pământuluĭ. Dar acéstă profeţie se împlini perfect în Is. Chr. a căruia glorie întrece pre a tuturor puternicilor lumiĭ. El este iarăşĭ închipuit cel maĭ înalt, *cel întâiŭ născut al luĭ D-ḑeŭ*, saŭ vorbind de naşterea sa cea maĭ 'nainte de vecĭ, saŭ pentru că omenirea sa a avut tóte privilegiile primogenitureĭ. Is. Chr. a fost cel întâiŭ născut din morţĭ prin învierea sa anterióră celor-l'alţĭ ómenĭ; el a fost cel întâiŭ moştenitor al luĭ D-ḑeŭ şi prin el aŭ ómeniĭ nădeḑde de a poseda moştenirea ceréscă; el a fost pus judecător peste ceĭ viĭ şi preste ceĭ morţĭ, capul celor aleşĭ, fundatorul unuĭ popor noŭ, unicul mire al Bisericeĭ, preot etern şi singur demn de a aduce luĭ D-ḑeŭ un sacrificiŭ perfect.

Iată şi în acest vers o profeţie cu douĕ înţelesurĭ: în prima parte, ea priveşte puţin pre David, şi a doua nu'ĭ póte conveni. Când ḑic că prima parte priveşte întru cât-va pre David, înţeleg că i se póte atribui câte-va trăsurĭ din aceea ce Scriptura numeşte *primul-născut*, cu tóte că se póte nega absolut acest raport, căcĭ nu se găseşte de cât douĕ exemple în scriptură, unde titlul de *prim-născut* să fie dat în sensul metaforic (Exod. 4, 22 şi Ierem. 31, 9), şi în aceste douĕ părţĭ este vorba de un popor, de Israil în cel d'întâiŭ, şi de Efraim în al doilea. Pretutindenea aiurea s'a ḑis *prim-născut* în sensul propriŭ de aceĭ cariĭ vin în lume ceĭ d'întâiŭ, şi acest termen nu înseamnă ceea ce ḑice aicĭ psalmul nostru. Tot acest termen nu se întrebuinţéză într'acest sens metaforic vorbind de un singur om. Dar se ḑice de Înţelepciunea Eternă (Ecl. 24, 5), se ḑice în noul Testament de Is. Chr. şi numaĭ de el, de unde se póte încheea cu drept cuvênt, că în psalmul nostru acest termen nu convine de cât luĭ şi nu luĭ David.

Numesc aicĭ sensul metaforic, sensul care exclude generaţiunea comună şi naturală; căcĭ aplicat la Iis. Chr. termenul de prim-născut este prea propriŭ, cu tóte că în altă privire s'ar putea lua pentru a exprima pre acel dintre fiĭ, care vine maĭ întâiŭ în lume.

MEDITAȚIUNI

Iis. Chr. este primul născut în raport cu tóte creaturile, pentru că înainte de tótă eternitatea și înainte de a exista orĭ-ce creatură, el s'a născut din Tatăl sĕŭ. El s'a ḑis primul născut și nu *primul-creat*, cum s'ar exprima Scriptura, dacă Iis. Chr. n'ar fi consubstanțial cu Părintele sĕŭ. Iis. Chr. este primul născut între frați, pentru că înainte de el nicĭ-unul n'a fost Fiul luĭ D-ḑeŭ, și pentru că în el și din causa luĭ noĭ suntem toțĭ numițĭ fiiĭ luĭ D-ḑeŭ, dacă cu tóte acestea noĭ suntem conformĭ cu acest divin model. Iis. Chr. este primul-născut între morțĭ, pentru că el a înviat cel întâiŭ, ca să nu maĭ móră, și că ne-a dat drept la învierea viitóre. Este de însemnat că Sf. Apostol Ión face ca și profetul în versul ce'l explicăm, că el unește calitatea de cap al regilor pământuluĭ cu acea de primul-născut. Dacă după Sf. Ión aceste douĕ calităților nu se reuniră de cât în Iis. Chr. nu trebue să recunóștem că acel căruia profetul dă titlul de *prim-născut*, de superior tuturor regilor pământuluĭ, este iarăș Iis. Chr? Iis. Chr. este primul-născut ca D-ḑeŭ, pentru că este născut din tótă eternitatea, și maĭ 'nainte de a exista vre-o creatură; el este primul-născut ca om, pentru că unindu-se ipostatic cu Cuvêntul el este cel maĭ înălțat în dignitate printre ómenĭ, pentru că nicĭ-un om nu póte aspira la un rang așa de sublim ca el.

VERSURILE 28, 29.

În véc voiŭ păzi luĭ mila mea și așeḑĕmêntul de lege al meŭ credincios luĭ. Și voiŭ pune în vécul véculuĭ seminția luĭ și scaunul luĭ ca ḑilele cerului.

Este de observat, că în acest frumos discurs, în formă de profeție, dat în numele Domnuluĭ, stilul este lămurit și acordul textuluĭ cu versiunile maĭ perfect. De exemplu aicĭ nu este nicĭ-o diferință; fără numaĭ cuvêntul *Testament*, substituit în loc de *legătură*, care este în text. Este cu neputință a aplica aceste douĕ versurĭ luĭ David. Persóna sa a încercat milostivirea luĭ D-ḑeŭ; alianța a subsistat cu regiĭ descendenții sĕĭ în timp de câte-va secole; némul acestuĭ principe s'a perpetuat până la Iis. Chr. Dar maĭ aprópe de douĕ miĭ de anĭ legea nu subsista de cât în sensul spiritual, cu fiiĭ luĭ D-ḑeŭ și aĭ bisericeĭ toțĭ adoptațĭ în Iis. Chr. In fine tronul temporal a luĭ David a fost distrus, și nu maĭ rĕmâne urme. Știŭ

că în Scriptură termenul de eternitate, de veciĭ-vecilor, din ném în ném, nu însémnă câte o dată de cât un lung șir de anĭ, și nu eternitatea absolută saŭ durata lumiĭ. Dar în acéstă profeție nu se póte a le modifica ast-fel; pe lângă că se citește că tronul luĭ David va subsista cât cerul, și maĭ jos, ca sórele și luna. D-ḑeŭ promite a conserva némul acestuĭ principe și împărăția sa, cu tóte fărădelegile poporuluĭ sĕŭ. El se jură că nu va călca alianța și că va păzi exact făgăduințele sale. De sigur D-ḑeŭ trebue să aibă în considerație acéstă sĕmînță, acest scaun, acest așeḑământ, aceste promisiunĭ în raport cu un ordin de lucrurĭ cu totul altul, ca acel al uneĭ stărĭ temporale, pentru că noĭ nu maĭ vedem nicĭ una din trăsurile acesteĭ stărĭ, și că tot ceea ce se rapórtă la David ca principe temporal este distrus, ca și imperiile vechĭ a căror nume a rĕmas numaĭ în istorie. Așa dar în Fiul luĭ David în Chr. s'a perpetuat promisiunile și vor continua până la sfîrșitul lumiĭ, și se vor împlini în totul în eternitate.

MEDITAȚIUNI

Nu este vre-o cugetare maĭ mare și maĭ atingĕtóre pentru un creștin, de cât acésta: Sunt al unuĭ rege etern, sunt într'un stat fără sfîrșit. Mórtea va face din mine ceea ce a făcut din David și descendențiĭ sĕĭ, ea va pune corpul meŭ în obscuritatea mormêntuluĭ; dar acésta nu va împedica sufletul meŭ, să fie moștenitor făgăduințelor; acest corp condemnat a se preface în praf și cenușă, va fi admis iarăși într'o împărăție, ceea ce are să subsiste totdéuna. Împăratul, care ține acest sceptru nemuritor, 'mĭ-a pregătit calea, și el adună împrejurul tronuluĭ sĕŭ pre toțiĭ supușiĭ sĕĭ credincioșĭ. Iată starea și destinațiunea mea. Câte urmărĭ de aicĭ pentru purtarea vieței mele! Consider ceea ce face un curtisan pentru un principe de la carele a primit totul; câte îngrijirĭ, câte silințĭ, ce de serviciĭ! El sacrifică liniștea sa, înclinațiunile sale, sănătatea, viéța sa, pentru a se arăta credincios saŭ recunoscĕtor. Dar acéstă imagină este prea slabă. Curtisanul se achită către bine-făcĕtorul sĕŭ prin datoriĭ exterióre, pentru că el n'a primit de cât darurĭ temporale și trecĕtóre. Ce 'mĭ-a dat, ce 'mĭ-a promis acel care va guverna în véc în casa luĭ Iacob? N'am nicĭ destule cunoștințĭ, nicĭ destule sentimente pentru a'l explica; lipirea mea la serviciul sĕŭ, trebue să fie decĭ de un ordin superior îndatoririlor ce se fac pentru ceĭ marĭ. Acest subiect este nesfîrșit; trebue să meditez în tóte ḑilele vieței mele

asupra calităţiĭ ce am, de membru al împărăţieĭ luĭ Iis. Chr. şi tóte acţiunile mele, tóte afecţiunile mele trebue să tindă a împlini datoriile unuĭ titlu aşa de august, titlu a căruĭ drepturĭ sunt infinite pentru timp şi eternitate.

VERSURILE 30, 31, 32.

De vor lăsa fiiĭ luĭ legea mea, şi după judecăţile mele nu vor umbla. De vor spurca dreptăţile mele şi poruncile mele de nu le vor păzi. Certa-voiŭ cu toiag fără-de-legile lor şi cu bătăĭ strâmbătăţile lor.

In aceste versurĭ se manifestă înţelepciunea luĭ D-ḑeŭ şi bunătatea sa. S'ar putea îndoi de plinirea făgăduinţelor făcute luĭ David şi seminţieĭ sale, dacă s'ar întîmpla ca descendenţiĭ sĕĭ să se depărteze de la voinţa Domnuluĭ; şi în adevĕr că acésta s'a şi întêmplat îndată după mórtea acestuĭ principe. Domnul previne decĭ obiecţiunea şi declară care va fi purtarea sa în cas de asemenea abaterĭ; el va cerceta pre aceştĭ fiĭ aĭ luĭ David cu pedepse, iĭ va lovi ca să 'şĭ aducă aminte de sine. Acéstă *vérgă*, de care vorbeşte profetul însémnă o corecţiune părintéscă, şi nu o pedépsă fără de milă. Ast-fel D-ḑeŭ mărturiseşte bunătatea sa prin declaraţiunea acésta, şi dovada acesteĭ bunătăţĭ se desfăşură din ce în ce maĭ mult în versurile următóre.

De asemenea el arată înţelepciunea sa, făcênd cunoscut, că sciinţa ce o are de viitor, nu impune necesitate acestor descendenţĭ aĭ luĭ David. El prevedea de sigur revoltele lor, abaterilor lor; dar el vorbeşte în stil condiţional, pentru a arăta că acest popor nu se va rătăci nicĭ-odată de cât prin greşala luĭ şi că nicĭ-o-dată nu se va putea imputa fără-de-legile sale celuĭ Prea Inalt.

Acéstă profeţie priveşte cu deosebire posteritatea temporală a luĭ David, adică, pre poporul Iudeŭ, care se îndepărta adesea-orĭ de la legea luĭ D-ḑeŭ, şi care fu pedepsit cu calamităţĭ propriĭ a'l face să se căiască. Tótă istoria regilor şi tóte cărţile profeţilor fac menţiune de aceste pedepse.

Dar acéstă profeţie nu este streină posterităţiĭ spirituale a luĭ David, adică poporuluĭ guvernat de Mesia, adevĕratul fiŭ şi moştenitor al tronuluĭ luĭ David. D-ḑeŭ cercetéză prin pedepse pre fiiĭ luĭ Iis. Chr. şi aĭ Bisericeĭ. Tot ceea ce li se întêmplă în viéţa acésta, 'ĭ înştiinţéză a se privi totdéuna ca vinovaţĭ înaintea Domnuluĭ. El este un părinte carele iĭ bate pentru ca să 'ĭ facă maĭ blânḑi şi maĭ umiliţĭ. Dar şi în privirea unora şi a altora, ar fi o greşală de a crede, că eĭ se vor aştepta numaĭ la pedepse temporale de vor stărui până la mórte în revolta contra legeĭ luĭ D-ḑeŭ. Find-că împărăţia luĭ D-ḑeŭ trebue să fie eternă, şi supuşiĭ acesteĭ împărăţiĭ vor trebui să rĕmână credincioşĭ voinţelor luĭ D-ḑeŭ, aceĭ carĭĭ 'şĭ vor termina cariera lor în nesupunere, trebue să se aştepte

la pedepse eterne de la D-ḍeŭ; și iată pentru Iudeiĭ, carii precedaŭ timpurile luĭ Mesia; eĭ așteptaŭ pre acest moștenitor al tronuluĭ luĭ David, și până ce veni eĭ eraŭ destul de convinșĭ, că D-ḍeŭ nu va privi fie în timp fie în eternitate, ca adevĕrat supuși aĭ împărăției luĭ David, de cât aceĭ carĭ vor păzi cu statornicie legea sa; că ast-fel aceĭ carĭ ar muri în nesupunere la acéstă sfântă lege, vor fi excluși pentru totdéuna din acéstă împărăție cerească, figurată prin regatul luĭ David. Cât despre timpul carele a urmat venirea luĭ Mesia, lucrul este și maĭ lămurit încă: Impărăția luĭ David devenind curat spirituală sub guvernământul luĭ Mesia, este evident că fără supunerea la legile acestuĭ rege adevĕrat D-ḍeŭ și om, nu póte intra în locuința eternă unde guvernă el și va guverna fără sfârșit cum s'a descoperit în Evangelie.

MEDITAȚIUNI

D-ḍeŭ a pedepsit din când în când pe Iudeiĭ îndărătnicĭ dar totdéuna ca părinte; el îĭ pedepsește încă prin lunga robie în care gem maĭ de douĕ miĭ de anĭ, și acéstă este încă o pedépsă milostivă pentru toțĭ particulariĭ acesteĭ națiunĭ; căcĭ dacă ar voi să deschidă ochiĭ la adevĕrul care 'ĭ luminéză, D-ḍeŭ 'ĭ-ar admite în alianța sa ca și pre némurĭ. Ceea ce amăgește pre acest popor, este credința, că D-ḍeŭ va stabili națiunea lor în țara stăpânită de eĭ odată și că legea dată de Moisi trebue încă să subsiste. D-ḍeŭ a declarat contrariul: și numaĭ predicerea luĭ Iis. Chr. despre dărîmarea Ierusalimuluĭ, predicere așa de arătat împlinită ar trebui să desamăgéscă pre acești ómenĭ așa de îndărătnicĭ în prejudițiile lor.

Ce li se va întêmpla dar? saŭ maĭ bine ce li se întêmplă în tóte ḍilele? Eĭ se perd pentru totdéuna și D-ḍeŭ transformă pedépsa părintéscă în pedépsa eternă.

Creștiniĭ carĭ nu se folosesc de nenorocirile, ce nu lipsesc în viéța acésta, sunt ca și Iudeiĭ. Eĭ se scólă asupra Domnuluĭ; și sufer fără folos, fără speranță de a îndrepta prin acelea greșalele lor, pentru că nu reintră în căile dreptățiĭ; și ajung ast-fel la sfârșitul viețeĭ lor unde nu găsesc de cât un D-ḍeŭ iritat și rĕsbunător. Numaĭ sfințiĭ judecă și sunt cu luare aminte la regulele uneĭ conduite înțelepte; eĭ sufer și se folosesc de suferințele lor pentru expiațiunea pĕcatelor. La ḍiua cea maĭ de pe urmă a lor, suferințele numaĭ există, și trec în acea împărăție unde nu este nicĭ durere, nicĭ întristare, nicĭ suspin, și unde se laudă în véc mila Domnuluĭ.

VERSURILE 33, 34.

Iar mila mea nu voiŭ risipi de la dênșiĭ, nicĭ voiŭ face strâmbătate întru adevĕrul meŭ. Nicĭ voiŭ spurca aședĕmêntul meŭ; și cele ce ĭes prin buzele mele nu le voiŭ defăima.

Ebreul dice în versul 33: *nu voiŭ minți întru adevĕrul meŭ*; ca și cum ar dice: eŭ care sunt însuși adevĕrul, nu pot să mințesc. Expresiunea celor LXX este οὐδὲ μὴ ἀδικήσω, cu care coincide expresiunea *non nocebo*, ce o întrebuințéză Vulgata; în fond este acelaș sens ca și în text. D-dĕŭ n'ar putea vătăma adevĕrul sĕŭ fără a minți.

Trebue a observa în acest sens forma verbuluĭ *dispergam*, care rĕspunde cu ebreul אַפֵּר *irritum faciam*, abolebo, destruam. D-dĕŭ declară prin aceea că el nu va distruge cu totul planul milostivireĭ ce l'a format în favórea luĭ David. După Sedechia, n'a maĭ fost rege în Iuda, saŭ cel puțin în timp de câte-va secole, deși autoritatea subsistă, de și națiunea se guvernă prin legile sale, de și avu totdéuna capĭ eșiți din acest popor. Acéstă întrerupere a titluluĭ de rege, era o parte din acea pedépsă părintéscă, de care s'a vorbit în versurile precedente; dar ea nu era de ajuns pentru a se crede că Domnul ar fi retras în totul mila sa de la David și seminția sa. Acéstă milă subsistă, și acéstă seminție se perpetuă până la Mesia, în care furĕ împlinite tóte promisiunile.

Versul 34 nu este de cât explicațiunea maĭ întinsă a versuluĭ 33 D-dĕŭ reamintește de alianța sa și asigură că va fi credincios, că ceea ce a făgăduit va împlini.

MEDITAȚIUNI

In Scriptură sunt promisiunĭ condiționale și făgăduințĭ absolute: cele d'întâiŭ sunt fără efect, dacă condițiunea nu este împlinită; dar cele de al douilea fiind independinte de orĭ-ce condițiune, totdéuna aŭ efectul anunțat de Domnul. D-dĕŭ promite luĭ David că tronul sĕŭ nu va fi nicĭ-o-dată distrus cu totul, că Mesia eșit din David 'l va ocupa odată și că va guverna peste tóte națiunile. Acésta s'a adeverit după literă în persóna luĭ Is. Chr., a căruia împărăție, adică, Biserica rĕspândită peste tot pământul, va fi până la sfârșitul vécurilor. D-dĕŭ promise luĭ David, că fiiĭ sĕĭ vor sta totdéuna pe tronul sĕŭ; dar vedem în psalmul 131, că promisiunea era condițională: *De vor păzi*, dice textul, *aședĕmêntul meŭ, și de vor fi credincioși legilor ce le voiŭ fi dat.* Cea maĭ mare parte din descendenții luĭ David nu împliniră acéstă condițiune. și pierdură acest tron cu multe

secole înainte de venirea luĭ Mesia. Trebue a explica ceĭ douĭ psalmĭ unul prin altul, și tóte dificultățile vor dispărea.

Tot asemenea trebue a judeca și de promisiunile ce le-a făcut Is. Chr., și pe care le-a răspândit Apostolĭi în numele sĕŭ. Biserica întrégă are promisiunĭ absolute. Orĭ-care ar fi scandalurile, schismele, lovirile inimicilor numeluĭ creștinesc; orĭ-cât de imens s'ar presupune numĕrul secolelor, saŭ a schimbărilor în Imperiĭ, Biserica va subsista, și va fi totdéuna recunoscută de mirésă a luĭ Is. Chr., dar promisiunile făcute fie-căruĭ credincios, în raport cu mântuirea, sunt condițională. Implinirea lor depinde de la supunerea la legile Domnuluĭ, de la credința lor la Doctrina evangelică. *De voești să aĭ viéță*, ḑice Domnul, *păzește poruncile.* In aceste promisiunĭ condițională sunt conținute și amenințările, căcĭ neîmplinind condițiunile, părăsește făgăduință, și se lipsește de bunurile ce conține ea.

Ceĭ maĭ de pe urmă regĭ din Iuda nu s'aŭ gândit asupra lor și fură detronațĭ. Partisanĭĭ lumiĭ, ómenĭĭ carĭĭ viețuesc după placul pasiunilor lor, nu se maĭ gândesc la greșalele lor, și *nu ajung la viéță.* In acéstă doctrină așa de lămurită și așa de simplă sunt conținute tóte datoriile creștinuluĭ; și tot ceea ce distinge pre sfinți de pĕcătoș, este că ceĭ d'întâiŭ sunt totdéuna atenți a împlini condițiunile alianțeĭ și că ceĭ de al douilea nicĭ nu'șĭ aduc aminte.

VERSURILE 35, 36, 37.

Oda'ă m'am jurat întru cel sfânt al meŭ, aŭ minți-voiŭ luĭ David? Semința luĭ în véc va rĕmânea, și scaunul luĭ ca sórele înaintea mea și ca luna săvârșită în véc, și martor în cer credincios.

In loc de douĕ versurĭ în Vulgata, sunt treĭ în ebreŭ și în grec, dar fără diferență de sens. Acéstă expresiune, *de nu mĕ ține de cuvênt cu David*, este un ebraism, care expune maniera cum se făcea jurămêntul în limba sfântă. Se mulțumea de-a ḑice pentru a nega: *De fac cu'are saŭ cutare lucru*, adică, *nu'l voiŭ face*; și pentru a afirma, *de nu fac cutare saŭ cutare lucru*, adică *'l voiŭ face.* Aicĭ D-ḑeŭ asigură că el a făgăduit cu jurămênt, care nu va fi nicĭ-o-dată falș saŭ revocat, că semința luĭ David va fi totdéuna; că tronul sĕŭ va fi înaintea luĭ D-ḑeŭ ca sórele, luna și mărturia pusă în cer, adică arcul pre care 'l numim *curcubeŭ.*

Acest arc pus în cer după deluviŭ este ca o garanție eternă

de promisiunea dată ómenilor pentru a'ĭ încredința contra uneĭ nouă inundațiunĭ generale. Este cu atât maĭ natural de a vedea aicĭ curcubeul, cu cât ebreul pune acéstă mărturie în *nourĭ*.

Ebreul nu are, *ca luna săvârșită*, ci *sicut luna stabiliétur*. Ceĭ LXX aŭ pus verbul la particip. Este puțină diferență pentru fondul sensuluĭ.

Sunt interpreți, cariĭ raportéză *martor credincios* la lună, pentru ca să dică, că acest tron al luĭ David va fi așa de durabil, ca luna, și că acéstă planetă se va presinta, ca o mărturie a promisiuneĭ divine. De și acéstă explicațiune dă un înțeles bun, totuși nu véd pentru ce să fie alésă luna pentru a garanta promisiunea luĭ D-dĕŭ, și nu sórele, care este principiul luminеĭ, care luminéză luna și care este tot așa de durabil ca și ea.

Se vede dar, că promisiunile ce se véd în aceste douĕ versurĭ sunt aceleași de care vorbește versul 29, dar aicĭ sunt învestite cu autoritatea irevocabilă a jurămêntuluĭ.

Observ ca un lucru de mare importanță, că D-dĕŭ, angajându-se a perpetua tronul luĭ David, nu dice numaĭ că semința sa va subsista în etern, dar că va fi înaintea sa ca *sórele, ca luna, ca curcubeul*. Aicĭ sunt douĕ înțelesurĭ: cel d'întâiŭ, că acest tron va fi înaintea Domnuluĭ, adică, că D-dĕŭ nu'l va pierde din vedere, că se va putea arăta distrus în ochiĭ ómenilor după Sedechia, dar că D-dĕŭ 'l va vedea totdéuna în raport cu Mesia, carele va fi regele tuturor vécurilor. Al douilea sens este, că tronul totdéuna present Domnuluĭ va strălnci ca sórele, luna și curcubeul, adică, că împărăția luĭ Mesia va fi totdéuna prea vĕdută și prea ușor de distins din tóte împărățiile cele-l'alte, adevĕr care se manifestă și se va arăta totdéuna în Biserică.

MEDITAȚIUNI

Fer. Augustin întrébă pentru ce s'a comparat împărăția luĭ Mesia cu durata sórelui și a luniĭ; 'mĭ pare că ar fi de ajuns de a o compara cu sórele care va subsista ca și luna? și fericitul dascal dă un rĕspuns întemeiat pe principiile credinței. Împărăția luĭ Iis. Chr., adevĕratul Mesia a luĭ D-dĕŭ, este Biserica, și acéstă Biserică este compusă din ómenĭ, cariĭ aŭ suflet și corp. Din partea sufletuluĭ eĭ pot fi comparați cu sórele, care nu primește nicĭ creștere, nicĭ micșorare, nicĭ schimbare; din partea corpuluĭ, eĭ se aséménă cu luna: căcĭ, precum acéstă planetă este supusă variațiunilor luminеĭ și mișcărilor, ast-fel corpurile nóstre se găsesc în diverse situațiunĭ, după etate, temperamente, evenimente; în fine se întórnă în pământ din carele aŭ fost luate, și staŭ acolo până în momentul învierĭĭ.

Biserica care nu este de cât societatea ómenilor credincioșĭ, póte dar să fie caracterisată prin sóre și lună. Ea va subsista ca sórele pentru că din ném în ném ea va procura sufletelor mijlóce de mântuire, care'ĭ vor face să lucéscă într'o ḑi ca atâția sorĭ în locuința prea fericiților; și că va subsista ca luna, adică până la sfârșitul vécurilor; dar cu revoluțiunile continue ce le încércă corpurile fiilor sĕĭ, până ce în fine 'ĭ va duce pre toțĭ la Iis. Chr. reînoițĭ și îmbrăcațĭ cu glorie prin învierea a căreia model ni l'a dat Iis. Chr. Atunci acéstă Biserică, acéstă împărăție a luĭ Mesia, va fi ca o *lună săvârșită*, totdéuna luminósă, și de aci înainte nu maĭ are să se témă de revoluțiunĭ. Filosofiĭ, adaogă fericitul dascăl, aŭ atins destul de aprópe doctrina nemurireĭ sufletuluĭ; dar n'aŭ înțeles nimic din cea a învĭereĭ. A trebuit dar ca să se compare Biserica cu cele douĕ stele, dintre care una descrie starea saŭ destinatele sufletelor, și cea-l'altă presintă afecțiunile propriĭ corpurilor, adică diversele lor situațiunĭ, și numaĭ puțin perseverența lor, conservarea lor până la timpul, când vor intra în partea glorieĭ substanțelor spirituale, care le-aŭ însuflețit pe pământ. Dacă este iscusință în explicația acésta, cel puțin nu este nicĭ sterilă nicĭ streină de sensul bine aprofundat al psalmuluĭ nostru, și ea represintă cu justeță constituțiunea Bisericeĭ luĭ Mesia. Ea conține și o mare instrucțiune asupra raporturilor ce aŭ corpurile și sufletele nóstre cu Iis. Chr., capul și împĕratul nostru, asupra speranțeĭ ce avem de a fi mântuițĭ odată de schimbările, care agitéză *mortalitatea* nóstră, cum ḑice fericitul părinte, adică acest corp pământesc, care aicĭ jos nu se maĭ astîmpără, nu maĭ e liniștit; în fine asupra obligațiuneĭ de a conserva sufletele și corpurile nóstre într'o curățenie ca a stelelor, cu care sunt comparate.

VERSUL 38.

Iar tu aĭ lepădat și aĭ urgisit, alungata-ĭ pre unsul tĕŭ.

După amĕnunțimea atâtor promisiunĭ făcute luĭ David și urmașilor sĕĭ. Psalmistul vorbind în numele Israiltenilor captivĭ în Babilon, opune evenimentele presente cu făgăduințele Domnuluĭ. Tronul luĭ David trebuia să stea și se vedea sfărâmat sub Sedecias. Acest contrast este obiectul acesteĭ părțĭ a Psalmuluĭ. Sf. Spirit, carele

l'a inspirat întreg, descrie aicĭ Israiltenilor ceea ce se întêmplă unor ómenĭ de carĭi se leagă nenorocirile. Când li s'a promis lucrurĭ marĭ, eĭ sunt cu totul surprinşĭ de a vedea cu totul contrariŭ.

Diferenţa părţeĭ acesteia a psalmuluĭ de cuvintele ce se ţin de ordinar în aceste ocasiunĭ de nenorocirĭ, că 'şĭ perde curagiul, murmură, agravéză relele sale deplângêndu-le, pe când psalmistul nu perde din vedere încrederea în D-ḑeŭ. El represintă mărimea relelor sale, le compară cu promisiunile, şi se plânge luĭ D-ḑeŭ, dar fără supĕrare. De aci nu putem încheiea că partea acésta nu este inspirată de Duhul sfânt; căcĭ de şi profetul se plânge órecum că făgăduinţele nu s'aŭ împlinit, dar are deplină încredere că cuvêntul luĭ D-ḑeŭ se va împlini cu prisos.

In versul 37 ebraiştiĭ traduc: Accentus es irâ cum Christo tuo. Acésta se pare diferit de distulisti Christum tuum. Dar pentru ce verbul ebreŭ התעברת, ar însemna aicĭ *iratus es* şi nu amovisti saŭ praeteriisti, pentru că acest vers are şi acéstă însemnare? Se obiectéză că este urmat de prepoziţia עם, cum; dar acéstă propoziţie este câte odată întrebuinţată în scriptură pentru articolul את care se pune pentru a indica acusativul, se pot vedea exemple in lexicone. Suposăm decĭ acéstă însemnare a verbuluĭ şi acéstă întrebuinţare a prepoziţiuneĭ. ceĭ LXX aŭ putut să pue ἀναβάλου τὸν Χριστόν σου, care însémnă *aĭ zăbovit*, ca un lucru de care nu maĭ are nicĭ o îngrijire actuală, pre unsul tĕŭ. Ieronim însuşĭ, în psalmul 77, 59, traduce prin distulit, acelaş vers ebreŭ pre carele Vulgata 'l traduce prin *sprevit*. Nu se póte decĭ convinge de contra sens în versul ce'l explicăm, când ḑice: Distulisti Christum tuum.

Sunt interpreţiĭ carĭ înţeleg aceste cuvinte de întârḑierea luĭ Iis. Chr. adevĕratul Mesia al luĭ D-ḑeŭ. Acest sens nu este de respins; dar atuncĭ aceste cuvinte repulisti şi dispesisti, nu vor avea de obiect pre Cristum tuum; eĭ vor voi să ḑică, tu ne-aĭ respins şi ne-aĭ despreţuit.

MEDITAŢIUNI

Promisiunile Domnuluĭ enunţate în psalmul acesta, privind pre Mesia, saŭ maĭ bine nefiind făcute de cât pentru Mesia, era în ordinul provedinţeĭ, ca tronul luĭ David să se pară a fi distrus înainte de a se arĕta Mesia în lume; căcĭ dacă acest tron a subsistat în casa regală a luĭ David, s'ar fi putut ḑice că promisiunea era împlinită şi că numaĭ avea să se aştepte la nimic. Dacă creştinul ar fi ḑis în timpul luĭ Mesia: Acesta vine să ocupe tronul luĭ David, Iudeul ar fi putut rĕspunde că acésta nu póte fi adevĕrat, pentru că chiar atuncĭ avea un rege din acéstă casă regală; dar fiind-că de maĭ multe secole nu maĭ eraŭ regĭ descendenţi din David, creştinul avea dreptate să pretindă că Mesia să aibă dreptul

la acest tron, pentru că almintrelea nu s'ar fi împlinit promisiunea luĭ D-ḑeŭ. Acest raţionament al Fer. Augustin plécă de la principiul, că D-ḑeŭ este infailibil în promisiunile sale; principiŭ mărturisit şi de Iudeŭ şi de Crestin. Se vedea că tronul luĭ David era vacant de maĭ multe secole, s'aŭ ocupat de ómenĭ, carĭ nu era din acéstă casă regală; cu tóte acestea, trebuia curênd saŭ maĭ târḑiŭ să fie ocupat de un fiŭ al luĭ David. Dacă n'a fost din timpul luĭ Sedecias, trebuia să aştepte pe vre unul, carele să'l ocupe; dar, când a venit Iis. Chr., cine altul afară de el putea să fie moştenitor al acestuĭ tron? Sceptrul a fost usurpat printr'un strĕin, care nu putea pretinde la calitatea de succesor legitim al luĭ David. Iis. Chr. era din acest ném regal, şi el arăta prin şirul vieţeĭ sale, a cuvintelor sale, a operelor sale, că numaĭ întru el putea să se împlinéscă promisiunile; trebuia deci a'l recunóşte de legitim rege al naţiuniĭ. Că împărăţia sa a fost spirituală, că fu destinată a se întinde peste tot pământul, eraŭ şi aceste caractere însemnate în profeţiĭ. Totul concură la stabilirea drepturilor sale.

VERSURILE 39, 40.

Surpat-aĭ aşeḑământul robuluĭ tĕŭ, spurcat-aĭ în pământ sfinţenia ta. Stricat-aĭ tóte gardurile luĭ, pus-aĭ tăriile luĭ frică.

Aicĭ este amărunţimea schimbărilor întêmplate în regatul luĭ David. Domnul se părea că a rupt legătura formată cu servitorul sĕŭ; sanctuarul sĕŭ, adică, templul sĕŭ, era distrus, pridvórele sale dărâmate, tóte apărările sale eraŭ în ruină saŭ în *consternaţiune*, cum ḑice textul. Nu este diferenţă între ebreŭ şi versiunĭ de cât în cuvêntul *sanctuar;* ebreul ḑice *corona* saŭ *diadema* sa נִזְרוֹ; şi acest cuvênt este tradus prin *sanctificatio* la finea psalmuluĭ 131 pentru a însemna, că corona era un ornament sacru, un ornament, care făcea sfinţi şi respectabilĭ pre aceĭ cari-l purtaŭ; un ornament, care îl separa de omul de rênd. In acest sens trebue a se lua aicĭ *sanctuarium ejus*, expresiune maĭ puţin lămurită de cât aceea a ebreuluĭ, şi chiar de cât ἁγίασμα şi cea a celor LXX; dar ea nu este contrară cu sensul.

MEDITAŢIUNI

D-ḑeŭ este represintat ca autor al tuturor relelor care veneaŭ peste Ierusalim şi naţiunea sfântă, pentru că le-aŭ permis a pedepsi pre acest popor, ca să ia aminte de sine.

Sunt două ocasiuni fórte diferite una de alta, unde D-dĕŭ se pare că bate pre aceĭ carĭ aparțin, saŭ carĭ ar trebui să aparție Bisericeĭ sale; întâiŭ este când ispitește pre un suflet de almintrelea hotărât a'l servi. Se pare că uită legătura făcută cu el, îl degradézĕ din demnitatea sa, 'l privézĕ de tot ceea-ce îĭ servește de sprijin și mângâere, 'l lasă fără apărare și expus la insultele și disprețul acelor carĭ ne înconjóră, inimicĭ mântuirĭĭ. Acest suflet întristat póte să se plângă cu blândețe de asprimea stărĭĭ sale; dar trebue să fie încredințat în acelaș timp, că statornicia sa este infinit plăcută luĭ D-dĕŭ și că nicĭ-o-dată nu póte face progrese marĭ în virtute de cât în timpul acestor timpurĭ grele, pentru că ele 'ĭ servesc spre a se cunóște, a se umili, a se jertfi la buna plăcere a luĭ D-dĕŭ. A doua ocasiune este când Domnul, iritat de rătăcirea și îndărătnicia unuĭ păcătos, îl părăsește de îndată; și acéstă catastrofă îl întêmpină în momentul morțiĭ, în acéstă întêmplare funestă când sufletul încărcat cu crime, părăsește locuința celor viĭ. Atuncĭ alianța ce o avea cu D-dĕŭ este ruptă deodată; ajutorurile ce le putea găsi în sfântul botez și sfintele taine îĭ sunt ridicate, tot ceea-ce îĭ servea de apărare, rugăciunile sfinților, cuvêntul luĭ D-dĕŭ, exemplu de virtute, influența haruluĭ, tóte îĭ sunt luate; trece în eternitate desolat, sfâșiat, și numaĭ are parte de cât de existența sa, mustrările cugetuluĭ și desperarea sa.

VERSURILE 41, 42, 43.

Jefuitu-l-a pre el toți ceĭ ce călĕtoreaŭ în cale: făcutu-s'a ocară vecinilor sĕĭ. Înălțat-aĭ drépta celor ce-l necăjesc pre dênsul; veselit-aĭ pre toți vrăjmașiĭ luĭ. Intors-aĭ ajutorul săbieĭ luĭ și nu l'aĭ apărat pre el în rĕsboiŭ.

Ebreul și versiunile dic aicĭ acelaș lucru, aicĭ este descrierea nenorocirilor de care a fost lovit Israil. Toțĭ strĕinĭĭ l'a prădat, toțĭ vecinĭĭ l'aŭ ocărât, toțĭ inimicĭĭ sĕĭ s'aŭ părut protejațĭ de Domnul, armele sale n'aŭ putut să'l apere în luptă, mâna luĭ D-dĕŭ nu l'a sprijinit. Tóte lucrurile acestea se întêmplară în adevĕr Israiliților, și acésta fu pedépsa păcatelor sale. Profeții aŭ anunțat aceste nenorocirĭ, națiunea n'aŭ profitat de arătările lor. Totul peri la Ierusalim și locuitorĭĭ trecură la Babilon pentru a se învĕța în timpul captivității, a estima alianța făcută cu Domnul.

MEDITAȚIUNI

Dacă Domnul n'ar fi dat pre poporul sĕŭ Babilonenilor, este maĭ mult de cât probabil că acéstă națiune îndărătnică nu s'ar fi căit; ea ar fi continuat a profana alianța, de a se deda la idolatrie și la tóte abominațiunile de atâtea orĭ imputate de profeți. Ceĭ 70 anĭ de robie, fură o pedépsă milostivă. Israil revine maĭ docil, maĭ credincios. Nu se vede că după aceea națiunea să fi căḑut în idolatrie; D-ḑeŭ o protejă contra inimicilor de afară, istoria Macabeilor dovedește acésta: dar când Romanii o supuseră dominațiuneĭ lor, acest popor 'șĭ imaginĕ că trebue să aștepte un liberator, care să fie un rege puternic, un cuceritor. Eĭ nu aŭ recunoscut pre adevĕratul Mesia promis de D-ḑeŭ, pentru că 'l vĕḑură umilit, răbdător și suferind; pentru că acest moștenitor al tronuluĭ luĭ David nu vorbea de cât de bunurile vieței viitóre. Acéstă ignoranță fu o crimă maĭ mare de cât tóte greșalele, care precedase captivitatea Babilonuluĭ. Israil se făcu culpabil de un deicid, care atraseră ruina totală a țĕreĭ sale și lunga robie în care geme și acum.

Un creștin nu trebue să se teamă că nu va recunóște pre Iis. Chr. în umilința sa, în suferințele, în sărăcia, în persecuțiunile sale. Acestea sunt titlurile cu care a venit acest Mesia-Impărat să onoreze pre ómenĭ, și ni le-aŭ lăsat ca partea cea maĭ prețiósă a testamentuluĭ sĕŭ. Când s'ar întêmpla ca să vie asupra nóstră tóte nenorocirile descrise de profetul; ca să fim în prada insultelor și disprețuluĭ acelor carĭ ne înconjóră; ca inimicĭ noștri să reușéscă în tóte întreprinderile lor contra nóstră: ca noĭ să încercăm tóte vijeliile cerului și ale pămêntuluĭ: atuncĭ noĭ ar trebui să ne privim ca ceĭ maĭ întâiŭ amicĭ aĭ luĭ Iis. Chr. modelul și regele nostru, vom putea atuncĭ să triumfăm ca Apostolul; inima nostră ca și a sa se va mări, se va dilata cu atât maĭ mult, cu cât nenorocirile din afară ne vor împovora și apăsa maĭ mult: acésta este frumósa gândire a Sf. Augustin, *strâmtorare din afară, lărgire din lăuntru.* Acest cuvênt nu póte să fie meditat în deajuns.

VERSURILE 44, 45.

Stricatu-l'aĭ din curăţenia luĭ, scaunul luĭ în pămênt l'aĭ surpat. Micşorat-aĭ ḑilele timpuluĭ sĕŭ; vĕrsat-aĭ preste dênsul ruşine.

Profetul vorbeşte urmaşilor luĭ David ca şi cum ar vorbi de David pentru că promisiunile eraŭ făcute de David luĭ David. Ebraiştiĭ traduc; tu aĭ făcut să înceteze strălucirea sa; dar ebreul este susceptibil de sensul ce'l daŭ Vulgateĭ, căcĭ se póte traduce, cessare fecisti a munditta ejus. Dar ce este acéstă curaţie dacă nu aceea prin observarea legiĭ? Detronând pre succesoriĭ luĭ David ducêndu-ĭ robĭ în Babilon, sfărâmând templul 'ĭ punea pre aceştĭ principĭ într'o stare, că nu puteaŭ observa curăţirile legiĭ. Parafrasa haldaică ḑice: Tu aĭ distrus pre preoţiĭ cariĭ stropeaŭ poporul şi'l curăţeaŭ, acésta atinge de aprópe sensul ce noĭ îl credem conţinut în versiunile nóstre.

Tu aĭ micşorat ḑilele durateĭ sale, adică a aceluĭ şir lung de secole, care a fost promis luĭ David. Toţĭ ebraiştiĭ traduc: ḑilele tinereţiĭ sale; dar ceĭ LXX vor fi citit עולמיו seculorum ejus în loc de עלומיו, adolescentiae ejus, unde se vede, că e numaĭ *vau* transportat; alt-fel acest cuvênt vine de la aceaşĭ rădăcină עלם; şi este mult maĭ natural ca profetul să vorbéscă de micşorarea secolelor promise tronuluĭ luĭ David, de cât de micşorarea juneţiĭ sale ca şi cum acest tron ar fi perit, când încă nu era de cât în primiĭ anĭ; s'aŭ petrecut maĭ mult de patru sute de anĭ de la David până la Sedecias.

MEDITAŢIUNI

Aceste versurĭ póte să ne amintéscă aceea ce se petrece cu păcătosul nepocăit, când 'l ia D-ḑeŭ din lumea acésta. Atuncĭ li se ridică tótă speranţa de a se maĭ curăţi: tóte folósele ce maĭ aveaŭ printre ómenĭ sunt distruse. Firul vieţeĭ lor s'a rumpt în momentul pe când se făléa, că 'ĭ va prelungi maĭ mulţĭ anĭ şi eĭ devin pentru totdéuna în ochiĭ luĭ D-ḑeŭ un obiect de oróre, precum şi înaintea îngerilor şi a ómenilor. Acéstă din urmă nenorocire nu se va întêmpla de cât la sfêrşitul veacurilor, dar eĭ ştiŭ că ea este negreşit, şi sufletul lor pórtă de pe acum greutatea uneĭ ruşinĭ eterne. Ceea ce este şi maĭ desperat în acéstă stare, este lipsa de orĭ-ce ajutor: este că calea împăcăreĭ de acum este închisă. Niclo-dată, după expresiunile profetuluĭ, eĭ nu se vor curăţi. Sistemul necredinciosilor, cariĭ mărginesc durata pedepselor

în iad, carii 'şi închipuesc că după un timp de suplicii proporţional cu crimele reprobaţilor, ei vor fi admişi în regiunea sfinţilor, este o ţesătură de absurdităţi. Când ar fi cu putinţă ca pedépsa lor să fie egală cu crimele lor, cum li se va da sfinţenia interióră, care consistă în întórcerea inimei şi în dragostea lui D-ḑeŭ. Este óre un ordin de ertare pentru ei, o nouă catenă de predestinaţiune? Sunt ei pe calea meritului şi a faptelor bune. Mai curge óre Sfântul Sânge pentru ei, prin mijlocul sfintelor Taine, a rugăciunilor Bisericei saŭ ale sfintelor? Nu mĕ mărginesc de cât la un numĕr fórte mic de întrebări, care sunt îndeajuns pentru a distruge acéstă doctrină aşa de nebună, ce este contrară cu tóte principiile revelaţiunei.

VERSUL 46.

Până când, Dómne, te întorci până în sfârşit, se va aprinde ca focul mânia ta.

Acest vers şi cele următóre conţin o rugăciune adresată de Profetul lui D-ḑeŭ, şi dovedesc că plângerile amĕnunţite în versurile precedente nu sunt de cât suspinuri pline de încredere; el întrébă aici pre Domnul, dacă se va ascunde pentru totdéuna de poporul sĕŭ; căci acesta este sensul textului cu care versiunile sunt conforme, suposând că cuvêntul *faţă* saŭ *presenţă*, este subînţeles în prima parte a versului. Profetul mai întrébă dacă mânia Domnului va fi totdéuna ca un foc sfâşietor, adecă, dacă nu va suspenda nenorocirile cu care lovi pre poporul sĕŭ? Acest mod de rugăciune arată, că acel care o întrebuinţéză este cu totul încredinţat de bunătatea Domnului, de înclinarea ce are de a erta pre vinovat. Intr'un cuvênt este strigătul unei inimi plină de încredere în mila lui D-ḑeŭ, chiar când încércă efectele dreptăţii sale.

MEDITAŢIUNI

După expresiunea Profetului se pare că D-ḑeŭ se întórnă de la noi, şi ne ascunde faţa sa pentru ca să'l căutăm. Nu aparţine de cât sfinţilor încununaţi cu glorie în cer, de a nu mai perde din vedere acéstă bunătate eternă şi esenţială. Pământul este locuinţa obscurităţii şi a luminei; D-ḑeŭ se arată câte puţin pentru a mângâia; şi se ascunde pentru a rĕmânea supus; el se reapropie de noi pentru a întări dorinţele nóstre şi se pare că se îndepărtéză pentru a ispiti credinţa nóstră.

D-ḑeŭ aruncă în cuptorul nenorocireĭ, ḑice St. Augustin, nu pentru a strica vasul, dar pentru a'l forma; și acéstă imagină exprimă cu energie tóte folósele necazuluĭ. Vĕḑênd cuptorul unuĭ olariŭ, s'ar crede că vasele ce se aruncă trebue să se zdrobéscă și nimicéscă; dar este cu totul din contra. Activitatea foculuĭ servește a consolida pămêntul móle ce se expune acestuĭ foc, el servește a evapora apa de care este îmbibat pămêntul. Vasele eșind din cuptor devin propriĭ diferitelor întrebuinţărĭ ale serviciuluĭ domestic; și este tot ast-fel de necazurile ce le încércă în cursul uneĭ vieţĭ creștine. Ele scot din noĭ fondul înclinaţiunilor pămênteștĭ cu care ne naștem; ele substitue rĕceleĭ inimeĭ, căldura sfinteĭ dragoste a luĭ D-ḑeŭ; întăresc credinţa, însufleţéză speranţa și fortifică răbdarea, ele deslipesc inima de tóte bunurile create, ele daŭ aripĭ rugăciuneĭ; ne fac victime plăcute luĭ D-ḑeŭ. Necazul este cerul sfinţilor de pre pămênt, precum plinirea glorieĭ este cerul sfinţilor, cariĭ guvernă cu Iis. Chr.

VERSUL 47.

Adu-ţĭ aminte ce este iposastul meŭ, că aŭ dóră în deșert aĭ zidit pre toţĭ fiiĭ ómenilor?

In prima parte a acestuĭ vers ebreul este de o scurtime, care conţine un sens profund.

Aduţĭ aminte de durata mea saŭ amințeșteţĭ ce este timpul meŭ saŭ ce sunt eŭ și ce este timpul: Versiunile nóstre satisfac întru cât-va tóte sensurile acestea; aduţĭ aminte, care este substanţa mea; căcĭ acéstă expresiune indică scurtimea vieţeĭ; slăbiciunea creatureĭ, nimic omenesc în comparaţie cu D-ḑeŭ.

Dificultatea este a lega a doua parte a versuluĭ cu întâia. Pentru a reuși la acésta trebue a presupune că Profetul saŭ aceĭ în numele cărora vorbește, sunt așa de ocupaţĭ de sentimentul nenorocirilor lor, că se cred maĭ ca pierduţĭ. Eĭ ḑic: Amințeșteţĭ de starea slăbiciuneĭ în care suntem; ne veĭ lăsa să perim; și dacă noĭ vom peri, nu se va părea că tu în zadar aĭ creat pre toţĭ fiĭ ómenilor? În adevĕr, dacă poporul tĕŭ pere, de ce folos maĭ sunt ceĭ-l'alţĭ vieţuitorĭ aĭ pămêntuluĭ? Ce onóre pot să'ţĭ dea eĭ? Eĭ sunt cufundaţĭ în idolatrie nu știŭ sfânt numele tĕŭ.

S'ar putea crede că ast-fel ar fi sensul acestuĭ vers: Aduţĭ aminte de miseria nóstră; ar fi óre cu putinţă să fi creat pre fiĭ ómenilor fără a te interesa de sórta lor? Atuncĭ cuvêntul vanĕ va avea acelaș sens ca și fortuito, fără provedinţă, fără priviri; cred că acesta este adevĕratul sens al acestuĭ loc; acest sens rĕspunde ca ebreul și versiunile.

MEDITAȚIUNI

Dacă fie-care din noĭ póte să ḑică luĭ D-ḑeŭ cu sentimentul uneĭ încrederĭ umilite: Adu-ți aminte Dómne, de nenorocirea mea, de scurtimea ḑilelor mele, de ordinul provedinței ce aĭ păḑit în privirea fiilor omenești, pentru ce nu m'aș folosi de acelaș cuvênt față cu mine? Să ne gândim la ceea ce suntem noĭ și ce este timpul; să ne gândim la planurile ce a avut Provedința punêndu-ne pre pământ. Acolo sunt adevěrurĭ, care ne sunt personale. Cine sunt eŭ? Care este durata mea în lumea acésta? Ce a pretins Creatorul punêndu-mĕ aicĭ?

Nu trebue un geniŭ mare pentru a aprofunda aceste adevěrurĭ și pentru a scóte de aci consequențile; dar trebue tăcere și bună-credință, și o forță de curaj pe care nu o dă natura, pentru a vieți conform cu luminile care resultă din meditațiunea acésta.

VERSUL 48.

Cine este omul care va fi viŭ și să nu vadă mórtea? Să-și izbăvéscă sufletul sĕŭ din mâna ladului.

Ebreul ḑice: Ce om tare va vieți și nu va vedea *mórtea?* pentru a arăta că cel maĭ viguros dintre muritorĭ este la rêndul sĕŭ prada mormêntuluĭ. Acest vers se légă cu cel maĭ precedent și adaugă stăruințele ce face Profetul pentru a grăbi ajutorul luĭ D-ḑeŭ; ca și cum ar ḑice: Tu veḑĭ, Dómne, mizeria nóstră, suntem supușĭ robieĭ; nu ne ajunge óre că suntem supușĭ morțiĭ?

A doua parte a versuluĭ nu este repetirea celuĭ dintâiŭ; căcĭ Profetul adaugă, că nicĭ un om nu va putea să se isbăvéscă de mormânt.

In adevĕr, este imposibil ómenilor de a eși din mormênt precum și de a nu intra acolo. Precum puterea luĭ D-ḑeŭ este necesară de a preserva un om de mórte, tot asemenea pentru ca să pótă relua viéța. Numaĭ un singur om și acesta D-ḑeŭ-om a putut se săvêrșéscă acéstă minune cu sine însuși, și o va lucra la sfêrșitul veacurilor cu toțĭ ómeniĭ.

MEDITAȚIUNI

Din tóte adevěrurile fisice, care privesc pre om, cel maĭ sigur este că el trebue să móră și cel maĭ nesigur este

când și cum trebue să móră. Consideraţiunea saŭ uitarea acestuĭ adevĕr, trebue să pue mare deosebire între conduita ómenilor. Aceĭ cariĭ se ocupă, trebue să se gândéscă la aceea ce vor deveni murind, și aceĭ ce nu se ocupă trebue să vieţuéscă fără a reflecta la acele ce li-se va întêmpla în momentul morţiĭ.

Ceĭ dintâiŭ trebue să caute prin tóte mijlócele posibile, dacă este pentru eĭ vre-o stare după mórte și care va fi acea stare: ceĭ de al doilea trebue să fie indiferenţi asupra existenţeĭ și asupra împrejurărilor acesteĭ stărĭ. Când ceĭ dintâiŭ vor ajunge prin forţa reflexiunilor a se încredinţa, că este fórte probabil, că o stare de fericire este reservată ómenilor bunĭ, și că o stare de suferinţĭ este destinată celor rĕĭ, eĭ nu vor întârdia a cuprinde acea parte a religiuniĭ, care le vorbește de aceste două stărĭ, și care promite fericirea creștinilor adevĕraţi, și suferinţe partisanilor lumiĭ. Chiar când ar rĕmânea celor din urmă óre-care îndoelĭ în ceea ce privește aceste două stărĭ, ar fi fórte imprudent din partea luĭ de a nu se da în partea aceea unde se găsește cea maĭ mare siguranţă.

Ceĭ dintâiŭ nu vor perde nimic, când n'ar găsi la mórte nicĭ o stare de fericire, nicĭ o stare de suferinţă. Eĭ nu vor maĭ exista, și totul se va sfârși fără nicĭ o pagubă pentru eĭ. Dar ceĭ de al doilea perd totul, dacă aceste două stărĭ există, și dacă purtarea lor 'ĭ face demnĭ de starea suferinţelor. In tóte trebile de interes, omul ia partea cea maĭ sigură; óre numaĭ în afacerea interesuluĭ etern, va părăsi cineva acéstă regulă așa de universală și așa de recunoscută de toţĭ înţelepţiĭ.

VERSUL 49.

Unde sunt milele tale cele din început, Dómne, care te-aĭ jurat luĭ David întru adevĕrul tĕŭ.

In text este: unde sunt milele tale anterióre saŭ primitive? este acelaș sens; căcĭ aceste promisiunĭ eraŭ presupuse și vechĭ, în privinţa timpuluĭ, care s'aŭ scurs între David și captivitatea Babilonică.

Profetul îndémnă pre Domnul, ca să împlinéscă promisiunea de a conserva tronul luĭ David, de a da un rege eșit din David. Fiind-că este un profet, care vorbește, se crede că a avut în vedere

pre Mesia ; cel puțin este sigur că Sf. Spirit, care a concurat prin inspirațiunea sa la compunerea acestuĭ psalm, a cuprins în promisiunile făcute luĭ David persóna luĭ Mesia.

MEDITAȚIUNI

Milele luĭ D-ḑeŭ sunt totdéuna vechĭ și nouĭ, așa Profetul începe psalmul sĕŭ prin a declara, că el în veac va cânta milele Domnuluĭ. El le cânta în timpul sĕŭ, și eraŭ vechĭ în raport cu el ; noĭ le cântăm recitând psalmul sĕŭ și ele sunt vechĭ și nouĭ în raport cu noĭ. Is. Chr. învĕțând pre apostoliĭ sĕĭ, le ḑicea că tot ministrul cuvêntuluĭ trebue să fie ca un părinte de familie, care scóte din visteria sa bogățiĭ *vechĭ și nouĭ* ; el vorbea de cele două testamente, de acele două alianțe care și una și alta nu sunt de cât acte autentice ale milostivirilor vechĭ și nouĭ ale Domnuluĭ. Is. Chr. s'a numit cel dintâiŭ și cel de pe urmă, începutul și sfârșitul, cel ce a fost, este și va fi ; și prin Is. Chr. s'aŭ revĕrsat asupra ómenilor milele Domnuluĭ, și se vor revărsa până la sfârșitul veacurilor.

Când meditézĕ cineva religiunea, găsește aicĭ tótă majestatea lucrurilor vechĭ și tot gustul celor nouĭ; numaĭ religiunea póte să recunóscă aceste două extremitățĭ pentru că numaĭ ea tratézĕ de D-ḑeŭ, care este *frumusețea totdéuna veche și totdéuna nouă* cum recunóște Fer. Augustin cu mult sentiment. Dacă ómeniĭ s'ar ocupa de religiune ca acest părinte, ar striga ca și el că aŭ cunoscut și iubit prea târḑiŭ pre acel care este autorul lor. Cunoștințele spiritului lor s'ar întinde și afecțiunile inimiĭ lor s'ar curăți. Ei ar fi tot odată și prea învĕțațĭ și prea fericițĭ, de a viețui fără turburare și de a muri în pacea Domnuluĭ.

VERSURILE 50, 51.

Aduĭ-ți aminte, Dómne, de ocara robilor tĕĭ care am ținut în sînul meŭ, a multe neamurĭ. Cu care aŭ ocărît vrăjmașiĭ tĕĭ Dómne, cu care aŭ ocărît schimbarea unsuluĭ tĕŭ.

Este fórte greŭ de a traduce aicĭ literalminte versiunea nóstră póte că ar trebui să se ḑică: Aduțĭ aminte, Dómne, de ocara robilor tĕĭ, care ocară am purtat-o în sînul meŭ, și care este a multor popóre ; care ocară consistă în aceea, că inimiciĭ tĕĭ, Dómne, mĕ impută; da eĭ 'mĭ impută schimbarea unsuluĭ tĕŭ. Și care este

acéstă schimbare? nu póte fi alta, de cât nenorocirea venită luĭ Sedecias, cel maĭ de pe urmă rege din casa luĭ David. In loc de posesiunea tronuluĭ care 'ĭ-aŭ fost promis, ca descendinte al luĭ David, el era despoiat de corónă și inféră. Inimiciĭ poporuluĭ luĭ D-ḑeŭ imputaŭ acéstă *schimbare* ca și cum ar fi ḑis: Iată ce a dat D-ḑeŭ succesorilor luĭ David, în loc de tronul făgăduit acestuĭ cap de familie regală! Acéstă reimputare era batjocoritóre, și psalmistul 'șĭ expune necazul în acéstă privinţă.

Cuvêntul ebreŭ עקבות pe care ceĭ LXX 'l traduc prin ἀντάλλαγμα și Vulgata prin *Commutatio*, însémnă și *supplantatio* și *vestigium* saŭ *vestigio*. Chiar cea maĭ mare parte din ebraiștĭ adoptéză însemnarea din urmă, și eĭ înţeleg că Babiloneniĭ imputaŭ Iudeilor învinșĭ și robĭ, întârḑierea luĭ Mesia pre care 'l așteptaŭ, ca și cum ar fi: exprobaverunt tarditatem vestigiorum Christi tui. Acest sens nu este maĭ puţin bun ca a celor LXX și al Vulgateĭ; dar fiind-că cuvêntul ebreŭ însémnă și *retribuţiune*, rĕsplătire, nu se pot acusa aceste versiunĭ că s'ar fi depărtat de sensul conţinut în text.

Profetul rógă pre Domnul de a lua în consideraţie ocara care cade asupra poporuluĭ sĕŭ în urmarea victorieĭ purtată de inimiciĭ sĕĭ. El represintă umilirea caseĭ regale a luĭ David, rĕsturnarea tronuluĭ sĕŭ; și dacă este vorba aicĭ de Mesia așa de mult întârḑiat, se crede că el cere cu stăruinţă venirea sa.

MEDITAŢIUNI

Când biserica vede pre fiiĭ sĕĭ rĕtăcindu-se din calea mântuireĭ, când ea vede că'șĭ deschid calea lumiĭ și a pasiunilor, ea suferă grozav de desonórea, care cade asupra eĭ, asupra doctrineĭ sale, asupra servitorilor altaruluĭ; ea aude pre idolatri și ereticĭ imputându'ĭ trista *schimbare* ce s'a făcut, întru cât-va, în tótă întinderea împărăţieĭ luĭ Iis. Chr. In loc de promisiunile vieţeĭ, creștiniĭ se dedaŭ la speranţele înșelătóre ce le presintă inimicul mântuireĭ și care conduc la mórte. In loc de virtuţile a căror practică o recomandă neîncetat sfânta mirésă a luĭ Iis. Chr. fiiĭ sĕĭ nu urméză de cât maximile lumiĭ. Acésta întristéză fórte mult biserica; ea se plânge amar la piciórele cruceĭ, îndoește rugăciunile sale pentru restabilirea moravurilor, care distingéŭ pre discipoliĭ luĭ Iis. Chr. de tóte naţiunile idolatre și schismatice. Dar și de promisiunile făcute acesteĭ mume a credincioșilor, este tot ca și cu legătura făcută cu David. Cuvêntul Celuĭ Prea Inalt este totdéuna infailibil; Mesia trebuea să se nască din sângele luĭ David și biserica trebue

să subsiste până la sfêrșitul vécurilor. Mesia a venit în vremile însemnate prin sfaturile luĭ D-ḑeŭ; și biserica se conservă printre furtunĭ și vijeliĭ. Sĕmênța regală a luĭ David nu peri până la venirea luĭ Mesia; și biserica cu tóte scandalurile, este totdéuna stâlpul adevĕruluĭ.

VERSUL 52.

Bine este cuvêntat Domnul în véc, fie, fie.

Aicĭ e încheerea psalmuluĭ, și a treia carte a psalmi.or, după ebreĭ. Acest vers de și conținut în treĭ saŭ patru cuvinte, este de o mare importanță pentru înțelegerea psalmuluĭ întreg. El ne face să înțelegem, că plângerile conținute în acest imn nu sunt strigătul nerĕbdĕreĭ, că supunerea la ordinile luĭ D-ḑeŭ 'ĭ însoțește totdéuna; că profetul se îndreptéză pentru împlinirea promisiunilor la înțelepciunea divină. In fine aceste cuvinte ca *Domnul să fie bine-cuvêntat în véc*, arată că o lumină profetică lumina pre autor despre venirea și chiar despre timpurile luĭ Mesia. Agitațiunile sale par a fi liniștite, el nu are în inimă și în gură de cât bine-cuvêntărĭ și mulțumirĭ.

MEDITAȚIUNI

Acest vers conține marea doctrină a conformităței depline și întrégă cu buna-voință și plăcere a luĭ D-ḑeŭ. Fie, fie, și noĭ să ne bucurăm de o pace eternă. Amin!

PSALMUL LXXXIX.

Titlul acestuĭ psalm a făcut să nască multe discuțiunĭ printre interpreți. Se citește în textul ebreŭ, grec și latin: Rugăciunea luĭ Moisi, omul luĭ D-ḑeŭ. Sfântul legislator al ludeilor s'a numit dese orĭ în scriptură *omul luĭ D-ḑeŭ*, maĭ cu sémă în Deuteronom 33, 1, și nu cred nicĭ decum probabil că vre-un descendent de aĭ luĭ Moisi să fi îndrăznit a întrebuința acéstă epigrafă; ar fi fost de ajuns să se dică: Rugăciunea luĭ Moisi fără a maĭ adăuga aceea ce distinge pre legislatorul sfintelor cărți. Dar óre póte cine-va

să ne încredințeze că în adevĕr Moisi ar fi autorul acestuĭ psalm. Ieronim și o sumă de interpreți asigură; Augustin și mulțĭ alțĭ négă. Argumentele acestor din urmă nu sunt convingĕtóre. Eĭ ḑic că dacă Moisi a compus acest psalm, n'ar fi ḑis că ḑilele omuluĭ sunt de șépte ḑecĭ de anĭ, cel mult opt-ḑecĭ, pentru că el, singur a murit la o sută douĕ ḑecĭ de anĭ, Iosua la o sută ḑece, Caleb o sută treĭ spre ḑece și probabil că mulțĭ alțiĭ la o asemenea etate și póte și maĭ înaintată. Acest argument nu este solid; căcĭ 1° Moisi fiind profet și vĕḑênd că de la deluviŭ viéța ómenilor s'aŭ scurtat mult, el a putut să însemneze starea acesteĭ vieți nu absolut pentru timpul sĕŭ, în care viețuiéŭ póte ceva maĭ mult de cât în timpul luĭ David, dar pentru urmașĭ, unde în adevĕr sunt în totdéuna ast-fel precum le descrie psalmul; 2° de la aceea că câți-va ómenĭ din timpul luĭ Moisi viețuiră 120, 110, 113, urméză că de ordinar să nu fi fost de 70 până la 80 de anĭ? are cine-va necrologiĭ, ca să dovedéscă contrariul? In toțĭ aniĭ se publică în Europa liste destul de lungĭ de ómenĭ, carĭ mor la o sută și peste sută; dar acésta împedică óre ca durata comună a viețeĭ omenești să fie de șépte ḑecĭ până la opt ḑecĭ de anĭ?

Nu afirm că numaĭ de cât Moisi ar fi autorul acestuĭ psalm; ḑic numaĭ că acéstă opiniune mi se pare maĭ probabilă, atât din causa titluluĭ care este în tóte texturile și care este fórte expresiv, precum și pentru că contextul psalmuluĭ convine fórte cu timpul și maniera sfântuluĭ legislator. Aicĭ este vorba de creațiunea lumiĭ, de eternitatea luĭ D-ḑeŭ, de slăbiciunea omuluĭ, de miseria sa, de trebuința ce are de protecțiunea ceréscă, de umiliațiunile la care este expus.

VERSUL I.

Dómne scăpare te-aĭ făcut nouĕ în ném și în ném.

Ebreul ḑice: *locuința nóstră, casa nóstră*; dar acésta trebue a se înțelege de o casă de asil, un loc de scăpare. Primul vers

conține mărturisirea generală de protecțiunea ce D-ḍeŭ acordă la toți ómenii. Profetul nu exceptézā nicĭ un timp ; din ném în ném D-ḍeŭ este scăparea acelor ce nădăjduesc întru el. Fer. Augustin observă că se citește aicĭ : *Scăpare te-aĭ făcut nouĕ* pentru că D-ḍeŭ nu a început să proteje pre ómenĭ de cât după ce eĭ existaŭ. Când este vorba de esența luĭ D-ḍeŭ, Profetul ḍice: *eștĭ*, pentru că D-ḍeŭ nu are început; dar când este vorba de ómenĭ se vorbește de lucrurĭ ca fiind începute, pentru că ómenii nu aŭ fost totdéuna.

MEDITAȚIUNI

Numaĭ Ființei Eterne se cuvine ca să'șĭ întindă protecțiunea sa asupra tuturor generațiunilor omenești ; el ține în mâna sa tóte timpurile, dispune de tóte stările, prevede tóte trebuințele. De îndată ce ómeniĭ vin în lume, ar trebui să recunóscă scăparea ce le oferă Domnul și a se refugia în sînul sĕŭ, ca în locul liniștei lor.

Dar nu face ast-fel cea maĭ mare parte ; eĭ sunt dedațĭ trupuluĭ, puteriĭ patimilor, și nu se intereséză de loc de acel ce conține totul; de aceea sunt totdéuna spulberațĭ în timpul vieței și fără sprijin în momentul morțiĭ. Ce mângâere pentru omul drept, că el póte să ḍică : Dómne, tu aĭ fost totdéuna scăparea nóstră, nu m'am nădăjduit de cât în tine, și nicĭ-o-dată nu m'aĭ părăsit! In calea ce am făcut-o din légăn și până în acest pat al durereĭ aŭ fost multe furtunĭ; am încercat vijeliĭ nenumĕrate, și cât pe ce era să per de multe orĭ; dar brațul tĕŭ m'a sprijinit; nu'mĭ aduc aminte de ostenelile mele de cât pentru a'țĭ oferi meritul, care este fructul daruluĭ tĕŭ. Fiĭ dar și de acum Dómne, scăparea mea pentru eternitate ; locuința ta fie și a mea pentru totdéuna, și să nu fiŭ expus de acum nicĭ la pericolul de a te perde nicĭ la frica de a nu te iubi pre cât 'mĭ va fi cu putință.

VERSUL 2.

Maĭ înainte de ce s'aŭ făcut munțiĭ, și s'aŭ zidit pămêntul și lumea; și din véc și până în véc tu eștĭ.

S'ar putea traduce așa : *Tu eștĭ D-ḍeŭ tare* căcĭ cuvêntul ebreŭ אֵל însémnă *D ḍeŭ tare*. Ebreul este fórte însemnat în versul acesta; el ḍice : Maĭ înainte de a se naște munțiĭ și pămêntul și lumea să fie făcute, și chiar din eternitate în eternitate, tu eștĭ

D-ḑeŭ tare. Versiunile nóstre în fond ḑic acelaș lucru, dar nu așa de energic. In text este exprimată creaţiunea propriŭ ḑisă: căcĭ cum ar fi adevĕrat ca lumea să se fi făcut. dacă există din tótă eternitatea, și cum chiar în acéstă ipoteză ar ḑice cine-va, că D-ḑeŭ era înainte de acéstă facere, dacă lumea ar fi fost eternă ca și D-ḑeŭ? Este ușor de a vedea că termenul de a se face nu însémnă alt lucru de cât a fi produs și a începe a fi.

Obiectul profetuluĭ, în acest vers, este de a arăta cum D-ḑeŭ a devenit de la început refugiul și scăparea ómenilor, că El există din tótă eternitatea. Versiunea celor LXX, ast-fel precum o avem astă-ḑĭ, pune simplu: Din tótă eternitatea tu eștĭ. Acéstă lecţiune este mult maĭ demnă de Moisĭ, dacă acest legislator este autorul psalmuluĭ acestuia. Căcĭ luĭ ĭ-a descoperit D-ḑeŭ acest mare adevĕr cuprins în aceste cuvinte. *Eŭ sunt cel ce sunt.* Fer. Ieronim asigura, că în timpul sĕŭ se citea în ceĭ LXX σὺ εἶ, ὁ Θεὸς, tu es, Deus, ca în ebreŭ și Vulgata.

Era natural de a întreba pentru ce în acest vers, creaţiunea munţilor este exprimată separat și pentru ce s'aŭ numit munţiĭ înainte de pămĕnt și de lume? Munţiĭ nu sunt de cât o mică parte de pămĕnt; pentru ce să se distingă de întregul lor? S'a ḑis póte pentru că munţiĭ apărură maĭ întâiŭ când s'aŭ tras apele după porunca luĭ D-ḑeŭ; în adevĕr se citește în psalmul 103: *Se sue munţiĭ, se pogóră câmpiĭ.* Acest rĕspuns nu este solid. Aicĭ e vorba de formarea munţilor, de nașterea lor, cum vorbește textul; și în psalmul 103, este vorba de momentul, când D-ḑeŭ începu a descurca hausul. Cred că profetul numește în versul acesta munţiĭ separaţĭ, și chiar înainte de pămĕnt, pentru că se crede că munţiĭ sunt de ordinar scăparea ómenilor prigoniţĭ saŭ fricoșĭ. Trebuia să arate că D-ḑeŭ este unica nóstră scăpare, și că este prin esența sa; că ast-fel nicĭ munţiĭ, nicĭ pămĕntul întreg nu pot să ne ajungă în nenorocirile ce ne înconjóră saŭ care pot să ne întĕmpine.

Profetul arată că D-ḑeŭ este scăparea și protectorul unic chiar înainte de a exista munţiĭ și pămĕntul. Fericitul Augustin a crezut că aicĭ munţiĭ ar fi însemnând ceea ce este maĭ înalt printre creaturĭ adică *îngerii* care fórte probabil fură creaţĭ înainte de pămĕnt. Acest sens nu este de respins, căcĭ în Scriptură termenul de munte înseamnă adese-orĭ ceea ce este mare, puternic, ca în Mihea, 6, 1: Contende judicio adversum montes et audiant colles vocem tuam. Este vorba de ceĭ marĭ aĭ naţiuneĭ. Se póte ḑice dar că înainte de creaţiunea pămĕntuluĭ, singurĭ ceĭ marĭ eraŭ îngerii.

MEDITAŢIUNI

Este o însemnare prea judiciósă a Sf. Augustin că s'aŭ vorbit tot-o-dată de unica nóstră scăpare care este D-ḑeŭ, și de eternitatea luĭ D-ḑeŭ, care este scăparea nóstră. Fiind-că nu este pre pămĕnt nicĭ o putere care să nu pótă servi de

refugiŭ contra tuturor întêmplărilor vieţeĭ, nu putem avea de cât pre D-ḍeŭ care să ne deschidă sînul sĕŭ şi care să ne proteje în tóte cazurile posibile de nenorocire, şi fiind-că nu este nimic stabilit şi permanent pre pământ, pentru că aicĭ noĭ suntem ca într'un loc de trecere unde intrăm ca să eşim îndată, n'avem alt azil fix şi nemutabil de cât eternitatea luĭ D-ḍeŭ. Când acéstă fiinţă supremă ar poseda tótă puterea înţelepciuneĭ, bunătăţiĭ, blândeţiĭ, dacă nu ar fi etern, nu am putea fi protejaţi pentru totdéuna, şi s'ar întêmpla din două lucrurĭ una, saŭ că noĭ să fim mărginiţĭ a exista numaĭ în viéţa acésta, saŭ ca la sfêrşitul vieţeĭ acesteia, să nu găsim în D-ḍeŭ de cât liniște, de cât o fericire care ni se va lua curênd saŭ maĭ târḍiŭ. Eternitatea luĭ D-ḍeŭ, este marele sprijinitor al nostru şi când ḍice Profetul: Tu eştĭ scăparea nóstră, Dómne, tu care exiştĭ din tótă eternitatea, el ḍice tot ceea ce trebue să sperăm şi tot ceea ce trebue să fim.

VERSUL 3.

Nu întórce pre om întru smerenie; şi aĭ ḍis întórceţi-vĕ fiiĭ ómenilor.

Ebreul se pare fórte deosebit în prima parte a acestuĭ vers, căcĭ se citeşte: *veĭ întórce pre om la căinţă.* Negaţiunea ce se observă în versiunile nóstre, aŭ venit de sigur de la cuvêntul אל care este la finele versuluĭ precedent. El înseamnă, după diversele puncte *Deus* şi *ne.* Ceĭ LXX în care nu se citeşte Deus la finea versuluĭ al doilea, vor fi păzit acest cuvênt pentru al treilea, şi vor fi tradus: Μὴ ἀποστρέψῃς este ne avertas. Cine ne póte asigura că eĭ s'aŭ amăgit.

Sensul ebreuluĭ este deci: *Tu inspirĭ omuluĭ căinţă de pĕcatele sale, şi'ĭ ḍice: Intórceţi-vĕ către mine fiiĭ ómenilor* şi sensul versiunilor este: *Să nu arunce pre om* în abisul relelor; tu aĭ făgăduit că 'l veĭ primi la pocăinţa; tu 'ĭ-aĭ ḍis să se întórcă către tine, în fond aceste două versurĭ nu sunt aşa de depărtate unul de altul, întru amêndouĕ omul imploră graţia convertireĭ sale, şi într'amêndouĕ se vede că omul este pătruns de miseria sa.

Fer. Augustin dă un sens fórte bun versiunilor nóstre. Nu îngădui ca omul să se dea la dragostea lucrurilor pământeştĭ; tu singur aĭ ḍis: Intorceţi-vĕ, fiiĭ ómenilor; dă Dómne aceea ce porunceştĭ, dă darul uneĭ adevĕrate întórcerĭ.

S'ar putea da un sens fórte simplu acestuĭ vers. Tu aĭ ḍis Dómne, ómenilor de a se întórce către tine; nu permite deci ca eĭ să se întórcă către obiectele pământeştĭ.

După ebreŭ: Smerește pre ómenĭ, eĭ vor împlini porunca ce aĭ dat de a se întórce către tine.

MEDITAȚIUNI

A servi unuĭ stăpân etern, și a da afecțiunile sale unor obiecte peritóre, este o nestatornicie pe care voește să o previe Profetul prin rugăciunea ce o îndreptézĕ către D-ḑeŭ. Să ḑică un rege la câți-va din curteniĭ sĕĭ: *Apropiați-vĕ de mine*, de sigur se vor supune și acéstă invitație va fi privită ca cea maĭ mare onóre posibilă ce se póte primi de la un principe pământean. D-ḑeŭ îndeamnă pre toți ómeniĭ de a se întórce către dênsul, le inspiră gândirea, le înlesnește mijlócele, și le propune exemplu în viéța luĭ Is. Chr., și în istoria sfinților, el oferă ca rĕsplătire împărăția sa eternă, și tóte întreprinderile acestea din partea unuĭ Domn așa de mare, așa de absolut, așa de măreț, așa de credincios, sunt pierdute pentru cea maĭ mare parte din viețuitoriĭ lumiĭ aceștia. Care este causa? puțina credință și imperiul simțirilor. Pre cât timp acești doĭ inimicĭ aĭ luĭ D-ḑeŭ vor subsista, biserica va geme, și abizul va înghiți pre fiiĭ ómenilor.

Profetul arată douĕ mijlóce pentru a întórce pre ómenĭ către D-ḑeŭ; cel d'intâiŭ este *umilința*, al doilea meditarea eternității. Unul este fórte amar, cel de al doilea prea dulce; întêmpinăm pretutindenea disprețul, dar voim totdéuna să existăm. Căutăm onórea și se găsește în posesiunea unel viețĭ eterne, dar acéstă onóre nu este de cât pentru cea-l'altă viéță; în acésta ce o petrecem pre pământ, avem trebuință de a nu fi nimic. Prerogativa admirabilă a religiunĭ nóstre! din nimica în care suntem concentrațĭ printre ómenĭ trecem la totul luĭ D-ḑeŭ, și înjosirea nóstră temporală ne pregătește calea unel gloriĭ care nu are sfârșit.

VERSURILE 4, 5, 6.

Că o mie de anĭ înaintea ochilor tĕĭ, Dómne, ca ḑiua de erĭ care a trecut. Și stréja în nópte, urgisire aniĭ lor vor fi, diminéța ca iarba va petrece. Diminéța va înflori și va trece: de cu séră va cădea; învĕrtoșase-va și se va usca.

Sunt și în Ebreŭ treĭ versurĭ, dar împărțirile sunt deosebite, și sensul pare că nu se împacă în totul cu versiunile nóstre, de și în fond este puțină deosebire. Iată textul.

Că mii de ani înaintea ta, ca ḑiua de eri când este trecută și ca o strajă nóptea.

Tu 'i-ai tras ca de o inundaţie; ei sunt un vis; ḑiua sunt ca iarba care se schimbă. Diminéţa înfloreşte și creşte; séra o taie și se usucă.

In primul vers nici o diferenţă între text și versiuni. *Stréja* de care vorbeşte Profetul este un spaţiu de trei ore în timpul căruia privighiaŭ sentinelele. Fie-care strajă luată nu se mai gândea la aceea care se retrăgea. Este și mai puţin de cât ḑiua *de eri*, pentru că nu era de cât o durată de trei ore.

La al doilea vers aceste cuvinte, *tu 'i-ai tras ca de o inundaţie ei sunt un vis*, rĕspund în Vulgata cu acestea. Anii lor vor fi ca ce-va, care nu se consideră întru nimic. Este sigur că שנה ce se traduce prie *vis* aŭ putut să fie luat de ceĭ LXX de *ani*; și acéstă răpire de inundaţie este o figură pre care ceĭ LXX aŭ expus'o în sens propriŭ, ḑicênd: că sunt lucruri care nu se consideră întru nimic pentru că sunt distruse. In loc de inundaţiunea lor ceĭ LXX aŭ pus: ἐξουδενώματα αὐτῶν, anhilatio eorum.

In comparaţiunea vieţeĭ cu iarba, care rĕsare, înfloreşte, care se vestejeşte, care cade și se usucă, este prea puţină diferenţă între text și versiuni. Textul pune la viitor; care este mai lămurit de cât subjonctivul, de și s'ar putea înlătura acest mod punênd *ita ut*. Ceĭ LXX aŭ adaos aceea-ce Vulgata exprimă prin *induret*. Pentru a arăta mai bine, că flórea nu are suc. Cât despre cuvêntul יחלף ce se traduce prin mutabitur, însémnă și transibit; așa versiunea nóstră este fórte exactă.

Din tóte acestea resultă o mare imagină de scurtarea, regiunea și nimicnicia vieţeĭ nóstre; ea este ca un vis, ca iarba, care înfloreşte și se vestejeşte, ca ḑiua ce trece saŭ numai ca ḑiua; o mie de ani înaintea luĭ D-ḑeŭ sunt ca o strójă de nópte. Eternitatea luĭ D-ḑeŭ înundéză totul, distruge totul și numai ea subsistă.

Legătura acestor versurĭ cu cel ce precede se póte face în atâtea moduri câte interpretări póte primi versul al treilea. Mărginindu-ne la sensul Vulgateĭ, iată ce înţelege Profetul: El a rugat pre Domnul de a nu permite ca ómenii să cadă în mâna păcatuluĭ și a patimilor, pentru că sunt înștiinţaţi chiar prin vocea luĭ D-ḑeŭ, de a se întórce către el. Dar ce motiv mai mare de cât scurtimea vieţeĭ lor, comparată cu eternitatea luĭ D-ḑeŭ, înaintea căruia o mie de ani sunt ca ḑiua, care numai este? Și tot restul tabloului ḑilelor nóstre așa de repedi și mărginite reintră în aceiași dovadă.

MEDITAŢIUNI

Orĭ cum s'ar considera *mia de ani* de care vorbeşte Profetul, va fi totdéuna înaintea luĭ D-ḑeŭ ca ḑiua, care numai este. Dacă aceste mii de ani aŭ trecut, ele numai aŭ existenţa, numai sunt nimic, dar D-ḑeŭ își aminteşte

saŭ mai bine știe, căci D-ḍeŭ, nu are memorie, de o mie de orĭ mai perfect ceea-ce s'a întêmplat în acest spațiŭ de timp, de cât noĭ cariĭ mai numai putem să ținem compt de ceea-ce s'a petrecut erĭ. Dacă aceste miĭ de anĭ sunt viitorĭ, D-ḍeŭ prevede tóte, și nu este nimic care să nu fie știut de dênsul; dar acéstă durată ce ni se pare așa de lungă, nu este nimic în raport cu eternitatea luĭ D-ḍeŭ. Fer. Augustin îșĭ forma un fel de ideie de eternitatea divină făcênd abstracțiune de tot trecutul, de viitor, și neconsiderând de cât aceea-ce este present; ba încă trebue a se tăia orĭ-ce succesiune de la aceea-ce numim noĭ succesiune; căcĭ presentul nostru nu este nicĭ-o-dată curat; căcĭ fiind timp, se găsește totdéuna o clipélă, care trece, și alta care nu este încă, și care trebue să vie trecênd momentul orĭ secunda care este și care încă se póte împărți în părțile sale. Așa propriŭ vorbind nu avem *present*; și acésta e ceea-ce deosibește fórte mult de ființa luĭ D-ḍeŭ, ființa nóstră, durata luĭ D-ḍeŭ și a nóstră. Totul este present și totdéuna present în D-ḍeŭ, nicĭ o succesiune, nicĭ o schimbare momentană. Intre el este un *astă-ḍĭ* continuŭ și etern și pentru aceea, când ne ḍice de fiul sĕŭ, că l'a *născut astă-ḍĭ*, noĭ trebue să înțelegem că l'a născut saŭ mai bine că 'l naște din tótă eternitatea, și că acest Dumneḍeesc Fiŭ este etern ca părintele sĕŭ: Pentru a judeca decĭ de eternitatea luĭ D-ḍeŭ, trebue a fi afară de timp; dar tóte creaturile sunt în timp și urméză că numaĭ Creatorul cunósțe eternitatea sa.

In privirea durateĭ nóstre, noĭ nu o cunóștem bine de cât comparându-o, cum fac Profețiĭ, cu ceea-ce este maĭ schimbător, maĭ repede, maĭ ușor: este o umbră, un vis, o flóre, care apare și vestejește curênd, o lumină care se stinge, ceea-ce a trecut s'a înghițit în nimicire, ceea-ce este viitor nu este în puterea nóstră, ceea-ce noĭ numim *present* fuge; și la cel maĭ după urmă moment al vieței, nu ne rĕmâne din acéstă carieră, orĭ cât de lungă am socotio, de cât o amintire ce se conservă în sufletul nostru, dar mult maĭ perfect gravată în inteligența eternă a luĭ D-ḍeŭ.

Numaĭ acéstă amintire trebue să ne intereseze și după care noĭ trebue să regulăm tóte întreprinderile nóstre. Să ne gândim la aceea-ce vom judeca noĭ de cursul vieței nóstre, când se va fini; dar să ne gândiṁ încă și maĭ mult la aceea că D-ḍeŭ, ne va judeca!

VERSURILE 7, 8.

Că ne-am sfârșit întru iuțimea ta și întru mânia ta ne-am turburat; Pus-aĭ fără-de-legile nóstre înaintea ta, vécul nostru întru luminarea feței tale.

Profetul explică scurțimea și miseria vieței nóstre, răsplătirea luĭ D-dĕu este causa acestora, și fără-de-legile nóstre sunt care aŭ provocat acéstă mânie.

Știŭ că mulțĭ dintre interpreți aplică aceste versurĭ și tóte plângerile ce le conțin, la starea Iudeilor captivĭ în Babilon; dar cum ne pot eĭ asigura de acest raport cu psalmul ce'l explicăm? Și dacă acest psalm este a luĭ Moisi saŭ a luĭ David, vorbind în numele acestuĭ legislator, pentru ce nu s'ar vedea aicĭ tabloul întreguluĭ ném omenesc, victimă a mânieĭ Dumnedeești din causa greșaleĭ celuĭ dintâiŭ om? Aŭ dór nu prin aceea s'a atras sentința morțiĭ? de altmintrelea nu póte crede cine-va că Moisi face alusiune la decretul ce D-dĕu l'a dat contra Israeliților eșiți din Egipt? Toți aceĭ carii avéŭ atuncĭ maĭ mult de 20 anĭ fură condamnați, din causa murmurelor lor, a muri în deșert și a nu vedea pământul făgăduit. Iosua și Caleb fură exceptați de la acéstă anathemă; se adaugă Eleazar, leviții și femeile; dar numĕrul acelor carii periră fură în adevĕr fórte mare și de ajuns pentru a justifica textul. Dar orĭ-cum ar fi de obiectul particular al psalmuluĭ acestuia, nu este credincios, care să nu pótă scóte de aicĭ nișce instrucțiunĭ fórte folositóre aplicându-l la starea și trebuințele sale.

In aceste douĕ versurĭ nu este altă diferență între ebraiștĭ și Vulgata, de cât în aceea, că acești partisanĭ aĭ ebreuluĭ traduc prin *abscondita* saŭ prin *adolescentia* ceea ce versiunea nóstră numește *seculum*. In ebreŭ este עלמנו, care însémnă *seculum monstrum*, precum și *abscondita* nostra și *adolescentia nostra*. Ceĭ LXX s'aŭ determinat pentru însemnarea dintâiŭ.

MEDITAȚIUNI

Nu este nimenĭ, care să nu fie bine încredințat că tóte fără-de-legile sunt presente luĭ D-dĕu, și că strălucirea acesteĭ majestățĭ eterne luminéză până și cele maĭ întunecate părțĭ ale consciinței.

Fie-care din noĭ în momentul morțiĭ póte să dică: *vécul meŭ s'a sfârșit;* și cu acest véc, orĭ cât de lung saŭ de scurt ar fi, tóte vécurile lumiĭ sunt de-o-potrivă absorbite și nimicite. Nu maĭ rĕmâne lumina de cât cea a luĭ D-dĕu, și că se întinde asupra tuturor momentelor vieței. Va perde din vedere greșalele copilărieĭ, zburdările

tinereții, intrigele etății sănătóse, slăbiciunile caducității, nu'și va aduce aminte nicĭ de gândurile zburătóre, nicĭ de dorințele ascunse, nicĭ de cuvintele neconsiderate, nicĭ de acțiunile momentane, mult mai puțin încă de împrejurările care aŭ schimbat s'aŭ agravat specia pĕcatelor. Dar nimic nu scapă cunoștinței luĭ D-dĕŭ; și cum ține compt de cea mai mică faptă plăcută luĭ, de asemenea amintește tóte amĕnunțimele vieței pĕcătosuluĭ pentru a'l învinovăți. Când Profetul dice în alt loc: Dómne, nu'ți aduce aminte de pĕcatele tinereții și ale neștiinței mele, el nu pretinde ca D-dĕŭ să uite aceste fapte vinovate; cere numaĭ ca milostivirea sa să'ĭ erte, ca la judecata sa amintirea acestor fără-de-legĭ să fie înlăturată pentru că darul pocăinței le-a șters. Acéstă rugăciune convine tuturor ómenilor, și tuturor vrâstelor, tuturor condițiunilor și tuturor situațiunilor vieței. A întârdia până la mórte pentru a o face, este a se expune saŭ să nu o facă, saŭ să o facă fără folos.

VERSURILE 9, 10, 11, 12.

Că tóte dilele nóstre s'aŭ împuținat,
și întru mânia ta ne-am stins. Anii noștri ca un paejin s'aŭ socotit; dilele anilor noștri întru dênșii șapte-decĭ de anĭ. Iar de vor fi în puterĭ, opt-decĭ de anĭ: și ce este mai mult de cât acéstia, ostenélă și durere Că a venit blândeța preste noĭ și ne vom pedepsi.

In loc de aceste versurĭ sunt numaĭ douĕ în text și iată care este traducția:

Pentru aceea tóte dilele nóstre s'aŭ scurs întru mânia ta și noĭ am consumat anii noștri ca cuvêntul.

Dilele anilor noștri aŭ fost șépte-decĭ de anĭ, și ceĭ maĭ tarĭ, opt-decĭ de anĭ, și ceea ce este maĭ mult (în cursul lor) este ostenélă și durere; care trece îndată, și noĭ sburăm.

Este cu neputință de a nu cunóște că este mare diferență între acest text și versiunile nóstre, dar iată ce trebue de observat:

1) In versiunĭ. Anii noștri trec, ca un painjin în puterea lucruluĭ, a grijeĭ, a meditațiunilor.

Este o comparațiune luată de la truda ce'și da painjinul spre a'și întinde pânzele sale. Ebreul pune simplu: Noĭ am consumat anii noștri ca cuvêntul (saŭ meditarea). Este fórte probabil că cuvêntul *painjin* a dispărut din textul ebreŭ. Se citește însă la toți interpreții grecĭ, carii aŭ tradus acest text și dă un sens fórte frumos. Este ca imposibil ca ceĭ LXX să fi înserat acest cuvênt în versiunile lor, dacă nu l'ar fi cetit în exemplarele lor; pe când

este fórte posibil ca copiștiĭ ebreuluĭ să'l fi uitat, lăsând cuvêntul care exprimă lucrul painjinuluĭ.

2) În versiunile nóstre se citește: *Ceea ce este maĭ mult ostenélă și durere,* pentru a arăta că aniĭ, cariĭ sunt peste opt-decĭ, sunt trecuțĭ cu multă greutate și neputință. Ebreul dice după uniĭ din ebraiștĭ: Ceea ce este maĭ tare e ostenélă și miserie; așa că ar trebui să-se înțelégă, că chiar ceĭ maĭ frumoșĭ aniĭ aĭ vieței vor fi supușĭ la necazurĭ și supĕrărĭ. Acest sens e bun dar textul e susceptibil și de acel al Septuaginteĭ și de al Vulgateĭ. Ieronim a tradus asemenea.

3) Cetim în versiunile nóstre; *Blândeța a venit preste noĭ și ne vom instrui*; pe când în ebreŭ este: *trece iute și noĭ sburăm.* Fer. Ieronim se miră că ceĭ LXX, Theodotion și ediția a 6-a a tradus cum se vede în Vulgata, pe când, Aquila, Simmaca și ediția a cincea, traduc ca ebraiștiĭ noștri de astăzĭ. Dar cine póte asigura, că exemplarele luĭ Aquila, Simmaca și a ediției a cincea sunt preferabile Septuaginteĭ, luĭ Teodotion și traducereĭ a 6-a? Ceĭ LXX sunt ceĭ maĭ vechĭ, și se crede, că aŭ avut copiile cele maĭ bune. Theodotion și autorul ediției a șesea, aŭ avut exemplare de asemenea, pentru că aŭ tradus de o potrivă; și eĭ aŭ putut să dea preferință acestor copiĭ; căcĭ maĭ eraŭ și altele în timpul lor; adică acele urmate de Aquila, Simmaca și ediția a cincea.

Trebue decĭ a încheia că cel puțin autoritatea este egală pentru fie-care din aceste două lecțiunĭ; căcĭ textul de astăzĭ nu e garantat de nimenĭ de fidelitatea sa, și singur nu póte termina cestiunea. Tot ce se póte dice este că cele două lecțiunĭ fac fiecare un sens bun, de și diferit unul de altul.

Dar care este aicĭ obiectul profetuluĭ? Am spus deja despre acești șépte-decĭ și opt-decĭ de anĭ că Moisi, dacă este autorul psalmuluĭ, a putut să vestéscă cu spiritul profetic, care va fi întinderea vieței omenești cu câte-va vécurĭ după el; presupunênd cu tóte acestea, că din timpul acestuĭ legislator ea îndecomun era maĭ lungă, ceea ce este încă la îndoială. Am spus maĭ sus că acest psalm putea să se rapórte la starea israeliților condemnați într'un număr așa de mare a peri în pustie. Acéstă gândire dă mult sens celor patru versurĭ, ce le explic acum. Era adevĕrat, că Israeliții se sfârșiaŭ în urmarea mâncĭeĭ luĭ D-dĕŭ; că aniĭ lor se petreceau în necazurĭ și călĕtoriile ce le făceaŭ în deșert; că cea maĭ mare parte cariĭ aŭ fost socotițĭ ca în stare de a purta arme, și a căror număr se urca până la șése sute de miĭ, nu trecură maĭ mult de șépte-decĭ până la opt-decĭ de anĭ. Dovada este ușóră. Se póte asigura, că acești militarĭ eraŭ Israeliții de două-decĭ de anĭ și maĭ sus până la cincĭ decĭ de anĭ; adăogând ceĭ patru-decĭ de anĭ de călătorie, ceĭ maĭ bĕtrânĭ nu puteaŭ fi de cât peste opt-decĭ de anĭ, dar cea mai mare parte maĭ jos. Când se vor scóte din numĕrul lor Leviții și femeile, cariĭ aŭ fost scutițĭ de condamnare, este adevĕrat că ceea ce era maĭ tare și maĭ bun în națiune nu putea să trécă peste termenele puse de profetul. Dacă uniĭ treceaŭ peste opt-decĭ de anĭ, în eĭ nu era de cât o viéță lâncedă și ne-

putinciósă și prin acésta se împlinește sensul Vulgateĭ. Dacă urmează cine-va ebreul, este iarăși adevĕrat, că chiar în timpul vigóreĭ etățiĭ, acești ómenĭ încercaŭ multe ostenelĭ din causa călĕtorieĭ, și a inimicilor cu carĭi aveaŭ să se lupte. Efectul acesteĭ pedepse era de a face națiunea maĭ docilă și de a o învăța chiar prin nenorocirile sale; iată Vulgata. Dar pedépsa se executa totdéuna și flórea națiuneĭ *zbura*; iată ebreul. Este greŭ de a'șĭ închipui ceva maĭ simplu pentru aplicarea psalmuluĭ acestuia suposându'l de Moisi; ceea ce n'ar împedica ca descrierea ce se face de starea Israeliților, să nu fie o figură saŭ o profeție de aceea ce trebuia să se întêmple tuturor ómenilor în cursul secolelor.

MEDITAȚIUNI

Nu este nimic de perdut din aceste patru versurĭ, pentru un credincios, care le meditézĕ în presența luĭ D-ḑeŭ.

Ḑilele nóstre se sfêrșesc puțin câte puțin și acésta este un fel de urmare a pedepseĭ celuĭ întâiŭ om. Mórtea executézĕ totdéuna acéstă judecată aspră; ea n'a cruțat pre patriarchĭ, pre profeți, pre sfinții din tóte timpurile și Fiul luĭ D-ḑeŭ însuș, care era sfântul sfinților. Acéstă pedépsă ne arată greutatea pĕcatuluĭ. Mórtea ca urmare a pĕcatuluĭ este înfricoșată; dar să nu ne oprim aicĭ să considerăm mórtea în Iis. Chr. victimă pentru pĕcat. Sub acest punct de vedere, mórtea este plăcută, căcĭ ne deschide sînul luĭ Dumneḑeŭ.

Ḑilele nóstre se petrec în ostenelĭ, ca și acele pânze de painjin produse din substanța sa și care 'l sfârșesc. Este multă artă în lucrarea acesteĭ insecte; s'ar părea că lucrătorul se gândește pentru a forma o țesĕtură așa de fină și bine ordinată. Pentru aceea psalmistul întrebuințézĕ termenul *a se socoti*. Ce facem noĭ în tótă viéța? cugetăm ca să facem niște lucrurĭ tot așa de slabe ca ale painjinuluĭ, ca să formăm pânze pe care le rup și le sfărâmă mil de accidente. Textul compară aceste opere și chiar anĭ ce se întrebuințézĕ, cu cuvêntul, cu sunetul vocel, care lovește aerul și se împrăștie.

Profetul a considerat eternitatea luĭ D-ḑeŭ și 'l opune aicĭ durata nóstră, vécul nostru, care este de șépte-ḑecĭ saŭ cel mult de op-tḑecĭ de anĭ. Maĭ descrie fórte frumos viața omenéscă; căcĭ maĭ jumătate din némul omenesc peri înnainte de a ajunge juneța și nu este a ḑecea parte din ómenĭ

carii să ajungă până la șépte déci de ani, acei carii ajung acest termen saŭ carii merg mai departe ceva, sunt neputincioși. Ei încércă în corpul și sufletul lor slăbiciuni, care se aséménă mult cu ale copilărieĭ. Ei sunt dominați și turmentați de obiceiuri; sunt încărcați de datorii către Domnul, și nu sunt în stare de a le achita. Ei mai voesc tot aceea ce 'i lingușește, și acésta o voește cu încăpățînare; dar totul nu voește să îndeplinéscă dorințele lor. Ei véd că mórtea se apropie și țin fórte mult la viéță; ei aŭ mii de defecte, și nu pot fi nici îndreptați nici nu primesc vre-o reformă, ei nu învață nimic și uită puținul ce l'aŭ știut: pretind încă să aibă dreptul a instrui pre alții. Adevěrurile religiuneĭ aŭ prea puțină influință asupra lor; nu este hotărît în sentimentele lor de cât amorul propriŭ, care a prins rădăcini prin numěrul anilor. Iată ostenéla și durerea pre care ne-o descrie profetul.

El adaogă un cuvênt, care trebue să fie apologia bătrênilor, că vederea slăbiciuneĭ lor 'i face mai blânzi, mai supuși la voința luĭ D-déŭ. Acésta se întêmplă câte odată, dar sunt puține exemple. Istoria sfinților represintă convertiri nenumărate, dar se găsesc óre aici septagenari, carii să se fi convertit, și să fi meritat cultul public al bisericeĭ? Este mult mai ordinar de a fini cum a început și de a zbura, cum dice textul, fără să se fi învățat ca să îndrepteze zborul lor către centrul a tot binele, care este însuși D-déŭ și împărăția sa eternă.

VERSURILE 13, 14.

Cine știe puterea iuțimeĭ tale, și de frica ta să o numere. Drépta ta așa cunoscută o fă mie, și pre ceĭ ferecați cu inima întru înțelepciune.

Sensul acestor versuri este destul de ușor, dacă se ține cine-va de versiunile nóstre. După ce Profetul a considerat scurtarea dilelor nóstre, saŭ decretul dat contra Israiltenilor, ca un efect al mânieĭ divine, el strigă: Dómne cine póte să cunóscă până unde se întinde drepturile mânieĭ tale? Apoĭ el imploră protecțiunea divină, cere pentru el și pentru poporul séŭ folosul de a fi instruit de înțelepciune; saŭ mai bine, după sensul ce'l adoptăm, dorește ca D-déŭ să dea poporuluĭ séŭ ómeni, a căror inimă să fie instruită de înțelepciune.

MEDITAȚIUNI

Sunt două mijlóce de mântuire: cunoștința mâniei divine și meditarea deasă a scurtării dilelor nóstre. Prin aceea noĭ câștigăm înțelepciunea adevĕrată și obținem de la D-dĕu protejarea brațuluĭ sĕŭ.

Profetul nu se gândește a mĕsura întinderea mâniei luĭ D-dĕu. *Cine va putea* dice el, *să se teamă atât, în cât să cunóscă mânia ta?* In sentimentul acesta este o profundime pe care nu o póte pĕtrunde spiritul omuluĭ. S'ar părea că mânia divină ar trebui să nască frica; și acest om inspirat de D-dĕu ne spune că frica ne dă cunoștința acesteĭ mâniĭ a Celuĭ Prea-Inalt, așa că acel, care se teme maĭ mult intră maĭ adînc în misterul mâniei cerești. Pentru că frica resultă din considerarea mărireĭ luĭ D-dĕu, a drepturilor ce are el asupra nóstră, a mâhnireĭ ce-ĭ facem prin pĕcat: și de aicĭ se póte înțelege ceva din pedepsele ce merită pĕcatul, și de modul cu care pedepsește D-dĕu pre aceĭ care 'l comit.

Iată un adevĕr înfricoșat! Omul nu este de cât un atom înaintea luĭ D-dĕu: dilele sale sunt ca umbra ce trece, ca flórea care se vestejește, și cu tóte acestea este culpabil de a primi pedépsa unuĭ D-dĕu mânios. *Cineva cunóște puterea mâniei Tale?* dice profetul. Acésta e puterea, care conservă pre omul pĕcătos pentru a'l pedepsi, care 'l face indestructibil în mijlocul pedepselor, dintre care cea maĭ mică l'ar putea nimici, dacă nu l'ar susținea mâna luĭ D-dĕu. Sfinții n'ar putea fi înălțați la gradul de inteligență ce le este necesar, pentru a contempla ființa divină, dacă puterea luĭ D-dĕu nu le-ar comunica o lumină de care nu ne putem forma o idee aicĭ jos, și condamnații n'ar putea să viețuiască pentru pedepsele lor, dacă brațul celuĭ a tot Puternic nu ĭ-ar menținea în acéstă stare de suferințĭ ce nu ni s'aŭ dat nouă a o înțelege.

Să cerem de la Domnul duhul înțelepciuneĭ, pentru a nu eși din noeanul milostivireĭ și al dreptățiĭ sale. Să ne ocupăm de aceea ce ne promite și de aceea ce ne inspiră frica. Să studiem starea sfinților și starea celor condamnați. Psalmistul cerea profeți pentru a fi instruit în sfaturile luĭ D-dĕu, în lucrările mânilor sale, efecte înfricoșate ale mâniei

sale. Iis. Chr. și ucenicii sĕĭ ne-aŭ spus totul, Iis. Chr. este *drépta luĭ D-ḑeŭ*, cum înțeleg cea maĭ mare parte din sfinții părinții în explicarea acestuĭ psalm. Să ne punem sub direcțiunea acestuĭ Domn infailibil. El ne va învĕța, care sunt adevĕratele bunurĭ, și ce comorĭ de darurĭ ne-aŭ deschis Evanghelia.

VERSUL 15.

Intórce-te, Dómne, până când și te umilește spre robiĭ tĕĭ.

Nu este diferință între text și versiunĭ. Dar textul presintă un cuvênt care meritĕ óre-care atențiune; *Intórce-te, Dómne, spre robiĭ tĕĭ,* tot acéstă expresiune este întrebuințată în Exod (c. 32. v. 12.) Când Moisi rógă pre Domnul de a erta pre poporul sĕŭ, de a nu executa hotărîrea ce se părea că o luase pentru a'l extermina.

Se înțelege că trebue a lua aceste moduri de vorbire, nu în sensul precis și riguros ce presintă, D-ḑeŭ nu póte fi nicĭ mânios, nicĭ a se întórce, dar Scriptura se servește, vorbind de el, de termenĭ întrebuințațĭ printre ómenĭ.

Dacă Moisi este autorul acestuĭ psalm, el arată aicĭ dragostea și interesul ce avea pentru poporul sĕŭ. El știa, care era destinarea sa personală, și că nicĭ-o-dată nu va intra în pămêntul făgăduit, dar interesul națiuneĭ întregĭ 'l atinge și cere pentru ea efectul promisiunilor luĭ D-ḑeŭ.

MEDITAȚIUNI

Dacă Moisi ar fi intrat în pămêntul făgăduit, s'ar fi putut crede, că acésta era tótă rĕsplătirea virtuților sale și că D-ḑeŭ nu avea să'ĭ maĭ dea. Elogiul ce face Scriptura de el, numindu-l de atâtea orĭ *robul luĭ D-ḑeŭ*, necazurile ce le-aŭ avut în tótă viéța sa și privațiunea de cea maĭ mare fericire ce D-ḑeŭ aŭ promis pentru viéța acésta luĭ Israil, formézĕ un fel de demonstrare în favórea dogmeĭ vieței viitóre și a rĕsplătireĭ destinată drepților după mórte. Știŭ că acéstă dogmă s'a dovedit prin alte argumente de o mulțime de orĭ, și că nu este bine stabilit de cât acésta în sfintele cărți, dar neservindu-se chiar de cât de exemplul acesta pentru a convinge pre un Saduceŭ, ce s'ar putea óre imagina contra acestuĭ raționament? Privești pre Moisi ca amic a luĭ D-ḑeŭ, știŭ virtuțile și necazurile sale; ce rĕsplătire 'l-a dat D-ḑeŭ la sfĕrșitul vieței sale? In loc de a'ĭ

încorona meritul sĕŭ, el îl luă când era să intre în pămêntul făgăduit. La ce 'ĭ-aŭ servit o purtare așa de înțeleptă, așa de credinciósă și supusă ordinelor luĭ D-ḑeŭ? Ore a perit ca Faraon, Coré, Dathan și Abiron, și ca alțĭ cârtitorĭ, pre carĭĭ 'ĭ-aŭ lovit mâna Celuĭ Prea-Inalt. Unde este dreptatea ce o recunoștĭ în D-ḑeŭ? Sunt și astădĭ până și în creștinism o mulțime de Saducheĭ, adică, necredincioșĭ, carĭĭ neagă viéța viitóre. Ce pot eĭ să rĕspundă acestuĭ argument, când se aplică la drept, carĭĭ viețuesc în necazurĭ și carĭĭ mor în miserie? Trebue ca acești ómenĭ orbĭ să nege existența luĭ D-ḑeŭ, a uneĭ legĭ naturale, existența distingereĭ bineluĭ de rĕŭ saŭ ca să mărturiséscă că nu este nicĭ legătură nicĭ consecință în principiile lor.

VERSURILE 16, 17.

Umplutune-am dimineța de mila ta, Dómne, și ne-am bucurat și ne-am veselit în tóte ḑilele nóstre. Veselitune-am pentru ḑilele în care ne-aĭ smerit pre noĭ, aniĭ întru carĭĭ am vĕḑut rele.

După ebreŭ aceste douĕ versurĭ ar trebui să fie traduse la imperativ și la viitor. Umple-ne de mila ta, vom face să se arate veselia nóstră. Umple-ne de veselie în locul ḑilelor de umilință și anilor de miserie ce am încercat. Dar este un sens prea frumos în versiunea nóstră, care dealtmintrelea nu contraḑice textul. Profetul implorase bunătatea luĭ D-ḑeŭ; și vestește efectele acesteĭ protecțiunĭ divine, orĭ că le încércă îndată după rugăciunea sa, saŭ că le presintă printr'un efect profetic. Sunt treĭ grade în darul ce'l cere saŭ 'l încércă Profetul; el s'a dat cu abondență, 'ĭ dă liniștea și veselia, îl face să uite tóte relele ce suferise.

MEDITAȚIUNI

Póte să fie aicĭ treĭ puncte de vedere în rugăciunea saŭ în profeția Psalmistuluĭ: 1) dorința de a procura poporuluĭ sĕŭ liniștea, după care suspină în timpul ședereĭ sale în deșert; 2) dorința de a vedea arătându-se Mesia, care singur putea să îmblânḑéscă relele neamuluĭ omenesc; 3) dorința de a poseda pre D-ḑeŭ în patria cerésc̆ă. Orĭ cum s'ar înțelege, ne învață că D-ḑeŭ singur póte să mângâe pre om în necazurĭ.

Când se simțește darul sĕŭ de noĭ, este ca aurora care vestește o ḑi frumósă. Dar nu trebue a ne aștepta în viéța

acésta asupra umplereĭ, de care vorbește Profetul; și se cuvine chiar ca să nu ne săturăm în acest pămênt de exil. Dorințele nóstre nu trebue să se oprescă pe cale; ele trebue să créscă până la sfêrșit, până la ḑiua aceea care cuprinde tóte ḑilele, pentru că ea este eternitatea.

VERSURILE 18, 19.

Și caută spre robiĭ tĕĭ și spre lucrurile tale, și îndréptéză pre fiiĭ lor. Și fie lumina Domnuluĭ Dumneḑeuluĭ nostru preste noĭ, și lucrurile mâinilor nóstre le îndreptéză spre noĭ, și lucrul mâinilor nóstre îndreptéză.

Sfêrșitul versuluĭ din urmă ce se observă în ebreŭ și Vulgata, nu este în Septuaginta Vaticanuluĭ. Mulțĭ ebraiștĭ 'l privesc ca inutil, pentru că Profetul ḑicênd: Dómne condu lucrările mâinilor nóstre; n'ar maĭ trebui a se adăuga: *lucrul mâinilor nóstre 'l îndreptéză.*

Noĭ nu judecăm așa. Profetul a putut să céră ca D-ḑeŭ să îndrepteze lucrările luate cu de amĕruntul și în urmă ca resultatul întreg să fie sub direcțiunea luĭ D-ḑeŭ; saŭ maĭ bine el a putut să se róge pentru lucrările particularilor națiuneĭ și apoĭ pentru conducerea națiuneĭ luată în total.

In aceste douĕ versurĭ sunt óre-care diferințĭ în text: lucrarea ta să se arate robilor tĕĭ, și gloria ta asupra fiilor lor; ca frumusețea saŭ majestatea Domnuluĭ D-ḑeuluĭ nostru să fie preste noĭ etc. Numaĭ punctele, care eraŭ necunoscute celor LXX causéză acéstă deosebire, care în fond este puțin lucru, cum se recunóște ușor comparând cele douĕ lecțiunĭ. Este de o parte și de alta o rugăciune pentru a obține protecțiunea, lumina divină atât părinților cât și fiilor.

MEDITAȚIUNI

Sunt două lucrurĭ bine însemnate în psalmul acesta; 1) întinderea și importanța adevĕrurilor, ce conține; 2) Mulțimea diferenților ce se observă între text și versiunĭ; diferințĭ, care tóte sunt în profitul lectoreluĭ, căcĭ tóte forméză sensurĭ admirabile. Cred că după ce s'a citit și meditat trebue să'șĭ ḑică în sine: Cine sunt eŭ față cu cel Etern, și ce este cel Etern comparat cu tóte creaturile? Ce aș fi eŭ, dacă D-ḑeŭ nu m'ar lumina cu strălucirea sa și nu m'ar îndrepta în tóte lucrările mele? Ce așĭ face de m'așĭ rătăci din calea dreptățiĭ și la ce ar trebui să mĕ aștept, dacă nu aș cere în ajutor protecțiunea divină ca sa mĕ îndreptez?

PSALMUL XC

Se citește în titlul acestuĭ psalm: *Lauda cântăreĭ luĭ David.* Dar acest acest titlu nu este nicĭ în ebreŭ nicĭ în tóte exemplarele grece, nicĭ în cea maĭ mare parte din sfinții Părinți. Se găsește în Septuaginta Vaticanuluĭ și în Vulgata, probabil după o adițiune făcută de ceĭ LXX. Nu avem pentru ce să atribuim acest psalm luĭ Moisi ca și cel precedent; de și unii 'l cred al acestuĭ legislator, căcĭ nu urméză ca Moisi să'ĭ fie autorul, pentru că se crede că cel precedent este a luĭ și că acesta n'are titlu.

Acest psalm este destul de frumos în sine, fără să maĭ fie necesar a stabili, care'ĭ este autorul, nicĭ chiar a'ĭ căuta vre-un obiect în istoria luĭ David saŭ a Israeliților. Este destul, că învață pe ómenĭ a se nădăjdui în Domnul și că le procură motivele cele maĭ puternice pentru a nu perde nicĭ-o-dată din vedere, pre acest unic protector.

Este destul a crede, că acest psalm este un dialog, unde omul drept, Profetul și D-ḑeŭ, vorbesc succesiv; dar se știe alt-fel că fără dialog formal, composițiunile poetice trec adesea-orĭ de la narațiune la apostrof, de la un cuvênt al persóneĭ dintâiŭ, la un altul care este al celeĭ de a doua, saŭ maĭ bine, că el pune în gura a treĭ ceea ce vrea să-șĭ ḑică singur. Acest pslam este plin de metafore maĭ mult în ebreŭ de cât în versiunĭ, și este póte maĭ puțin greŭ în aceste versiunĭ de cât în text.

Tótă lumea a observat, că în ispitirea luĭ Iis. Chr. în deșert, demonul îndrăsni a împrumuta douĕ versurĭ din psalmul acesta saŭ că le întórse din adevĕratul lor sens, ceea ce nu este de mirare din partea spiritului întunereculuĭ și autorul minciuneĭ.

VERSUL 1.

Cel ce lăcuește întru ajutorul celuĭ Prea Inalt întru acoperămêntul Dumneḑeuluĭ ceruluĭ se va sălășlui.

Ebreul ḑice: Cel ce locuește în secretul celuĭ Prea Inalt, va fi liniștit la umbra celuĭ A-tot-Puternic. Póte să fie maĭ multă energie în acest text de cât în versiunĭ, dar este acelaș sens și coprinde folósele nădejdeĭ în D-ḑeŭ. Când cine-va se reazimă întru el sub protecţia sa, este scutit de orĭ-ce pericol pentru mântuire. D-ḑeŭ se numește în versul acesta *Cel Prea Inalt și D-ḑeul Ceruluĭ*, pentru a ne învĕţa ca să ne înălţăm maĭ presus de pămênt, și să nu căutăm un asil de cât în acel ce locuește regiunea eternă. Cuvêntul ebreŭ ce se traduce prin A-tot-Puternic, înseamnă și *Fiinţa care se mulţumește cu sine însușĭ*, și acest titlu dă o mare idee de protecţiunea divină, căcĭ dacă *D-ḑeŭ se îndestuléză cu sine însușĭ*, cum nu va putea el să ne îndestuleze?

MEDITAŢIUNI

Găsesc aicĭ douĕ sensurĭ frumóse în text: 1) acel care în viéţa acésta locuește în sînul luĭ D-ḑeŭ, va găsi sălășluirea sa întru el în timpul morţiĭ, acel moment, care se socóte ca nópte a némuluĭ omenesc; 2) acel ce 'șĭ-a fixat dorinţele sale în D-ḑeŭ, nu se va mulţumi de a fi ocupat cu ele în timpul ḑileĭ, el se va uni cu cel A-tot-Puternic în tăcerea nopţiĭ. Pe când ceĭ-l'alţĭ ómenĭ vor fi îngropaţĭ în somn, el va vorbi cu încredere cu autorul atot-binele.

Numaĭ omul obicĭnuit cu rugăciunea, locuește în *secretul luĭ D-ḑeŭ*, se bucură în totul de protecţiunea sa, se obicĭnuesce a convorbi cu cel Prea Inalt, chiar în tăcerea nopţiĭ. Și cât de liniștiţĭ sunt eĭ în momentul morţiĭ? Eĭ aŭ călĕtorit în acest pămênt de exil, și la sfêrșit găsesc liniștea eternă. Pentru a se înălţa la secretul luĭ Dumneḑeŭ trebue a fi precum explică Sf. Grigorie, prin o comparaţie órte frumósă: Vedeţĭ apa ce curge pe o ţévă, ea se pune la nivelul reservoriuluĭ de unde s'a pogorît: dar va da ea acest spectacol care înveselește pre ceĭ ce sunt de faţă, dacă n'ar fi strânsă în acest canal strâmt de unde se asvârle în aer. Nu s'ar vărsa pe câmp dacă ar lăsa-o în libertate? Tot asemenea este cu spiritele și inimile nóstre, de câte orĭ ne lăsăm pe séma lor, le lăsăm a se rĕtăci în ocupaţiunĭ lumeștĭ, se varsă ne maĭ suindu-se la isvorul

atot-binele. Intră în lăuntrul tĕŭ, tacĭ, restrânge-te, adună-ţĭ minţile şi meditézĕ dacă voeştĭ să intri în secretul luĭ D-ḍeŭ şi să scoţĭ de aicĭ luminele mântuireĭ.

VERSURILE 2, 3.

Ḍice-va Domnuluĭ, sprijinitorul meŭ eştĭ, scăparea mea, Dumneḍeul meŭ şi voiŭ nădăjdui spre dênsul. Că el te va mântui din cursa vênătorilor şi de cuvêntul turburător.

Iată sentimentele aceluĭ ce se nădăjdueşte şi locueşte în D-ḍeŭ. El declară, că Domnul este protectorul sĕŭ, scăparea şi speranţa sa, el mărturiseşte bine-facerile ce le-aŭ primit; a scăpat de cursa inimicilor sĕĭ, şi de persecuţiunea gurilor rele şi a cuvintelor injurióse. Ast-fel e sensul ce îl dă versiunea nóstră, care diferă de ceĭ LXX pentru că aceştia ḍic *că el te-aŭ isbăvit* şi nu *pentru că el m'a isbăvit*, etc. Vulgata urmézĕ exemplarele unde pronumele sunt la întâia persónă.

Ebreul se traduce îndecomun: Voiŭ ḍice Domnuluĭ: El este speranţa şi cetatea mea, el este D-ḍeul meŭ; mĕ voiŭ nădăjdui întru el pentru că te-aŭ isbăvit din cursele vênătorilor, de pesta miseriilor.

După acéstă traducţiune trebue a recunóşte în aceste două versurĭ doĭ interlocutorĭ, amêndouĭ diferiţĭ de acel ce a vorbit în primul vers. Fer. Ieronim légă versul al doilea cu cel dintâiŭ, traducênd *dicens dicam*; aşa că acel care vorbeşte în primul vers, se crede că ḍice luĭ D-ḍeŭ: Tu eştĭ speranţa, asilul meŭ etc. şi acest sens recade în acel al Vulgateĭ, se vede că verbul ebreŭ אמר fără punte aŭ putut să fie tradus prin *dicet* saŭ *dicens*.

Cât despre versul al treilea, unde ebreul schimbă întâia persónă în a doua *el te va isbăvi* etc., se vede că este necesar de a presupune un alt interlocutor care va fi, de voeştĭ, inima israeliţilor, saŭ maĭ bine Profetul, dacă aceştĭ israeliţĭ aŭ început psalmul. Cu tóte acestea nu este contrariŭ cu stilul poetic ca aceeaşĭ persónă să se apostrofe pre sineşĭ, şi acésta o cred maĭ naturală de cât aceste intervenirĭ a diferite persóne.

Ebraiştiĭ traduc din pesta miseriilor; Ieronim din *mórtea curselor;* Simmaca *de cuvêntul calomniator*. Nu cred că li s'ar putea imputa celor LXX că aŭ tradus מדבר prin ἀπὸ λόγου, şi pe Vulgata cărea ĭ-aŭ urmat, punênd *a verbo* căcĭ cuvêntul דבר însémnă maĭ mult *cuvênt* de cât pestă. In privirea luĭ *aspero*, acest cuvênt trebue să fie bun dacă ebreul însémnă *miserie*, calomnie, nedreptate. Nu vĕd ca să fie necesar a schimba ceva din versiunile nóstre; prima persónă, *el m'a isbăvit* este pusă bine ca şi a doua, *el te va isbăvi*, şi acest viitor este indiferent pentru că preteritul şi viitorul se pun unul pentru altul în limba sfântă. In fine esenţialul sensuluĭ este conservat în lecţiunea textuluĭ ca şi în acea a versiuneĭ nóstre.

MEDITAȚIUNI

Fer. Augustin insistă mult asupra acesteĭ isbăvirĭ din cursa vênătorilor și a limbelor învenitate. El vede aicĭ doĭ din inimiciĭ ceĭ maĭ marĭ aĭ mântuireĭ, demonul care e comparat cu vênătorul care tinde curse, și *respectul omenesc* care face ca noĭ să comitem binele din causa cuvintelor lumiĭ. Ce face vênătorul, ḑice acest sfânt Părinte, ca să cadă pasĕrea în cursele sale? El svêrle cu petre prin mărăcinĭ și prin arborĭ, cariĭ servesc de retragerea pasĕrilor; aceste petre nu ucid vênatul ci 'l sperie; ele es din adăpostul lor, și se precipită în cursele ce li s'a tins. Tot astfel lucrĕză demonul pentru a ne trage în cursele sale; el înarmĕză contra nóstră limbele cele viclene; prin imputărĭ saŭ derîderĭ, ne intemidĕză; noĭ eșim din adăpostul ce D-ḑeŭ ne-a preparat, părăsim calea poruncilor sale, și devenim prada puterilor întunericuluĭ. Iată acel *cuvênt turburător* și după text acea *pestă* a scandaluluĭ, care perde atâția creștinĭ. Acel care a pus tótă încrederea sa în D-ḑeŭ, opune douĕ lucrurĭ acesteĭ ispitirĭ. Maĭ întâiŭ nu ese din calea ce 'ĭ-aŭ tras-o Iis. Chr. căcĭ demonul se ferește de a pune curse pre acéstă cale ce 'ĭ este înterḑisă, dar de îndată ce părăsește acéstă cale, care duce la viéță, este deja într'un pericol mare de a deveni sclavul demonuluĭ. In al doilea loc, adevĕratul discipol a luĭ Iis. Chr. nu se miră de cuvintele lumiĭ; el știe că stăpânul și modelul sĕŭ aŭ întêmpinat acest soiŭ de vijelie, că el a auḑit din gura Iudeilor, persecutoriĭ sĕĭ, imputările cele maĭ aspre și maĭ nedrepte. Acest exemplu face ca tóte ispitele din partea lumiĭ să fie nefolositóre. Limbele lor sunt silite să tacă, și servitorul luĭ D-ḑeŭ merge cu un pas sigur pe calea pregătită de Iis. Chr.

VERSURILE 4, 5, 6.

Cu spatele sale va umbri ție și sub aripele luĭ veĭ nădăjdui. Cu armă te va încunjura adevĕrul luĭ; nu te veĭ teme de frica de nópte, de săgéta ce zbóră ḑiua, de lucrul ce umblă întru întuneric, de întêmplare și de dracul cel de amiază-ḑi.

Sunt în ebreŭ treĭ versurĭ însă divisiunile deosebite, ceea ce nu intereséză sensul. Dificultățile vin de la câte-va cuvinte, care se traduc deosebit în acest text. De exemplu: în loc de, cu armă

te va acoperi adevĕrul luĭ, ebreul se traduce: scut și pavéză (ți va fi) adevĕrul luĭ. Ceĭ LXX aŭ luat ca verb cuvêntul סחרה ce se traduce prin *parma*, și rădĕcina de unde vine acest substantiv însémnă în adevĕr circumire, circumdare. Eĭ aŭ crezut, că făcêndu-se odată mențiune de un scut, era nefolositor de a maĭ vorbi de un al doilea; cel ce se apără cu un scut mare trebue óre să se apăre și cu unul mic? Eĭ aŭ pus dar fórte bine. Adevĕrul te va acoperi ca cu un scut, și sensul textuluĭ este conservat.

In loc de veĭ fi acoperit de *lucrul ce umblă întru întunerec* textul traduce: *de ciuma ce umblă prin întunerec*, în urmarea celeea ce am dis, că cuvêntul דבר însémnă *cuvênt, lucru, ciumă*. Ceĭ LXX n'aŭ avut dreptul de a lua a doua însemnare?

In fine în loc de, *dracul de ameazĕ-dĭ*, ebreul pune: De bóla molipsitóre ce pustiește în mezul dilei. Aflu că Simmaca, care a făcut traducțiunea sa de pe ebreŭ, traduce cuvêntul קטב care face greutatea, prin *întêmplare* care este tot una cu *incursus* al Vulgateĭ; și cea maĭ mare parte din ebraiștĭ mărturisesc că acest cuvênt fórte rar în Scriptură, însémnă tot rĕul neprevĕdut și de la întêmplare. Incursus respunde la ideea acésta. Se citește în italica veche, *ruina*, ceea ce exprimă în deajuns forța cuvêntuluĭ ebreŭ. Cât despre *demonul de amiază*, ebraiștiĭ 'l resping, cu tóte că ceĭ LXX, Aquila, Simaca și parafrasa haldaică 'l recunosc deși cuvêntul שד (șad) care însémnă Semon, vine de la aceeașĭ rădăcină ש ד ce se traduce aicĭ prin *a pustii, a devasta*. Iosef Scaliger se miră pentru ce aŭ pus ceĭ LXX aicĭ *demonul*. Dar óre de Parafrasa haldaică, Aquila Simmaca nu se miră? Suposând că toți acești traducĕtorĭ vechĭ, aŭ înțeles bine aicĭ punênd *Demonul de amiază-dĭ*, ce trebue să înțelegem prin expresiunea acésta? Sfinții Părinți dic că acestea sunt ispite violente provenite saŭ din mânie, saŭ din necurățenie, saŭ din persecutarea credincioșilor. Fer. Augustin se oprește la sensul din urmă. Se pare că St. Apostol Petru cugetă ca și Psalmistul, când îndémnă pe credincioșĭ la sobrietate, privighere, pentru că demonul umblă ca un leŭ răcnind după pradă. Sobrietatea după acéstă căpetenie a apostolilor, este dar în timpul meseĭ, ospĕțuluĭ, arma de apărare contra demonuluĭ, care ne atacă atuncĭ; și acest timp este precum se știe miază-dĭ.

Cât despre înțelegerea a tot ceea ce dice psalmistul în aceste treĭ versurĭ, iată ce se póte dice maĭ conform cu versiunea nóstră, care în fond nu se îndepărtéză întru nimic de esențialul textuluĭ. Profetul asigură că dacă noĭ punem tótă încrederea în Domnul, el ne va proteja sub umbra aripilor sale; ne va acoperi cu scutul sĕŭ care este adevĕrul inviolabil; că atuncĭ n'avem de ce ne teme, orĭ nóptea orĭ ziua. El specifică patru felurĭ de pericole: 1) acea a tulburătorilor în timpul nopții: ast-fel sunt tâlhariĭ; 2) a inimicilor declarați și carĭ slobod săgețile lor ziua; precum sunt persecutoriĭ publicĭ, iudeiĭ către Iis. Chr. și apostoliĭ sĕĭ, tiraniĭ în privirea primilor creștinĭ; 3) a inimicilor ascunși carĭ urzesc în secret comploturĭ contra acelor ce voesc să 'ĭ piardă, ast-fel sunt trădătoriĭ, lingușitoriĭ etc.; 4) inimiciĭ mântuireĭ tot déuna înarmați contra

credincioșilor, așa spiritele întunericului, următorii lui Satan. Știu că se pot explica și altmintrelea aceste patru feluri de pericole; că mulți dintre interpreți fără a se restrînge la diferințele ce le anunță profetul, se mulțumește de a ḑice, că ferește pre om de tótă větămarea și că prin împărțirea acestor patru timpuri nóptea, ḑiua, méză-ḑi și séra, ei înțeleg tóte momentele vieței; acest sentiment este adevěrat, dar dă puțină lumină expresiunilor psalmistului.

MEDITAȚIUNI

Póte că nu este nimic mai mângâetor în cărțile sfinte decât acéstă expresiune: *Adevěrul lui D-ḑeŭ ne înconjóră ca cu o armă*; precum nu este nimic mai înfricoșat decât acéstă profeție a lui Ieremia: acoperi-vei inima lor întru mânia ta, ca cu un scut. Cea dintâiŭ din expresiunile acestea arată starea unui drept pe carele spiritul credinței îl proteja contra tuturor inimicilor mântuirei, și a doua arată starea unei inimi împietrite pe care o părăsește D-ḑeŭ. Cu scutul credinței fundat pe adevěrul lui D-ḑeŭ nu se teme cine-va de ispitele timidității, figurate prin *frica de nópte* de care vorbește profetul, nici de ispitele mândriei, figurate *prin săgéta ce sbóră ḑiua*, nici de ispita avariției *figurată prin lucrul ce umblă întru întuneric*, nici de ispitele necurăției figurate prin *demonul de amézĕ-ḑi*. Din contra cu scutul împietririi, abuséză cine-va de tóte mijlócele mântuirei, se opune la tóte darurile, remediile cele mai salutare se prefac în otravă.

Apostolul surprins de schimbarea ce se făcuse cu Galateni, le ḑicea că 'și-aŭ *orbit sufletul*, pentru că nu se mai supuneaŭ la adevěr; și care era acel adevěr așa de strălucit? Is. Chr. restignit, totdéuna present în ochii nouilor credincioși. Iată scutul, care trebue să apere sufletul creștinesc. Apostolul era așa de atins de acest spectacol mare, că nu putea înțelege cum ar lua cine-va altă cale afară de acea a adevěrului, al căruĭ cap, conducětor și model este Is. Chr. pre cruce. Trebue a fi cine-va *amăgit*, ca să părăséscă acéstă cale; dar reflectând asupra mea însumi, descoper ușor, că acest sortilegiŭ, acest farm· .u este alt-ceva, de cât amorul propriŭ care este în mine. Scutul ce trebue să'l opun acestor săgeți este dragostea, care pornește din tóte ranele lui Is. Chr. O, adevěr rěstignit, rumpe acest farmec, sdrobește acéstă armă ce mě rănește în loc să mě apere.

Scriŭ acestea în ḑiua când Biserica cinsteşte suferinţele tale, smerenia ta, mórtea ta. Să nu trec ḑiua acésta fără a depune la piciórele crucii tale, despoerea patimilor mele; mândriei mele, sensualitatea rĕcelii, uşurinţei sensualităţii, deşartelor mele proecte, dorinţelor mele neconsiderate. Tu cunoşti mai bine de cât mine întinderea mizeriilor mele, şi numai tu poţi să le vindeci. Nădĕjduesc în *adevĕrul tĕŭ rĕstignit*; aceste cuvinte umplu spiritul meŭ de cugetări, care nu le pot desfăşura, dar cunosc şirul; mi se pare că prima verigă începe de la originea lumei, şi cea din urmă se légă cu eternitate.

VERSURILE 7, 8.

Cădea-va despre laturea ta o mie, şi ḑece mii de drépta ta, şi spre tine nu se vor apropia. Insă cu ochii tĕi veĭ privi şi rĕsplătirea pĕcătoşilor veĭ vedea.

După ce a asigurat pre omul drept şi plin de credinţă în D-ḑeŭ contra tuturor pericolelor, Profetul îi arată pierderea inimicilor sĕi. Vor cădea o mie de-a stânga ta şi ḑece mii de-a drépta; nici unul nu se va apropia de el, şi orî în ce parte se va întórce, el va vedea pre ceĭ fără-de-lege gemênd sub greutatea rĕsplătirei divine. In scriptură aceste numere, *o mie şi ḑece mii*, sunt întrebuinţate pentru a însemna o mulţime mare. Se suplineşte aicî *stânga*, care se subînţelege, ca fiind în opositie cu drépta. Aicî versiunile sunt de acord cu textul. De o parte şi de alta litera este uşóră, dar sensul este profund. Profetul dă a înţelege: 1° că sunt mult mai mulţi persecutorî şi rĕi, de cât ómenî drepţi şi credincioşi luî D-ḑeŭ; 2° că acéstă victorie a ómenilor drepţi nu este anunţată pentru timpul present, şi că nu trebue să aibă loc de cât în viéţa viitóre; 3° că privirea la pedépsa celor fără-de-lege va face parte din gloria celor drepţi.

MEDITAŢIUNI

Numai credinţa în viéţa viitóre póte să explice evenimentele vieţeî presente, să justifice Scripturile, să mângâe pre ceî drepţi, să îi sprijinéscă în necazurile ce li se întêmplă.

Afară de cunoştinţele descoperirii supra naturale, se vede multă ordine în lumea fisică, şi acésta face ca să fie ertaţi aceî ce nu vor să recunóscă pre autorul lor. Independent chiar de revoluţiune, este în legea naturală o înlănţuire de

principiĭ, care conduc iarăşĭ pre un spirit cu luare aminte la cunoştinţa unuĭ legislator suprem.

Dar spectacolul lumiĭ morale presintă multă confusiune; tirania pasiunilor se manifestă pretutindenea; virtutea este maĭ totdéuna persecutată, viciul adese orĭ onorat; forţa domină asupra justiţieĭ, viclenia asupra buneĭ credinţe, şarlatania asupra simplicităţiĭ; ómeniĭ buniĭ n'aŭ parte de fericire, şi succesul adesea-orĭ încoronéză întreprinderile celor rĕĭ. Aicĭ este necesară revelaţiunea divină pentru a deslega tóte aceste întrebărĭ. Pentru că lumea acésta nu este de cât începutul orĭ pregătirea stăreĭ celeĭ adevĕrate a ómenilor; pentru că este un ordin de lucrurĭ unde totul trebue să fie pus la locul sĕŭ, unde trebue să guverne maĭ multă armonie de cât în lumea fisică. Intru cât ómeniĭ nu vor fi intim încredinţaţĭ de acest viitor, cea maĭ bună legislaţiune omenéscă va fi totdéuna slabă contra pasiunilor. Ba chiar nu vor înţelege nimic din sublimele învĕţăturĭ conţinute în sfintele cărţĭ.

Iată un om al luĭ D-ḑeŭ, un profet, care ḑice că acel ce se va nădăjdui în D-ḑeŭ, nu se va teme de nimic; că inimiciĭ sĕĭ vor cădea cu grămada împrejurul luĭ; că niciĭ unul din eĭ nu se va atinge de el, şi că acest om drept va vedea cu propriĭ sĕĭ ochĭ, pedépsa impioşilor. Oare când aŭ fost saŭ se vor împlini aceste promisiunĭ? De când sunt dreptĭ pe lume, se vede în istoria lor, că aŭ întĕmpinat multe împrotivirĭ, necasurĭ, prigonirĭ; saŭ vĕḑut schingiuiţĭ de vrăjmaşiĭ lor, jertfiţĭ chiar ca victime, marturĭ sunt profeţiĭ, Apostoliĭ-martirĭ, cu un cuvênt maĭ toţĭ sfinţiĭ. Să fie óre cuvêntul acestuĭ Profet fără niciĭ o valóre? Nu, fără îndoială; dar trebue să aşteptăm împlinirea luĭ în acest viitor unde presidéză însuşĭ dreptatea luĭ D-ḑeŭ. Dacă cineva nu se uită la acest termen, tóte aceste cântărĭ sacre pe care Biserica le pune în gura fiilor sĕĭ sunt cuvinte incapabile de a mângâia.

VERSUL 9.

Că tu, Dómne, nădejdea mea, pre cel prea înalt aĭ pus scăpare ţie.

Am suplinit *tu aĭ ḑis*, că mulţĭ interpreţĭ vechĭ, pentru a lega versul acesta cu cel precedent, fără a fi obligat de a admite aicĭ

un interlocutor, care nu ḍice de cât treĭ saŭ patru cuvinte și nu termină versul, căcĭ profetul reia cuvêntul la *Cel Prea Inalt* și continuă discursul până la versul 14. Lucrul este destul de indiferent pentru înțelegerea psalmuluĭ. S'a observat fórte bine că *Altissimum* în acest vers este unul din numele luĭ D-ḍeŭ iar nu adiectiv a luĭ *defugium*. Ebreul și ceĭ LXX sprijinesc explicația acésta. Se crede că Profetul continuă a vorbi omuluĭ ce se nădăjduește în D-ḍeŭ, și care laudă spiritul sĕŭ de credință, declarând, că din causa acesteĭ speranțe ferme în D-ḍeŭ, tóte pericolele s'aŭ înlăturat, toțĭ inimicĭĭ aŭ fost rușinațĭ.

MEDITAȚIUNI

Omenĭĭ caută totdéuna scăparea în locurile maĭ înalte, pentru că este maĭ greŭ de aĭ urmări de cât la câmp și pentru că pot să cunóscă maĭ bine pre persecutorĭĭ lor saŭ a se apĕra contra lor, dacă sunt atacațĭ.

Acel ce alérgă la D-ḍeŭ, stabilește locuința sa în asilul cel maĭ înalt, cel maĭ tare, cel maĭ neaccesibil la întreprinderile ómenilor, și acésta dovedește, că este în noĭ o substanță cu totul deosebită de corp: acésta adese-orĭ este în prada violențiĭ celor rĕĭ. D-ḍeŭ nu s'a angajat a le sustrage în tóte casurile, de cursele viclene, de tóte întêmplările, care pun viéța în pericol. Dar sufletul ia sborul sĕŭ către Cel Prea Inalt și pe când corpul e supus necazurilor, el rĕmâne liniștit sub protecțiunea celuĭ maĭ puternic domn. Nu vĕ temeți, ḍicea Iis. Chr., de aceĭ ce pot să ridice viéța corpuluĭ vostru, ci vĕ temeți de acel ce póte condamna și sufletul și corpul vostru în Iad; Omenĭĭ pot să omóre trupul și nimic maĭ mult.

Știŭ că distincțiunea celor douĕ substanțe în om este un adevĕr dovedit chiar de minte; dar este frumos a o vedea ast-fel declarată în sfintele cărți, că fără ea, chiar aceste cărți nu vor avea obiect, și nu vor conține nicĭ o instrucțiune. Viéța viitóre este basa revelațiuneĭ, și termenul celor douĕ Testamente divine.

VERSURILE 10, 11, 12.

Nu vor veni către tine rele și bătae nu se va apropia întru locașul tĕŭ Că ângerilor sĕĭ va porunci pentru tine, ca să te păzéscă în tóte căile tale. Ére mâinĭ te vor ridica, ca nu când-va să împiedicĭ de pétră piciorul tĕŭ.

Aceste versurĭ sunt fórte lămurite în text și în versiunĭ, nu se găsește chiar nicĭ o diferență în maniera de a le ceti și explica.

Este descoperirea folóselor ce le procură nădejdea în D-ḑeŭ, și ajutorul ce'l dă Providența acelor ce se sprijinesc în ea.

Este iarăși evident, că aceste promisiunĭ privesc principalminte starea drepților în raport cu viéța viitóre. In lumea acésta sunt expuși la multe necazurĭ; dar acestea sunt rele în adevĕr, ba sunt chiar bunurĭ, pentru că servesc la lucrarea cea maĭ importantă a sfințireĭ lor.

Ingerii sunt însărcinați cu conducerea acestor amicĭ aĭ luĭ D-ḑeŭ, a'ĭ feri să nu cadă precum s'ar putea întêmpla fiind pe calea mântuireĭ. Aicĭ se vede fórte lămurit dogma ângerilor păzitorĭ, cel puțin în ceea ce privește păzirea acelor ce se încred în Domnul; dar se vede în alte părți ale Scripturei și chiar în Evanghelie, că toți ómenii fără excepțiune aŭ îngerĭ, carii se îngrijesc de a'ĭ conduce.

Când era I s. Chr., în deșert după botezul sĕŭ veni spiritul întunereculuĭ să'l ispitéscă, și tentațiunea a doua de care vorbește Evangelia, este acea în care demonul abuza de locul acesta al Profetuluĭ: el ḑice luĭ Iis. Chr *De eștĭ Fiul luĭ D ḑeŭ, saŭ de pe aripa Bisericeĭ;* căcĭ scris este că D-ḑeŭ *va porunci îngerilor sĕĭ, ca să te ridice pre mâinĭ și să nu se împedice de pétră piciorul tĕŭ.* Este de observat că demonul nu cita tot, că omise chiar o parte esențială adecă cuvintele aceste: *ca să te păzéscă întru tóte căile tale;* prin urmare este vorba de a *merge*, iar nu de a *cădea.* Dumneḑeŭ dă ómenilor îngerĭ ca să'ĭ păzéscă în căile lor ordinare, ca să'ĭ apere în pericolele în care s'ar găsi expuși, nu pentru a'ĭ susținea în întreprinderĭ nebune, cum ar fi aceea de a se precipita din înălțimea unuĭ turn In cazul din urmă ar fi a ispiti pre D-ḑeŭ maĭ mult de cât a implora protecțiunea sa, și de a'ĭ cere un miracol. Este și rĕspunsul ce l'a făcut Iis. Chr., demonuluĭ. Acest spirit amăgitor abusă de locul acesta în două moduri triunchindu'l, și luându'l într'un sens, care nu'l póte avea.

Interpreții anunță că în versul 12, maĭ tóte cuvintele sunt metaforice; că Profetul dă îngerilor *mâinĭ*, ca să arate protecțiunea și privighérea lor; că el presupune *petre* pe calea celor drepți, pentru ca să arate obstacolele ce le întêmpină eĭ în calea mântuireĭ; ea caracterisă apucăturile acestor amicĭ a luĭ D-ḑeŭ prin *picióre*, ca să arate diferitele acțiunĭ ale vieței lor. Tóte aceste sunt fórte ușor de priceput.

MEDITAȚIUNI

Dacă îngerii ne păzesc, ei aŭ în privire către noi, de și într'un mod mai excelent, funcțiunea acelor, carii în copilăria nóstră ne țin de mâini ca să nu cădem, cum se întêmplă adese-orî acestei etăți. Dar acest adevĕr presupus, urméză mult mai lămurit, mi se pare, că putem cere ajutorul acestor spirite cerești și a'i invoca. D-ḑeŭ 'i trimite ca să îngrijéscă de noi; El ar putea și fără dênșii să ne apere, să ne conducă, să ne păzéscă în tóte casurile posibile, dar fiind că 'i-aŭ însărcinat cu ministerul acesta, este de crezut că voește și rugăciunile nóstre pentru intervenirea lor, cel puțin precum voește ca noi să stăruim pe lângă persóne care ne apĕră și ne susțin în viéța acésta, ca să ne dea ajutor în ocasiunile urgente. De sigur Domnul voește să ne adresăm către dênsul pentru trebuințele nóstre temporale, orî spirituale; dar fiind-că în privirea celor d'întâiŭ este în ordinul Provedinței sale, ca noi să cerem de la ómenî aceea ce pot să ne dea, cum ar putea să respingă rugăciunile nóstre pentru ajutorul sfinților, când este vorba de trebuințele nóstre spirituale? Acel care în tóte necesitățile sale temporale, ar refusa de a se adresa părinților sĕi, amicilor sĕi, saŭ orî-căruia, sub pretext că aștéptă totul numai de la D-ḑeŭ, n'ar rumpe el legătura societăți și dependința ce a stabilit-o D-ḑeŭ între ómenî; și fiind-că D-ḑeŭ a trimis pe îngerii sĕi ca să ne ajute în trebuințele, care privesc principalminte mântuirea, acel care, cu credință în acest ajutor a îngerilor, n'ar voi cu tóte aceste nicî-o-dată să le ceară nimic sub pretext că invocarea lui D-ḑeŭ este deajuns, n'ar altera relațiunea sfântă, care trebue să existe între noi și îngerî? In fine dacă nu trebue să se invóce aceste spirite cerești, saŭ ceea ce este și mai puternic, dacă este o vină de a'i invoca, cum aŭ îndrăsnit ereticii să ḑică, pentru ce ne 'i-aŭ dat D-ḑeŭ de povĕțuitorî căcî în tot casul póte singur să îndestuleze trebuințele nóstre. Se póte da acest argument și în privirea protectorilor saŭ apĕrătorilor ce'i avem în lume. Ereticii obiectéză, că invocarea îngerilor este un cult religios; dar acésta nu póte fi o dificultate; acest cult este religios, pentru că aceste spirite prea fericite sunt în glorie, și ajutorurile ce ne daŭ ei

sunt pentru mântuire; dar acest cult nu este tot una cu acel ce se dă luĭ D-ḑeŭ. Noĭ punem între unul și altul o distanță infinită. In îngerĭ noĭ onorăm darurile luĭ D-ḑeŭ; și în D-ḑeŭ noĭ adorăm pre Ființa Eternă, autorul a tot binele și împărțitor de darurĭ.

VERSUL 13.

Preste aspidă și vasilisc veĭ încăleca și veĭ călca preste leŭ și preste balaur.

Fer. Ieronim traduce aicĭ ebreul cum se vede în ceĭ LXX și în Vulgata. Dar ebraiștiĭ moderni traduc; Veĭ merge pre leŭ și pre aspidă, și veĭ călca cu picióre leĭ tinerĭ și balaurĭ, ce ḑic că sunt *crocodilii*. Sunt douĕ dificultățĭ asupra acestuĭ obiect; întâiŭ pentru ce ceĭ LXX, Vulgata și fer. Ieronim traduc prin *aspidă* pre שהל, ce se găsește în Iov tradus prin *leŭ leóică* și acésta chiar în ceĭ LXX, Vulgata și fer. Ieronim? A doua, pentru ce cuvêntul שהל însémnă *leŭ* în prima parte a versuluĭ, s'a ḑis în al doilea *veĭ călca preste leŭ*. Iată de douĕ orĭ leŭ; ebraiștiĭ ḑic că în prima parte este vorba de *leŭ* și în a doua de un *leuț*. Acest rĕspuns ar putea fi o curată subtilitate, și a'șĭ dori maĭ bine să se ḑică în amêndouă părțile versuluĭ de aceleași animale adică *leŭ* și *șérpe*; dar că în cea d'întâiŭ promite omuluĭ drept puterea de a merge asupra lor fără pericol; și în a doua de a'ĭ călca chiar în picióre și a'ĭ zdrobi. Cât despre prima chestiune asupra cuvêntuluĭ שהל, deosebit tradus de ceĭ LXX de Vulgata și Ieronim, trebue ca acești interpreți să fi creḑut că ar putea să însemneze *aspidă* și *leŭ*.

Fer. Ieronim și Parafrasa haldaică vĕḑ și *basilisc* în prima parte a versuluĭ. Astăḑĭ se privește ca o fabulă existența acestuĭ animal, de și ceĭ vechĭ aŭ vorbit afirmativ. In adevĕr se crede că nu este adevĕrat, că acest șérpe ucidea pre ómeniĭ ce'l vedeaŭ; dar printre atâția șerpĭ nu este cu neputință ca să fi fost unul pre care să'l fi numit *Vasilisc*; și naturaliștiĭ, spun că în America sunt șerpĭ care încânta pre cele-l'alte animale, precum veveriță, capre, pasĕrĭ, așa că'ĭ împedică de a fugi și le mănâncă. Cum se întêmplă cu șérpele sunător. (Veḑĭ istoria Pansilvanieĭ.)

Orĭ-cum ar fi, cea maĭ mare parte din interpreți vĕḑ sub numele de leŭ, de șérpe, de aspidă, balaur, pre demonul care este cel d'întâiŭ și cel maĭ periculos inimic al neamuluĭ omenesc. El are furia leuluĭ și viclenia șérpeluĭ. Profetul arată că omul drept și plin de încredere în D-ḑeŭ nu se va teme de ispititor și va triumfa ca un învingĕtor care calcă în picióre pre inamiciĭ sĕĭ.

MEDITAȚIUNI

Fer. Augustin ḑice, că demonul atacă Biserica în douĕ felurĭ; ca un leŭ persecutând-o pe față și ca un șérpe,

dându-ĭ rĕsboiŭ în secret. In timpul vijeliilor, excitate contra martirilor, infernul era care bântuea turma Domnuluĭ. După ce s'a liniștit Biserica eresiile sunt semĕnate de Satan între credincioșĭ; el se strecóră ca un șérpe, și sub diverse pretexte se silește a conrumpe credința celor simpli. Biserica în mijlocul acestor vijelii, rĕmâne liniștită și totdéuna fermă în principiile sale. Ea calcă în picióre pre toțĭ inamiciĭ sĕĭ, pentru că e susținută de protecțiunea divină. Fie-care credincios nu póte să aibă parte la promisiunile Psalmistuluĭ, de cât ținêndu-se bine lipit de Biserică, muma sa. Nu este în siguranță de cât la sînul sĕŭ și nu este forte de cât mergênd după învĕțăturile sale. Pentru ca să se ție cine-va totdéuna de Biserică, și să nu se ademenéscă de o altă societate, care să nu fie adevĕrata Biserica a luĭ Iis. Chr., Sf. Grigorie dă o regulă fórte simplă: Veḑĭ ce fel sunt sectele tinere, ele aŭ eșit din Biserică și Biserica n'a eșit din ele. Consecința este ușor de tras. Fiind-că trebue a aparținea la Biserica veche trebue a fugi de sectele nouĭ, și tótă controversa se finește fără nicĭ o discuție.

VERSUL I.

Că spre mine a nădăjduit și-l voiŭ mântui pre el; acoperi-l-voiŭ pre el, că a cunoscut numele meŭ.

Ebreul este ceva maĭ energic: pentru că 'șĭ-a pus iubirea sa în mine: de aceea îl voiŭ scăpa și il voiŭ înălța; căcĭ cunóște numele meŭ: dar și versiunile nóstre nu părăsesc sensul.

Aicĭ este D-ḑeŭ, care vorbește; cel puțin să nu se presupună că Profetul să subînțelégă: Iată ce ḑice Domnul, saŭ ce vĕ ḑic din partea sa. Nu este nimic maĭ frumos de cât aceste promisiunĭ ale Domnuluĭ, ele ocupă restul psalmuluĭ.

Este vorba de omul plin de nădejde în D-ḑeŭ. Domnul ḑice: Pentru că acest om a nădăjduit spre mine, pentru că m'a iubit numaĭ pre mine, îl voiŭ izbăvi din tóte necazurile; și pentru că aŭ cunoscut numele meŭ, îl voiŭ sprijini, îl voiŭ înălța chiar, îl voiŭ pune maĭ presus de inimiciĭ sĕĭ.

MEDITAȚIUNI

Prin acest vers înțeleg, care este adevĕrata cunoștință de D-ḑeŭ; aceea care este unită cu speranța și dragostea A cunóște pre D-ḑeŭ, altmintrelea este a'l cunóște ca filosoful cu totul steril. Dar cariĭ fură în Vechiul Testament, aceĭ

de carĭ se póte ḑice că cunoșteaŭ pre D-ḑeŭ? Nu era Iudeiĭ ceĭ rĕsvrătitorĭ, aceĭ ómenĭ carĭ nu țineaŭ la lege de cât prin speranța bunurilor temporale. Descoper acéstă cunoștință în aceĭ carĭ așteptaŭ promisiunile luĭ Mesia, carĭ *salutară* de departe cum ḑice Apostolul, prea fericita patrie care trebuia să fie deschisă de Mesia. Găsește cine-va pre Iis. Chr. în tóte cărțile Profeților și în psalmĭ, mai mult de cât orĭ unde. Autorĭĭ acestor sfinte cărțĭ, avură noțiunĭ marĭ de Iis. Christos, și eĭ cunoscură pre D-ḑeŭ prin Iis. Christos, acésta este unica cale a adevĕrateĭ cunoștințĭ de D-ḑeŭ. Pentru ce este cunoscut D-ḑeŭ așa de puțin în lume? Pentru că nu vor să cunóscă pre Iis. Chr. Și cum încep necredincioșiĭ a se scula contra luĭ D-ḑeŭ? Prin asalturile ce se silesc de a da luĭ Iis. Chr. și Evangelieĭ sale. Se crede că eĭ voesc acésta misterelor sublime ale religiuniĭ; acésta este din partea lor un atac fals. Cel adevĕrat este contra persónelor luĭ Iis. Chr. contra virtuților ce le prescrie, și al căror exemplu ni l'a dat, contra rĕsboiuluĭ ce l'a declarat patimilor și amoruluĭ propriŭ, contra anathemilor cu care a lovit mândria, ambițiunea, avariția, voluptatea. Nicĭ-odată un credincios observator al moraleĭ evangelice nu va fi necredincios către mistere, și nicĭ-o-dată o inimă conruptă, un inimic al moraleĭ evangelice nu va fi ferm în credința adevĕrurilor descoperite.

VERSUL 15.

Striga-va către mine, și-l voiŭ auḑi pre el, cu dênsul sunt în necaz. Scóle-l voiŭ pre dênsul și-l voiŭ mări.

Nouĭ promisiuni tot așa de lămurite în versiunĭ, ca și în text. Omul plin de încredere va chema pre Domnul și va fi auḑit; Domnul va fi cu dênsul în necaz, și îl va ajuta, îl va izbăvi, și îl va umplea de glorie. Este de observat că D-ḑeŭ nu permite ca necazurile să lipséscă, acésta este cu neputință în ordinea Provedinței sale; dar aceste cuvinte; *vor fi* saŭ chiar *sunt cu dênsul în necaz*, cum ḑice versiunea nóstră, rĕspunde la tóte dificultățile și împrăștie tóte desgusturile nóstre.

MEDITAȚIUNI

D-ḑeŭ este totdéuna cu sfinții în necaz, el a fost cu ceĭ treĭ tinerĭ în cuptor; tótă curtea Babilonuluĭ recunoscu

acéstă protecțiune, pentru că ei eșiră sănĕtoși și nevătămați din mijlocul flacărilor, dar óre n'aŭ fost și cu Macabeii carĭ periră sub sabia persecutorilor? De sigur că el nu 'ĭ-aŭ părăsit, diferența n'a fost de cât în modul de a'ĭ proteja. Tineriĭ din cuptor fură dați flacărilor și rĕmaseră încă expuși la vijeliile lumiĭ. Macabeiĭ fură jertfă furieĭ némurilor, dar eĭ primiră cununa în cer; și ast-fel fu sórta tuturor martirilor. Eĭ fură cu atâta mai protejați, că finiră luptele lor în suferinți: eĭ aŭ fost nu numaĭ izbăviți, dar *glorificați* după expresiunea psalmistuluĭ.

Dacă D-ḑeŭ este totdéuna cu drepțiĭ în necaz, trebue decĭ să se prefere *necazul* plăcerilor, onorurilor, bogățiilor, într'un cuvênt tot ce se stimézĕ de folositor și plăcut ómenilor. Acést adevĕr este fórte simplu, pentru că nu este nicĭ un folos, care să se pótă compara cu acela de a fi cu D-ḑeŭ, de a avea pre D-ḑeŭ sprijinitor și protector. Dar acest adevĕr se simțește și mai bine, de când cuvêntul luĭ D-ḑeŭ a bine-voit a se face asemenea cu noĭ. El a trecut prin tóte necazurile și a declarat saŭ prin sine însușĭ saŭ prin Apostoliĭ sĕĭ, că necazurĭ sunt calea pe care trebue să mérgă cu dênsul. El s'a hotărât a nu da împărăția sa de cât acelor ce'l vor urma în acéstă cale a durerilor și supĕrărilor; el n'a destinat fericirea de cât acelor, carĭ plâng și sunt persecutați. Tótă Evangelia nu este întru cât-va de cât comentariul acestuĭ frumos cuvênt al Profetuluĭ: *D-ḑeŭ este cu noĭ în necaz.* Nu cred ca acest Profet să fi cunoscut tótă întinderea luĭ. fără să aibă cunoștinți marĭ asupra luĭ Iis. Chr. și asupra legislațiuniĭ divine, ce trebuia să o stabiléscă printre ómenĭ. Să meditĕm acest oracol în presența luĭ Iis. Chr., și să cerem de la dênsul înțelegerea unuĭ adevĕr, care trebue să ne facă fericiți în viéța acésta și în eternitate.

VERSUL 16.

Cu lungime de ḑile îl voiŭ umplea pre el și voiŭ arĕta luĭ mântuirea mea.

Pentru a da forță textuluĭ, ar trebui să se traducă: *Cu-lungime de ḑile îl voiŭ sătura.* Acésta nu însémnă că D-ḑeŭ va da omuluĭ plin de confiență o viéță mai lungă de cât a celor-l'alți locuitorĭ aĭ pământuluĭ; acéstă viéță n'ar satisface dorințele sale, ea nu l'ar sătura, pentru că ar trebui să aibă un sfĕrșit, și că de

alt-fel necazurile inseparabile de viéța acésta, l'ar omori cu atât mai mult cu cât ar fi mai lungă. Ḑilele lungĭ, care pot să sature pre dreptul, sunt ḑilele prea fericiteĭ eternităţĭ; și tot acolo D-ḑeŭ va arăta *mântuirea* saŭ pre *Mântuitorul*; căcĭ litera primește amândouĕ sensurile.

MEDITATIUNI

D-ḑeŭ promite de-a glorifica pre drept plin de conștiență; ceea ce anunță versul precedent. Dar care este acea glorie, și cum se va împlini făgăduința sa? Acésta o declară Domnul în acest vers din urmă. Gloria reservată dreptuluĭ consistă într'o durată fără margĭnĭ și în vederea Mântuitoruluĭ. Cel d'întâiŭ din aceste bunurĭ, este cu totul opus vieţeĭ de care ne bucurăm pre pământ; al douilea, este împlinirea și posesiunea deplină și întrégă a aceluĭ ce a fost zărit de ómenĭ; căcĭ Mântuitorul s'a arătat lor și a vorbit cu dênșiĭ. Dar Mântuitorul însușĭ rezerva apostolilor sĕĭ, carĭ 'l vedeaŭ, carĭ 'l ascultaŭ, o arătare cu totul alta a mărireĭ și bogăţiilor sale. Cel ce mĕ iubește, le ḑicea el, va fi iubit de Tatăl meŭ; eŭ 'l voiŭ iubi și mĕ voiŭ arăta luĭ. Pricepem noĭ bine cele douĕ promisiunĭ conținute în versul acesta? nu este nimic alta de cât eternitatea și vederea luĭ Is. Chr.; una fără alta nu ar sătura pre omul drept; eternitatea fără Is. Chr. n'ar putea fi de cât infernul, și vederea Mântuitoruluĭ fără eternitate n'ar putea fi de cât o fericire trecĕtóre, prin urmare supusă la temerea de a'l pierde și la căința că a pierdut-o. Is. Christos cuprindea totul în acest cuvênt: *Eŭ și Tatăl meŭ la dênsul vom veni și vom face locuința nóstră întru el.* Iată *lungimea ḑilelor*, care nu este alta de cât însușĭ durata *Părinteluĭ și a Fiuluĭ*, pentru că și unul și altul trebue să locuiască în omul drept. Iată *vederea mântuireĭ și a mântuitoruluĭ*, pentru că este cu neputință ca Tatăl și Fiul să vie in omul drept și să *rĕmâe* întru el fără să fie vĕḑut de dênsul. Dar Părintele este autorul mântuireĭ nóstre, pentru că a dat-o lumeĭ, dându-ĭ pre Fiul sĕŭ: Fiul este Mântuitorul, pentru că mântuirea s'a lucrat prin El.

Iată dar cel maĭ înalt grad de glorie, în care póte ajunge omul drept și plin de nădejde în D-ḑeŭ. Prin acésta începe și finește psalmul nostru. De la început Profetul ḑice, că acel

ce locuește întru ajutorul Domnuluĭ, rĕmâne sub umbra celuĭ Prea Inalt, și finindu-l, ḑice, chiar în numele luĭ D-ḑeŭ, că acest om, plin de nădejde se va bucura de vederea Mântuitoruluĭ sĕŭ, care este Cuvêntul luĭ D-ḑeŭ. Așteptând împlinirea acestor promisiunĭ, Is. Chr. ne-aŭ dat douĕ gajurĭ, tot așa de prețióse ca și el însușĭ, adică, propriul sĕŭ sânge și pre Sfântul Spirit. Credem noĭ că el va părăsi aceste gajurĭ? Dacă nu ne iubea, ni le-ar fi dat el? Da, el ne iubește; ah! dacă am putea să'l iubim și noĭ tot ast-fel.

PSALMUL XCI

Ebreul, grecul și latinul presinta acelaș titlu: *Psalmul Cântăreĭ în ḑiua Sâmbeteĭ*; ceea ce arată neapărat, că acest psalm era destinat a fi cântat cu instrumente în ḑiua Sâmbeteĭ.

Obiectul psalmuluĭ este cu totul moral; profetul nu se ocupă de cât de laudele Domnuluĭ, de mărimea faptelor sale, de folósele serviciuluĭ sĕŭ etc. Nu admit nicĭ opiniunea acelora, carĭ privesc imnul acesta ca un act de recunoștință, după învingerea luĭ Absalon și Senacherib, nicĭ ideea acelora, carĭ 'l raportă la isbăvirea poporuluĭ din captivitatea Babilonuluĭ. Aceste sunt curate sisteme, care nu mi se par că aŭ destul fundament în litera psalmuluĭ. David póte să 'ĭ fie autorul, dar nu este nimic, care să'l arate.

VERSUL 1.

Bine este a ne mărturisi Domnuluĭ și a cânta numele tĕŭ Prea Inalt.

Cuvêntul ebreŭ ce se traduce prin *bine este*, însémnă un lucru *laudabil*, *util*, *plăcut*, și tóte acestea convin cu fapta rugăciuneĭ, a mulțămirilor, a laudelor ce se adresézĕ luĭ D-ḑeŭ. Sensul versuluĭ dintâiŭ este decĭ fórte lămurit. Profetul face elogiul și descrie în puține cuvinte folósele rugăciuniĭ; căcĭ fie-care rugăciune conține lauda luĭ D-ḑeŭ și dă omagiŭ sfântuluĭ sĕŭ nume.

MEDITAȚIUNI

Când ia cine-va sfatul ómenilor, înțelege de eĭ principiĭ cu totul diferite de ale profetuluĭ, eĭ ḑic că este bine de a curteni pre ceĭ marĭ, de a 'ĭ linguși și a căuta laudele lor, de a înălța monumente glorieĭ numeluĭ lor. Profetul nu vede decât o ocupație în adevĕr laudabilă și necesară, de a da omagiŭ Domnuluĭ, de a celebra sântul sĕŭ nume; și să nu îndrăsnim a amesteca amorul propriŭ, vanitatea nóstră în cultul ce 'l dăm luĭ D-ḑeŭ. Ni s'a ḑis, că numele nóstre vor fi scrise în cer și în cartea vieței, dar cu condițiunea, ca noĭ să nu fi căutat decât gloria numeluĭ luĭ D-ḑeŭ. *Sfințéscă-se numele tĕŭ* ḑice rugăciunea ce ni s'a recomandat, și ce nume se póte compara cu numele luĭ D-ḑeŭ? El este Etern și Prea Inalt; acestea sunt cele douĕ titule ce recunosc Profetul în acest vers. Un creștin adevĕrat nu refuză celor marĭ onórea ce li se datorește; dar el reservă omagiile spiritului sĕŭ și a inimeĭ sale pentru Ființa Eternă și prea Inaltă. Aceste douĕ nume fac să dispară în ochiĭ sĕĭ tot ce este creat și peritor. El vede în cel Etern tóte bunurile și în cel Prea Inalt tóte mărirele.

VERSURILE 2, 3.

A vesti diminéța mila ta și adevĕrul tĕŭ în tótă nóptea.
In psaltire cu ḑece strune cu cântare în alăută

Textul ebreŭ face cunoscut, că al doilea vers este o urmare a celuĭ dintâiŭ, căcĭ și de o parte și de alta este aceeași frasă. Cuvênt după cuvênt s'ar ḑice în latină: Bonum est ad confitendum Domino, ad psallendum nomini tuo, Attissime, ad anontiandum etc. Vulgata conservă aicĭ ebraismul.

Al doilea vers explică în ce consistă tributul laudelor ce se cuvine a da Domnuluĭ. El consistă în a vesti de diminéță mila Domnuluĭ, și adevĕrul sĕŭ nóptea. Apoĭ profetul specifică instrumentele de musică, care trebue să fie întrebuințate la acest sfânt exercițiŭ; este psalteriul cu ḑece strune, dulcele sunet al chitareĭ. Ebreul ḑice: Cuvêntul chitareĭ, pentru că acest instrument avea numaĭ dulceață fără mult zgomot. Cuvêntul textuluĭ însémnă propriŭ *meditațiune*. S'ar părea, prin acéstă parte a psalmuluĭ, că psalteriul și decacordul ar fi fost două instrumente deosebite, căcĭ este în ebreŭ: *In psallerio et in decacordo* dar în alte părți a psalmilor se observă că era acelaș instrument și că avea ḑece córde;

ast fel ḑic ceĭ LXX și Vulgata: *In deca cordo psalterio* fără conjucția *et*. Lucrul în fond este de mică valóre.

Dar ce însémnă *a vesti diminéța mila Domnului și adevĕrul sĕŭ în timpul nopții?* Se póte ḑice, că aceste două timpurĭ indică exercițiile rugăciuneĭ cu care se ocupa la ebreĭ dimineața și séra. Era în Synagogă sacrificiul de diminéță și sacrificiul de séră; și după Profetul, milostivirea divină ar fi fost celebrată prin cel de al doilea. Totuși mi se pare, că este un sens maĭ profund în versul acesta. Profetul pune două atribute ale luĭ D-ḑeŭ, cele maĭ relative la trebuințele nóstre, adică misericordia și fidelitatea: și pretinde că ele să fie obiectul cântărilor nóstre, diminéța și nóptea, adică totdéuna. Póte iarăși să ne învețe a cinsti aceste atribute divine în timpul proprietății, însemnată prin *ḑiuă* și în timpul nenorocirilor indicate prin *nópte*. Tóte sensurile acestea pot fi literale, pentru că sunt întemeiate pe limba scripturei.

MEDITAȚIUNI

Sfintele cărțĭ unesc maĭ peste tot locul misericordia luĭ D-ḑeŭ cu adevĕrul sĕŭ. Misericordia sa nu iartă pĕcatele nóstre, și adevĕrul sĕŭ ne susține prin promisiunĭ. Când suntem în pace trebue să mulțămim milostivirii sale; când suntem tulburați, trebue să adorăm divinele sale cuvinte care promit totul răbdării și încercărilor.

Să observăm, că acéstă vorbă a Profetuluĭ arată timpul present al vieței aceștia, unde se află o ḑi și o nópte, o succesiune de momente și evenimente. In viéța viitóre, este o ḑi continuă și nicĭ o schimbare de timpurĭ saŭ de anĭ, de bine și rĕŭ, de cunoștință și neștiință. In acea locuință cerésсă sunt cântărĭ de laude pentru milele trecute și pentru adevĕrul luĭ D-ḑeŭ totdéuna subsistând; dar în viéța acésta fie-care ḑi are trebuință de milă, pentru că pe fie-care ḑi se înmulțesc pĕcatele nóstre, și adevĕrul luĭ D-ḑeŭ trebue să ne susție în tóte momentele, pentru că noĭ avem trebuință ne încetat de a fi întăriți în credința misteriilor și a promisiunilor. Milostivirea divină este destul de lămurită prin sine însuși: Is. Chr. care ne-a dat-o, este totdéuna present amintirilor nóstre; dar *adevĕrul* luĭ D-ḑeŭ, de și sigur este totdéuna obscur, pentru că nu vedem promisiunile de cât în enigmă și pentru viéța viitóre. Să implorăm *mila*, să ne lipim de adevĕr, și vom da luĭ D-ḑeŭ punctul perfect ce 'l cere de la noĭ.

VERSUL 4.

Că m'aĭ vestit, Dómne, întru făptura ta și întru lucrurile mânilor tale mĕ voiŭ bucura.

S'ar putea traduce; voiŭ sălta de bucurie considerând operaţiunile mâneĭ tale, pentru că m'aĭ umplut de veselie arătându'mĭ ceea ce aĭ făcut. Resonul acesteĭ versiunĭ, este că în ebreŭ nu este conjuncţia *et* înainte de operibus.

De și litera acestuĭ vers este destul de lămurită, totuși este óre-care dificultate pentru aĭ înţelege sensul. Cred că este o urmare a primelor versurĭ: Te voiŭ lăuda Dómne, voiŭ înălţa sfântul tĕŭ nume, mila ta, adevĕrul tĕŭ, pentru că vederea lucrurilor tale m'a umplut de bucurie și atribuĭ acest sentiment la bine-facerea ta. Prin aceea, o! D-ḑeul meŭ mĕ vĕd constrîns a admira plin de veselie tot ce a eșit din mânile tale.

De și doctoriĭ Iudeĭ, în urmarea acestuĭ vers și a celuĭ următor, unde Profetul se oprește asupra mărireĭ lucrărilor luĭ D-ḑeŭ, aŭ creḑut că acest psalm ar fi avut de autor pre capul némuluĭ omenesc, Adam însușĭ este sigur în adevĕr că nimenĭ n'aŭ putut să fie lovit vre o-dată de spectacolul acestuĭ univers eșit din nimic. Dar acéstă opiniune nu se póte împăca cu ceea-ce s'a ḑis, de ceĭ rĕĭ și întreprinderile lor, pentru că primul nostru părinte n'avea ideie de ele în timpul nevinovăţieĭ sale.

Sfinţiĭ părinţi aŭ creḑut că Profetul, vĕḑênd cu duhul lucrarea rĕscumpĕrăreĭ, care este cea maĭ excelenţă din tóte lucrările, declară aicĭ veselia ce are privind la ea. Acest sens este póte cel maĭ literal, dar nu se póte dovedi prin expresiunile ce le presintă psalmul.

MEDITAŢIUNI

D-ḑeŭ însușĭ trebue să ne umple de bucurie, manifestându-ne lucrările mânilor sale. Dacă frumuseţile sensibile rĕspândite în lucrările creatoruluĭ fixéză gândirile nóstre, dacă în ele concentrăm noĭ privirile nóstre, ele ne încântă și ne seduc. Fericitul Augustin admiră lucrurile luĭ D-ḑeŭ dar ḑice: Ce sunt acestea, Dómne, în comparaţie cu tine; înaintea ta se întunecă tótă bunătatea, tótă frumuseţea.

Este de mirare, că aceĭ cariĭ contemplă maĭ mult lucrările Creatoruluĭ, să fie în decomun ceĭ maĭ puţin atinșĭ de perfecţiunile luĭ D-ḑeŭ, că eĭ se cunosc fórte puţin pre sine, că pietatea într'un cuvênt se împacă așa de rar cu aceea ce se numește știința natureĭ. S'a ḑis că astronomia trebuea să fie muma pietăţiĭ, tot asemenea a trebuit să fie de fisică,

medicină, botanică, de navigaţiune, de tóte artele, care aŭ de obiect lucrurile luĭ D-ḑeŭ; dar maĭ în totdéuna este contrariul, se admiră, iubesc chiar pre artistul, carele a ştiut să compue o maşină nouă, şi este indiferent în privirea aceluĭ lucrător nemuritor, care a creat şi care conservă universul.

VERSURILE 5, 6.

Cât s'aŭ mărit lucrurile tale, Dómne, fórte s'aŭ adîncit gândurile tale. Bărbatul cel nepriceput nu va cunóşte şi cel neînţelegĕtor nu va înţelege acestea.

Textul ebreŭ ḑice absolut acelaş lucru. Acéstă expresiune: *Gândurile tale sunt prea adînci*, este un ebraism care înseamnă că sfaturile luĭ D-ḑeŭ sunt de o profunḑime nepătrunsă de mintea omenéscă. Profetul adaogă că *bărbatul nepriceput nu va cunóşte aceste lucrurĭ şi că cel neînţelept nu le va înţelege*, adică că nu se gândeşte chiar a recunóşte mărimea şi profunḑimea lucrurilor luĭ D-ḑeŭ. Deosebirea între un înţelept şi neînţelept nu consistă în aceea, că înţeleptul pătrunde sfaturile luĭ D-ḑeŭ, acésta 'ĭ este cu neputinţă, consistă în aceea că el mărturiseşte slăbiciunea sa, şi adoréză o fiinţă infinită în gândirile sale; pe când neînţeleptul nu reflectéză nimic, el vede universul acesta ca şi cum totul ce'l înconjóră ar fi fost efectul întêmplării.

MEDITAŢIUNI

Sf. Apostol Pavel striga ca şi profetul: O! adîncul bogăţiilor, înţelepciuneĭ şi al ştiinţiĭ luĭ D-ḑeŭ! Cât sunt de nepricepute judecăţile sale şi ne pătrunse căile sale? Acéstă exclamaţiune are de obiect nu numaĭ lucrurile luĭ D-ḑeŭ ca creator, dar maĭ ales planurile sale în raport cu deosebitele stărĭ în care se găsesc ómeniĭ. Şi Fer. Augustin a înţeles fórte bine acésta, pentru că explicând psalmul acesta, el trimete pre credincioşĭ la eternitatea luĭ D-ḑeŭ, care este centrul tuturor decretelor divine, şi în care se desfăşură causele a tot ce se întêmplă.

In acéstă consideraţiune a profunḑimeĭ cugetărilor luĭ D-ḑeŭ, este o dovadă de nemurire, fie a îngerilor, fie a sufletelor nóstre, fie a altor inteligenţĭ orĭ-care dacă există în acest univers. D-ḑeŭ n'a avut trebuinţă pentru gloria sa de a produce creaturĭ capabile de a'l cunóşte, dar dacă s'a

determinat a le produce, ele n'aŭ putut să aibă alt scop de cât gloria, pentru că D-ḑeŭ nu póte lucra de cât pentru sine însuși, nu póte fi de cât el însuși scopul sĕŭ și termenul planurilor sale. Fiind-că el a produs creaturĭ inteligente, și fiind-că aceste creaturĭ în starea în care suntem nu pot să cunóscă mai nimic din secretele luĭ D-ḑeŭ, din sfaturile sale, din privirile sale, ar fi întru cât-va o curată perdere, că a format aceste ființĭ inteligente, dacă starea lor ar trebui a se mărgini la aceea în care ne găsim pre pământ. D-ḑeŭ ar fi mai necunoscut și n'ar trage mai nicĭ o glorie din existența nóstră. Trebue dar să fie o stare unde planurile sale, *gândurile sale,* cum ḑice Profetul, să ne fie arătate, atât cât ar permite întinderea facultăților nóstre, și acéstă stare trebue să egaleze însuși durata luĭ Dumneḑeŭ, căcĭ dacă ar fi mărginită, pe lângă că aceste inteligenți ar înceta de a fi fericite, Dumneḑeŭ ar înceta iarăși de a se glorifica, și scopul sĕŭ nu s'ar împlini. Așa dar încă odată, în cea-l'altă viéță aceste gânduri așa de profunde ale luĭ Dumneḑeŭ ne vor fi desfășurate în proporțiunea ce Dumneḑeŭ va determina după gradele meritelor nóstre, și după planurile ce acéstă ființă infinit înțeléptă va fi avut despre noĭ. De câtă importanță este decĭ a aștepta cea-l'altă viéță și a ne pregăti de ea? Acest fel de demonstrare nu întrece póte multe altele de care se servesc a dovedi permanența sufletelor nóstre, dar ea mĕ atinge mai mult de cât altele. Ḑic dar cu Profetul și cu Apostolul. *Cât de adîncĭ sunt sfaturile tale, Dómne,* și simțesc că într'o ḑi voiŭ cunóște ceva din aceste secrete, și înțeleg, că'mĭ este cu neputință a ajunge la acéstă cunoștință, dacă nu sunt aicĭ jos servitorul tĕŭ credincios.

VERSURILE 7, 8.

Când aŭ rĕsărit pĕcătoșiĭ ca iarba și s'aŭ ivit toțĭ cei ce fac fără-de-lege, ca să piară în vécul véculuĭ. Iar tu prea înalt eștĭ în véc, Dómne.

Profetul explică care va fi sórta celor rĕĭ; pentru câte-va minute eĭ rĕsar ca florile din grădină, dar pentru ca să piară într'un mod deplorabil.

Psalmistul nu voește să ḑică că D-ḑeŭ 'ĭ-aŭ făcut, saŭ 'ĭ-aŭ dăruit cu bunătățĭ pentru ca să fie blestemațĭ, el expune numaĭ

faptul, arată care este sfîrșitul mărireĭ lor trecĕtóre; pentru aceea în ebreŭ, în grec și în latin se înțelege *se va întêmpla* saŭ *va fi*, căcĭ fără acéstă frasă nu ar fi legată. Când pĕcătoșii se vor arăta... pentru a peri în vécul véculuĭ; trebue a suplini *va fi* saŭ maĭ bine se va întêmpla.

S'ar putea traduce: când pĕcătoșii se vor ivi, impioșii vor înflori ca să piară pentru vecĭnicie, tu Dómne veĭ fi în Etern Cel Prea Inalt.

MEDITAȚIUNI

Iată unul din secretele marĭ, descoperite ómenilor pentru instrucțiunea lor; că pĕcătoșiĭ se ivesc pentru un timp fórte scurt, ca să piară apoĭ pentru totdéuna și că D-ḑeŭ rĕmâne etern în pasiunea glorieĭ sale. Nu vĕ mirațĭ, ḑicea Augustin, că vedețĭ pre pĕcătoșĭ înflorind în viéță. D-ḑeŭ 'ĭ îngădue pentru că este etern. Póte că voițĭ să vedețĭ sfîrșindu-se tóte în lumea acésta, dar aceea nu va să ḑică a cunóște pre D-ḑeŭ și eternitatea sa. Totul trece și D-ḑeŭ subsistă, și D-ḑeŭ judecă totul în timpiĭ însemnațĭ de Provedință. Profunḑimea gândurilor sale consistă în aceea, că noĭ nu putem însemna momentele, când se exercita dreptatea sa.

Sunt douĕ lucrurĭ pre care le-aŭ săvêrșit Iis. Chr. în viéța acésta; *patimile* și *învierea* sa: *patimile* ca să ne însuflețéscă a suferi după exemplul sĕŭ; și *învierea* pentru ca să întăréscă nădejdea nóstră. Dacă Iis. Chr. ar fi înviat cu ceĭ-l'alțĭ ómenĭ, ne-am fi îndoit póte de învierea nóstră viitóre, de și a putut să ne o promită. El n'a voit să ne lase în îndoială, el a eșit învingĕtor din Mormênt, și iată gajul sigur al învierieĭ nóstre, și fiind-că Iis. Chr. înviat nu maĭ muri, iată și gajul nemurireĭ nóstre. In fine să adorăm profunḑimea sfaturilor luĭ D-ḑeŭ; să nu ne văetăm nicĭ de o întêmplare, și să lăsăm celuĭ Etern îngrijirea de a face să servéscă totul spre gloria sa și mântuirea nóstră.

VERSUL 9.

Că iată vrăjmașiĭ tĕĭ, Dómne, că iată vrăjmașiĭ tĕĭ vor peri; și se vor risipi toțĭ ceĭ ce lucréză fără-de-lege.

Textul și versiunile se vor acorda aicĭ. De o parte și de alta se observă tonul afirmativ al Profetuluĭ asupra catastrofeĭ neînlăturată a inimicilor luĭ D-ḑeŭ. Câțĭ-va interpreți aplică acéstă denu-

mire de *vrăjmaşiĭ luĭ D-ḑeŭ* la Babilonenĭ; alţiĭ vĕd în acéstă anathemă pre partizaniĭ luĭ Absalon. Aceste explicaţiunĭ sunt de o slăbiciune extremă, dacă ele se mărginesc la sensul Profetuluĭ. Că Babilonenii aŭ fost subjugaţi sub Cyrus, óre aŭ perit eĭ? aŭ încetat de a maĭ fi inimicĭ aĭ luĭ D-ḑeŭ? Că partisaniĭ luĭ Absalon ar fi fost bătuţĭ de armata luĭ David, toţĭ aŭ fost învĕluiţĭ în nenorocirea capuluĭ lor? Dealtmintrelea Iudeiĭ izbăviţĭ de Babilonenĭ, saŭ Israeliţiĭ credincioşĭ luĭ David, n'aŭ perit şi eĭ la timpul lor? Când este vorba de perderea inimicilor luĭ D-ḑeŭ, trebue a înţelege o pedépsă care rĕspunde cu ura ce aŭ avut'o eĭ pentru D-ḑeŭ; şi numaĭ reprobaţiunea eternă împlineşte acéstă idee.

MEDITAŢIUNI

Dacă n'ar fi viéţa viitóre, tot ceea ce ḑic profeţiĭ de pedepsele, care ameninţă pre impioşĭ n'ar avea de cât un adevĕr fórte puţin sensibil saŭ chiar prea equivoc, pentru că dreptiĭ aŭ încă maĭ multe necazurĭ de cât ceĭ rĕĭ, şi apoĭ şi eĭ pier curênd saŭ maĭ târḑiŭ. Dacă imperiul Babylonuluĭ a fost distrus, acel al Perşilor, al Grecilor, al Romanilor aŭ avut aceeaşĭ sórtă; şi Statul Iudeilor, care era poporul luĭ D-ḑeŭ, numaĭ subsistă de maĭ multe secole, ştiŭ că scripturile anunţă ruina acestor diferite popóre; dar acestea eraŭ profeţiĭ a căror împlinire dădea o mare greutate cuvêntuluĭ luĭ D-ḑeŭ şi sprijineaŭ oracolele, care concerneaŭ venirea luĭ Mesia şi tot ordinul Provedinţeĭ ce D-ḑeŭ voia să'l stabiléscă pentru mântuirea lumiĭ. Dealtmintrelea, pedepsele temporale exercitate contra impioşilor, eraŭ figurĭ ale judecăţiĭ severe, ce D-ḑeŭ reservă în viéţa cea-l'altă pentru inimicĭĭ numeluĭ sĕŭ. Toţĭ rĕiĭ n'aŭ fost pedepsiţĭ în lumea acésta şi cea maĭ mare parte dintre eĭ s'aŭ bucurat chiar de o mare fericire pre pământ, marturĭ sunt atâţia regĭ din Iuda, Israil, Persia, Egipt, fără a maĭ enumera pre atâţia Grecĭ şi Romanĭ, cariĭ aŭ fost vinovaţĭ făcênd o mulţime de crime, şi pentru cariĭ braţul învingĕtor al celuĭ Prea Inalt nu s'aŭ întins în viéţa acésta. Dar toţĭ rĕiĭ a trebuit să se témă de un viitor unde tóte vicleniile vor fi judecate. Aceĭ cariĭ aŭ avut cunoştinţa adevĕratuluĭ D-ḑeŭ şi a scripturilor, aŭ fost înştiinţaţĭ prin pedepse temporale exercitate din timp în timp contra impioşilor; şi aceĭ cariĭ aŭ fost îngropaţĭ în întunericul idolatrieĭ, aŭ trebuit să asculte strigarea conştiinţiĭ lor şi a vedea de aicĭ

că ei trebuiaŭ să aștepte curênd un învingĕtor al crimilor lor. Omeniĭ aŭ avut totdéuna de povățuitor și conducĕtor ideia unei vieți viitóre; vaĭ de aceĭ cariĭ aŭ stins în eĭ însuși acéstă flacără saŭ cariĭ aŭ refuzat de a urma acéstă lumină!

VERSUL 10.

Si se va înălța ca al Inorogului cornul meŭ și bĕtrânețele mele în unt-de-lemn gras.

Profetul opune aicĭ fericirea dreptuluĭ cu sórta deplorabilă a pĕcătosuluĭ. *Țăria mea se va înălța ca a rinocerului*, expresiune figurată; ce o întrebuințéză psalmistul, pentru a zugrăvi gloria neclătită a omuluĭ credĭcios luĭ D-ḑeŭ. El se servește de exemplul rinocerului pentru că acest animal este însemnat prin forța cornuluĭ sĕŭ. *Bĕtrânețeu mea se va bucura de o milostivire abondentă* Nu mĕ îndoesc, că și acéstă expresiune nu este iarăși o figură și că intenția profetuluĭ n'ar fi de a arăta prin aceea o fidelitate susținută până la ceĭ maĭ de pe urmă moment și urmată de fericirea eternității; altmintrelea ar fi puțin lucru, pentru că sunt mulți impioși, cariĭ ajung la o etate înaintată, fără să li se întêmple nenorociri mariĭ. Dacă e vorba de David, bĕtrâneța sa n'a fost în totul norocită, pentru că avu durerea de a vedea pre poporul sĕŭ lovit de ciumă. Dacă este vorba de tótă națiunea chemată din captivitate, ea a suferit multe în timpul restaurăreĭ templuluĭ și a orașuluĭ; și sub stăpânirea Grecilor, ea a fost destul de turburată de regiĭ Syrieĭ.

Dar se obiectéză aicĭ ebreul care ḑice, după cum 'l traduc astă-ḑĭ: Voiŭ fi uns cu unt-de-lemn próspĕt. Dificultatea este maĭ ales în cuvêntul ebreŭ בלתי pre care 'l deduc de la בלל miscuit perfudit. Ceĭ LXX, Simmaca și Fer. Ieronim l'aŭ dedus de la בלה senuit, de unde subsantivul בלתי cu pronumele personal, ceea ce dă *senectus mea*. Acești interpreți vechĭ înțelegeaŭ neapĕrat ebreul ca și acești moderni. Apoĭ ce raport póte să albă aicĭ ungerea cu obiectul psalmuluĭ? Dacă acest imn este a luĭ David, el era deja uns și sfințit rege, când l'aŭ făcut, pentru că se crede ca să 'ĭ fi dat loc revolta luĭ Absalon. Dacă autorul este Ezechias, cum cred uniĭ, este acelaș cuvênt. Dacă este vorba de tótă națiunea, acéstă ungere nu póte să'ĭ convie de cât în formă de metaforă. pentru a ḑice că Domnul 'l va favorisa, și atunci sensul celor LXX al Vulgateĭ, Simmaca, a luĭ Ieronim va fi cónservat.

Ieronim traducênd ebreul ḑice: Senectus mea in oleo uberi, și în ceĭ LXX, ediția de Alda, se citește ἐν ἐλαίῳ. Interpretul Vulgateĭ a urmat ediținea ast-fel cum o are astăḑĭ Vaticanul, unde este ἐν ἔλαιῳ, în misericordia. Nu este mare dificultate asupra acestuĭ cuvênt, căcĭ în scriptură unt-de-lemnul este simbolul bunurilor ce le primește cine-va de la milostivirea divină, precum când ḑice, că

Israel va locui un pămênt din care curge miere și lapte, că unt-de-lemn va curge în casa dreptuluĭ etc. Cât despre adiectivul ce 'l întrebuinţéză ebreul pentru a califica *untul de lemn* de care vorbește psalmistul, nu trebue a se înţelege că însemnând colórea, dar abondenţa, fertilitatea, ceea ce se exprimă fórte bine prin lecţiunea celor LXX ἐν ἐλέῳ πίονι.

MEDITAŢIUNI

In Scriptură, s'a ḑis numaĭ de sfinţĭ, că aŭ murit într'o *bătrêneţe fericită.* Ast-fel fură Abraam, Ghedeon, David, Tobie, ca să însemneze fără îndoială, că eĭ aŭ murit în pacea Domnuluĭ, și că aŭ găsit o patrie maĭ bună după eșirea lor din lumea acésta. Fără câștigarea acesteĭ vieţĭ nouă, ar fi un folos fórte mic de a muri într'o bătrêneţe ferită de óre-care miseriĭ; rĕmâne de ajuns, pentru bĕtrânul cel maĭ norocit, ca să cunóscă greutatea anilor, și ca să regrete vigórea ce 'ĭ-a răpit-o timpul.

Darul de care vorbește profetul aicĭ însémnă decĭ fórte probabil privilegiul de a îmbĕtrâni în serviciul luĭ D-ḑeŭ, și de a câștiga până la ultimul moment o mare îmbelșugare de merite a căror preţ va fi prea fericita eternitate. Iată într'un sens fórte precis contrastul dreptuluĭ cu pĕcătosul, oposiţia cea maĭ formală între vieţa servitorilor luĭ D-ḑeŭ și acea a impioșilor.

VERSUL 11.

Si a privit ochiul meŭ întru vrăjmașiĭ meĭ și întru ceĭ viclenĭ ce se scólă asupra mea, va auḑi urechia mea.

S'ar putea traduce după ebreŭ, *va privi ochiul meŭ* etc. Dar se știe că profeţiĭ privesc adese orĭ ca fapt ceea ce are să fie.

Vulgata pare că dă a înţelege, că acéstă privire este unită cu dispreţ; aceea nu este sigur, cuvêntul grec ἐπεῖδεν la care rĕspunde *despexit* nu însémnă de cât a *privi*, a *observa*; dar în fond un învingĕtor care privește pre un inimic învins, se crede că'l póte despreţui. Restul versuluĭ este tradus exact dupĕ ebreŭ.

Acest vers se póte raporta la viéţa presentă saŭ la viéţa viitóre, saŭ la amêndouă de-odată. In viéţa acésta ómeniĭ drepţĭ se rógă pentru inimiciĭ lor și nu se tem de eĭ. In cea-l'altă eĭ laudă dreptatea luĭ D-ḑeŭ asupra pĕcătoșilor.

MEDITAȚIUNI

S'a vorbit și s'a scris în tóte vécurile de mărimea de suflet, de intrepiditate, de bravură, într'un cuvênt de tóte calitățile, care exclud frica, și care conduc pre ómenĭ a înfrunta pericolele. Sunt o mie de bravĭ falșĭ pentru unul care este în adevĕr; respectul omenesc, entusiasmul, obiceiul, necesitatea suplinesc pe adevĕratul curaj. Se pare că nu se teme de nimic, pe când sufletul este turburat de pericolul present; și se expune, în timp ce voința se revoltéză contra legeĭ falșe saŭ legitime careĭ ordonă de a se expune. Din toțĭ aceĭ cariĭ 'șĭ pun viéța în pericol, ceĭ maĭ nebunĭ sunt ómeniĭ fără religiune. Eĭ desprețuesc tot ce aŭ maĭ scump, și sunt atrașĭ de motive slabe. Nereligiunea trebue să'ĭ facă naturalminte lașĭ saŭ îndrăsnețĭ.

Omul în adevĕr curajos este acel care se conduce în tóte de legea luĭ D-ḑeŭ. Când datoria îl chiamă în pericol, el sbóră aicĭ ca la o ocasie ce'ĭ dă Provedința de a semnala supunerea sa. Este totdéuna gata a 'șĭ da sémă de faptele sale stăpânuluĭ suveran ce îl trimite; și orĭ-care ar fi evenimentul, el știe că meritul acțiunĭ nu va fi nicĭ-o-dată perdut pentru dênsul.

Maĭ adesea orĭ are să resiste cine-va inimicilor domesticĭ de cât acelor aĭ patrieĭ. Este maĭ mult în prada rĕutățiĭ ómenilor jaluzĭ, violenți, viclenĭ, calomniatorĭ, de cât a armelor strĕinuluĭ. Acel care nu tremură pe câmpul de bătae, nu póte suferi o derîdere, un cuvênt rĕŭ, o calomnie; acel care a raportat atâtea victoriĭ în furia resbeluluĭ, se vede fără curaj la noutatea unuĭ vuet nefolositor ce s'a rĕspândit contra luĭ. Omul drept este încă invincibil în aceste lupte și în care este interesat amorul propriŭ; ascultă cu mare liniște imputările cu care îl înegrește, el are pre D-ḑeŭ de martor și de rĕsbunător al causeĭ sale.

Mĕ nădăjduesc întru Domnul, ḑice el cu Profetul, *de ce mĕ voiŭ teme?*

Iată portretul ce îl face sfântul Grigore de omul drept orĭ în ce posițiune s'ar găsi. Când se presintă luĭ prosperitatea, nu se orbește; și când îl amenință nenorocirea, el nu se clătește; când se bucură de bunurile presente, gândește la relele ce 'i se pot întêmpla, și când îl năvălește necazul,

se mângâe cu speranța bunurilor eterne. El întrebuințéză favorurile lumiĭ aceștia ca și călĕtorul o ospĕtărie: se liniștește câte-va momente și apoĭ se gătește de călĕtorie; dă óre-care mângâere trupuluĭ, dar sufletul se ocupă de ostenelele ce are să le întêmpine până la sfêrșit. Nu este rar, ca acest om drept să doréscă necazul și să prefere suferințele pentru o situațiune lipsită de ispite; el se teme de a se lipi de bunurile peritóre, pe când se bucură de ele, de a avea plăcere de călĕtorie în loc de a alerga către prea fericita patrie, de a fixa pașiĭ sĕĭ în cale, în loc de a gândi la rĕsplătirea ce'l aștéptă.

VERSUL 12.

Dreptul ca finicul va înflori și ca cedrul cel din Liban se va înmulți.

Acéstă *înmulțire* trebue a se înțelege de creștere, acesta este sensul textuluĭ. Se știe că cedrul crește la o înălțime mare, că palmierul (finicul) are florĭ prea frumóse și fructe abundente. Profetul alege aceștĭ arborĭ ca termenĭ de comparațiune, pentru a da cea maĭ mare idee de omul drept. S'a dis maĭ sus, că impioșiĭ sunt ca iarba câmpuluĭ, care curênd apare și înflorește. El opune aicĭ frumusețea și fecunditatea dreptuluĭ pre care îĭ compară cu arboriĭ ceĭ maĭ renumițĭ din Iudeia.

Putem întreba cu încredere dacă acest mare caracter al dreptuluĭ nu este descris aicĭ, de cât în raportul sĕŭ cu viéța presentă? Spectacolul lumiĭ ne arată, că pĕcătoșiĭ se par Înălțațĭ ca cedriĭ și încărcațĭ de florĭ ca palmieriĭ, pe când drepțiĭ ascunșĭ în obscuritate nu rĕspândesc nicĭ o lumină, saŭ sunt călcațĭ în picióre ca iarba câmpiilor. Este evident, că în sensul cel maĭ literal acéstă descriere nu convine drepților de cât în raporturile lor cu viéța viitore. Pre pământ eĭ sunt încărcațĭ cu florĭ și fructe, sunt superiorĭ în merite la tot ceea-ce admiră lumea; dar aceste privilegiĭ sunt interióre, și nu se vor arăta la lumină în tótă splendórea lor de cât în prea fericita eternitate. Daca profetul n'ar fi avut în vedere acéstă stare viitore, tabloul sĕŭ nu ar fi adevĕrat; ceea-ce nu póte fi, pentru că acésta este lucrarea sfântuluĭ Spirit.

MEDITAȚIUNI

Ceĭ douĭ arborĭ a căror imagine o înfrumusețĕ Profetul sunt de o fecunditate, de o durată, de o înălțime, care atrage admirarea tuturor botaniștilor. Iarna nu'ĭ despóie, și folósele ce scot din eĭ în Orient sunt celebre în relațiunile călĕto-

rilor. Omul drept fructifică neîncetat în fapte bune, el le adună în sînul luĭ D-ḑeŭ, adică în comóra eternităţiĭ; el lucréză prin motive sublime până în cele maĭ micĭ amărunţimĭ ale vieţeĭ. Contraḑicerile, necazurile, vijeliile calomnieĭ, nu'l clătesc de loc. Dar cum observă sf. Grigore, el nu se înalţă la înălţimea Evangelieĭ, de cât pentru că este fórte tare stabilit în umilinţă. Palmieriĭ şi cedriĭ încep maĭ întâiŭ a'şĭ întinde rădăcinile în sînul pământuluĭ; şi ceĭ drepţĭ intră în abuzul nimicnicieĭ lor maĭ nainte de a purta fructe demne de nemurire. Rădăcinele lor, ḑice Fer. Augustin, se pare ca şi acele ale palmieruluĭ (finiculuĭ) şi cedruluĭ, încovoiate, nodoróse, pentru că pe calea virtuţiĭ, ceĭ dintâiŭ paşĭ sunt greĭ; dar umilinţa şi răbdarea ridică tóte pedicile, şi de aci ese tulpina măréţă, care se înalţă până la cer. Arşiţa sóreluĭ usucă florile câmpuluĭ, dar arboriĭ ceĭ marĭ aĭ Libanuluĭ rezistă la căldura sfâşietóre a veriĭ, ca şi la brumele erniĭ; şi când mânia divină se va aprinde, ca un cuptor în ḑiua rĕsplătiriĭ, dreptul nu va fi atins de focul, care va consuma pre impioşĭ, va fi chiar cu totul contrar în privirea servitoruluĭ credincios. Judecata luĭ D-ḑeŭ va veni, încheie Fer. Augustin, ca să sfâşie pre pĕcătoşĭ şi pentru a acoperi pre drepţĭ cu o nouă strălucire.

VERSUL 13.

Rĕsădiţĭ fiind în casa Domnuluĭ, în curţile Dumneḑeuluĭ nostru vor înflori.

Acest vers este urmarea saŭ dovada celuĭ precedent. Profetul explică pentru ce dreptul va face fructe, ca finicul, şi va creşte ca cedrul, pentru că în general toţĭ aceĭ, cariĭ sunt plantaţĭ în casa luĭ D-ḑeŭ, vor întinde ramurile şi vor produce florĭ, care se vor întinde nu numaĭ în coprinsul, dar şi prin prejurul acesteĭ sfinte case. Aceste expresiunĭ figurate arată că virtuţile sfinţilor, exemplele lor, instrucţiunile lor se rĕspândesc în Biserică şi chiar afară din Biserică, şi că sunt capabilĭ de a atrage la adevĕratul cult chiar pre aceĭ cariĭ nu aŭ intrat încă în casa luĭ D-ḑeŭ. Cred că ast-fel este sensul acestuĭ vers unde casa Domnuluĭ este deosebită de curtea sa; şi acest sens aplicabil la timpurile sinagogiĭ, este şi maĭ mult la timpurile Bisericiĭ creştine.

MEDITAŢIUNI

Cine sunt ómeniĭ rĕsădiţĭ în casa Domnuluĭ? In timpul compunereĭ acestuĭ psalm eraŭ Israilteniĭ, cariĭ frecuentaŭ

templul din Ierusalim și cariĭ conform legiĭ aduceaŭ sacrificiŭ, dar acéstă condițiune nu era esențială pentru mântuire. Dacă s'ar fi găsit afară de națiunea sfântă ómeni credincioșĭ luĭ D-ḑeŭ, de și nu asociațĭ la alianța sa, ei ar fi putut purta fructele sfințenieĭ; și Iudeiĭ înșușĭ în timpul captivitățiĭ din Babilon, puteaŭ să întreție cu D-ḑeŭ legătura spiritului și a inimeĭ, fără a se găsi reuniți în sfântul sĕŭ templu, care nu mai subsistă.

De la venirea luĭ Iis. Chr. nu mai este loc determinat pentru a se închina luĭ D-ḑeŭ. Casa luĭ D-ḑeŭ este pretutindenea, pentru că Biserica îmbrățișézĕ tóte părțile și tóte popórele, dar trebue a fi membru acesteĭ Biserici, fără care nu produce cine-va de cât fructele morțiĭ. Sf. Ambrosie ḑicea: *Unde este Biserică, n'avem să ne temem de mórte*, ci sperăm viéța eternă. Acéstă casă este plină de darurile luĭ D-ḑeŭ, ea este udată de un torent de bunătățĭ și acest torent este Sf. Spirit.

VERSURILE 14, 15.

Încă se vor înmulți întru bĕtrânețe unse; și bine pătimind vor fi, ca să vestéscă. Că drept este Domnul.

Sunt și în ebreŭ două versurĭ; dar aceea ce versiunea nóstră traduce prin *ca să vestéscă*. este în capul versuluĭ al doilea și acest ordin este fórte bun. Vulgata urméză pre ceĭ LXX cariĭ pun τοῦ ἀναγγεῖλαι la finele primuluĭ vers. Sensul nu sufere de diferința acésta.

Ebreul ḑice: Chiar în bĕtrânețe vor rodi, plinĭ de vlagă și verdeață vor fi, ca să arate că drept este Ehova, stânca mea, și că nu este întru dênsul nedreptate. Ceĭ LXX unește acéstă *vlagă* cu bĕtrânețe și ĭ-aŭ dat-o de adjectiv: diferența este fórte mică. Apoĭ eĭ aŭ schimbat în numele luĭ D-ḑeŭ, aceea ce textul numește *forța* mea saŭ *stânca* mea termin așa de des întrebuințat în sfintele cărțĭ pentru a caracterisa pre Domnul și protecțiunea sa. Și acésta recade în sensul textuluĭ. Trebue a înțelege bine adevĕrata însemnare a luĭ bene patientes, care rĕspunde cu grecul εὐπαθοῦντες, care însémnă ómeni plinĭ de bunătățĭ, ómeni în bună stare, ce însémnă cu *verdeața* textuluĭ.

Profetul conservă în primul vers alegoria arborilor de cariĭ s'a vorbit cu două versurĭ mai sus, aceștĭ ómeni drepțĭ, stăruesc în dreptate până la extrema lor bĕtrânețe. Eĭ vor fi și atuncĭ în stare de a face cunoscut prin bunele lor exemple, că Domnul este dreptatea însășĭ, că protejă pre servitoriĭ sĕĭ și că tóte căile sale sunt sfinte.

Cred că bătrânețea de care vorbește aicĭ textul precum și versiunile, sprijinesc lecțiunea Vulgateĭ care pune și în vers. 10 bătrânețe. De o parte și de alta este vorba de bine-facerile Domnuluĭ.

MEDITAȚIUNI

Timpul bătrâneții este pentru partisaniĭ lumiĭ timpul cel maĭ steril, orĭ din partea luĭ D-ḍeŭ pre care nu 'l-aŭ cunoscut nicĭ-o-dată orĭ din partea lumiĭ, care nu voește să'ĭ cunóscă. Din contră, omul drept care a îmbătrânit în sfintele fapte ale pietățiĭ, culege la vêrsta cea maĭ înaintată tóte fructele fidelității sale. Este maĭ instruit ca nicĭ-o-dată de căile luĭ D-ḍeŭ, vorbește de ele cu tótă autoritatea pre care o dă o lungă experiență. Cu cât se apropie de sfêrșit, cu atât se desfășură sentimentele sale, cu atâta meritele se înmulțesc. El recunóște prin tóte încercările prin care aŭ trecut, că Domnul este plin de dreptate, de fidelitate, că protejă puternic pre servitoriĭ sĕĭ. El nu se maĭ miră ca în juna etate, de prosperitatea pĕcătoșilor și necazurile ce le întêmpină dreptul. El a înțeles bine că eternitatea luĭ D-ḍeŭ rĕspunde la tóte dificultățile, care nasc din ignoranța și precipitarea judecăților nóstre. Dacă junețea s'ar odihni sub umbra acestuĭ finic încărcat cu florĭ și cu fructe, dacă ea s'ar pune la scutul vijeliilor lumiĭ sub acest cedru măreț care înalță capul sĕŭ până la cer, și a căreĭ rĕdăcinĭ merg până în fundul pământutuĭ.

PSALMUL XCII

Se citește în titlul Vulgateĭ: Laus cantici ipsi David, in die ante sabatum, quando fundata est terra; și textul grec al celor LXX presintă aceiașĭ gândire; dar nu se citește nimic de acésta în Ebreŭ; și exemplarele atât grece cât și latine aŭ varietățĭ, ceea ce dovedește că acest titlu este o adăugire făcută la text. Totușĭ se vede că acest psalm este a luĭ David; se găsesc aicĭ câte-va trăsurĭ, care se aséměnă cu acel care a fost cântat din ordinul acestuĭ sfânt rege, în timpul transportăreĭ chivotuluĭ din casa luĭ Obededon pe

muntele Sionului. Vedĭ 1 Paralip. 16, 30, 31.) Cât despre ceea ce s'a ḑis aicĭ de ḑiua ce preceda Sabatul și de fundarea pământuluĭ, póte să se fi întêmplat la Iudeĭ, cel puțin de la întórcerea lor din robie, să fi cântat acest psalm înainte de Sabat, adecă în ḑiua a șésea a sĕptămâneĭ și să fi voit a o celebra în memoria celeĭ după urmă lucrărĭ a luĭ D-ḑeŭ, căcĭ s'aŭ odihnit în ḑiua a șéptea. Ast-fel aceste cuvinte, când a fost locuit pământul, ar însemna, când s'aŭ săvêrșit tótă lucrarea creațiuneĭ.

Sfinții părinți aŭ înțeles psalmul acesta de creațiunea lumiĭ prin puterea supremă a luĭ D-ḑeŭ, și a restaurăreĭ sale prin rĕscumpărarea ce aŭ lucrat-o Iis. Chr. Acest al doilea sens este profetic dar tot așa de literat ca și cel dintâiŭ.

Alțiĭ vĕd aicĭ întórcerea din robie, pentru că se face mențiune de casa Domnuluĭ; dovadă fórte slabă, pentru că se póte aplica acésta și la cortul ce David l'a construit pentru ca să pue Chivotul. Apoĭ dacă acest psalm se rapórtă la Creațiune, acéstă casă a luĭ D-ḑeŭ va fi lumea întrĕgă, unde se manifestă majestatea luĭ D-ḑeŭ; și dacă se rapórtă la timpurile luĭ Mesia, acéstă casă a luĭ D-ḑeŭ va fi Biserica, care este într'un sens fórte precis, templul în care locuește D-ḑeŭ până când Ierusalimul ceresc va deveni locuința aleșilor sĕĭ.

Prin urmare, orĭ cum s'ar explica obiectul acestuĭ psalm, este totdéuna în sine însuși plin de strălucire și de majestate. Cu tótă scurtimea sa el dă marĭ ideĭ de D-ḑeŭ. Se pare că Biserica îl consideră în raport cu creațiunea, pentru că l'a destinat pentru Duminică, avênd raport cu învierea luĭ Iis. Christos.

VERSURILE I, 2.

Domnul s'a împărățit întru podóbă s'a îmbrăcat; îmbrăcatu-s'aŭ Domnul întru putere și s'a încins. Pentru că a întărit lumea cărea nu se va clăti.

Pentru aceste douĕ versurĭ nu este de cât unul în ebreŭ și grec; dar fără diferență pentru sens.

Profetul represintă pre D-ḑeŭ ca un mare rege care se investește cu tótă majestatea, cu tótă puterea pentru a executa o întreprindere mare; acestea sunt figurĭ acomodate cu modul nostru de vorbire. D-ḑeŭ în momentul creațiuneĭ, n'a avut trebuință de cât de voință; el *ḑise* adecă că el a voit și tóte ființele se făcură din nimic. Cine póte să aprofundeze acéstă putere la care nu resistă nimic, acéstă feconditate, care produse tot ce nu era, acéstă știință a adunăreĭ și a amĕnunțimilor a căror raporturĭ sunt înfinite ?

Când ḑice Psalmistul, că D-ḑeŭ a stabilit pămêntul, care nu se va clăti, înțelege că a avut de la început, în virtutea atot puternicieĭ luĭ D-ḑeŭ, tótă greutatea, tótă tăria, tótă stabilitatea, ce trebuia să o aibă, pentru a fi ceea ce este în planul universuluĭ. Nu urméză de aicĭ că globul nu are saŭ n'ar putea avea o mișcare de rotațiune împrejurul sĕŭ și o mișcare de circulațiune împrejurul Sóreluĭ. El nu se clătește în acel sens, că nu esă din cale, că conservă tóte părțile respective, că nu este supus la schimbărĭ, care să altereze constituția sa primitivă. Cele-l'alte planete sunt neclătite în acelaș sens, și tot universul de și se află într'o mișcare continuă, este numaĭ puțin fix și permanent, până ce va ajunge termenul durateĭ, ce 'i s'a destinat prin decretele luĭ D-ḑeŭ.

MEDITAȚIUNI

Nu este un cuvênt în acest vers, care să nu trebuiască a fi meditat cu atenție de către sufletul credincios, *D-ḑeŭ este regele universuluĭ.* Luĭ 'ĭ datoresc tóte creaturile onórea, supunere; omagiŭ de tot ceea ce sunt și de cele ce posed. *D-ḑeŭ este îmbrăcat cu glorie și putere.* Și una și alta se manifestă în tóte operile sale. Ce strălucire în întinderea ceriurilor și în tóte stelele, care 'ĭ fac ornamentul! Ce frumuseță în armonia tuturor corpurilor, care împopuléză pămêntul! Dar câtă putere în producerea tuturor ființelor vĕḑute și nevĕḑut! Este cu neputință celuĭ maĭ iscusit artist de a forma cu o singură trăsură, saŭ cu o singură lovitură a arteĭ sale, lucrarea ce se gândește a o face; trebue să se prepare tóte părțile unele după altele;

ca să fie pusă în ordinea necesară, ca totul să resulte de aicĭ. Acel artist chiar când ar fi așa de puternic în cât să facă tot ceea ce gândește, totuși el ar fi lucrat dintr'o materie deja existentă. Nu 'i s'ar atribui de cât forma, și acéstă formă ar putea fi supusă stricăciuneĭ, orĭ prin trecerea timpuluĭ, orĭ prin schimbarea ce s'ar întêmpla acesteĭ materiĭ învestită cu forma acésta.

Ce póte fi óre, că o putere, care dintr'un singur act al voințeĭ sale, fără să lucreze și fără nicĭ un fond preexistent, fără să întrebuințeze nicĭ timp nicĭ instrumente, fără să aibă trebuință de vre-un ajutor, de nicĭ un consiliŭ strĕin, produce de o dată și materia și forma tuturor corpurilor; care comandă ființelor simple și compuse de a exista, și ele există; care pune în fie-care din ele raporturile necesare cu scopul ce'și propune, și tóte principiile de care aŭ trebuință aceste ființĭ pentru operațiunile lor? Nicĭ o inteligență nu póte pricepe Creațiunea; noĭ avem idee de óre-care forță dar nu de acea forță care să facă ca tóte ființele care nu existaŭ, să încépă a exista. Noĭ înțelegem starea lor de posibilitate în D-ḑeŭ, pentru că acéstă stare nu este alt-ceva de cât însuși ființa luĭ D-ḑeŭ, care concepe tóte posibilitățile, și care le conține în starea lor de posibilitate; dar că din starea acésta, care este în substanța luĭ D-ḑeŭ, aceste ființĭ trec la existență, când voește D-ḑeŭ, și pentru că el voește, iată ceea ce nu ne putem închipui de și lucrul este numaĭ puțin real

D-ḑeŭ s'a pregătit (pentru creațiune). Cuvêntul textuluĭ și al versiunilor dă ideea de cine-va care *se încinge*, ca să pótă lucra maĭ iute și maĭ sigur. Este o figură, care represintă decretul luĭ D-ḑeŭ, voința ce a avut pentru a crea acest univers. Când a format acest decret? Când a avut acéstă voință? Din tótă eternitatea fără îndoială, pentru că totul este etern în D-ḑeŭ.

Dar executarea n'a avut loc de cât în timp; D-ḑeŭ creând lumea, timpul a început, și cu timpul, tot universul. Este neînțelept de a întreba, dacă D-ḑeŭ ar fi putut crea lumea deodată; nu este *dată* în raport cu creațiunea, pentru că nu era timp. *La început*, ḑice fórte bine Moise, D-ḑeŭ a creat cerul și pământul. A putut să trécă maĭ multe secole de la creațiune și până la mine, și ar trebui a încheia, că lumea în raport cu mine este maĭ veche de cum se crede;

dar de aicĭ nu urméză că D-ḍeŭ să fi creat lumea de-odată, pentru că, încă odată, nu era timp înainte de creaţiune. Dacă ar fi mai multe secole de la creaţiune până la mine, D-ḍeŭ totuşĭ a creat lumea *la început*; şi ne ajunge de-a ḍice, că D-ḍeŭ a creat făcênd să trécă fiinţele posibile în stare de existenţă.

D-ḍeŭ a stabilit pământul şi nu se va clăti. Acest cuvênt indică conservarea, care este iarăşĭ opera luĭ D-ḍeŭ ca şi creaţiunea. Lumea creată n'are putere în sine însăşĭ, pentru ca să rĕmână în starea în care a pus-o D-ḍeŭ la început. Odată ce există într'un minut, nu urméză ca să continue a exista în minutul următor. Lucrul unuĭ artist subsistă afară din mâinile sale, fără influenţa acestuĭ lucrător, pentru că tot lucrul este compus dintr'o materie ce o conservă D-ḍeŭ cu forma ce 'ĭ-a dat-o lucrătorul; fără aceea, lucrul ar pieri cu totul. Universul este lucrul luĭ D ḍeŭ, a acestuĭ lucrător suprem, care póte tot ce voeşte; dar universul eşit din mâinile luĭ D-ḍeŭ, nu maĭ are putere în sine însuşĭ pentru a se menţine în starea în care le-a pus D-ḍeŭ. D-ḍeŭ formându-l nu 'ĭ-a dat facultatea de-a fi prin sine însuşĭ; dar, el ar fi prin sine însuşĭ de-ar avea facultatea de-a persevera în existenţa sa independent de D-ḍeŭ; căcĭ, creându-l D-ḍeŭ pentru momentul *A*, dacă nu 'l crează pentru momentul *B*, trebue saŭ că în acest moment *B* să se nimicéscă, saŭ ca să 'şĭ dea prin sine însuşĭ existenţa sa pentru al doulea moment *B*. Dacă subsistă în momentul acesta, trebue saŭ că D-ḍeŭ să'l creeze pentru momentul acesta saŭ ca să 'şĭ dea existenţa prin sine însuşĭ; ceea ce este absurd. Aşa dar, este necesar ca cea d'întâiŭ să fie adevĕrată. Ast-fel, D-ḍeŭ crează universul în tóte momentele; creaţiune diferită de acea care a scos universul din nimic, dar care are aceeaşĭ putere; şi pentru aceea conservarea universuluĭ, s'a numit cu drept cuvênt o creaţiune-continuă. Ce adevĕr mare în aceste cuvinte ale Sf. Apostol Pavel: *Intru el viĕţuim, ne mişcăm şi suntem.*

VERSUL 3.

Gata este scaunul tĕŭ de atuncea, din véc eştĭ tu.

S'ar putea traduce: *Tronul tĕŭ a fost stabilit de atunci*, pentru a da a înţelege, că pământul şi chiar universul întreg sunt imperiul în care trebue să guverneze D-ḍeŭ.

Dar acéstă versiune nu se împacă așa de bine cu a doua parte a versuluĭ. Se pare că Profetul voește să dică: *Dómne, Tu aĭ creat pământul, ca să împărățești; dar tu aveaĭ tronul tĕŭ, căcĭ eștĭ din tótă eternitatea.*

MEDITAȚIUNI

Când D-ḑeŭ era universul, tronul sĕŭ era stabilit; el se împărățea pre sine, și era perfect fericit, pentru că el se mulțumește cu sine însușĭ, și nu are trebuință nicĭ de o creatură. 'Mĭ represint marea în tótă întinderea sa. Când n'ar fi nicĭ fiuviĭ, nicĭ fântânĭ, acest reservuar imens de ape, n'ar fi nicĭ maĭ puțin vast, nicĭ maĭ puțin adînc; o slabă imagine de D-ḑeŭ. Este un ocean nemărginit de ființe și de tóte perfecțiunile. El este din tótă eternitatea, saŭ maĭ bine, eternitatea este El; totdéuna știință, totdéuna iubire, totdéuna înțelepciune, totdéuna putere, totdéuna fecunditate, totdéuna causă și principiŭ. Ómeniĭ sunt totdéuna întru el, depinde totdéuna de el, și eĭ gândesc la orĭ-ce alt, afară de El. Acésta este maĭ tot așa de neînțelésă ca și eternitatea luĭ D-ḑeŭ; căcĭ îĭ trebue pentru aceea să se arunce în obscurităților, care maĭ nu aŭ finit: Întunerec de sistem, dacă este așa de nenorocit, pentru a nu'l recunóște de D-ḑeŭ și pentru a pune în locul luĭ D-ḑeŭ o altă causă pentru tot ce există; întunerec în rațiune, dacă recunoscênd un D-ḑeŭ, nu trage nicĭ o consequență din acésta; obscuritate de conduită, dacă mărturisind consequențele ce se trag din cunoștința și credința în D-ḑeŭ, nu reguléză raporturile, care sunt necesarmente între D-ḑeŭ și El; întunerec de pasiunĭ, dacă le urméză orbește, preferindu-le în locul temereĭ și speranțeĭ în D-ḑeŭ; întunerec în angajamente, dacă le ia fără a considera ceea ce sunt saŭ pot fi în raport cu legea luĭ D-ḑeŭ; obscuritate pentru timpul ce'l pierde neîncetat, și pentru eternitatea către care înaintéză totdéuna; obscuritate asupra destinateĭ sale, care nu depinde de el, care 'l interesézĕ nu maĭ puțin așa de esențial și la care nu cutézĕ a se gândi. Totul este un abis fără fund, și în acest abis se precipită cea maĭ mare parte de ómenĭ, fără reflexiune. — O, D-ḑeul meŭ, cine aș fi fără de tine, dacă nu propriul meŭ conducĕtor către prăpastie?

VERSURILE 4, 5, 6.

Ridicat-aŭ rîurile Dómne, ridicat-aŭ rîurile glasurile sale. Ridica-vor rîurile valurile sale, de glasurĭ de ape multe. Minunate sunt înălţările mării, minunat este întru cele înalte Domnul.

In ebreŭ sunt numaĭ douĕ versurĭ şi se pot traduce ast-fel: Fluviile aŭ ridicat, Dómne, aŭ ridicat vocea lor; înălţat-aŭ fluviile valurile lor. Prin sunetul grozav al apelor celor multe, valurile mării sunt admirabile; Domnul este minunat întru cele înalte. Unii traduc: Domnul în ceruri este maĭ minunat de cât vocea apelor imense şi de cât valurile admirabile ale mării. Este fórte puţină diferenţă între aceste douĕ versiunĭ.

Cât despre Vulgata ea nu diferă de ebreŭ de cât în aceea că reportă *glas de ape multe* la fluviĭ şi nu la mare. S'ar putea uni aceste cuvinte cu înălţările mării, şi să se citéscă: à vocibus aquarum multarum mirabiles elationes maris; şi atunci n'ar fi nici o diferinţă.

Ediţiunea celor LXX făcută la Vatican, nu are înălţat-aŭ rîurile valurile sale. Vulgata urméză aicĭ manuscrisul Alexandrin şi ediţia de Alda.

Ce înţelege Profetul în versiunile acestea? Se represintă aicĭ ceea ce este maĭ strălucitor pre globul nostru, adică mugirea apelor în fluviile agitate şi revĕrsate, dar maĭ ales înălţările mării, orĭ în tempeste, orĭ în flux şi reflux. El găseşte că aceste mişcărĭ sunt *minunate*, pe urmă declară că Domnul, care locueşte în ceruri este mult maĭ demn de *admirat*. Vĕd că toţĭ interpreţii presupun aicĭ o comparaţiune de şi nu este *mirabilior* ci numaĭ simplu *mirabilis*. Dacă se ţine cine-va riguros de cuvêntul din urmă, ar fi acelaş sens, pentru că dacă acéstă mişcare a apelor este admirabilă, D-ḑeŭ care lucréză prin puterea sa, trebue totdéuna să fie privit ca demn de o maĭ mare admiraţiune.

MEDITAŢIUNI

Fluxul şi refluxul mărei este una din cele maĭ marĭ mistere ale naturei. Orĭ-care ar fi causa fisică, este de sigur condusă de creatorul. Intêmplarea nu produce un efect aşa singular şi aşa de constant. Dar dacă acest fenomen ni se pare aşa de admirabil, ce ideie trebue să avem noĭ de autorul uneĭ asemenea minunĭ? Aceea care rĕspunde la gândirea profetuluĭ. Voind să descrie împărăţia Domnuluĭ suprem al pămêntuluĭ şi al ceruluĭ, el alese unul din cele maĭ marĭ trăsurĭ ale puterei sale, şi acest tras este cu atât

mai izbitor, cu cât toți oamenii sunt martori și nici unul nu știe adevěratul secret.

Sfântul Spirit dice în alt loc că lucrurile lui D-deŭ sunt minunate, pline de glorie, ascunse și nepătrunse. Cum sunt pline de glorie, dacă nu le póte cunóște cine-va? este ajutorul secret al puterei care lucréză spiritele nóstre și ne silesc de a recunóște și a adora suprema inteligență, care presidéză aceste minuni. Gloria lui D-deŭ în cer consistă în a se manifesta sfinților, pentru că ei nu mai sunt în starea în care ar putea să abuzeze de aceste comunicațiuni intime. Dar cât timp suntem pre pământ, este de gloria lui D-deŭ a se ascunde nouă, pentru a exista credința nóstră, de a ne reținea în dependință, și de a ne face să sperăm cunoștințe mari. El s'a descoperit de ajuns prin întruparea Fiului sĕŭ, prin împlinirea profețiilor și prin minuni. Credința nóstră este sprijinită pe fundamente solide, dar totdéuna obiectele credinței sunt obscure cu tótă certitudinea motivelor. Cu tóte acestea, fiind-că D-deŭ rĕmâne totdéuna ascuns în misterele sale, în faptele sale, în promisiunile sale, în tótă economia Religiunei, este un mare cuvênt pentru noi de a iubi iarăși viéța ascunsă, de a fugi de zgomotul lumii, de a vorbi cu D-deŭ în singurătate. Să nu unim cu întunericele sacre care înconjóră tronul lui D-deŭ, acele ale pasiunilor nóstre, acele ale intereselor pământești, a conversațiunilor inutile, acele ale raporturilor multiple, acele ale studiilor de curată curiositate. Viéța nóstră este ascunsă cu Is. Chr. în D-deŭ, dicea Apostolul către Colasenĭ. Să ne învěțăm că D-deŭ este minunat prin secretul operilor sale, viéța sfinților este iarăși prin secretul unirei lor cu D-deŭ, ceea ce făcea *Frumusețea mireseĭ* de care vorbește aiurea Profetul nostru.

VERSUL 7.

Mărturiile tale s'aŭ încredințat fórte. Caseĭ tale se cuvine sfințenie Dómne, întru lungime de dile.

Versiunea nóstră dice: mărturiile tale s'aŭ încredințat fórte; dar ebreul explică până la ce punct merită a fi credute, căci după acest text, aceste mărturii sunt fórte adevěrate și fórte sigure. Nu ne putem îndoi că nu este vorba aici de doveḑi ce le-aŭ dat D-deŭ despre puterea sa, despre provedința sa, de gloria sa, de eterni-

tatea sa; aceste dovedĭ sunt rĕspândite în tot universul și în sfintele cărțĭ.

Profetul adaogă că sfințenia este caracterul propriŭ al caseĭ luĭ D-ḑeŭ, adică că precum D-ḑeŭ este centrul a tótă sfințenia, casa sa trebue iarăși să fie împodobită cu acest ornament; că nu trebue să fie pătată de nimic profan, că toțĭ aceĭ carĭ voesc să intre aicĭ, trebue să facă profesiune pură și de o conduită neimputată.

Acéstă casă a luĭ D-ḑeŭ trebue să fie, după planul acesteĭ cântărĭ, saŭ universul întreg, pentru că D-ḑeŭ locuește aicĭ ca în templul sĕŭ, saŭ societatea credincioșilor instruiți de dovedile religiuneĭ.

MEDITAȚIUNI

Religiunea revelată este în adevĕr demnă de creḑut, pentru că dovedile sale aŭ ajuns la cel maĭ înalt grad de certitudine morală. Nu este, de exemplu, nicĭ unul din faptele vechĭ care să fie învestite cu atâtea caractere de veritate, ca trecerea prin marea Roșie și învierea luĭ Is. Chr., douĕ fapte care sprijinesc cel întâiŭ revelațiunea făcută luĭ Moisi, și cel de al doilea, adevĕrul misiuneĭ și predicațiuneĭ luĭ Is. Chr. Nu este vorba aicĭ, că aceste douĕ fapte sunt făcute contra ordinuluĭ natureĭ, nu este vorba de cât de a asigura dacă aŭ fost în adevĕr. De îndată ce se recunóște un D-ḑeŭ, trebue a mărturisi că dacă a voit să facă lucrurĭ superióre legilor naturale, care ne sunt cunoscute, nimic n'a putut nicĭ a trebuit să resiste voinței sale. Dacă négă cine-va acest principiŭ nu se maĭ cuvine saŭ nu maĭ este în stare a cugeta despre aceste materiĭ.

D-ḑeŭ a ḑis că el voia să locuiască printre ómenĭ, și el a împlinit promisiunea, învestind pre Unicul sĕŭ Fiŭ cu omenirea. Se întêmplă de aicĭ, că într'un sens prea adevĕrat, tot némul omenesc este templu saŭ casa Domnuluĭ; el nu s'a întrupat în fie-care din noĭ, dar el a devenit fratele nostru făcêndu-se asemenea cu noĭ. Maĭ mult; ne-a dat pre Sfântul Spirit, a cărui templu suntem noĭ, și care se rógă chiar cu noĭ influențând asupra afecțiunilor nóstre, în fine el se comunică nouă prin Sfintele Taine ale luĭ Iis. Chr., mijloc admirabil de a convorbi cu noĭ, pe când el împărățește cu glorie, cu îngerii și sfințiĭ. Ce datorĭ pentru sfințenia cea maĭ simplă și maĭ susținută! Noĭ intrăm în Biserică prin

Botez, care ne face sfinți și neprihăniți înaintea lui D-deŭ; dar este vorba a păstra Darul acesta *întru lungime de dile* adică până la momentul unirei nóstre cu D-deŭ; saŭ de a'l recĕpăta prin o sinceră pocăință, dacă am avut nefericirea de a'l perde. Aceste adevĕruri sunt de cea mai înaltă importanță. Óre suntem noi cu luare aminte la ele și ne folosim noi pentru regularea vieței nóstre ?

Fer. Augustin aplică tot psalmul acesta la Iis. Chr. El a venit să împărățéscă asupra ómenilor, care s'aŭ îmbrăcat cu glorie și putere de glorie, printre aceĭ carii aŭ primit învĕțăturile sale, cu putere contra acelora carii s'aŭ sculat asupra luĭ. Iis. Chr. a stabilit un noŭ pământ, întemeind Biserica; și s'aŭ găsit în scest pământ ómenĭ ușorĭ, nelinișticĭ, nestatornicĭ în credință și în practica Evangelieĭ. Aceștia sunt tronul în care guverna Iis. Chr. Ceĭ mândri nu se fălesc cu presența sa, el nu locuește de cât pintre umiliți. D-deŭ este Cel Prea Inalt, el nu va locui între voĭ, dacă aspirați la înălțare. Iis. Chr. a venit la a șésea vêrstă a lumiĭ (6.000 anĭ) și de atuncĭ împărățește peste noĭ după omenirea sa; dar tot acest Iis. Chr. ca cuvênt a luĭ D-deŭ, este născut din Tatăl maĭ înainte de toțĭ veciĭ. Stabilind împărăția sa, *rîurile aŭ înălțat glasul lor*, adică, Apostoliĭ aŭ făcut să rĕsune Universul de adevĕrurile Evangelieĭ. Marea *a gemut*; adică că puterile pământuluĭ s'aŭ sculat contra acesteĭ doctrine sfinte; dar după multe tempeste, Iis. Chr. a mers preste ape, a restabilit liniștea și a supus împărățieĭ sale însușĭ pre regĭ. Tot ceea ce s'a întêmplat Bisericeĭ a fost prediș, și evenimentele aŭ verificat predicerile; dovedile Religiuneĭ aŭ întîmpinat tóte atacurile; casa luĭ D-deŭ sfințită prin presența luĭ Iis. Chr. a devenit neclătită până la sfêrșitul vécurilor.

Acéstă explicațiune ar fi literală dacă psalmul ar fi o profeție; dar altmintrelea este plină de spirit, de instrucțiune și de doctrina cea maĭ sănătósă.

PSALMUL XCIII

In titlul este: Psalmus ipsi David quârta sabati; ceea ce ne-ar arăta că acest psalm este a luĭ David și că se cântă în ḑiua a patra a sĕptămâneĭ. Dar titlul acesta nu este în ebreŭ. Ceĭ LXX saŭ alțĭ interpreți maĭ noĭ, l'ar fi adăogat conform cu obiceiul Iudeilor.

Fiind-că acest psalm este plin de plângerĭ contra rĕilor și a persecutorilor virtuțiĭ, interpreții aŭ căutat în istoria poporuluĭ luĭ D-ḑeŭ evenimente la care să se pótă raporta. Persecuțiunile luĭ Saul și Absalon, inimicĭi luĭ David, nevoile Iudeilor captivĭ în Babilon, aŭ fixat opiniunile multor sisteme, póte destul de întemeiate în literă, dar care nu specifică nimic particular. Alțiĭ l'aŭ raportat la Iis. Chr. ca cum acest psalm ar fi o profeție de judecata ce el va face asupra celor rĕĭ. Nu ne putem amăgi urmând acéstă opiniune pentru că Iis. Chr. fiind D-ḑeŭ, pedépsa pentru pĕcate 'ĭ aparține tot așa de esențial ca și rĕsplătirea virtuțiĭ. Acest psalm fără alt sistem, și considerând simplu după literă, este o lecțiune mare despre Providență. Profetul mângâe pre ceĭ drepțĭ prin speranța de a vedea finindu-se necazurile lor și el înfricoșézĕ pre păcătoșĭ prin amenințarea rĕsplătirilor divine. Fiind-că Provedința este unul din articolele Religiuneĭ ce se uită maĭ mult în practică, acest psalm care o amintește cu atâta tărie, este unul din cele maĭ frumóse monumente ale credinței Profetuluĭ, și una din cele maĭ sfinte instrucțiunĭ de care să se pótă ocupa credincioșiĭ.

VERSUL I.

D-ḑeul izbândirilor Domnul, D-ḑeul izbândirilor cu îndrăznélă a stătut.

Ebreul se traduce: D-ḑeul rĕsbunăreĭ, Dómne, D-ḑeul rĕsbunăreĭ arătate. Verbul הוֹפִיעַ însémnă splenduit, aparuit, illuxit. Și ceĭ LXX

l'aŭ luat la preterit în loc de imperativul ce se vede la ebraiștĭ. A lucra în tótă libertatea este maĭ acelaș lucru cu a se arăta. Mărturisesc că ebreul este maĭ conform cu ceea-ce urméză pentru că de la versul al doilea, Profetul adreséză cuvêntul luĭ D-ḑeŭ: Inalță-te cela ce judecĭ pământul, etc.

In primul vers Profetul ne presintă două atribute marĭ ale luĭ D-ḑeŭ, puterea de a rĕsbuna și întréga libertate de a le face când și cum 'ĭ place. Un alt profet desfășură fórte energic tot acéstă idee: Domnul este zelos, el este rĕsbunător, plin de mânie, varsă furia sa asupra inimicilor sĕĭ este rĕbdător, dar cu o putere invincibilă etc

MEDITAȚIUNI

Domnul este D-ḑeul milostivireĭ în privirea pĕcătoșilor, carĭĭ se umilesc, și D-ḑeul isbêndireĭ către pĕcătoșiĭ împetriță și îndărătnicĭ. El exercitéză totdéuna milostivirea sa în viéța acésta, dar înlăturéză adese-orĭ izbêndirea sa până în viéța viitóre. Dacă n'ar fi pre pământ de cât bine-facerĭ pentru drepță și pedepse pentru ceĭ rĕĭ, ne-am putea îndoi de existența uneĭ alte stări, fie pentru drepță, fie pentru pĕcătoșĭ. S'ar părea că și unĭĭ și alțiĭ aŭ primit înainte de mórtea lor rĕsplătirea virtuților lor saŭ pedépsa crimelor lor, și că nu le-ar maĭ rĕmânea nimic de sperat nicĭ de temut; dar ordinul actual al Provedinței arată, că noĭ suntem la primul act al destinatelor nóstre, că mergem pe o cale, care ajunge la un termen de fericire, saŭ de pedépsă.

Drepțiĭ nenorociță aicĭ jos, trebue să compteze pe un viitor, care'ĭ va despăgubi de suferințele lor; și ceĭ rĕĭ trebue să se gândéscă că nedreptățile lor nu vor fi fără pedépsă. Acelaș Profet citat maĭ sus ḑice drepților: Nu vĕ turburați, Domnul va termina totul, și nu veți maĭ fi nenorociți de douĕ orĭ. Eĭ ar fi, dacă ar întêmpina numaĭ miseriĭ în viéța acésta, și dacă în cea-l'altă ar fi supușĭ saŭ la o nimicire saŭ la o rĕsplătire care să'ĭ pótă perde. Din contra, pĕcătoșiĭ norociță pre pământ nu vor avea de cât a se aplauda de conduita lor, orĭ ca să fie nimiciță la mórte, orĭ că după óre-care pedepse trecĕtóre, eĭ trebue să fie fericiță în eternitate.

Fiind-că credința în viéța viitóre este temeiul a tótă religiunea, nu este nimic maĭ frumos, maĭ înțelept, maĭ demn de D-ḑeŭ, maĭ instructiv pentru ómenĭ, de cât ordinul provedinței, aĭ căruĭ marturĭ suntem. De ḑice cineva că sunt drepță, carĭĭ sunt fericiță în viéța acésta și pĕcătoșĭ, carĭĭ

sunt tot-déuna nenorociţĭ, nu'mĭ va fi cu greŭ a deslega acéstă propositiune, luând-o în tótă întinderea sa. Nicĭ un creştin adevĕrat nu este scutit de necazurĭ în viéţa acésta, şi nicĭ un pĕcătos, care să nu guste cel puţin óre-care satisfacerĭ în calea pĕcatuluĭ în care se angajază. Este chiar aceea ce'l îndémnă, şi'l reţine. D-ḑeŭ 'l bate câte o-dată dar cu milostivire. De abuzéză de aceste pedepse, acésta o face prin împetrirea inimeĭ, saŭ chiar pentru a se despăgubi, prin un fel de viclenie rafinată, de flagelele ce'ĭ trimite D-ḑeŭ. Dreptul din contra, orĭ-care ar fi fericirea sa aparentă, şi după judecăţile lumiĭ, este totdéuna în rĕsboiŭ cu sine însuşĭ pentru a domoli înclinările sale, şi pentru a împlini, cum ḑicea Apostolul ceea ce lipseşte la suferinţele luĭ Is. Chr.

VERSUL 2.

Inalţă-te cela ce judecĭ pămêntul, rĕsplăteşte rĕsplătirea celor mândri.

Zelul glorieĭ divine inspiră Profetuluĭ acéstă cerere. El doreşte ca Domnul să judece în fine causa sa, şi să facă ca mândri să se căéscă de îndrăsnéla lor. Aicĭ nu este atât o cerere pre cât o profeţie a judecăţiĭ ce este reservată pĕcătoşilor. Dacă David n'ar fi fost încredinţat că D-ḑeŭ va face dreptate într'o ḑi pentru tóte crimele ce se servesc, n'ar fi dorit momentul rĕsplătirilor. El recunoştea, că Domnul este judecător al pămêntuluĭ, şi că ura mândria şi pre ceĭ mândri.

MEDITAŢIUNI

Augustin ḑice că Profetul voeşte să dea lecţiunĭ celor întristaţĭ şi celor carĭĭ sufer persecuţiune în lumea acésta; şi începe prin a intra în cugetările lor, a recunóşte că eĭ n'aŭ drept a simţi greutatea relelor lor. Se pare că se uneşte cu eĭ pentru a cere dreptate de persecutorĭĭ lor. Intru acésta el face aceea ce ḑicea Apostolul către credincioşĭ; adecă a se bucura cu ceĭ ce se bucură, a plânge cu ceĭ ce plâng. Dar aicĭ este numaĭ chipul de a se însemna în spirite; căcĭ spiritul luĭ D-ḑeŭ, care anima deopotrivă şi pe Apostolul şi pre Profetul, punea în urmă în gura lor adevĕratele principiĭ ale uneĭ solide mângâerĭ. Eĭ ştiaŭ să aducă pre aceştĭ ómenĭ întristaţĭ la ajutorul ce'l procură religiunea contra supĕrăreĭ şi a nerĕbdăreĭ.

Vom vedea în psalmul acesta cum se folosește profetul de mijlócele acestea. Aicĭ, în adevĕr vorbește ca nenorociții pre care voește să'ĭ învețe, el invită pre Domnul a rĕsbuna causa lor care este și a sa. El amintește două adevĕrurĭ marĭ: întâiŭ că Domnul este judecător al pământuluĭ; al doilea că trebue să fie o judecată aspră contra mândrilor.

Indată ce omul părăsește pământul, este judecat; acéstă gândire ar reforma lumea dacă s'ar gândi la ea. Judecățile false fac o mare parte de erorĭ, de crime, de nenorocirĭ, care împovărézĕ pre ómenĭ. Trebue a se pune cineva afară din lumea acésta, pentru a găsi adevĕrata justiție; dar cât este de înfricoșată! Apostolul însuși tremura gândindu-se la ea. *Nu'mĭ imputez nimic* ḑicea el, *dar nu sunt justificat prin aceea, căcĭ Domnul este care mĕ judecă.* Judecata luĭ D-ḑeŭ bine meritată aŭ împopulat pustiurile: și ar fi prea important de a ști ce este un pusnic, cu totul pătruns de așteptarea acesteĭ judecățĭ, gândește la starea sa presentă și viitóre ceea ce cunóște prin credința acestuĭ moment în care trebue să fie presintat suveranuluĭ judecător; că meditarea științeĭ infinite a luĭ D-ḑeŭ și a drepturilor acesteĭ Ființĭ supreme 'l învață de profunda spaimă în care trebue a se găsi în acéstă împrejurare așa de critică. O D-ḑeule! cine va profita de lecțiunile unuĭ ast-fel de Dascal.

Nu sunt pĕcatele care ne perd, ḑicea fer. Augustin, este mândria de pĕcatele nóstre. Iudeiĭ carĭ restignirĕ pre Iis. Chr. comiserĕ toțĭ crima cea maĭ mare ce 'șĭ-ar putea închipui cine-va. Cu tóte acestea, mulțĭ dintre eĭ devenirĕ creștinĭ prea plăcuțĭ luĭ Iis Chr., pentru că eĭ se umilirĕ la predicarea apostolilor. *Ce vom face noĭ?* ḑiserĕ eĭ St. Petru; și acest apostol le ordonă a se pocăi și a primi botezul. Iată ómenĭ prea vinovațĭ descărcațĭ de crima lor, pentru că renunțase la mândrie, la acea împietrire a inimeĭ în care perseverară cu îndărătnicie atâția compatrioțĭ de aĭ lor.

VERSURILE 3, 4.

Până când păcătoșii, Dómne, până când păcătoșii se vor făli? Vor spune și vor grăi nedreptate? Vor grăi toți ceĭ ce lucréză fără-de-legea.

Ebreul este fórte energic în versul al 4-lea. El descrie pe acești impioșĭ ca niște ómenĭ carii rostesc cuvinte aspre și care se îngânfă neîncetat.

Interpreții noștri nu se îndepărtéză de sens punênd *nedreptate* în loc de lucrurĭ *aspre*. Tot ast-fel traduc eĭ și la vers. 6 al ps. 74.

După fer. Augustin ar trebui să spunem că aicĭ profetul continuă a intra în sentimentele acelora, carĭ încércă furia celor rĕĭ. El ĭĭ sprijine întru cât-va și se unește cu eĭ pentru a cere de la D-dĕu ca să înceteze acéstă persecuție. Se vede în aceste douĕ versurĭ treĭ procedărĭ fórte ordinare ómenilor violenți și persecutătorĭ. Eĭ se fălesc că pot să facă mult rĕŭ; varsă torente de injurii contra acelor, carii voesc să 'ĭ pérdă; eĭ fac paradă de succesul ce aŭ în întreprinderile lor nedrepte.

MEDITAȚIUNI

Profetul începe prin cuvintele celor rĕĭ împotriva acelora ce-'ĭ urăsc. Iudeiĭ încărcară maĭ înainte pre Iis. Chr. de imputărĭ; și 'ĭ dădură titlurile cele maĭ urîcióse. Eĭ ḑiseră că era Samarinén, rebel, seducĕtor, posedat de demonul. Apostolii suferiră aceleașĭ injurii; așa că St. Pavel ḑice de el și colegiĭ sĕĭ, că eraŭ batjocoriți. și priviți ca lepădătură a lumiĭ. Acest fel de persecuțiune este fórte simțitóre, pentru aceĭ carĭ n'aŭ studiat perfect marele model al Religiunii, care este Iis Chr. Dar la școla acestuĭ divin dascăl învață cine-va a fi mulțumit, ca Apostolul, în batjocurĭ, și a se bucura ca toți acești sfinți discipolĭ aĭ Domnuluĭ, că aŭ fost găsiți demnĭ de a priimi ocărĭ pentru gloria numeluĭ sĕŭ

VERSURILE 5, 6.

Pre poporul tĕŭ, Dómne, a împilat și moștenirea ta o a înstreinat. Pre vĕduvă și pre sărac a ocărît și pre nemernic a ucis.

Textul și versiunile ḑic acelaș lucru: uniĭ ebraiștĭ traduc prin present, alții prin viitor, tóte timpurile sunt indiferente în gura unuĭ Profet; descrierea acestor furiĭ ar putea face alusiune la violențele luĭ Abesalon, acele ale Haldeilor și ale Syrienilor sub Macabei, la

acele ale tiranilor în timpul celor dintâiŭ secole ale bisericeĭ. Cine póte cunóște tótă întinderea gândirilor unuĭ om inspirat de D-ḑeŭ? este de ajuns de a vedea aicĭ în general persecuțiunĭ marĭ, a căror exemple nu lipsesc în istoria celor douĕ testamente. Ele se renasc în tóte vécurile, într'un mod póte maĭ puțin public și maĭ puțin grozav, dar totdéuna cu o nedreptate, care va înarma brațul luĭ D-ḑeŭ contra autorilor acestor crime.

MEDITAȚIUNI

Nu trebue a merge în ţĕrile barbare, pentru a găsi ómenĭ violenți, nedrepți, determinați a persecuta virtutea și pre aceĭ carĭ o practică. Regiunile unde se laudă de cea maĭ mare umanitate procură neîncetat spectacole de felul acesta, care ar face să roșască chiar sĕlbaticiĭ. Politeța exterióră nu servește adese-orĭ de cât de a acoperi cele maĭ negre complotură; și popórele cele maĭ civilisate sunt cele maĭ iscusite în conducerea întreprinderilor uricióse. Câte odată s'a făcut abuș chiar de religiune pentru a da lovițurĭ din cele maĭ violente ómenilor bunĭ. Tóte aceste nedreptățĭ dovedesc necesitatea judecățiĭ luĭ D-ḑeŭ, și tot déuna trebue a reveni la acest desnodământ general, pentru a spera la restabilirea ordineĭ. Până în momentul acela globul pe carele locuim, va fi un pământ de sânge și un teatru al nedreptățiĭ. Așteptându-l, Evanghelia este mângăerea celor drepți, și Iis. Chr. totdéuna present în ochiĭ lor, le dă acéstă sfântă măreție, de care era coprins apostolul, ḑicênd: Ĕră mie să nu 'mĭ fie a mĕ lăuda, fără numaĭ în crucea Domnuluĭ.

VERSUL 7.

Și a ḑis nu va vedea Domnul, nicĭ va pricepe D-ḑeul luĭ Iacov.

Unĭĭ aŭ creḑut că acest cuvênt al impioșilor ar ataca Providența, și că ar privi pre Domnul ca o divinitate trândavă, care ar vedea totul și știe totul, dar care nu îndrăsnește a lua parte la amĕnunțimele evenimentelor.

Acéstă interpretare este contrară litereĭ textuluĭ și versiunilor; ea este combătută chiar de versurile următóre. Aceștĭ impioșĭ eraŭ Atheĭ, ca Spinosa, care nu maĭ admite de divinitate decât pe un monstru compus din tóte fiinţele, atât spirituale, cât și acele ce aŭ întindere și se pot împărți, fără inteligență particulară, fără voință proprie și fără plan. Saŭ maĭ bine, eraŭ fataliștiĭ, carĭĭ nu

cunoșteaŭ decât pe o ființă órbă, dominată prin un destin tot așa de incapabil ca și ea de a lua parte la ceea ce se petrece în lume; saŭ în fine, ceea ce este și maĭ probabil, eraŭ păgâniĭ cariĭ vroiaŭ să întórcă în derîdere pre D-ḑeul luĭ Iacob, și să 'l represinte ca o divinitate, care nu vede nimic, și care nu se póte interesa de nimic. Póte că profetul indica cuvintele inimeĭ, sentimentele interióre ale acelora cariĭ, fără a nega existența saŭ atributele luĭ D-ḑeŭ, lucréză ca Atheiĭ și Epicureiĭ.

MEDITAȚIUNI

Este destul de surprinḑétor, că ómeniĭ cariĭ cred ceea ce Religiunea învață de D-ḑeŭ, viețuesc rĕŭ; dar ar fi în finit maĭ mult, ca aceĭ cariĭ nu ar crede nimic, să se determine a viețui bine; nu ḑic spre a evita óre-care crime pre care le pedepsesc legile, dar spre a reprima tóte pasiunile, care îndémnă neîncetat inima omenéscă spre a le satisface; și ceea ce ar fi de mirare, este că un popor întreg de ómeni, cariĭ nu cred să fie neimputabilĭ în privința moravurilor și a conduiteĭ.

Religiunea nu este totdéuna un frâŭ, dar ea este câte o-dată, și póte fi totdéuna; numaĭ acest adevĕr 'ĭ dă o superioritate evidentă asupra nereligiuneĭ, care lasă ómenilor tóte pasiunile, și nu le dă nicĭ un mijloc pentru a le reprima. Profetul vorbește aicĭ de ómeniĭ cariĭ rădică de la D-ḑeŭ tótă cunoștința, de aceea ce se petrece printre ómeni; cariĭ se scólă contra virtuțiĭ și contra acelor cariĭ o practică. Acesta trebue să fie drumul ordinar al inimeĭ omenești. Excepțiunile vor dovedi numaĭ, că mândria saŭ interesele particulare ar fi silit pre uniĭ necredincioșĭ a nu se amesteca în mulțimea ómenilor violenți și persecutorĭ aĭ virtuțiĭ. Dacă acest profet ḑicea: Este un popor, care ține că Ființa supremă nicĭ nu vede nicĭ nu înțelege și acest popor este numaĭ puțin plin de compĕtimire pentru nenorociți; este sprijinul vĕduveĭ și al orfanuluĭ: este un model de probitate, de temperanță, de neinteresare; iată ceea ce ne-ar învĕța de un fapt, care n'aŭ putut avea exemplu în lumea acésta. Să nu credem, că o asemenea recitare s'ar fi putut găsi vre-o dată sub pana vre-unuĭ înțelept, cu atât maĭ puțin sub a unuĭ profet. Sĕ ne învĕțăm de aicĭ, care aŭ fost din timpul sĕŭ fructele fără-de-legiĭ și să fim siguri că se vor reînoi pretutindenea unde va face progres.

VERSURILE 8, 9, 10

Înțelegeți dar ceĭ neînțelepți întru popor, și ceĭ nebunĭ înțelepțiți-vĕ vre-odată. Cel ce a făcut urechia aŭ nu aude? Saŭ cel ce a zidit ochiul, aŭ nu privește? Cel ce pedepsește neamurile, aŭ nu va certa? Cel ce învață pre om minte.

In aceste versurĭ, profetul represintă pre D-ḑeŭ ca o ființă, care înțelege, care vede, care pedepsește care învață pre ómenĭ; și aceea ce dovedește că impioșiĭ pre care 'ĭ combate, rădică luĭ D-ḑeŭ nu numaĭ tótă providența, dar tótă facultatea de a înțelege, a vedea, a pedepsi și a învĕța pre ómenĭ. Totuși se pare, că eĭ admitea creațiunea, pentru că Profetul le face raționamentul: Cum puteți voĭ crede că acel care a dat omuluĭ facultatea de a auḑi, de a vedea, de a cunóște, este lipsit el însuși de acestea? Voĭ știți că el a pedepsit națiunile când aŭ creḑut de cuviință; cum puteți voĭ să gândiți, că nu vĕ va imputa pentru crimele vóstre? Absurditatea acestuĭ sistem face, că el să numéscă pre acești impioșĭ ómenĭ fără înțelegere, ómenĭ proștĭ.

Textul și versiunile sunt de acord în aceste versurĭ. Vulgata ḑice: cel ce a construit ochiul nu consideră. Ebreul ḑice *nu vede* și acest sens este mult maĭ bun.

Vulgata ḑice cel ce pedepsește popórele; ebreul ḑice *qui instruit*; dar verbul acestuĭ text se întrebuințéză și pentru a îndrepta, a reforma și chiar a pedepsi, și ebraiștiĭ 'l recunosc.

MEDITAȚIUNI

Raționamentul ce 'l face aicĭ profetul este o demonstrațiune. Dacă D-ḑeŭ a dat ómenilor facultatea de a auḑi, a vedea și a cunóște, de sigur el trebue să aibă aceste calități și chiar un grad prea înalt. Dacă ar fi cu putință ca un artist să facă o statue, care să asculte, să vadă să cunóscă, ar putea să 'l acuse chiar pe dênsul că este surd, orb și fără pricepere?

Maĭ mult încă, este și un alt argument cuprins în felul acesta de a raționa. D-ḑeŭ trebue să fie cu totul mâniat de injuria ce'ĭ fac impioșiĭ, suposând că el nu *aude*, nu vede, nu înțelege nimic. Căcĭ dacă este evident că fiind autorul acestor facultățĭ cu care aŭ gratificat pre ómenĭ, el trebue să le posédă însuși, póte fi el nesimțitor la disprețul ce i-se face, ḑicênd că nu *aude*, că *nu vede*, că nu înțelege nimic? Acel ce se vede în tóte simțirile și cu rațiunea sa,

va vedea el cu liniște, că îndrăsnesc a'l privi ca incapabil de a audi, a vedea, de a gândi?

Profetul vorbea unor ómenĭ, carĭ știaŭ, că D-ḍeŭ din când în când a lovit cu brațul sĕŭ asupra națiunilor. Istoria poporuluĭ sĕŭ este plină de asemenea fapte. Incheind cu drept cuvênt că nu putea fără îndrăsnélă să se aprindă mânia sa, și să crédă, că nu ar avea putere de a'și rĕsbuna.

Aceste versurĭ istorisesc dar ómenilor învĕțătura despre creațiune, provedință, dreptate și stăruința Domnuluĭ. Sunt creat de D-ḍeŭ, sunt în mâna luĭ D-ḍeŭ; sunt responsabil dreptățiĭ luĭ D-ḍeŭ; sunt cunoscut intim de D-ḍeŭ. Ce mi-ar maĭ trebui, ca să mĕ hotărăsc a privighea asupra mea însu-mĭ, a mĕ ținea lipit de D-ḍeŭ, a nu vițui de cât pentru D-ḍeŭ.

VERSUL II.

Domnul cunóște gândurile ómenilor că sunt deșarte.

Profetul termină combaterea prejudiciilor impioșilor; el 'ĭ învață că D-ḍeŭ cunóște tóte gândurile ómenilor, și că știe maĭ mult că aceste gândirĭ sunt deșarte și chiar însăși deșertăciunea cum ḍice textul. Iată două motive, unul de temere, altul de umilință; și două săgeți slobode contra impioșilor, carĭ sunt plinĭ de îndrăsnélă și mândrie.

MEDITAȚIUNI

Să părăsim gândurile nóstre, pentru că ele sunt deșarte și să luăm gândurile luĭ D-ḍeŭ pentru că sunt înțelepciunea însăși, ḍicea Augustin. D-ḍeŭ ne-a dat facultatea de a gândi cum observă profetul în versul precedent, dar noĭ abusăm de ea și acest abus este tot așa de vechiŭ ca lumea: el a început cu Adam, capul nostru; s'a perpetuat din ném în ném și nu va fini de cât la consumațiunea generală. Ar fi prea lung cuvêntul dacă am spune cu deamĕnuntul deșertăciunile gĕndurilor nóstre, și numaĭ unul D-ḍeŭ le cunóște în tótă întinderea. Câțĭ-va ómenĭ aŭ ajuns a le micșora numĕrul în eĭ înșușĭ și în alțiĭ. Eĭ n'aŭ reușit de cât prin știința de D-ḍeŭ, precum 'ĭ-aŭ învĕțat însuși Sf. Spirit; și acésta o înțelege și Sf. Augusin, când ḍice ca să luăm gândurile luĭ D-ḍeŭ. Acéstă știință, aceste gândurĭ ale luĭ

D-ḍeŭ ne-aŭ fost revelate prin Iis. Chr., dar acest D-ḍeŭ-om a luat o cale contrară cu acea ce era bătută de ómenĭ; eĭ se făleaŭ cu o înțelepciune care era culmea deșertăciuniĭ, și el 'ĭ-aŭ învĕțat sfânta nebunie a Crucĭ. Apostolul Pavel ni l'a recomandat din partea sa, și toțĭ sfinții ni l'aŭ transmis prin lecțiunile lor și prin exemplele lor. Dacă noĭ nu substituim acéstă știință în locul gândirilor nóstre, n'avem ce spera de la Iis. Chr. și ne perdem cu aceĭ ómenĭ pre carĭĭ profetul 'ĭ numea nebunĭ și neînțelepțĭ.

VERSURILE 12, 13.

Fericit este omul pre carele veĭ certa Dómne, și din legea ta veĭ învăța pre el. Ca să'l îmblânḍeștĭ pre el în ḍilele cele rele până ce se va săpa pĕcătosuluĭ grópa.

Se pare că profetul începe a deschide aicĭ isvorul adevĕratelor mângâerĭ pentru nenorociți. Maĭ întâiŭ s'aŭ însinuat în spiritul lor făcênd parte din suferințele lor; el s'a sculat apoĭ cu putere contra persecutorilor lor, combătênd principiile acestor impioșĭ. In fine el vine la niște învĕțăturĭ mângâitóre: Fericit este omul pre carele 'l veĭ certa Dómne, și din legea ta 'l veĭ învăța pre el; ca să'l îmblânḍeștĭ pre el din ḍilele cele rele până ce va săpa pĕcătosuluĭ grópa. Nu este diferință între text și versiunĭ.

MEDITAȚIUNI

Care este fericirea drepților? Nu este de a nu suferi, de a nu fi în prada persecuțiuniĭ, dar de a cânta și de a găsi mângâere în legea luĭ D-ḍeŭ. Care este nenorocirea celor rĕĭ? Nu că nu isbutesc câte-odată în întreprinderĭ, dar maĭ ales de a le vedea succesul și de a le gusta fructele; căcĭ se întêmplă de aicĭ că grópa să se deschidă puțin câte puțin sub pașiĭ lor, și să cadă în fine pentru a fi îngropațĭ în etern. Necazurile drepților sunt în planurile luĭ D-ḍeŭ, grade care'ĭ înalță la glorie, și fericirea pĕcătoșilor este calea care conduce în prăpastie. Aceste adevĕruri sunt conținute în legea luĭ D-ḍeŭ, ele nu eraŭ așa de lămurite în legea veche, dar s'aŭ arătat destul de bine în cea nouă. Consolațiunile Evangelieĭ sunt așa de atingĕtóre, că sfinții aŭ iubit umilința, persecuțiunea, disprețul; că aŭ strigat după apostolul *salt de bucurie în mijlocul necazurilor.*

In timpul acela grópa impioșilor se deschide și ea va deveni din ce în ce mai adîncă, până la ḑiua judecății, care va acoperi pre toți inimicii lui D-ḑeŭ destinați a nu mai vedea razele sóreluĭ dreptății. Fer. Augustin a opus fórte ingenios adîncimele acesteĭ gropĭ infernale cu mândria pĕcătosuluĭ, care tinde totdéuna a se înălța și domina.

VERSURILE 14, 15.

Că nu va lepăda Domnul pre poporul sĕŭ, și moștenirea nu o va părăsi. Până ce dreptatea se va întórce la judecată, și ceĭ ce se ţin de dênsa, toți ceĭ drepți la inimă.

Finele versuluĭ al 15-lea este ceva mai lămurit în ebreŭ și se citește, *și după ea* (dreptate) *toți aceĭ ce aŭ inima dréptă.* Adică până ce dreptatea se va întórce la judecată, și că în urma acesteĭ dreptăți (D-ḑeŭ) se vor arăta toți aceĭ cariĭ au inima dréptă. Nu este altă diferință între traducerea nóstră și text, de cât în aceea, că acésta pune pre drepți după dreptatea divină, și Vulgata ĭ pune împrejurul acesteĭ dreptăți. In versiunea acésta latină trebue a se subînțelege *sunt* și *sint* și a traduce ca și cum ar fi: Et qui juxta illam sunt, illi sint omnes qui recti sunt corde.

Profetul mângâe din ce în ce mai mult pre drepți, pentru că Domnul nu va lepăda pre poporul sĕŭ, pentru că nu va înceta de a îngriji de el ca de moștenirea sa; pentru că va fi o ḑi când dreptatea divină va exercita judecata; în fine pentru că în urma saŭ împrejurul acestuĭ suveran judecător vor fi toți aceĭ cariĭ aŭ inima dréptă.

MEDITAȚIUNI

In aceste douĕ versurĭ vĕd adevĕratele și solidele principiĭ ale doctrineĭ creștine. Ea ne învață, că D-ḑeŭ nu părăsește nicĭ-o-dată pre aceĭ cariĭ 'l servesc; că nu incetéză de a vărsa asupra lor bine-cuvêntările sale; că într'o ḑi el va apăra pre alesiĭ sĕĭ; că acești amicĭ aĭ luĭ D-ḑeŭ vor fi plinĭ de încredere împrejurul tronuluĭ acestuĭ judecător suveran. Dar iată condițiunea ce o cere profetul; este ca eĭ să aibă inima dréptă; și acest cuvênt cuprinde tóte virtuțile necesare unuĭ suflet credincios, mai ales conformitatea plină și întrégă a voinței luĭ D-ḑeŭ. Trebue a fi ca Iov, când bine-cuvênta pre Domnul după perderea avereĭ și a fiilor sĕĭ; trebue a imita pre Iis. Chr. plin de amărăciune în grădina olivilor, ḑicênd părinteluĭ sĕŭ: *Fie voia ta și nu a mea.*

VERSUL 16.

Cine se va scula cu mine asupra celor ce vicleneșc? Saŭ cine va sta împreună cu mine asupra celor ce lucréză fără-de-legea.

Se pare că acest vers este un fel de obiecțiune ce o fac ómenii nenorociți și persecutați. Profetul 'i încredințase și 'i-aŭ mângâiat prin considerațiunea judecății viitóre. Dar simțirea relelor presente 'i scârbește încă; și ei întrébă cine 'i va apăra, cine 'i va sprijini așteptând momentul resbunărilor? Acéstă cestiune este propusă pentru a se simți necesitatea ajutorului Dumnedeesc. Profetul o face ca în numele sĕŭ, pentru a arăta interesul ce 'l luă la situațiunea nenorociților.

MEDITAȚIUNI

Putem dice că în practica a cea mai mare parte de ómeni, și chiar a celora carii intră pe calea virtuții, eresia Pelasgienilor este pentru dênșii ca obicĭnuită; ei cred că a fost ceva și fără D-dĕŭ; fac proecte, chiar din convertire saŭ fapte bune, răzemându-se mult pe ei însuși. Când încércă dificultățile, ei imaginéză mijlóce pentru a le învinge și caută sfaturile ómenilor, ei studiază în cărți aceea ce póte să aibă raport cu situațiunea. Cu tóte acestea, câte-odată chiamă ajutorul lui D-dĕŭ dar mai totdéuna cu puțină încredere și fără a deșerta inima lor de tótă viclenia ce întrebuințéză spiritul pentru a eși din tulburare. Acest mod de a stăpâni interiorul este prea vătămător, D-dĕŭ face totul în noi și cu noi; el este autorul credinței chiar cu care noi rĕspundem la darurile sale și primim lucrările sale. Să credem că la fie-care moment ne putem amăgi, dacă suntem lăsați pe séma nóstră; dar să credem, că sub conducerea lui D-dĕŭ, noi vom merge totdéuna pe calea mântuirei. Eŭ pot tóte, dicea Apostolul, în acel ce mĕ întărește. El simțea de alt-fel tótă greutatea miseriei sale, tótă întinderea slăbiciunei sale; dar încrederea sa fără margini 'l făcea să înfrunte tóte pericolele. Sfinții sunt mai minunați prin încrederea lor în D-dĕŭ, de cât prin tóte minunile vieței lor, prin tóte asprimele ce le-aŭ practicat, prin tóte căinţele ce le-aŭ avut, prin tóte întreprinderile ce le-aŭ săvârșit. Acéstă încredere este decĭ de o practică dificilă? Da, pentru că presupunem o

mare credință, o profundă umilință și mai presus de tóte știința luĭ Iis. Chr., treĭ lucrurĭ, care nu se pot obține de cât prin exercițiul frequent al rugăciuniĭ.

VERSUL 17.

De nu mi-ar fi ajutat mie Domnul, puțin nu s'ar fi sălășluit în lad sufletul meŭ.

Am tradus *în tăcerea morțiĭ*, pentru că ebreul dice: *Sufletul meŭ ar fi locuit în tăcere*, și acésta *tăcere* este aceea a morțiĭ saŭ a mormêntuluĭ precum înțeleg toțĭ interprețiĭ; de asemenea în psalmul 113 acelaș Profet dice că aceĭ ce se pogóră în tăcere nu vor lăuda pre Domnul; este vorba de *morțĭ*.

Aicĭ se vede, că Psalmistul rĕspunde la cestiunea propusă în versul precedent și întórnă acest rĕspuns în formă de exemplu, ca și cum ar dice: Domnul te va ajuta, pot să'țĭ daŭ o dovadă care 'mĭ este personală; căcĭ dacă nu m'ar fi ajutat, a'șĭ fi căḑut îndată sub greutatea necazurilor și sufletul meŭ ar fi căḑut în tăcerea morțiĭ. Se póte lua cel de pe urmă cuvênt și pentru mórtea corporală. Dar într'un sens mult maĭ demn de profetul, el însémnă mórtea sufletuluĭ și reprobația eternă.

MEDITAȚIUNI

Fer. Augustin mulțămea luĭ D-ḑeŭ, că 'l-aŭ iertat pĕcatele sale ce le făcuse și că l'aŭ ferit de pĕcatele pe care nu le-aŭ comis. Numaĭ darulŭĭ tĕŭ datoresc, ḑicea el mărturisindu-șĭ miseria sa, că nu am comis tot pĕcatul ce puteam să'l fac. Nu este sfânt în cer care să nu pótă ḑice ca Profetul: Dacă Domnul nu 'mĭ-ar fi protejat îndată a'șĭ fi devenit prada iaduluĭ. Pentru că slăbiciunea omuluĭ fără sprijinul luĭ D-ḑeŭ este extremă; pentru că conrupțiunea omuluĭ, fără remediul darulŭĭ luĭ D-ḑeŭ, este un rĕŭ incurabil. Ce găsim noĭ afară de D-ḑeŭ? pre cel-l'alțĭ ómenĭ și pre noĭ? De ne vom rezema pre ómenĭ, vom căḑea cu eĭ; de ne vom sprijini pre noĭ, înșine, vom grăbi căḑerea. De vețĭ pune nădejdea în ómenĭ, ḑicea fer. Augustin, vĕ umiliți într'un mod nedemn: de o puneți în voĭ vĕ sumețiți; și unul și altul este de-o-potrivă vătămător. Acel care se înjosește ca un sclav se va povărni totdéuna, și acel ce se sumețește, va căḑea fórte rĕŭ.

VERSUL 18.

De am ḍis s'a clătit picĭorul meŭ, mila ta, Dómne, 'mĭ-a ajutat mie.

In ebreŭ este *mila că mĕ susţine.* Este acelaş sens. Acest vers este explicaţia celuĭ ce precede. Profetul ḍice că în ocasiunile unde era ameninţat de o cădere, D-ḍeŭ a venit în ajutorul sĕŭ.

MEDITAŢIUNI

Trebue a observa cu fer. Augustin, aceste cuvinte: *Când am ḍis* şi *de ḍiceam*; căcĭ este o mare mulţime de ómenĭ a căror picióre şovăesc în calea mântuireĭ; dar eĭ nu ḍic, nu mărturisesc slăbiciunea lor, nu recunosc pericolul care 'ĭ ameninţă. D-ḍeŭ cunóşte relele nóstre, dar, ḍice fer. doctor, el voeşte să le mărturisim, el iubeşte acéstă mărturisire, iubeşte umilinţa, care însoţeşte acéstă mărturisire. Noĭ suntem clătiţĭ, acésta e propriul omuluĭ; D-ḍeŭ ne sprijineşte, acesta e caracterul luĭ D-ḍeŭ. Sf. Petru merge pe apă, frica 'l coprinde, el cere ajutorul luĭ Iis. Chr. care 'ĭ tinde mâna. Tăria nóstră depinde decĭ numaĭ de la D-ḍeŭ, dar D-ḍeŭ, cere de la noĭ mărturisirea slăbiciuneĭ nóstre, o rugăciune umilită este calea, care duce la mila sa.

VERSUL 19.

Dupre mulţimea durerilor mele în inima mea, mângâerile tale aŭ veselit sufletul meŭ.

Nimic maĭ mângâetor de cât versul acesta: se vede că D-ḍeŭ nu se mulţumeşte de a îmblânḍi relele acelor ce sufer, ci el revarsă chiar mângâere asupra sufletuluĭ lor şi aceste mângâerĭ îl umple de bucurie şi sunt cu atât maĭ atingĕtóre cu cât suferinţele aŭ fost maĭ viĭ saŭ maĭ multiple.

Pentru a exprima aceste suferinţe saŭ aceste durerĭ, ebreul întrebuinţézĕ un cuvênt, care nu se găseşte de cât aicĭ şi în psalmul 87. El însémnă, după ebraişti, *gânḍurĭ,* dar *gânḍurĭ* întristătóre, gânḍurĭ, care agită sufletul; ceea-ce revine cu durerile, termen întrebuinţat de ceĭ LXX şi de Vulgata.

MEDITAŢIUNI

Nu mĕ pot convinge că Profetul să fi avut un sentiment aşa de înalt, fără a fi strălucit de o lumină, care 'l-ar

descoperi economia alianței nouĭ, și marele mângâerĭ ce le primim de la Iis. Chr. Este vorba aicĭ de consolațiunĭ emanate de la D-ḍeŭ, de mângâerĭ, care umplu sufletul de bucurie și care sunt proporționate cu sentimentele suferințelor. Sub lege aŭ fost necazurĭ tot așa de marĭ ca și acele ce se încércă de la promulgarea Evangelieĭ: legea nu dedea prin sine însăși remediĭ eficace contra tuturor necazurilor; ea nu era capabilă de a stabili inima într'o stare de mulțumire și satisfacțiune, care să îndulcéscă tóte amărăciunile vieței triste, care să astîmpere tóte vijeliile gândurilor. D-ḍeŭ nu considerá pe ómenĭ de cât prin Is. Chr. mediator unic al ómenilor. Tóte darurile ce le-aŭ răspândit de la Adam și până la noĭ, aŭ fost fructul mijlocireĭ luĭ Iis. Chr. prin urmare și darurile mângâerilĭ, darurile victorióse ale tulburăriĭ spiritului aŭ fost date prin Iis. Chr. Un Profet ca autorul acestuĭ psalm a trebuit să cunóscă raporturile esențiale chiar cu religiunea Iudeilor. El a vorbit ca și Apostolul, care ḍice: că cu cât participăm maĭ mult la suferințele luĭ Iis. Chr. cu atâta noĭ avem mângâerĭ, carĭ ne vin prin Iis. Chr. Dacă Spiritul luĭ Iis. Chr., care era în acest Profet, ca în toțĭ ceĭ-l'alțĭ, precum asigură sf. Petru, îĭ făcea cunoscut suferințele luĭ Iis. Chr. póte să créḍă cine-va că în acelaș timp nu 'ĭ-ar fi descoperit consolațiunĭ pentru toțĭ credincioșiĭ, carĭ sufer?

Nu fără cuvênt textul numește *suferințele gândurilor nóstre*, și că el opune la aceste gânduri consolațiunile luĭ D-ḍeŭ. Pe lângă că suferințele sunt pentru noĭ un izvor maĭ infinit de gânduri; orĭ când ne temem de ele, saŭ când le încercăm, saŭ chiar când ne amintim de ele. Nu este sigur și de experiență că ceea-ce ne tulbură cu maĭ puțin fundament sunt propriile nóstre gândiriĭ? Dacă principala nóstră dignitate vine de la puterea de a gândi, óre nu vom scóte noĭ tot de aicĭ cea maĭ mare parte din agitațiunile lăuntrice, și ce ar fi tempestele pasiunilor nóstre, fără vijeliile gândurilor nóstre? De asemenea marele consolațiunĭ ce D-ḍeŭ ne ḍă prin Iis. Chr., încep prin a restabili ordinul și pacea în gândurile nóstre, diferența între sfințĭ și păcătoșĭ în privința gândiriĭ, consistă în aceia că ceĭ dintâiŭ n'aŭ așa ḍicênd de cât un gând, care este de a plăcea luĭ D-ḍeŭ, saŭ de a face în totul voia sa, pe când păcătoșiĭ aŭ tot atâtea gânduri, câte obiecte, care pun în joc pasiunile.

Acestea se aséměnă cu o mare agitată, a căreĭ valurĭ se luptă și se resfrâng, pre când ceĭ drepțĭ sunt ca o apă limpede și liniștită, care curge într'un spațiŭ unde nimic nu schimbă și nu întrerupe cursul sĕŭ.

VERSUL 20.

Să nu fie împreună cu tine scaunul fără-de-legeĭ, cel ce zidește ostenélă preste poruncă.

Sensul acestuĭ vers și al versiuneĭ, este că nu este cu putință ca D-ḑeŭ să fie nedrept așa, ca să impue precepte grele fără să fie unite cu mângâere. Dómne, aŭ *dóră* veĭ pune lângă tine scaunul nedreptățiĭ, tu care formezĭ ostenéla ce însoțește poruncile tale?

Ebreul ḑice: An sociabitur tibi sedes iniquitatis, fingens laborem in praecepto? Participul *fingens* face să se nască diversele interpretațiunĭ ale acestuĭ vers. Mulțĭ raportézĕ acest participiu la sedes și traduc: Oare tronul nedreptățiĭ, care stabilește cu autoritate supĕrările nedrepte, va fi pus lângă tine? adică, lua-veĭ parte la judecățile nedrepte ce întrebuințézĕ autoritatea pentru a ne supĕra? Și acésta se împacă cu versul precedent unde s'a vorbit de consolațiunile Domnuluĭ. Acesta l'ar putea confirma, și profetul ar voi să ḑică că nu este de mirare ca Domnul să mângâe pre servitoriĭ sĕĭ, pentru că este cu totul departe de a se uni cu persecutoriĭ, carĭ, abuzézĕ de autoritatea lor, pentru a impune ostenelĭ nedrepte saŭ legĭ tiranice.

Dar sensul versiuniĭ nóstre este iarăși fórte bun și nu contraḑice textul, pentru că participul figens se póte raporta la D-ḑeŭ, și a avea acelaș sens ca și dum fingis saŭ maĭ bine: O tu care infigĭ etc. Parafrasa haldaică adoptézĕ acelaș sens: An possibile est quod adhaereat tibi sedes mendacii, qui creâsti laborem in praecepto?

Și Vulgata reintră în ideia conținută în versul precedent. Profetul mărturisește că poruncile Domnuluĭ sunt dificile, dar fiind-că mângâerile cerești sunt împărțite acelor ce sufer, urmézĕ că D-ḑeŭ nu stabilește un tron de nedreptate impunênd aceste legĭ.

Augustin ia cuvêntul *precept* pentru o instrucțiune, și înțelege că D-ḑeŭ nu stabilește un tribunal de nedreptate, când ne trimite necazurĭ, pentru că aceste suferințe ne instruesc, ne îndémnă a ne teme de muncile destinate pĕcătoșilor în viéța viitóre și că ele ne sunt un început de rĕsplată promisă drepților. Acéstă explicare este ceva maĭ lămurită de cât altele.

MEDITAȚIUNI

Ceea ce face ca suferințele acesteĭ vieți să ni se pară așa de aspre, și ele ne smulg adese-orĭ murmure contra

Providinței, este că noĭ pierdem din vedere cele douĕ stărĭ ale vieței viitóre, starea alesilor și starea condamnaților. Dacă am considera cu luare aminte acestĭ douĭ termenĭ, unde ajunge tot némul omenesc, vom recunóște fără greutate, că ostenelile vieței presente, departe de a fi bătăĭ ale mânieĭ Dumnedeeștĭ, sunt efecte ale milostiveĭ sale bunătățĭ. Când D-dĕu, dice Augustin, ne-ar obliga să lucrăm și să suferim într'un milion de anĭ pentru ca să câștigăm gloria care nu are sfârșit, ostenelile și suferințele nóstre, n'ar avea nicĭ o proporție cu nesfârșirea rĕsplătireĭ. Ce este dar, că așa de puține dile ale uneĭ vieți necăjite și plină de suferințĭ, să fie comparată chiar cu eternitatea fericireĭ? Apostolul privea ca o încercere momentană, cursul necazurilor nóstre; pe când el considera bunurile cerestĭ ca o greutate imensă de glorie, ca o corónă, a cărei strălucirĭ să întrécă tóte gândurile nóstre.

Tot ast-fel este și cu aceste suferințĭ trecĕtóre, puse în paralel cu nenorocirea condamnaților. Cine se va teme de cea mai mare suferință temporală, dacă gândește la focul cel vecĭnic, cu care evangelia amenință pre pĕcătoșĭ?

Aceste verităților sunt fórte sensibile, dar cea mai mare parte din ómenĭ, aștéptă intrarea lor în viéța viitóre pentru a le înțelege; adică, întârdie până în momentul când cunoștința acestor verităților nu póte de cât să'ĭ facă nenorociți pentru că nu mai este timp de care să se pótă folosi. In viéța acésta îndrăsnesc a acusa pre D-dĕu de nedreptate, când el trimite necazurĭ trecĕtóre; și în eternitate reprobaților sunt siliți de-a recunósce, că D-dĕu este infinit just, când 'ĭ încarcă cu greutatea rĕsplătirilor sale eterne. Aceĭ carĭ aŭ credință, nu pot să se ocupe de revoluțiunea ideilor, care se face în spiritul omenesc, când este din viéța acésta muritóre, la acel moment, când ființa infinită a luĭ D-dĕu se manifestă la tóte facultățile sufletuluĭ, când nu mai rĕmâne altă vedere de cât aceea a acestuĭ tot imens, care nu se arată aicĭ jos de cât în parte, cum dice Apostolul. Atuncĭ se judecă de tóte, nu după strigătul pasiunilor, dar după principiile eterne. Atuncĭ D-dĕu este *justificat* în tóte decretele sale, în tótă economia provedinteĭ sale.

VERSUL 21.

Vêna-vor asupra sufletului dreptului, și sânge nevinovat vor osândi.

Se póte traduce prin *conspira-vor*, care rĕspunde cu textul și versiunile nóstre. Textul ḑice: eĭ se vor aduna contra vieţeĭ dreptuluĭ; ceĭ LXX, *vêna-vor*. Vulgata se apropie maĭ mult de sensul acesta; dar ea nu este contrariă cu cel d'întâiŭ; judecătoriĭ nedrepţĭ, cariĭ conspiră contra dreptuluĭ, ĭ tind curse ca să'l piardă. Acest vers este ca o continuare a celuĭ precedent, unde Profetul recunóște protecţiunea ce a avut-o de la D-ḑeŭ; și aceste douĕ versurĭ se légă fără dificultate cu cele precedente, unde s'a vorbit de mângâerile Domnuluĭ și de nedreptatea judecătorilor sĕĭ. Profetul vroește să spuie, că în deșert persecutoriĭ vor forma comploturĭ contra dreptuluĭ, că în deșert vor forma comploturĭ și vor lua mĕsurĭ ca să verse sânge nevinovat.

MEDITAŢIUNI

Dacă n'ar fi persecutorĭ aĭ dreptăţiĭ cum s'ar putea folosi drepţiĭ de protecţiunea luĭ D-ḑeŭ? Dar ce ar fi acéstă protecţiune fără bunurile vieţeĭ viitóre, se vĕd aicĭ ómenĭ violenţĭ, cariĭ conspiră contra virtuţiĭ și cariĭ condamnă pre cel vinovat.

Dacă este o protecţiune divină trebue saŭ ca D-ḑeŭ să slobódă pre acest drept din mâinile inimicilor sĕĭ, saŭ ca să'ĭ părăséscă pentru furia lor, și ca să'ĭ despăgubéscă în cea-l'altă stare de ceea ce aŭ suferit pe nedrept în viéţa acésta. S'a dovedit, prin experienţa tuturor vécurilor, că D-ḑeŭ n'a sustras cu totul pre ómenĭ de la tirania celor rĕĭ. Istoria luĭ Is. Chr. și aceea a martirilor o demonstréză. In cea-l'altă viéţă se va manifesta protectorul, care va face dreptate virtuţiĭ încuronând-o. Din viéţa acésta orĭ-cât de laboriósă ar fi, el mângâe, însă acéstă recompensă nu este perfectă; ea lasă necazurĭ, este secretă, ea nu manifestă în ochiĭ universuluĭ comorile bunătăţiĭ divine. Protecţiunea luĭ D-ḑeŭ trebue să pórte caracterele de infinitate ce aŭ cele-l'alte atribute ale sale. Imprejurul tronuluĭ sĕŭ curg torente de consolaţiune, de care sfinţiĭ nu primesc aicĭ de cât o cantitate fórte mică. Pavel striga, că sufletul sĕŭ gusta o bucurie ca excesivă în necazuriie sale; și ĭ rĕmâne a aștepta momentul când va gusta fără supĕ-

rare, nu numaĭ acéstă bucurie, dar o alta, care nu este dată omuluĭ de a o înțelege nicĭ explica, maĭ înainte de a fi învestit cu lumina care nu maĭ este urmată de întunerec.

VERSUL 22.

Și s'a făcut mie Domnul spre scăpare și Dumnedeul meŭ spre ajutorul nădejdeĭ mele.

Ebreul nu este diferit, de cât numaĭ în aceea că el ḑice: D-ḑeul meŭ se face stânca speranțeĭ mele. Am observat de maĭ multe orĭ, că în limba sfântă acest termen de stâncă este întrebuințat pentru a designa și caracterisa protecțiunea divină.

Iată ce opune profetul la intrigile și violențele celor rĕĭ, asilul în D-ḑeŭ, protecțiunea neclătită a luĭ D-ḑeŭ. El vorbește de propria sa speranță, căcĭ este o condițiune necesară pentru a obține ajutorul ceresc. D-ḑeŭ nu ajută de cât pre aceĭ ce se nădăjduesc spre dênsul.

MEDITAȚIUNI

Fer. Augustin este admirabil în versul acesta: «D-ḑeŭ este scăparea ta în necaz; n'aĭ fi căutat nicĭ-o-dată acest asil, dacă n'aĭ fi simțit pericolul; și te-aĭ găsit în pericol, pentru a alerga la acest asil. Iată cum ne trimete D-ḑeŭ suferințĭ pentru a ne instrui; el permite ca ceĭ rĕĭ să ne persecute, și aceste persecuțiunĭ ne fac să căutăm un asil întru el; pe când noĭ ne bucurăm de prosperitățile lumeștĭ, nu ne gândim la acest asil. Căcĭ cine'și maĭ aduce aminte de D-ḑeŭ gustând satisfacțiunile vieței presente?

Trebue ca speranțele secoluluĭ să lipséscă, pentru ca să se însuflețéscă speranțele luĭ D-ḑeŭ. Trebue decĭ a întêmpina nevoĭ pentru a ḑice cu Profetul: D-ḑeŭ este scăparea mea, și D-ḑeul meŭ spre ajutorul nădăjdiĭ mele.

Cât timp suntem pre pământ nu putem avea de cât speranță. Sperând ne bucurăm. Dar să nu încetăm de a spera, avem un garant care nu ne amăgește; deja el ne mângâe, temperéză relele ce le încercăm; căcĭ s'aŭ scris, că Credincios este D-ḑeŭ, el nu va suferi să fim ispitițĭ maĭ pre sus de puterile nóstre, dar că fiind în ispită el ne va procura mijlóce, pentru a o susținea. El ne aruncă în cuptorul necazuluĭ, pentru a ne întări, iar nu pentru a ne distruge. Tot ast-fel face olarul cu vasele de lut; el le pune în foc nu pentru a le sfărâma, ci pentru a le forma».

VERSUL 23.

Și le va răsplăti lor Domnul fără-de-legea lor; și dupre reutatea lor va pierde pre dênșii Domnul Dumnedeŭ.

Acest vers este contrastul celuĭ precedent. Drepțiĭ găsesc în Domnul un asil, un protector; și impioșii un stăpân iritat, un resbunător. D-dĕŭ va da aceea ce meritĕ crimele lor; el ĭ va extermina din causa rĕutățiĭ, care aŭ fost principiul rătăcirilor lor.

Textul și Vulgata sunt de acord. Ceĭ LXX n'aŭ repetitia *disperdet illos*. Ea este în ebreŭ, și Vulgata este în acésta maĭ exactă de cât traducerea grécă.

MEDITAȚIUNI

D-dĕŭ dă celor aleșĭ nu necazurĭ, dar virtuțĭ, maĭ ales cea maĭ însemnată din tóte care este dragostea; și o perfecționézĕ, o face immutabilă și o incoronézĕ cu gloria nemuritóre. Din contra pĕcătoșilor nu le dă plăcerile, bogățiile, dignitățile dar nedreptatea, care ĭ însoțește pânĕ la mormênt. Ea nu se maĭ desparte de eĭ, și ceea ce este obiect de oróre înaintea luĭ D-dĕŭ, este cĕ condamnarea lor e pentru eternitate.

Ce stare este aceea când omul este numaĭ nedreptate înaintea luĭ D-dĕŭ? O distrugere, nu chiar a substanțiĭ pĕcătoșilor, ar fi un avantaj pentru eĭ, dar un exil etern de presența divină și de tóte bunurile. O incapacitate absolută de a se maĭ întórce către D-dĕŭ și de a fi ascultat favorabil; o privațiune totală și de ceea ce li s'a luat încetând de a viețui și și de ceea ce ar fi putut să spereze în eternitate. Nu maĭ rĕmâne celuĭ condemnat de cât greutatea pĕcatelor și desperarea cĕ le-a comis, conștiința cĕ le-a făcut și neputința de a se pocăi. Acéstă distrugere este culmea relelor; era maĭ bine pentru el, cum dicea Iis. Chr., vorbind de Iuda Trădătorul, de nu s'ar fi maĭ născut.

PSALMUL XCIV

Acest psalm are de titlu: Laus cantici ipsi David; ceea ce denotă un imn de laudă a cărui autor este David. Acelaș titlu se citește în ceĭ LXX. Unele exemplare ale acestor interpreți adaugă că acest psalm n'are titlu la ebreĭ, și este adevĕrat; dar nu urmézĕ că psalmul să nu fie a luĭ David. St. Pavel îl atribue positiv, și este de mirare, că uniĭ interpreți contrădic pre Apostolul asupra acestuĭ punct.

Eĭ dic că St. Paul n'atribue acest psalm vorbeĭ deliberate a luĭ David, dar numaĭ prin formă de discurs, și că el a urmat în aceea opiniunea comună, care făcea pre David autorul a cea maĭ mare parte din psalmĭ. Acest argument, care de alt-fel nu este sprijinit pe nicĭ un temeiŭ, se împacă cu aceea, că un scriitor sacru nu se amăgește în ceea ce el anunță positiv și fără ambiguitate. Când se găsesc varietățĭ în exemplare, putem presupune óre-care erorĭ de ale copiștilor; dar aicĭ tóte exemplarele St. Pavel sunt uniforme.

De asemenea, protestanțiĭ singurĭ recunosc în de comun că David este autorul acestuĭ psalm, cu tóte că numele sĕŭ nu este în capul textuluĭ ebreŭ. D. Calmet, explicând Epistola către ebreĭ, vorbește fără îndoială că St. Pavel să nu fi atribuit afirmativ și fără equivoc psalmul 94 luĭ David. Eŭ dic maĭ mult încă: raționamentele ce le face Apostolul în Epistola sa, presupun evident că David a compus acest psalm. Căcĭ dacă se admite, că l'ar fi făcut unul din descendențiĭ luĭ Moisi în timpul captivităţiĭ, și că intențiunea lor era de a îndemna pre compatrioțiĭ sĕĭ a nu se face nedemnĭ de a reintra în Iudeia, St. Pavel nu se maĭ póte servi de el pentru a dice noilor creștinĭ, că trebue să se aștepte la o liniște în patria cerésc̆ă. Se va vedea forța acestuĭ raționament în șirul explicațieĭ nóstre.

Este decĭ prea sigur, că David este autorul acestuĭ

psalm a căruĭ obiect în general este de a îndemna pre credincioșĭ să laude pre D-ḑeŭ, și a se supune la vocea sa. Intrebuințarea ce o face St. Pavel de el, póte că nu dovedește că ar fi profeție, dar dovedește că nu trebue a restrânge sensul la Iudeiĭ din timpul luĭ David. Acéstă idee se va desfășura iarășĭ în comentariul nostru.

VERSURILE 1, 2.

Veniți să ne bucurăm de Domnul, și să strigăm luĭ Dumneḑeŭ Mântuitoruluĭ nostru. Să întêmpinăm fața luĭ întru mărturisire și în psalm să strigăm luĭ.

Este o învitare făcută de Profetul credincioșilor pentru a'ĭ îndemna să înalțe mărirea luĭ D-ḑeŭ; el voește să se celebreze cu bucurie, să se cânte cântărĭ frumóse în onórea sa, să se grăbéscă de a se înfățișa înaintea luĭ. El numește pre D-ḑeŭ autorul mântuireĭ sale, și a poporuluĭ sĕŭ. Ebreul ḑice *stânca mântuireĭ nóstre.*

Confesiunea de care vorbește David, este exprimată în textul grec printr'un cuvênt a căruĭ anticitate eclesiaatică se servește pentru a designa *mărturisirea* pĕcatelor și chiar *taina mărturisiriĭ.* Pentru aceea mulțĭ interpreți cred că profetul recomandă aicĭ mărturisirea miserieĭ nóstre și sentimentele de penitență. Acest sens póte fi literal, dar se știe în general că cuvêntul *mărturisire* în ebreŭ, grec și latin, înseamnă adese-orĭ *laude, mulțumirĭ,* etc., și în sensul din urmă înțelege și Sf. Ieronim. Nu maĭ puțin înseamnă câte-o-dată și mărturisire și căință pentru pĕcate precum observă Augustin: Este o mărturisire de laudă și o mărturisire de plângere. Profetul ne îndeamnă la amêndouă.

MEDITAȚIUNI

Dacă noĭ n'am fi nicĭ-o-dată departe de Domnul, ar fi ca inutil de a ne invita, ca să ne apropiăm de el. Este adevĕrat că D-ḑeŭ, prin presența sa, este totdéuna aprópe de noĭ. Ceea ce expune Profetul cu atâta forță în ps. 138, unde el ne spune, că în orĭ-ce parte am întórce pașiĭ noștri, totdéuna vom găsi pre Domnul. Dar acéstă imensitate a luĭ D-ḑeŭ, nu împedică, ca ómeniĭ să nu fie departe de el, când sunt în pĕcat, și acésta o declară însuș D-ḑeŭ prin gura luĭ Isaia. Poporul acesta cu buzele mĕ cinstește, iar cu inima este departe de mine. Invĕrtoșarea

inimeĭ și lipsa dragosteĭ ne îndepărtéză de D-ḑeŭ. Nu ḑicem noĭ în tóte ḑilele că iubind pre cine-va afecțiunea ne apropie de el, fie orĭ cât de departe de noĭ? Nu mărturisim noĭ că viețuind chiar cu cine-va pe care nu'l iubim, suntem totdéuna așa de departe ca și cum ar fi niște spațiurĭ imense între unul și altul? Să ne explicăm prin acéstă situațiune față cu D-ḑeŭ. Numaĭ dragostea ne apropie și ne unește cu el; indiferența și maĭ mult încă, pĕcatul ne îndepărtéză de el. Înțeleg că Sf. Pavel era lângă Is. Chr. când ḑicea că Is. Chr. era viéța sa, și înțeleg iarășĭ că cea maĭ mare parte din ómenĭ sunt prea îndepărtațĭ de Is. Chr. pentru că n'aŭ nicĭ un sentiment de dragostea sa.

Veniți dar, ḑice Profetul, să ne ocupăm de laudele Domnuluĭ, să celebrăm măririle sale cu veselie, să ne grăbim de a căuta sfânta sa presență, să'ĭ consacrăm cântările nóstre. Iată amărunțimea tuturor omagiilor ce inima și gura datoresc Ființeĭ supreme. Apostolul repetă celor d'intâiŭ credincioșĭ aceiașĭ instrucțiune. Învețați-vĕ și vĕ însuflețițĭ unul pre altul prin psalmĭ, prin imnurĭ și prin cântărĭ spirituale, cântând în onórea luĭ D-ḑeŭ din adîncul inimilor vóstre, cu un spirit de recunoștință.

VERSUL 3.

Că Dumneḑeŭ mare este Domnul și împărat mare preste tot pământul.

Iată tot versul în ebreŭ și în Vulgata. Ceĭ LXX din ediția Vaticanuluĭ și Psalteriul Roman adaogă *pentru că nu va alunga pre poporul sĕŭ*, aceste cuvinte pare că aŭ fost împrumutate din psalm. 93 v. 14, ele nu fac un sens rĕŭ, dar fiind-că nu se găsește nicĭ în ebreŭ, nicĭ în Vulgata, nicĭ chiar în tóte exemplarele grecești, nu pot fi privite aicĭ ca făcând parte din cuvêntul luĭ D-ḑeŭ.

Acéstă expresiune *preste toți Dumneḑeiĭ*, înseamnă că Domnul întrece infinit pre toțĭ aceĭ cărora li s'a dat numele de D-ḑeŭ, cum divinitățile némurilor, îngeriĭ, regiĭ, magistrațiĭ, etc.

Se vede că Profetul începe a spune aicĭ pentru ce datorim noĭ luĭ D-ḑeŭ laude. Maĭ întâiŭ, ḑice el, este D-ḑeŭ mare, cel Etern, Împĕrat mare și stăpânitor preste ceĭ marĭ. Ar fi puțin lucru saŭ maĭ bine n'ar fi nimic ca D-ḑeŭ să fie maĭ presus de ḑeiĭ némurilor, cariĭ nu eraŭ de cât idolĭ fără simțire, dar se declară că mărirea sa întrece pre a tuturor acelor cariĭ pórtă numele de ḑeĭ, chiar în Scriptură și cariĭ sunt învestițĭ cu óre-care dignitate, ca îngeriĭ, etc. Trebue a se respecta aceste puterĭ pentru că ele aŭ autoritatea lor de la D-ḑeŭ, dar cultul suprem este datorit luĭ D-ḑeŭ, creatorul și stăpânul lor.

MEDITAȚIUNI

Nimic nu este mai important pentru a se ruga bine, de cât de a concepe mai întâiŭ ideile marĭ ale luĭ D-ḑeŭ. Când are să céră cine-va vre-o ertare de la un principe, perde óre din vedere înalta sa autoritate? Și nu proporționézĕ cuvêntul sĕŭ și cererea sa cu gradul de putere și de mărire ce'l recunóște în el? Dar când se presintă cine-va înaintea luĭ D-ḑeŭ gândește el la titlurile sale supraeminente? Gândește că vorbește celuĭ Etern, Impăratuluĭ ceruluĭ și Pământuluĭ, stăpânuluĭ unic al regilor și al popórelor? Biserica întrebuințézĕ în sfintele sale oficiĭ îngenuncherile, închinăciunile, mătăniile, ceremoniĭ mărețe; ea recomandă tăcerea, restrângerea, ea consacră tóte ornamentele Sfântuluĭ sĕŭ cult, pre toțĭ servitoriĭ eĭ destinați a se apropia de altar, pentru că ea a conceput de la origina sa, o idee mare de D-ḑeŭ, și tóte decretele ce le-aŭ publicat pentru a menține ordinea, buna-cuviință, splendórea în serviciul divin, înștiințézĕ neîncetat pre fiiĭ sĕĭ, de a nu avea înaintea luĭ D-ḑeŭ de cât sentimente de o profundă veneraţiune. Acéstă sfântă mumă a credincioșilor este mărturie în tóte ḑilele de neglijența lor asupra punctuluĭ acestuia, de necuviințele lor chiar; ea îĭ plânge, știe că acésta va fi materia uneĭ judecăți teribile în ḑiua rĕsplătirilor.

VERSUL 4.

Că în mâna luĭ sunt marginile pământuluĭ, și înălțările munților ale luĭ sunt.

Psalteriul Roman ḑice: *El cunóște* saŭ *el consideră* înălțimea munților. Vulgata este aicĭ conformă cu ebreul și grecul, a cărui sens este mai frumos, căcĭ este mai multă mărire în a fi *stăpân munților*, de cât numaĭ a'ĭ vedea.

In ebreŭ, în loc de *marginile* pământuluĭ, este *profunḑimile* saŭ secretele pământuluĭ. Dar trebue a observa, că fiind-că profetul face o propositiune generală, el înțelege tóte dimensiunile pământuluĭ și prin urmare și profunḑimile sale, căcĭ pământul are limitele sale în profunḑime ca și în lărgime și lungime. Cuvêntul ebreŭ înseamnă propriŭ, *tot ceea ce se póte căuta* în pământ. Deci tóte dimensiunile sale pot fi obiectul cercetărilor sale.

In versul acesta, Profetul adaogă un al doilea argument pentu a îndemna pre credincioșĭ spre a onora pre Domnul cum merită

să fie; pentru că totul este înaintea sa, adîncurile pămêntuluĭ și înălțimile munților. El nu insistă asupra acestor înălțimĭ de munțĭ, și cuvêntul ebreŭ însémnă propriŭ *ostenélă*; dar toți interpreții convin că aicĭ este un termen metaforic ce'l întrebuințézá profetul, pentru a se înțelege munțiĭ ceĭ înalțĭ; căcĭ aceea sunt cariĭ ostenesc pre aceĭ ce voesc să'ĭ sue.

MEDITAȚIUNI

Este o mare expresiune acésta că: pămêntul, cu tóte dimensiunile sale, este în mâna luĭ D-ḍeŭ. Nu se pare că acest glob, care ni se pare așa de considerabil și așa plin de minunĭ să fie ca un atom, dacă se compară cu puterea luĭ D-ḍeŭ? De la creațiunea lumiĭ, ómeniĭ cu tóte cercetările lor n'aŭ ajuns a sonda pămêntul până în centrul sĕŭ, nicĭ a atinge punctele principale precise ale extremității sale. Eĭ ș'aŭ imaginat teoriĭ nenumĕrate pentru a explica construcțiunea acesteĭ planete, pentru a ajunge să ghicéscă revoluțiunile ce ea a încercat, pentru a da cuvênt de măririle sale, de continentele sale, de insule, de focurile sale subterane, de vulcaniĭ sĕĭ, de cutremurile sale, de producțiunile sale variate maĭ până la infinit. Ce aŭ găsit eĭ sigur, și care sistem nu a fost combătut de altele, care nu se sprijineaŭ pe argumente maĭ bune? Tóte aceste obiecte marĭ în fața ómenilor, sunt în mâna luĭ D-ḍeŭ, care se bucură de ele, așa ḍicênd, și cum se exprimă însuși Scriptura. Ceea ce este de mirare, e că cea maĭ mare parte din aceĭ cariĭ aŭ trecut viéța lor în a face cercătărĭ în acéstă materie, n'aŭ fost adoratorĭ maĭ credincioșĭ, spirite maĭ pătrunse de respect către D-ḍeŭ. Eĭ aŭ tratat aceste cestiunĭ independente de acela a căruia putere se manifestă pretutindenea, și eĭ n'aŭ gândit de cât la opera imensă a lumiĭ aceștia visibile, fără a se înălța la autorul nemuritor, carĭ 'l pórtă pre mânĭ.

VERSUL 5.

Că a luĭ este marea și el o a făcut pre ea, și uscatul mânele luĭ l'aŭ zidit.

Textul și versiunile sunt cu totul conforme. Profetul dă un al treilea argument pentru a determina pre ómenĭ ca să se închine

supremului D-deŭ; că marea ĭ aparţine ca lucrare a autoruluĭ sĕŭ, că pământul a fost format de mânile sale.

Marea este pusă aicĭ înainte de pământ saŭ *uscat*, cum dice textul, pentru că în ordinea creaţiuneĭ precum istorisesce Moisi, D-deŭ adună apele maĭ înainte de a se arăta *uscatul*. Se vede aicĭ iarăşĭ creaţiunea propriŭ disă; căcĭ Psalmistul dice, că D-deŭ a făcut *marea*, şi că mările sale aŭ format saŭ fondat pământul. Dacă s'ar dice că din textul acesta ar urma numaĭ, că D-deŭ a format pământul ca element *uscat*, şi nu că a produs materia, care compune acest glob, ar fi uşor de a rĕspunde, aducênd recitarea luĭ Moisi; căcĭ acesta dise maĭ întâiŭ, că D-deŭ a făcut pământul; nu era atuncĭ un element *uscat*, care n'a fost făcut de cât în diua a treia. Decĭ ceea-ce D-deŭ făcu maĭ întâiŭ saŭ *la început*, era însuşĭ materia pământuluĭ saŭ elementul *sec*. Va maĭ dice că s'a servit de o materie antecedentă pentru a forma acestă primă stare a pământuluĭ? Dar în acestă stare, totul era, după Moisi, fără formă şi în confusiune. Neapărat că materia antecedentă ce şi-o imaginéză adversariĭ creaţiuneĭ propriŭ disă, ar fi fost în starea acésta fără să maĭ aibă nevoe D-deŭ de a o pune. In fine dacă se dice că nu ar fi demn de D-deŭ de a produce o materie confusă şi fără formă, voiŭ rĕspunde, că n'ar fi demn de el dacă o lasă în starea aceea; dar că voind să arate Ingerilor şi ómenilor ordinea şi progresul lucrăriĭ sale se cuvinea de a începe prin o stare unde nu era încă ordine. De alt-fel n'ar fi indiscret de a voi să cercăm planurile acesteĭ fiinţĭ infinite în înţelepciunea sa ca şi în puterea sa? Nu ne ajunge de a ne convinge atât prin raţiune cât şi prin recitarea sfintelor cărţĭ că D-deŭ a lucrat la o materie pe care o produsese el însuşĭ, şi care nu exista maĭ înainte de a o face el să existe? Dic că raţiunea le luminéză asupra acestuĭ adevĕr; căcĭ nu este nimic maĭ absurd de cât ipotesa uneĭ materiĭ eterne şi existentă prin sine însăşĭ, independent de un autor inteligent.

MEDITAŢIUNI

Profetul voesce să angajeze pre ómenĭ ca să dea D-deuluĭ suprem cultul ceĭ este datorit. El l'a representat maĭ întâiŭ ca superior a tótă puterea, ca guvernând cu putere asupra tuturor fiinţelor, ca ţinênd în mâna sa pământul şi tot ceea ce conţine el. Tóte acestea nu eraŭ încă, aşa dicênd, de cât domeniul luĭ D-deŭ; el arată acum că totul ĭ aparţine cu titlul de producţiune, aşa că nimic n'ar exista fără el. El vorbesce de marea, pentru că ómenĭ trag folóse marĭ din ea; el vorbesce de pământ pentru că el nutresce némul omenesc. Ast-fel recunoştinţa ne impune încă obligaţiunea de a onora pre autorul acestor bine-facerĭ.

D-ḍeŭ ḍice prin gura luĭ Isaia: Eŭ am creat cerurile, eŭ am format pămêntul; eŭ sunt lucrătorul acesteĭ locuinţĭ omeneştĭ, nu l'am făcut în zadar. Trebue ca tot genunchiul să se plece înaintea mea şi tótă limba să jure în numele meŭ, ceea ce trebue să se înţelégă de jurămêntul făcut cu cinste, cu dreptate şi adevĕr. Nu se pare că aceste cuvinte ale Sf. Spirit sunt în raport cu cea maĭ mare parte din ómenĭ, ca principiĭ fără consequenţă şi lecţiunĭ fără utilitate? Cea dintâiŭ instrucţiune ce ni se dă, este că D-ḍeŭ ne-aŭ creat pentru a'l cunóşte şi pentru a'ĭ servi. In practică, cea maĭ de pe urmă se presintă spirituluĭ nostru, şi noĭ eşim din lumea acésta fără să ne fi gândit la acel, care ne-aŭ pus pentru a'l mulţămi.

VERSUL 6.

Veniţĭ să ne închinăm şi să cădem luĭ şi să plângem înaintea Domnuluĭ celuĭ ce ne-aŭ făcut pre noĭ.

Profetul aminteşte începutul cântăreĭ sale, şi reînsufleţeşte atenţiunea poporuluĭ sĕŭ presentându'ĭ o raţiune nouă cu atât maĭ tare, cu cât ea este personală la toţĭ ómenĭĭ.

Să ne închinăm, ḍice el Domnuluĭ, să ne prosternăm înaintea luĭ, să plângem înaintea celuĭ ce ne-aŭ creat.

Ceĭ LXX şi Vulgata vorbesc aicĭ de lacrimĭ, şi nu se póte ḍice că acest cuvênt n'ar fi pus la locul luĭ, saŭ că ar fi puţin convenabil, pentru că ómenĭĭ pot şi trebue chiar să însoţéscă simţirea pĕcatelor lor cu mulţumirile şi cu cântările de veselie, când se presintă înaintea Domnuluĭ. De câte orĭ, în psalmiĭ sĕĭ, Profetul nu uneşte mărturisirile de căinţă cu demonstraţiunile bucurieĭ celeĭ maĭ vie? şapoĭ nu sunt óre lacrimĭ, care aŭ fost vărsate de sfinţĭ pentru bucuria interióră şi gustul presenţeĭ luĭ D-ḍeŭ? Nu este dar necesar a imputa versiunilor nóstre termenul de *ploremus* ce 'l întrebuiuţéză.

Dar, ḍice cine-va, acest cuvênt nu este în text, şi ḍice să plecăm genunchile. Se citeşte în adevĕr נברכה şi apărătorĭĭ versiunilor cred că ceĭ LXX aŭ cetit נבכה fără a ţinea sémă de Reş, care face tótă diferinţa acestor douĕ cuvinte şi care neapărat nu se găsea în exemplarele lor. Acéstă soluţiune este cu atât maĭ slabă, cu cât nu se vede pentru ce profetul ḍicênd, *să ne prosternăm* ar fi maĭ adăugat, să îngenunchem; căcĭ dupĕ ceĭ maĭ iscusiţĭ ebraiştĭ verbul ce 'l întrebuinţéză şi care se traduce *să ne închinăm* însémnă propriŭ a pleca genunchile. Ast-fel acest text ar ḍice de douĕ orĭ acelaş lucru; ceea ce nu este probabil; maĭ adaug că verbul ברך de unde vine cuvêntul נברכה însémnă a bine-cuvênta, a pleca genunchile şi maĭ este şi rădĕcina unuĭ cuvênt ce se traduce prin fântâna

saŭ abondenţa apelor. Ceĭ LXX fără a ceti alt-fel de cât cum este astădĭ, n'aŭ putut eĭ să întrebuinţeze însemnarea din urmă, să transporte cuvêntul fântâna în lacrimĭ ce le face pietatea să curgă câte odată?

MEDITAŢIUNI

Acest argument *D-ḑeŭ ne-a făcut*, cuprinde în scurt tótă religiunea. Ea este fundamentul credinţeĭ, sprijinul încredereĭ, motivul recunoştinţeĭ, boldul dragosteĭ. Tot lucrul este scump aceluĭ ce l'a făcut, dar ce lucru póte fi ca acel care l'a făcut el dupĕ chipul şi asemĕnarea sa! Trebue dar dupĕ învitarea profetuluĭ să ne apropiăm de acel, care ne-a făcut, să 'ĭ dăm tóte omagiile nóstre, să ne proşternem înaintea sa, să plângem greşelile nóstre, şi să cerem ertare la piciórele tronuluĭ sĕŭ. Nu este nicĭ unul din noĭ, care să nu fi necinstit chipul sĕŭ Dumneḑeesc; noĭ nu 'l putem repara prin noĭ înşine, avem trebuinţă ca să restabiléscă trăsurĭ prea adese orĭ şi prea mult timp şterse; ca să *creeze* în noĭ, precum a promis, o inimă nouă, să ne facă conformĭ cu marele model ce ni l'a dat în persóna Fiuluĭ sĕŭ. S'a scris, că ar fi puţine spirite, care să se aplice la studiul omuluĭ, pentru că sunt fórte puţine, care să'şĭ amintéscă că D-ḑeŭ le-a făcut, şi cum le-a făcut şi pentru ce le-a făcut. Străină situaţiune maĭ e şi aceea de a fi în lume, fără a şti pentru ce este, de a depinde tot-de-o-dată de o putere căreea se datoreşte totul şi care va cere sémă de tóte, fără a se gândi să se împace?

VERSUL 7.

Că el este Dumneḑeul nostru, şi noĭ poporul păşuneĭ luĭ şi oile mâneĭ luĭ.

Profetul atinge fórte de aprópe încă interesele poporuluĭ ce 'ĭ instrueşte. El aparţine Domnuluĭ, el este porţiunea scumpă a turmeĭ sale; este imediat sub conducerea sa. In ebreŭ şi în grec se citeşte simplu: el este D-ḑeul nostru fără a maĭ adăuga titlul de Domn; dar este tot una. In Psalterul Roman este: Noĭ suntem poporul sĕŭ şi oile păşuniĭ luĭ; este maĭ acelaş sens, dar se observă maĭ bine fineţa în ebreŭ, în grec şi în Vulgata. Noĭ suntem norodul păşuneĭ luĭ D-ḑeŭ şi oile mâneĭ luĭ, pentru că el a format acel staul de oĭ care sunt lucrul sĕŭ. Păstoriĭ conduc numaĭ turma lor, şi nu o fac; numaĭ D-ḑeŭ crează pre aceĭ pre care 'ĭ destinéză păşuneĭ sale.

MEDITAȚIUNI

D-ḑeŭ óre 'șĭ face un popor și un staul numaĭ pentru viéța acésta? Acésta este cu neputință orĭ de se considerá ființa luĭ D-ḑeŭ, orĭ că se are în privire condițiunea ómenilor? Ce glorie ar avea D-ḑeŭ de la un popor, care ar peri până la unul și de la nișteoĭ, care ar avea numaĭ pentru câte-va momente cunoștința și sentimentul bine-facerilor sale? Ar fi trebuit óre atâtea minunĭ, orĭ în putere orĭ în înțelepciune pentru un lucru așa de puțin durabil? Sistemul Theologieĭ păgâne, orĭ cât de absurd este, ar fi încă maĭ de creḑut de cât acel al uneĭ religiunĭ, în care s'ar recunóște un D-ḑeŭ cu totul perfect dar nevĕḑut și creaturĭ inteligente, dar destinate a nu'l vedea nicĭ-o-dată. Ḑeiĭ păgânismuluĭ se presupunea, că vorbeaŭ cu ómenĭĭ sub diverse figurĭ, că iaŭ parte la plăcerile lor, că intra în proiectele lor, că favorisaŭ pasiunile lor, pe când D-ḑeul unic și adevĕrat locuește un sanctuar unde nu a pătruns nicĭ-o-dată ochiul omuluĭ. In adevĕr el le a declarat câte-o-dată voința sa, a impus precepte ómenilor, a cerut de la eĭ un cult, a vĕrsat asupra lor óre care bine-facerĭ; dar lăsându-le multe miserĭ, și cea maĭ mare din tóte care este necesitatea de a muri unĭĭ maĭ curând alțiĭ maĭ târḑiŭ; mulțĭ din momentul nașterĭĭ lor și toțĭ într'un spațiŭ de timp fórte limitat! Legile sale de alt-fel aŭ fost riguróse, contrare cu inclinațiunile inimeĭ, exclusiv maĭ ales pentru un cult strĕin; și sfĕrșitul întregului sistem ar fi fără de a'ĭ lăsa într'o speranță maĭ bună; Ce interes ar fi avut ómenĭĭ de a servi unuĭ ast-fel de stăpân și ar fi blânḑĭ pentru conducerea unuĭ ast-fel de păstor? Cea maĭ mare parte dintre eĭ ar fi trecut ḑilele în necaz și în lacrimĭ, ceĭ maĭ tarĭ ar fi tiranizat pre ceĭ maĭ slabĭ, ceĭ maĭ vicleni ar fi amăgit pre ceĭ maĭ simpli; și sórta tuturor, finindu-se, s'ar fi găsit aceeașĭ pentru că totul ar fi căḑut în nimicire, unĭĭ plinĭ de crime și bucurându-se, că n'are cine să le rĕsbune, alțiĭ plinĭ de virtute și mâhniți că le-aŭ practicat de geaba, pentru că n'ar avea să spereze nicĭ-o rĕsplătire! A presupune dar un D-ḑeŭ-creator și infinit perfect, fără a admite o viéță viitóre, este cea maĭ mare absurditate ce ar putea să cadă în spiritul omenesc. N'a fost greșala idolatrieĭ, pen-

tru că toți aŭ avut óre care idee de o stare asigurată ómenilor după mórtea lor.

Se póte asigura, că nu este în tótă scriptura o singură lege, o singură promisiune, o singură sfătuire făcută în numele luĭ D-dĕu, de unde să nu se póte încheia maĭ mult saŭ maĭ puțin imediat, dar totdéuna invincibil, dogma uneĭ vieți viitóre. Dic acésta în raport cu Vechiul testament; căcĭ nu se dispută în privirea acésta asupra celuĭ Noŭ, unde este așa de evident declarată dogma acésta. Aceĭ carĭi aŭ obiectat, că religiunea Iudeilor nu cuprindea credința uneĭ stărĭ după mórte, n'aŭ cugetat niciŏ-dată, nicĭ asupra religiuneĭ aceștia, nicĭ asupra naturel luĭ D-dĕu, care a instituit-o, nicĭ asupra calității de popor a luĭ D-dĕu ce purtaŭ Iudeiĭ, nicĭ în general asupra constituțiunĭĭ inimeĭ omuluĭ, și asupra stăreĭ sale în acéstă viéță muritóre.

VERSUL 8.

Astădĭ de veți audi glasul luĭ, să nu vĕ învêrtoșați inimile vóstre, ca întru întărîtare, precum în ḑiua ispirireĭ în pustie.

Cele întâiŭ cuvinte ale versuluĭ acestuia (astădĭ de veți audi glasul luĭ) aparțin în ebreŭ și în grec la versul precedent, așa că Profetul ar ḑice: Noĭ suntem poporul sĕŭ și oile sale; dacă ascultați astădĭ glasul luĭ; apoĭ la versul următor: să nu vĕ învêrtoșați inimile vóstre. Orĭ-ce lector cu luarea aminte recunóște că împărțirea Vulgateĭ este mult maĭ bună și că este maĭ natural a separa: *dacă veți audi astădĭ glasul luĭ* de versul 7 pentru a'l uni cu versul 8. De asemenea versiunea celor LXX, nu pune de cât o virgulă după acest membru al fraseĭ *de veți audi astădĭ vocea sa*: ceea ce arată, că ea pretinde unirea eĭ cu versul al optulea *să nu vĕ învêrtoșați inima*. Dar ceea ce face dificultatea este, că în Epistola către Ebreĭ se vede unirea acestor doĭ membri aĭ fraseĭ. Grecul și latinul ḑic de-o-potrivă: *De veți audi astădĭ glasul sĕŭ, nu vĕ învêrtoșați inima*; dovada evidentă, că Apostolul n'a cunoscut punctuațiunea Ebreuluĭ precum o avem noĭ astădĭ. Este de mirare, că de și este o autoritate așa de mare, uniĭ ebraiștĭ îndrăsnesc încă a nu lăsa nicĭ un raport între aceste cuvinte: *de veți audi astădĭ glasul sĕŭ* și aceste *nu vĕ învêrtoșați inima*.

Cuvintele acestea sunt ca un început la cele ce urmézĕ. In adevĕr, este o schimbare de cuvêntare în vers. 8, și D-dĕu vorbește prin gura profetuluĭ; dar el începe de la acest membru al fraseĭ: *De veți audi astădĭ glasul sĕŭ*. Acéstă expresiune *glasul sĕŭ* nu este o dificultate; căci saŭ că D-dĕu vorbește de sine în persóna a treia, ca în multe alte părți ale Scripturel, saŭ maĭ bine, precum

insinue Epistola către Ebreĭ, este vorba de Vocea luĭ Mesia; ceea ce recunóște ceĭ maĭ buní interpreți aĭ Epistoleĭ acesteia.

Profetul voește să arate aicĭ credincioșilor saŭ poporuluĭ sĕŭ, că nu este de ajuns a lăuda pre Domnul prin cântărĭ, prin mulțumirĭ, prin închinăciunĭ și prosternațiunĭ, dar că trebue a uní la acest cult exterior supunerea la glasul luĭ D-dĕŭ, și împlinirea voințelor sale; ceea ce explică în șirul versurilor, prin contrastul nesupunereĭ Israiltenilor și nenorocirile ce le-a causat împetrirea lor. Apostolul întrebuințéză acelaș argument în privirea Iudeilor convertițĭ, pentru a'ĭ îndemna să rĕmână în supunerea la credință. Cuvêntul *astădĭ*, însémnă timpul vieței presente, și fie-care din momentele ce compune țesĕtura acesteĭ vieți; ĭar acestea, *nu vĕ împetriți inima*, arată că totdéuna omul *începe* prin *învêrtoșarea* sa, ne întrebuințând mijlócele mântuireĭ ce'ĭ dă D-dĕŭ, și dădându-se din ce în ce maĭ mult la pasiunile lor.

MEDITAȚIUNI

Este fórte de însemnat că Profetul și Apostolul nu daŭ nicĭ timp nicĭ întârdiere pentru a se reînturna la D-dĕŭ, pentru a se supune luĭ D-dĕŭ, pentru a viețui conform cu legea luĭ D-dĕŭ. Eĭ nu dic: In câți-va anĭ, și după închierea trebilor și a proectelor, să te supuĭ la vocea luĭ D-dĕŭ. Eĭ dic: Deschide-țĭ inimile vóstre de *astădĭ*, nu vĕ maĭ învêrtoșațĭ de acum inima, presupuneți, că D-dĕŭ vĕ vorbește în momentul acesta. Dar nu vorbea el când Apostolul și Profetul vorbea în numele sĕŭ? Și dacă cugetăm în lăuntrul nostru, nu audim noĭ vocea sa strigând în inima nóstră? Invêrtoșarea inimeĭ nu vine de la puțina îngrijire de a'l asculta, saŭ de la vuetul ce'l excită pasiunile nóstre pentru ca să nu'l ascultăm?

Acest *astădĭ*, pe care Apostolul îl întrebuințéză așa de mult, după ce l'a împrumutat de la Profetul, este încă o dovadă evidentă de viéța viitóre, de acest mare obiect la care revin neîncetat în reflexiunile mele: căcĭ dacă n'ar fi viitor în raport cu viéța acésta muritóre, ce interes am avea noĭ de a ne folosi de *astădĭ*, pentru ca să urmăm voceĭ luĭ D-dĕŭ.

Tótă speranța saŭ maĭ bine binele nostru ar fi în acest *astădĭ* și ar fi prea potrivit de a urma după placul nostru și după dorințele pasionate ale inimeĭ nóstre. De altmintrelea, ce ar fi maĭ lingușitor de cât de a profita de astădĭ al nostru?

Apostolul ne recomandă de a ne însufleți pe noĭ înșine în fie-care ḑi, pentru că și aceea se numește astădĭ. Acĕsta este admirabil; fie-care ḑi din viéța nóstră este *astădĭ*, și tótă viéța nóstră, orĭ cât de lungă ar fi, este încă *astădĭ*, așa că nu este nicĭ interval, nicĭ întârḑiere, nicĭ întrerupere în supunerea ce noĭ datorim voceĭ luĭ D-ḑeŭ. El cere în tóte momentele și nu ni le dă de cât pentru el; el ne ascunde sfârșitul, pentru ca să priveghem neîncetat, și nu ne asigură nicĭ-o-dată de ḑiua de mâine, pentru ca să fim totdéuna gata a'ĭ da sémă de *astădĭ*. Numaĭ sfinții póte să fi înțeles acest *astădĭ* al profetuluĭ și al Apostoluluĭ. *Astădĭ* al întregeĭ vieți a lor a fost compus din *astădĭ* al ḑilelor lor, și în tóte ḑilele acestea eĭ se îndemnară, după sfatul Apostoluluĭ, a nu perde un minut fără să adune comorĭ, pentru momentul care este urmat de *astădĭ* innutabil, pentru că e eternitatea.

VERSUL 9.

Unde m'aŭ ispitit părinții voștri, ispilitu-m'aŭ și aŭ vĕḑut lucrurile mele.

Jumătatea versuluĭ acestuia aparțin în ebreŭ și în grec, la versul 8 și restul compune versul 9; dar nu este diferență în sens.

Ebreul ḑice: Ca în dispută și ca în ḑiua ispitireĭ în deșert, unde părinții voștri mĕ ispitiră, mĕ încercară și vĕḑură minunile mele. Fiind-că Istraeliteniĭ murmuraŭ dese-orĭ în deșert, acest vers póte să facă alusiune la aceste cârtirĭ dese. Cred că profetul indică aceea maĭ cu sémă, care s'a istorisit în cap. 14 din Cartea Numerilor, când după povestirea acelor, carĭ aŭ fost trimișĭ pentru a examina pământul luĭ Hanaan poporul să înfuriă contra luĭ Moisi și Aron; căcĭ atunci se jură D-ḑeŭ de a nu introduce pe acești murmurătorĭ în pământul făgăduit, și a-ĭ lăsa pre toți să piară în acest deșert, afară de Iosua, Caleb, Leviții și aceĭ carĭ aveaŭ maĭ puțin de doŭĕ-ḑecĭ de anĭ. Se pare că șirul psalmuluĭ se împacă maĭ bine cu epoca acésta, de cât cu acea a cârtitorilor în câmpul Rafidin, când poporul ceru apă de la Moisi. Este adevĕrat cu tóte acestea că din causa acestor murmure ocasionate prin lipsa de apă, acest Rafidin s'a numit Meriba (mulțumire), și Massa (ispitire) doŭĕ cuvinte pe care le repetă ebreul aicĭ: orĭ cum ar fi, în aceste revolte diverse Istrailteniĭ ispitiră pre D-ḑeŭ, puseră puterea sa spre încercare și furĭ martorĭ la o mulțime de minunĭ, ce D-ḑeŭ săvârși în deșert.

St. Pavel citéză tot versul acesta pentru a impresiona pre ebreĭ, prin exemplul revolteĭ părinților lor, și pedépsa ce aŭ urmat.

El nu 'l citéză ca o profeție, care să privéscă pre noiĭ credincioșĭ este simplu un tablou nou ce le presintă, dar un tablou din cele maĭ răpitóre și maĭ proprii a face impresiune asupra lor.

MEDITAȚIUNI

Un deșert, murmure, minunĭ de tot felul, miĭ de ómenĭ carĭ se pierd, câțĭ-va, carĭ se mântuesc; să adăugăm la acésta un pământ bine-cuvêntat ce ni s'a făgăduit, către care călĕtorim, iată marginea acesteĭ vieți. Ceea-ce aŭ făcut Istraeliții se repetă în tóte ḑilele; cârtirile pierd maĭ mulțĭ ómenĭ decât demonul cu tóte meșteșugirile sale, dacă nu cum-va și ispita cârtireĭ, este una din acele ce le întrebuințéză cu maĭ mult succes. Ar fi nesfârșit de a istorisi în câte feluri ómeniĭ, chiar în creștinism se revoltă contra Providenței și contra încercărilor ce le trimite. Dacă ar fi o stare exactă de aceĭ, carĭ se ḑic creștinĭ, cum era de Iudeiĭ ce călĕtoriaŭ în deșert, s'ar vedea că printre ceĭ dintâiŭ se găsesc deabia din atâțea ómenĭ, un Iosua, un Caleb și un trib egal cu acel al Leviților, care să nu fi murmurat. Cârtește cine-va în lipsă și în abondență, în bólă și în sănătate, în vigórea etățiĭ și în bĕtrânețe, în lumea mare și în condițiunile inferióre, în treburile seculare și în profesiunĭ sacre, contra luĭ însușĭ și contra altora, de aceea ce posedă și de aceea ce nu are, de ceea ce câștigă și de ceea ce perde, de ceea ce reușește și de ceea ce e fără succes. Cârtește de virtuți prin gelosie și de scandal printr'un ḑel amărăcios, de vécurile ce nu le-a vĕḑut, de acel în care se află, de datoriile religiuneĭ și de legile lumeĭ, că este căutat și că este uitat, că viețuește în ocupațiunile din afară și că este silit a viețui în singurătate, de umórea nesociabilă a semenilor sĕĭ și de caprițiile spiritului sĕŭ, de necesitatea de a muri și de dificultatea de a trăi, de întêmplărĭ neprevĕḑute și de cele ce se prevĕḑ, de neregularitatea vremurilor și de uniformitatea climatuluĭ ce locuește. Se plânge de tot ceea ce creatorul a făcut, de tot ceea se dă, de tot ceea ce promite chiar; în fine de tot ordinul ce l'a stabilit pentru mântuirea nóstră, adecă pentru a ne face fericiți.

Totuși, dacă ar fi cine-va cu luare aminte la minunile dragosteĭ sale, ar vedea, că ele întrec infinit tote minunile

ce puterea sa le lucră în timp de patru-decĭ de anĭ în favórea Istrailtenilor. Religiunea luĭ Iis. Chr. este minunea brațuluĭ luĭ D-dĕŭ, și Evangelia stabilită, confirmată, conservată, menținută până aicĭ, este un miracol, care va atrage în etern admirațiunea îngerilor și a sfinților.

Dar noĭ suntem ca și Istrailtenĭĭ, fără credință și fără cugetare; noĭ nu gândim de cât la incomoditățile deșertuluĭ nostru, fără a merge maĭ înainte, și fără a privi la sfîrșitul către care mergem. Să terminăm cel puțin aceste atingĕtóre observațiunĭ prin învĕțătura apostoluluĭ: *Faceți tóte lucrurile fără a cârti și fără a te îndoi, pentru ca să fiți, fără imputare și fără viclenie, fiĭ aĭ luĭ D-dĕŭ, neprihăniți în mijlocul uneĭ națiunĭ perverse și depravate, unde veți arde ca flacăra în lume.*

VERSUL 10.

Patru-decĭ de anĭ am urît pre némul acesta, și am dis: pururea rătăcesc cu inima.

Ebreul dice: Și eŭ am dis: Este un norod de ómenĭ, carĭĭ se rătăcesc cu inima; în fond este acelaș sens, deși adverbul *pururea* nu este în text. St. Pavel îl pune cum este în ceĭ LXX. Acest apostol dice în Vulgata, *infensus fui* și în gréca προσώχθισα care se apropie maĭ mult de *offensus*, dar cele douĕ însemnărĭ recad una în alta. D-dĕŭ nu póte să se desgusteze de o națiune fără să se mânie contra eĭ. Psalteriul roman pune *proximus fui* în loc de offensus saŭ *infensus fui* și astfel citește și fer. Augustin. Pentru că autorul acesteĭ traducțiunĭ a luat verbul προσώχθισα ca venind de la ὄχθη râpa, care însémnă o *apropiere*. De și acéstă versiune este maĭ puțin bună de cât a Vulgateĭ, maĭ conformă cu ebreul, cu grecul și cu textul St. Pavel; în fond ea nu este rea, căcĭ D-zeŭ n'ar înceta de a fi aprópe de poporul sĕŭ, pentru că făcea încă în favórea sa minunĭ pe când pedepsea revoltele sale.

Dar este în textul St. Pavel o diferență, care la prima vedere se pare maĭ importantă, cu tóte că în sine însușĭ este destul de puțin considerabilă. Se citește, orĭ în grecește orĭ în latinește: *eĭ m'aŭ ispitit, aŭ vĕdut lucrurile mele în timp de patru-decĭ de anĭ; pentru aceea m'am mâniat contra acesteĭ națiunĭ*; așa că patru-decĭ de anĭ, se rapórtă la ceea ce precede, nu la ceea ce urmézĕ ca în psalm. Dar maĭ întâiŭ sunt câte-va manuscripte grecești a Epistoleĭ către ebreĭ, unde se citește: Patru-decĭ de anĭ am urît națiunea acésta fără, *pentru aceea*. Și acéstă variantă ar putea fi lecțiunea primitivă a textuluĭ Apostoluluĭ, cu atât maĭ mult, că câte-va versurĭ maĭ jos, dice: Contra căruia fu

el mâniat patru-decĭ de anĭ? ceea ce este cu totul conform cu lecțiunea psalmuluĭ.

2) Cele douĕ lecțiuni sunt perfect bune; căcĭ este adevĕrat, că Israeliții ispitiră pre D-dĕu, că puseră la încercare puterea sa, că vĕdură lucrurile sale în timp de patru-decĭ de anĭ și că pentru aceea s'aŭ mâniat D-dĕu contra lor. Nu este maĭ puțin adevĕrat, că acest popor ispitind pre D-dĕu, punênd puterea sa la încercare și vĕdênd lucrurile sale, D-dĕu fu iritat contra luĭ patru-decĭ de anĭ.

Mânia luĭ D-dĕu dură cât și revoltele lor, și acestea durară patru-decĭ de anĭ; aŭ fost numaĭ puțin intervale și aŭ fost și în furia luĭ D-dĕu.

Fără greutate se împacă dar Apostolul cu Profetul și unul și altul amintește Iudeilor timpurile lor respective, relele apucăturĭ ale părinților lor, pentru că sĕĭ învețe a se păzi de aceleași infidelități.

MEDITAȚIUNI

S'a observat, că Iudeiĭ aŭ murmurat de douĕ orĭ contra luĭ D-dĕu în corp de națiune și în timp de patru-decĭ de anĭ; întâia-șĭ dată în deșert și înainte de a intra în pământul făgăduit și a doua óră de la începutul predicăreĭ luĭ Iis. Chr., până la distrugerea orașuluĭ lor sub Tit.; căcĭ spațiul de timp este iarăși aprópe patru-decĭ de anĭ. In aceste douĕ epocĭ, unĭĭ n'aŭ luat parte la murmură, dar ceea ce a fost maĭ de frunte în națiune s'aŭ resculat. In cea dintâiŭ toți Israilteniĭ maĭ sus de douĕ-decĭ de anĭ, afară de Iosua, Caleb și Leviții aŭ perit fără să vadă pământul făgăduit; și în a doua, toți Iudeiĭ, afară de micul numĕr, care a recunoscut pre Iis. Chr., s'aŭ găsit învăluiți în nenorocirea cetățiĭ lor. Eĭ aŭ căḑut sub ferul inimiculuĭ; de unde eĭ aŭ fost împrăștiați preste tot pământul, urîți, persecutați, și priviți ca ocara nemuluĭ omenesc. Causa acestor două catastrofe aŭ fost *rătăcirea inimeĭ*. A fost încă maĭ mare în contimpuraniĭ luĭ Iis. Chr., și a Apostolilor de cât în Israeliții eșiți din Egipet. Și unĭĭ și alțiĭ aŭ vĕḑut minunĭ marĭ; dar acele ce le-aŭ lucrat Iis. Chr., aŭ fost maĭ atingĕtóre de cât a acelor a căror instrument și ministru a fost Moisi. Ast-fel misiunea luĭ Iis. Chr., era sprijinită de tóte profețiele, și tóta istoria, tótă economia legiĭ depunea în favórea sa.

Noĭ ne mirăm de acéstă îndoită împetrire și nu vedem că și noĭ suntem vinovați de o mulțime de rătăcirĭ; póte

chiar suntem și mai mult, pentru că tóte minunile legiĭ și Evangelia se adună pentru a lămuri spiritul nostru, pentru a atinge inima nóstră, pentru a ne inspira frica, daçă suntem rebelĭ la voința luĭ D-ḑeŭ și a luĭ Iis. Chr. Câțĭ printre noĭ de patru-ḑecĭ de anĭ se opun la vocea Domnuluĭ! Mai aștéptă eĭ încă patru-ḑecĭ de anĭ, pentru ca să se căéscă? Dar în acest interval momentul rĕsplătirilor va veni, nu va mai vedea pământul făgăduit, va vedea distrugerea a tot ceea ce este și ceea ce posedă. Nu mai este *astă-ḑi* de cât acel al uneĭ eternităț de muncĭ. Iată sfêrșitul tuturor *rătăcirilor* nóstre.

VERSUL II.

Și eĭ n'aŭ cunoscut căile mele, că m'am jurat întru mânia mea, de vor intra întru odihna mea.

Prima parte a versuluĭ aparține în ebreŭ și în grec, la versul precedent, dar aceea nu schimbă sensul. In ebreŭ este אשר care póte să însemneze quibus, sicut, propterea; póte să mai găséscă cine-va exemplare grecești unde să fie ὡς, și altele οἷς, cel puțin în Epistola către Ebreĭ; Vulgata are aicĭ, ut; Psalteriul Roman *quibus* și Epistola către Ebreĭ *sicut* în douĕ părțĭ și *quibus* în cea-l'altă. Tóte lecțiunile acestea sunt bune și rĕspund cu ebreul.

De vor intra întru odihna mea este un ebraism care respunde cu: *nu vor intra întru odihna mea*; acéstă formulă de jurământ este fórte comună în Scriptură. Nu se găsește în termenĭ expreșĭ acest jurământ a luĭ D-ḑeŭ în cartea numerilor, cap. 14, dar un altul equivalent, care ḑice că toțĭ Israeliții cârtitorĭ și mai marĭ de douĕ-ḑecĭ de anĭ cârteaŭ în deșert și nu vor vedea pământul făgăduit părinților lor. David ḑice acelaș lucru prin expresiunea acésta: *Eĭ nu vor intra întru odihna mea.* Trebuia pentru obiectul sĕŭ să întrebuințeze aceștĭ termenĭ, căcĭ voia să îndemne pre Israeliții timpuluĭ sĕŭ *a nu împetri inima lor*, dacă voesc să intre întru odihna Domnuluĭ; și acesta este articolul cel mai important al psalmuluĭ sĕŭ.

Profetul, saŭ mai bine D-ḑeŭ, care vorbește prin gura sa, nu promite, în termenĭ expreșĭ, intrarea în liniștea Domnuluĭ; dar face acéstă promisiune cu condițiune. Căcĭ ĭată cuvêntul sĕŭ: *de veț̆ĭ auḑi astă-ḑi glasul Domnuluĭ, nu vĕ învêrtoșațĭ inima*, cum aŭ făcut părinții voștri, cu carii saŭ pentru carii Domnul aŭ făcut jurământ că nu'ĭ va lăsa să intre în liniștea sa. Suposând că acești ebreĭ se supun acésteĭ vocĭ, este evident că promisiunea de a intra întru odihna Domnuluĭ este pentru eĭ. St. Pavel întrebuințéză iarăși *odihna*, în capitolele 3 și 4 din Epistola sa către Ebreĭ.

Decĭ, care este acéstă liniște de care vorbește Profetul? Când

noĭ nu am avea Epistola St. Pavel, ar trebui să recunóștem că este *odihna* destinată celor drepți în viéța viitóre; căcĭ David vorbind credincioșilor timpuluĭ sĕŭ, n'avea a le promite o intrare în pămêntul făgăduit de care să se bucure, dacă 'ĭ îndémnă a fi docilĭ la vocea Domnuluĭ pentru ca să pótă intra în liniștea sa, nu se póte înțelege de liniștea patrieĭ cerești. Dar fiind-că ne putem închipui că el profetisa pentru Intórcerea Iudeilor după robia Babilonuluĭ, apostolul exclude acest sens întrebuințând psalmul acesta. Și iată cum mi se pare că se póte demonstra punctul acesta.

Acest Apostol mare voia să îndemne pre Ebreĭ convertiți a stărui în credința luĭ Iis. Chr., cu tóte necazurile ce le aducea și întrebuințéză în privința acésta cele din urmă patru versurĭ ale psalmuluĭ nostru. El însuflețește pre acești neofiți prin promisiunea de a intra într'o zi în liniștea Domnuluĭ saŭ odihna în sînul luĭ Dumnedeŭ.

El se servește peutru acésta de însuși autoritatea luĭ D-deŭ, vorbind prin gura luĭ David și dice: D-deŭ a promis Iudeilor din timpul luĭ David, de a'ĭ admite întru odihna sa, dacă se supun glasuluĭ sĕŭ; el le-aŭ făcut acéstă promisiune, amintindu-le pedépsa părinților lor, carĭi n'aŭ intrat în liniștea pămêntuluĭ făgăduit, din causa împetrireĭ lor. El nu le vorbea de sigur de liniște în pămêntul acesta, ca o resplătire a fidelității și a supuneriĭ lor; căcĭ multe vécurĭ s'aŭ scurs de când Iosua aŭ introdus în pămêntul Hanaan pre aceĭ dintre Israeliți, carĭi n'aŭ fost cuprinși în jurămêntul luĭ D-deŭ. Rĕmânea decĭ o altă *odihnă* pe care Indeiĭ din timpul luĭ David trebuia să aștepte și nu numaĭ eĭ, dar și succesoriĭ lor moștenitorĭ aĭ fidelității lor. Da, voĭ, dicea Apostolul, voĭ carĭi ați crédut în Is. Chr.. carĭi ați intrat în aședămêntul sĕŭ, voĭ trebue și maĭ mult să așteptați acéstă odihnă prea fericită, care nu póte fi de cât patria cerésca.

St. Pavel avea așa de tare în inima sa de a introduce credința acesteĭ odihne în spiritul ebreilor convertiți, că distinge treĭ felurĭ de *liniște* enunțate în Scriptură. Intâiŭ odihna în care intra D-deŭ după ce 'ĭ-aŭ săvêrșit tóte lucrurile creațieĭ; nu de odihna acésta, adaugă el, vorbește D-deŭ prin gura profetuluĭ sĕŭ. Acéstă odihnă avu loc la sfêrșitul celor șase dile dintâiŭ ale lumiĭ și nu privea pre Israeliți. A doua odihnă este aceea ce D-deŭ aŭ promis'o poporuluĭ sĕŭ în pămêntul făgăduit după ce l'aŭ scos din Egipet: nu încă, continua Apostolul, de acéstă odihnă vorbește Domnul în psalmul profetuluĭ sĕŭ; căcĭ evenimentele trecuse de multe vécurĭ și nu maĭ era timpul de a îndemna pe contimporaniĭ luĭ David de a intra aicĭ. A treia liniște este decĭ aceea de care s'a vorbit în psalm, și e singura ce s'a putut propune credincioșilor din timpul acela, vĕ maĭ propun iarăși, încheea Apostolul în terminĭ potriviți, și vĕ conjur a nu vĕ face nedemnĭ prin învêrtoșiarea inimeĭ vóstre, de a intra într'o dĭ, dar care este acéstă liniște dacă nu aceea a fericireĭ eterne promisă celor drepți?

Raționamentul Apostoluluĭ ni s'ar părea că perde patria sa, dacă D-deŭ inspirând pre Profetul sĕŭ aŭ avut în vedere întórcerea

Iudeilor după captivitate; căcĭ ebreiĭ ar fi putut rĕspunde sfântuluĭ Pavel că a treia *odihnă* indicată după el de David, era liniștea în Iudeia după întórcerea din robia Babilonuluĭ; și nu se știe ce ar fi avut să rĕspundă St. Paul. Trebue a observa că Apostolul acesta exclude în raționamentul sĕŭ orĭ-ce altă liniște de cât aceea a vieței viitóre și că forța dovedirĭ sale consistă în acéstă exclusiune. Când profețiile aŭ douĕ sensurĭ literale, al doilea și cel maĭ sublim, nu exclude pre cel dintâiŭ, ast-fel când se dice de Iis. Chr. *din Egipet am chemat pre Fiul meŭ*, nu exclude pre poporul ebreŭ izbăvit din captivitatea acésta. Dar când St. Petru la capitolul al doilea al faptelor, aplică luĭ Iis. Chr. acest vers al psalmuluĭ 15: Nu mĕ veĭ lăsa în mormênt și nu veĭ îngădui ca cel sfânt al tĕŭ se vadă stricăciune. Acest loc nu póte conveni de cât luĭ Iis. Chr., pentru că căpetenia Apostolilor exclude positiv pre David, a cărui cenușă era încă în mormênt. Pentru acelaș cuvênt St. Pavel excludênd orĭ-ce altă liniște de cât aceea a vieței viitóre de care voește în totul a convinge pre ebreŭ, trebue ca versurile psalmuluĭ de care se servește, să nu se rapórte de cât la acéstă odihnă.

Nu este necesar, cu tóte acestea, ca psalmul să fie profeție în versurile ce le întrebuințéză Apostolul. Existența uneĭ stărĭ de fericire în viéța viitóre nu este un adevĕr noŭ, care să se stabiléscă. Acéstă odihnă era promisă drepților din vechiul Testament, cu tóte că deplina veselie trebuia să întârdie până la învierea luĭ Iis. Chr. Era deajuns pentru raționamentul Apostoluluĭ de a arătăa că în psalm acéstă odihnă prea fericită era promisă credincioșilor servitorĭ aĭ luĭ D-dĕŭ, și de a conchide, că cu maĭ mult cuvênt ebreĭ convertiți trebuiaŭ să o aștepte. Era destul acésta pentru a îndemna ca să se supună la vocea luĭ D-dĕŭ și să rĕmână cu statornicie în credința luĭ Iis. Chr. Amenințările conținute în psalmul acesta intraŭ perfect în obiectul sĕŭ și exemplul israeliților vechĭ lipsiți de intrarea în pămêntul făgăduit, din causa împetrireĭ lor, dădea multă tărie cuvêntuluĭ sĕŭ.

Și dice că St. Pavel s'a servit de acest psalm în sensul anagogic, pentru că el înțelege *odihna*, de care vorbește Profetul de odihna celeĭ-l'alte vieți. Dar se respinge acest sens pretins *anagogic*, dacă voește cineva ca să nu fie literal saŭ întemeiat chiar pe litera psalmuluĭ; dacă se pretinde, că David ne vorbind de cât de odihnă temporală, Apostolul ar fi transpus discursul sĕŭ în liniște eternă. Căcĭ în acest cas St. Pavel n'ar fi dis nimic solid către ebreĭ în virtutea versurilor acestuĭ psalm; și aceĭ către carĭĭ scria ar fi putut nega ceea ce este conținut în cea maĭ mare parte din aceste capitole 3 și 4 cu aceeașĭ ușurință ce ar fi avut a argumenta ast-fel. Dacă este anagogie în acéstă parte a Epistoliĭ către ebreĭ, pentru că St. Pavel vorbește aicĭ de viéța viitóre și de rĕsplătirea cerului, este și în psalmul 94, pentru că Profetul indică de asemenea o odihnă, care privește starea drepților în cea-l'altă viéță. Am crédut de datorie a insista asupra acestuĭ articol, pentru că mi s'a părut prea puțin descoperit saŭ prea rĕŭ explicat în multe comentare atât a psalmilor cât și a epistoleĭ către Ebreĭ.

Observ că chiar protestanții tratéză mai bine acest punct de cât câți-va catolici. Un Engles fórte suspect dealtmintrelea de socinianism se exprimă ast-fel în comentariul sĕŭ asupra Epistolei către ebrei: De sigur expresiunile Psalmistului arată că aŭ avut în vedere odihna viitóre în cer. Căci când învață pre credincioșĭ de a se păzi, de exemplul altor Israeliți de acéstă amenințare; m'am jurat întru mânia mea, că nu vor intra întru odihna mea; este natural de a supoza că el coprinde în discursul sĕŭ liniștea eternă, ca și cum ar dice: de asemenea D-dĕŭ va face jurămênt de a nu vĕ lăsa nici-odată să intrați în liniștea sa de vĕ veți purta ca și eĭ. Deci acéstă odihnă nu putea fi de cât aceea a cerului; căci precum observă acelaș autor fórte bine; Dumnedĕŭ vorbind prin gura luĭ David, nu putea să învețe atunci pre Israeliți ca să intre în odihna din Hanaan, unde eraŭ de mult timp; și acest Englez mai adaogă încă; că este fórte resonabil de a gândi că posesiunea pământuluĭ luĭ Hanaan era un tip și o figură a odihneĭ cerești, și ludeiĭ înșușĭ mărturiseaŭ acésta.

MEDITAȚIUNI

Causa principală a rătăcirĭĭ ómenilor este că nu cunosc *căile luĭ D-dĕŭ*. Acest cuvênt este de o întindere ce nu o pot explica. Căile luĭ D-dĕŭ sunt legea atât naturală pre cât și scrisă, căile luĭ D-dĕŭ sunt inspirațiunile sale și atingerile haruluĭ sĕŭ; căile luĭ D-dĕŭ sunt imitațiunea statornică a luĭ Iis. Chr., care a dis de el însușĭ că el este calea și ușa prin care trebue a intra; căile luĭ D-dĕŭ sunt cunoștința de mizeria nóstră și încredințarea intimă de slăbiciunea nóstră, căile luĭ D-dĕŭ sunt fuga de lume și îndepărtarea de tot aceea-ce lumea iubește și admiră, căile luĭ D-dĕŭ sunt spiritul de singurătate și practica rugăciunĭĭ; căile luĭ D-dĕŭ sunt dragostea de umilință, de suferințĭ, de sărăcie. Sfinții aŭ cunoscut aceste căĭ, eĭ aŭ intrat în ele și ĭ-aŭ condus la *odihna luĭ D-dĕŭ*.

Domnul prin gura Profetuluĭ sĕŭ, termină acest imn prin promisiunea *odihneĭ* eterne, prin amenințarea de a nu admite pre rebelĭ în acéstă *odihnă*, în fine, prin jurămêntul solemnel, de a împlini făgăduința sa, și de a executa amenințările sale. Fiind că nu mĕ pot îndoi de adevĕrul și autenticitatea unuĭ jurămênt emanat din gura luĭ D-dĕŭ, nu mai pot să mĕ mai îndoesc despre efectele ce vor avea promisiunile și amenințările sale; și fiind-că aceste promisiunĭ trebue să aibă de sfĕrșit *odihna* eternă, de asemenea

amenințările sale trebue să se sfârșéscă prin pedepse fără sfârșit. Dacă rĕsplătirea nu era eternă, n'ar mai fi *odihna luĭ D-ḑeŭ;* și dacă pedepsele ar fi mărginite în durata lor, aceĭ cariĭ le vor fi meritat ar putea să intre într'o ḑi în liniștea Domnuluĭ; și o suposiție și alta sunt imposibile. Nu vĕ îndoiți, ḑicea Sf. Augustin, de odihna, de fericirea, de eternitatea de nemurire, dacă sunteți credincioșĭ legeĭ luĭ D-ḑeŭ; și nu vĕ îndoiți iarăși de mórtea eternă, de focul etern, de munca în unire cu demoniĭ, dacă veți călca acéstă lege. Jurămêntul luĭ D-ḑeŭ privește aceste două termene.

PSALMUL XCV

Se citește în Vulgata în capul acestuĭ psalm: canticum ipsi David, quando domus aedificabatur post captivitatem; și este tot una cu acel de la ceĭ LXX, afară de câte-va edițiunĭ care aŭ: *când se zidea casa* și altele *când fu zidită.* Acest titlu nu este în ebreŭ și interpreții cred că acest psalm făcea la început parte din psalmul 104, care fu cântat de David, când transportă chivotul legiĭ din casa luĭ Obededon pe muntele Sionuluĭ. Se găsește cele d'întâiŭ cinci-spre-ḑece versurĭ din ps. 104 în recitarea acesteĭ sĕrbătorĭ, 1 Paral. 16, 8 cu câte-va diferințe dar puțin considerabile. După aceste d'întâiŭ cinci-spre-ḑece versurĭ ale psalmuluĭ 104, este în aceeași parte a Paralipomenilor, vers. 23, ale acestuĭ psalm 95, dar iarăși cu diferințĭ. Se crede deci, că acest psalm 95, n'a avut titlu la ebreĭ, pentru că făcea parte din psalmul 104, și că când l'a separat de acest psalm, i-aŭ dat titlul ce se vede în textul grec și în cel latin.

Nu cred că acest argument să fie așa de solid. Este de ajuns ca să fi fost diferințĭ între psalmul 95 și acel ce se citește în prima carte a Paralipomenilor după cele d'întâiŭ cinci-spre-ḑece versurĭ ale psalmuluĭ 104 pentru a crede că David a voit să facă douĭ psalmĭ diferiți saŭ ca să fi reatins același psalm, precum este exemplu în alte

câte-va cântărĭ ale sale, între altele într'al 13-lea și al 52-lea, care sunt fórte asemenea și carĭ se privește nu maĭ puțin ca douĭ psalmĭ diferiți, compușĭ de David în douĕ ocasiunĭ deosebite, și care aŭ iarășĭ douĕ titlurĭ diferite. Nu urmézĕ totușĭ că titlul ce se vede aicĭ în capul psalmuluĭ nostru să fie a luĭ David, nicĭ să aibă aceeașĭ autoritate ca însușĭ psalmul. El a putut să fie adăogat de ceĭ LXX carĭ vor fi crédut, că causa aseměnăreĭ sale cu o parte a capitoluluĭ 16 din prima sa carte a Paralipomenilor, el a fost cântat în timpul ceremonieĭ transportăriĭ chivotuluĭ și cu ocasiunea construireĭ cortuluĭ luĭ David pe muntele Sionuluĭ. Nu este nimic în psalm, care să designe acéstă sĕrbătóre, dar este de ajuns, ca Psalmistul să înalțe mărirea luĭ D-ḑeŭ, și să se vadă transporturile de bucurie, pentru ca ceĭ LXX saŭ alțĭ interpreți posteriorĭ luĭ David să'l fi raportat la timpul ceremonieĭ transportăriĭ chivotuluĭ. Mulțĭ moderni 'l rapórtă la întórcerea din captivitate și reedificarea templuluĭ. S'a putut în adevĕr să-l cânte atuncĭ de și David 'ĭ fu autor. Privirile marĭ ce se observă aicĭ de chemarea némurilor la împărăția luĭ Mesia, mĕ fac a crede că a fost compus de rege-Profetul. Dar acésta nu este de cât o opiniune care lasă orĭ-căruĭ interpret libertate de a fi de altă părere.

Nu voiŭ face comparațiunea psalmuluĭ acestuia cu partea capitoluluĭ al 16 din prima carte a Paralipomenilor, cu care se aséměnă, pentru că sunt încredințat, că acest psalm 95, este un psalm deosebit, un psalm a parte, voiŭ face tot ast-fel explicând psalmul 104; versurile sale, deși fórte asemenea cu ceea-ce se citește în cap. 16 al Paralipomenilor, trebue să fie considerate ca fiind dintr'un psalm deosebit.

VERSUL 1.

Cântați Domnuluĭ cântare nouĕ, cântați Domnuluĭ tot pămêntul.

Pămêntul de care vorbește aicĭ Profetul nu este Iudeia luată în particular, este tot globul nostru, sunt tóte popórele, care-l locu-

esc. Se dovedește prin tot șirul psalmuluĭ; căcĭ Profetul vorbește aicĭ tuturor națiunilor, și acésta este de ajuns pentru a ne încredința, că obiectul acestuĭ imn este de a celebra chemarea neamurilor la cunoștința adevĕratuluĭ D-dĕŭ, prin urmare noua alianță și împărăția luĭ Mesia. Expresiunea *cântare nouĕ*, întărește dovada acésta; căcĭ după Apocalips, *cântare nouĕ* este cântarea ce se cântă la *picĭórele tronuluĭ meluluĭ* și în capitolul 17 al luĭ Isaia, unde sunt trase tóte caracterile luĭ Mesia, acest Profet îndémnă pre toțĭ locuitorĭĭ pămêntuluĭ de la mare și ostróve a cânta o *cântare nouĕ*.

MEDITAȚIUNI

Cântările vechiuluĭ popor a luĭ D-dĕŭ nu se cântă afară de pămêntul făgăduit. Când Babilonenĭĭ învitară pre captiviĭ lor a le cânta cântarea Domnuluĭ în pămênt strĕin? Urmézĕ de aicĭ că, dacă Psalmistul îndémnă pre tóte națiunile a cânta laudele Domnuluĭ, el înțelege că aceste cântărĭ nu vor fi mărginite la cultul sinagogeĭ, că vor fi cântărĭ potrivite cu o alianță nouĕ, dragostea, dice St. Augustin este care cântă *cântare nouĕ*. Când limba ar rĕmânea în tăcere, inima cântă acest imn și D-dĕŭ l' aude, pentru că D-dĕŭ este care face inima nouĕ. Omul vechiŭ nu póte cânta cântarea Domnuluĭ, pentru că omul vechiŭ este dominat de cupiditate, și avariția este dușmană dragosteĭ.

Cântarea nouĕ ce o audĭ St. Ion era în acestĭ terminĭ: *Tu eștĭ vrednic, Dómne, de a lua cărțile și de a deschide scaunele pentru că aĭ fost dat morțiĭ; că din tot tribul, din tótă limba, din tot poporul și din tótă națiunea, ne-aĭ rĕscumpĕrat cu sângele tĕŭ, pentru a fi aĭ luĭ D-dĕŭ; că ne-aĭ făcut împărăție și Preoțĭ D-dĕuluĭ nostru și noĭ vom stăpâni pre pământ.* Vedem noĭ aicĭ ce a costat pre capul nostru pentru a merita ca să deschidă cartea cea mare a destinatelor nóstre. El a fost dat morțiĭ și ne-aŭ rĕscumpĕrat cu prețios sângele sĕŭ. Credem noĭ că nu va recunóște de popor al sĕŭ, pentru a fi soțĭ glorieĭ sale fără a împărți suferințele sale? El ne-aŭ rĕscumpĕrat pentru *a fi aĭ luĭ D-dĕŭ;* crede-vom noĭ, că ne va fi permis a ne da la serviciul lumiĭ? Toțĭ aceĭ ce cântă *cântare nouĕ*, plesnesc cu mânile spre semn că aŭ biruit patimile; crede-vom noĭ, că vom intra în partea glorieĭ lor, fără a combate înclinările nóstre? să fim ómenĭ noĭ, ómenĭ îmbrăcațĭ în Is. Chr. care este noul Adam, și vom cânta într'o dĭ cântarea nouĕ.

VERSURILE 2, 3.

Cântaţi Domnului, bine-cuvêntaţi numele lui; bine-vestiţi din ḑi în ḑi mântuirea lui. Vestiţi întru némuri mărirea lui, în tóte popórele mĭnunile lui.

Aceste versuri aŭ acelaş sens în ebreŭ şi în versiuni.

Profetul se enunţă fórte lămurit, pentru că el pretinde a lămuri tóte spiritele. Ceea ce ḑice este numaĭ puţin fórte întins. El voeşte maĭ întâiŭ că să se cânte laudele Domnuluĭ şi să se bine-cuvinteze gloria numeluĭ sĕŭ. Ceea ce presupune că are marĭ ideĭ de acéstă Finţă supremă a tot puternică şi infinită. Numaĭ numele sĕŭ este un isvor ne secat de laude şi de închinăciunĭ. El ne insinuă după acea obligaţiune de a anunţa *buna-vestire* a mântuireĭ; căcĭ acésta însémnă în textul original, şi ceĭ LXX aŭ înţeles-o bine, traducênd prin εὐαγγελιζεσθε. Dar ce este acéstă mântuire ḑacă nu rĕscumpĕrarea săvêrşită de Domnul pentru toţĭ ómenii? El voeşte pe urmă ca acésta să fie o ocupaţiune de *tóte ḑilele*; că acéstă *bună-vestire* să fie transmisă tuturor popórelor; că culmea înţelepciuneĭ şi a bunătăţiĭ să fie manifestată tuturor naţiunilor.

Ḑacă sensul acesta nu este literal, îndrăsnesc a ḑice, că nu se înţelege nimic din aceste versurĭ, de alt-fel aşa de simple şi de expresive. Căcĭ care va fi *buna-vestirea* mântuireĭ, şi *minunea* de a anunţa la tóte popórele, la tóte naţiunile? Acéstă îndemnare póte privi numaĭ pre Iudeĭ şi scăparea lor de captivitatea Babilonuluĭ, cum cred unĭĭ interpreţi? Dar afară de Babilonenĭ şi de Perşĭ cu câte-va alte popóre din Orient, cine se interesă de acest evenĭment? Ce istoricĭ, afară de un mic numĕr de scriitorĭ din naţiunea Iudeă, am vorbit? Nu se ştia în tot Occidentul: Grecĭĭ, Romanĭĭ şi o mulţime de alte popóre n'aŭ avut cea maĭ mică ideĭ. Rectificarea templuluĭ lor fu o operaţiune concentrată într'o parte a pămêntuluĭ; într'un cuvênt, nimic nu împlineşte în tótă revoluţiunea acéstă fericită expresiune a Profetuluĭ. Ḑacă voeştĭ ca acéstă să fie o figură de marea izbăvire a némuluĭ omenesc prin Mesia şi de stabilirea Bisericeĭ, fórte bine; dar trebue ca acest fapt aşa de important să fie literal conţinut în expresiunile Profetuluĭ şi să se judece prin întinderea lor, că nu se póte mărgini la afacerile Israeliţilor.

MEDITAŢIUNI

Cum pot toţĭ fiiĭ Bisericeĭ să vestéscă minunile mântuireĭ la tóte popórele pămêntuluĭ? Se pare că numaĭ Apostoliĭ şi lucrătoriĭ Evangelieĭ pot să împlinéscă acéstă funcţiune. Dar orĭ-cine cunóşte bine constituţiunea Bisericeĭ, vede fără greutate, că totul este în comun în acéstă sfântă societate; că lucrurile cele maĭ secrete contribuesc la propagarea Evan-

gheliei și la sfințirea tuturor popórelor; că rugăciunile pusniculuĭ sprijinește predicarea ministruluĭ cuvêntuluĭ, că D-ḑeŭ acordă adese-orĭ maĭ multe lacrimĭ uneĭ fecióre creștine închisă în chilia sa, de cât silințelor zeluluĭ celuĭ maĭ activ. Tótă lumea póte să vestéscă pre Iis. Chr. prin mirosul bun al virtuțiĭ. Edificiul Bisericeĭ ḑice Sf. Augustin se construește prin unitatea spiritului și se întărește prin legăturile dragosteĭ, el se înalță pe fundamentele umilinței. *Vestește gloria Domnuluĭ*, ḑice Profetul, nu a ta. Acel care zidește pentru gloria sa, nu lucréză pentru casa luĭ Is. Chr. care este Biserica universală. De asemenea, edificiul sĕŭ se va sfărâma, pentru că nu este lipit de edificiul comun. Trebue a anunța pre Is. Chr. și minunile sale *din ḑi în ḑi*, pentru că coróna nu se dă de cât stăruinței. Sfinții, carii vor cânta în cer cântare nouă, aŭ început a cânta de pe pământ, și n'aŭ încetat din acest sfânt exercițiŭ. Eĭ aŭ profitat de acest *astăḑĭ* trecĕtor. de care vorbește Apostolul, pentru a merita gloria *astă-ḑileĭ* permanente, care este prea fericita eternitate.

VERSURILE 4, 5.

Că mare este Domnul și lăudat fórte, înfricoșat este maĭ pre sus de cât toți dumneḑeiĭ. Că toți dumneḑeiĭ păgânilor sunt diavoli; iar Domnul cerurile a făcut.

Nu este altă diferință între text și versiunĭ de cât în aceea, că textul ḑice la versul 5: Ḑeiĭ naționilor nu sunt nimic, saŭ sunt *de nimic*. Ceĭ LXX nu se îndepărtéză de sens, ḑicênd că sunt demonĭ; căcĭ demoniĭ dădeaŭ oracolele prin idoliĭ naționilor și acești idolĭ prin eĭ înșiș nu erau nimic. In adevĕr, acești interpreți adaogă la ideea textuluĭ, dar acéstă adițiune se vede la locul eĭ; căcĭ Profetul ḑicênd că numaĭ D-ḑeŭ este maĭ înfricoșat de cât toți Ḑeiĭ, și că acești ḑeĭ, trebue să se crédă că aŭ óre-care existență și óre-care putere; fără care D-ḑeŭ n'ar fi înfricoșat de cât în comparațiune cu aceea ce este *nimic*. Dar demoniĭ sunt ceva, eĭ aŭ chiar o putere destul de întinsă: D-ḑeŭ este infinit maĭ înfricoșat de cât eĭ, și acesta va fi sensul celor LXX; deși în altă privință demoniĭ nu sunt *de nimic*, saŭ chiar maĭ puțin de cât *nimic* pentru că sunt ceĭ maĭ miserabilĭ, ceĭ maĭ rĕĭ și ceĭ maĭ urâțĭ din tóte creaturile.

Profetul are grijă de a ḑice că D-ḑeŭ a făcut cerurile, pentru a exclude din numĕrul divinităților ce le adoraŭ păgâniĭ: cerul, sórele, luna, stelele și tóte globurile, care se învêrtesc în firmament.

Biblioteca Universitară

MEDITAȚIUNI

Iată marele motiv al cultuluĭ suprem ce se datorește Domnuluĭ, cântărĭ ce trebue a se cânta totdéuna glorieĭ sale, zelul ce trebue să aibă pentru a face cunoscut tuturor popórelor minunile sale, pentru că Domnul este prea mare. Infricoșat fórte, prea superior tuturor acelor ce ómeniĭ le-aŭ adorat ca zeĭ. Dar unde strălucește maĭ mult mărirea luĭ D-ḑeŭ ca în misterul rescumpĕrăreĭ? Unde se vede maĭ înfricoșate puterile infernuluĭ, de cât despoindu-l prin sacrificiul Fiuluĭ sĕŭ, de puterea ce aŭ avut-o asupra ómenilor?

D-ḑeŭ a făcut cerurile de la început; și în acest cuvênt sunt cuprinse tóte cerurile, nu numaĭ acele în care se învêrtesc stelele, dar și acele în care locuesc îngeriĭ și sfinții, acele în care se găsesc reuniți toțĭ aleșiĭ sĕĭ, pentru a se bucura cu toțiĭ de presența eternă a luĭ D-ḑeŭ. Dar maĭ 'nainte de marea epocă a venireĭ luĭ Is. Chr., la ce servea ómenilor acéstă patrie sfântă, acest Ierusalim ceresc, care ni 'l descrie Apostolul așa de sublim?

Ceĭ maĭ sfinți l'aŭ salutat de departe, dar nu intraŭ. Era reservat luĭ Is. Chr, de a deschide acest sanctuariŭ, *Mĕ duc*, ḑicea el ucenicilor, *să vĕ gătesc loc.* Dacă el n'ar fi intrat, ar fi fost în etern un edificiŭ închis pentru noĭ și pentru toțĭ ómeniĭ. Cât de admirabil este acésta, strigă Sf. Ieronim înainte de Is. Chr. Abraam este în iad, și după Is. Chr. tâlharul este în raiŭ. Abraam nu era în locul de muncă ca bogatul cel nemilostiv, dar era într'un loc de robie, și de unde aștepta mântuirea sa. Tâlharul rĕstignit cu Is. Chr. nu aŭ așteptat ca acest patriarch, o mulțime de secole pentru a deveni locuitor locuințeĭ fericite. Óre, într'un sens prea adevĕrat, nu atuncĭ a făcut D-ḑeŭ cerul pentru ómenĭ?

VERSUL 6.

Mărturisire și frumusețe este înaintea luĭ; sfințenie și mare cuviință întru sfințirea luĭ.

Acest vers descoperă câte-va urme din mărirea luĭ D-ḑeŭ. *Gloria și frumusețea sunt înaintea sa*, acésta înseamnă saŭ că D-ḑeŭ este cu totul înconjurat de glorie și frumusețe, saŭ că dis-

pune de glorie și frumusețe cum îĭ place, pentru că el este principiul și isvorul. Sfințenia și magnificiența sunt în sanctuariul sĕŭ, adică că locul în care locuește este locuința sfințieĭ și a magnificenței. Numaĭ douĕ diferinți sunt în ebreŭ: în loc de sfințenie, el ḑice tărie, și în loc de *sfințenie* ḑice sanctuariŭ. Cât despre a doua diferență ea nu este aparentă, căcĭ Vulgata întrebuințézĕ dese-orĭ cuvêntul *sfințire* pentru a exprima *sanctuariŭ*. De exemplu în psalmul 113: Iudeia a venit sfințirea sa, se înțelege sanctuariul sĕŭ In ceea ce privește *sfințenie* în loc de putere, cred că ceĭ LXX considerând că era vorba de sanctuariŭ, vor fi privit sfințenia sa ca atribut saŭ ornament principal al acesteĭ locuințĭ a glorieĭ, și vor fi presupus că tăria și puterea eraŭ de ajuns indicate prin acest cuvênt de *sfințenie*. In Scriptură: D-ḑeul sfânt și întreit sfânt, este D-ḑeŭ tare, D-ḑeul oștirilor. Orĭ-cum ar fi, trebue a conveni că diferența nu este așa de mare în sens.

MEDITAȚIUNI

Se pare că Profetul represintă aicĭ pre Domnul, ca un rege mare, care este în culmea mărireĭ sale. Gloria și frumusețea anunță presența sa, și palatul ce'l locuește este plin de majestate și strălucire. Aceste imaginĭ nu ne daŭ încă de cât o ușóră ideie de acéstă ființă așa de superióră la tóte gândirile nóstre. El este infinit în glorie, în frumusețe, în majestate, în putere, în înțelepciune, în sfințenie. Operile sale de și admirabile în sine însușĭ nu sunt de cât trăsurĭ ușóre de ceea ce póte săvêrși în timp; ele nu ne descoper isvórele puterĕ și înțelepciuneĭ care sunt întru el, ele nu ne arată ceea ce D-ḑeŭ lucréză în sine însușĭ și în eternitatea sa. Este numaĭ un mijloc de a cunóște pre D-ḑeŭ cum dorește el ca să'l cunóștem, de a studia pre Is. Chr., care este lumina și adevĕrul, care s'aŭ înjosit până la noĭ pentru a ne înălța până la D-ḑeŭ. Gloria și frumusețea îl înconjóră, pentru că este cuvêntul luĭ D-ḑeŭ; dar el a ascuns acéstă strălucire pentru a nu orbi ochiĭ noștriĭ, nicĭ a tulbura spiritele nóstre. Sfințenia și magnificența eraŭ în sanctuarul sĕŭ, adică, în sfânta sa omenire; dar el a luat slăbiciunile nóstre, pentru a ne atrage la el; pentru a ne comunica darurile haruluĭ a cărŭĭ izvor era el. *De mĕ cunóșteți pre mine și pre Tatăl meŭ cunóșteți.* Tótă nenorocirea ómenilor vine de la aceea, că nu cunosc pre Iis. Chr. Eĭ studiézĕ totul afară de Iis. Chr. și se întâmplă să nu știe nimic, pentru că eĭ nu aŭ știința luĭ Iis. Christos.

VERSURILE 7, 8.

Aduceţi Domnului moştenirile mele némurilor; aduceţi Domnului mărire şi cinste. Aduceţi Domnului mărire numelui lui. Ridicaţi jertfe şi intraţi în curţile lui.

In Ebreŭ şi în grec diviziunile sunt diferite până la finele versuluĭ al 10-lea, dar fără a interesa sensul. Profetul invită nu numaĭ pre Israeliţĭ, dar familiile némurilor, a da omagiile lor luĭ D-ḑeŭ şi numeluĭ sĕŭ, a aduce ofrande şi a veni în templul sĕŭ şi a'l cinsti. In partea unde noĭ avem: *aduceţi D-luĭ slavă şi cinste*, ebreul ḑice: *glorie* şi *tărie* saŭ glorie şi putere; ceea-ce revine la aceeaşĭ şi se póte arăta maĭ lămurit enunţiată în versiunile nóstre. Nu se aduce luĭ D-ḑeŭ forţă saŭ putere, dar se onoréză acéstă tărie şi putere.

In loc de: *Cinstiţĭ pre Domnul în sânta casa sa* textul ḑice: cinstiţĭ pre Domnul în frumuseţea sanctuaruluĭ sĕŭ şi în strălucirea sfinţenieĭ sale, este uşor de a vedea că aceia recade în sensul versiunilor nóstre, pentru că sanctuarul era sfântă casă a luĭ D-ḑeŭ, şi acéstă casă era plină de majestate saŭ strălucire.

Este vorba aci de ofrande şi chiar de o singură jertfă; căcĭ ebreul se exprimă la singular; nu este menţiune de victime fără îndoială, pentru că jertfele nu trebue să maĭ aibă loc printre naţiunile chemate la credinţă. Termenul de care se serveşte textul indică o ofrandă, un sacrificiŭ de pâine făcută din flórea făineĭ; şi profetul Malachia se serveşte de aceeaşĭ expresiune, când ḑice în numele Domnuluĭ, că printre naţiunĭ se va oferi *jertfa curată*; Profeţiĭ, carĭ privesc în sensul propriŭ al litereĭ şi mărturisită de toţĭ părinţiĭ Bisericeĭ, sacrificiul cu har, ştie ce se oferă luĭ D-ḑeŭ cu pâine şi vin în tóte părţile lumiĭ. Textul psalmuluĭ privind pre tóte popórele, şi făcênd menţiune de sacrificiul unde nu se întrebuinţa de cât flórea pâineĭ, este fórte probabil că şi psalmistul a avut în vedere sacrificiul creştinilor, sacrificiul în care pâinea şi vinul sunt prefăcute în însuşĭ corpul şi sângele luĭ Iis. Chr. Maĭ nu vĕd diferenţă între versul acesta şi predicerea făcută cu multe secole după aceea de Malachia.

MEDITAŢIUNI

Tótă economia cultuluĭ divin este descrisă în versurile acestea; ea consistă a cinsti pre Domnul a celebra mărirele sale, a cânta gloria numeluĭ sĕŭ, a se duce cu sîrguinţă în sfântul sĕŭ templu, a'ĭ oferi sacrificiĭ curate şi plăcute ochilor sĕĭ, în fine a împlini aceste datoriĭ în unire cu tóte popórele. Profetul vorbeşte aicĭ tuturor naţiunilor cum ar fi putut vorbi un apostol. Sinagoga era prea mărginită pentru o învĕţătură aşa de întinsă.

Trebue a lăuda numele Domnuluĭ, dicea fer. Augustin, și nu al nostru; pretutindenea trebue a cinsti pre Domnul, căcĭ sanctuarul sĕŭ este pretutindenea, de când Iis. Chr. a rĕscumpĕrat pre toțĭ ómenĭĭ; cu inima înfrântă și smerită trebue a oferi sacrificiĭ Domnuluĭ. Smerenia, dragostea, curățenia sunt decĭ, după doctrina acestuĭ părinte, sufletul întreguluĭ cult ce 'l datorim luĭ D-dĕŭ.

VERSUL 9.

Inchinați-vĕ Domnuluĭ în curtea cea sfântă a luĭ și să se clătéscă de fața luĭ tot pământul.

Ebreul dice: paveant à facie ejus ommis terra, acest cuvênt este la plural, din causa pământuluĭ care este un cuvênt colectiv.

Noĭ nu cetim astă-dĭ în ebreŭ, în grec și în latin decât *Dominus regnavit.* St. Iustin citea în timpul sĕŭ, cel puțin în câte-va exemplare ale celor LXX: *Dominus regnavit a ligno* și toțĭ părinții latinĭ aŭ cetit ca în versiunile latine (afară de Ieronim); acéstă expresiune era așa de primită și cunoscută, că ea se citea încă în oficiile Bisericeĭ, între altele la serbarea sfinteĭ crucĭ în timpul pascal; și Fortunat, autor din secolul al șéselea, l'a înserat în imnul Vexila regis prodeunt.

St. Iustin, în dialogul sĕŭ cu Trifon, imputa Iudeilor că aŭ șters din exemplarele lor aceste două cuvinte *à ligno.* Deși acest sfânt dascăl póte că nu știa perfect ebreul, putea să 'l știe în de ajuns ca să cunóscă acest fapt; el era Samaritén și născut în Sichem. Trifon care era um Iudeŭ învĕțat, nu s'a opus, ca fiind falșă acéstă acusațiune. Nu ne putem îndoi iarăși că aceste două cuvinte *à ligno* să nu fi fost în exemplarele grecești, după care s'aŭ făcut vechile traduceri latine; pentru că părinții latinĭ le-aŭ cetit cum se vede prin operele lor. Cu tóte acestea, când Origen a făcut Hexaplele, el nu admise aceste două cuvinte, neapĕrat pentru că nu le găsea în ebreŭ, nicĭ în exemplarele celor LXX de care se servea. Dar acésta nu slăbește imputarea făcută Iudeilor de St. Iustin; aceea confirmă maĭ mult și nu se póte trage un argument maĭ forte din versiunea făcută de Ieronim așa de târdiŭ după Iustin. Póte că St. Ieronim n'a găsit aceste două cuvinte nicĭ în ebreŭ, nicĭ în grec, nicĭ în Origen. El nu le-a tradus, dar era în vechea versiune latină, în Tertulian, Lactanție, maĭ vechĭ decât Ieronim.

Raționamentele ce se fac astă-dĭ pentru a arăta, că aceste cuvinte n'aŭ fost nicĭ-o-dată în ebreŭ, nicĭ în vechile exemplare ale celor LXX sunt argumente negative, care nu pot nimic pe lângă argumentul positiv al St. Iustin și a versiuneĭ vechĭ latine pe care aŭ urmat-o Părinții latinĭ.

Va dice cine-va, cum aŭ suferit creștinii ca să li se ia un loc așa de favorabil religiunii lor, cum aŭ permis, ca aceste două cuvinte

să fie șterse din Bibliile latine, dacă le-aŭ citit în tóte exemplarele grecești și în tóte versiunile vechĭ? Argument slab, dacă ar fi fost vre-unul vre-o dată. Óre toți creștinii primelor vécurĭ aŭ scris controverse asupra textuluĭ scripturilor? Și Sf. Iustin, care a reclamat, nu este deajuns pentru a arăta că aŭ zărit falșitatea? Creștinii latinĭ puteaŭ eĭ să reclame, pe când Psalterul lor purta cele douĕ cuvinte, *a ligno?* Creștinii grecĭ din timpul acela aveaŭ neapărat exemplare bune, unde se găseaŭ aceste cuvinte ἀπὸ τοῦ ξύλου, aŭ putut să dispară din unele și pe acésta era întemeiată plângerea Sf. Iustin. Puțin câte puțin aceste exemplare alterate aŭ întrecut, și Hexaplele luĭ Origen trebue să fi contribuit mult. Alți părinți grecĭ din primiĭ secolĭ nu vor fi avut ocasiunea de-a se servi de acest loc, și'l vor fi lăsat cum era în exemplarele lor alterate. Dar versiunea latinilor subsistă cu cele douĕ cuvinte *à ligno*, și era de ajuns acésta pentru a susținea astă lecțiune. De asemenea Biserica a conservat-o în oficiile sale cu tóte că nu o maĭ lasă în Psalteriul sĕŭ care a fost prefăcut de Ieronim; aceste douĕ cuvinte se maĭ găsesc și în Psalteriul Gotic saŭ mosarab, unul din cele maĭ vechĭ ce se cunóște.

Se obiectézā contra St. Iustin, că el acusă iarăși pre Iudeĭ că aŭ trunchiat acest loc din Eremia 11, 19, *pune-voiŭ lemn în pânea luĭ* care se găsește numaĭ puțin în tóte exemplarele evreești, grecești și latinești. Cum decĭ s'aŭ amăgit acusând pre Iudeĭ că aŭ suprimat un loc, care nu se găsește astădĭ, póte că s'a amăgit imputându-le, că aŭ trunchiat douĕ cuvinte, care nu se găsesc, rĕspund că acéstă obiecțiune nu dovedește nimic contra St. Iustin. S'a putut să se restabilésca locul din Ieremia și să nu se pue la loc acel al Psalmistuluĭ; aŭ putut să'l repue cel d'întâiŭ și nu cel din urmă. Iudeiĭ cariĭ nu vedeaŭ că locul din Ieremia să fie așa de formal în favórea luĭ Is. Chr., ca acel al Psalmistuluĭ aŭ putut să pue pre cel d'întâiŭ și nu pre cel din urmă, așa că Origen și Ieronim vor fi găsit pre acela și nu pre acesta. Póte că nu era de cât un mic numĕr de exemplare ebreești și grecești, de unde să fi dispărut locul din Ieremia, pe când acel al Psalmistuluĭ a fost alterat maĭ în tóte. In fine, se încredințéză cine-va maĭ ușor, că un loc care nu se regăsește n'a existat nicĭ-o-dată. Sf. Iustin a vĕdut deo-potrivă și pre unul și pre altul. Unul se găsește astădĭ în exemplarele unde nu era; decĭ el a fost pus la loc; acéstă consequență este bună. Altul nu se maĭ găsește; decĭ nu a fost nicĭ-o-dată; acéstă consequență nu valoréză nimic. Trebue numaĭ a conchide, că nu s'a restituit.

Sunt decĭ prea încredințat, după autoritatea Sf. Justin și a tuturor Părinților latinĭ, precum și din Psalteriile vechĭ latine, că locul era astfel în ebreŭ și în ceĭ LXX; Dominus regnavit a ligno. O mulțime de comentatorĭ savanți aŭ fost de acéstă opinie.

Revin la explicațiunea versuluĭ. Este o urmare a celuĭ precedent. Profetul învitând pre tóte popórele a glorifica pre Domnul, a'ĭ aduce darurĭ, a'l adora în sanctuariul sĕŭ, pune aicĭ așa dicênd în mișcare pre toți locuitoriĭ pământuluĭ, anunțându-le că iată

Domnul care va să guverneze; și se servește de preterit pentru a însemna că acest eveniment a fost negreșit.

MEDITAȚIUNI

Numaĭ la venirea luĭ Mesia tot pământul a fost în mișcare. El îmbătrânise de patru miĭ de anĭ în erorile sale, adora pre idolĭ fără acțiune, se tăvălea în tina pasiunilor. Lumina Evangheliei îl înștiință, că trebuea să recunóscă pre regele tuturor vécurilor și să intre în împărăția fiilor luĭ D-ḑeŭ. Acéstă revoluție mare nu se făcu fără a revolta puterile întunericuluĭ, care guvernase până atuncĭ maĭ preste tóte națiunile. Trebuia să combată nu după chipul usurpatorilor și a ambițiosilor. Sceptrul nouluĭ rege fu crucea sa: capiĭ cariĭ comandară sub el, fură săraciĭ. Legea ce o stabili el, nu respira de cât blândeță, bine-facere, deslipire, răbdare, umilință; rĕsplătirile ce le oferi fură de a muri în serviciul sĕŭ. Un ast-fel de rege nu póte reuși în întreprinderile sale, fără a fi stăpân preste nimenĭ. El era nevĕḑut și atrăgea la el ómenĭ sclavĭ până atuncĭ sensurilor lor. El nu promitea de cât bunurĭ viitóre și îndemna la renunțarea tuturor folóselor temporale. El a murit în suferințĭ, în strîmtorare, în lipsa de tóte lucrurile, și angaja în aceeașĭ cale pre ómeniĭ desfrânațĭ, avuțĭ, mândri. Iĭ făcea să prefere rușinea crucelĭ în loc de slava lumiĭ. Era, cum ḑice Profetul, a minuna pământul, și a'l face să ia o față nouĕ. Acésta maĭ era și împărăția dragostelĭ și cine putea să se opue la acest cuceritor al voințelor. O jug al sfinteĭ dragoste, cu câtă blândeță te apucă, cu câtă glorie te încântă, cu câtă ungere puĭ jugul, cu câte plăcerĭ însărcinezĭ, cu ce putere captivezĭ, cu ce prudență instruești! Fericită dragoste! de unde purcede știința moravurilor, curățenia afecțiunilor, iscusința gândurilor, sfințenia dorințelor, strălucirea faptelor, fecunditatea virtuților, prețul meritelor, excelența rĕsplătirilor.

VERSUL 10.

Spune-ți întru némurĭ că Domnul a împărățit pentru că a întărit lumea care nu se va clăti; judeca-va popórele întru dreptate.

După ebreŭ s'ar traduce *el va întări pământul.* Preteritul este aicĭ, după maniera profeților, în loc de viitor. Nu cred că

acéstă întărire saŭ acéstă prefacere a pământuluĭ, privește fisicul acestuĭ glob. D-ḑeŭ a pus aicĭ de la început tótă eternitatea și tot ordinul ce l'a creḑut convenabil pentru planurile sale. Este vorba aicĭ de un plan relativ la aceĭ carĭĭ îl locuesc; se pare că sub acest punct de vedere trebue a se considera tot psalmul acesta. Judecata plină de dreptate, ce D-ḑeŭ trebue să o exerciteze asupra popórelor, intră în acéstă gândire și o sprijinește.

Acest vers seamănă în expresiunĭ cu al doilea al ps. 92, dafiind-că obiectul este diferit, și este vorba în psalmul 92 de crear ţiune, sunt încredinţat, că trebue a înțelege iarășĭ diferit acest vers în psalmul 95.

MEDITAŢIUNI

Pământul în care D-ḑeŭ a restabilit ordinea și l'aŭ făcut neclătit, este Biserica luĭ Is. Chr. Maĭ înainte de acest Mântuitor al lumiĭ, nu era printre ómenĭ de cât confusiune și nestatornicie.

Ceĭ maĭ înțelepțĭ, după multe cercetărĭ și reflexiunĭ, ajungeaŭ a se îndoi de totul. Se îndoiaŭ în sistem și se formaŭ școle, în care nu se învĕța de cât a merge în întuneric, căcĭ ce este îndoiala, dacă nu vălul, care ascunde spiritului cunoștința adevĕrului? Și fără acéstă cunoștință la câte căderĭ nu se găsește cine-va expus? Is. Chr. care este lumina eternă, a luminat hausul gândirilor omenești, și el a lăsat în societatea discipolilor sĕĭ, flacăra adevĕruluĭ pentru ca până la sfârșitul vécurilor, să nu maĭ fim agitaţĭ de tempestele erorĭĭ, și orbiţĭ de amăgirea minciuneĭ. Se ridică iarășĭ în Biserică furtunĭ, dar el rĕmâne tare ca o stâncă, care rupe valurile mărĭĭ. Cine nu se va ţinea pe acéstă stâncă se va îneca. Cine nu va rĕmânea la sînul acesteĭ mume așa de îngrijată a nutri pre fiiĭ sĕĭ, va peri de fóme. Dar unde este acéstă Biserică? Unde este și Is. Chr., este și Biserica, și unde e Biserica e viéța eternă.

D-ḑeŭ va judeca popórele după dreptate. Acest cuvênt este general; să nu ne mirăm de starea în care s'a găsit și se găsește încă némul omenesc, unde atâtea popóre n'aŭ cunoscut și nu cunosc încă calea care duce la viéță, unde atâția ómenĭ chiar în mijlocul Bisericeĭ, închid ochiĭ la lumină. D-ḑeŭ va judeca totul după regulele celeĭ maĭ exacte dreptățĭ. El nu va decide de sórta lor de cât după mărturia însușĭ a conștiinţeĭ lor. Nu cunóștem cu deamăruntul

diversele mijlóce ce le-aŭ luat pentru a conduce la fericire, dar știm că nimenea nu va fi admis saŭ nu va fi exclus de cât după meritul faptelor sale.

VERSURILE 11, 12, 13.

Să se veselésca cerurile și să se bucure pământul, clătéscă-se marea și plinirea ei. Bucura-se-vor câmpiĭ și tóte cele ce sunt întru dênșiĭ; atunci se vor bucura tóte lemnele pădureĭ. De fața Domnuluĭ că vine, că vine să judece pământul, judeca-va lumea întru dreptate, și pópórele întru adevĕrul sĕŭ.

Sunt și în ebreŭ și în grec iarăși treĭ versurĭ, însă cu divisiunĭ diferite. Sensul este acelaș și nu este chiar nicĭ o disparitate în expresiunĭ dacă nu cum-va acolo unde ḑice ebreul că *marea tună* în loc de *clătéscă-se marea*. Se vede că acéstă diferință este neînsemnată. Este maĭ greŭ de a aplica aceste versurĭ la obiectul psalmuluĭ. Fiind-că sunt încredințat că privește chemarea tuturor popórelor la Evanghelie, cred că aceste versurĭ exprimă în stilul figurat bucuria universuluĭ la venirea luĭ Mesia. Judecata de care vorbește Proĭetul, póte fi înțelésă de deosebirea ce trebuia să facă Mesia între némurile credincióse și Iudeiĭ nesupușĭ la noua alianță. Se póte privi acéstă judecată și ca o prevestire saŭ figură a judecățiĭ universale, căcĭ atuncĭ drepțiĭ vor străluci de atâta bucurie pre când condamnațiĭ vor mărturisi durere și căință.

MEDITAȚIUNI

Fer. Augustin raționa ast-fel asupra acestor versurĭ: Apostolul înștiințéză pre credincioșĭ, că timpul este scurt, că figura lumiĭ aceștia trece, și'ĭ îndémnă în acelaș timp a fi liniștițĭ în așteptarea Domnuluĭ. Este decĭ cu putință de a împăca credința judecățiĭ cu liniștea. Ce, ḑicea adeseaorĭ St. doctor, noĭ iubim pre Iis. Chr. și ne temem să nu vie! Dar acésta nu este a iubi pĕcatele nóstre maĭ mult de cât iubim pre Iis. Chr. Dacă 'l iubim să fim liniștițĭ; judecata va veni de și nu știm când; dar ce trebuință avem să o știm dacă suntem gata a ne înfățișa?

PSALMUL XCVI

In titlu este: Huic David, quando terra ejus restituta est. Septuaginta dice constituta și ebreul nu pórtă acest titlu. Aceĭ cariĭ aŭ pentru titlurile Pslamilor atâta respect ca și pentru psalmĭ chiar, n'aŭ lipsit de a raporta pre acesta la restabilirea saŭ stabilirea fixă a luĭ David în împărăția sa; ceea ce se întêmplă, saŭ după mórtea luĭ Saul saŭ după perderea luĭ Absalon. Alțiĭ totdéuna ocupați cu întórcerea Iudeilor din robia Babilonilor aŭ crecut pe acest psalm relativ la acest eveniment; eĭ i-aŭ pre David în loc de tótă națiunea, și restituirea pământuluĭ pentru restabilirea acestuĭ popor în țara sa, Pslamul în sine însușĭ nu face nicĭ o alusiune la aceste evenimente. Este un cântec de triumf asupra glorieĭ luĭ D-deŭ și asupra majestățiĭ imperiuluĭ sĕŭ. Maĭ toțĭ Părinții îl înțeleg de cele douĕ venirĭ ale luĭ Mesia; întâia pentru a converti pământul, și al doilea pentru a'l judeca. Cea maĭ mare parte din interpreți cred că versul 8 a fost citat de St. Paul (Hebr. 1, 6). Alțiĭ raporta acéstă citațiune la cap. 32 v. 43 din Deuteronom, după versiunea celor LXX; acésta e cea maĭ adevĕrată. Vom vobi de acéstă citație și ne decidem aicĭ pentru socotința, care rapórtă tot psalmul luĭ Moisi în sensul literal. Nu vom examina, dacă este și un alt sens analog cu evenimentele din timpul luĭ David saŭ de Iudeiĭ întorșĭ din exilul lor.

Nu vedem nimic, care să determine acest sens, că nu maĭ puțin este permis interpreților de a cercetă și de a'l ghici cum pot. Am cetit unde-va, că Ebreiĭ însușĭ înțelegeaŭ tot psalmul acesta de Mesia și de regnul sĕŭ. Nu știm: care e dovada acestuĭ fapt și nu avem cărțile necesare pentru a adeveri. Acest psalm are multă analogie cu cel precedent, care tratéză iarășĭ de Mesia și de împărăția sa. Unĭĭ cred chiar, că acest psalm nu este de cât un fel de adițiune făcută la psalmul 95. Dar nu este de cât o presupunere în opiniunea acésta.

VERSUL I.

Domnul a împărățit, să se bucure pământul; veselească-se ostróve multe.

Ebreul ḑice acelaș lucru ca și versiunile. De la început am putea întreba, cum Profetul ar îndemna pământul și insulele ca să se veselească, dacă n'ar fi vorba de cât de David pacific, saŭ de pământul luĭ Hanaan redat Iudeilor; după captivitatea lor? Insulele eraŭ cu totul stĕine de dominaţiunea Iudeilor; se priveaŭ ca parte a Némurilor; de la cap. 10 al Facereĭ, unde este vorba de origina popórelor, se vede că prin numele de insule istoricul sacru înţelegea tóte ţĕrile separate de continentul Palestineĭ și unde Iudeiĭ nu puteaŭ să mérgă de cât pe mare. Când profetul învită insulele și chiar mulţimea insulelor a se veseli, el vorbește Némurilor; și când le învită la bucurie, este vorba de evenimente, care interesézĕ fericirea lor, dar ce'ĭ interesa restabilirea luĭ David în regatul sĕŭ și întórcerea lor în ţara lor! Când Perșiĭ care'ĭ izbăvirĕ de robie după ce aŭ luat Babilona, s'ar fi bucurat de acest act de bună-voinţă, cunoșteaŭ eĭ maĭ bine pe adevĕratul D-ḑeŭ, și împărăţia adevĕratuluĭ D-ḑeŭ de care vorbește Profetul? De sigur, că numaĭ chemarea némurilor se póte vedea în versul acesta. Sf. Pavel vorbind de chemarea acésta, învită ca și profetul, pre tóte popórele acestea maĭ înainte idolatre, a manifesta bucuria lor.

MEDITAŢIUNI

Scriptura ne represintă timpurile luĭ Mesia ca adevĕrata epocă a împărăţieĭ luĭ D-ḑeŭ asupra ómenilor. El a guvernat totdéuna asupra lor prin puterea și prin bine-facerile sale; dar cea maĭ mare parte eraŭ supușĭ rebelĭ saŭ nerecunoscĕtorĭ saŭ indiferenţĭ, saŭ orbĭ. Eĭ veneaŭ de la el și nu eraŭ cu el; vieţueaŭ prin el și nu pentru el; aveaŭ inteligenţa lor de la el și nu gândeaŭ la el. Existenţa lor, viéţa lor, inteligenţa lor, eĭ nu o atribuiaŭ autoruluĭ acestor bunurĭ, dar natureĭ, și noroculuĭ, industrieĭ lor proprie; și câţĭ dintre eĭ dădură onorurĭ divine stelelor, pământuluĭ, animaluluĭ, plantelor, arborilor! Némul omenesc se perdea ast-fel în căile minciuneĭ, și D-ḑeŭ maĭ nu avea închinătorĭ.

Domnul împărăţește, ḑice Profetul, să se bucure pământul. El împărăţește, manifestându-se ómenilor prin Fiul sĕŭ unic. Din momentul acesta întunerecul dispare, idololatria cade, principele întunereculuĭ este detronat. Nu este de cât un rege pentru Iudeĭ și naţiunĭ; acest rege este

Iis. Chr., a căruia stăpânire începe aicĭ jos și se sfîrșește în eternitate. Acest sens așa de literal în vederile Profetuluĭ se întinde la interiorul fie-căruia credincios. Căcĭ împărăția luĭ Iis. Chr., nu este de cât societatea întrégă a Creștinilor și acéstă societate este compusă din toțĭ fiiĭ ómenilor. Iis. Chr., trebue să împărățéscă asupra fie-căruĭ membru din marea familie; și ceea ce operă în tot corpul trebue să opereze în fie-care din membrele sale. Isvor infinit de reflexiunĭ pentru un suflet care știe cu ce titluriĭ Iis. Chr., împărățește preste dênsul, și cum trebue să împărățéscă. Profetul vorbește de bucurie, de veselie, prin aceea trebue a începe stabilirea împărăției luĭ Iis. Chr. Trebue a'l primi cu recunoștință și dragoste; două sentimente nedespărțite de veselia interióră. Orĭ cine servește pre Iis. Chr., cu părere de rĕŭ, cu tulburare, nu cunóște nicĭ pre regele pacific, nicĭ legile ce aŭ venit să le dea supușilor sĕĭ.

VERSUL 2.

Nor și negură împrejurul luĭ; dreptatea și judecata este îndreptarea scaunuluĭ tuĭ.

Traduc aceea ce textul și versiunile numesc *judecata* prin cuvêntul de putere, pentru că este *puterea de a judeca*. S'ar putea pune și *equitate*, și *dreptate*, luând *equitatea* pentru *nepărtinire* și dreptatea pentru autoritate. Profetul dă a înțelege aicĭ, că D-ḑeŭ guvernând asupra ómenilor de la venirea luĭ Mesia, este încă invisibil pentru că se îmbracă cu o lumină ce nu o póte strĕbate nimica. Dreptatea și puterea sprijinesc tronul sĕŭ, pentru ca să arate că, dacă lasă ómenilor libertatea de a urma legile sale, saŭ de a le călca, el va fi judecătorul lor și va avea puterea de a răsplăti pre supușiĭ credincioșĭ și de a pedepsi pre ceĭ nesupușĭ. Versiunea latină se servește de terminul correctio, ca în psalmul precedent, correxit orbem terrae în loc de firmavit. Cuvêntul ebreŭ însémnă fundament, direcțiune, preparațiune. In psalmul 88, 14, versiunea latină ḑice: justitia et judicium praeparatio sedis tuae; este acelaș lucru în versul ce'l explicăm aicĭ.

Acest al doilea vers, ca și cel dintâiŭ se póte înțelege iarășĭ de Mesia. Atuncĭ nourul și negura vor înfășura omenirea ce Fiul luĭ D-ḑeŭ a luat pentru a vorbi cu ómeniĭ. Equitatea și dreptatea sprijinesc tronul sĕŭ; el a fost judecător pre pământ condamnând lumea și pĕcatul, promițênd răsplătirile credinței și ale virtuțiĭ. El va face judecata la sfîrșitul vécurilor; căcĭ Părintele a dat Fiuluĭ sĕŭ tótă puterea de a judeca pre ceĭ viĭ și pre ceĭ morțĭ.

MEDITAȚIUNI

Dacă D-ḑeŭ în raport cu noĭ este acoperit cu norĭ și înfășurat cu negură, nu este de o îndrăznélă extremă de a voi să judecăm sfaturile sale, să aprofundăm misterile sale, să pĕtrundem în secretele provedinței sale? Dacă Iis. Chr. de și învestit cu natura nóstră n'aŭ fost cunoscut în propria sa națiune, trebue noĭ să ne mirăm ca să fie cunoscut așa de puțin de ómenĭ?

Aceĭ cariĭ 'l cunosc sunt spirite umilite și inimĭ curate. El are lumină pentru aceștia și n'are de cât întuneric pentru mândri și desfrânațĭ. Decĭ, ce este lumea? dacă nu puterea mândrieĭ și a sensualităței, a vanităței și a conrupțiuneĭ. Noĭ suntem clătițĭ de marele numĕr al infidelilor, ereticilor, impioșilor, indiferenților în materie de religiune; ḑovadă arătată că ea este adevĕrată; căcĭ adevĕrul trebue să fie combătut de pasiunĭ, și toțĭ inimiciĭ religiuniĭ nu sunt ómenĭ pasionațĭ? Iis. Chr. a dovedit misiunea sa, a slabilit legile sale, a lăsat biserica pentru ca să le păstreze; în urmă s'a înălțat iarăși la părintele sĕŭ. Totul s'a făcut, nu le maĭ rĕmâne ómenilor de cât a crede, cu tot norul care oprește vederea acestuĭ legislator divin. Orĭ-ce cale de discuțiune, de examen, de dispută, de cercetare, nu este potrivită cu trebuințele nóstre și cu slăbiciunea spirituluĭ nostru; dar fiind-că spiritul va fi totdéuna curios și îndocil, și va avea totdéuna observatorĭ imprudenți, criticĭ, îndrăsneți, adversarĭ neliniștiți, și prin urmare adevĕrata credință va fi totdéuna conținută într'un mic numĕr. Va veni momentul dreptăței și a judecăței, și se va recunóște prețul supunereĭ, al simplicităței, al umilinței. Până atuncĭ ómenĭ vor alerga cu mulțimea la perḑare. Calea cea strîmtă nu va fi cunoscută decât prea puțin, pentru că fórte puținĭ se vor supune jugulуĭ adevĕrateĭ credințe.

VERSUL 3.

Foc înaintea luĭ va merge și va arde împrejur pre vrăjmașiĭ luĭ.

Litera acestuĭ vers este fórte lămurită în text și în versiunĭ; dar care e sensul? Acel care vine maĭ întâiŭ spirituluĭ; este că D-ḑeŭ se va înarma contra impioșilor, cu focul mâncieĭ sale 'ĭ va

consuma. In acest sens, este vorba de judecata universală, care este totdéuna represintată ca trebuind a fi precedată de foc. St, Pavel ḑice că Domnul se va arăta ca venind din cer, cu sfinţii îngerĭ, pentru a pedepsi cu foc pre aceĭ carĭi nu cunosc pre D-ḑeŭ. St. Petru ḑice că în ḑiua Domnuluĭ cerurile vor pieri învăluindu-se şi elementele vor fi nimicite prin violenţa foculuĭ. Aceste cuvinte privesc, fără îndoială, a doua venire a luĭ Iis. Chr. şi se vede, că şi profetul a avut'o în vedere. Dacă aceeaşĭ profeţie se raporta la prima venire a acestuĭ D-ḑeŭ-om, ar trebui să ḑicem, că acest foc este metaforic, şi că însémnă douĕ lucrurĭ, saŭ condamnarea necredincioşilor, inimicilor Evangelieĭ, saŭ focul caritĕţiĭ, care va cuprinde pre credincioşĭ, înaintea inimicilor sĕĭ. Acéstă explicaţie din urmă este a St. Augustin, acest fericit dascăl exclude judecata cea maĭ de pe urmă, pentru că psalmistul ḑice că focul va merge înaintea luĭ, adică înainte de a se arăta el în lume; decĭ focul judecĕţiĭ de pe urmă va fi posterior venireĭ luĭ Iis Chr. Acest argument nu este hotărâtor; căcĭ profetul póte să înţelégă că focul va preceda pe acest suveran judecĕtor în ḑiua judecĕţiĭ sale, deşi multe vécurĭ maĭ înainte tot acelaşĭ judecĕtor a apărut în lume pentru a 'l rĕscumpĕra şi a 'l mântui. Explicaţiunea cea maĭ sigură este aceea care coprinde cele douĕ veniriĭ ale luĭ Iis. Chr. Profetul le va fi represintat sub simbolurile de foc, de tempestă făcênd alusiune la semnele care însoţiră promulgarea legiĭ pe muntele Sinai. Aceste figurĭ sunt tóte asemenea cu acele ce le întrebuinţéză Psalmistul în Psalmul 17.

MEDITAŢIUNI

Impărţirea luĭ D-ḑeŭ peste poporul luĭ Israil a început prin foc pe muntele Sinai, şi finitul prin foc în timpul dărêmăreĭ Ierusalimuluĭ. Impărăţia luĭ Mesia asupra Bisericeĭ a început prin foc, când sfântul spirit s'a pogorât sub acest simbol; şi va fini prin foc când cerurile şi elementele vor fi aprinse dupre expresiunea căpeteniеĭ Apostolilor. Focul care apăru în muntele Sinai nŭ era înspăimêntător de cât în aparenţă; legea care eşi de aicĭ trebuia să facă fericirea Iudeilor, dacă vor fi fost credincioşĭ a o observa. Focul care dărîmă Ierusalimul fu efectul mânieĭ divine şi împlinirea ameninţărilor de atâtea orĭ repetate de Is. Chr. şi de ucenicĭĭ sĕĭ. Focul carele se pogorî din cer pentru a forma Biserica născêndă; revarsă tóte darurile sfântuluĭ Spirit, ca o flacără bine-făcĕtóre, care reînoi inimele şi le va cuprinde de dragoste divină. Focul care va consuma catastrofa lumiĭ, nu va fi înfricoşat de cât celor pĕcătoşĭ.

Amicii lui D-deŭ vor aplauda la rĕsbunarea dreptului judecător, și se vor bucura de privirea ordinei stablite, pentru totdéuna prin distincțiunea rĕsplătirilor și a pedepselor. In viéța acésta ceĭ drepți se reprezintă cu sentimentul unei fricĭ amestecată cu încredere și dragoste, focul sfêșiitor care va anunța mergerea judecătorului universului. Eĭ prevĕd sórta impioșilor, pentru a o evita și se ocupă de fericirea sfinților pentru a obținea imitându-i. Eĭ conservă cu îngrijire în sine însuși focul dragostei pentru ca să nu fie într'o di victime ale focului sfâșiitor al rĕsbunării.

VERSUL 4.

Strălucit-aŭ fulgerile lumei, vĕdut-aŭ și s'aŭ clătit pământul.

Și acest vers e ca și cel precedent; descrierea strălucirei, care trebue să însoțéscă judecata, saŭ mai bine este o imagine a luminiĭ ce a rĕspândit Evangelia în tot pământul. Profetul pentru a exprima și o gândire și alta, saŭ amêndouă, se servește de expresiunile cele mai energice, căcĭ nu este nimic mai sigur, mai pătrunzĕtor, mai subit, de cât strălucirea.

Precum lumina plécă de la Orient, ḑicea el Apostolilor sĕĭ, și se vede până în occident, așa va fi și venirea fiului omului. Sfinții Părinți înțeleg pre Apostolĭ prin aceste luminĭ, care luminéză pământul; și acéstă interpretare este naturală, dacă este vorba în psalm de prima venire a lui Is. Chr.

MEDITAȚIUNI

Este un mare principiŭ al adevĕrului în tóte lucrurile, atât vĕdute cât și nevĕdute, atât fisice cât și morale, sunt trăsurĭ ale puterii lui D-deŭ pe care trebue să le recunóștem în tóte. Fulgerul, de exemplu, nu este în ochiĭ filosofului, de cât un meteor causat prin materia inflamabilă condensată în nour, și lăsând o fășie de flacără a cărei strălucire parcurge tot orizontul. Dar creștinul, fără a ignora acéstă causă imediată, se înalță la autorul acestui fenomen; el admiră în promptitudinea acestui foc sburător, aceste luminĭ pĕtrunzĕtóre, Puterea Mareĭ Ființe, care a împărțit ast-fel materia, că noĭ nu putem atinge nicĭ chiar pricepe mărginile acesteĭ divisiunĭ, și care 'ĭ-aŭ imprimat o mișcare a cărei activitate întrece tóte concepțiunile nóstre. Când acest creștin citește în sfintele cărți, că strălucirile și fulgerul esă din

tronul luĭ D-ḑeŭ, el judecă prin cunoștința ce 'Ĭ-a dat simțirile de strălucirĭ și fulger, că autorĭĭ sacri aŭ voit să zugrăvéscă terórea de care trebue să fim cuprinșĭ gândind la pedépsa luĭ D-ḑeŭ. Strălucirea și repegiunea fulgeruluĭ sĕŭ ne devin simțitóre întru cât-va prin aceste fenomene, care înspăimêntă némul omenesc.

Aceĭ carĭĭ știŭ istoria religiuniĭ, saŭ carĭĭ aŭ experiența lucrăreĭ divine în suflet, descoper iarăși că, vorbind D-ḑeŭ în interior orĭ pentru a'l shimba, orĭ pentru a'l înainta în căile perfecțiuneĭ, atingerile sale secrete aŭ tótă activitatea fulgeruluĭ și tótă tăria tunetuluĭ. Saul, convertit pe drumul Damasculuĭ nu fu el lovit ca de fulger? Aceste fenomene dacă îndrăsnim a le numi ast-fel, sunt maĭ puțin rare pre cât le credem. Nenorocirea nóstră este că suntem așa de puțin cu luarea aminte la aceste trăsurĭ sfâșietóre ale milostivireĭ, și neglijăm momentele în care Iis. Chr. tuna în fundul inimilor nóstre. Să vedem pre D-ḑeŭ în tóte; secretul esențial pentru a judeca bine de tot, și pentru a nu ne mira de nimic.

VERSUL 5.

Munțiĭ ca ceara s'aŭ topit de fața Domnuluĭ, de fața Domnuluĭ a tot pământul.

După ebreŭ și grec ar trebui a se traduce: Munțiĭ s'aŭ topit ca ceara de fața Domnuluĭ, de fața Domnuluĭ a tot pământul. Și Vulgata ar trebui să aibă *omnis terrae* iar nu *omnis terra*; dar se vede că diferința este fórte ușóră. Acel ce ḑice că pământul s'a topit de fața Domnuluĭ dă a înțelege că s'a topit de fața Domnuluĭ a tot pământul și dacă munțiĭ s'aŭ topit în presența luĭ D-ḑeŭ de sigur în presența Domnuluĭ a tot pământul.

Profetul adaugă aicĭ nouĕ trăsurĭ la marele tabloŭ al puterĕĭ luĭ D-ḑeŭ, orĭ excitând puterile sale asupra impioșilor, orĭ convertind Universul prin trimiterea Fiuluĭ sĕŭ unic. Munțiĭ sunt ómeniĭ superbĭ, carĭĭ vor fi smeriți, saŭ prin judecata aspră făcută lor, saŭ prin predicarea Evangelieĭ, care este legea D-ḑeŭ-omuluĭ redusă pentru dragostea lor la umilința crucĭĭ.

MEDITAȚIUNI

Munțiĭ carĭĭ se topesc ca céra de îndată ce se arată Domnul, este o mare imagine. Nu cunóștem nimic maĭ înalt și

mai durabil de cât munții cei mari; ei subsistă cel puțin de la deluviu, și vor subsista până la sfârșitul vécurilor. Numai fața Domnului îi va face să se topéscă ca céra. Psalmistul se servește și în alte părți tot de acéstă figură, și profetul Michea dice iarăși că sub pașii Domnului munții se vor zdrobi. Acest mare eveniment este coprins în profeția sf. Petru, care ne vestește că pământul cu tot ce conține va încerca o desoluțiune generală.

Dacă credem creațiunea pământului și a tot ce el conține, nu ne este greu de a crede că el va înceta, de a fi cu tóte corpurile ce se află pe el, de îndată ce D-ḍeu nu va mai voi să'l conserve. Acéstă voință are puterea de a nimici tot ce există, cum a avut puterea de a da ființă la ceea-ce nu există. Dar dacă creațiunea este o lucrare, care întrece inteligența nóstră, nimicirea a tot ce există, nu este mai puțin mai presus de concepțiunile nóstre. Materia nu există; D-ḍeu a ḍis, și s'a făcut, fără să mai iasă din sînul lui D-ḍeu, care nu este materie. Acéstă materie există: D-ḍeu va ḍice și nu va exista, fără ca să intre în sînul celui a tot puternic care este curat Spirit. De unde a venit, ca să existe și unde va trece ne-existând? Mistere nepătrunse de mintea omenéscă. Nu'i mai rămâne de cât a striga; că D-ḍeu este mare în producțiunea și în distrugerea operilor sale.

VERSUL 6.

Vestit-au cerurile dreptatea lui, și au vḍut tóte popórele mărirea lui.

Dacă profetul are în vedere judecata cea mai dupre urmă, pământul și munții topindu-se de fața Domnului, nu va mai rămânea de cât cerurile, și chiar cerurile superióre, cerurile care sunt locul unde D-ḍeu se manifestă sfinților. Atunci aceste ceruri și toți locuitorii lor vor anunța dreptatea celui prea Inalt, ori bine-cuvêntând ca remunerator, ori recunoscênd ca prea drept în calitate de învingétor. Atunci tóte popórele, care vor fi existat vre-odată vor fi mărturii ale glorieĭ sale.

Dacă este vorba de venirea lui Mesia, cerurile, adică îngerii, și predicatorii Evangelieĭ, vor vesti dreptatea lui D-ḍeu, pentru că marele sacrificiu a D-ḍeu-Omului va arăta enormitatea pécatului și întinderea dreptului celui etern, care a cerut satisfacțiune de la porpriul séu Fiu. Tot la acéstă epocă tóte popórele vor recunóște gloria lui D-ḍeu, împăcată cu ómenii prin lucrarea rescumpărării.

MEDITAȚIUNI

Cerurile vestec majestatea Domnuluĭ, de când există; dar tóte popórele n'aŭ fost cu luare aminte la acésta. Filosofiĭ aŭ disputat de origina lor și aŭ sfêrșit prin absurdităț saŭ prin îndoirea universală. Revelațiunea publicată de Moisi n'a instruit de cât pre ludeĭ; tóte celе-l'alte popóre ale pământuluĭ vedeaŭ spațiul imens al cerurilor și nu cunoștea autorul.

Era reservat legiĭ luĭ Iis. Chr. de a lumina spiritele tuturor ómenilor și de a le învĕța ceea ce aŭ fost făcut la început. Moisi și Iis. Chr. n'aŭ vorbit de sistemele lumiĭ; eĭ n'aŭ spus de cât fapte, și ceea ce este de ajuns némuluĭ omenesc. Și Profetul dice că cerurile aŭ vestit dreptatea celuĭ Etern și că tóte némurile aŭ vĕdut gloria sa. Eĭ aŭ vĕdut acéstă glorie în lucrările creațiuneĭ și maĭ perfect încă în minunea rĕscumpĕrăreĭ; căcĭ Iis. Chr. ne face cunoscut numaĭ că D-dĕŭ este autorul tuturor creaturilor vĕdute și ne vĕdute, dar că este centrul fericireĭ nóstre, că de la dênsul trebue să așteptăm mângâere în viéța acésta și bunurĭ ne prețuite în cea-l'altă; că numaĭ el póte ușura miseriile nóstre, vindeca ranele nóstre și curăți inimile nóstre.

VERSUL 7.

Să se rușineze toțĭ ceĭ ce se închină celor ciopliți, ceĭ ce se laudă în idoliĭ sĕĭ. Închinați-vĕ luĭ toțĭ îngeriĭ luĭ.

In text este că: toțĭ aceĭ cariĭ servesc pre idolĭ și cariĭ se glorifică în D-deiĭ lor, cariĭ nu sunt nimic, vor fi rușinați. Acésta e sensul versiunilor nóstre, fără numaĭ că termenul simulacru este ceva maĭ puțin expresiv de cât acel de care se servește ebreul.

Ceea ce dice aicĭ profetul, este urmarea naturală a versuluĭ precedent: daca tóte popórele recunosc gloria adevĕratuluĭ D-dĕŭ, urméză că toțĭ aceĭ cariĭ s'aŭ închinat până atuncĭ idolilor deilor ridiculĭ aĭ némurilor, trebue să se rușineze de falșul lor cult; că aceĭ cariĭ voiaŭ să persiste în idolatrie, trebuiaŭ să fie desprețuițĭ în ochiĭ tuturor ómenilor simțitorĭ.

MEDITAȚIUNI

Păgâniĭ cariĭ subsistaŭ încă pe timpul fer. Augustin, voind să se scape de imputarea ce li se făcea că se închină

idolilor de piatră saŭ de metal. ḑiceaŭ că obiectul cultuluĭ lor nu eraŭ aceștĭ idolĭ, dar pretindeaŭ că cinstesc divinitatea ce represintă. Sf. dascăl le rĕspundea că dór pre demonĭ 'ĭ onoraŭ; căcĭ de sigur că nu dădea sfinţilor îngerĭ onorurile divine; aceste spirite cerești 'ĭ-ar fi învĕțat, că închinarea nu este datorită de cât numaĭ luĭ D-ḑeŭ. Eĭ ar fi făcut ca Pavel și Barnaba, carĭĭ refusară închinările și sacrificiile ce locuitorĭĭ Lycaonieĭ voiaŭ să le aducă. Acest argument era decisiv contra păgânilor ce ataca fericitul dascăl; el închia că eraŭ maĭ vinovaţĭ închinându-se la demonĭ, de cât ar fi dat aceeașĭ onóre curat idolilor, care nu le-ar fi făcut nicĭ bine nicĭ rĕŭ; pe când demoniĭ deveneaŭ tiraniĭ lor și 'ĭ trăgeaŭ cu eĭ în abisul tuturor relelor. Aceste spirite rele, adaugă el, sunt ca niște tâlharĭ, carĭĭ acuză inocenţiĭ pentru că aŭ fost soţĭ aĭ nenorocireĭ lor: eĭ nu vor fi maĭ puţin pedepsiţĭ de munca cea maĭ de pe urmă, dar vor satisface rĕutatea lor, ne perind singurĭ.

Trebue a observa, că acest discurs a luĭ Augustin nu slăbește cultul legitim ce se dă în Biserică sfinţilor îngerĭ; căcĭ el repetă în douĕ saŭ treĭ părţĭ, că aceste spirite prea fericite nu voesc să fie cinstite în locul luĭ D-ḑeŭ, saŭ ca ḑeĭ.

Nicĭ-o-dată Biserica n'a pretins să egaleze cultul sfinţilor îngerĭ cu acel al luĭ D-ḑeŭ. Onórea ce le dă se termină la D-ḑeŭ; ea îĭ invócă pentru ca să ne ajute cu rugăciunile lor la D-ḑeŭ. Ea recunóște, că tótă excelenţa și meritele lor vin de la D-ḑeŭ. Ebreiĭ vechĭ aŭ onorat pre îngerĭ, dar de un cult cu totul inferior celuĭ al luĭ D-ḑeŭ; și Biserica Creștină a moștenit sentimentele lor și le ține în aceleașĭ marginĭ.

VERSUL 8.

Audit-a și s'a veselit Sionul și s'aŭ bucurat fetele Iudovimeĭ, pentru judecăţile tale, Dómne.

Prima parte a versuluĭ 8 este legată, în ebreŭ și în grec, cu versul precedent; și tot restul face apoĭ un vers în aceste douĕ limbĭ.

Ebreul ḑice: închină-te luĭ, Elochime, nu este relativ la Elohim, și acest cuvênt, care ceĭ LXX îl traduc prin îngerĭ, póte fi tradus prin zeĭ, principĭ, toţĭ ceĭ ce sunt marĭ; căcĭ tóte acestea însémnă Elohim în Scriptură. Maĭ toţĭ ebraiștiĭ înţeleg aicĭ pre ḑeiĭ falșĭ; și profetul ar voi să ḑică în acest sens, că tot ceea ce aŭ priimit până atuncĭ onorurĭ de divinitate, trebue a se umili saŭ a nu fi nimic în presenţa luĭ D-ḑeŭ saŭ a luĭ Mesia.

Cea mai mare parte din interpreţi cred, că Sf. Pavel dicênd ebreilor: Când de a doua óră, face să intre Fiul sĕŭ în lume, dice: Să se închine luĭ toţi îngerii luĭ D-dĕŭ, acest apostol avea în vedere acest vers al Profetuluĭ nostru.

Dacă era aşa, sensul ebreuluĭ ar fi ca în ceĭ LXX: Inchinaţi-vĕ luĭ toţi îngerii luĭ. Dar ar trebui de dis, că Sf. Pavel nu a citat de cât sensul şi nu termenii propriĭ aĭ Psalmistuluĭ; căcĭ acesta dice: *închinaţi-vĕ* şi Apostolul dice: *să se închine luĭ toţi îngerii luĭ D-dĕŭ.* Interpreţii vechĭ urmaţi de câţi-va modernĭ, cred că Sf. Pavel mai mult a tras citaţiunea sa din Deuteronom, după ceĭ LXX, carii dic, cel puţin în multe exemplare, *Să se închine luĭ toţi îngerii luĭ Dumnedĕŭ*, în unele se citeşte: fiiĭ luĭ D-dĕŭ; dar este acelaş sens. Acest loc nu este de cât în ceĭ LXX, şi nu în ebreŭ nicĭ în Vulgata; el a fost citat de Sf. Iustin, de Sf. Epifanie; şi este prea adevĕrat că Sf. Pavel, care cita mai totdĕuna după ceĭ LXX, aŭ citit acelaş loc în versiunea acestor interpreţi. Acest loc este în cântarea luĭ Moise; şi pe când Vulgata pórtă simplu: Naţiunĭ, lăudaţi pre poporul sĕŭ, pentru că (D-dĕŭ), va rĕsbuna sângele servitorilor sĕĭ; Grecul dice: Ceruri, bucuraţi-vĕ cu el, că toţi îngerii luĭ D-dĕŭ ’i se închină; naţiunĭ, bucuraţi-vĕ cu poporul sĕŭ; că toţi fiiĭ luĭ D-dĕŭ se întăresc întru el, pentru a rĕsbuna sângele fiilor sĕĭ. Acest loc este o profeţie a luĭ Mesia şi se vede că din causa frumuseţeĭ şi a lămurireĭ sale, ebreiĭ l’or fi făcut să dispară din textul lor; trebue să se fi întêmplat înaintea Sf. Ieronim, pentru că nu traduce de cât ebreul precum ’l avem astădĭ.

Dacă se consideră tot şirul versurilor ce’l explic, va conveni, îmĭ pare, că Psalmistul însuşĭ a avut aceeaşĭ idee ca şi Moise după ceĭ LXX; căcĭ aceste cuvinte: Sionul a săltat de veselie, fiicile luĭ Iuda s’aŭ veselit pentru judecăţile tale, Dómne, nu sunt de cât o parafrasă a celor-l’alte expresiunĭ ale luĭ Moise: Naţiunĭ, bucuraţi-vĕ; toţi fiiĭ luĭ D-dĕŭ să se întărĕscă întru el pentru că va rĕsbuna sângele fiilor sĕĭ. Ast-fel psalmistul şi Sf. Pavel vor fi adus în citaţiunile lor locul din Deuteronom: să se închine luĭ toţi îngerii luĭ D-dĕŭ, şi ast-fel se va împăca socotinţa acelor carii dic, că Apostolul a citat pre Profetul, şi opiniunea acelor carii voesc, ca eĭ să fi adus termenii luĭ Moise precum sunt în ceĭ LXX.

Fiind-că Apostolul a avut în vedere în locul sĕŭ a doua venire a luĭ Is. Chr. Ceea ce se arată prin aceste cuvinte: Şi când de-a doua óră face pre fiul sĕŭ cel întâiŭ născut să intre în lume, dice: să se închine luĭ toţi îngerii luĭ D-dĕŭ; se vede în adevĕr, că locul din Deuteronom (după ceĭ LXX) şi acel al psalmistuluĭ se raportă iarăşĭ la a doua venire.

Pentru a termina explicarea acestuĭ vers observ că Sionul şi fiicile luĭ Iuda însémnă în acéstă parte Biserica şi sfinţiĭ, carii vor triumfa de bucurie în ḑiua cea de apoĭ. Putem crede că acéstă bucurie se raportă la prima venire a luĭ Is. Chr., căcĭ Biserica luă naştere în Sion, şi ceĭ d’întâiŭ creştinĭ eşiră din fiicile luĭ Iuda, adică în Cetăţile Iudeiĭ.

MEDITAȚIUNI

Dacă îngerii se închină lui Mesia, acest Mesia este D-ḍeŭ. Socinianul care nu cunóște de cât un fel de cult religios, care este acel ce se dă lui D-ḍeŭ, trebue să admită propositiunea în tótă întinderea sa. Creștinul ortodox, care admite un cult pentru sfinți, dar prea inferior aceluĭ ce se dă lui D-ḍeŭ, nu dispută asupra închinăreĭ dată de îngerĭ lui Is. Christos. El știe că în religiunea sa, nu onoréză cine-va pre sfinți de cât din pricina lui Is. Chr., adevěratul D-ḍeŭ și adevěratul om, isvorul și principiul meritelor lor.

Nu putem înțelege la ce punct de turburare a venit socinianiĭ, când a fost vorba de-a explica texturile, care privesc divinitatea lui Is. Chr. Unul din ceĭ maĭ moderni, făcênd un comentariŭ asupra Epistoleĭ către Ebreĭ, convine la început că versul 6 al primuluĭ Capitol *Să se închine luĭ toți îngerii luĭ D-ḍeŭ*, este tras din psalmul 96, vers. 7, care ḍice că se înțelege de Mesia prin Rabinĭ. Apoĭ, fiind-că este neliniștit de propositiunea Apostoluluĭ, el ḍice că Sf. Pavel în tótă Epistola sa vorbește după prejudițiile Ebreilor pentru a'ĭ atrage la creștinism; dar, adaogă acest scriitor îndrăsneț, tóte locurile ce le citéză, sunt luate din traducerea ce se numește Septuaginta; ba nicĭ nu le iaŭ în cel maĭ bun sens, dar după ideile slabe și însosite ale Iudeilor; ceea ce arată că printre eĭ nu era nicĭ unul carele să știe maĭ mult de cât Pavel, și că póte nimenĭ dintre eĭ nu știa ebreul.

Este un mare bine pentru religiune, că acești adversarĭ rațonéză într'un chip așa de slab. Se vede aicĭ că acest socinian nu póte disconveni de sensul ce'l presintă, textul Apostoluluĭ, și că ținêndu-se de acest text, urméză, că îngerii să cinstéscă în adevěr pre Mesia, ca D-ḍeŭ. Dar pentru că Socinianul adaugă că St. Pavel nu lua locurile ce le citéză în sensul cel maĭ bun, că se îndréptă la prejudiciile Iudeilor, că nu știa maĭ mult de cât el și că póte nimenea dintre dênșiĭ nu știa ebreul; sunt calomniĭ absurde care fac din Apostol un impostor, un ignorant, și pre aceĭ către cariĭ el scrie niște netrebnicĭ. Ar urma din acéstă frumósă interpretațiune saŭ că Epistola către ebreĭ nu ar fi bună astăzĭ de cât a ne induce în eróre, saŭ că nu s'a înțeles de opt-spre-ḍece secole; fără a maĭ ținea sémă că

nu va rĕmânea în scriitorul sacru nicĭ inspiraţiunea, nicĭ autoritatea pentru a învĕţa.

Creştinul trebue decĭ să ţie ca un articol prea sigur că închinarea ce se dă îngerilor în raport cu Mesia, este un argument invincibil în favórea divinităţiĭ luĭ Mesia, Ingeriĭ şi Omeniĭ cinstesc pre D-ḑeŭ şi Socinianul de care am vorbit mărturisesţe că *închinăciunea* de care vorbesţe versul psalmuluĭ nostru nu privesţe de cât pre D-ḑeŭ, pentru că acest vers ĭ este aplicat de un apostol.

VERSUL 9.

Că tu, Domnul cel prea înalt preste tot pămêntul; fórte te-aĭ prea înălţat mai pre sus de cât toţĭ Dumneḑeiĭ.

Textul şi versiunile ḑic absolut acelaş lucru; sensul este că veselia Sionuluĭ şi fiicele luĭ Iuda aŭ principiul sĕŭ în mărirea luĭ D-ḑeŭ, în superioritatea sa asupra tuturor ḑeilor naţiuneĭ, asupra tuturor regilor, principilor; căcĭ cuvêntul Elochim însémnă tóte lucrurile acestea. Fiind-că tot psalmul acesta indică venirea luĭ Mesia, nu ne putem îndoi că acest vers nuĭ convine, şi că divinitatea sa să nu-ĭ fie exprimată în termeniĭ ceĭ maĭ energicĭ, care sunt cel Etern, cel Prea Inalt, stăpân suveran al pămêntuluĭ şi a tot ce este mare printre creaturĭ.

MEDITAŢIUNI

Psalmistul ne descopere aicĭ un mare adevĕr; că bucuria credincioşilor resultă din mărirea luĭ D-ḑeŭ, bine meditată şi bine cunoscută. Dar acéstă simţire nu se găsesţe de cât în aceĭ cariĭ sunt uniţĭ cu D-ḑeŭ prin dragoste. Pĕcătoşiĭ, desfrânaţiĭ, indiferenţiĭ nu gustă din aceste veseliĭ interióre. Omeniĭ sunt atinşĭ de mărire şi de frumuseţă; este ca un strigăt al excelenţeĭ lor vechĭ degradată de pĕcat. Eĭ sunt micĭ, miserabilĭ, slabĭ, dar le rĕmâne ideia de mare şi frumos; şi eĭ denaturéză prea adese-orĭ acéstă ideie, întornând'o cătră obiecte, care în fond nu meritĕ de cât dispreţ. Când un suflet a primit lumina luĭ D-ḑeŭ, şi începe ea a se deschide urmelor iubireĭ divine, simte aceea ce ḑice Profetul, că numaĭ D-ḑeŭ este etern, cel prea Inalt, suveran Stăpânitor a tóte, şi că gloria sa se înalţă infinit maĭ presus de tot ceea ce stiméză lumea de mare. Acéstă vedere cu totul interióră dar prea luminósă, a umplut-o de

un gust, de o suavitate, ce cuvêntul cel mai eloquent nu o
póte exprima. Numai eternitatea lui D-ḑeŭ o aruncă în
transporturi ne explicabile. Oh! cine 'mi va da de a me
bucura în totul de *acel ce este*, în care trecutul n'aŭ fost
și în care viitorul nu va fi; în care presentul este invariabil,
inalterabil și permanent; a căruĭ vedere nu póte sătura pre
aceĭ cariĭ se bucură, pentru că nu este nimic mai plăcut
și a căruĭ bucurie nu pote fi amestecată de frică, pentru
că nu este nimic mai fix și mai nemutabil! Oh! Cum să
nu fie nesfîrșită bucuria, când puterea și voința de a se
bucura nu aŭ alte mĕsurĭ de cât eternitatea, când cineva
vede totdĕuna aceea ce dorește, și dorește totdĕuna aceea
ce vede; când nu lipsește nimic aceluĭ ce vede totdĕuna,
și că nu este nimic superfluŭ pentru acel ce dorește totdĕuna?

VERSUL 10.

Ceĭ ce iubiți pre Domnul, urîți cele rele. Păzește Domnul sufletele cuvioșilor eĭ din mâna pĕcătosuluĭ va izbăvi pre dênșiĭ.

Tótă diferința între text și versiunile nóstre este că textul nu pune *Dominus* și că punĕ *peccatorum* în loc de peccatoris. Acéstă diferință este nulă pentru sens. Acest sens, de almintrelea, este fórte lămurit. Profetul, la finitul psalmuluĭ sĕŭ, îndĕmnă pre credincioșiĭ ce'ĭ presupune plinĭ de dragoste pentru D-ḑeŭ, a dovedi acéstă dragoste prin ura pĕcatuluĭ; în urmă animéză încrederea lor și asigurându'ĭ, că D-ḑeŭ protejă pre amiciĭ sĕĭ, pre servitoriĭ sĕĭ, și că nu'ĭ va lăsa să gĕmă neîncetat sub tirania celor rĕĭ.

MEDITAȚIUNI

Aicĭ este prescurtarea întregeĭ doctrine a mântuireĭ. Esențialul acesteĭ doctrine, este a iubi pre D-ḑeŭ; dar fiind că putem face ilusiune asupra acesteĭ dragoste, iată semnul, care ne va face cunoscut dacă este reală în noĭ, dacă locuește în adevĕr în inima nóstră, dacă nu se mărginește la demonstrațiunĭ exterióre. Să ne întrebăm, óre sentimentele ce le avem în privirea pĕcatuluĭ și a tot ce duce la pĕcat, este obiectul ureĭ nóstre. Pĕcatul este vrăjmașul luĭ D-ḑeŭ; ne luptăm noĭ contra acestuĭ vrăjmaș? 'l urâm óre, fugim noĭ de el, 'l combatem noĭ în tóte ocasiile ce ni se presintă? Un fiŭ, ḑice Augustin, care ar ḑice că iubește pre

părintele sĕŭ, și numaĭ puțin ar merge în casa inimiculuĭ părinteluĭ sĕŭ, s'ar expune a fi privat de moștenirea părintéscă. Cum pretindem noĭ că iubim pre D-ḍeŭ, dacă suntem legațĭ cu inimiciĭ sĕĭ, cariĭ sunt avariția, mândria, desfrânarea? Cu ce drept aspirăm noĭ la moștenire, care nu trebue să fie de cât pentru aceĭ cariĭ 'l iubesc numaĭ pre El, și cariĭ urăsc totul ce'ĭ displace.

Este fórte însemnat, că Profetul nu ḍice simplu: *părăsește pĕcatul*; sunt împrejurărĭ unde nu maĭ póte să urmeze cine-va mișcările patimilor sale. Etatea, respectul ómenilor, frica de ómenĭ, dificultățile morale și fisice, sătu-rarea și desgustul face ca să părăséscă căile nedreptățiĭ, dar inima este încă conruptă; nu comite pĕcatul, ci 'l iubește; ceea ce reprobéză profetul ḍicênd: *Urăște rĕul*, desprețuește-l, și când veĭ fi în tótă libertatea de a'l săvêrși dragostea luĭ D-ḍeŭ să te opréscă. D-ḍeŭ 'ți cere inima ta; el voește să fie servit cu spiritul și adevĕrul, urăște ipocrisia și minciuna.

Dar se ridică persecuțiunĭ: este expus a-și perde averea și viéța chiar, de se preferă dreptatea la fără-de-lege, de persistă în serviciul luĭ D-ḍeŭ și în ura pĕcatuluĭ. Profetul rĕspunde că *Domnul păzește sufletele sfinților sĕĭ*. Câte o-dată el le ocrotește din viéța acésta prin lovituri extraordinare ale puteriĭ sale; Scriptura și Istoria sfinților ne procură multe exemple. Dar când ar permite ca persecuțiunea să aibă tot succesul ce'l speră ceĭ rĕĭ, ce pot óre ómeniĭ asupra unuĭ suflet al unuĭ servitor a luĭ D-ḍeŭ. *Nu vĕ temeți*, ḍice Iis. Chr., *de aceĭ ce pot să ucidă trupul*, dar cariĭ nu pot nimici sufletul. Și St. Augustin adaugă «dacă rĕutatea ómenilor aŭ ridicat chiar viéța luĭ Iis. Chr., pentru ce să ne temem de a avea aceeașĭ sórtă? Ore D-ḍeŭ n'are să vă dea altă viéță? Fiul luĭ D-ḍeŭ a murit pentru voĭ; fiți sigur că veți avea parte la viéța sa, pentru că mórtea sa este semnul ce v'aŭ lăsat pentru a întări speranța vóstră». Tóte raționamentele fer. dascal sunt aicĭ pline de miez, de tărie și nu pot fi prea mult meditate.

VERSUL II.

Lumină a rĕsărit dreptuluĭ și celor drepți cu inima veselie.

Ebreul de astă-dĭ ḑice: *lumina a fost semĕnată pentru dreptate.* Acest sens revine cu acel al versiunilor, cu tóte acestea se presupune, că în exemplarul celor LXX era זרה, orta est, în loc de זרע *seminata est.* Fericitul Ieronim traduce orta est ca și Vulgata, ceea ce este cam contrar cu cuvêntul זרח. Dar amêndouĕ cuvintele sunt bune; căcĭ, fiind-că se póte ḑice *lumina rĕsare* se póte ḑice, că se rĕspândește ca sĕmînța ce se aruncă în tóte părțile. Acest vers complectézĕ pe cel precedent. El promite numaĭ isbăvirea de rele, dar bucuria de bunurile designate prin lumină și veselie. El cere ca condițiune justiția și dreptatea inimeĭ.

MEDITAȚIUNI

Se póte ḑice în general, că cele douĕ lucrurĭ, care interesézĕ maĭ mult pre om pre pămênt, sunt *lumina* corpuluĭ și *veselia* sufletuluĭ. Lumina este un dar de la D-ḑeŭ; și el este așa de bine-făcĕtor, că o revarsă asupra ómenilor drepțĭ și asupra ómenilor pĕcătoșĭ; sórele sĕŭ *rĕsare* preste ceĭ buni și preste ceĭ rĕĭ. Dar când dreptul este lipsit, ca Tobie, de acéstă flacără pusă în firmament, el are în sine însușĭ o lumină interióră, care 'l mângâe și de acésta vorbește profetul, pentru că cere dreptate ca să fie luminat de acéstă lumină. Când a ḑis Iis. Chr., *că el este lumina lumeĭ*, el a înțeles iarăși că revarsă razele sale în sufletul celuĭ drept. Orĭ-care ar fi starea unuĭ drept pre pămênt, fie el chiar mărginit într'o peșteră întunecósă, lumina sa interióră nu'l părăsește. Necazurile vremelnice sunt ca o negură, care înfășură pre ceĭ nenorociți; dar sórele dreptățiĭ strălucește în mijlocul acesteĭ negure, și Iis. Chr., stă de față într'un chip ne spus acelor carĭi sufer pentru dragostea sa.

Bucuria este iarăși un dar de la D-ḑeŭ, pentru că tóte afecțiunile sufletuluĭ nostru sunt de la el și nu ne sunt conservate de cât numaĭ prin el; dar ómenĭi se amăgesc asupra bucurieĭ ca asupra celor-l'alte înclinărĭ ale sale. Erórea lor nu consista crezênd să încerce sentimente, care nu le aŭ; acésta este cu neputință. Eĭ sunt siguri de ceea ce se petrece în sufletele lor; și nicĭ-o-dată eĭ n'aŭ con-

fundat plăcerea cu durerea, bucuria cu tristețea, dragostea cu ura. Minciuna și slăbiciunea sunt în obiectul acestor afecțiuni; ele fac să depindă veselia lor de bunurile ușurele ca și plăcerile lor, incapabile de a'ĭ face fericiți. Profetul vorbește de veselia solidă, de bucuria curată, de veselia ce o mărturisește mintea și credința; și ea nu se găsește de cât în inimile drepte. Cine sunt, întrébă Fer. Augustin. Sunt aceĭ cariĭ nu cunosc căile oblice, când tratéză cu D-ḑeŭ; aceĭ cariĭ nu se împrotivesc la voința sa, cariĭ nu caută a prăda după dorințele lor, cariĭ merg simplu înaintea sa. Iată aceĭ cariĭ încércă veselia interióră. Iis. Chr., și ucenicii sĕĭ iarăși aŭ promis acéstă veselie ómenilor drepți, și aceștia, aŭ dovedit-o în mijlocul celor maĭ marĭ necazurĭ. Pavel era în lanțurĭ; și sub petrile și vergile persecutorilor sĕĭ se bucura.

Fiind-că acest psalm nu se mărginește la starea acesteĭ vieți, Psalmistul anunță și lumina și veselia, care fac fericirea eternă a amicilor luĭ D-ḑeŭ. Aicĭ este esența fericireĭ cerești, care n'aŭ vĕḑut-o nicĭ un ochiŭ muritor și nicĭ spiritul legat cu organele corpuluĭ n'aŭ înțeles-o; este secretul sanctuaruluĭ luĭ D-ḑeŭ, și obiectul speranțeĭ drepților, pe cât timp petrec cariera acesteĭ vieți.

VERSUL 12.

Veseliți-vĕ, drepților, întru Domnul și vĕ mărturisiți pomenireĭ sfințenieĭ luĭ.

Acest vers cu totul conform cu ebreul este ca aplicațiune a celuĭ precedent. După ce aŭ ḑis în general că bucuria era pentru inimile drepte. Profetul învită pre toți drepții a se bucura în Domnul și a celebra prin cântările lor, nu numaĭ sfințenia luĭ D-ḑeŭ, dar memoria, amintirea acestuĭ mare atribut al divinității. Putem iarăși raporta memoria acesteĭ sfințeniĭ drepților; așa că profetul 'ĭ îndémnă a'și aduce aminte cu mulțămire de darurile sfințenieĭ ce Domnul aŭ pus în eĭ.

MEDITAȚIUNI

Sf. Pavel ḑicea iarăși credincioșilor: Bucurați-vĕ în Domnul; Isaia făcênd contrastul celor rĕĭ de ceĭ bunĭ, ḑicea că nu era de sperat veselie pentru impioși. Ieremia lua pre

D-ḑeŭ de martor, că n'a dorit veseliile omuluĭ (17—16), adecă, deșertele sale amusărĭ, și plăcerile sale secĭ. Bucuria Domnuluĭ nu este un fruct al pămêntuluĭ; ea crește în sînul luĭ D-ḑeŭ, și se udă de sângele D-ḑeŭ-omuluĭ, care 'mĭ-a vestit pentru viéța acésta numaĭ lacrime și pentru viéța viitóre torente de veselie. Dar lacrămile drepților aŭ iarășĭ plăcerile lor. Veți întêmpina nevoĭ în lume, ḑicea Iis. Chr. apostolilor sĕĭ, dar vĕ veți bucura de pace întru mine.

PSALMUL XCVII

In titlu este: Psalmus ipsi David; aceste douĕ cuvinte din urmă nu sunt în ebreŭ și ipsi nu este în grec. Acest titlu este prin urmare în partea ebreuluĭ, în partea Septuaginteĭ, și în partea unuia maĭ modern de cât eĭ.

Subiectul psalmuluĭ nu designa pre David ca autor al acestuĭ psalm, dar el este fórte demn de el; căcĭ tratéză de venirea luĭ Mesia și de chemarea némurilor, maĭ ca și psalmul 95 cu care acesta are multă conformitate. Comentatoriĭ, cariĭ rapórtă psalmul 95 la isbăvirea iudeilor robiți în Babilon, cugetă tot ast-fel și asupra psalmuluĭ 97 și se sprijinesc maĭ pe aceleași dovedĭ pentru a'ĭ sprijini. Dacă, cu tóte acestea, eĭ nu privesc acéstă isbăvire de cât ca o figură a rescumpĕrăreĭ generale a némuluĭ omenesc, așa că cel d'întâiŭ și principalul obiect al psalmuluĭ ar fi acéstă rescumpĕrare, sentimentul acestor interpreți póte fi adoptat ca probabil.

VERSURILE 1, 2.

Cântați Domnuluĭ cântare nouă; că minunate a făcut Domnul. Mântuitu-l'a pre el drépta luĭ și brațul cel sfânt al luĭ.

In ebreŭ și grec nu este de cât un vers: în expresiunĭ este o conformitate complectă. Traduc: el a scăpat prin sine însușĭ, pentru că acésta trebue să fie sensul pronumeluĭ *sibi*. Profetul indică prin aceea o victorie a căruĭ autor nu póte fi de cât D-ḑeŭ. S'ar putea

traduce iarăşĭ, el a lucrat mântuire prin sine însuşĭ, adică pentru gloria sa. Ceea ce adaugă el demonstră că nimenĭ altul n'a avut parte la acéstă victorie: *Dreapta sa*, braţul sĕŭ cel sfânt a raportat-o, şi acéstă victorie este evident mântuirea poporuluĭ sĕŭ. Isaia se serveşte de douĕ orĭ de aceeaşĭ expresiune: salvavit sibi branchium suum, şi salvavit mihi branchium meum, pentru a ḑice că numaĭ D-ḑeŭ a îmblânḑit pre inimiciĭ sĕĭ şi aceĭ aĭ poporuluĭ sĕŭ. Acelaş profet ḑice că Domnul a pregătit braţul sĕŭ sfânt înaintea tuturor naţiunilor şi că marginile pământuluĭ vor vedea mântuirea luĭ D-ḑeŭ. Acest text priveşte evident pre Mesia; şi interpreţiĭ convin, că acest braţ sfânt este D-ḑeŭ-omul manifestat tuturor popórelor. Nimic maĭ contorm cu privirile şi cu expresiunile Psalmistuluĭ; după el este braţul sfânt al luĭ D-ḑeŭ, adică, Iis. Chr. care a lucrat mântuirea de care vorbeşte partea a doua a versuluĭ, psalmuluĭ nostru.

MEDITAŢIUNI

Dacă primul nostru părinte ar fi rĕmas în dreptate, noĭ am cânta cântările ce el le consacrase Domnuluĭ, şi acestea ar fi nişte cântărĭ tot odată vechĭ şi nouĭ. Ar fi vechĭ pentru că ne-ar aminti în tóte momentele fericirea stăreĭ nóstre, dar acéstă fericită situaţiune numaĭ este a nóstră, pĕcatul s'a legat de noĭ îndată ce am început a fi. Am intrat în lume îmbrăcaţĭ cu omul cel vechiŭ, care este vrăjmaşul luĭ D-ḑeŭ. Cum am putea aduce noĭ cântărĭ celuĭ Prea-Inalt, şi n'am fi reînoiţĭ prin darul Mijlocitor? Cântările nouă sunt cântările legeĭ nouĭ şi obiectul acestor cântărĭ este, cum ḑice Profetul, mântuirea ce ne-aŭ dat-o Domnul prin mâna sa a tot puternică şi prin braţul sĕŭ cel tare. Dar principele întunericuluĭ face iarăşĭ din partea sa un fel de minune prin jalusia ce aŭ avut-o contra nóstră; el ne trage în căile Babilonieĭ şi ne învaţă a cânta cântările sale. Care sunt aceste cântărĭ? dacă nu vorbele lumeştĭ, maximile aduse şi pregătite pentru pasiunĭ. Iis. Chr. este drépta şi braţul celuĭ a tot Puternic; el ne-aŭ rescumpĕrat, el ne-aŭ arătat calea mântuireĭ, dar noĭ nu cunóştem nicĭ pe acest Mântuitor, nicĭ planul ce l'a tras pentru fericirea nóstră. Totul este noŭ în planul acesta, şi aceĭ cariĭ se convertesc de bună credinţă sunt loviţĭ de acéstă noutate; li se pare că până în momentul acesta n'a vĕḑut nimica, n'aŭ considerat nimic, nimic n'aŭ apreciat pe dreptate. Eĭ intră întru cât-va în acest pământ noŭ şi în aceste cerurĭ nouĭ de care vorbeşte

căpetenia apostolilor. Ei strigă ca aceĭ douĭ curtesanĭ de care vorbește Sf. Augustin în confesiunile sale: Ce am făcut noĭ până aicĭ? ce pretindem noĭ servind pre stăpânitoriĭ pământuluĭ? Este ceva solid în tot ceea ce posedăm și în tot ce dorim? Câte pericole nu vom întâmpina noĭ pentru a ne perde? Vederea acesteĭ vieți nouĭ cu totul al luĭ D-deŭ, și pentru D-deŭ; turburare la început; dar ascultând vocea haruluĭ, eĭ simțesc că legăturile omuluĭ vechiŭ se rump și dic în fine: S'a sfârșit, noĭ putem chiar din momentul acesta să devenim amicĭ aĭ luĭ D-deŭ, dacă voim; și intrăm în cariera acésta pentru a nu maĭ reintra în aceea a greșalelor vechĭ.

VERSUL 3.

Cunoscută a făcut Domnul mântuirea sa, înaintea némurilor a descoperit dreptatea sa.

Ebreul și versiunile dic acelaș lucru și sensul este că D-deŭ a manifestat darul mântuireĭ, dând un Mântuitor lumiĭ, că el a descoperit lumiĭ secretul sĕŭ, al dreptățiĭ sale, adică al sfințenieĭ sale, saŭ a aceleia ce lucrézĕ în ómenĭ, saŭ satisfacțiunile ce eraŭ datorite pentru pĕcat.

Aceĭ cariĭ vĕd în acéstă mântuire saŭ Mântuitor pre Cyrus, care dărâmă imperiul Babilonuluĭ și care isbăvi pre Iudeĭ, vor putea să arăte eĭ că în scriptură aceste cuvinte *Salutare Dei*, sunt aplicate unde-va unuĭ principe păgân? Iis. Chr. este calificat cu acest titlu și numaĭ acest argument ar putea fi de ajuns pentru a nu'l da luĭ Cyrus, nicĭ unuĭ din bine-făcĕtoriĭ poporuluĭ luĭ D-deŭ, cu atât maĭ puțin orĭ-căruĭ idolatru.

MEDITAȚIUNI

Iacob dicea: *Aștept, Dómne, pre Mântuitorul ce ne-aĭ făgăduit* și acesta era, după cum mărturisesc doctoriĭ Iudeĭ, Mesia pre care 'l avea în vedere Iacob murind. Nu aparține nicĭ uneĭ inteligenți creată de a explica pentru ce Mântuitorul a întârdiat atâtea vécurĭ. Recunosc milostivirea luĭ D-deŭ în promisiunea ce a făcut de la început despre Mesia; conservată printre toțĭ descendenții primuluĭ om, ar fi deajuns pentru a'ĭ menținea în adevĕratul cult, pentru a face să recunóscă trebuința ce aveaŭ de un liberator, pentru ca să'ĭ conducă la mântuire. Găsesc că prin acéstă făgă-

duință, bunătatea lui D-deŭ, s'a justificat și nu imput de cât numaĭ lor nenorocirea acestor milióne de ómenĭ, care aŭ mers în întuneric timp de atâtea vécurĭ. Nu este greŭ a înțelege că se cuvenea, pentru manifestarea milostivireĭ luĭ D-deŭ, ca să fie cel puțin un popor mare în care să se păzéscă așteptarea luĭ Mesia viitor, și acésta o descoper lămurit în Istoria poporuluĭ Iudeŭ. Pricep iarăși că D-deŭ întârdiind trimiterea luĭ Mesia, era potrivit cu mărirea sa, cu providența sa, adevĕrul sĕŭ, cu magnificența de a'l face să se anunțe prin Profeți; și asupra acestuĭ punct admir îngrijirile bine-făcĕtóre ale acesteĭ ființĭ supreme. El a lăsat poporuluĭ sĕŭ o mulțime de profețiĭ, care aŭ arătat caracterele acestuĭ Mesia ce trebue să vie. Predicerile sunt așa de variate, așa de amărunțite, așa de lămurite, că venind în lume, spiritele cele maĭ mărginite puteaŭ să dică: *Iată-l.* Dar după încredințările la care mĕ conduc momentele Religiuneĭ, fără ca să mĕ pot teme de amăgire, rĕmâne acéstă întrebare: Pentru ce Mesia s'a arătat abea după patru miĭ de anĭ, urmând chiar calculul care trece de cel maĭ puțin întins? Și dic că nu s'a dat niminuĭ de a pĕtrunde adevĕrata causă a acesteĭ întârdieri; înțeleg causa care este întemeiată pe decretele luĭ D-deŭ; căcĭ știŭ de alt-feĭ, că se trage de aicĭ cunoștințĭ asupra Religiuneĭ, probabilitățĭ ce se par a fi adevĕrate din acest lung interval între căderea luĭ Adam și venirea luĭ Iis. Chr. Dar pentru ce D-deŭ a făcut așa, nu știm, ca atâtea alte mistere ale înțelepciuneĭ sale; este ceva îndrăsneț a voi să sondăm acest infinit, care, numaĭ prin calitatea sa de infinit este nepătruns.

VERSURILE 4, 5.

Pomenit-aŭ mila sa luĭ Iacob și adevĕrul sĕŭ caseĭ luĭ Israel. Vĕdut-aŭ tóte mărginile pământuluĭ mântuirea D-deuluĭ nostru.

Aceste douĕ versurĭ nu compun de cât unul în ebreŭ și în în grec; acelaș sens și aceleași expresiuni. Domnul a promis unmântuitor, nu numaĭ némuluĭ luĭ Israel, ci la tot némul omenesc; totuși acest Mântuitor trebuia să se nască din némul luĭ Israel, și trebuia chiar să mărginească serviciul sĕŭ personal la fiiĭ eșițĭ din acest patriarh. Ceea ce dădea a înțelege. Iis. Chr. dicênd că el n'a fost venit de cât numaĭ pentru ale luĭ Israel. Trebuia să lucreze mântuirea némurilor prin ministerul apostolilor sĕĭ și a succesorilor sĕĭ..

Acéstă expresiune, Domnul ’şĭ-a adus aminte de mila sa, este tot aceeaşĭ cu a prea fericiteĭ Fecióre în imnul sĕŭ. Ea nu arată că D-ḑeŭ ar putea uita; este un mod de vorbire, care arată împlinirea promisiunilor vechĭ, ca şi cum întârḑierea acesteĭ împliniri ar fi fost un efect al uităreĭ.

Versul al 5-lea nu póte conveni de cât la lucrarea rĕscumpĕrăreĭ generale, căcĭ numaĭ atunci tóte mărginile pământuluĭ aŭ vĕḑut mântuirea luĭ D-ḑeŭ. Ce folosiră mărginile pământuluĭ de izbăvirea Iudeilor robĭ în Babilon? Dacă s’ar înţelege prin aceste mărginĭ ale pământuluĭ Hanaan, ḑic că cu tóte că nu e de crezut ca o ţară aşa de mică să fie designată prin niştе terminĭ aşa de măreţĭ, nu este chiar adevĕrat că tóte mărginile pământuluĭ acestuia să fie vĕḑut, după isbăvirea Iudeilor *mântuirea luĭ D-ḑeŭ*, pentru că Samaritenĭĭ schismaticĭ, şi în parte idolatrĭ, ocupaŭ atunci cea maĭ mare parte din pământul făgăduit şi tulburară mult pre Iudeĭ în restabilirea lor. In fine Sf. Simeon Bĕtrânul ţinênd pre Iis. Ch. în braţele sale ḑice ca şi profetul: Ochiĭ meĭ aŭ vĕḑut, Dómne, mântuirea ce ne-aĭ trimis-o; acéstă mântuire ce aĭ pregătit pentru tótă popórele; acéstă lumină care trebue să lumineze némurile şi se facă gloria poporuluĭ sĕŭ Israel. Nu cred ca să se pótă dori un comentar maĭ bun al psalmuluĭ nostru. Simeon vorbea de mântuirea luĭ D-ḑeŭ saŭ de *Mântuitorul* ca destinat tuturor popórelor pământuluĭ şi nu numaĭ Iudeilor, locuitorĭ aĭ Palestineĭ.

MEDITAŢIUNI

Tóte laturile pământuluĭ aŭ vĕḑut mântuirea luĭ D-ḑeŭ, pentru că Domnul le-a rĕscumpĕrat pre tóte, ḑice Sf. Augustin, dând un preţ aşa de mare pentru acéstă rĕscumpărare. Sunt douĕ lucrurĭ minunate în lucrarea rĕscumpărăreĭ ómenilor; mărirea nemĕsurată a preţuluĭ şi abusul maĭ tot aşa de mare ce némul omenesc a făcut de acest preţ; ḑic *maĭ tot aşa de mare*, căcĭ preţul în sine însuşĭ este infinit, şi abusul ce se face nu este; dar este totdéuna fórte mare şi fórte necuviincios. Acest abus a început de la origina lumiĭ pentru că făgăduinţa Rĕscumpĕrătoruluĭ a fost uitată în timp de patru miĭ de anĭ, maĭ de toţĭ ómenĭĭ. Acest abus s’a perpetuat de la împlinirea făgăduinţeĭ: el n’a fost aşa de general, pentru că cerul s’a împopulat de sfinţĭ; dar idolatria, eresia, lumea şi tóte pasiunile sale aŭ mărginit fórte mult efectul Rĕscumpĕrăreĭ. Acest abus este şi va fi până la sfârşitul vécurilor, pentru că ómenĭĭ totdéuna vor cunóşte fórte puţin pre Iis. Chr. Acest rĕscumpĕrător infinit în milostivirea şi în meritele sale, voeşte să mântuiască pre toţĭ ómenĭĭ, şi prea puţinĭ ajung la mântuire. Aicĭ e

misterul conrupțiuneĭ inimeĭ omenești și pustiirea ce o face pĕcatul. Iis. Chr. n'a venit să ne facă pre toți ómenii pusnicĭ; el n'a pretins să tulbure ordinea imperiilor și a republicelor; el n'a condemnat nicĭ o stare, care intră în societatea ómenilor; dar acéstă societate nu voește să reguleze și să conducă după principiile Evangelieĭ, ea voește să fie ceea ce fu și ceea-ce este încă societatea păgânilor; acésta este incompatibil cu efectele Rĕscumpĕrăreĭ. Unii se scólă contra acestor principiĭ și lumea 'i persecută saŭ 'i stiméză puțin; iată aleșiĭ chiar în mijlocul lumiĭ, alțiĭ rump de-o-dată cu ea, caută singur atâtea, și scapă de o mare greutate care este de a se păzi de contagiune, de aceĭ cariĭ sunt infectațiĭ; iată sfinții de prin deșerturĭ. Toți acești creștinĭ adevĕrațiĭ luați împreună fac micul numĕr; dar acest numĕr este fórte prețios luĭ Iis. Chr. și printre eĭ strălucește excelența Rĕscumpĕrăreĭ.

VERSURILE 6, 7, 8.

Strigați luĭ D-ḑeŭ tot pământul, cântați și vĕ bucurați și cântați. Cântați Domnuluĭ cu alăută, cu alăută și glas de psalm. Cu trâmbițe ferecate și cu glas de trâmbiță de corn, strigați înaintea împăratuluĭ Domnuluĭ.

Sunt douĕ versurĭ și jumătate în ebreŭ și în grec; al treilea vers începe: *cu trâmbițe ferecate* etc. Profetul plin de un sfânt entusiasm la vederea luĭ Mesia, ceĭ presenta lumina profetică, învită pre toți locuitoriĭ pământuluĭ a celebra laudele Domnuluĭ. El voește ca în aceste cântărĭ de veselie, să se întrebuințeze citera, trompetele, etc. Ceea-ce versiunea nóstră numește *trâmbiță ferecată* este trompeta de metal; și ceea-ce se numește *trâmbiță de corn* este trompeta de corn; cea dintâiŭ era lungă și a doua încovoiată.

MEDITAȚIUNI

Instrumentele de musică nu avură loc în ceremoniile primitive ale cultuluĭ divin. Moisi nu primi nicĭ un ordin din cer pentru a le admite în funcțiunile leviților. Era de pe atunci trompete și póte și alte instrumente de musică; dar nu se servea de ele de cât pentru a anunța sĕrbătorile, saŭ pentru a da semnalul luptelor. David fu cel dintâiŭ, care introduse musica și diversele instrumente în serviciul cortuluĭ; și Solomon zidind templul, perfecționă acéstă in-

stituțiune care subsistă până la captivitate și care fu restabilită după întórcerea Ebreilor.

In adunările primilor creștinĭ, nu se întrebuința nicĭ un instrument de musică, și nu se întrebuința de cât vocea pentru cântarea psalmilor, așa precum este și până astădĭ în biserica ortodoxă. La apusenĭ se introduce instrumentele în bisericĭ în timpurĭ fórte posterióre. Sunt încă bisericĭ vechĭ, chiar la apusenĭ, unde nu se toleréză nicĭ musica, nicĭ organele; ast-fel este și Biserica din Lyon. Fervórea credincioșilor suplinea orĭ-ce armonie artificială; și numaĭ pentru a reînsufleți atențiunea, și a favorisa concursul creștinilor în temple, avură recurs la muzică și la instrumente. De sigur acésta póte fi fórte favorabilă pietățiĭ. Simțurile lovite de armonie pot face impresiunĭ marĭ asupra sufletuluĭ; și acéstă pompă, de alt-fel plină de majestate și de mărire, anunță celor maĭ proștĭ presența Ființeĭ supreme, care locuește așa de special în locurile consacrate cultuluĭ sĕŭ. Dar tot aparatul acesta nu este nimic, dacă nu este însoțit cu sentimentele interióre ale pietățiĭ. Domnul ḑicea, prin gura unuia din profețiĭ sĕĭ: Indepărtéză dinaintea mea urletul cântărilor tale; nu voiŭ maĭ asculta sonurile instrumentelor tale de musică. Pentru că Israel mărginea tot cultul sĕŭ la aceste demonstrațiunĭ publice ale pietățiĭ, și inima sa era cu totul departe de D-ḑeŭ, pe când templul rĕsuna de armonia cântărilor

VERSUL 9.

Clătéscă-se marea și plinirea eĭ, lumea și toțĭ ceĭ ce lăcuesc într'ênsa.

Acest vers conține ceea-ce după ebreŭ se cuprinde într'un vers și jumĕtate. O parte din expresiunile care'l compun, se găsește în versul 11 al psalmuluĭ 95, care ḑice: *Clătéscă-se pământul și tot ceea-ce el conține.* Psalmistul adaogă aicĭ *marea*; și în ebreŭ este iarăși că *marea tună*, expresiĭ care iarăși sunt în versul 11 ps. 95. Acéstă învitare ca și acea din acel psalm citat, manifestéză bucuria, ardórea, zelul care anima pre Profetul luminat de lumina divină asupra venireĭ luĭ Mesia; cred că pre dênsul 'l numește *D-ḑeŭ și rege* căcĭ vorbește de el ca de ceva present. Săltațĭ de bucurie, ḑice el, înaintea luĭ D-ḑeŭ, regele nostru; saŭ numaĭ simplu *înaintea luĭ D-ḑeŭ, regele*, căcĭ pronumele nu este nicĭ în text nicĭ în versiunĭ. In versurile următóre se vede încă maĭ lămurit,

că însuşĭ D-ḑeŭ vine, care se manifestă ómenilor. In tóte părţile acestea, profetul se serveşte de cuvêntul *Ehova*, pentru a însemna că el vorbeşte de D-ḑeŭ unic, de cel *Etern*; ceea-ce este o dovadă destul de imediată de divinitatea luĭ Mesia.

MEDITAŢIUNI

Ceea ce profetul ḑice de mare, de pămênt, de tóte creaturile mărturisind veselia lor înaintea luĭ Mesia, se adevereşte în interiorul fie-căruĭ credincios, care priimeşte o rază din acéstă sfântă presenţă. El reçunóşte fără să aibă trebuinţă de raţionament, pre D-ḑeul sĕŭ şi împăratul sĕŭ. El este clătit în tóte facultăţile sale. Până aicĭ el nu aŭ avut întru cât-va de cât o cunoştinţă speculativă şi infructuósă de acest Rege-Mesia. Se asémănă cu aceĭ Iudeĭ ne atentivĭ, cariĭ ştiaŭ în general, că Mesia le va fi dat, dar cariĭ nu mărturiséŭ nicĭ o ardóre pentru a'l priimi: pe când profeţiĭ purtaŭ tóte dorinţele lor către acest obiect.

Acest creştin atins de Iis. Chr. se asĕmănă decĭ cu aceştĭ profeţĭ sfinţĭ şi are folosul de a nu maĭ dori ci a se bucura de darul luĭ D-ḑeŭ. El vede cu o singură privire, că are totul în Iis. Chr.; ertarea pĕcatelor, viéţa haruluĭ, promisiunea prea fericiteĭ eternităţĭ şi arvuna înviereĭ sale viitóre. Tóte stările acestuĭ Mesia 'i se par infinit de preţióse şi cele maĭ dureróse fac plăcerile sale. Pasiunile se frământă încă şi maĭ mult în acest suflet legat cu sensurile; dar lumina luĭ Iis. Chr. le sileşte în tăcere. Ea isbăveşte pre om de sine-însuşĭ, de acest *om rĕŭ*, despre care ḑice Augustin, că cerem isbăvirea în rugăciunea domnéscă. Iis. Chr., ḑice el, vĕ isbăveşte de voĭ înşi-vĕ, ertându-vĕ pĕcatele, vĕrsând asupra vóstră darurile sale, dându-vĕ putere pentru a vĕ împotrivi inclinaţiunilor celor rele, inspirându-vĕ dragostea virtuţiĭ, umplêndu-vĕ sufletul vostru cu ungere ceréscă. Ast-fel isbăvit de sine-însuşĭ, veĭ aştepta cu linişte în mijlocul necazurilor acesteĭ vieţĭ, pre acest divin rĕscumpĕrător, care va veni într'o ḑi ca să vĕ dea bunătăţĭ, care nu vor putea fi răpite.

VERSURILE 10, 11.

Rîurile vor bate cu mâna de odată ; munții se vor bucura de fața Domnului, că vine, că vine să judece pământul. Judeca-va lumea întru dreptate și popórele cu îndreptare.

Aceste două versuri sunt mai aceleași ca și cele două din ps. 95. Profetul exprimă în stilul poetic și oriental sentimentele tuturor creaturilor în presența lui Mesia: *Rîurile bat în palme munții săltau de bucurie.* Acésta trebue să se înțelégă de ómeni de tóte stările, *mici*, cari ca și fluviile, se pare că curg în locuri jóse ; cei mari cari ca *munții* se par înălțați mai pre sus de pământ. Toți mărturisesc veselia lor, pentru că regele Mesia va veni să stabilésca dreptatea pre pământ și equitatea printre popóre; saŭ mai bine, dacă este vorba de judecata cea mai de pe urmă pentru că el va restabili ordinea pretutindeneai In acest sens din urmă, dice Fer. Augustin, nu vor fi de cât fluvii eșite din Is. Chr. isvorul etern, nu vor fi de cât munți înalți până la cer prin dar, care vor aplauda în presența suveranului judecătorii.

Rîurile necurate ale Babilonului adică ómenii conrupți ; munții înălțați, adică cei mândri, vor fi în tulburare și în rușine. Cred că acésta esplicație se apropie fórte mult de sensul literii, care este cu totul metaforic și care acopere necesar o instrucțiune morală.

MEDITAȚIUNI

Esle adevĕrat în sensul cel mai precis că așteptarea suveranului judecător nu trebue să inspire nici o tristeță ómenilor, pre cât timp sunt ei pre pământ, și aŭ timpul de a se pregăti de acest mare eveniment.

Dacă ești drept, dicea Fer. Augustin, bucură-te în așteptarea celui, care nu póte condamna pre cel inocent și care voește să rĕsplătéscă virtutea.

Dacă ești pĕcătos, nu te scîrbi, nu tremura ; dar întórce-te, judecătorul pe carele îl aștepți se va milostivi, este în puterea ta de a'l îmblânzi. Is. Chr. întârdie de a veni pentru ca să nu fie condemnat când va veni. El întârdied e a veni, nu întârdia a te împăca cu el. De ești creștin gândește la ceea ce dici în rugăciunea domnéscă : *Vie împărăția ta.* Dorești să vină Is. Chr.; pentru ce te temi de venirea sa? Intórce-te, altmintrelea te vei ruga contra însuți. Te vei ruga să vie și vei fi perdut pentru totdéuna, când va veni. Aceste reflexiuni ale fericitului doctor explică fórte bine cum venirea lui Mesia chiar ca judecător suprem al

tuturor ómenilor, trebue să inspire încredere și veselie. Dacă acesta ar fi un judecător căruia să ’i lipséscă cunoștințele saŭ dreptatea, tótă lumea ar trebui să tremure. Drepții n’ar putea fi siguri pe mărturia conștiinței lor. Păcătoșii n’ar avea nici o speranță în convertirea lor. Chiar acei cari ar muri în fără-de-legi, ar putea să se măguléscă că părtinirea saŭ ignoranța judecătorului ar face să încline cumpăna în favórea lor.

Nu știe ceneva de ce trebue să se témă saŭ să spereze de la un tribunal orb saŭ nedrept.

Is. Chr. este adevĕrul și dreptatea însăși. El nu e înfricoșat acelor, cari calcă judecățile sale. Frica care ’i coprinde în momentul morții, vine de la ei înșiși, de la împietrirea inimii lor, de la îndărătnicie. Nu lor le vorbește Psalmistul. Invitațiunile sale sunt pentru acei, cari cântă laudele Domnului, cari cunosc mântuirea trimésă de D-ḑeŭ, cari aplaudaseră la cea întâiŭ venire a suveranului judecător, și cari se folosesc de darurile rĕspêndite de el pre pământ.

PSALMUL XCVIII

Titlul este ca acel al Psalmului precedent; *Psalmus ipsi David* și nu se găsește de cât în grec și în latin, ba încă în cel grec nu este nimic, care să rĕspundă la *ipsi*. Este dar un titlu adăogat ca și în psalmul precedent. Sè pare că David îl este autorul, și că acest psalm fu cântat cu ocasiunea transportărei chivotului pe muntele Sionului. Este un fel de cântare de triumf. Părinții îl aplică la venirea și la împărăția luĭ Mesia. Iudeii înșiși aŭ avut acéstă ideie. Alți ’nterpreți voesc și aicĭ întórcerea din Babilon și restaurarea templului, și se grăbesc de a rĕspunde la obiecțiunea ce li se face că chivotul legei (care nu fu în al doilea templu), este indicată în psalmul acesta. In general, acest imn se pare a fi o invitațiune făcută tuturor popórelor pentru a’ĭ aduce la cultul celuĭ Prea Inalt. In acéstă vedere profetul vorbește aicĭ de D-ḑeŭ în termeni măreți: stilul sĕŭ este înalt, plin de putere și majestate.

VERSUL I.

Domnul a împărăţit să se mânie popórele, cela ce şade pre heruvimĭ, clătéscă-se pământul.

Ebreul ḑice propriŭ: *Să se mânie popórele*; ceea ce versiunile nóstre expun destul de literal. Profetul voeşte să ḑică că cu tótă gelosia şi furia popórelor inimice luĭ Israel, Domnul împărăţeşte şi va împărăţi în Sion. Ceea ce adaogă, *că el şade pre heruvimĭ*, se pare că face alusiune la chivotul legiĭ, căcĭ se ştie că era acoperit cu aripile a duoĭ heruvimĭ, prin care Domnul manifesta voinţa sa.

Profetul ḑice ca *să se clătéscă pământul*, adică ca să fie coprins de frică în presenţa sa, ca să se teamă de a atrage rĕsbunarea sa.

N'ar fi greŭ de a aplica acest vers la venirea şi împărăţia luĭ Mesia. Se ştie că acest mare eveniment făcu să se cutremure regiĭ şi popórele, cum declară apostoliĭ amintind profeţia conţinută în al doilea psalm al luĭ David. Is. Chr. póte fi numit *acel ce şéde pre scaun de heruvim*. El se pogorîse din cer ca să ia natura nóstră, el s'a înturnat în cer după împlinirea planurilor sale, şi sub aceste două puncte de privire, el fu şi este totdéuna maĭ presus de tóte inteligenţile cereştĭ.

MEDITAŢIUNI

Stabilirea împărăţieĭ luĭ D-ḑeŭ, totdéuna a spăimêntat popórele şi a clătit pre locuitoriĭ pământuluĭ. Când el voi să scóţă pre Israil din Egipt, şi îl trecu în Tanaan, totul se revoltă contra acesteĭ întreprinderĭ şi trebue să lucreze minunĭ pentru a'ĭ asigura succesul. Când a fost vorba de a întări tronul luĭ David, carele în privirile luĭ D-ḑeŭ, trebuia să fie etern, pentru că Mesia trebuia să iasă din acest ném împărătesc, câţĭ inimicĭ domesnicĭ şi strĕinĭ se ridicară contra noului rege! Când a fost timpul de a rechema din Babilon pre Ebreiĭ captivĭ, şi de a'ĭ pune iarăşĭ în vechea lor patrie, ce necazurĭ nu încércă eĭ pentru a repara oraşul lor şi a rezidi templul. Când Is. Chr. veni să se anunţe ca regele Iudeilor şi al Némurilor şi a întemeia Biserica sa, care este împărăţia sa şi moştenirea ce Părintele sĕŭ 'ĭ-aŭ dat-o, tóte puterile se revoltară contra uneĭ dominaţiuni, care nu avea de obiect de cât de a face fericirea némuluĭ omenesc. Când acéstă Biserică a atras în sînul sĕŭ chiar pre regĭ, ce vijeliĭ nu încerca ea din partea propriilor sĕĭ

fiĭ, uniĭ revoltaţi contra doctrineĭ sale, alţiĭ contra guvernămêntuluĭ sĕŭ, şi un numĕr fórte mare contra moraleĭ sale? In fine pentru a veni la acel punct care atinge pe fie-care credincios în particular, când Domnul voeşte să fixeze puterea sa într'un suflet pre carele l'a scos din robia pĕcatuluĭ, câtă silinţă nu pun pasiunile pentru a se opune la dominaţiunea acestuĭ rege mare? Sunt ca nişte popóre conspirate contra uneĭ puterĭ strĕine, este că un pământ clătit până în temeliile sale. Cu tóte acestea, acest cuceritor al inimilor împărăţeşte, el stabileşte tronul sĕŭ pe ruinele amoruluĭ propriŭ. Numaĭ el a putuţ să rapórte acéstă victorie; şi când totul este supus, omul credincios se miră de revoluţiunea ce s'a făcut în sine însuşĭ. El recunóşte că acésta este lucrarea dreptuluĭ celuĭ prea înalt, cântă atunci cântarea profetuluĭ nostru şi opreşte pre tóte puterile întunericuluĭ de a tulbura pre regele pacific, de a căruea bine-faceri se bucură.

VERSUL 2.

Domnul în Sion este mare şi înalt este preste tóte popórele.

S'ar putea traduce: Domnul care este în Sion şi care împărăţeşte în Sion este mare şi fiind-că este prea înalt, domină peste tóte popórele. Ceea ce autorisă sensul acestuĭ membru al doilea al versuluĭ, e că în ebreŭ este şi el însuşĭ înălţat (este) maĭ presus de tóte popórele. Psalmistul voeşte să, ḑică că Domnul care împărăţeşte în Sion, este în acelaş timp stăpân peste tóte popórele, că mărirea sa se înalţă maĭ presus de tóte naţiunile, şi că toţĭ trebue să fie supuşĭ. Acest vers convine încă luĭ Mesia, carele a eşit din Sion, şi carele a lucrat cele maĭ marĭ minunĭ ale sale în Ierusalim, al cărui templu zidit pe muntele Sionului îĭ făcea gloria.

MEDITAŢIUNI

Scriitoriĭ sacri şi profetul nostru ḑic în multe locurĭ că Domnul este mare în cer şi pre pământ, că puterea şi majestatea sa strălucesc în tot universul acesta şi prin aceea toţĭ ómeniĭ aŭ putut şi aŭ trebuit a se instrui de existenţa Fiinţeĭ supreme. Dar Sion, adică luminile revelaţiuneĭ, aŭ pus la arătare şi maĭ mult existenţa şi atributele luĭ D-ḑeŭ. Aceste luminĭ nu numaĭ că aŭ luminat spiritele, ele aŭ făcut

cunoscut alianța care este între D-ḑeŭ și om, aceea ce D-ḑeŭ le-aŭ promis, și ceea ce ómeniĭ trebue să aștepte de la el.

Necesitatea revelațiuneĭ se dovedește prin atâtea argumente că se póte ḑice, că adunarea acestor doveḑĭ forméză o demonstrațiune care egaléză în genul sĕŭ, cu demonstrațiunile geometrieĭ. Ḑic în genul sĕŭ, pentru că metodul este diferit. Nu este vorba aicĭ de mărimĭ și de raporturĭ geometrice, dar de considerațiunĭ morale asupra stăreĭ némuluĭ omenesc, asupra slăbiciuneĭ spirituluĭ lăsat pe séma luĭ, asupra pasiunilor și dorințelor inimeĭ, asupra ilusiuneĭ sensurilor, asupra aceleia ce s'a petrecut printre ómenĭ când aŭ perdut din vedere revelațiunea. Sunt lucrărĭ nenumĕrate unde aceste materiĭ sunt tratate în fond. 'Mĭ este de ajuns a observa, că aceĭ cariĭ nu convin cu necesitatea revelațiuneĭ nu se cunosc pre sine însușĭ, că nu maĭ cunosc nicĭ pre alțĭ ómenĭ, și că n'aŭ cugetat nicĭ-o-dată asupra natureĭ luĭ D-ḑeŭ.

VERSURILE 3, 4.

Mărturiséscă-se numeluĭ tĕŭ celuĭ mare, că înfricoșat și sfânt este, și cinstea împăratuluĭ judecată iubește. Tu aĭ gătit îndreptările, judecata și dreptatea întru Iacob tu aĭ făcut-o.

Sunt iarășĭ douĕ versurĭ în ebreŭ și în grec, dar al doilea începe prin *honor regis*, etc., adică prin cuvintele care rĕspund la aceste expresiunĭ. Cred că împărțirea nóstră este maĭ bună, dar lucrul este indiferent pentru sens. După ce a declarat profetul că Domnul domină peste tóte popórele, face o invitațiune generală de a recunóște mărirea numeluĭ luĭ D-ḑeŭ, el aduce ca causă că acest nume este înfricoșat și plin de sfințenie, și în fine de a nu însemna o teróre lipsită de încredere, adaogă că acest rege mare pune gloria sa în a iubi dreptatea, ce a stabilit-o de legile pline de dreptate, că el a guvernat pre Iacov cu o dreptate nespusă, că judecățile sale a avut cea maĭ mare strălucire. Tot discursul acesta este în formă de apostrofă luĭ D-ḑeŭ însușĭ, afară de partea versuluĭ unde ḑice că gloria unuĭ rege consistă a iubi dreptatea; s'ar putea traduce că gloria regeluĭ acestuia saŭ a regeluĭ nostru, etc. In ebreŭ se citește: Tăria regeluĭ iubește dreptatea, dar cuvêntul עז însemnând și o *putere* și tótă puterea într'un rege fiind unită cu *gloria*, saŭ maĭ bine făcênd gloria sa, ceĭ LXX aŭ putut să traducă prin τιμή și Vulgata prin honor.

Uniĭ traduc ebreul: că eĭ celebréză numele tĕŭ mare și înfricoșat: El însușĭ (D-ḑeŭ) este sfânt. Acest sens este iarășĭ fórte bun.

Acestă dreptate și aceste judecăți ce D-ḑeŭ le-aŭ exercitat în némul luĭ Iacob, fac alusiune la guvernămêntul poporuluĭ luĭ D-ḑeŭ. Istoria sa presintă o mulțime de evenimente unde D-ḑeŭ face cunoscut, că el judecă cu cea maĭ exactă dreptate, că rĕsplătește virtutea, și că pedepsește crima; Abraam fu încărcat de bine-faceriĭ și promisiuniĭ; Faraon fu pedepsit; David fu protejat când rĕmase credincios Domnuluĭ și pedepsit când se îndepărta din căile dreptățiĭ etc.

Este ușor de a vedea, că aceste caractere de mărire, de sfințenie, de dreptate convin luĭ Mesia, și că gloria sa va fi manifestată în ochiĭ a tot universul prin dreptatea ce va face într'o ḑi mare a săvêrșireĭ generale.

MEDITAȚIUNI

D-ḑeŭ, este infinit mare, infinit înfricoșat, infinit sfânt, infinit drept. Óre trebue să mĕ mir că sfinții tot-déuna ocupați ca și Profetul de aceste patru atribute, să viețuéscă într'o răstrîngere continuă? Eĭ cinsteaŭ mărirea luĭ D-ḑeŭ și se temeaŭ ca să nu'ĭ desplacă, eĭ se sileaŭ de a imita sfințenia sa, comptaŭ pe dreptatea judecăților sale. Când reintraŭ în sine însușĭ, și se comparaŭ cu D-ḑeŭ, nu găseaŭ de cât înjosire, slăbiciune, conrupțiune și nedreptate.

D-ḑeŭ este infinit mare; cum vor putea ajunge ómeniĭ până la el? D-ḑeŭ este infinit înfricoșat, cum vor putea ómeniĭ vorbi cu el fără a fi nimiciți de acéstă înspăimêntătóre majestate. D-ḑeŭ, este infinit sfânt, cum vor putea fi ómeniĭ destul de curați, pentru a'ĭ plăcea? D-ḑeŭ este infinit drept, cum vor putea ómeniĭ susține prezența acestuĭ suveran judecător? Chestiunĭ nedeslegate fără Iis. Christos mijlocitorul nostru. El ne deschide calea, care duce la părintele sĕŭ, care invócă mila în favórea nóstră și care stinge fulgerile dreptățiĭ; care curățește inimile nóstre și le face să intre în alianța sf. sfinților; care ne pregătește prin ertarea pĕcatelor a ajunge fără frică ḑiua rĕsbunăriĭ. Fără Iis. Chr. totul este cu neputință omuluĭ în ordinea mântuiriĭ și cu Iis. Chr. totul este nu numaĭ posibil, dar ușor pentru că pregătește totul. Numele sĕŭ este ca și al luĭ D-ḑeŭ, fórte mare, fórte înfricoșat, prea sfânt; el anunță ca și acel al luĭ D-ḑeŭ, legea și dreptatea; dar deschide în acelaș timp comorile darului, revarsă ungere, mângâe, dă pacea, confiența și dragostea.

VERSUL 5.

Înălțați pre Domnul Dumnedeul nostru și vĕ închinați la așternutul piciórelor luĭ, că sfânt este.

Ebreul dice: închinați-vĕ dinaintea scaunuluĭ piciórelor sale, el este sfânt; și aceste cuvinte din urmă póte a se raporta saŭ la D-dĕŭ saŭ la scaun; căcĭ în ebreŭ cuvêntul הדם este masculin, se pare că acest scaun trebue a se înțelege de chivotul legeĭ pe care stă majestatea luĭ D-dĕŭ.

Sfinții părinți aŭ înțeles acest scaun de omenirea luĭ Iis. Chr. unde divinitatea s'a manifestat într'un chip și maĭ excelent de cât pe propitiator. S'a încheiat cu drept cuvênt din acest loc, că este permis a da un cult religios icónelor și reliquielor sfinților; căcĭ dacă se închină dinaintea chivotuluĭ, de sigur este un cult; și adevĕrul nu era de cât relativ, el nu se termina la acest monument al alianțeĭ, dar la D-dĕŭ care l'a sfințit. De asemenea cultul ce se dă icónelor și móștelor sfinților nu este de cât relativ, și D-dĕŭ este obiectul principal și scopul.

MEDITAȚIUNI

Sf. Augustin, raționând asupra acestuĭ vers, intră într'o discuțiune așa de importantă, că nu o pot trece în aceste reflexiunĭ. El raportéză tot psalmul acesta la Iis. Chr. și când aŭ ajuns la versul ce'l explic el dice: «Pricepeți bine, fraților meĭ, ceea-ce psalmistul ne ordonă de a cinsti. Scriptura ne învață în alt loc că cerul este scaunul luĭ D-dĕŭ, și pĕmêntul este așternut piciórelor sale. Urméză decĭ că pentru a ne supune psalmistuluĭ trebue să ne închinăm pĕmêntuluĭ? Cum s'ar putea aceia împăca cu legea luĭ D-dĕŭ care dice: Să cinsteștĭ pre Domnul D-dĕul tĕŭ? Mĕ găsesc prin acésta într'un fel de îndoială. Mĕ tem de o parte a mĕ închina pĕmêntuluĭ, și ca să nu displac ast-fel celuĭ ce aŭ făcut cerul și pĕmêntul. Pe de altă parte aș voi să împlinesc aceea-ce a dis psalmistul: *Închină-te așternutuluĭ piciórelor luĭ.* Pentru a resolvi îndoiala mea m'am întors către Iis. Christos, 'ĭ-am descoperit cum este cu putință de a mĕ închina fără impietate pĕmêntuluĭ și de a cinsti deasemenea așternutul piciórelor luĭ D-dĕŭ. Iis. Chr. s'a unit cu pĕmêntul luând un trup asemenea nouĕ, căcĭ trupul este format din pĕmênt. In acest trup el a corvorbit cu ómeniĭ, el ne-aŭ dat însușĭ acest trup spre mâncare, pentru ca să

ne procure mântuirea. Decĭ, fiind că nimenĭ nu mănâncă din trupul acesta, fără să'l fi cinstit maĭ întâiŭ prin închinăciune, am găsit cum se cinstește acest așternut al piciórelor luĭ D-ḑeŭ, și cum departe de a pĕcătui adorându-l, noĭ am pĕcătui chiar neadorându-l».

Din acest loc al fericituluĭ părinte, urméză evident: 1) că el a creḑut că Iis. Chr. ne dă spre mâncare din însușĭ acelaș trup cu carele aŭ vorbit cu ómeniĭ; 2) că el a ținut a adora acest trup înainte de a'l mânca, și că în adevĕr din timpul sĕŭ toțĭ credincioșiĭ cariĭ mâncaŭ începeaŭ maĭ întâiŭ a 'i se închina așa, că se credeaŭ vinovațĭ de pĕcat necinstindu-l. Dacă cine-va refuza de a vedea aicĭ presența reală a luĭ Iis. Chr. în sf. Taine, și adorațiunea luĭ Iis. Chr. present în Eucharistie, trebue să fie determinat a nega ceea-ce este maĭ lămurit în fapt din discurs și expresiunĭ.

Sf. Doctor intră după aceea într'un fel de explicațiune a acestuĭ mister și a cap. Sf. Ión, unde s'a vorbit. «*Dar*, adaogă el, *óre trupul dă viéță?* Domnul, ḑice el însușĭ, recomandând acest pămênt care este trupul sĕŭ: *Spiritul este care dă viéță și trupul nu este nicĭ de un folos.* Pentru aceea când te închinĭ și te prosternĭ înaintea acestuĭ pămênt orĭ-care, nu'l privi ca pămênt, dar privește pre *sfântul*, al căruĭ așternut este și pe care 'l cinsteștĭ; căcĭ pentru acest sfânt 'l cinsteștĭ; pentru aceea psalmistul adaogă: Inchinați-vĕ așternutuluĭ piciórelor luĭ, că sfânt este. Cine este sfânt? Acel pentru dragostea căruia cinstițĭ așternutul piciórelor luĭ; și când te închinĭ, privirea ta să nu se mărginéscă la trup, ca nu cum-va să nu fiĭ neînsufleţit prin duh; căcĭ spiritul este care însuflețește, iară trupul nu este nicĭ de un folos. Dar când Domnul ḑicea acestea, vorbea din trupul sĕŭ, și dintr'ênsul a ḑis El: Cel ce 'mĭ mănâncă trupul meŭ, nu va avea viéță eternă în sine». In acest text fer. Augustin face treĭ lucrurĭ; 1) El revine la închinarea trupuluĭ, care este așternutul piciórelor Domnuluĭ, el ḑice chiar să se închine și să se prostérnă înaintea luĭ; 2) Considerând acest trup ca pămênt, pentru a conserva analogia cu pămêntul luat în general, care este așternutul piciórelor Domnuluĭ, el înștiințéză nu prin acest pămênt (adică acest trup), ca separat de cel sfânt, adecă de Is. Chr. adevĕratul Dumneḑeŭ, pentru care se închină acest așternut saŭ acest pămênt, altmintrelea nu veĭ fi însufleţit, căcĭ spiritul *este care însuflețește*; el înțe-

lege *spiritul* aceluĭ ce primește Eucharistia ; prin aceste sentimente el participă la darul ce îl dă Is. Chr.. saŭ *sfântul* pentru dragostea căruia cinstește așternutul luĭ. Dacă acest *spirit* lipsește aceluĭ ce priimește sfintele taine, trupul, de și este trupul luĭ Is. Chr. nu 'l va fi nicĭ de un folos; 3) Sfântul dă a înțelege că acest trup, despre care ḑice că nu este de nicĭ un folos fără spiritul viŭ-făcĕtor, este nu maĭ puțin propriul trup al luĭ Is. Chr.; căcĭ după ce a ḑis, că trupul nu'l va fi nicĭ de un folos, el adaogă îndată : dar, Is. Chr. dând acéstă instrucțiune, voia să vorbéscă din corpul sĕŭ, pentru că a ḑis : De nu mănâncă trupul meŭ, nu va avea viéța eternă. Fer. Augustin voia să arate de câtă importanță este de a aduce la Sf. Impărtășire sentimente interióre, și maĭ ales credința în presența reală ; ca și cum ar ḑice : acesta este însușĭ trupul luĭ Is. Chr., pre care 'l mâncațĭ, căcĭ Is. Chr. vorbea aicĭ în trupul sĕŭ, dar acest trup nu vĕ va folosi nimic fără spiritul care face viŭ, adică, care face ca trupul luĭ Is. Chr. să dea viéță. Am putea întreba pe sacramentarĭ, dacă cu manuducerea lor curat prin credință și exclusivă de presența reală a luĭ Is. Chr., în sacrament, eĭ adoréză pânea ce o primesc, și dacă privesc acéstă pâine ca însușĭ trupul luĭ Is. Chr. ca pământul pre care l'a luat Is. Chr. făcându-se om ? Iată numaĭ puțin ce trebuia să facă alipindu-se de termenĭĭ Fer. Augustin, ce 'ĭ-ar presupune de altmintrelea că n'aŭ admis presența reală. Fără îndoială eĭ ar ḑice, că este o absurditate și o idolatrie ; dar pot eĭ crede, că Fer. Augustin este vinovat și poporul sĕŭ și de una și de alta ?

In fine ,Fer. Augustin expune înțelesul înjositor în care Cafarnaiții luară învățătura luĭ Is. Chr. Eĭ înțeleseră într'un sens trupesc aceste cuvinte : Dacă nu mănâncă trupul meŭ și nu bea sângele meŭ, nu va avea viéță eternă. Eĭ credură că Is. Chr. va tăia vr'o bucată din trupul sĕŭ și le va da ; pentru aceea eĭ ḑiseră : *Acéstă vorbă este aspră.* Dar, rĕspunde fer. doctor, eĭ eraŭ tarĭ de cap.... Ar fi trebuit să gândéscă că este aicĭ un mister ascuns ; și rĕmâind pe lângă Is. Chr. eĭ ar fi fost instruițĭ ca și aceĭ, carĭĭ nu'l părăsiră. Căcĭ ce a ḑis el celor doĭ-spre-ḑece apostolĭ carĭĭ rĕmaseră lângă el ? Spiritul este care face viŭ, trupul nu este nicĭ de un folos ; cuvintele care eŭ ḑic sunt spirit și viéță. Înțelegețĭ spiritualmente ceea ce v'am ḑis, nu vețĭ mânca corpul pre care 'l vedețĭ și nu vețĭ bea sângele, care 'l vor vĕrsa aceĭ

ce mĕ vor rĕstigni. Eŭ v'am vorbit de o taină dacă o veţĭ înţelege spiritualmente, vĕ va da viéţă şi de şi este trebuincios să se celebreze vĕdut, trebue nu maĭ puţin a se înţelege nevĕdut.

In acest loc, observ douĕ lucrurĭ: 1) Fer. Augustin înţelege fórte bine gândul Cafarmaiţilor; eĭ credeaŭ că Is. Chr. vorbea de o mâncare sângerósă a corpuluĭ sĕŭ; că acest corp sacru să fie tăiat în bucăţele şi dat ucenicilor sĕĭ. Acésta însémnă a fi cu totul carnal şi fără nicĭ o înţelegere în privirea făgăduinţeĭ luĭ Is. Chr. Apoĭ eĭ se arătară şi îndrăsneţĭ, părăsind pre Mântuitorul, care 'i-ar fi învĕţat în particular de ceea ce voia să facă; 2) Fer. doctor raportéză cuvintele luĭ Is. Chr., pe urmă le parafrazéză: *Înţelegeţĭ spiritualmente* ceea ce v'am ḑis, adică, părăsiţĭ ideile gróse şi trupeştĭ Cafarnaiţilor. Nu veţĭ mânca corpul ce'l vedeţĭ etc., adică, nu vĕ va fi dat în bucăţele cum aŭ gândit Cafarnaiţiĭ. Eŭ v'am vorbit de un sacrament saŭ de un mister, dacă 'l veţĭ primi spiritualmente vĕ va da viéţă: adică, dacă credeţĭ că eŭ pot să vĕ daŭ trupul meŭ spre mâncare şi sângele meŭ spre bĕutură pentru lucrarea puterei mele, şi cu totul alt-fel de cum înţeleg Cafarnaiţiĭ: dacă de altmintrelea veţĭ primi acest trup, nu ca trup curat, nu chiar acest trup pe care l'am luat făcêndu-mĕ om, dar ca unit cu divinitatea mea, acéstă taină vĕ va da viéţă. In adevĕr, va fi necesar ca să se celebreze vĕdut; căcĭ o taĭnă este totdéuna vĕḑută, şi de altmintrelea acesta va fi sacrificiul public al religiuneĭ mele; dar *trebue numaĭ puţin a se înţelege nevĕḑut*, adică, a crede că acéstă taină va conţinea alt-ceva de cât aceea ce se vede.

Dacă nu este acesta înţelesul comentariuluĭ Fer. Augustin asupra versuluĭ nostru din psalmul 98, îndrăsnesc a ḑice că nu este nicĭ şir nicĭ legătură în ideile sale, şi că nu înţelege nimic din ceea ce voeşte să ḑică.

Acest fer. Dascal a înţeles ast-fel de adoraţiunea ce trebue să se dea aşternutuluĭ picióreloru luĭ Iis. Chr., adecă a corpuluĭ sĕŭ unit cu divinitatea, aşa că el revine asupra acestuĭ subiect până de patru orĭ în comentariul sĕŭ. Dar fiind-că el recunóşte că trebue a cinsti acest aşternut în Taĭna Euharistieĭ şi ca să se cinstéscă acest aşternut din causa sfântuluĭ ce'l ţine, urméză evident că divinitatea saŭ maĭ bine Iis. Chr., este real present în acest mare mister.

VERSURILE 6, 7, 8.

Moisi și Aron întru preoții lui și Samuel întru cei ce chiamă numele lui. Chemat-au pre Domnul și 'i-au auḑit pre ei; în stâlp de nor au grăit către dênșii. Că păzia mărturiile lui și poruncile lui, care le-au dat.

Nu sunt de cât două versuri în ebreu și în grec, acésta este împărțirea naturală ce o cer cugetările Profetului; căci chiar în versiunea nóstră, versul al 6-lea depinde pentru sens de jumătatea versului 7. Dar acéstă versiune ḑice în fond acelaș lucru ca și ebreul și grecul.

Psalmistul voește să animeze, prin trei exemple mari, pre poporul séu a înălța pre Domnul, a 'i se închina în sanctuarul séu, a invoca și a implora protecțiunea sa. Aceste exemple sunt ale lui. Moisi, Aron și Samuel; Cei doi dintâiu exercitară suveranul sacerdoțiu; Samuel n'a fost de cât levit; de aceea și Psalmistul nu'l pune în acelaș rang cu Moisi și Aaron, și 'l pune printre acei ce chiamă numele Domnului. Mulți comentatori vechi și câți-va moderni au crḙdut că Samuel a fost mare Preot, dar acéstă opiniune este combătută prin o mulțime de raționamente bune. Acești trei ómeni chemau deci pre Domnul și 'i asculta și le vorbea în stâlp de nour, acésta se póte verifica după litera numai în privința lui Moisi și Aaron.

Nu ḑice scriptura, ca D-ḑeu să fi vorbit într'un nor lui Samuel; ea ḑice numai că 'i vorbi în timpul nopții, și neapḙrat că acésta voește să spue aici Profetul, cel puțin acésta este de ajuns pentru a justifica expresiunile sale. El adaugă că aceste trei ilustre persóne observau cu luare aminte ordinile Domnului și că se conformau în totul cu voința sa. Este o învḙțătură ce dă profetul poporului séu: el pretinde de a instrui prin marele sale exemple. Nu vḙd nici o diferență între text și versiuni.

MEDITAȚIUNI

Profetul învită aici pre credincioși a imita pre sfinți. El alese ómeni fórte cunoscuți din națiunea sa; și în adevḙr că suntem de mai multe ori atinși mai mult de exemplele domesnice, de cât de cele strḙine; totdéuna mai hotărîți a face ceea ce ómenii și frații nóstri au executat cu glorie, de cât dacă ni s'ar propune exemplul persónelor, care n'ar fi avut nici-o-dată relație cu noi. Nu s'au vorbit în aceste versuri de minunile sâvêrșite prin Moisi, Aaron și Samuel.

Faptele extraordinare nu încurajară pre cei slabi; și istoria sfinților ne-ar fi mai puțin utilă, dacă ar conținea

numaĭ fapte miraculóse. Ce ḑice Psalmistul de aceștĭ treĭ ómenĭ marĭ? Că eĭ chemaŭ pre Domnul, că păziaŭ legea sa, că eraŭ credincioșĭ tuturor poruncilor sale. El adaugă în adevĕr că D-ḑeŭ 'ĭ auḑea, dar acésta era rĕsplătirea ferbinţelilor lor și a credinţeĭ. D-ḑeŭ le vorbea în stâlp de nour; dar cum observă fer. Augustin acest stâlp nu era de cât o figură. Noĭ posedăm aceea ce anunţaŭ aceste umbre, noĭ *adorăm așternutul picióreloŕ sale;* D-ḑeŭ ne-a vorbit și ne vorbește încă prin propriul sĕŭ Fiŭ. Credinţa nóstră este maĭ luminósă de cât aceea a luĭ Moisi, Aaron și Samoil. Fi-vom noĭ maĭ indocilĭ de cât eĭ? D-ḑeŭ, prin provedinţa sa, ḑicea Apostolul noilor credincioșĭ, a dispus ce-va maĭ bun pentru noĭ de cât pentru aceștĭ ómenĭ marĭ. Să ne ferim de a nu asculta pre acel ce ne vorbește, de a lepăda pre mijlocĭtoriul alianţeĭ nouĕ, a căruĭ sânge vorbește mult maĭ bine de cât acel a luĭ Avel.

VERSUL 9.

Dómne Dumneḑeul nostru, tu 'ĭ-aĭ auḑit pre eĭ; Dumneḑeule tu milostiv te-aĭ făcut lor și izbândind spre tóte izvodirele lor.

Sunt interpreţĭ, carĭĭ traduc : Și veĭ învinge injuriile ce-li se făcea; dar se pare că ebreul și versiunile indică însușĭ faptele acestor ómenĭ; Moisi și Aaron fură pedepsiţĭ, terminând cariera lor înainte de a intra în pămêntul făgăduit. Samuel n'a fost fără greșală orĭ ne reprimând desordinile fiilor sĕĭ, saŭ însărcinându'ĭ cu conducerea poporuluĭ luĭ D-ḑeŭ; funcţiunĭ de care se aquitară fórte rĕŭ. D-ḑeŭ permise ca Israeliţii indignaţĭ de rĕul guvernămênt al celor doĭ fiĭ aĭ profetuluĭ, să ceară un rege. Acest popor se rătăcea maĭ mult de cât Samoil; dar promisiunea ce dădu D-ḑeŭ de a alege un rege, făcu să pérdă acesteĭ familiĭ onórea de a comanda pre Israil. Era deci un fel de pedépsă pentru acest profet, de altmintrelea destul de virtuos și plăcut înaintea luĭ D-ḑeŭ. Cred, cu mulţĭ comentatorĭ celebri, că acesta e sensul în care trebue a se explica versul psalmuluĭ nostru. Se vede că D-ḑeŭ auḑea pe aceste treĭ persóne numite în versul precedent și că dacă pedepsea slăbiciunea lor era altmintrelea milostivindu-se asupra lor. El le era gata spre ajutor, chiar când pedepsea cele maĭ ușóre greșelĭ ale lor.

MEDITAŢIUNI

Omenĭĭ nu știŭ, pentru nenorocirea lor, preţul necazuluĭ. El este în viéţa acésta efectul milostivireĭ divine; este totdéuna pentru că acest principiŭ este fără excepţie și fără

modificare. Dacă omul este vinovat, D-ḑeŭ 'l pedepsește din viéța acésta pentru ca să intre în dreptate, saŭ pentru ca să'ĭ dea mijloc a expia greșalele sale; dacă e inocent, D-ḑeŭ 'l păzește prin necazurĭ, de aceea ce ar putea să'l îndepărteze din calea mântuireĭ, saŭ pentru a maĭ adăuga la comóra meritelor sale. De alt-fel nu este drept, care să nu'șĭ impute vre-o greșală. Moisi de care ne vorbește Psalmistul aŭ mărturisit óre-care neîncredere lovind de douĕ orĭ piatra; D-ḑeŭ 'l pedepsește lipsindu'l de intrarea în pământul făgăduit, pedépsă care a fost simțită inimeĭ sale: dar dacă în greșala sa, slăbiciunea omenéscă avea maĭ multă parte de cât lipsa de credință, ce era, ḑice Augustin, pentru un om de o sută douĕ-ḑecĭ de anĭ să fie exclus dintr'un pământ pe care nu l'ar fi putut stăpâni maĭ mult de douĕ treĭ ḑile? Pedépsa era așa de ușóră, după cum judeca Sf. doctor, că putea să trécă maĭ mult pentru o figură de cât ca o pedépsă. Ea însemna că sub lege promisiunile ceruluĭ nu eraŭ împlinite, și că pentru a intra în liniștea patrieĭ prea fericite, trebuia să aștepte un mijlocitor; D-ḑeŭ rĕsbună numaĭ puțin ast-fel drepturile justițieĭ sale supreme. Tot ast-fel este și cu tóte necazurile ce le trimite el celor drepțĭ în viéța acésta. Dacă greșalele lor sunt ușóre, pedépsa cu care 'ĭ lovește D-ḑeŭ este și maĭ ușóră.

Nu este de cât *un moment de necaz*, ḑice St. Pavel, și trebue să fie urmat de mulțime de glorie.

Ne mirăm că acest mare apostol saltă de bucurie în mijlocul tuturor persecuțiilor ce le întêmpină. El consideră pe de oparte, că el însuși a prigonit Biserica luĭ D-ḑeŭ, de alta că póte ar fi ispitit cu gloria deșartă amintindu-și de revelațiunile sale; și aceste douĕ gândirĭ 'l încredințaŭ că tot ceea ce suferea, era fórte de folos; de aceea el binecuvênta pre D-ḑeŭ în legăturile sale.

Dar tótă morala acésta este perdută pentru cea maĭ mare parte din ómenĭ; eĭ găsesc totdéuna necazurile lor de nesuferit, pentru că nu țin sémă nicĭ-o-dată de greșalele lor, pentru că nu'șĭ represintă nicĭ-o-dată pericolele uneĭ viețĭ lipsită de necazurĭ, pentru că nu compară nicĭ-o-dată furtunele trecĕtóre ale viețeĭ aceștia cu liniștea neschimbăciósă a eternității. Eĭ știŭ póte aceste lucrurĭ în teorie; dar le uită totdéuna în practică.

VERSUL 10.

Înălțați pre Domnul Dumnedeul nostru, și vĕ închinați în muntele cel sfânt al luĭ, că sfânt este Domnul Dumnedeul nostru.

In ebreŭ, fraza este tot ca și în versul al 5-lea.

Acest text pune în versul 5 *închinați-vĕ înaintea așternutuluĭ picióreloг sale* și aicĭ închinați-vĕ înaintea munteluĭ sĕŭ celuĭ sfânt. Ceĭ LXX și St. Ieronim aŭ pus deoparte *închinati-vĕ așternutuluĭ picióreloг sale*; și de alta: *adorați-l pre sfântul sĕŭ munte.* Vulgata face asemenea. Profetul indică și aicĭ chivotul Domnuluĭ pus pe muntele Sionuluĭ, saŭ maĭ bine prin spiritul profetic, el vede templul, care fu zidit în urmă pe acest munte. Motivul ce'l întrebuințéză în acest vers este sfințenia luĭ D-dĕŭ. Nu maĭ trebuia adorațiune dacă D-dĕŭ nu era însușĭ sfințenia, și în zadar ar fi fost cunoscută de ómenĭ acéstă sfințenie, dacă 'ĭ-ar refusa adorațiunile lor.

MEDITAȚIUNI

Nu este nimic maĭ natural de cât de a aplica acest vers la Biserică, care este anunțată în scriptură ca un munte mare, vĕdut tuturor popórelor. Acolo trebue a'l adora; pretutindenea aiurea ar fi un cult ca acel ce i-se da la Samaria. N'ar fi primit de Domnul.

Aceĭ cariĭ nu se închină luĭ în muntele acesta, nu sunt auditĭ pentru viéța eternă, dice Augustin.

PSALMUL XCIX

Pentru titlu are: *Psalmus in confesione* (Psalm pentru ă mulțumi luĭ D-dĕŭ, saŭ a'l lăuda). Se citește deopotrivă în ebreŭ și în grec. Acest titlu este fórte convenabil cu subiectul; căcĭ tot psalmul nu este de cât o învitare ce o face Profetul a înălța pre Domnul, de a publica gloria sa de a se veseli amintindu-și de mărirele sale.

VERSUL I.

Strigaţi luĭ Dumnedeŭ tot pământul; slujiţi Domnuluĭ întru veselie, intraţi înaintea luĭ întru bucurie.

Sunt douĕ versurĭ în ebreŭ şi în textul Grec: dar cel dintâiŭ nu conţine de cât cele patru cuvinte dintâiŭ ale Vulgateĭ. Sensul este fórte lămurit de oparte şi de alta. Profetul invită tot pământul adică pe toţĭ locuitoriĭ sĕĭ, a manifesta transporturile veselieĭ lor, lăudând pre Domnul, servindu-ĭ, arătându-se înaintea luĭ.

MEDITAŢIUNI

Numaĭ un om inspirat de D-dĕŭ a putut să dică la tot pământul: Bucuraţi-vĕ, săltaţi de bucurie, veselia vóstră să se arate înaintea a tot universul. Dar cum póte să vorbéscă el ast-fel într'un pământ plin de stâncĭ şi spinĭ cum este regiunea nóstră? Pentru că el presintă numaĭ pre D-dĕŭ ca obiect şi ca termen orĭ ţintă a acesteĭ veseliĭ. Dacă ar vorbi adoratorilor lumiĭ el le-ar dice ca St. Apostol Iacob; plângeţĭ, scóteţĭ strigărĭ asemenea ca urletele, simţiţĭ tótă greutatea miseriilor vóstre. Omeniĭ servesc pe un stăpân aspru, viclén şi amăgitor. Eĭ sunt înlănţuiţĭ cu sclaviĭ; suspină după libertatea lor şi nicĭ-o-dată nu le este acordată. In serviciul luĭ D-dĕŭ, jugul este uşor pentru că dragostea 'l pórtă. Până şi în lanţurile sale Pavel saltă de bucurie pentru că inima sa era ardĕnd de dragoste.

Sunt treĭ grade, saŭ dacă voeştĭ, treĭ fapte în acest început al psalmuluĭ: A cânta laudele Domnuluĭ cu bucurie, a servi pre Domnul cu veselie, a se arăta înaintea feţiĭ Domnuluĭ, saŭ în sfântul sĕŭ templu, cu sentimentele uneĭ mulţumirĭ perfecte. Nicĭ o supĕrare în aceste sfinte cântice; nicĭ o murmură în acest serviciŭ sfânt; nicĭ o turburare în acest comerciŭ cu D-dĕŭ.

Acel ce voeşte să împace dragostea lumeĭ cu datoriile religiuneĭ nu va înţelege nimic din îndemnările Profetuluĭ. El va dice, dacă este de bună credinţă, că rugăciunea desgustă, că fidelitatea la legile luĭ D dĕŭ 'l supĕră, că sîrguinţa la sfântul sĕŭ templu 'l umple de necaz. Aşa trebue să fie, când inima este deşartă de D-dĕŭ, şi când dragostea lumiĭ o stăpâneşte cu putere.

N'ar trebui de cât aceste dintâiŭ versurĭ ale Psalmuluĭ pentru a dovedi, că sub lege chiar și înainte de a se arăta Iis, Chr. în lume; dragostea către D-ḑeŭ, era recomandată locuitorilor pământuluĭ. Ar fi fost cu neputință fără aceea de a'ĭ încredința, că era necesar de a servi pre Domnul cu bucurie; fără dragoste eĭ n'ar fi fost decât sclavĭ, și robia nu inspiră de cât frică, tristeță, murmure. Profetul știa fórte bine că bucuria ce simte fără serviciul luĭ D-ḑeŭ nu este decât ca o umbră a aceleia ce este reservată locuitorilor patrieĭ prea fericite, dar acéstă umbră este capabilă de a face fericirea unuĭ suflet credincios. Ea nu posedă invariabil pre autorul tuturor bunurilor; dar ea 'l iubește și speréză de a 'l poseda într'o ḑi. Dacă necazurile acesteĭ vieți răspândesc vre-o amărăciune în cursul vieței sale, ea face sacrificiul aceluĭ, carĭ le trimite saŭ carĭ le permite; și sfânta întrebuințare a acestor crucĭ adaugă la veseliile ce ea pórtă în tóte exercițiile religiuneĭ. Nu este vorba aicĭ decât de a iubi pre D-ḑeŭ pentru a rĕspunde la învitarea profetuluĭ. Este tréba experienței; tóte lecțiunile de curată speculațiune nu vor rĕspândi decât o lumină prea slabă despre aceea ce acest om inspirat de D-ḑeŭ a voit să ne ḑică.

VERSUL 2.

Cunóșteți că Domnul acesta este D-ḑeul nostru; El ne-a făcut pre noĭ și nu noĭ. Iar noĭ poporul luĭ și oile pășuneĭ luĭ.

In ebreŭ și în grec acest vers conține maĭ mult o parte din versul următor. Acésta este indiferent pentru sens. Ebreul este fórte energic: Se știe că cel Etern însuși este D-ḑeŭ, el ne-a făcut și nu noĭ. Unĭĭ, între alțiĭ și St. Ieronim, traduc: El ne-a făcut, și noĭ suntem aĭ luĭ; pentru că eĭ aŭ cetit לוֹ illi, saŭ illius, în loc de לֹא non, care este astă-ḑĭ în tóte exemplarele ebreeștĭ.

Cele douĕ sensurĭ sunt adevĕrate. D-ḑeŭ ne-a făcut, și noĭ nu ne-am făcut singurĭ; și D-ḑeŭ ne-a făcut și noĭ suntem aĭ luĭ. Unĭĭ preferă al doilea sens pentru că li se pare că este inutil de a maĭ înștiința pre ómenĭ, *că eĭ nu* s'aŭ *făcut singurĭ*. Dar: 1) nu trebue a lua aceste cuvinte: nu ne-am făcut singurĭ, ca separate de acestea D-ḑeŭ însuși ne-a făcut. Dacă profetul ar fi ḑis simplu că noĭ nu ne-am făcut singurĭ prin sine, el ar fi ḑis adevĕrul; dar l'ar fi putut întreba cine este autorul? care este puterea ce ne-a făcut? Dar ḑicênd că D-ḑeŭ ne a făcut, înlătură orĭ-ce întrebare. Adăogând că nu ne-am făcut noĭ, el ne face a ne aminti de dependința nóstră, ne chiamă la origina nóstră, ne spune de a nu uita, că nu am

contribuit cu nimic. A pune acéstă gândire în spiritul omenesc e mult: cine sunt? de unde? de când? Ce eram înainte de a exista în lumea acésta? 2) Ceea-ce ḑice profetul combate d'inainte pretenţiunea nesocotită a câtor-va filosofi carĭ aŭ ḑis, că ar putea să fie în colecţiunea fiinţelor o putere care să fie capabilă de a produce individe: fie-care om, ḑic eĭ, nu s'a făcut singur, dar cine ştie dacă suposând succesiunea ómenilor eternă, n'ar fi în acésta o putere capabilă de a face să existe fie-care om în particular? Acest raţionament este absurd, pentru că colecţiunea n'ar putea să fie nicĭ-odată compusă din individe şi că dacă fie-care individ n'ar avea puterea de a se produce, nicĭ colecţiunea nu va maĭ fi. Dar orĭcum ar fi, de acéstă absurditate, Profetul o distruge îndată luând însuşĭ colecţiunea; şi ḑicênd că noĭ nu ne-am făcut singurĭ, el vorbeşte de sigur tuturor ómenilor. 3) El insinuă prin aceste cuvinte, nu ne-am făcut singurĭ, că numaĭ D-ḑeŭ ne conservă; căcĭ acel care reflectă asupra existenţiĭ sale care va recunóşte că ea este a luĭ D-ḑeŭ, va fi îndată silit a conclude că în tóte momentele în care exista, de la D-ḑeŭ exista. Póte s'ar ispiti cine-va a crede, că odată creat, ar avea putere de a se conserva; dar gândind că e lucrarea numaĭ a luĭ D-ḑeŭ, după profetul, că nu s'a făcut el însuşĭ, şi că nu este în sine însuşi nicĭ un mijloc capabil de a menţinea acéstă lucrare, el urméză că numaĭ acela póte a 'l conserva, care ĭ-a dat întâia existenţă. El ḑice: nu m'am făcut eŭ, nu 'mĭ pot da viéţă în tóte momentele. La acéstă conclusiune conduce expresiunea psalmistuluĭ. In fine, acelaş profet ne dă în acest vers un fel de ideie de douĕ extreme, de infinitul ce ne-a făcut, şi de nimicirea incapabilă a ne face să trecem la fiinţă. El ne presintă pre D-ḑeŭ carele ne-a făcut, pentru că era în putere, înţelepciune, în tărie; şi noĭ carĭĭ, înainte de a încerca efectele acestuĭ mare tot, nu eram nimic, şi nu putém nimic.

MEDITAŢIUNI

Să ştiţĭ, ḑice psalmistul, că cel Etern este singur D-ḑeŭ; iată o instrucţiune, care desamăgeşte pre toţĭ filosofiĭ anticităţiĭ, care 'ĭ învaţă cu un cuvênt ceea-ce aŭ căutat timp de atâtea secole. Este o fiinţă eternă, şi numaĭ pre el trebue a 'l recunóşte şi a 'l adora ca pe singurul şi unicul stăpân al universuluĭ. Tóte îndoielile, tóte disputele asupra divinităţiĭ să înceteze; toţĭ idoliĭ să cadă, tóte spiritele seducétóre, care aŭ usurpat onorurile divine, să fie ruşinate. Invĕţaţĭ, ómenĭ, că nu este decât o inteligenţă infinită, necreată, a tot puternică, de care depindĭ, şi căreia eştĭ responsabil de acţiunile tale, de gândirile tale, de cuvintele tale, de tot ceea ce eştĭ în momentul present şi de ceea ce veĭ fi în tot cursul vieţeĭ tale.

D-ḍeŭ este necunoscut de cea maĭ mare parte din ómenĭ, și se pare că și acum maĭ există în lume Altarul Atenienilor consacrat Ḍeuluĭ necunoscut. Sunt multe cause ale ignoranțeĭ acesteia; sclavagiul sensurilor, patimile, treburile, societățile maĭ contribuesc la acésta; dar mi se pare că profetul 'mĭ indică adevĕrata causă a acesteĭ streine uitărĭ de D-ḍeŭ. El ḍice că cel Etern este D-ḍeul nostru, și iată în adevĕr la ceea ce nu se gândesc ómeniĭ. Eĭ ḍic câte odată: D-ḍeŭ ne-a făcut; sunt atâția anĭ de când nu eram, și după câte-va ḍile saŭ câțĭ-va anĭ vom înceta de a fi printre ceĭ viĭ; Dar ocupându-se cu aceste gândirĭ nu revine la cel Etern. Eĭ nu ḍic: Acéstă ființă mare a fost, este și va fi totdéuna; noĭ vom înceta de a exista, și el va subsista în infinitatea sa de perfecțiune și de durată. El ne-a făcut, pentru el și trebue să ne înturnăm la el; rațiunea și revelațiunea se unesc asupra acestor douĕ puncte.

Ce urméză din aceste adevĕrurĭ? Nu spun de cât una, care este de a se vedea totdéuna în ființa luĭ D-ḍeŭ, de a gândi numaĭ la el, chiar când cine-va este silit de a împlini datoriile de stat, de societate, de amiciție, orĭ ce ar fi într'un cuvênt. Ar trebui, dacă îndrăsnesc să vorbesc astfel, ca marea circomferință a luĭ D-ḍeŭ să ne ocupe neîncetat, fiind-că, în adevĕr ea nu încetéză de a ne investi. O D-ḍeule! Ce progres n'ar face în dragostea ta un suflet, care neîncetat s'ar gândi la tine?

VERSUL 3.

Intrați în porțile luĭ întru mărturisire, în curțile luĭ întru laude, mărturisiți-vĕ luĭ, lăudați numele luĭ.

In textul ebreŭ și grec, versul nu începe de cât de la *intrați* pentru că cuvintele, care preced sunt raportate la versul al 3-lea, aceea nu schimbă nimic sensul.

Este adevĕrat, că profetul a avut în vedere națiunea sa, care era poporul luĭ D-ḍeŭ, și turma care voia să o conducă el însuși. El invită deci pe acești ebreĭ a se presenta în templu pentru a celebra laudele Domnuluĭ. El variază expresiunile sale; acestea sunt mulțumirĭ, imnurĭ, omagiĭ. Dar acéstă invitare convine la tóte popórele pĕmêntuluĭ, maĭ ales de când D-ḍeŭ ne-a vorbit prin Fiul sĕŭ unic.

MEDITAȚIUNI

Noĭ suntem numiți poporul luĭ D-ḑeŭ, pentru că D-ḑeŭ e împăratul nostru; suntem oile sale, pentru că el este păstorul nostru. Știm iarăși care sunt omagiile ce un popor le dă regeluĭ sĕŭ, și care este dependența uneĭ turme sub conducerea păstoruluĭ eĭ. Dar noĭ nu ne folosim de aceste ideĭ, când este vorba de D-ḑeŭ și de noĭ în raport cu D-ḑeŭ. Nu putem să ne scuzăm în aceea, că D-ḑeŭ locuește o lumină neaccesibilă și dacă s'a înjosit până la noĭ, s'aŭ vĕḑut vorbind cu ómeniĭ și făcênd funcțiunea de rege și păstor. Iis. Chr. suindu-se la cer, n'a părăsit nicĭ împărăția sa, nicĭ turma. El veghéză totdéuna și asupra uneia și asupra alteia; dar noĭ ne privim totdéuna ca strĕiniĭ, în raport cu unul și cu altul. Ce se va întêmpla în fine nu vom avea parte nicĭ la împărăția glorieĭ, nicĭ la societatea adevĕratelor oĭ ale luĭ Iis. Chr.

Ce fac pe pământ supușiĭ credincioșĭ aĭ acestuĭ rege mare și oile îngrijite de acest păstor bun? Profetul ne spune în puține cuvinte. Casa luĭ D-ḑeŭ le reunește; ocupațiunea lor este de a înălța măririle regeluĭ lor și milostivirea conducĕtoruluĭ lor. Interiorul lor resună încă maĭ mult de cât templele materiale de omagiile și mulțumirile ce eĭ le daŭ stăpânuluĭ și bine-făcĕtoruluĭ lor. Insuți eștĭ templul luĭ D-ḑeŭ, ḑicea Fer. Augustin; acest templu te însoțește pretutindenea, el intră, ese, stă, se scólă, lucréză cu tine. Păziți-vă de a supĕra pre stăpânul acestuĭ templu, pentru ca să nu vĕ părăséscă și să căḑețĭ în ruină.

VERSUL 4.

Că este bun Domnul, în véc este mila luĭ și până în neam și în neam adevĕrul luĭ.

In ebreŭ este: Bine-cuvêntați numele luĭ; și aceste cuvinte aparțin în text la versul precedent. Restul este perfect conform cu versiunile. Profetul expune aicĭ motivele, care trebue să îndemne pre credincioșĭ a înălța numele Domnuluĭ și a'ĭ da omagiile lor, a cânta cântărĭ de mulțumire în onórea sa; acésta e blândeța, mila, adevĕrul Domnuluĭ.

MEDITAȚIUNI

Iată treĭ caractere ce profetul ne amintește neîncetat în cântările sale: blândeța, mila și adevĕrul luĭ D-ḑeŭ. Pentru că D-ḑeŭ este plin de blândeță și bunătate, el este totdéuna gata a erta; și pentru că este milostiv, promite ertarea pĕcătoșilor; pentru că este credincios saŭ adevĕrat în promisiunile sale, el dă pĕcătoșilor darurile sale cele bogate. Și aicĭ se pare pe deplin contrastul purtărĭ ómenilor comparată cu D-ḑeŭ. Eĭ sunt secĭ, criticĭ, austerĭ; cer cu rigóre repararea injuriilor adevĕrate saŭ pretinse ce le-ar fi primit; eĭ promit adese orĭ și lipsesc încă și maĭ mult de la cuvêntul lor. Profetul ḑice, că mila și adevĕrul luĭ D-ḑeŭ sunt eterne, pentru că el le exercitéză în viéța acésta și în cea viitóre. Sfinții se bucură de glorie în virtutea compătimireĭ ce aŭ avut-o de meseria lor, și nu sunt încoronați de cât pentru că li s'a promis acéstă coróną. In privința bunătățiĭ nespuse, care este în D-ḑeŭ, ea face fericirea sfinților pămêntuluĭ și a sfinților din cer. Este o mâncare, ḑice Augustin, de care nu se maĭ desgustă cine-va nicĭ-o-dată.

PSALMUL C

Acest psalm are de titlu în ebreŭ și versiunĭ *Psalmul luĭ David.* Se vede că Sf. Rege-Profetul ĭ este autorul; și tótă cântarea convine în adevĕr fórte mult cu acest principe religios. El expune aicĭ calitățile unuĭ stăpân, credincios observator al datoriilor sale către D-ḑeŭ și către ómenĭ. Ebreul vorbește maĭ totdéuna la viitor și versiunile nóstre la imperfect; ceea ce pune puțină diferință saŭ nicĭ-decum în sens. S'a observat de o mulțime de orĭ, că aceste variațiunĭ de timpurĭ sunt fórte ordinare în stilul sfintelor cărți. Acest psalm nu este propriŭ numaĭ celor marĭ și persónelor în dignitate, el conține o morală excelentă pentru toțĭ credincioșiĭ, orĭ de ce stare ar fi.

VERSURILE 1, 2, 3.

Mila și judecata voiŭ cânta ție, Dómne. Că nta-voiŭ și voiŭ înțelege în cale fără prihană, când veĭ veni către mine. Umblat-am întru nerĕutatea inimeĭ mele, în mijlocul caseĭ mele.

Am pus la un loc aceste treĭ versurĭ, de și fie-care cere observațiuni. Pentru că divisiunile sunt deosebite în ebreŭ și în grec și nu se póte înțelege bine fie-care vers, dacă nu se consideră tus-trele ca legate împreună. In ebreŭ și în grec sunt numaĭ douĕ. După ebreŭ ar trebui să traducem: Cânta-voiŭ mila și dreptatea. Voiŭ celebra pre Domnul pe instrumente de musică. Iată primul vers, unde se vede că *psallam*, care începe al doilea vers al Vulgateĭ aparține în text la cel d'intâiŭ. Diferența este neînsemnată pentru sens, căcĭ de amêndouĕ părțile Profetul se hotărăște a cânta mila și dreptatea luĭ D-ḑeŭ și a înălța pre D-ḑeŭ însușĭ prin sonurĭ de instrumente.

Ebreul ḑice apoĭ: mĕ voiŭ sili (a păzi) în calea inocențiĭ, când veĭ veni către mine. Este absolut sensul versiuneĭ nóstre. Uniĭ ebraiștĭ și chiar ceĭ LXX întrebuințézĕ întrebarea; dar textul nu obligă a lua ast-fel. Când veĭ veni către mine? Și fer. Ieronim n'a vĕḑut-o.

In fine ebreul ḑice: *Voiŭ merge în curățenia inimeĭ mele în mijlocul caseĭ mele.* Și aicĭ se unește cu traducerile, fără numaĭ că acésta exprimă lucrul prin imperfect *umblat-am* în loc de viitor și de aicĭ până la fine se observă maĭ peste tot locul acéstă diferență de timp. Ediția nóstă urméză pe ceĭ LXX carĭĭ se servesc de aorist. Eĭ aŭ crezut fără îndoială, că acest timp rĕspundea la cugetarea Profetuluĭ.

Nu este greŭ de a înțelege aceea ce David voește să spue în acest preambul al psalmuluĭ. El promite de a celebra mila Domnuluĭ, de a nu perde din vedere dreptatea sa, de a fi cu luare aminte a urma căile inocențiĭ: el se rézemă numaĭ pe ajutorul divin; recunóște că la umbra acesteĭ protecțiunĭ se vede deja determinat a păzi inocența inimeĭ sale, în interiorul familieĭ sale. Ast-fel se împacă viitórele ebreuluĭ cu imperfectele versiunilor nóstre: Când veĭ veni către mine, Dómne, mĕ veĭ găsi păzind curățenia inimeĭ mele etc.

Se vede că acest psalm a fost compus înainte de cele douĕ crime comise de David către Betșabe și Urie. Nimic nu obligă a'ĭ pune data într'un timp maĭ posterior; și tot ceea ce ḑice Profetul îndeamnă a crede că încă nu era vinovat de aceste douĕ fapte așa de condamnabile.

MEDITAȚIUNI

Nu este cuvênt în aceste versurĭ care să nu conție o mare instrucțiune.

Dacă noĭ înălțăm milele Domnuluĭ, să nu perdem din vedere judecățile sale; și dacă ne ocupăm de judecățile sale,

să ne susținem prin amintirea milelor sale. Nicĭ-o-dată considerațiunea acestor două atribute nu trebue să lipséscă din spiritul nostru. In viéța acésta noĭ ne bucurăm de milă, și în viéța viitóre vom încerca dreptatea; și una și alta în D-ḍeŭ sunt lipsite de alterațiune saŭ de seducțiune. Ómeniĭ iartă câte-o-dată cu nedreptate și pedepsesc fără milă. D-ḍeŭ este infinit în milele sale, când cine-va este în stare a'l îndupleca, și ne îmblânḍit în dreptatea sa, când cine-va nu îngrijește a alerga la bunătatea sa. Profetul nu separă în cântările sale cele două interese marĭ ce aŭ ómeniĭ de-a profita de timpul milelor, și de a se teme de momentul judecățiĭ.

Inima sa este transportată de bucurie, pentru că întrebuințéză cântărĭ de veselie și le însoțește cu sunetul instrumentelor; dar în acelaș timp el veghiază asupra demersurilor sale, se manține în căile inocenței, misericordia divină înlăturéză tristeța sufletuluĭ sĕŭ și dreptatea divină care 'l inspira o continuă priveghere. Iată tot fondul doctrineĭ evanghelice.

Dar el recunóște, că pentru a conserva acest temperament așa de necesar confienței și temereĭ, are trebuință ca Domnul să vie la el, ca să'l cerceteze prin darul sĕŭ. Nu pe propriele sale puterĭ întemeiază acéstă înțelepciune de conduită, care face pre amiciĭ luĭ D-ḍeŭ. *Când veĭ veni către mine, Dómne*, ḍice el, voiŭ umbla în inocență: inima mea va fi curată înaintea ta. Eŭ voiŭ fi fără prihană, nu numaĭ în acțiunile publice, dar chiar în interiorul caseĭ mele. Nu'mĭ voiŭ permite nimic, care să pótă jigni minunata ta prezență. Dar care este, adaugă Sf. Augustin, *acest mijloc al caseĭ*: acest interior domestic, dacă nu chiar inima omuluĭ? Inima nóstră este locuința nóstră secretă, locul unde noĭ convorbim cel maĭ intim cu noĭ înșine. Orĭ-cine are o casă ruinată saŭ incomodă, caută a se îndepărta; și orĭ-cine este turburat prin conștiința sa, ese din interiorul sĕŭ pentru a se rĕspândi în afară. Ce găsește? nouĭ ocasiunĭ de a adăoga la turburarea sa, plăcerĭ sgomotóse, spectacole licențióse, societățĭ pernicióse. Trebue pentru a reintra în interiorul sĕŭ, a fi tămăduit ca paraliticul căruia 'ĭ ḍise Iis. să'șĭ iea patul sĕŭ, și să se întórne la casa sa; dar acéstă tămăduire este lucrarea luĭ D-ḍeŭ, și cum o va obținea cine-va fără rugăciune.

VERSURILE 4, 5.

Nu am pus înaintea ochilor mei lucru fără-de-lege; pre cei ce făceau călcări de lege c'am urît. Nu s'a lipit de mine inima îndărătnică; pre cel ce se abate de la mine, pre cel rău nu am cunoscut.

Diferenţele ebreuluĭ nu vin de cât din diversitatea ce s'aŭ pus în divisiunea versurilor; deosebire care este lucrarea rabinilor şi nu a Psalmistuluĭ. Acest text precum 'l avem noĭ, ḑice: Nu voiŭ pune înaintea ochilor meĭ un cuvênt saŭ un lucru al luĭ Belial. Septuaginta şi versiunea nóstră daŭ sensul acesta; căcĭ în ebreŭ, termenul *Belial* însémnă tot lucrul rĕŭ, tot lucrul despreţuit din causa rĕutăţiĭ sale.

Textul continuă şi ḑice: Urât-am de a face ómenĭ, carĭĭ se îndepărtéză de calea cea dréptă. El nu s'a lipit saŭ nu s'a legat cu mine: şi iată cel d'întâiŭ din cele douĕ versurĭ. Septuaginta şi Vulgata ḑic: urât-am pre ómeniĭ ceĭ ce lucrează fără-de-lege. Până aicĭ nimic maĭ conform cu textul; căcĭ a urî pre aceĭ ce lucrează fără-de-lege, este a urî procedările acelor, carĭĭ se îndepărtéză de calea cea dréptă. Ieronim traduce iarăşĭ: Urât-am pre cel ce şovăeşte. Cât despre şir, Septuaginta şi Vulgata unesc *inima rea* cu al doilea vers al acestor cuvinte, *nu s'a lipit de mine*. Ebraiştiĭ din contră raportéză aceste cuvinte la faptul celor rĕĭ. Este óre mare diferenţă între a ḑice: Procedarea celor rĕĭ nu s'a lipit de mine şi a ḑice: inima celor rĕĭ nu s'a lipit de mine? Acţiunile vin de la inimă, cum observă Iis. Chr. în Evanghelie. Ast-fel, neavênd parte la aceste procedărĭ, n'are nicĭ o legătură cu inima, care le naşte.

După ebreŭ la al doilea vers este, inima îndărătnică se va retrage de la mine, nu voiŭ cunóşte prin cel rĕŭ. Septuaginta aŭ tradus: pre cel rĕŭ ce se abate de la mine nu l'am cunoscut şi Vulgata: Nu am cunoscut pre cel rĕŭ ce se întórce de la mine. Dacă se lasă aceste cuvinte: *inimă îndărătnică* pentru a le construi cu: *nu s'aŭ lipit de mine*, ebreul ar putea fi tradus ast-fel: *Cel rĕŭ se va retrage de la mine, eŭ nu l'am cunoscut*, şi precum se vede este tot una cu sensul versiunilor nóstre.

Diferinţele nu sunt decĭ aicĭ de cât aparente; şi cuvêntul profetuluĭ enunţă, de o parte şi de alta, că va întórce ochiĭ sĕĭ de la orĭ-ce obiect condemnabil, că aŭ urît pre ceĭ pĕcătoşĭ, că aŭ fugit de inimile îndărătnice şi nu voeşte să cunóscă chiar pre ceĭ carĭĭ apucă altă cale deosebită.

MEDITAŢIUNI

A veghia asupra ochilor sĕĭ, asupra inimeĭ sale, asupra apucăturilor sale, treĭ datoriĭ esenţiale în lucrarea mântuireĭ.

Profetul ia aceste treĭ obligaţiunĭ, într'un sens, care are multă întindere. Nu numaĭ că păzeşte ochiĭ sĕĭ pentru a'ĭ ntórce de la lucrurĭ criminale; el nu sufere înaintea sa nimic din aceea ce póte interesa curăţenia sufletuluĭ sĕŭ; el înlătură atât cuvintele cât şi faptele care pot să nască pĕcatul; urăşte pre toţĭ aceĭ ce fac fără-de-lege. Dar ura ce o are asupra pĕcătoşilor nu se întinde asupra persónelor sale; căcĭ textul dice simplu că a urît purtarea lor. Sunt douĕ lucrurĭ, dice fer. Augustin, în acel ce se îndepărtéză de la calea luĭ D-ḑeŭ; el este om, este călcător de lege. D-ḑeŭ a făcut pre om, trebue să'l iubeştĭ; omul s'aŭ făcut singur călcător de lege, urăşte acéstă lucrare a fără-de-legiĭ, sileşte-te a o distruge, veĭ izbăvi pre om, care este lucrarea luĭ D-ḑeŭ.

Pentru a feri inima sa de orĭ-ce nedreptate, David nu se mulţămeşte de a avea în tóte intenţiunĭ drepte, el distinge inimile îndărătnice şi n'are nicĭ un comerciŭ cu ele. Ómeniĭ ceĭ maĭ drepţĭ admit câte o-dată în societatea lor rĕĭ, mincinoşĭ, hipocriţĭ, suflete conrupte; buna-cuviinţă, pare că'ĭ îndémnă, că ar putea să îngădue pe aceştĭ ómenĭ aşa de puţin demnĭ de atenţiunea lor, şi infinit maĭ puţin de conşienţa lor; este a autorisa crima, a deschide uşa scandaluluĭ şi a se expune pre sine însuşĭ la seducere. Profetul de alt-fel aşa de bine-făcĕtor şi de uman, s'a îngrijit fórte mult contra uneĭ ast-fel de ispite; el 'ĭ simţea pericolul, îl credea cu atât maĭ mare, cât dignitatea sa 'l făcea să fie privit de tóte ordinile statuluĭ sĕŭ.

Se întêmplă prea adesea ca purtarea ómenilor bunĭ devenind censura celor rĕĭ, aceştia să ia nişte căĭ cu totul diferite, şi să renunţe de sine la orĭ-ce comerciŭ cu aceştĭ învingĕtorĭ aĭ tuturor principiilor bune. Dacă cine-va nu are putere a'ĭ reprima, este înţelept a'ĭ părăsi în fără-de-legea lor şi a se purta cu dênşiĭ ca şi cum nu 'ĭ-ar cunóşte. Acest temperament plin de prudenţă şi de minte, exclude discuţiunile critice, censurele urîcióse, observaţiunile curióse saŭ rĕutăcióse. Păzeşte tăcere cine-va în privinţa unor persóne ce nu le cunóşte. Şi fiind-că aicĭ e regula ce o dă Profetul, el voeşte prin urmare ca să se suprime tot ceea ce altera, în casul present, saŭ pacea interióră a dreptuluĭ saŭ haritatea ce o datoreşte aprópeluĭ.

VERSURILE 6, 7.

Pre cel ce clevetea întru ascuns, pre vecinul sĕŭ, pre acela am depărtat. Cu cel mândru cu ochiul, și cu cel nesățios la inimă, cu acesta n'am mâncat.

Aceste două versurĭ nu compun de cât unul în ebreŭ; acésta este indiferent. Sunt două obiecte separate, adică, purtarea ce o ținea Profetul, pe de o parte cu clevetitoriĭ, și de alta cu ambițioșiĭ și mândriĭ.

Ebreul ḍice: voiŭ distruge în loc de voiŭ urmări, *saŭ l'am gonit.* Septuaginta aŭ pus înțelepțește un cuvênt, care nu determină felul pedepseĭ și care le cuprinde pe tóte. Distruge pre uniĭ prin mórte, pre alțiĭ prin exil, uniĭ prin despoiarea averilor lor, alțiĭ prin privațiunea de dignitatea lor; și tóte acestea sunt conținute în cuvêntul *a prigoni.*

Ceea-ce versiunile nóstre numesc *o inimă nesățiósă*, ebreul designă prin o inimă vastă, largă: expresiune, care adese-orĭ se ia în bine, și aicĭ în rĕŭ. Termenul *năsățios* rĕspunde fórte bine la ideia acésta.

Ebraiștiĭ nu ḍic: nu voiŭ mânca cu cel mândru și cu ambițiosul; dar: nu voiŭ suferi pre cel mândru și ambițios. Eĭ traduc cuvêntul אכול prin *potero* și suplinesc *ferre* pe când Septuaginta aŭ vĕḍut aicĭ אכל care însemnă comedit, și la viitor אכול comedam. Póte cine-va să ḍică că eĭ aŭ luat rĕŭ un cuvênt a cărui diferență nu consistă de cât în puncte, necunoscute pe timpul interpreților? Sensul lor este primit și se împacă cu ebreul; căcĭ cel maĭ mare semn ce se póte da, că nu póte suferi pre vre-un om, este a nu voi să mănâncĭ cu el.

Profetul vorbește aicĭ ca om public, care este obligat a reprima limbile viclene și a nu se familiarisa cu ceĭ mândri și ambițioșĭ; căcĭ slăbiciunea în privința limbilor rele ar lăsa multe desordine nepedepsite; și familiaritatea către aceĭ cariĭ lucréză cu mândrie și ambițiune ar fi de un exemplu pernicios.

MEDITAȚIUNI

Tot particularul trebue să'și aplice instrucțiunea Profetuluĭ în raport cu cele treĭ viciĭ arătate în aceste două versurĭ; viclenia este cel dintâiŭ. Este o otravă, ḍice Sf. Ieronim, care ucide pre cel ce clevetește și pre cel ce'l ascultă. Ast-fel caritatea ce se datorește aprópeluĭ și sie-însuși, obligă de a mustra, pre cât este cu putință limba clevetitóre. Acéstă obligațiune cere multă îngrijire, putere prudență și până la óre-care punct cunoștința diferitelor

caractere. Este fórte greŭ de a împlini când cine-va este silit de a eși de aci, trebue a se privi ca transportat într'un câmp de bătae unde sunt tot felul de inimicĭ aĭ dragosteĭ, pentru a'ĭ combate.

Exercițiul presenței lui D-ḑeŭ și al rugăciuneĭ sunt armele cu care trebue să se învestéscă, și pentru că limba ómenilor cu carĭ tratăm este așa de omorîtóre, trebue ca a nóstră să fie pre atâta de mângâitóre, pentru ca să substitue blândețea evangelică amărăciuneĭ, cuvintelor lumiĭ; acum arḑétóre de zel, pentru a reprima cu tărie pre aceĭ carĭ clevetesc pre frațiĭ noștri; acum amăgitóre pentru a deturna cursul torentuluĭ de rĕutate, care inundéză maĭ tóte societățile; acum concentrațĭ în tăcere pentru a mărturisi celor vicleni, că nu ia nicĭ un interes la observațiunile lor rĕutăcióse; acum eloquenți asupra virtuților acelora ce întreprinde a'ĭ înegri clevetirea. Numaĭ Spiritul luĭ D-ḑeŭ póte să procure, în împrejurările variate maĭ la infinit, cele maĭ bune mijlóce de a rĕsplăti caritatea și pre aprópele, fără a lipsi nicĭ la unul nicĭ la altul.

Un autor vechiŭ eclesiastic (Eusebie) se învață de la Profetul într'un sens maĭ analog încă la trebuințele fiecăruĭ credincios. El înțelege că trebue să distrugem în noĭ tótă gândirea și tótă afecțiunea contrară dragosteĭ, care este datorită aprópeluĭ. Trebue a observa, că Profetul vorbește de *clevetirile secrete*, și nu sunt maĭ ascunse, maĭ nepătrunse la vederea ómenilor, de cât mișcările, care se ridică în sufletul nostru contra semenilor. De acéstă otravă domestică trebue a ne curăți inima; acestuĭ censor nedrept este necesar a'ĭ astupa gura. Nu póte fi asupra acestuĭ punct nicĭ restricțiune, nicĭ modificațiune, nicĭ temperament; cu cât acest inimic ne vorbește în lăuntrul nostru, cu atâta noĭ trebue să ne luptăm prin armele iubireĭ.

Profetul n'avea relație cu *ochiŭ superb* și cu inima ne sățiósă. Aceste două caractere sunt deja așa de urîcióse, că trebue să coste ceva pe sufletele oneste, și maĭ ales creștiniĭ credincioșĭ, pentru a nu întreține nicĭ o legătură cu eĭ. Dar când cineva este singur aplecat către mândrie și ambițiune, ia de model pre ceĭ mândri și ambițiosĭ.

Acésta e maĭ cu sémă slăbiciunea juneții. Ea adoptéză sentimentele ómenilor cruzĭ și ómenilor întreprinḑétorĭ ce frequentă. Inima nesățiósă este încă maĭ periculósă de cât

ochiul superb, acesta se descopere prin fala sa, prin aerul sĕŭ îndrăsneţ, prin manierile sale brute; este de ajuns de a'l zări pentru a'l înconjura. Dar inima nesăţiósă acopere de mii de pretexte întreprinderile sale pasionate; ea tinde a se mări prin tot felul de căi, fără a neglija chiar pe acelea cari sunt propriĭ virtuţiĭ. Tóte maximile lumiĭ tind a forma inimi nesăţióse. Este cu neputinţă aceluĭ care iubeşte lumea, de a nu lăsa să rĕsară în inima sa, acéstă plantă rea a ambiţiuneĭ, care este fructul cel maĭ imediat şi cel maĭ nenorocit al pĕcatuluĭ original.

VERSUL 8.

Ochiĭ meĭ preste credincioşiĭ pămêntuluĭ ca să şadă eĭ împreună cu mine. Cel ce umblă în cale fără prihană; acela-mĭ sluja.

Aicĭ e contrastul caracterelor urîcióse ce le-aŭ descris psalmistul în versurile precedente. El s'a lipit de *credincioşiĭ pămêntuluĭ*, adică de ómeniĭ cari aŭ credinţă, cari se tem de Domnul şi cari sunt zeloşi pentru serviciul sĕŭ. El a preferat, pentru lucrările caseĭ sale, aceea a cărora purtare este neimputată. S'a inserat în acest vers imagina unuĭ principe, saŭ a vre-unuĭ stâpân care dă dreptate virtuţiĭ şi care distinge pre ómeniĭ virtuoşi. Textul şi versiunile se acordă aicĭ perfect.

MEDITAŢIUNI

Cu tótă depravaţiunea lumiĭ se găseşte totdéuna ómeni virtuoşi, inimi neprihănite. Dar trebue a fi cu luare aminte ca şi Profetul; el aruncă privirile sale preste tot poporul sĕŭ, pentru a distinge adevĕratul merit, şi pentru a'l onora cu încrederea sa. In tótă starea şi în tótă profesiunea; trebue a căuta cu deamĕnuntul pentru a forma o societate, unde să nu fie nicĭ un pericol pentru mântuire. Ar putea să ne întrebe pe fie-care din noĭ: In cotro să întorc privirile vóstre şi gândurile vóstre intrând în lume? Aĭ căutat pre ómeniĭ credincioşi; făcutu-v'aţi amicĭ, cari să nu cunóscă de cât căile inocenţiĭ şi ale sfinţenieĭ? Care ar fi rĕspunsul nostru la acéstă întrebare? Greşalele nóstre ar vorbi contra nóstră, dacă am voi să justificăm alegerea nóstră, şi să facem elogiul pretinşilor noştri amicĭ. Noĭ am preferat pre desfrânaţiĭ pământuluĭ, am urmat exemplul

acestora carĭ s'aŭ depărtat de dreptate. Nu ne-aŭ învĕțat, în cea dintâiŭ educațiune a nóstră, arta de a distinge pre ómeniĭ adevĕrațĭ de înșelătorĭ, amiciĭ luĭ D-ḑeŭ, de partisaniĭ declarațĭ aĭ lumiĭ.

Se amăgește prea mult, când ḑice cineva că amiciția ómenilor bunĭ este tristă și urîciósă. 'I-am putea chema la experiența acelora, carĭ aŭ avut avantajul de a se bucura. Eĭ vor declara că nu sunt momente maĭ plăcute de cât acelea în care cine-va vorbește cu sfinții. Eĭ aŭ două calităț pe care nu le vor avea nicĭ-o-dată amiciĭ lumiĭ; sunt lipsițĭ de pretențiunĭ și vorbesc de ceea ce interesézĕ maĭ mult pre persónele societățiĭ lor; eĭ nu tratézĕ de cât de lucrurile luĭ D-ḑeŭ, saŭ care aŭ raport cu D-ḑeŭ, și eĭ știŭ a rĕspândi ungerea de care este plin sufletul lor.

VERSUL 9.

Nu va locui în mijlocul caseĭ mele cel ce face mândrie ;
cel ce grăește nedreptățĭ nu s'a îndreptat înaintea ochilor meĭ.

Sunt treĭ diferințĭ, dar puțin considerabile în ebreŭ: 1. Cel ce face *nebunĭ* ; în loc de cel ce *face mândrie.* 2. Acel ce ḑice lucrurĭ falșe, în loc de *nedreptate*; 3. Nu va sta înaintea ochilor meĭ, în loc de: nu va îndrepta drumul sĕŭ în presența mea. Ḑic că aceste diferințĭ sunt micĭ, și așĭ putea spune că sunt de nimic, căcĭ este totdéuna o nebunie în mândrie, nedreptate în minciună ; și acel care nu se îndreptézĕ înaintea cuiva, cu atât maĭ mult nu va sta lângă el saŭ înaintea luĭ.

Profetul arată în versul acesta cât este de opus mândrieĭ, clevetireĭ, nedreptățiĭ, minciuniĭ ; opositiune așa de necesară acelor carĭĭ guvernézĕ popórele.

MEDITAȚIUNI

Fie-care din noĭ să privéscă inima sa, ca acel mijloc al caseĭ, de care vorbește Profetul, să alunge din ea mândria și nedreptatea. Nu aĭ de cât o inimă, ḑicea Fer. Augustin; dacă simplicitatea va locui într'ênsa, va fi liniștită; dacă e mândră, va fi în prada a miĭ de tiranĭ, carĭĭ o turbură, fie-care va voi să guverneze aicĭ, și veĭ fi un tétru de discordie.

Trebue a urî ast-fel nedreptatea și minciuna, că nu se permite chiar frequentarea ómenilor nedrepțĭ și mincinoșĭ

Dreptatea și adevĕrul sunt douĕ virtuți așa de delicate, că se jignesc ascultând cuvinte, care privesc și pe una și pe alta. Când n'aĭ aproba aceste cuvinte, dacă eștĭ martor fără să reclamĭ, veĭ trece de un complice și la judecata luĭ D-ḑeŭ, veĭ fi vinovat că n'aĭ apărat drepturile virtuțiĭ, care este totdéuna în sine însușĭ dreptate și adevĕr. D-ḑeŭ este esențialminte drept, esențialminte adevĕrat, noĭ nu putem să conservăm aseměnarea nóstră cu el, de cât ne aprobând în orĭ-ce chip nedreptatea și minciuna.

VERSUL 10.

In dimineți am ucis pre toți pĕcătoșiĭ pămêntuluĭ ca să pierd din cetatea Domnuluĭ pre toți ceĭ ce lucréză fără-de-legea.

Profetul face alusiune la judecățile care se fac de diminéță contra celor vinovațĭ. El promite de a extermina pre toțĭ pĕcătoșiĭ ţĕreĭ pentru a curăți sfânta cetate de crimele care o desonoraŭ. Acésta nu póte fi de cât o figură a judecățiĭ luĭ D-ḑeŭ, căcĭ nu este în puterea nicĭ unuĭ principe de a distruge pre toțĭ făcĕtoriĭ de rele, și încă maĭ puțin pre toți pĕcătoșiĭ staturilor rele. Nu este nicĭ destul de luminat pentru a'ĭ cunóște pre toți, nicĭ destul de puternic a'ĭ aresta pre toți. Când nóptea véculuĭ acestuia va fi trecută și ḑiua eternităţiĭ va începe a se arăta, D-ḑeŭ va distruge pre toțĭ pĕcătoșiĭ fără excepțiune, adică iĭ va condemna la întunericul Iaduluĭ, pentru ca Ierusalimul cel sfânt să nu fie locuit de sfinți. Acéstă explicație e a Fer. Augustin.

MEDITAȚIUNI

Cine din noĭ ar putea să nu tremure la gândirea acesteĭ dimineți când toțĭ pĕcătoșiĭ vor fi distruși de Domnul? In nóptea véculuĭ acestuia, drepțiĭ și pĕcătoșiĭ sunt amestecați împreună. Biserica însăși toleréză acestora în speranța de a'ĭ chema la dreptate, dar de la aurora ḑileĭ eternităţiĭ, despărțirea se va face și nicĭ o amestecare de acum de nedreptate cu dreptatea. Fie-care trebue să se întrebe asupra părțiĭ acesteia și asupra destinațieĭ ce trebue să o aștepte. Ierusalimul ceresc nu va admite de cât inime curate, suflete credincióse, corpurĭ sfințite prin fapte bune. Deși noĭ suntem aicĭ în nópte, acésta e numaĭ puțin timpul milostivireĭ, când se va arăta ḑiua va fi timpul dreptăţiĭ, cum întrebuințăm noĭ nóptea acésta, și ce grijă avem de ḑiua aceea? Subiect perpetuŭ de meditațiĭ, obiect de lucru; tot restul nu este nimic în comparație cu acest interes.

PSALMUL CI

Ca titlu în text și în tóte versiunile este: *Rugăciunea săracului când se mâhnește și înaintea Domnului varsă rugăciunea sa.* Este o rugăciune care conține sentimentele unuĭ pĕcătos atins de miseria sa, și cerênd milostivirea divină, pentru aceea Biserica pune acest psalm în numĕrul acelora ce se numește *de pocăință.* S'a cercetat cu multă îngrijire subiectul particular al acestuĭ imn; uniĭ l'aŭ aplicat la David penitent, alțiĭ la israeliții robiți în Babilon, mulți la biserica suferindă și persecutată, câți-va la Is. Chr. rugându-se pentru Biserică și în numele Bisericeĭ. In fine sunt interpreți cariĭ cred că profetul descrie într'o parte a psalmuluĭ miseria ómenilor, gemênd sub greutatea pĕcatelor, și că în cea-l'altă parte le arată un liberator în persóna luĭ Mesia. Acest sentiment din urmă are folosul de a ține sémă de citațiunea a treĭ versurĭ care face Apostolul la primul capitol al Epistoleĭ către Ebreĭ, căcĭ fiind-că aceste versurĭ se par că țin de tot contextul psalmuluĭ și Apostolul le ĭa în sensul lor literal, precum vom vedea, va urma că tot psalmul are de obiect pre Is. Chr., a căruĭ dignitate și minister o explică Sf. Pavel către ebreĭ. Totuși, n'aș voi să neg că psalmul n'ar privi pre israeliții robiți în Babilon, și promisiunea isbăvireĭ lor, ar fi tipurile sclavieĭ omuluĭ sub pĕcat, și isbăvireĭ lor prin satisfacțiunea luĭ Mesia, vor fi prin urmare douĕ sensurĭ literale în psalmul acesta ca și în mulți alțiĭ.

VERSURILE 1, 2, 3.

Dómne, audĭ rugăciunea mea și strigarea mea la tine să vie. Să nu întorcĭ fața ta de la mine, orĭ în ce ți mĕ necăjesc plécă către mine urechea ta. Orĭ în ce ți te voiŭ chema, de grabă mĕ audĭ.

In loc de aceste treĭ versurĭ nu sunt de cât douĕ în text și în grec. Aceea nu pune nicĭ o diferență în sens. Profetul saŭ să-

racul, pĕcătosul în numele căruia vorbește, expune în cinci moduri dorința ce are de a fi ascultat într'un mod favorabil de Domnul. El cere mai întâiŭ ca Domnul să audă rugăciunea sa; 2) ca strigarea sa să ajungă până la el; 3) ca D-ḑeŭ să nu'și întórcă fața sa (după ebreŭ *să nu o ascundă*); 4) să bine-voiască a fi cu luare aminte în timpul necazuluĭ servitoruluĭ sĕŭ; 5) să voiască a grăbi ajutorul sĕŭ și efectele protecțiuneĭ sale.

Unii înțeleg acest necaz de restrângerea (zdrobirea) inimeĭ, de durerea amară ce o încércă pĕcătosul.

Alții pun tóte versurile acestea, și în general tot psalmul, în gura luĭ Is. Chr., rugându-se pentru corpul sĕŭ mistic, care este Biserica. Pentru aceea ḑic eĭ că psalmistul ḑice: în tóte ḑilele necazuluĭ meŭ, căcĭ Biserica nu va înceta a fi expusă la tempeste, de și capul sĕŭ guvernă de mai multe secole în glorie.

In fine dacă are cine-va în vedere pre Iudeiĭ captivĭ în Babilon este lămurit că ast-fel aŭ fost saŭ trebuiă să fie sentimentele și rugăciunea lor.

MEDITAȚIUNI

Tóte calitățile rugăciuneĭ sunt conținute în versurile acestea. Se vede 1 *necesitatea*, pentru că omul fără ajutorul luĭ D-ḑeŭ nu póte eși din robia pĕcatuluĭ, și că în căile ordinare ale provedinții, ajutorul ceresc nu este acordat decât rugăciuniĭ. 2. Umilința, pentru că omul păcătos simte miseria sa, și se presintă aicĭ înaintea luĭ D-ḑeŭ, ca un sărac lipsit de orĭ-ce ajutor, dacă D-ḑeŭ nu-l privește cu un ochiŭ favorabil; 3) *ferbințiala*, pentru că stăruințele ce le face Profetul, saŭ acel în numele căruia vorbește, sunt viĭ, repetate de mai multe orĭ, și puse în tóte ḑilele cele mai propriĭ a îmblânzi inima luĭ D-ḑeŭ; 4) Statornicia, pentru că se angajază a se ruga în timpul necazurilor, și că în viéța acésta, numaĭ mórtea este sfârșitul suferințelor nóstre; 5) *încrederea*, pentru că îndrăsnește a cere de la D-ḑeŭ ca să fie cu luare aminte, să nu-și întórcă fața sa, să grăbéscă momentul cercetăriĭ sale.

Dacă rugăciunile nóstre sunt așa de defectuóse, este că nu cunóștem nicĭ mărimea rĕutăților nóstre, nicĭ trebuința ce o avem de doctorul ceresc. Cum cere un sărac? ḑice St. Augustin; cu ce stăruință bate el la ușa bogatuluĭ? Care e dorința ce o are el de a fi mângâiat? Cu tóte acestea câtă deosebire între bogatul lumeĭ acesteia și Impăratul Cerurilor! Cel d'intâiŭ nu se interesézā de lipsa săraculuĭ,

el se plânge de îndrăsnéla sa, se supĕră de strigările sale: pe când noĭ nu cerem de la Domnul de cât aceia ce voește să ne dea, de cât aceea ce este totdéuna gata a ne da, de cât aceea ce posedă încă după ce ne-aŭ dat, și ceea ce ne dă este pentru el un noŭ angajament a ne da.

Trebue ca necesitatea, eficacitatea, bogățiile rugăciuneĭ, să fie ceva adevĕrat bine, bine necontestabil, pentru că sfintele cărțĭ, care sunt cuvêntul luĭ D-ḑeŭ, nu conțin, în cea maĭ mare parte de cât sfătuirĭ la rugăciune, de cât modeluri de rugăciune. Acéstă observațiune, de și fórte comună în aparență, are numaĭ puțin ceva bun atingĕtor. Sunt multe adevĕruri, chiar principale ale religiuneĭ, de care sfintele cărțĭ ne vorbesc rar: ceea ce ḑic, sunt în deajuns pentru instrucțiunea mea, dar când vĕd că Spiritul sfânt îmĭ vorbește totdéuna de rugăciune, și că se enunță asupra acestuĭ obiect acum prin lecțiunĭ, acum prin formule, acum prin exemple, acum prin amenințărĭ, acum prin făgăduință, când reflectez în particular asupra psalmilor, carĭ nu sunt de cât rugăciunĭ, strig că acésta trebue să fie calea cea mare a mântuireĭ, baza a tótă morala, articolul fundamental al cultuluĭ Divin, mângâerea vieţeĭ nóstre și legătura nóstră cu D-ḑeŭ. Mĕ mir de puțina îngrijire ce aŭ ómenĭ, și înțeleg că cea maĭ mare parte din aceĭ carĭ se perd, nu ajung a fi condamnați de cât pentru că nu s'aŭ rugat, și toțĭ aceĭ carĭ nu ajung la o înaltă perfecțiune să nu rĕmâe în mediocritatea lor, decât pentru că s'aŭ rugat puțin, saŭ că s'aŭ rugat într'un chip nedesăvêrșit.

VERSUL 4.

Că s'aŭ stins ca fumul ḑilele mele și ósele mele ca uscăciunea s'aŭ uscat.

Ebreul ḑice propriŭ: Ósele mele s'aŭ aprins ca focul, ceea ce dă a înțelege, *ca lemnele ce se pun pe foc.* Cuvêntul de care se servește acéstă limbă nu se găsește de cât de două saŭ de treĭ orĭ în scriptură și însémnă o materie cuprinsă saŭ cuprinderea materieĭ. Cuvêntul grec φρύγιον însémnă *lemn uscat*, și care nu e bun de cât numaĭ spre ardere; cuvêntul latin *eremium*, însémnă acelaș lucru.

Gândirea Profetuluĭ vorbind în numele săraculuĭ saŭ a pĕcătosuluĭ, saŭ a robilor, este că el are cu atâta maĭ multă trebuință de ajutorul luĭ D-ḑeŭ, cu cât este maĭ nimicit. Ḑilele sale s'aŭ scurs

ca fumul; ósele sale aŭ devenit secĭ. El exprimă prin aceea saŭ durerea extremă care 'ĭ causéză amintirea pĕcatelor sale, saŭ nimicnicia lucrurilor omenescĭ, scurtarea vieţeĭ, necazurile care o sfâșie, saŭ după socotinţa sfinţilor Părinţi, el descrie durerile luĭ Is. Chr. încărcat de fără-de-legile lumiĭ.

MEDITAŢIUNI

Ce resultă din ḑilele cele maĭ strălucite? un fum care se perde. Ce devine puterea celuĭ maĭ înspăimêntător dintre luptătorĭ saŭ cuceritorĭ? o grămadă de óse secĭ care se prefac în cenușă. Toţĭ ómeniĭ știŭ aceste lucrurĭ și le-aŭ vĕḑut de sute de orĭ, eĭ sunt martorĭ în tóte ḑilele și nu se folosesc nicĭ acum pentru starea lor viitóre; eĭ nu ḑic ca Profetul: ḑilele nóstre dispar ca fumul, să ne întórcem la Domnul carele este etern. Corpurile nóstre se vor risipi ca cenușa după ce lemnul a fost ars de foc, să ne lipim de acela care póte să le restabiléscă într'o stare gloriósă. Ce se întêmplă în fine, când acéstă scenă a lumiĭ a dispărut? Profetul ne spune prin termenul de foc, cuptor, lemn uscat și arḑĕtor, ce se citește în versul acesta. Acest termen în text este tot acel pre carele Isaia îl întrebuinţéză în amenințarea ce D-ḑeŭ face fățarnicilor Ierusalimuluĭ. Catastrofa luĭ Senacherib, fiind aprópe, Domnul se prepară a o executa, de îndată el întórce cuvêntul contra ipocriţilor și le ḑice: Lovirile răsbunăriĭ mele asupra Asirienilor vĕ vor înspăimênta, dar cine din voĭ va putea suferi focul cel sfâșiitor? Cine din voĭ va subsista în mijlocul flacărilor eterne (Is. 23, 14)? Acest sens este literal și designă focul infernuluĭ, figurat prin pedépsa Asirienilor. Sfinţiĭ totdéuna aŭ meditat acéstă povestire, eĭ s'aŭ apropiat cu gândul de acest foc al răsbunăriĭ și aŭ luat calea ce Domnul descrie în acea parte. Eĭ aŭ mers întru dreptate, aŭ renunţat la minciună, aŭ urît avariţia, aŭ astupat urechile lor la înșelăciune și ochiĭ lor 'ĭ-aŭ închis la fără-de-lege.

VERSURILE 5, 6.

Călcat am fost ca iarba și s'a uscat inima mea;
că 'mĭ-am uitat a mânca pâinea mea. De glasul suspinuluĭ meŭ
s'a lipit osul meŭ de carnea mea.

Nu este altă diferinţă în ebreŭ de cât acésta, la primul vers, unde acest text ḑice: Inima mea a fost pălită ca iarba și s'a uscat.

Este ușor de-a vedea, că expresiunea versiunilor nóstre revine la aceeași.

Sĕracul saŭ nenorocitul de care vorbește Profetul, continuă de a expune miseria sa; inima sa s'a *pălit*, s'a uscat, pentru că n'a avut curagiul de a se îngriji de existența sa. Plângerile sale ast-fel l'a scurs, că a devenit, ca un schelet, și că pielea sa s'a lipit de ósele sale. Iată starea unuĭ om. pe care Domnul îl încércă prin necazurĭ, saŭ a unuĭ pĕcătos atins de pĕcatele sale și dedat la necazurile penitenței; saŭ a luĭ Is. Chr. însuși în necazurile patimeĭ sale.

MEDITAȚIUNI

Fer. Augustin vede aicĭ starea némuluĭ omenesc căḑut din nevinovăția originală. Capul acesteĭ marĭ familiĭ a neglijat de a se nutri de adevĕr, supunêndu-se la vocea luĭ D-ḑeŭ, el a luat otravă, în loc de fructul arboreluĭ vieței; a căḑut prin aceea în sărăcie, în slăbiciune, a pierdut acéstă rigóre primitivă, care ținea de dărnicia divină.

Ce vindecare are o bólă așa de periculósă și universală? nimic alta de cât a alerga la pâinea vieței, care s'a pogorât din cer. Mănâncă acéstă pâine, adaogă fericitul dascal, veĭ aparține la societatea, care se nutrește cu acest aliment; mănâncă acéstă pâine cerésc pentru a te întări și pentru a viețui; nu căuta mana care n'a împiedicat pre Israiliții de-a muri. Nu ne putem îndoi că acest sfânt Părinte nu vorbește aicĭ de Euharistie, și că cuvêntul sĕŭ de și mistic, n'ar fi prea analog cu vederile Profetuluĭ, dacă acest psalm privește pre Is. Chr. cum trebue a recunóște trăgênd tóte urmările întrebuințării ce a făcut Sf. Pavel.

VERSURILE 7, 8.

Aseměnatu-m'am cu pelicanul de pustie; făcutu-m'am cu corbul de nópte în loc nelocuit. Priveghiat-am și m'am făcut ca o pasĕre singuratică pe casă.

Din treĭ pasĕrĭ pe care le numește aicĭ versiunea nóstră după ceĭ LXX, nu este nicĭ una la care să convie ebraiștiĭ unanim. După uniĭ, Pelicanul este Babița; pasĕrea de nópte este *pupăza* și *pasĕrea* este *buhna*. In privirea celuĭ d'întâiŭ se pare, că în adevĕr este babița; naturaliștiĭ o maĭ numesc și *pelican*. Este de mărimea uneĭ gâște marĭ, și este însemnată dintre tóte pasĕrile prin sac, saŭ un mare posunar ce are sub pliscul sĕŭ. Cât despre cele-l'alte douĕ pasĕrĭ, fiind-că ceĭ LXX aŭ numit pe una *pasĕre de nópte* saŭ

buhna și pe alta *pasĕre,* se pare că ar trebui să ne raportăm la eĭ, pentru că știaŭ maĭ bine de cât moderniĭ însemnarea cuvintelor ebreeștĭ. De asemenea un mare numĕr de ebraiștĭ nu se îndepărtéză aicĭ de versiunile nóstre.

Despre pasĕrea de nópte, ebreul ḑice că locuește în locurĭ pustiĭ, nycticorax vastilatum; ceea ce arată că trebue a se înțelege, în versiunea nóstră, de un *domiciliŭ ruinat* saŭ o dărîmătură. Sf. Augustin citește, in parietinis și acest cuvênt e expresiv.

In privirea pasĕreĭ a treia, de care ḑice Profetul că este singură pe acoperemêntul caseĭ, se obiectéză că nu póte fi *vrabia,* care nu este nicĭ-de-cum amica *singurătățiĭ* și care sbóră pretutindenĭ; dar Profetul face alusiune, prea probabil la acea pasĕre ce 'șĭ face cuibul sĕŭ sub acoperĕmêntul caseĭ, saŭ în găurile ziduluĭ. Póte că a maĭ avut în vedere o păsĕrică mică părăsită de muma sa, și țipând pe acoperĕmêntul caseĭ, se vĕd în tóte ḑilele de acestea pe case, isolate, strigând, învêrtindu-se și neștiind unde să scape.

Profetul întrebuințéză aicĭ comparațiunea acestor treĭ pasĕrĭ, ca să arate tristeța și delăsarea aceluia ale căruĭ nenorocirĭ le deplânge el în psalmul acesta; este, încă odată, saŭ omul în general căzut din dar, saŭ pĕcătosul turburat de conștiința sa saŭ Is. Chr. expus la persecuțiunea Iudeilor, saŭ captiviĭ Babilonienilor, servind de figură celor drepțĭ încercând necazurile vieței aceștia. Spiritul Bisericeĭ, care aplică acest psalm la penitență, este de a înspira pĕcătoșilor despărțirea de lume, pentru a se pune pe rugăciune și de-a plânge pĕcatele lor în singurătate.

MEDITAȚIUNI

Dacă omul ar fi stăruit în dreptate, singurătatea chiar a putut să'ĭ fie plăcută, pentru că numaĭ legătura cu D-ḑeŭ 'ĭ s'ar fi părut maĭ presus de tóte bunurile vieței acesteia. De la pĕcatul sĕŭ, singurătatea a devenit pentru el ca o stare necesară, pentru că lumea este plină de turburărĭ, și pentru că patimile aŭ luat stăpânire asupra inimeĭ Omuluĭ. In starea de inocență noĭ am fi fost plinĭ de lumină și de putere. Dacă ar fi fost erorĭ, ilusiunĭ, minciunĭ în némul omenesc, noĭ le-am fi cunoscut, desvĕlit, disprețuit și spiritul nostru n'ar fi fost în prada seducțiuneĭ. Dacă s'ar fi găsit scandale printre semeniĭ noștri, noĭ am fi fost totdéuna destul de tarĭ pentru a ne păzi contra exemplulŭĭ rĕŭ, pentru a reprima pre acel, carĭl l'ar fi dat; dar în starea presentă, nu este siguranță de cât în vegherea asupra nóstră înșine, și acéstă privighere nu este un fruct, care se cultivă și se culege în vuetul lumeĭ. Toțĭ creștinĭĭ, fie-care după profesiunea sa și gradul daruluĭ sĕŭ, trebue să fie solidarĭ, pentru că toțĭ trebue să înlăture

contagiunea véculuĭ, pentru că toţĭ trebue să deslipéscă inima lor de la întreita poftă, care guvernă în lume.

Unul din cele d'întâiŭ fructe ale Evangelieĭ a fost spiritul de singurătate. Deşerturile nu se impopulară de cât după pacea Bisericeĭ. Dar cu mult maĭ înainte se vedeaŭ o mulţime de creştinĭ, cariĭ aŭ renunţat la lume, copile care îmbrăţişézá fecioria, ómenĭ de orĭ-ce profesiune, cariĭ aŭ pus bunurile lor la piciórele apostolilor pentru a nu se ocupa de cât cu rugăciunea. Câte elogiurĭ nu făcură Sf. Iustin, Origen, Tertulian de înlăturarea ce mărturiseaŭ credincioşiĭ timpuluĭ lor pentru afaceri, treburĭ, dignităţile lumeĭ? Pentru că spiritul creştinismuluĭ nu a putut fi alăturea cu spiritul lumeĭ; pentru că, spre a plăcea luĭ D-deŭ, trebue a medita sfântă legea sa în tăcerea inimeĭ, şi acéstă tăcere nu se conservă nicĭ-o-dată în societăţile lumeştĭ.

Adevăraţiĭ creştinĭ, ḑicea Sf. Grigorie, nu caută lucrurĭ exterióre, când nu le aŭ; şi eĭ nu le sufer de cât cu mare greutate când le aŭ; căcĭ se tem maĭ presus de tóte de a eşi afară din eĭ înşuşĭ pentru a veghia la trebile din afară

VERSUL 9.

Tótă ḑiua m'aŭ ocărît vrăşmaşiĭ meĭ; şi ceĭ ce mĕ lăuda, asupra mea se jura.

In text este מהוללי, ce unii traduc prin laudantes me, şi alţiĭ, deludentes me, pentru că verbul are douĕ însemnărĭ contrare. Din fericire ambele pot conveni aicĭ; căcĭ póte fi adevĕrat că aceĭ cariĭ aŭ lăudat pre profetul sĕŭ acel în numele căruia vorbeşte, să facă în urmă blesteme contra luĭ, şi aceĭ cariĭ 'l luaŭ în rîs să verse în contra luĭ blesteme.

Pe când eĭ mĕ priveaŭ cu ură saŭ făcéŭ ocărĭ contra mea, s'ar putea traduce şi eĭ *conjuraŭ contra mea*.

MEDITAŢIUNI

Omenii buni şi nenorociţĭ sunt totdéuna în prada clevetireĭ, a calomnieĭ, cel puţin la deriderea altor ómenĭ, Iis. Chr., a intrat cel dintâiŭ în acéstă carieră; tótă viéţa sa a fost contradisă de naţiunea sa. Apostoliĭ şi toţĭ sfinţiĭ după el aŭ fost expuşĭ la censura unuĭ public jaluz şi rĕutăcios. In totdéuna în vorbele lumeştĭ sunt moduri de vorbire, care

aŭ un aer de înțelepciune și adevĕr, când este vorba de a blama acțiunile cele maĭ sfinte. Dar acéstă vorbire este a unuĭ amăgitor. Iis. Chr., nu făcea de cât bine poporuluĭ; și Fariseiĭ ḑicea că'l răsvrătește, că nu păzea sâmbăta, că avea comerț cu Demoniĭ. Se părĕŭ că eraŭ zeloșĭ pentru lege, că se supunéŭ fórte mult imperatoruluĭ, pentru a calomnia cu maĭ multă înșelăciune pe acel ce voiaŭ să'l peardă.

Astă-ḑĭ orĭ-cine vorbește saŭ scrie în favórea religiuneĭ este un entuziast și un fanatic; orĭ-cine viețuește creștinește în tăcere, este un om amăgit, un geniŭ mic, un spirit dedat superstițieĭ. Aceste vorbe sunt bine primite în lumea mare, precum eĭ numesc filosof pe acel ce nu crede nimic, și acel ce este indiferent pentru orĭ-ce fel de cult; și rĕsbunător al libertățiĭ, pe acel ce înjură Biserica, pre miniștriĭ sĕĭ și chiar pre suveranĭ.

VERSURILE 10, 11 12.

Că cenușă ca pâinea am mâncat și bĕutura mea cu plângere am amestecat. De către fața iuțimeĭ tale și a mânieĭ tale, că înălțându-mĕ m'aĭ surpat. Ḑilele mele ca umbra s'aŭ plecat; și eŭ ca iarba m'am uscat.

Și aicĭ Profetul descrie într'un stil figurat și poetic starea unuĭ penitent împovorat de durere. Nutrimentul ĭ-aŭ fost neplăcut ca cenușa; bĕutura sa cu lacrimĭ amestecată; el a suspinat sub greutatea mânieĭ luĭ D-ḑeŭ; el a simțit cu atât maĭ mult căderea sa, cu cât aŭ fost maĭ înălțat; ḑilele s'aŭ plecat ca umbra; și durerea l'a uscat ca iarba de prin liveḑĭ când este tăiată.

Textul ebreŭ ḑice absolut acelaș lucru. La versul 11 este: tu m'aĭ înălțat, și m'aĭ rĕsturnat.

Versiunea nóstră pune: *înălțându-mĕ* saŭ după ce m'aĭ înălțat m'aĭ rĕsturnat saŭ surpat, diferența nu este de cât în alcătuirea fraseĭ.

Aceste versurĭ pot să convie Iudeilor în timpul captivitățiĭ lor; la tot némul omenesc înainte de rĕscumpĕrare; luĭ Iis. Chr., purtând greutatea pĕcatelor nóstre; la tot pĕcătosul, carele se căește de rĕutățile sale; și care se dedă la lucrul pocăinței. Sensul din urmă 'l adoptă și Biserica, presentând psalmul acesta fiilor sĕĭ pentru a'ĭ îndemna la pocăință.

MEDITAȚIUNI

St. Augustin se folosește de versul 10, unde s'a vorbit de pâine neplăcută ca cenușa, și de bĕutura amestecată cu lacrimĭ, pentru a arăta practica Bisericeĭ, care din tot timpul aŭ deschis pĕcătoșilor căile pocăinţeĭ. I se impută că conrupe prin aceea moravurile, că face pre ómenĭ maĭ aplecaţĭ a comite pĕcatul, prin promisiunea ce li se făcea de a se împăca cu D-ḑeŭ. St. Doctor întreba dacă nu cum-va ar fi maĭ nepotrivit de a ridica celor vinovaţĭ tótă speranța de împăcare; dacă, după ce aŭ comis greșale, care nu le-ar fi nicĭ-o-dată ertate, eĭ nu s'ar da prin desperare la tot felul de desordine; asemenea, ḑice el, cu gladiatorĭĭ, carĭĭ știŭ că sórta lor este a peri în arenă, și carĭĭ așteptând 'șĭ permit excesele cele maĭ uricióse și cele maĭ violente? Oferind ertare pĕcătoșilor ce se pocăesc, D-ḑeŭ le deschide o ușă unde perd din vedere tempestele lumiĭ aceștia; eĭ formézĕ proectul uneĭ vieţĭ maĭ regulate; și să nu să ḑică că acéstă indulgență autorisă lașitatea lor: căcĭ Domnul carele promite ertare, nu promite ḑiua de a doua pentru a intra în har, dacă recade în pĕcat. El voește să miluească pre cel ce pocăește; dar el are putere de a rumpe firul ḑilelor sale dacă abuzézĕ de ertarea ce 'i se face prin căderĭ nouĭ.

Ḑilele mele comparate cu umbra, nu se aséměnă cu ea de cât pentru că devin maĭ slabe, maĭ lâncede, până ce în fine dispar cu totul. Umbrele cresc după cum sórele descinde de pe orizont; dar ele slăbesc din ce în ce maĭ mult, așa că la apusul acesteĭ stele de abia se maĭ pot distinge. Iată imaginea declinăreĭ ḑilelor nóstre. Numĕrul lor descrește precum se micșoréză umbra și se sting cu totul în momentul morțiĭ. Ceea ce este de mirare, e că dorințele nóstre cresc, ca umbra, pe când ḑilele nóstre se împuţinéză din ce în ce maĭ mult.

Noĭ murim plinĭ de ideĭ și de proecte, și nimic maĭ nefolositor pentru eternitate.

VERSUL 13.

Iar, tu, Dómne, în véc rĕmâĭ și pomenirea ta în ném și în ném.

In loc de *memoriale tuum*, preferă solium tuum, după Abem Ezdra; dar nu cred că acéstă autoritate este de ajuns pentru a schimba ebreul, și *memoriale* are un sens bun.

Profetul opune acum mărirea luĭ D-ḑeŭ cu miseria și cu nimicnicia omuluĭ. El a arătat, că ḑilele nóstre nu sunt de nimic, și ḑice Domnuluĭ: Ear tu, o Ehova, rĕmâĭ totdéuna. Amintirea de ceea ce noĭ suntem, piere ca umbra, și memoria puteriĭ tale se perpetuă în tóte vécurile. Psalmistul se sprijină, dă consideraţiunea acésta, pentru a spera o întórcere a milostivireĭ, saŭ maĭ bine pentru a preḑice sfârșitul relelor poporuluĭ sĕŭ, saŭ maĭ general încă, a întreguluĭ ném omenesc.

Căcĭ de la acest vers el a avut în vedere pre Mesia, pentru că apostolul aplică la Iis Chr. aceste cuvinte: Ear tu, Dómne, în véc rĕmâĭ. Dar acesta e versul de la finele psalmuluĭ, în care raporturile cu Mesia e maĭ marcat, pentru că apostolul citéză treĭ versurĭ.

In Ebreŭ este, *veĭ rĕmânea în etern*, și neapărat că pentru aceea se citește și în epistola către ebreĭ: *iar tu veĭ rĕmânea;* ceea ce nu împedică ca lecţiunea nóstră permanes, în psalm, să nu fie bună: căcĭ și de o parte și de alta este acelaș sens. Vom observa însă o causă particulară care a putut să determine pe apostol a pune *veĭ rĕmânea.*

MEDITAŢIUNI

D-ḑeŭ este Etern, durata sa este infinită; acest adevĕr este iarășĭ etern ca și D-ḑeŭ, și este independent de existența îngerilor și a ómenilor. Dar profetul adaugă un altul, care presupune că creaturĭ inteligente și capabile de a cunóște pre D-ḑeŭ există și că sunt chiar destinate a exista totdéuna. De aceea amintirea de D-ḑeŭ va fi din ném în ném, adecă va subsista în etern. Dacă n'ar fi viéța viitóre pentru ómenĭ, profetul care vorbește aicĭ numaĭ de ómenĭ și nu de îngerĭ, n'ar putea ḑice că amintirea de D-ḑeŭ va fi eternă. St. Augustin a exprimat într'un cuvênt acest mare adevĕr; amintirea de D-ḑeŭ va subsista totdéuna, pentru că noĭ avem promisiunĭ pentru viéța presentă și cea viitóre. In virtutea promisiunilor pentru viéța presentă, va fi totdéuna pre pământ o generaţiune de ómenĭ, carĭ îșĭ vor aduce aminte de D-ḑeŭ temêndu-se de a 'l supĕra; și în virtutea promisiunilor pentru viéța viitóre, va fi în etern în

cer o generațiune de ómenĭ carĭ 'șĭ vor aduce aminte de D-ḍeŭ bine-cuvêntând și glorificând sfântul sĕŭ nume. Acéstă explicațiune a textuluĭ profetuluĭ nostru este literală și coprinde tótă știința mântuireĭ; ea ne pune înaintea ochilor dogma așa de esențială despre viéța viitóre, ea ne învață că dacă voim să ne amintim de D-ḍeŭ în eternitate, noĭ trebue să ne amintim de el în timp. Nu ne vom bucura de împlinirea făgăduințelor în viéța viitóre, decât după ce ne vom folosi de promisiunile date pentru viéța presentă, adecă după ce am întrebuințat bine mijlócele de mântuire ce D-ḍeŭ ni le-a dat în viéța acésta. Dar cum ne vom folosi de aceste mijlóce fără a ne aduce aminte de D-ḍeŭ? De aicĭ încă un alt adevĕr; că nu e de sperat că ne vom aduce aminte în etern de D-ḍeŭ, dacă nu 'șĭ aduce aminte în timp. Crede-vom noĭ că este de ajuns a ne gândi la D-ḍeŭ în momentul morțiĭ, saŭ în câte-va momente de viéță, pentru ca să meritĕm ca tóte gândirile nóstre să fie îndreptate către el în eternitate? Orĭ cine nu dă luĭ D-ḍeŭ pre pĕmênt de cât restul gândirilor sale, 'șĭ va aduce aminte de D-ḍeŭ în etern cu demonĭ și condamnațiĭ, dar acéstă amintire nu este aceea de care ne vorbește profetul. Acéstă amintire este desperată, și nenorociții carĭ sunt ocupațĭ de ea, vor dori în tóte momentele eternităților de a o putea perde; dar dorințĭ inutile; acéstă amintire îĭ va împovăra cu greutatea sa așa de mult pre cât amintirea milelor divine va face fericirea predestinaților în cer.

VERSURILE 14, 15.

Tu sculându-te veĭ milui Sionul, că timpul este a te milostivi spre el, că a sosit ceasul. Că plăcute sunt robilor tĕĭ pietrele luĭ, și de țĕrîna luĭ le va fi milă.

Ebreul ḍice: eĭ aŭ milă de pulberea luĭ, pentru a le înțelege că deși pĕmêntul luĭ Iuda a fost cu totul incult și ca redus în pulbere, servitoriĭ luĭ D-ḍeŭ 'l iubeaŭ încă.

Trebue e mărturisi că aceste douĕ versurĭ convin mult cu dorințele ebreilor captivĭ în Babilon. Eĭ vedeaŭ, că timpurile întórcereĭ lor, calculate de profeți eraŭ aprópe de a expira; eĭ iubeaŭ cetatea lor de și ruinată; țara lor deși deșartă. Eĭ rugaŭ pre Domnul de a iubi Sionul, și se măguleaŭ că aŭ fost auḍiți îndată.

Tóte acestea pot figura isbăvireĭ încă și maĭ prețiósă Iudeilor și Némurilor prin venirea luĭ Mesia. Profeții, carĭ anunțase acest

mare eveniment, s'aŭ exprimat în termenĭ fórte atingĕtorĭ despre starea deplorabilă a Sionuluĭ; eĭ aŭ mărturisit o mare afecțiune pentru Ierusalim și pentru tótă țara lor, ce o privea ca părăsită, până ce a venit Mesia de o înălță la cel maĭ înalt grad de glorie. Sensul al doilea trebue să fie iarășĭ literal ca și cel d'intêiŭ, ceea ce urméză dovedește acésta, precum și citația apostoluluĭ complectéză demonstrarea.

MEDITAȚIUNI

Când D-ḑeŭ chiemă la el pre păcătoșiĭ ceĭ marĭ el se scólă întru cât-va ca să desfășure puterea brațuluĭ sĕŭ. Scólă-te, Dómne, ḑice așa de des profetul nostru implorând milostivirea divină; și când apostolul după Isaia vorbește de rĕscumpĕrarea ómenilor, el ḑice că Domnul se va scula să guverneze națiunile ce nădăjduesc întru el. Pentru că schimbarea inimeĭ omenescĭ este o lucrare a atot puternicieĭ luĭ D-ḑeŭ, și acela ce isbăvește pre om din tirania păcatuluĭ, trebue să fie autorul vieței și învingĕtorul morțiĭ.

Când pĕcătosul se căește intim de păcatele sale, el simte, că timpul milostivireĭ a venit, și acésta e ceea ce susține încrederea sa. Reprobațiĭ 'șĭ impută viŭ de discordiile vieței, dar nu cunosc că timpul ertăreĭ să fi venit pentru dênșiĭ; eĭ știŭ chiar că numaĭ trebue să spereze ertare, și iată ce face desperarea lor.

Biserica vede în sînul sĕŭ mulțĭ fiĭ rebelĭ, îndărătnicĭ, sclavĭ aĭ pasiunilor lor, și cu totul afară din calea mântuireĭ, sunt pietre căḑute din edificiŭ; este un pământ incult și părăsit. Dar ea nu încetéză de a'ĭ iubi, de a se interesa de eĭ, de a înălța mânile la cer, pentru ca să se apropie de sanctuarul sĕŭ eĭ se légă cu alte părțĭ ale acestuĭ templu a căruĭ construcțiune se prepară pentru eternitate.

Momentul întórcereĭ Iudeilor în patria lor a trebuit să fie așteptat timp de șépte-ḑecĭ de anĭ; acel al venireĭ luĭ Mesia fu dorit timp de patru miĭ de anĭ; dar timpul penitenței este totdéuna pentru pĕcătos. El n'are promisiunĭ pentru a doua ḑi; el nu are decât pentru timpul present. Apostolul ḑicea credincioșilor: Iată timpul favorabil, iată ḑiua mântuireĭ; și acésta este tot așa de greŭ precum a fost și cu opt-spre-ḑece secole.

VERSUL 16.

Şi se vor teme neamurile de numele Domnuluĭ şi toţi împăraţiĭ pământuluĭ de mărirea ta.

Textul ḑice naţiunile se vor teme de numele Domnuluĭ ; ceĭ LXX apostrofă pre Domnul, ceea ce este o diferenţă prea uşóră. In grecul Vaticanuluĭ nu este toţĭ regiĭ pământuluĭ, dar simplu toţĭ regiĭ, versiunea nóstră este conformă cu ebreul.

Acest vers designă evident pre Mesia, saŭ venirea sa în lume. Numaĭ la acéstă epocă naţiunile aŭ cunoscut, cinstit şi temut de numele Domnuluĭ, toţĭ regiĭ pământuluĭ aŭ dat omagiŭ glorieĭ sale.

Aceĭ cariĭ vĕd în psalm întórcerea Iudeilor captivĭ în Babilon, ḑic că de la acest eveniment naţiunile idolatre avură maĭ multe cunoştinţĭ de adevĕratul D-ḑeŭ pentru că Iudeiĭ aicĭ aveaŭ ocasiune de a vorbi şi a rĕspândi gloria sa. Aceştĭ interpreţĭ lasă de ordinar a doua parte a versuluĭ ce'l explicăm : eĭ nu ne arată cum de la acéstă întórcere, toţĭ regiĭ pământuluĭ dădură omagiŭ glorieĭ adevĕratuluĭ D-ḑeŭ, care era acel al Iudeilor.

Ar fi în adevĕr fórte greŭ saŭ chiar cu neputinţă de a arăta acésta, pentru că toţĭ regiĭ pământuluĭ fără a excepta pe Cyrus, Darius, Artaxerxes, rĕmaseră în idolatrie. Trebue a recunóşte dar că acéstă profeţie n'a avut împlinirea sa de cât după venirea luĭ Mesia. Şi nu se vede chiar ca să se pótă admite aicĭ două sensurĭ literale, pentru că nu este nicĭ în istoria naţiunilor nicĭ în cea a Iudeilor, nicĭ o urmă de omagiŭ dat de toţĭ regiĭ adevĕratuluĭ D-ḑeŭ după întórcerea din captivitatea Babilonuluĭ. Nu cred că vr'un interpret ar restrânge aicĭ cuvêntul de pământ la Iudeia, căcĭ unde ar fi *toţĭ regiĭ* într'o parte aşa de puţin întinsă ?

Tot ceea ce se póte ḑice pentru a menţine acele două sensurĭ literale, este că Cyrus, Darius, Arthaxerxes, permiţênd întórcerea Iudeilor se crede, că a cinstit pre D-ḑeul luĭ Israil şi că eĭ fură tipul atâtor regĭ, cariĭ de la venirea luĭ Mesia aŭ îmbrăţişat creştinismul.

MEDITAŢIUNI

Unul din efectele venireĭ luĭ Mesia este că naţiunile şi regiĭ aŭ învĕţat a se teme de numele şi gloria Domnuluĭ. Acesta e primul sentiment care se înalţă în inima Iudeilor, când St. Petru le vorbi pentru prima óră de Iis. Chr. la acest cuvênt, ḑice istoricul sacru, eĭ avură inima pătrunsă de înfrângere, şi ḑiseră luĭ Petru şi celor-l'alţĭ Apostolĭ. Fraţiĭ noştri, ce vom face ? Şi câte-va versurĭ maĭ jos : Fiecare se temea şi tot poporul se cuprinseră de fricĭ. Pentru că anunţarea luĭ Iis. Chr. şi predicarea Evangelieĭ, presintă

tot-o-dată spiritului dogma vieței viitóre și fac cunoscut omului, că într'o di va fi judecat după faptele sale; două adevěruri, care rěsună la conștiință și care 'l alarméză, când s'a depărtat de căile justiției. Contemplând pre Iis. Chr. și citind Evangelia, toți ómenii trebue să dică în sine: *ce vom face?* Și li se va rěspunde ca și Iudeilor, martorul predicărei apostolilor: *Pocăiți-vě....* și mântuiți-vě renunțând la acest véc conrumpt. Din acéstă temere religiósă inima va trece îndată la dragoste, care este esența creștinismului. Acești Iudei cuprinși mai întâiu de frică, devenirá în puține dile modele de caritate, simplicitate, deslipire; ei nu se mai ocupaŭ de cât de rugăciune, de mângâerea sěracilor, de participarea sfintelor misterii. Ce schimbare în acești ómeni culpabili de un deicid! Dar ce spectacol, Iis. Chr. a căruĭ sânge věrsase și care 'l oferise pentru ei!

VERSURILE 17, 18.

Că va zidi Domnul Sionul și se va arěta întru mărirea sa. Căuta-ta spre rugăciunea celor umiliți și n'a defăimat cererea lor.

Urmând versiunile nóstre, Profetul spune causa schimbărei celei mari, care se va face în națiuni și printre regii pământului: Pentru că Domnul va înălța edificiul Sionului, că se va manifesta întru gloria sa, că va avea în privire rugăciunea ómenilor smeriți și necăjiți. După ebreŭ va fi: Pentru că Domnul a rezidit Sionul și se va arăta întru gloria sa: causa acestei diferenți este că nu e conjuncțiune și în al doilea membru al versului 17. Cât despre versul 18, el va fi separat de versul 17. In fond este tot una. Urméză că Domnul va mângâea pre poporul sěŭ, că va înălța edificiul Sfântului Sion, că va manifesta gloria sa, și că tótă acéstă fericită revoluțiune se va întêmpla, pentru că va fi atins de rugăciunile acelora, carii aŭ inima umilită. Cuvêntul ebreŭ care rěspunde la umilit însémnă saŭ un om sěrac, saŭ un om întristat părăsit, asemenea úmed, pământ plin de ciuline. Tóte lucrurile acestea ar putea conveni Israiltenilor chemați din captivitate, dar ele aŭ mai multă forță și mărire dacă se rapórtă la Mesia și la Biserică, care este edificiul sěŭ. El l'a stabilit pentru gloria sa, ascultă glasul sěracilor și al scârbiților, nu'i îndepărtéză de la persóna sa; chiar pentru ei reservă favorurile sale. Se mai póte dice, că va veni pentru ca să rěspundă la dorințele Patriarchilor și profeților, carii 'l-aŭ așteptat și chemat timp de atâtea secole. Aceste versuri pot să se mai rapórte și la a doua venire a lui Mesia: căci atunci va termina construcția Ierusalimului ceresc, că se va arăta în tótă gloria sa și că va rěsbuna pre toți aceĭ, carii vor fi suferit pentru dreptate.

MEDITAȚIUNI

Construcțiunea sfântului Sion este lucrarea tuturor secolelor, care s'aŭ scurs de la Iis. Chr. și carii se vor scurge până la sfêrșitul lumii. Acest edificiŭ nu va fi consumat de cât la ḑiua cea mai după urmă. Așteptând-o fie-care din noi trebue să contribuim, *a pune aicĭ piatra sa* cum ḑice St. Augustin. Nu va fi timp de a mai voi să lucrăm, când Iis. Chr. va despărți petrele bune de cele rele. Iis. Chr. a pus fundamentul acestuĭ edificiŭ, nu arătându-se glorios, măreț, triumfător. Nu avea atunci nici strălucire, nici frumusețĕ după expresiunea Profetului; dar când va pune cea mai de pe urmă mână la acest templu etern, *se va arĕta întru tótă gloria sa*, cum se exprimă psalmistul. Lucrând aici la acéstă construcțiune mare, n'avem parte de cât de rugăciune și lacrimi. Ast-fel lucrară toți sfinții. Dar în ḑiua sfințireĭ acestuĭ Ierusalim ceresc, gloria, veselia, bucuria vor ocupa locul încercărilor vieței; atunci nu va fi nici durere, nici suspin, nici frică, nici urît; tóte vor fi inundate cu un torent de bucurie curată și neschimbată.

VERSURILE 19, 20.

Să se scrie acésta pentru alt neam, și poporul ce se va naște va lăuda pre Domnul. Că a privit d'intru înălțimea cea sfântă a luĭ, Domnul din cer pre pământ s'a uitat.

Iată un ordin formal pentru a transmite aceste prediceri posterității. Crede-vom că e vorba numai de Iudeii captivi în Babilon? Aceea nu se potrivește, și șirul versurilor anunță evenimente cu mult superióre acesteĭ izbăviri. Se vĕd popóre și regi carii se adună pentru a servi Domnului. Este deci sigur, că generațiunea viitóre și poporul ce se va naște este Biserica luĭ Mesia, care după o lungă captivitate sub imperiul demonilor și a pasiunilor a fost formată de Iudeĭ și de némuri pentru a servi pre domnul în spirit de unitate.

In ebreŭ este: *acest lucru să se scrie*, singularul pentru pluralul ce se vede în versiuni. Se vede că e acelaș sens. Unii traduc: acest lucru se va scrie în generațiunea viitóre. De unde ar urma că Palmistul profetiséză aceea ce Ezdra, Neemia, Angheu și Zaharia scriseră în urmă atingĕtor de isbăvirea Iudeilor, saŭ mai bine de ceea ce scriitorii Nouluĭ Testament aŭ istorisit de isbăvirea némuluĭ omenesc prin meritele și satisfacțiunile luĭ Mesia. Acest mod de traducere este cu mult mai inferior celuĭ-l'alt, pentru că nu se vede

în nicĭ o parte a scripturilor ca un profet să fi prediș vre o-dată aceea ce profeții aŭ scris, aceea ce el însuși să fi anunțat. Ast-fel cea mai mare parte din ebraiștĭ chiar traduc ca inversiunile nóstre. Ca să se scrie aceste lucrurĭ.

MEDITAȚIUNI

Profeții aŭ prediș dar n'a fost prediși; numaĭ Iis Chr. și Apostolii aŭ fost prediși carii aŭ făcut prediceri. Biserica a fost predisă; dar de la Apostolĭ, ea n'a făcut prediceri, înțeleg predicațiunĭ publice și destinate a regula guvernarea sa, a determina dogmele, a instrui generalmente popórele. Când sfinții în diferite timpurĭ aŭ făcut prediceri, a fost casurĭ particulare și nu pentru a lumina tótă Biserica. Mulți dintre primiĭ credincioși avură *darul profeției*, dar acest termin nu însémnă adese-orĭ de cât darul de a bine vesti cuvêntul luĭ D-dĕu, de a'l explica cum trebue. Dacă uniĭ din acești credincioși anunțaŭ lucrurile viitóre, eraŭ fapte particulare, și nu veritățĭ dogmatice saŭ regule de guvernare pentru tótă biserica; și acești credincioși n'aŭ fost din numĕrul discipulilor luĭ Iis. Chr. și a autorilor inspirați. Argumentul pentru acésta este că spiritul profețieĭ propriŭ dis, care nu este alt ceva de cât darul revelațiunilor necesare la formarea Bisericeĭ, nu s'a întins dincolo de apostolĭ și scriitoriĭ sacri aĭ Nouluĭ Testament. Eĭ aŭ scris saŭ aŭ spus cu gura tot ceea ce era privitor la dogme, morală și ierarchie. Isvorul acestor revelațiunĭ este în Scriptură și Tradițiune. Biserica este depositară, nu pentru a maĭ adăoga, a schimba, saŭ a maĭ lăsa ceva, dar pentru a scóte de aicĭ regulele învĕțămêntuluĭ sĕŭ; și ea este ajutată de Sf. Spirit pentru a nu se amăgi în explicarea acestor regule.

VERSURILE 21, 22.

Ca să audă suspinul celor frecați, să deslege pre fiiĭ celor omoriți. Ca să vestéscă în Sion numele Domnuluĭ și lauda luĭ în Ierusalim.

Aceste douĕ versurĭ depind de cel precedent; Domnul a privit pre pĕmênt, ca să audă gemetele celor robiți etc. In ebreŭ nu sunt de cât diferențe fórte micĭ. Pentru a audi gemetele celor robiți, pentru a izbăvi pre fiĭ de mórte. Versiunile nóstre daŭ a înțelege că acești fiĭ aĭ morții sunt fiiĭ acelor cariĭ aŭ fost supuși morții și

ebreul: că aceștia eraŭ ómenĭ destinaţĭ la mórte. Amêndouĕ sensurile sunt adevĕrate, orĭ că se vede aicĭ pre Captiviĭ din Babilon: orĭ că privește pre toţĭ ómeniĭ culpabilĭ și gemênd sub greutatea pĕcatuluĭ; și uniĭ și alţiĭ eraŭ fiiĭ acelor carii aŭ încercat deja rigorile morţiĭ și eraŭ deopotrivă destinaţĭ a muri ca părinţiĭ lor. Aceste douĕ versurĭ pot conveni la isbăvirea Iudeilor captivĭ la Babilon, dar mult maĭ bine la isbăvirea a tot némul omenesc devenit sclav demonuluĭ prin pĕcat. Șirul demonstra acest adevĕr.

MEDITAŢIUNI

Pĕcatul este o legătură saŭ o înlănţuire a morţiĭ. Trebuia ca Iis. Chr. să isbăvéscă pre ómenĭ, pentru ca să le redea posesiunea vieţeĭ. Suferind pentru noĭ el a rumpt legăturile nóstre; și promiţêndu-ne învierea corpurilor nóstre ne-a dat dreptul la viéţa eternă. Nu era de ajuns ca ebreiĭ captivĭ să fie sloboziţĭ din legăturĭ; trebuia să'ĭ scóţă din stăpânirea acelora care 'ĭ-ar fi putut încă condamna la mórte, chiar când eĭ n'ar fi fost înlănţuiţĭ: figura perfecteĭ nóstre isbăvirĭ. Dacă Iis. Chr. ar fi satisfăcut deplin pentru noĭ, lanţurile pĕcatelor nóstre ar fi fost zdrobite; dar dacă nu ne-ar fi promis învierea corpurilor nóstre și nu ne-ar fi dat un gaj al acesteĭ învierĭ, înviind el însuși, corpurile nóstre muritóre ar fi rĕmas în etern în pulberea mormêntuluĭ. Ceea ce a făcut pentru noĭ, are tot caracterul uneĭ isbăvirĭ absolute, complectă și permanentă.

Dar pentru ce ne-aŭ izbăvit așa de generos și de perfect? Pentru ca să vestim gloria numeluĭ sĕŭ în Ierusalim, orĭ în timpul ḑilelor acesteĭ vieţĭ muritóre saŭ într'o manieră și maĭ simţită în patria ceréscă a căreia figură era Ierusalimul.

Iată planul liberatoruluĭ nostru, iată destinaţia nóstră. Suntem noĭ cu totul încredinţaţĭ de acest adevĕr? Mărginim noĭ tóte dorinţele nóstre pentru a rĕspunde la vederile luĭ Iis. Chr. bine-făcĕtorul nostru? Iată ceea ce nu póte fi prea mult meditat în presenţa sa.

VERSUL 23.

Când se vor aduna popórele dimpreună, și Impăraţiĭ, ca să slujească Domnuluĭ.

In ebreŭ este *împărăţiele* și nu *împăraţiĭ* dar e acelaș lucru, împărăţiele nu pot să se reunéscă fără ca regiĭ să concure la acéstă

reuniune. Este vorba aci de concertul popórelor, de împărăţii, de împăraţi, pentru a da un cult adevěratuluĭ D-ḑeŭ. S'a vědut óre acésta în Ierusalim după întórcerea captivităţiĭ? Nu, de sigur. Istoria atât sacră cât şi profană ne învaţă că până la venirea luĭ Mesia, adică în timp maĭ mult de cincĭ sute de anĭ, carii aŭ trecut de la izbăvirea Iudeilor până la predicarea Evangelieĭ, tóte popórele, regiĭ, împărăţiele pământuluĭ rěmaseră în idolatrie. Acéstă profeţie a Profetuluĭ nu s'aŭ împlinit, de cât la venirea luĭ Mesia şi prin mijlocirea discipulilor séĭ. Ceea ce anunţă Zaharia cu mult maĭ târḑiŭ de cât Profetul. Bucură-te fiica Sionuluĭ; voiŭ locui în mijlocul tĕŭ, ḑice Domnul; în ḑiua aceea multe naţiunĭ se vor reuni cu Domnul, ele vor fi poporul meŭ.

MEDITAŢIUNI

D-ḑeŭ carele este unul prin natura sa, a voit să aducă totul la unitate. El a făcut să se nască tot némul omenesc dintr'unul singur, şi când greşalele pământuluĭ l'aŭ obligat a cădea, el a reînoit némul omenesc prin unul singur. Ómenĭĭ depărtându-se încă de dreptate şi de adevěratul cult, a ales pre unul ca să fie părinte uneĭ generaţiunĭ credincióse şi depositarul tuturor promisiunilor. Abraam fu acest om privilegiat şi din el aŭ eşit toţĭ fiiĭ luĭ D-ḑeŭ. Când Mesia a venit în lume, el n'a stabilit de cât o credinţă, un botez, un sacrificiŭ, o Biserică; şi nu promite de cât o rěsplătire, care e aceea a împărăţieĭ sale. Unitatea este totdéuna caracterul adevěruluĭ şi acésta se adevereşte în morală ca şi în dogmă. Omul nu câştigă pacea de cât reducênd tóte dorinţele sale la dragostea unuia singur, care este Iis. Chr. El nu vieţueşte liniştit cu toţĭ ceĭ-l'alţĭ ómenĭ de cât considerându-ĭ sub un punct de vedere unic, care este acel al dragosteĭ. El n'are în tot cursul vieţeĭ sale, de cât o singură ḑi de prevěḑut, care e acea a morţiĭ. Propriŭ nu posedă de cât un singur bine, care este sufletul sĕŭ; nu are să înlăture de cât un singur rĕŭ, care este păcatul; el nu are de cât un inimic de combătut, care este amorul sĕŭ propriŭ; n'are de cât o stare de dorit, care este prea fericita eternitate. Eŭ věḑ aicĭ într'un sens mistic, dar prea adevěrat şi consolator, ceea ce 'mĭ ḑice Profetul că în ḑiua luĭ Mesia, popórele şi împărăţiile nu vor face de cât un corp pentru a servi Domnuluĭ. Ceea ce s'a executat în

marea societate a ómenilor se va face și în mine-însumĭ, dacă reunesc tóte facultățile sufletuluĭ meŭ pentru serviciul luĭ D-ḑeŭ și a luĭ Iis. Chr.

VERSURILE 24, 25.

Rĕspuns-aŭ luĭ în calea tărieĭ luĭ; împuținarea ḑilelor mele spune'mĭ. Nu mĕ duce pre mine întru înjumătățirea ḑi'elor mele, în némul némurilor aniĭ tĕĭ.

Aceste douĕ versurĭ sunt cele maĭ grele din tot psalmul; și greutatea lor vine din treĭ cause: 1) Diferința textuluĭ de versiunĭ; 2) obscuritatea cuvintelor, atât în text cât și în versiunĭ; 3) Defectul aparent al raportuluĭ dintre ele și versurile precedente.

Ebreul de astădĭ se traduce ast-fel: *El a supĕrat în cale, forța mea, el a scurtat ḑilele mele*; iată primul vers. Eŭ voiŭ ḑice: D-ḑeul meŭ, nu mĕ lua în mijlocul ḑilelor mele: ale tale sunt din ném în ném; iată al doilea vers. Ebraiștiĭ după rabinĭ citesc *forța mea*. de și în text este *forța sa*, eĭ arată în variantele lor de acéstă pretinsă greșală; dar ceĭ LXX aŭ cetit *puterea sa* și aŭ cetit bine.

Primul vers începe prin cuvêntul עִנָּה, pe carele ebraiștiĭ 'l traduc *el a mâhnit*, și carele maĭ însémnă dacă i se ia punctele; el a rĕspuns: acesta e sensul pe carele l'aŭ vĕḑut ceĭ LXX și eĭ aŭ pus: *a rĕspuns în calea tărieĭ luĭ*. Vine apoĭ cuvêntul קִצַּר pe carele Ebraiștiĭ 'l traduc prin el a prescurtat, și care fără puncte póte să însemneze scurt, împuținare, cum l'aŭ tradus ceĭ LXX punênd ὀλιγότητα. Aceștĭ interpreți aŭ unit după aceea cu versul acesta cele douĕ cuvinte ale versuluĭ următor în ebreŭ אמַר אֵלִי pre care ebraiștiĭ traduc prin dicam, Deus meus, și pe care ceĭ LXX le-aŭ tradus prin ἀνάγγειλόν μου, și póte să însemneze și așa dacă 'i se ridică punctele; și aceștĭ interpreți aŭ ḑis: vestește-mĭ împuținarea ḑilelor mele, ceea ce termină primul vers al lor. Vulgata 'i urmézĕ în acéstă împărăție, și ia tot sensul lor ce nu se póte ataca prin argumente bune, căcĭ punctele și divisiunile ebraice ale cărților moderne nu sunt niște argumente demonstrative. In versiunile nóstre dar este traducțiunea ce se vede maĭ sus; și sensul este că poporul, căruea Profetul 'i-aŭ vorbit până aicĭ din partea luĭ D-ḑeŭ rĕspunde că ar dori să vadă împlinirea promisiunilor ce i se făcea. S'a ḑis maĭ sus: Ca aceste lucrurĭ să fie scrise pentru a servi la generațiunea viitóre, și poporul captiv saŭ necaptiv rĕspunde din tótă puterea sa; el rĕspunde ḑic că dorește să nu aibă de cât puține ḑile de așteptat până să vie aceste evenimente; care privéŭ saŭ izbăvirea din robia Babilonuluĭ saŭ venirea luĭ Mesia. Vestește-mĭ, ḑice el, că nu'mĭ maĭ rĕmâne de cât puține ḑile, și nu mĕ lua în mijlocul carieriĭ mele; ebreul ḑice tot ast-fel în versul 25. Iată precum cred, un sens tot așa de bun ca și al textuluĭ, precum 'l explică ebraiștiĭ.

Acest popor, ce face să vorbéscă aicĭ Profetul, sprijină cererea sa cu elogiul *anilor* luĭ D-ḍeŭ, pentru că nu sunt alt-ceva de cât eternitatea. O, tu! ḍice el, care eștĭ din ném în ném, dă'mĭ destule ḍile pentru ca să véḍ efectul promisiunilor tale.

MEDITAȚIUNI

Fericitul Augustin are asupra acestor versurĭ niște gândirĭ care probabil nu sunt literale, dar care prin frumusețea lor merită a fi strânse și meditate.

El crede că Biserica vorbește Domnuluĭ, și-ĭ vorbește în virtutea tărieĭ ce Is. Chr. 'ĭ-aŭ dat-o. Ea se plânge luĭ de ereticiĭ, carĭĭ o acusaŭ că a căḍut în decadență saŭ chiar că aŭ încetat de a fi în lume. Ah! Dómne, 'ĭ ḍice ea, știŭ că nu sunt eternă, că destinarea mea este de a petrece ḍilele mele pre pământ până în momentul când mĕ veĭ admite în împărăția ta, dar asigurézĕ-'mĭ cel puțin acestuĭ spațiŭ scurt de timp la care veĭ mărgini existența mea în lume, căcĭ acest timp nu este nimic în comparație cu eternitatea ta; totușĭ nu sunt eŭ óre asigurată? Nu am eŭ făgăduință că nu voiŭ înceta a fi până la sfârșitul vécurilor? Nu 'mĭ-aĭ ḍis că până atunci veĭ fi cu mine? N'aĭ declarat că Evangelia ta trebue să fie predicată în tótă lumea, până ce va veni sfârșitul? Nu sunt încă națiunĭ la care nu a pătruns acéstă lumină?

Apoĭ sf. Doctor se silește a explica din ce în ce maĭ mult în ce sens trebue să se ia micul numĕr al ḍilelor care sunt destinate Bisericeĭ în lumea acésta. Observă, ḍice el, că ea opune la scurtarea ḍilelor sale anĭ luĭ D-ḍeŭ, carĭĭ sunt din ném în ném, ea nu ḍice că aceștĭ anĭ aĭ luĭ D-ḍeŭ, sunt din vecĭĭ vecilor, de și acéată expresiune este ordinară în Scriptură, ca să arate eternitatea luĭ D-ḍeŭ, ea ḍice că aceștĭ anĭ sunt în némul némurilor, care face a se înțelege că ea trebue să aștepte în cer o durată egală cu aceea a luĭ D-ḍeŭ. Căcĭ Biserica pre pământ se compune din ómenĭ care se succed și se vor succeda până la sfârșitul lumiĭ. Când va veni acel sfârșit, D-ḍeŭ va forma din tóte némurile acestea o generație în care vor fi anĭ sĕĭ, adică eternitatea sa, și Biserica va fi eternă ca și D-ḍeŭ, ea se va bucura de anĭ luĭ D-ḍeŭ, și aceștĭ anĭ sunt chiar esența luĭ D-ḍeŭ, esență unde nu este nicĭ în trecut nicĭ

în viitor, dar unde totul este present fără variațiune și fără succesiune.

La acest subiect, același Părinte face explicațiune fórte frumósă de ceea ce D-dĕu dice luĭ Moisi, declarându-ĭ că numele sĕŭ era: *Cel ce este.* Acéstă bucată este plină de mărire, de înălțare, de justeță, trebue a o citi chiar în cartea fericitului Dascal.

Aceste cuvinte ale Profetului: Anĭĭ tĕĭ, Dómne, sunt din némul némurilor saŭ în némul némurilor, cum dice ebreul și grecul, și cum a citit Sf. Augustin, sunt ca un început al celor treĭ versurĭ ce le-a citat Sf. Apostol Pavel, citațiune fórte importantă pentru divinitatea luĭ Is. Chr.

VERSURILE 26, 27, 28.

Intru început tu, Dómne, pămêntul aĭ întemeiat și lucrurile mânilor tale sunt cerurile. Acelea vor peri iar tu veĭ rĕmânea, și toți ca o haină se vor învechi, și ca un veștmênt veĭ înveli pre eĭ și se vor schimba. Iar tu același eștĭ, și anĭĭ tĕĭ nu vor lipsi.

Tótă diferența ebreuluĭ este că el dice la al doilea vers *permanebis* în loc de *permanes*, de și se póte traduce viitorul și prin present cum aŭ făcut cei LXX. Aceștia ca și ebreul încep al treilea din aceste versurĭ de la *iar tu același eștĭ*, care nu schimbă nimic sensul.

O diferință mai considerabilă este în grec unde se citește la al treilea vers ἑλίξεις αὐτούς, și se citește chiar în Epistola către ebreĭ, dar s'a observat că manuscriptele de Oxford ale marquisuluĭ Vely și a parohieĭ Sf. Germain, este ἀλλάξεις αὐτούς, conform cu ebreul psalmuluĭ, și acésta e lecțiunea ce o urmézĕ și Vulgata. Totuși este un sens bun în ἑλίξεις. Acoperi-veĭ cerurile ca un veștmênt, de care nu se mai servește. Profetul saŭ poporul în numele căruia vorbește, înalță aicĭ eternitatea, imutabilitatea, atot-puternicia luĭ D-dĕu, și el o opune dependinței, schimbăreĭ și durateĭ finite a pămêntuluĭ și a cerurilor. El dice, că aceste lucrărĭ ale luĭ D-dĕu vor peri, că se vor învechi, că se vor schimba; aceste două cuvinte din urmă se par că explică pre cel d'intâiŭ. Ele vor peri nu în substanță dar în formă; vor fi înlocuit de un pămênt nou și prin ceruri nouĭ, cum se exprimă Sf. Petru în a doua Epistolă a sa. Acésta nu demonstră cu tóte acestea absolut, că pămêntul și cerurile nu vor fi nimicite. Cea mai mare parte din Sfinții Părinți aŭ crĕdut acéstă nimicire și se póte crede că acest *pămênt nou* și aceste ceruri nouĭ de care vorbește Sf. Petru, vor fi locuința prea fericiților. Dar orĭ-cum ar fi de aceste diverse opiniunĭ, este aicĭ o observațiune fórte importantă asupra întrebuințăriĭ făcute de Sf. Pavel a celor treĭ versurĭ din psalmul nostru în Epistola sa către ebreĭ.

Acest Apostol aplică evident aceste treĭ versurĭ la Is. Chr., și prin urmare el învață că Is. Chr. este creatorul ceruluĭ și al pământuluĭ, D-ḑeŭ etern, imutabil, invariabil, pe când tóte creaturile sunt destinate a peri saŭ a fi schimbate. Este vorba de sigur, în acest psalm de D-ḑeul adevĕrat, unic, etern, nemutabil și creator tuturor lucrurilor. Sf. Pavel recunóște aceste atribute în Is. Chr., deci Is. Chr. este D-ḑeŭ adevĕrat, D-ḑeŭ unic ; el este D-ḑeŭ ca și părintele sĕŭ care l'a trimis. Tótă diferința între psalm și citațiunea Sf. Pavel, este că în psalm poporul luĭ Israil, saŭ Profetul în numele sĕŭ, vorbește luĭ D-ḑeŭ și că în Epistola către ebreĭ este D-ḑeŭ însuși care vorbește Fiuluĭ sĕŭ, căcĭ aceste versurĭ se légă cu cele precedente unde s'a ḑis că D-ḑeŭ a ḑis Fiuluĭ sĕŭ: *Fiul meŭ eștĭ tu, eŭ astădĭ te-am născut... scaunul tĕŭ D-ḑeule subsistă în etern.*

Nu putem pricepe la ce punct de orbire aŭ ajuns Socinianiĭ asupra articoluluĭ divinităților ce eĭ refusară luĭ Iis. Chr. Când este vorba de aceste treĭ versurĭ citate de apostolul, eĭ convin maĭ întâiŭ că în psalm este vorba de adevĕratul D-ḑeŭ etern, nemutabil, creator al tuturor lucrurilor; dar când trebue a explica citațiunea Apostoluluĭ, eĭ se învĕrtesc în miĭ de chipurĭ deosebite pentru a'ĭ slăbi tăria. Unul ḑice curat că Sf. Pavel făcênd elogiul luĭ Mesia în primul sĕŭ capitol către ebreĭ, are ocasiune de a înălța după psalmistul, eternitatea, immutabilitatea, atot puternicia luĭ D-ḑeŭ. După el, tótă partea acésta a Apostoluluĭ n'are nicĭ un raport cu Mesia; este o lucrare, care n'are raport de cât cu D-ḑeŭ. Ce póte fi maĭ străin de cât o ast-fel de gândire? Nu este óre a face din Apostolul un scriitor fără judecată, fără precisiune, fără cunoștință de materia ce o tratează? El voește să instruiască pre ebreĭ de excelența luĭ Mesia, și vine să ne spue, că părăsește de o-dată acest obiect pentru a aminti elogiile ce psalmistul face de atributele luĭ D-ḑeŭ! Dar ar fi maĭ mult a perde timpul de cât de a combate serios o asemenea absurditate. Singură conjuncțiunea *et* care este în versul 10: *Și tu la început pământul aĭ întemeĭat,* ajunge pentru a demonstra, că citațiunea se légă cu tóte versurile precedente, unde este vorba de Mesia.

Alt Socinian, fórte suspect, convine că cele treĭ versurĭ se rapórtă la Iis. Chr.; dar el înțelege pământul și cerurile de aceĭ carĭĭ le locuesc și carĭĭ le stăpênesc. Ast-fel după el, Apostolul ar vroi să ḑică că D-ḑeŭ ar fi stabilit până la Mesia pre ómenĭ și ângerĭ, ca să administreze lucrurile lumiĭ și maĭ ales cele ale religiuneĭ; dar că, de la venirea luĭ Mesia, toți acești administratorĭ subalternĭ ar fi desbrăcați de autoritatea lor, și că aceea a luĭ Mesia ar fi stabilită, pentru ca să fie de acum invariabilă. Pentru a face probabilă acéstă singulară interpretațiune, acest Englez (Peirec) adună multe locurĭ unde pământul și cerurile sunt luate pentru împărății, împărați, popóre; dar tóte acestea sunt străine de cestiune. Este destul a ḑice, că Apostolul trebue să fi luat cele treĭ versurĭ în sensul ce ele aŭ la psalmistul; altmintrelea nu s'ar fi dovedit nimic ebreilor. Și aceștia aŭ putut să'ĭ ḑică că el denatura sensul psalmistului pentru a face o alegorie. Dar psalmistul înțelege

de sigur că D-ḍeŭ a stabilit de la început cerul și pământul, că aceste creaturĭ vor peri și că numaĭ D-ḍeŭ subsistă etern, și immutabil. Citéscă-se cu luare aminte aceste versurĭ orĭ în psalm, orĭ în Sf. Pavel, se va încredința din ce în ce maĭ mult că este vorba de creațiunea propriŭ ḍisă. Unește la finele versuluĭ 25 din psalm, *în neam și în neam aniĭ tĕĭ*, și începutul versuluĭ al 13-lea: *Iar tu Dómne în véc veĭ rĕmânea*, și veĭ vedea, că este vorba de adevĕrata și unica immutabilitate, care nu convine de cât numaĭ luĭ D-ḍeŭ. Dar acest atribut este recunoscut în Iis. Chr. de apostolul; deci Iis. Chr. este D-ḍeŭ.

Nu maĭ adaug de cât un cuvênt asupra cetințeĭ Sf. Pavel, *iar tu veĭ rĕmânea*. In Vulgata psalmuluĭ este permanes, și διαμένεις în grecul aceluiașĭ psalm și în grecul epistoleĭ către ebreĭ. Asupra acesteĭ din urmă este variantă διαμενεῖς care ar putea fi lecțiunea ce a avut-o Sf. Pavel. Dar orĭ cum ar fi saŭ că diferința este ușóră, saŭ că Sf. Pavel a voit să se conformeze cu ebreul care pune viitorul; saŭ cum se crede, cestiunea avênd de obiect pre Iis. Chr., care după omenirea sa nu póte fi ḍis *etern*, cum este după divinitatea sa. Apostolul ar fi preferat *permanebis*, pentru a se înțelege că el vorbește de D-ḍeŭ-omul, care a avut un început, dar care nu va avea sfêrșit.

Resultă dar din citațiunea celor treĭ versurĭ că psalmul nostru privește pre Iis. Chr. chiar în sensul cel maĭ literal, pentru că fără acésta Apostolul n'ar fi dovedit nimic. Dacă maĭ este și un alt sens relativ la starea Iudeilor captivĭ la Babilon, trebue saŭ ca ebreiĭ la care scrie Apostolul, să fi știut doctrina a douĕ sensurĭ literale, saŭ că fiind deja convertițĭ, eĭ s'ar fi raportat la Apostolul ca să'ĭ învețe cum să se foloséscă de el. Ceea ce face să fie de creḍut că ar fi douĕ sensurĭ literale în psalmul acesta. Maĭ întâiŭ că multe versurĭ se exp'ică fórte natural de starea Iudeilor captivĭ la Babilon; 2° că în citațiunea Apostoluluĭ, D-ḍeŭ vorbește Fiuluĭ sĕŭ și că în psalm, este poporul saŭ Profetul, care vorbește luĭ D-ḍeŭ

MEDITAȚIUNI

Ceea ce cunóștem maĭ durabil în lumea acésta este cerul și pământul. De la creațiune ele rĕmân în aceiașĭ stare: ele nu încetéză de a rĕspunde asupra nóstră binefacerile ce Provedința a pus în sînul lor. Totușĭ aceste corpurĭ marĭ, așa de credincióse la legile ce D-ḍeŭ le-a pus, se vor *învechi* cum ḍice Profetul, vor înceta de a fi ceea se sunt; și gloria de a fi nemurtabil și nealterabil va rĕmânea numaĭ luĭ D-ḍeŭ, pentru că numaĭ el este etern.

Dacă omul 'șĭ-ar fixa dorințele sale numaĭ în D-ḍeŭ, el ar câștiga un fel de nemutabilitate care ar imita pre aceea a luĭ D-ḍeŭ. Pe când va fi afară de acest centru, el va

percurge, așa dicênd, tóte punctele circomferinței sale proprii, și nu va găsi nimic, care să'l pótă mulțumi. El va trece de la ușurință la morocănósa tăcere, de la bucurie la tristeță, de la dorința de a câștiga, la paguba de a se vedea amăgit în speranțele sale; va face proecte nenumărate și nu va executa nimic care să'l conducă la pacea interióră. Viéța sa se va trece în agitațiune și va găsi însfârșit pre cel Etern, care'i va cere cómpt de tóte mișcările acestea.

Acel care nu are altă voință decât aceea a lui D-dĕu, nu are decât o gândire, care este acea de a'i plăcea. El strânge acolo tóte facultățile sale și tóte acțiunile sale. Tóte situațiunile îi plac, pentru că în tóte găsește pre D-dĕu; el dice: D-dĕu care este neschimbat, are drept de a încerca statornicia mea, și ceia ce 'mi dă are în planurile sale un raport determinat cu starea de immutabilitate ce 'mi-aŭ promis. Eŭ trebue să urmez acéstă cale, orî-cât de grea mi s'ar părea.

VERSUL 29.

Fiii robilor tĕi vor locui și sĕmînța lor în vĕc se va îndrepta.

Ebreul dice: *și sĕmînța lor se va întări înaintea ta*, saŭ se va conduce în presența ta; în fond este acelaș sens, căci acel ce este stabilit saŭ care merge în presența luĭ D-dĕu, nu póte să nu ajungă la prea fericita neschimbare a vieței viitóre.

Acest vers se maĭ póte înțelege și de Istraeliți și de speranța ce aveaŭ eĭ de a revedea patria lor, de a se aședa aicĭ pentru totdĕuna; dar versurile precedente fac să se nască niște ideĭ maĭ înalte, dacă cerul și pământul trebue să 'și schimbe starea, care ném de ómenĭ se va putea măguli că va fi permanent în lumea acésta? Securitatea, perpetuitatea, immutabilitatea nu se găsesc decât în aniĭ luĭ D-dĕu de carĭ aŭ vorbit profetul.

MEDITAȚIUNI

Schimbările și revoluțiunile fac, întru cât-va, caracterul acesteĭ viețĭ. Acésta ar fi de ajuns pentru a ne desgusta de ea și pentru a o găsi nedemnă de dragostea nóstră, dar fiind-că noĭ avem puțină credință, noĭ facem ca chiar variațiunile acesteĭ viețĭ să servéscă la nestatornicia nóstră naturală; alergăm după tóte obiectele ce ni se presintă. Nicĭ o dată nu ne stabilim pe piatra cea tare, care este Is.

Chr. De aceea tot edificiul nostru se dărâmă spre mórte, și ne găsim afară de locuința eternă de care vorbește Profetul. Trebue dar a deștepta credința nóstră, și a nu vedea decât pre Impăratul tuturor veacurilor și arhitectul nemuritor al Sântului Sion; este vorba de a construi cu el și ca el, de a ne folosi de revoluțiunile acestei vieți, pentru a înainta lucrul nostru. El se începe prin lacrimi, căci suntem pĕcătoși; se înalță și se sfîrșește prin dragoste pentru că lucrăm sub privigherea aceluia carele 'și-a dat sângele sĕŭ pentru noi.

PSALMUL CII

N'are pentru titlu decât: *ipsi David;* și toți interpreții se acordă a recunóște că David 'i este autorul. Acest psalm este cu totul de mulțumire fără ca să se pótă decide cu ce ocasiune l'a compus Profetul. Unii presupun că după izbăvirea de o bólă mare. Alții cred că se însémnă aici sentimentele Istraeliților izbăviți din robia Babilonului. Sfinții părinți l'aŭ raportat la convertirea némurilor, așa că ar fi o profeție de recunoștința lor către D-ḍeŭ. Este de ajuns a ști că este un model de rugăciune destinat a escita încrederea credincioșilor prin încercarea ce aŭ făcut'o de milostivirea divină. Acest psalm este de un stil fórte însinuitor și prea plăcut. El nu respiră decât pietatea cea mai dulce și supunerea cea mai perfectă la voința lui D-ḍeŭ. Este ca o culegere de adevĕrurile mângâitóre și învĕțăturile care nu tind decât a stabili în om pacea interióră.

VERSURILE 1, 2.

Bine-cuvintézĕ suflete al meŭ pre Domnul, și tóte cele din lăuntrul meŭ numele cel sfânt al luĭ. Bine-cuvintézĕ suflete al meŭ pre Domnul și nu uita tóte rĕsplătirele luĭ.

Sensul acestor versuri este fórte lămurit și cu totul conform cu textul. Profetul se îndémnă însuși a mulțămi Domnului, a conserva memoria bine-facerilor sale, căci în ebreŭ și în versiuni, cuvîntul

rĕsplătire însĕmnă și *bine-faceri* și *rĕsplătire* și acest cuvînt se ia atât în bine cât și în rĕŭ. Aicĭ el arată milostivirea Domnuluĭ asupra omuluĭ. Se vede încă că Profetul consacră tot interiorul sĕŭ, tóte facultățile sale la sfânta faptă a rugăciunii; el voește ca tóte sentimentele sale să exprime recunoștința de care este pătruns.

MEDITAȚIUNI

In mulțĭ alțĭ psalmĭ învită pe credincioșĭ a celebra pe Domnul prin cântărĭ, prin strigărĭ de veselie, prin sonul instrumentelor. Aicĭ 'ĭ rechiamă în interiorul lor, la lauda inimeĭ, la exercițiul facultăților sufletuluĭ. Nu ne putem amesteca totdéuna în adunarea credincioșilor și a uni vocea cu acea a miniștrilor sanctuaruluĭ sĕŭ, dar putem totdéuna lăuda pre D-ḍeŭ lăuntric. *Orĭ-ce faceți*, ḍice Apostolul *în numele Domnuluĭ să faceți*. Câtă întindere este în acest cuvînt al Profetuluĭ, tot interiorul meŭ să dea omagiŭ sfântuluĭ nume a luĭ D-ḍeŭ, ca memoria să'șĭ aducă aminte de măririle sale și de bine-facerile sale, ca spiritul să mediteze poruncile și promisiunile sale, voința să se unéscă cu el prin sentimentele de dragostea cea maĭ ardentă! Iată tot interiorul ocupat a bine-cuvînta numele cel sfânt a luĭ D-ḍeŭ. Dar acestea se vor face óre fără a întrebuința necontenit presența luĭ D-ḍeŭ? Și se va menținea óre în acéstă sfântă presență fără o restrîngere continuă?

De și cuvêntul rĕsplătireĭ de care se servește Profetul însĕmnă în general bine-facere, Sf. Augustin consideră, cu drept cuvênt, că bine-facerile luĭ D-ḍeŭ aŭ meritul particular al darurilor rĕspândite asupra subiectelor care eraŭ nedemne. Cu toțiĭ suntem pĕcătoșĭ, și în loc de a ne pedepsi după meritele nóstre, D-ḍeŭ ne-a dat bine pentru rĕŭ, adică, cinste în loc de ocară ce a primit-o de la noĭ. Prin urmare, iată un motiv de cea maĭ vie recunoștință. Datorește cine-va maĭ mult unuĭ bine-făcĕtor ce l'a tratat ca inimic, de cât unuĭ bine-făcĕtor căruia 'ĭ cultivase amiciția. Să nu uităm dar nicĭ-o-dată darurile unuĭ stăpân, care n'a întrebuințat de cât mila pe când noĭ meritam pedépsă. Am prigonit Biserica luĭ D-ḍeŭ, ḍicea Apostolul; și cu tóte àcestea el m'a iubit și s'a dat pentru mine. Acest om mare uitat-a el vre-o dată și ceea ce a fost în privirea luĭ Is. Chr. și ceea ce Is. Chr. a bine-voit a fi în privirea sa?

VERSUL 3, 4.

Pre cel ce curăţeşte tóte fără-de-legile tale, pre cel ce vindecă tóte bólele tale. Pre cel ce isbăveşte din stricăciune viéţa ta, pre cel ce te încununéză cu milă şi cu îndurări.

Profetul începe a spune cu deamănuntul bine-facerile Domnuluĭ. El iartă păcatele nóstre, vindecă ranele nóstre, el ne rescumpĕră din mórte, ne încoronéză cu mila sa cea prea mare. Iată progresul mântuireĭ; primul grad este ertarea păcatelor: al douilea, vindecarea ranelor sufletuluĭ nostru; al treilea isbăvirea din mórtea eternă; al patrulea, cununa glorieĭ.

Nu cred că se fie uşor a mărgini aceste versurĭ la bine-cuvêntările temporale. Cel mult vor putea servi de figură a darurilor mântuireĭ.

Nu este diferinţă în ebreŭ, verburile aicĭ sunt la participiŭ, propitians, sanans, redimens, coronans: este absolut acelaşĭ sens.

MEDITAŢIUNI

Când ar fi vorba de bine-cuvêntărĭ temporale în aceste versurĭ, vĕd că ele încep prin ertarea păcatelor. Israil fu captiv şi nenorocit, pentru că a păcătuit; el nu este isbăvit şi restabilit în patria sa de cât după ce a reintrat în dar cu Domnul, după ce aŭ obţinut ertarea păcatelor sale. Dar acéstă isbăvire şi acésta restabilire trebuia óre să mărginéscă tóte dorinţele şi tóte speranţele acestuĭ popor?

Eĭ aŭ fost póte maĭ nenorociţĭ de cât idolatriĭ chiar, carĭi se bucuraŭ în tótă lumea, de tóte folósele temporale, de şi eraŭ încărcaţĭ de crime. Eĭ nu eraŭ pedepsiţĭ pentru greşalele lor, pe când Israil a purtat tótă greutatea rĕsbunăriĭ divine, pentru rătăciriĭ mult maĭ puţin uricióse saŭ maĭ puţin universale. Dar Israil era poporul ce'şĭ rezervase D-ḑeŭ pentru a fi recunoscut, servit, iubit de el; şi rĕsplătirile ce 'ĭ promitea, nu se mărginea în stăpânirea uneĭ ţĕrĭ aşa de micĭ ca Iudeia. Starea sa era ca şi a creştinilor, începutul uneĭ vieţĭ maĭ fericite; şi D-ḑeŭ 'l bătea când era rebel, pentru ca să'l recheme la destinata sa esenţială, care era de a aspira la posesiunea luĭ D-ḑeŭ, după scurtele încercărĭ ale vieţeĭ aceştia. Iată cum tóte pedepsele de care profeţiĭ vorbeaŭ luĭ Israil, se termina la viéţa viitóre; şi iată iarăşĭ cum tot ceea ce s'a ḑis acestuĭ popor în vederea fericireĭ temporale, ne

instruește pre noĭ înșine, de și noĭ trebue să observăm legea sa.

După ce ne-aŭ ertat greșalele nóstre, D-ḍeŭ vindecă ranele nóstre, care sunt fórte profunde și prea periculóse; este înclinarea rĕuluĭ, seducțiunea spiritului nostru, nestatornicia inimeĭ nóstre. D-ḍeŭ prin darul sĕŭ le micșoréză neîncetat în inimile drepte, acest fond de bólă spirituală; dar vindecarea nu este complectă și absolută de cât în momentul intrăreĭ nóstre în prea fericita eternitate. Până în momentul acela, trebue a aplica neîncetat remediul mântuireĭ; ceea ce nu se lucréză de cât prin o privighere continuă asupra nóstră, și printr'o îngrijire neîntreruptă la lovirile lăuntrice ale harului.

Numaĭ în ḍiua cea maĭ de pre urmă suntem isbăviți din mórte și încoronați cu milostivirea divină. Dacă Is. Chr. n'ar fi plătit rĕscumpĕrarea nóstră, dacă n'ar fi murit și înviat pentru noĭ, mórtea ar fi fost unica nóstră moștenire, și coróna glorieĭ ne-ar fi fost refuzată pentru totdéuna. La vederea acestuĭ rĕscumpĕrător așa de generos, Fer. Augustin strigă: Suflete al meŭ, înalță-te, iată ce valorezĭ.

VERSUL 5.

Pre cel ce umple de bunătăți pofta ta; înoi-se-vor ca ale vulturului tinerețile tale.

Se pare că acest vers explică în ce va consista cununa milostivireĭ, ce D-ḍeŭ va acorda celor drepți, dorințele lor se vor împlini, și corpurile lor vor fi reînoite prin gloria învieriĭ și a nemurireĭ. Dacă acésta e o promisiune de bunurĭ temporale, va trebui ca Israiltenii, maĭ 'nainte robĭ și nenorociți, să fie încărcați cu bunurĭ în patria lor, și reînoiți întru cât-va ca vulturul, când se îmbracă cu pene nouĭ. Dacă e o profeție de chemarea némurilor, profetul le va promite tóte bunurile spirituale și reînoirea totală în sentimente și în purtare. Sub tóte punctele de vedere versul este ușor de înțeles.

Dar se citește în ebreŭ: El umple de bunătăți gura ta; și Sf. Ieronim traduce: El umple de bunătăți ornamentul tĕŭ saŭ frumusețea ta, ceea ce nu descopere o idee mare. Cuvêntul עדיך este maĭ bine tradus prin gura ta. Ceĭ LXX aŭ luat în loc de gura inimeĭ, care este dorința sa; căcĭ precum se potolește fómea băgând demâncare în gură, ast-fel se satisface inima împlinind dorințele sale.

In privința comparațiuneĭ cu vulturul, de care se servește Profetul, nu este de cât expresiunea aceleia ce se întêmplă la cea maĭ mare parte din pasĕrĭ, care aŭ timpurĭ pentru schimbarea penelor, ceea ce se numește, *năpârlire*. S'a ales vulturul de exemplu, pentru

că este cea mai mare și cea mai vivace dintre pasĕrĭ. Nu este necesar de a reveni la fabulele Rabinilor și a multor naturaliștĭ vechĭ pentru a explica acest loc.

MEDITAȚIUNI

Ce bunurĭ promite aicĭ Profetul? bunurĭ ce le dă D-ḑeŭ; eĭ trebue dar să fie demnĭ de ele; dar vor fi ale luĭ; dacă vor fi alte bunurĭ afară de el? S'a ḑis că aceste bunurĭ să ne *sature;* dar ce bunurĭ pot să ne *sature*, dacă acestea nu sunt însușĭ D-ḑeŭ și posesiunea luĭ D-ḑeŭ! Ore mai am trebuință de multe reflexiunĭ pentru a ști că aceste bunurĭ create nu pot să mĕ mulțuméscă? Când nu le posed, sunt destul de orb pentru a le dori; și de îndată ce le posed sunt prea superior acelora pentru a mĕ mulțumi. Desgustul mĕ prinde înainte de a le mai dori; dorința de bunurĭ nouĭ 'mĭ mai rĕmâne încă, și dacă a'șĭ putea să câștig tóte bunătățile lumiĭ, posedându-le aș dori încă ceva mai mult. Aș ajunge la sfârșitul posesiunilor și nu la sfârșitul dorințelor. Numaĭ D-ḑeŭ póte dar să împlinéscă pofta inimeĭ mele; și pentru a mĕ trage la el 'mĭ-a dat o poftă așa de fecondă în dorințĭ, așa de infinită în afecțiunile sale, așa de ardentă în inclinațiunile sale. Iis. Chr., a ḑis că numaĭ D-ḑeŭ este bun. Acest adevĕr este etern și nu admite nicĭ modificare nicĭ restrângere. Este o bunătate în ceea ce a făcut D-ḑeŭ și el a ḑis însușĭ că lucrurile mâinilor sale sunt fórte bune; dar bunătatea lor se rapórtă la a sa, și lucrurile sale nu'mĭ pot fi bune de cât pre cât 'mĭ servesc de mijlóce pentru a ajunge la D-ḑeŭ, care este izvorul a tótă bunătatea. Ast-fel dacă tóte lucrurile luĭ D-ḑeŭ sunt prea bune în calitate de om, eŭ țin primul rang între aceste bunurĭ; și nu este cu putință pentru acest cuvênt ca tóte lucrurile acestea, pentru că'mĭ sunt inferióre, să'mĭ pótă satisface dorințele mele, almintrelea ele ar fi mai bune de cât mine; și simțesc că sunt mai bune de cât ele, pentru că sunt mai înalt de cât ele în dignitate, și sunt făcut pentru a le comanda. Numaĭ D-ḑeŭ póte să'mĭ fiedecĭ adevĕratul bine, și de aicĭ câte urmărĭ! Tótă purtarea mea depinde de el și tóte gândurile nóstre trebue să nu facă nimic, să nu ḑică nimic, să nu întreprindă nimic, să

nu dorésc nimic care să mĕ îndepărteze de acest suveran bine.

Profetul 'mĭ promite o reînoire. Simțesc că anĭĭ se înmulțesc, că vigórea etățiĭ se stinge, că bĕtrânețea cu tóte infirmitățile sale distruge acest corp care este o parte din mine; el va cădea îndată în ruină, el va intra în pulberea mormêntuluĭ. Când va veni dar acea reînoire a tinereților? Nu póte fi acésta de cât în altă stare, și într'o viéță cu totul deosebită de acésta. Dacă ómeniĭ ar avea un mijloc pentru a se reîntórce la primă-vara vieței lor, când aŭ ajuns la termenul cel maĭ de pe urmă a carieriĭ lor, fără îndoială că eĭ ar sacrifica totul, ceea ce aŭ maĭ prețios pentru a'și aplica acéstă doctorie.

Iĭ cunosc destul pentru ca să judec de plăcerea ce ar avea de a reîncepe o nouă carieră, fie și maĭ laboriósă. Acest ajutor le este refuzat pentru viéța acésta; dar iată Sfântul spirit care le promite o reînoire perfectă: și eĭ nu simțesc acéstă promisiune, eĭ se întristează chiar, o privesc ca o înlănțuire a morțiĭ! O ómenĭ, fără credință și fără prudență! Tot ceea ce pot dice pentru a caracterisa orbirea acésta, este a deplânge ura ce avem asupra nóstră înșine.

VERSUL 6.

Cel ce face milostenie Domnul și judecata tuturor celor ce li se face strâmbătate.

Se cuvinea de a face cunoscut ómenilor că bine-facerile luĭ D-ḑeŭ și promisiunile sale aŭ izvorul lor în milostivirea sa și că rĕsbunarea ce o exercitează eĭ contra celor rĕĭ sunt efectele dreptățiĭ sale; Iată ceea ce arată profetul în versul acesta. Ceĭ LXX și Vulgata vorbește maĭ întâiŭ de milostivire, cu tóte că se citește în ebreŭ cuvêntul צדקות ce ebraiștiĭ traduc prin judecată; dar acest cuvênt însémnă și Milostivire. caritate, bine-facere, cum se dovedește prin multe locurĭ din scriptură.

MEDITAȚIUNI

D-ḑeŭ întrebuințéză totdéuna milostivirea sa către noĭ, orĭ-care ar fi purtarea nóstră pre pământ. Dacă încércă pre ceĭ drepțĭ, este pentru a'ĭ face maĭ perfecțĭ; dacă lasă pre pĕcătoșĭ fără a'ĭ împovora cu greutatea rĕsplătirilor sale, este

pentru a le da timpul de a reintra în sine. Sunt ómenĭ în lume care ni se par nenorocițĭ, și adese-orĭ D-ḍeŭ revarsă asupra lor cele maĭ marĭ milostivirĭ: miseria lor este calea cea maĭ scurtă, pentru a ajunge la posesiunea tuturor bunurilor în patria acea prea fericită.

Dar milostivirea divină este în fine o bine-facere ce D-ḍeŭ, printr'un exces de milă, a bine-voit a o face să depindă întru cât-va de dispositiunile și faptele nóstre. Fericiți, ḍice Iis. Chr., ceĭ milostivĭ, că aceea se vor milui. Și asupra acestuĭ cuvênt s'a întemeĭat tótă morala evangelică, în ceea ce privește milostenia și compătimirea pentru ceĭ nenorociți, D-ḍeŭ care nu ne dă nimic, s'a hotărît numaĭ puțin a ne da totul, dacă suntem darnicĭ către frațiĭ noștri. El s'a făcut singur apĕrătorul nostru, dacă începem a ne privi ca datorĭ săracilor. Totul s'a scris în Evangelie, în lucrările Sfinților Părinți, în instrucțiunele păstorilor, asupra mareluĭ precept al milosteniei, nu maĭ rĕmâne ómenilor de cât a reflecta asupra interesuluĭ ce aŭ de a'l împlini; acest interes este îndoit și se întinde și la vieața presentă și la viéța viitóre. Cred că nu va disputa nimenĭ contra aceștia; promisiunea este prea evidentă în sfintele cărți. Se pare că Iis. Chr. în ḍiua judecățiĭ sale, nu va ține sémă de cât de milostenia către sĕracĭ, orĭ pentru a resplăti acelora carĭ vor fi practicat faptele, orĭ pentru a lovi pe aceĭ carĭ le-ar fi omis. Dar se îndoește cineva de interesul alipit de milostenie pentru timpul vieței presente; și acésta nu numaĭ pentru că nu voește a reflecta asupra stăreĭ acelor, carĭ sunt darnicĭ către sĕracĭ. Vĕḍut-aŭ cineva pe vre-un om milostiv să fie lipsit? Vĕḍut-aŭ familiĭ lipsite de pâine pentru că aŭ împărțit-o pre cea care a avut-o cu ceĭ nenorociți? Se póte asigura, că acésta e fără exemplu. Nu este rar ca bogațiĭ veaculuĭ să se ruineze pentru că întreține niște curtesanĭ, caraghioșĭ, lingușitorĭ, desfrânați; dar, ḍice Sf. Augustin, nu este a ajuta pre ómenĭ, este a îmbogăți pre pĕcătoșĭ; este a procura alimente pĕcatuluĭ, iar nu a practica preceptul milosteniei.

Când cineva ajută pe un sĕrac, care de alt-fel este vicios și conrumpt, distinge pre om de pĕcătos și caritatea este în ordinul Evangelieĭ; ceea ce face ca Sf. Crysostom să blameze observațiunile prea critice, presupunerile prea neliniștite asupra sĕraculuĭ. Póte să'ĭ îndemne cineva la virtute,

să le atragă atenţiunea, dar să le întindă mâna pentru a le uşura miseria.

Să ne amintim pretutindenea de D-ḑeul milelor, să ne gândim, că avem trebuinţă neîncetat de plăcuta şi generósa sa compătimire. Fraţiĭ noştri vor găsi în noĭ ajutor, eĭ vor fi amiciĭ noştri, şi ne vor deschide prin rugăciunile lor, corturile cele vecinice. Acésta e promisiunea luĭ Iis. Chr.

VERSUL 7.

Cunoscute aŭ făcut căile sale luĭ Moisi, fiilor luĭ Israil voile sale.

Ideia uneĭ fiinţĭ înfinite ar putea să ne facă cunoscut că acéstă fiinţă are tóte perfecţiunile şi că ast-fel este plin de bunătate şi de dreptate ; dar acéstă ideie fi-va ea aprofundată de cea maĭ mare parte din ómenĭ? Eĭ aŭ pentru apanagiŭ ignoranţa şi pasiunile. Ceĭ maĭ nebunĭ dintre eĭ nu sunt căḑuţi în îndoelĭ înfinite asupra natureĭ şi atributelor luĭ D-ḑeŭ? Este dar un efect al milostivireĭ sale, de a observa în monumentele revelaţiuneĭ ceea ce profetul ne ḑice aicĭ de milostivirea şi de dreptatea sa. Pentru aceea el a luminat pre Moisi şi pre fiĭ luĭ Israil.

In ebreŭ se citeşte un cuvênt ce se traduce acum prin fapte, acum prin gândirĭ, acum prin înclinaţiunĭ, saŭ voinţĭ, şi în sensul din urmă l'a luat şi ceĭ LXX.

MEDITAŢIUNI

Când D-ḑeŭ trecu înaintea luĭ Moisi, cum se exprimă textul sacru al Eşireĭ, acest legislator striga: Ah! Dómne, D-ḑeul milostivireĭ, bunătăţiĭ, rĕbdăreĭ, compătimireĭ, al adevĕruluĭ; tu care întiḑĭ mila ta la miĭ de neamurĭ, care ştergĭ fără-de-legea, pĕcatul şi crima, de şi nimenea nu este nevinovat înaintea ta! In acelaş timp el recunoscu dreptatea divină. Tu, care pedepseştĭ fără-de-legea părinţilor până la al treilea şi la al patrulea neam!

Se vede diferinţa între dreptate şi misericordie, cea dintâiŭ nu se întinde de cât până la al treilea şi la al patrulea neam şi cea de a doua cuprinde miĭ de generaţiunĭ. De altmintrelea D-ḑeŭ nu pedepseşte pre fiĭ de cât prin pedepse timporale, care sunt adesea pentru eĭ bine-facerĭ, pe când milostivirea se exercitéză cu deosebire asupra inimilor, pentru că D-ḑeŭ şterge fără-de-legea, pĕcatul şi crimele.

Iată căile ce D-ḑeŭ le-aŭ arĕtat luĭ Moisi şi Poporuluĭ

sĕŭ. Nu sunt de cât o umbră a acelor care ni s'aŭ declarat prin Iis. Chr. și prin Apostolĭ. Legea dată luĭ Moisi făcea cunoscut, că tot neamul omenesc era bolnav, și Iis. Chr. a venit să'l vindece. Acéstă mare revelaţiune aŭ schimbat faţa universuluĭ, care a populat cerul de sfinţĭ. Dacă maĭ rĕmân crime în lume, este că lumea neglijază de a consulta cartea care spune totul, care sfinţește totul, care lămurește tóte.

VERSURILE 8, 9.

Îndurat și milostiv este Domnul, îndelung rĕbdător și mult milostiv. Nu până în sfîrșit se va iuți, nici în veac se va mânia.

Sunt patru atribute ale luĭ D-ḑeŭ exprimate în cel dintâiŭ din aceste versurĭ, compătimirea, mila, rĕbdarea și bunătatea. Textul ebreŭ și chiar grec întrebuinţézĕ patru expresiunĭ diferite. Intâia însémnă compătimirea plăcută; a doua bine-facere, a treia rĕbdarea și îndelunga-rĕbdare, întârḑierea de a pedepsi, a patra mila saŭ uşurinţa de a erta.

In al doilea vers, ebreul ḑice: El nu va disputa saŭ nu va imputa totdéuna, el nu va păzi în etern, se subînţelege mânia sa. Și în versiunile nóstre în fond este acelaș sens, acel care este mânios, face imputărĭ; și acel care amenință, se crede că pădește mânia sa.

Se pare că Profetul împrumută în primul vers expresiunile luĭ Moisi, citate maĭ sus; sunt aceleași și pentru aceea aŭ făcut menţiune de acest legislator al Evreilor, când el ḑice că D-ḑeŭ nu va fi totdéuna întru mânie etc., el nu vorbește de cât pentru timpul acesteĭ vieţĭ. Șirul psalmuluĭ demonstră acésta; căcĭ profetul insistă, că D-ḑeŭ a avut milă de poporul sĕŭ și l'a izbăvit de pĕcatele sale. Dealtmintrelea el aminteşte de îndelunga rĕbdare a luĭ D-ḑeŭ și întârḑierea de a'l pedepsi; ceea ce ară'tă o stare unde este cu putinţă ómenilor de a'l îmblânḑi, o carieră deschisă penitenţiĭ aşteptând termenul consumaţiuneĭ întregĭ.

MEDITAŢIUNI

Putem ḑice că D-ḑeŭ este totdéuna mânios asupra nóstră în timpul acesteĭ vieţĭ; căcĭ considerând ḑilele ce le petrecem pre pământ, nu ne putem ascunde nouă înșine, că suntem aicĭ într'un loc de expiaţiune, ca într'o stare a unor vinovaţĭ supușĭ la rĕsbunarea unuĭ stăpân înfuriat. Până și în plăcerĭ noĭ încercăm desgust, și omul cel maĭ norocit de

pre pământ ar spune încă multe amănunțimi despre tot ceea ce întâmpină, scârbe, contradicțiuni, sentimente, într'un cuvânt, de care sufletul său ar dori să fie scutit. Așt-fel este condițiunea tuturor fiilor unui părinte rebel. Sentința pusă contra lui să execută din neam în neam, tótă posteritatea acésta lovită de anathema mănâncă pâinea sa întru sudórea fețiĭ sale, pământul produce neîncetat ciulini și spini. Iată trăsurile mâniei lui D-ḍeŭ asupra ómenilor.

Totuși nimic nu este mai sigur de cât aceste două prediceri ale Profetului: D-ḍeŭ este infinit milostiv. D-ḍeŭ nu va fi totdéuna iritat contra nóstră. Suferințele nóstre sunt un efect al milostivirei sale, pentru că suferind noĭ satisfacem dreptatea sa: și mânia sa nu este de lungă durată, pentru că se mărginește la timpul acesteĭ vieți, care este fórte scurtă. Să presupunem că ómeniĭ, n'ar avea nicĭ o supĕrare de la primul moment al nașteriĭ lor până la acel al morțiĭ, când se vor întórce eĭ către D-ḍeŭ, când ar putea să'și dea silința, pentru a'ĭ plăcea, când s'ar deslipi eĭ de dragostea obiectelor create pentru a dori bunurile eternității? sunt puținiĭ ómeniĭ credincioșiĭ serviciuluĭ luĭ D-ḍeŭ, de și viéța este plină de durere; de abea póte să fie unul singur într'o stare de unde să lipséscă orĭ-ce ocasiune de a suferi. Să recunóștem că D-ḍeŭ ne bate ca părinte, că indignațiunea luĭ contra nóstră este o dovadă de dragostea ce o are pentru noĭ, și că după cum el desfășură asupra nóstră acea ce noĭ numim bătăile mâniei sale, noĭ trebue să bine-cuvêntăm în aceeași proporțiune vederile milostiveĭ sale bunătățiĭ.

Alt-fel ce este acéstă mânie divină mărginită la timpul acesteĭ vieți? Este infinit mai puțin de cât un moment de mustrare, ce un părinte ar face fiuluĭ sĕŭ, comparând acéstă pedeapsă ușóră cu demonstrațiunea bunătățiĭ de care 'l va umplea într'un șir de aniĭ. *D-ḍeŭ* ḍice Profetul, *nu până în sfêrșit se va mânia.* Să întrebăm pre sfinții cariĭ împărătesc cu el în cer; 'și amintesc óre eĭ ca D-ḍeŭ să fi fost mânios asupra lor vre-o-dată? Martiriĭ aŭ fost munciți, despuiațiĭ, sfâșiațiĭ de animale sĕlbatice, arșiĭ de foc, acésta a fost un moment și eĭ se bucură etern de bunătățile luĭ D-ḍeŭ. Pustniciĭ aŭ petrecut viéța lor în asprimele pocăinței, dar acésta fu ca un vis ostenitor, care fu risipit îndată ce se ivi prima rază a luminei, și eĭ sunt în splendorile divi-

nităţiĭ. Când se compară prea fericita eternitate cu viéţa acésta orĭ cât de amară ni s'ar părea, ne gândim noĭ că D-ḍeŭ s'ar fi mâniat contra nóstră pe când noĭ mergem pe calea acésta ? Nu găsim noĭ chiar în acéstă asprime acéstă milostivire ne spusă de care vorbeşte Profetul nostru ?

VERSUL 10.

Nu după fără-de-legile nóstre aŭ făcut nouă, nicĭ după pĕcatele nóstre ne-a rĕsplătit nouă.

Este desfăşurarea titlurilor ce Profetul dă luĭ D-ḍeŭ. In versul 8, el este milostiv şi nu ne pedepseşte cum merită pĕcatele nóstre, el nu ne-aŭ pedepsit pentru nerecunoştinţa de care ne-am făcut vinovaţĭ către dênsul. Dacă a întrebuinţat óre-care asprime împotriva nóstră nu este nimic în comparaţie cu vinovăţia nóstră Aicĭ textul şi versiunile se acordă perfect.

MEDITAŢIUNI

Sentimentul ce'l exprimă Profetul a trebuit să fie acel al poporuluĭ sĕŭ maĭ în tóte situaţiunile unde s'aŭ găsit : căcĭ acéstă naţiune maĭ în totdéuna a fost rebelă ; şi astăḍĭ ea încearcă o captivitate mult maĭ lungă şi maĭ aspră de cât a Babilonuluĭ, dacă 'şĭ-ar veni în simţirĭ, ar trebui să recunóscă că bătăile celuĭ Prea-Inalt sunt infinit maĭ puţine de cât crimele sale, pentru că ea a supus morţiĭ pre autorul vieţeĭ, ea a închis ochiĭ la lumina cea maĭ strălucită şi a abuzat de bunurile cele maĭ preţióse.

Dar nu'ĭ om orĭ cât de nenorocit s'ar presupune, care să nu se gândéscă, că D-ḍeŭ 'l iartă şi i-se face milă de el, făcêndu-l să încerce rigorile acesteĭ vieţĭ. Nimenea nu este fără pĕcat şi maĭ toţĭ sunt vinovaţĭ de pĕcate marĭ. Dacă am cunóşte pĕcatele am vedea, că pre pământ D-ḍeŭ nu l'a pedepsit de cât odată în tótă rigórea dreptăţiĭ sale, şi acéstă pedeapsă s'aŭ lucrat în potriva luĭ Iis. Chr. numaĭ ; am vedea că în eternitate D-ḍeŭ nu'l pedepseşte cum merită de cât în Iad şi acésta e sórta profanatorilor sângeluĭ luĭ Iis. Chr. Afară de aceste douĕ epocĭ, dacă îndrăsnesc a mĕ exprima ast-fel, pedepsele pĕcatuluĭ sunt totdéuna efecte ale milostivireĭ divine. Noĭ nu înţelegem aceste lucrurĭ pentru că nu avem de cât o idee fórte slabă de D-ḍeŭ şi de drepturile ce are

asupra nóstră. Amorul nostru propriŭ ne face maĭ impioşĭ în acéstă materie. Noĭ găsim drepturile luĭ D-ḑeŭ prea întinse şi prea riguróse. Ne imaginăm sisteme unde ar fi maĭ puţine şi unde pasiunile ar fi maĭ în libertate. Orbĭ ce suntem noĭ voim să proporţionăm infinitul cu slăbiciunea ideilor nóstre, de şi raţiunea nóstră ne spune fórte lămurit că infinitul nu póte fi supus judecăţilor nóstre. Totuşĭ, ḑice cine-va, dacă D-ḑeŭ este infinit în perfecţiune, cum ar fi creatura capabilă de a'l supĕra şi cum póte să se mânie pentru acéstă ocară? Voiŭ rĕspunde printr'o altă întrebare: Dacă D-ḑeŭ este infinit, cum este creatura capabilă de a'l onora, şi cum primeşte el onórea ce 'i se dă? D-ḑeŭ, care ştie perfect că noĭ suntem finiţĭ, şi care n'a putut să ne facă alt-fel de cât mărginiţĭ, cere de la noĭ omagiĭ proporţionate cu fiinţa nóstră, el se supĕră de refusul acestor omagiĭ, precum rĕsplăteşte fidelitatea acelor ce 'i le daŭ. El dă ajutor pentru a evita pĕcatul şi pentru a împlini legea, pentru a ne interesa de serviciul sĕŭ, şi pentru a ne întórce de la nesupunere. Noĭ suntem instruiţĭ de aceste lucrurĭ, şi dacă cu tóte instrucţiunile ce le-am primit, noĭ ne revoltăm contra luĭ D-ḑeŭ, tóte drepturile sale subsistă şi nu trebue să imputăm nenorocirea nóstră de cât nouĕ înşine.

VERSURILE 11, 12.

Că dupre înălţimea cerului de la pămênt a întărit
Domnul mila sa spre cei ce se tem de el. Pre cât sunt departe
rĕsăriturile de la apusuri depărtat-aŭ de la noi fără-de-legile
nóstre.

Aceste douĕ versurĭ dovedesc pe cel precedent. Şi pentru a se înţelege bine că D-ḑeŭ n'a întrebuinţat tótă asprimea dreptăţiĭ sale către poporul sĕŭ, profetul se serveşte de douĕ comparaţiunĭ fórte sensibile. Pre cât este cerul maĭ presus de pămênt, întru atâta milostivirea sa divină întrece fără-de-legile nóstre; şi pre cât este departe rĕsăritul de apus întru atâta bunătatea luĭ D-ḑeŭ a depărtat de la noĭ fără-de-legile nóstre. Aceste comparaţiunĭ nu sunt decât imagine destinate a face impresiunĭ asupra tuturor spiritelor chiar cele maĭ puţin capabile de reflexiunĭ profunde. In sine milostivirea divină este mult maĭ superióră înălţimeĭ cerului de la pămênt, pentru că acéstă milostivire este fără margini; şi când D-ḑeŭ ne iartă pĕcatele, el le îndepărtéză maĭ mult de noĭ precât este orientul de occident, pentru că aceste pĕcate sunt cu totul şterse şi distruse. Acéstă comparaţiune din urmă este de ajuns nu maĭ puţin pentru

a se înțelege că ertarea păcatelor este absolută și că ea nu consistă simplu în o neimputare pentru că ceea ce nu e imputat, nu lasă de a subsista, și profetul prin asemănarea de care se servește ne învață positiv că păcatele nu mai sunt în om, că nu mai subsistă in el precum punctul din orient nu este în punctul din occident. Când păcatul este ertat, ḑice St. Augustin, apune pentru totdéuna, și darul, care este lumină sufletuluĭ rĕsare ca să să subsiste totdéuna.

MEDITAȚIUNI

Misericordia divină de care Profetul se silește a ne da o idee prin comparațiunile ce le întrebuințĕză, nu este de cât pentru acel ce se tem de D-ḑeŭ, adică numaĭ aceia 'ĭ încércă efectele. D-ḑeŭ se milostivește spre cel pĕcătoș, blasfematorĭ numeluĭ sĕŭ, îndărătnicĭ, împetrițĭ, pentru că le lasă timpul de a reintra în sine și de a se apropia de el, dar pe cât timp frica Domnuluĭ nu intră în sufletul lor acéstă milostivire devine un noŭ titlu de condemnare pentru eĭ. Bunătatea luĭ D-ḑeŭ, ḑice Apostolul, îĭ silește a face penitență, dar prin împetrirea inimeĭ lor, eĭ adună mânie pentru ḑiua în care se va manifesta drépta judecată a luĭ D-ḑeŭ, care va da fie-căruia după faptele sale.

VERSURILE 13, 14, 15.

In ce chip miluește tatăl pre fiĭ, a miluit Domnul pre ceĭ ce se tem de dênsul. Că el a cunoscut zidirea nóstră, adusu-ș'aŭ aminte că țĕrînă suntem. Omul ca iarba, ḑilele luĭ ca flórea câmpuluĭ, așa va fi în florĭ.

In loc de douĕ versurĭ ca în Vulgata sunt treĭ în ebreŭ și în grec; cel întâiŭ până la *că el a cunoscut* etc. al doilea până la *omul ca iarba* etc., restul servește pentru al treilea vers. Acéstă divisiune este bună, dar nu pune diferință în sens și versiunea nóstră este cu totul conformă cu ebreul. Unĭĭ interpreți ar voi ca să se ponctueze ast-fel în versul al doilea. Omul ca iarba; ḑiua luĭ ca flórea câmpuluĭ așa va înflori. Dar acésta nu se împacă cu textul unde *dies* este la plural și *efflorebit* la singular. Versiunile nóstre conservă construirea fraseĭ ebraice.

Sensul acestor versurĭ este fórte lămurit. Profetul adaugă o nouă comparațiune la cele precedente: aceea a unuĭ părinte plin de bunătate și de compătimire pentru fiiĭ sĕĭ. Ceea ce atinge inima luĭ D-ḑeŭ către noĭ, pentru că el cunóște slăbiciunea nóstră primitivă și știe că noĭ am fost scoș din țĕrînă: că ḑilele nóstre sunt

așa de trecătóre, așa de puțin durabile ca iarba liveḑilor; asemănare de care se servește deseorĭ scriitorul sacru, pentru a însemna scurtarea vieței nóstre.

MEDITAȚIUNI

Temerea de D-ḑeŭ este încă represintată aicĭ ca o condițiune esențială pentru a resimți efectele milostivirel divine. Pentru că acéstă temere conține mărturisirea dependinței nóstre, și dă omagiĭ suveranității lui D-ḑeŭ. Dacă sfintele cărțĭ nu ne-ar vorbi de cât de temerea de D-ḑeŭ, ne-am fi desgustat de sentimentele sale către noĭ, am fi perdut tótă speranța de a'l maĭ îmblânḑi. Temperamentul milostivirilor divine cu temerea ce D-ḑeŭ cere de la noĭ, este calea care conduce la mântuire. Să ne temem de Domnul și să ne încredem în bunătatea sa. Profetul compară îngrijirile sale către noĭ cu acele ale unuĭ părinte plin de bunătate pentru fiiĭ sĕĭ. Temerea nóstră să imiteze și pe aceea a fiilor bine crescuțĭ, să fie unită cu dragoste și recunoștință.

D-ḑeŭ cunóște origina nóstră. Noĭ am eșit dintr'un părinte a cărui corp s'a făcut din pământ. In mânile cerescului lucrător, acéstă humă luă o formă respectabilă, dar totuși țĕrîna era care compunea elementele. Primul om, ḑice Apostolul, a fost pământesc. D-ḑeŭ se milostivi asupra acestel condițiunĭ a omuluĭ; el ne-a dat pre Fiul sĕŭ, care era om ceresc, pentru că a venit din cer, și luând natura nóstră, ne-aŭ făcut să ne împărtășim de natura divină. Iată minunea milostivirel divine; el a fost maĭ puțin cunoscut de profețĭ decât de noĭ. Să profităm de acésta ca să nu vieṭuim ca *ómenĭ pământeștĭ*. Să nu uităm prima nóstră origină, dar să'ĭ mulțumim pentru a doua a cărieia princip și model este Is. Chr.

Tot trupul este ca iarba, ḑice Isaia, și tótă gloria sa este ca flórea de pe câmpiĭ. Earba se usucă și flórea cade, pentru că Domnul suflă asupra eĭ. Acéstă figură este repetată de multe orĭ în scriptură, pentru a ne aminti de scurtarea, nestatornicia, de slăbiciunea ființei nóstre și de tot ceea ce ne încunjură. Voesc ca casa ta să înfloréscă, ḑicea Augustin, să strălucéscă mulțĭ anĭ, saŭ chiar multe secole. Aceea ți se pare frumos, dar nu este nimic înaintea lui D-ḑeŭ, el nu numĕră ca tine. In comparație cu eterni-

tatea sa, durata ta, saŭ acea a neamuluĭ tĕŭ, nu este decât ca iarba livedĭĭ, ca flórea, care se arată și care îndată se veștejește.

Biblioteca Universitară Iași

VERSUL 16

Că duh a trecut într'însul și nu va fi și nu-și va maĭ cunóște încă locul sĕŭ.

Ebreul de astădĭ diferă într'un singur cuvênt, dar care se pare că schimbă sensul versuluĭ. Căcĭ suflarea va trece, saŭ a trecut preste dênsul; el nu va maĭ fi, nu'l va maĭ cunóște locul sĕŭ. În aceste cuvinte: nu'l va maĭ cunóște este dificultatea, căcĭ acest text dă a înțelege că locul nu'l va cunóște pre omul saŭ flórea cu care se compară, pe când ceĭ LXX și Vulgata dic că omul nu'și va maĭ cunóște locul sĕŭ. Este vorba a se ști, ce este acel *duh* care trece. Versiunile dic *spirit*, dar acest cuvênt însémnă și *suflare*. Fixându-ne de ebreŭ ar trebui să dicem că omul comparat cu flórea, va fi rĕsturnat de o suflare, că nu va maĭ fi și că locuința ce el ocupă, nu'l va maĭ cunóște. Versiunile nóstre nu sunt contrare cu acest sens, se póte traduce: că suflare va trece asupra luĭ, el va înceta de a fi și nu'și va maĭ cunóște locul sĕŭ. Ca omul să nu'și maĭ cunóscă locul sĕŭ, urmézĕ de aicĭ, că locul să nu'l maĭ cunóscă, și frasa este maĭ naturală punênd'o asupra omuluĭ.

Dacă se ia cuvîntul *spiritus* pentru viéța omuluĭ, iarăși nu va fi o mare diferință, căcĭ acéstă viéță, care trece repede, care numaĭ subsistă, care numaĭ recunóște locul sĕŭ este ca flórea stricată de vînt. Nu se vede dar ca cuvîntul spiritus să fie luat aicĭ pentru sufletul omuluĭ, căcĭ acest suflet subsistă după ce acest corp e căduț ca flórea.

Propriŭ vorbind acest vers nu este decât urmarea și complectarea celuĭ precedent.

MEDITATIUNI

Se cunóște încă maĭ bine locul ce l'aŭ ocupat florile și iarba grădineĭ, decât locul ce l'aŭ locuit cea maĭ mare parte din ómenĭ. Florile și iarba lasă sĕmînța lor în acelaș loc, și când se ivește primăvara, le vede cine-va rĕsărind. Dacă sunt munțĭ, livede, câmpiĭ, care să fi rĕmas în aceiașĭ stare, cel puțin de la deluviŭ, putem asigura, că aceleașĭ plante s'aŭ perpetuat. Dar cine póte spune ce aŭ devenit popórele vechĭ? Cine póte asigura că Perșiĭ, Greciĭ, Romaniĭ de astă-dĭ descind din națiunile care odinióră purtaŭ aceste nume? Cine nu știe câte amestecărĭ nenumĕrate s'a făcut?

Cine póte arăta palaturile ce le ocupa stăpânitorii lumii, cu trei mii de ani înainte? Unde sunt rămășițele mortale a acestor ómeni așa de puternici? Se conservă mormêntul câtor-va, carii aŭ vieţuit în secole puțin îndepărtate de noi, dar deschidêndu-le, ce va găsi óre? póte puțină cenușă, ori óre-care rămășițe de ornamente de un metal mai durabil decât ei. Óre nu suflarea eternității celui Prea Inalt aŭ trecut asupra ființelor pământești și care 'l-aŭ nimicit? O, omule, strigă fericitul Augustin, explicând acest vers, gândește la tine, înjosește mândria ta, meditéză asupra pulberei tale. Dacă nădăjduești ceva mai bine, nu veĭ obținea decât prin darul aceluĭ care, fiind cuvênt a luĭ D-ḑeŭ, aŭ luat trupul tĕŭ, pentru ca să dea tărie acestei florĭ trecĕtóre, de care te laudĭ așa de mult.

VERSURILE 17, 18.

Iar mila Domnului din véc și până în véc spre cei ce se tem de dênsul. Și dreptatea luĭ spre fiiĭ fiilor, spre cei ce păzesc așeḑământul de lege a luĭ și-și aduc aminte de poruncile luĭ, ca să le facă pre ele.

In loc de treĭ versurĭ din Vulgata sunt numaĭ două în text, dar sensul este acelaș, și acest sens este fórte lămurit. Deși omul este ţĕrîna, și durata sa n'are maĭ multă consistenţă decât aceea a erbeĭ de pe câmpiĭ, milostivirea Domnuluĭ este din tótă eternitatea și va subsista în etern în privirea sa, maĭ ales că omul nu încetéză a se teme de el. Dreptatea sa va sprijini tótă posteritatea credincioșilor sĕĭ servitorĭ, ea nu se va îndepărta de aceĭ carii păzesc legea sa, carii 'și aduc aminte neîncetat de poruncile sale pentru a le observa cu exactitate.

MEDITAȚIUNI

Ast-fel este marea diferință care distinge pre D-ḑeŭ de om; acesta e ca flórea ce trece și D-ḑeŭ este din tótă eternitatea și va subsista în tótă eternitatea. Acest principiŭ deja cunoscut de rațiune, este repetat neîncetat în sfintele cărți, dar ceea ce este maĭ admirabil, e că însuși D-ḑeŭ, infinit în durata sa ca și în perfecțiunile sale, a avut în etern gândirĭ de milostivire asupra acelor ce se tem de dênsul, pentru că voința de a sprijini tóte némurile, tóte observațiunile legiĭ este tot așa de eternă în D-ḑeŭ ca și în natura

sa, chiar Sfinții carii aŭ existat în diferite timpurĭ ale lumiĭ, aceĭ carii există astădĭ și carii vor exista până la finele vécurilor, aŭ fost, sunt și vor fi totdéuna obiectul îngrijirilor sale îndurătóre.

Dacă noĭ am fi numaĭ țĕrînă, dacă totul în noĭ ar trebui să piară ca *flórea* bătută de vênt, cum ar putea fi milostivirea luĭ D-ḍeŭ asupra nóstră în eternitate? Pentru ca cuvêntul profetuluĭ să se adeverésca trebue să fie și pentru noĭ o eternitate. Acéstă consecinţă este evidentă. Să ne servim de consideraţiunea *ţĕrîneĭ* nóstre pentru a deslipi de pământ și de considereţiunea aceleia ce trebue să urmeze pulberea nóstră pentru a ne lipi numaĭ de D-ḍeŭ. Pe cât timp suntem în acest corp muritor, ḍicea Sf. Ambrosie (de bono mortis c. 5) să facem aceea ce mórtea face într'o ḍi din noĭ; să tragem sufletul nostru din acest corp, unde este închis ca într'un mormênt. Să rupem legăturile care ne lipsesc de acéstă locuinţă pământéscă; să ne înălţăm pe aripele dragosteĭ la acéstă locuinţă eternă, la acéstă patrie divină, care este locul odihneĭ nóstre.

VERSUL 19.

Domnul în cer a gătit scaunul sĕŭ și împărăţia luĭ pre toţĭ stăpâneşte.

Versiunea latină ḍice la viitor: *Împărăţia sa va stăpâni peste tóte*; dar ebreul și grecul pun presentul. Amêndouĕ sensurile sunt adevĕrate; D-ḍeŭ este stăpên a tóte și va fi pentru eternitate. Totuși se pare că viitorul indică ceva particular și care se raportă la judecata viitóre. D-ḍeŭ este de acum stăpân a tóte, dar el nu va stăpâni invariabil asupra aleșilor sĕĭ, și cu aleșiĭ sĕĭ de cât la sfêrșitul vécurilor, pentru că atunci eĭ vor fi uniţĭ întru împărăţia sa; și pentru aceea el a stabilit scaunul sĕŭ în cer, în acea locuinţă unde trebue să se manifeste etern sfinţilor sĕĭ. Acest vers ar putea să se rapórte și la Iis. Chr., care este pus judecător al viilor și al morţilor.

MEDITAŢIUNI

Noĭ cerem în tóte ḍilele ca împărăţia luĭ D-ḍeŭ să vie. Nu pentru D-ḍeŭ formăm noĭ acéstă dorinţă, pentru că scaunul sĕŭ este stabilit din tótă eternitatea și pentru că este cu neputinţă ca vre-o creatură să scape de domina-

ţiunea sa. Pentru noĭ dar dorim să vie împărăţia sa. Dar dacă am desvăli înclinările inimeĭ nóstre am vedea că rugăciunea nóstră este plină de minciunĭ. Noĭ nu gândim de cât la pământ care nu este împărăţia ce ne-a făgăduit-o D-ḑeŭ; noĭ nu voim nicĭ să auḑim vorbindu-se de mórte care este singura cale de a intra în împărăţia luĭ D-ḑeŭ. Vĕd fórte bine, că Sf. Pavel dorea *ca sa vie împărăţia luĭ D-ḑeŭ*, când el suspina după discompunerea corpuluĭ sĕŭ pentru ca să fie reunit cu Iis. Chr. Dar nu vĕd aceeaşĭ dorinţă şi în alţĭ ómenĭ dacă se exceptéză micul numĕr al imitatorilor luĭ Pavel. Ah! ḑicea Sf. Augustin, cel ce doreşte sincer perderea corpuluĭ sĕŭ pentru a fi cu Iis. Chr. nu móre cu răbdare; dar el vieţueşte cu răbdare; şi móre cu plăcere. A vieţui cu răbdare pre pământ în aşteptarea Domnuluĭ şi a împărăţieĭ sale, este un mare omagiŭ dat voinţeĭ supreme a acestuĭ rege etern, căcĭ acéstă viéţă procură în tóte minutele ocasiunĭ de neràbdare; ea este semĕnată de atâţia spinĭ, că Apostolul însuşĭ cerea a fi isbăvit din acest corp al morţiĭ. A muri cu plăcere, este a gusta primele fructe ale dorinţeĭ de a intra în împărăţia luĭ D-ḑeŭ. In timpul vieţiĭ, acéstă dorinţă orĭ cât de înfocată este, se găseşte cumpĕnită prin luptele ce trebue a le da neîncetat inimicilor mântuireĭ, în momentul morţiĭ, el subsistă singur, ca un cuceritor comandant, ce ocupă locul de bătae şi nuĭ maĭ rĕmâne de cât a primi cununa dreptăţiĭ datorită ostenelelor sale.

VERSUL 20.

Bine-cuvêntaţĭ pre Domnul toţĭ îngeriĭ luĭ ceĭ puternicĭ la virtute; cariĭ faceţĭ cuvêntul luĭ, a auḑi glasul cuvintelor luĭ.

Ebreul nu ḑice *toţĭ ângeriĭ sĕĭ*, dar numaĭ îngeriĭ sĕĭ, se pare că omisiunea luĭ *toţĭ* este o greşală; căcĭ în cele douĕ versurĭ următóre, care sunt de aceeaşĭ formă de invitaţie, cuvêntul toţĭ se citeşte în text. Ingeriĭ sunt numiţĭ plinĭ de putere saŭ puternicĭ în tărie, pentru că eĭ execută lucrurĭ fórte superióre acelor ce pot ómeniĭ. Eĭ se ḑic *gata a executa ordinile luĭ D-ḑeŭ*, pentru că voinţa lor este perfect asupra luĭ D-ḑeŭ, şi pentru că eĭ aŭ tótă activitatea necesară pentru a împlini perfect aceea ce Dumneḑeŭ le porunceşte.

Finele versuluĭ de şi uşor, după construcţiunea cuvintelor, nu

este prea ușor de înțeles în privirea sensuluĭ. Unĭĭ ḑic, că îngerĭĭ execută ordinile luĭ D-ḑeŭ, pentru ca să arăte că eĭ sunt prea cu luare aminte la glasul luĭ. Alțiĭ cred că trebue a se traduce: Voĭ carĭĭ executațĭ ordinile sale, de îndată ce auḑițĭ vocea sa. Sunt carĭĭ traduc fórte rĕŭ ḑicênd: carĭĭ facețĭ ordinile luĭ și carĭĭ auḑițĭ glasul cuvêntuluĭ sĕŭ. Este evident, că al doilea membru al fraseĭ ḑice maĭ puțin ca cel d'intâiŭ; a executa ordine este maĭ mult de cât a le *auḑi*. Aceste treĭ moduri de traducere aŭ defectul de a nu rĕspunde nicĭ textuluĭ ebreŭ, nicĭ celuĭ grec, nicĭ celuĭ latin. În aceste treĭ limbĭ este: pentru a auḑi glasul sĕŭ saŭ vocea cuvintelor luĭ. În adevĕr, îngerĭĭ execută ordinile luĭ D-ḑeŭ, pentru că creaturile, care sunt maĭ presus de ele, să cunóscă voințele Celuĭ Prea Inalt.

Profetul ḑicênd că D-ḑeŭ a pus tronul sĕŭ în cer și că dominațiunea sa se întindea peste tóte ființele, zelul sĕŭ pentru gloria acestuĭ stăpân suprem 'l duce a îndemna tóte creaturile de a'l bine-cuvênta, de a'l onora, de a înălța mărirele sale. El începe prin cele maĭ înalte în natură și în dignitate; aceștia sunt îngerĭĭ, puterile cerești, inteligențele totdéuna gata a executa ordinile creatoruluĭ

MEDITAȚIUNI

Ingerĭĭ aŭ douĕ calităț care'ĭ disting de ómenĭ; eĭ sunt învestițĭ cu putere și fac totdéuna voința luĭ D-ḑeŭ. Eĭ aŭ fost creațĭ cu cea dintâiŭ din aceste calităț; și prin buna întrebuințare a facultăților lor, aŭ ajuns la acéstă stare de glorie unde nu maĭ rĕmâne putere pentru rĕŭ și unde suprema fericire este de a nu vedea și de a nu împlini de cât voința luĭ D-ḑeŭ. Sfinții în cer aŭ acelaș avantaj, dar sunt totdéuna prin natura lor de un ordin inferior îngerilor. Unĭĭ, cu tóte acestea, prin excelența meritelor lor saŭ prin rangul ce aŭ ținut pe lângă Iis. Chr., póte să fie maĭ înalțĭ în glorie de cât aceste spirite cerești; ceea ce se póte asigura de prea fericita Fecióră în particular, ce se onoréză ca Impărătésa Ingerilor.

Dar orĭ-care ar fi puterea și preeminența acestor sublime creaturĭ, ele nu ar fi demne cum observă Sf. Augustin, de a bine-cuvênta pre Domnul, de a'ĭ da omagiĭ, dacă n'ar fi supuse ordinelor sale; ele sunt cu luare aminte la cuvêntul sĕŭ, după expresiunea Psalmistuluĭ, și acésta face ca închinăciunile și cântările lor de laude să fie plăcute luĭ D-ḑeŭ. Mare instrucțiune pentru noĭ, carĭĭ suntem iarăși obligați a onora pre Domnul ceruluĭ și al pământuluĭ. Voința sa supremă să fie regula conduiteĭ nóstre. Noĭ iarăși nu suntem

luminaţi ca îngerii; dar noi ştim ca şi ei, că tot ceea ce ordonă D-ḍeŭ, este sfânt şi că nu se póte amăgi cine-va împlinind.

VERSUL 21.

Bine-cuvêntaţi pre Domnul tóte puterile luĭ, slugile luĭ, carii faceţi voia luĭ.

Cred că trebue a pune o diferenţă între îngerĭ şi aceea ce Psalmistul numeşte *puterile luĭ D-ḍeŭ*. Aceste puterĭ sunt în text, *armatele* Celuĭ Prea Inalt : expresiune aşa de familiară în sfintele cărţi. El caracterisézá ast-fel nu numaĭ spiritele cereştĭ dar cerurile şi stelele. Aceste creaturĭ, de şi lipsite de inteligenţă, sunt cu tóte acestea *slugile luĭ D-ḍeŭ, şi împlinesc voile sale*. El observă exact revoluţiunile ce li s'aŭ prescris ; ele vestec gloria sa în tótă întinderea universuluĭ, rĕspândesc, după hotărîrile sale, diversele influenţĭ, care servesc la conservarea şi înfrumuseţarea acesteĭ lumĭ vĕḍute; ele aruncă spaimă in spirite. când D-ḍeŭ voeşte să'şĭ arate mania sa. Nicĭ o schimbare saŭ întrerupere în supunerea lor.

MEDITAŢIUNI

In ce sens póte să ḍică Profetul că armata cerului ,adică firmamentul şi tóte globurile imense ce le conţine ,să bine-cuvinteze pre Domnul şi să vestéscă măririle sale dacă omul martor acestor minunĭ, nu se înalţă la autorul lor? Aceste corpurĭ marĭ execută ordinile Celuĭ Prea Inalt, dar ele nu aŭ nicĭ cunoştinţă nicĭ libertate. Ele nu ştiŭ cine le-aŭ scos din nimic şi le-aŭ învestit cu atâta majestate. Noĭ nu cunóştem în acest univers de cât omul care să pótă admira şi să înalţe înţelepciunea care guvernă în aceste lucrurĭ măreţe. Acéstă putere ce nu 'i se contestă, îl înalţă dar la un rang superior, pentru că o singură gândire estă ceva maĭ stimabil şi maĭ minunat de cât tóte mişcările materieĭ; dar dacă omul este mărginit la starea acesteĭ vieţĭ, ce folos va trage el din bine-cuvêntările şi laudele ce va da creatoruluĭ pentru mărirea, mulţimea, frumuseţea şi feconditatea lucrurilor sale? Şi ce glorie va reveni creatoruluĭ dintr'un tribut de omagiĭ aşa de trecĕtor, aşa de imperfect, aşa de obscur, ca acel al uneĭ mulţimĭ de ómenĭ a căror destinată va fi, de a se arăta şi a dispărea, ca fllórea câmpuluĭ? Fără dogma vieţeĭ viitóre, armata

Celuĭ Prea Inalt, pentru a ne servi de termenii profetutuĭ, va fi un adevĕrat spectacol, o representaţiune de teatru; ceĭ înţelepţi vor întreba de ce folos este ea, alţi ómenĭ nicĭ nu se vor mai gândi, şi póte că vor fi creduţi mai bine de filosofi. Oh! cât de mare este spectacolul acestuĭ univers în punctul de vedere al nemurireĭ nóstre! Cât de prost lucru ar fi, de alt-fel destul de absurd, de a ne nimici cu totul în momentul morţiĭ.!

VERSUL 22.

Bine-cuvêntaţĭ pre Domnul tóte puterile luĭ, în tot locul stăpânireĭ luĭ, bine-cuvintéză suflete al meŭ pre Domnul.

Profetul numaĭ specifică nicĭ un lucru a luĭ D-ḑeŭ; el le cuprinde pe tóte în învitarea sa. Ele trebue să bine-cuvinteze pre Domnul în tot locul unde guvernă; şi împărăţia sa se întinde pretutindenea, bine-cuvêntarea şi limba trebue să fie universală.

Ebreul ḑice în tóte locurile, şi tot ast-fel traducem şi noĭ. Vulgata ḑice acelaş lucru la singular pentru că proposiţiunea este universală.

MEDITAŢIUNI

Acéstă învitare făcută creaturilor nesimţitóre saŭ lipsite de inteligenţă, este împlinirea chiar a lucruluĭ, la carele profetul 'ĭ îndémnă; căcĭ aceste creaturĭ nu o pot împlini prin sine-însuşĭ, şi ómenii sunt însărcinaţi cu acest tribut de omagiĭ. Eĭ mărturisesc prin aceea, că găsesc că lucrurile luĭ D-ḑeŭ sunt admirabile şi mulţămesc autoruluĭ lor. Dar pentru a profita ast-fel de spectacolul acesteĭ lumĭ vĕḑute, trebue a nu fi sclav la aceea ce ea conţine, bogăţiile ce le promite, plăcerile ce le procură, strălucirea cu care loveşte ochiĭ noştri; dacă cine-va pune afecţiunile sale în aceste lucrurĭ create, nu va mai putea judeca de frumuseţea lor, de bunătatea lor în raport cu creatorul. Nu va mai fi creatorul carele va da, ci vor fi lucrurile sale; şi în loc de a bine-cuvênta pre Domnul în tot locul stăpânireĭ luĭ, se va da o cinste próstă câtor-va din lucrurile sale în locul unde fie-care din ele va fi luat stăpânire asupra inimeĭ nóstre.

Nu este cu putinţă ca o inimă pasionată pentru bunurile create să ḑică cu sinceritate: Voĭ, lucrurile Domnuluĭ, bine-cuvêntaţĭ pre stăpânul vostru şi al meŭ. Acéstă rugă-

ciune ce o face, este o minciună saŭ o ipocrisie. Ómenii carĭ se lipesc de lucrurile lumiĭ aceștia, le lipsește respectul ce datoresc acestor obiecte, eĭ rĕstórnă ordinea în care aceste obiecte aŭ fost puse, le fac nefolositóre glorieĭ luĭ D-ḑeŭ. Trebuia maĭ bine ca aceste obiecte să nu existe, de cât să fie deturnate de la scopul, pentru care aŭ fost create. Tóte gândirile acestea nu sunt de cât desfășurarea invitațiuneĭ făcută de Psalmistul.

El termină psalmul sĕŭ prin ce aŭ început:

Bine-cuvintézĕ suflete al meŭ pre Domnul. ca și cum ar voi să ne ḑică, că în zadar am vedea noĭ pe tóte creaturile alergând la gloria luĭ D-ḑeŭ, dacă sufletul nostru nu va fi unit cu ele.

PSALMUL CIII

In Vulgata are titlu: Ipsi David, conform cu Grecul Vaticanuluĭ. Acel de Compluta și de Alda aŭ: *Psalmul luĭ David pentru creațiunea lumiĭ*, cum este și în ediția Sf. Sinod. Fiind-că psalmul tratézĕ acest subiect, probabil și-a imaginat a forma titlul în consecință. Ebreul n'are nicĭ un epigraf, și noĭ ne raportăm la acest text; căcĭ titlul *Ipsi David* este în adevĕr iarășĭ un adaos făcut după împărțire. Acest psalm expune într'un mod măreț lucrările creațiuneĭ. Profetul se pare plin de veneraţiune și de recunoștință pentru autorul atâtor minunĭ. Nu știŭ pentru ce douĭ saŭ treĭ comentatorĭ, carĭ 'mĭ cad sub mână, ḑic că acest imn frumos se aséměnă cu Timeŭ al luĭ Platon. Acéstă comparațiune este cu totul necuviinciósă, pentru că Timeŭ al luĭ Platon este lucrarea unuĭ păgân și psalmul acesta este cuvêntul cel maĭ curat al luĭ D-ḑeŭ.

* *

VERSUL I.

Bine-cuvintézĕ, suflete al meŭ, pre Domnul Dumneḑeul meŭ, mărítute-aĭ fórte; întru mărturisire și în mare podóbă te-aĭ îmbrăcat.

Este începutul psalmuluĭ, în care se silește cu deamăruntul a descrie lucrările puterĭĭ luĭ D-ḑeŭ. Profetul singur bine-cuvintézĕ

pe acest autor suprem al atâtor minuni, și îndată strigă: Dómne, D-ḑeul meŭ, mărirea ta este neměsurată saŭ, tu eștĭ mare maĭ pre sus de cât pot să spun.

Cu tóte acestea, în expresiunile textuluĭ și ale versiunilor este un sens precis, și nu putem să 'l exprimăm în limba nóstră; pentru că D-ḑeŭ este recunoscut *infinit mare* și este glorificat în chip minunat. Profetul înțelege că lucrările luĭ D-ḑeŭ 'ĭ procură o mărire admirabilă. Acéstă mărire este gloria exterióră, care resultă din spectacolul universuluĭ acestuia.

MEDITAȚIUNI

Sf. Augustin compară ceea ce ḑice aicĭ Profetul cu cererea acésta din rugăciunea Domnéscă: *Sfințéscă-se numele tĕŭ*. Precum cultul luĭ D-ḑeŭ nu face maĭ sfânt numele luĭ în sine însuș, ast-fel admirațiunea ce o mărturisește la vederea lucrărilor sale, nu adaogă nimic la mărirea sa esențială. Creatura 'și împlinește datoriile sale, recunoscênd planul ce l'a avut Domnul de a manifesta puterea sa, înțelepciunea sa, bunătatea sa prin formarea acestuĭ univers. O! D-ḑeule, strigară ómeniĭ la vederea minunilor celuĭ Etern! O, Dómne! cât eștĭ de mare! cât eștĭ de minunat în tóte ființele câte aŭ eșit din mâinile tale! Acéstă mărturisire a magnificienției divine, este însoțită de sentimentul înjosireĭ nóstre, comparată cu infinitatea luĭ D-ḑeŭ. Omul în sine însuș este unul din lucrurile cele maĭ frumóse ce se arată în lumea acésta vĕḑută, dar înălțându-se la D-ḑeŭ el înțelege că nu este nicĭ o propositiune între ceea ce este el și acea Ființă de unde își are existența sa. Când observatorul natureĭ se mărginește în a cerceta secretele, a descoperi varietățile și raporturile, fără să'și întórne admirațiunea sa către autorul tuturor lucrurilor, fără a se înjosi în presența sa, el nu dă nicĭ o glorie luĭ Dumneḑeŭ, satisface curiositatea sa, nu trece mândria sa. El este afară din calea ce D-ḑeŭ 'ĭ-aŭ prescris-o; este ca un vas nefolositor în casa unuĭ părinte de familie. Apostolul ḑicea: unde este înțeleptul? unde este curiosul lucrurilor véculuĭ? D-ḑeŭ n'a ḑis că înțelepciunea lumiĭ acesteia este nebunie. Când s'a arătat Is. Chr. pe pământ, eraŭ spirite curióse de a observa globurile cerești, diversele producțiunĭ ale pământuluĭ și ale mărilor, operațiunile animalelor, facultăților interióre și exterióre ale omuluĭ. Dar nimenea din aceștĭ pretinș savanțĭ

nu se ocupa de mărirea luĭ D-ḑeŭ, nimenea nu făcea ca cunoștințele sale să servéscă a lăuda și a bine-cuvênta pre autorul acestor minunĭ ce a făcut Is. Chr. înțelepciunea necreată? El a stabilit un ordin de știință cu totul deosebit. El n'a vorbit nicĭ de astronomie, nicĭ de fisică; a stabilit doctrina crucĭĭ, el a anunțat-o murind pre acest lemn așa de despreţuit de toțĭ ómenĭĭ, el a însărcinat pre discipolĭĭ sĕĭ de a învăța numaĭ adevĕrul, de a nu recomanda de cât studiul acestuĭ mister sângeros, în loc de falșa înțelepciune a filosofilor, el a voit ca nebunia Evangelieĭ să fixeze tóte îndoelile nóstre, și să fie unicul obiect al cercetărilor nóstre, spectacolul universuluĭ n'a încetat de a ne umplea de admirațiune, ba ne este încă permis de a observa trăsurile mărireĭ luĭ D-ḑeŭ, dar vederea celuĭ rĕstignit, înalță încă și maĭ mult spiritele nóstre, și atinge infinit inimele nóstre. Sfințiĭ pot să încépă dacă este permis a vorbi astfel, dar eĭ termină numaĭ studiind crucea luĭ Christos.

VERSUL 2.

Cel ce te îmbracĭ cu lumina, ca cu o haină, cel ce întinḑĭ cerul ca o piele.

Ceea ce versurile nóstre numesc *mărturisire* este strălucirea care resultă din lucrările luĭ D-ḑeŭ; așa că acéstă strălucire este ca o mărturisire publică ce fac aceste lucrărĭ mărirea stăpânuluĭ care le-a format. Nimic maĭ frumos de cât acéstă imagină. *Eștĭ înfășurat cu lumina ca cu un vestmênt* D-ḑeŭ ne presintă în tóte ḑilele o figură a glorieĭ sale. Sórele este peste capetele nóstre, noĭ nu putem să privim la dênsul; dar lumina ce o rĕspândește pretutindenea, ne 'l vestește. Acéstă stea este cu totul investită de lumină, este ca o draperie imensă care se învălue în tot spațiul aeruluĭ. D-ḑeŭ nu se vede în sine însușĭ, dar strălucirea lucrurilor sale ne investește din tóte părțile; sórele nu este de cât o scânteie, de cât o rază; fie care din cele-l'alte ființe, așa de multiple în universul acesta, revarsă lumina sa și D-ḑeŭ este anunțat în miĭ de feluri deosebite.

MEDITATIUNI

Noĭ căutăm în tóte strălucirea, frumusețea, gloria și nu știm să distingem pe acel, care nu este de cât frumusețea, lumina, strălucirea.

Ne uităm la laude, la scânteie; și nu intrăm în sanc-

tuariŭ unde totul strălucește de o lumină eternă. Știŭ, o D-ḑeul meŭ, că locuești o lumină neapropriată; dar știŭ în acelaș timp că luminezĭ spiritele ce te caută, că aĭ trimis pre cuvêntul tĕŭ dumneḑeesc între noĭ, pentru a lucra în sufletele nóstre ceea ce n'a putut să producă spectacolul lucrurilor tale.

Maĭ 'nainte de a se arăta Is. Chr. în lume, D-ḑeŭ se manifesta patriarchilor și profeților sub simboluri de lumină și de foc. El apăru luĭ Moise într'un rug ce ardea; poporuluĭ luĭ Israil pe muntele Sinaĭ, în fulgere și lumină; luĭ Isaia, într'un sanctuariŭ unde era un altar acoperit de cărbunĭ de foc; luĭ Ezechil, într'un nour luminos; luĭ Daniel, pe un tron înconjurat de flacărĭ. Is. Chr. vine printre ómenĭ, și el nu avea nicĭ frumusețe nicĭ strălucire; odată numaĭ în cursul vieței sale apăru în tótă splendórea sa, și atuncĭ opri pre Apostoliĭ sĕĭ, martorĭ la acéstă minune de a vorbi despre ea. Ce este óre acéstă schimbare în purtarea Domnuluĭ D-ḑeŭ, așa de imutabil de altmintrelea în ordinul providenței, care menține acest univers? Ah! Tóte acestea sunt spre gloria luĭ D-ḑeŭ și a luĭ Is. Chr. Sub legea veche, sensurile erau lovite de revelațiunĭ strălucite; și în cea nouă, sunt luminate spiritele și inimile. Cuvêntul luĭ Is. Chr. este ast-fel, că Profetul represintă pre D-ḑeŭ însușĭ, învestit de lumină; și acésta învĕță și căpetenia Apostolilor pre credincioșĭ ḑicêndu-le că aŭ fost transportațĭ de la întunerec în admirabila lumină a luĭ D-ḑeŭ. Ceea ce Apostolul mult iubit repeta ucenicilor sĕĭ. Intunerecul a dispărut și acum strălucește lumina. Ceea ce Apostolul Neamurilor ḑicea către Efesenĭ: Voĭ maĭ înainte eraț̆ĭ în întunerec, éră acum sunteț̆ĭ lumină în Domnul. D-ḑeule al luminei, pentru ce sunt înconjurat de întunerec; pentru ce lumina este așa departe de mine? Imĭ pare că zăresc câte-odată ceva, și îndată fuge; îmĭ pare că tóte obiectele create fug d'inaintea ochilor meĭ, și de îndată mĕ înșală prin lumina lor amăgitóre. O! Is. Christóse, lumina mea, descopere-mĭ frumusețea ta, fă să strălucéscă în sufletul meŭ o rază din strălucirea ta. Luminézĕ acest haos al meŭ; ḑi *să fie lumină*, și învață-mĕ să merg în acéstă cale a luminei unde numaĭ tu poț̆ĭ să mĕ povĕțuești.

VERSUL 3.

Cel ce acoperĭ cu ape cele maĭ pre deasupra ale luĭ; cel ce puĭ noriĭ suirea ta; cel ce umbli preste aripile vênturilor.

Deşi cuvintele care conţin acest vers, sunt fórte uşóre de înţeles, sensul nu este maĭ puţin un subiect de discuţiune. Ebreul ḑice: *Cel ce întinzĭ cerul ca un vĕl saŭ ca o perdea, cel ce îmbracĭ cu apă camerile tale înalte.* Prima parte a versuluĭ se împacă cu versiunile nóstre; căcĭ a întinde ca un vĕl, saŭ ca un cort saŭ ca o *piele* este acelaşĭ lucru, pentru că acoperĕmintele Cortuluĭ asemenea cu vĕlurile saŭ paviliónele eraŭ de piele, şi cuvêntul ebreŭ ce se citeşte aicĭ este întrebuinţat şi în Exod, când scriitorul sacru descrie construcţiunea cortuluĭ sfânt. Dar în ceea ce priveşte aceste îmbrăcăminte de ape, care acopere suprafaţa ceruluĭ, este greŭ de spus aceea ce este. Ceĭ vechĭ credeaŭ că eraŭ reservoare de ape d'asupra firmamentuluĭ, a ceruluĭ unde se învêrtesc stelele.

Ceĭ moderni pun aceste ape maĭ presus de atmosferă şi nu le disting de nourĭ care sunt ca nişte reservoare. Ar trebui decĭ, după acéstă opiniune a ḑice, că D-ḑeŭ a întins regiunea aeruluĭ, ca un vĕl şi că d'asupra el a pus apele, care sunt ca un acoperĕmênt saŭ îmbrăcăminte a atmosfereĭ. Camerile aeruluĭ vor fi nişte divisiuni, la care rĕspunde din distanţă în distanţă nourĭ plinĭ de ape. Sunt interpreţĭ carĭĭ rapórtă *ejus* la pĕmênt, care nu este exprimat în vers, alţiĭ la D-ḑeŭ chiar, pentru că citesc la a treia persónă, qui tegit etc. Urmând ebreul al douilea sentiment ar fi preferabil. Versiunile nóstre raportéză *ejus* la cer; în fond diferinţa nu este mare, pentru că cerul este lucrarea şi locaşul luĭ D-ḑeŭ.

MEDITAŢIUNI

Cerul pe care 'l vedem pe de-asupra capetelor nóstre, orĭ de se ia pentru firmament, orĭ că se mărgineşte acéstă expresiune la atmosferă, este ca un acoperĕmênt al acesteĭ locuinţĭ pĕmênteştĭ unde ne odihnim. Profetul ḑice că aŭ întins D-ḑeŭ acest acoperĕmênt ca un cort, ca un pavilion, ca un vĕl. pentru a arăta uşurinţa şi promptitudinea operaţiuneĭ divine. Omenii ştiŭ cât timp şi câte maşinĭ întrebuinţéză pentru a construi acoperĕmêntul unuĭ edificiŭ mare: *ḑise D-ḑeŭ, şi firmamentul se făcu.* Şi acest firmament era compus dintr'o materie pe care a creat-o D-ḑeŭ, pe care a scos-o din nimic; diferenţă încă maĭ esenţială între lucrurile ómenilor şi ale creatoruluĭ. Am ḑis, că D-ḑeŭ a întins

cerurile ca și cum acésta n'ar fi nimic; expresiune, care descrie încă admirabil ușurința extremă a creațiuneĭ, ea n'a costat pe autorul tuturor lucrurilor nicĭ greutate, nicĭ neliniște, nicĭ muncă.

Observ că profeții eraŭ fórte atinșĭ de modul așa de expeditiv cât și eficace cu care D-ḑeŭ a format universul acesta. Pentru că eĭ simțiaŭ slăbiciunea și întârdierea operațiunilor nóstre și că înălțându-se la operile luĭ D-ḑeŭ, nu maĭ avea de cât ideia uneĭ puterĭ victorióse a tuturor obstacolelor și a uneĭ puterĭ, la care nimic nu resistă.

Stim că D-ḑeŭ a făcut totul prin Cuvêntul sĕŭ și că acest Cuvênt s'a făcut trup, și că, asemĕnându-se nouă, el este modelul nostru în viéța și în faptele sale, este sprijinul, mângâerea, speranța nóstră pentru timpul present și eternitate. Câte consecințĭ vom trage noĭ din acéstă științță maĭ întinsă și maĭ desfășurată ca în Profeții?

VERSUL 4.

Cel ce faci pre îngerii tĕi duhurĭ și slugile tale pară de foc.

Eŭ traduc *carul* sĕŭ conform cu ebreul. Versiunile nóstre ḑic propriŭ *suirea ta*; este acelaș sens maĭ nobil exprimat în text. Se vede că profetul expune aicĭ ideea sa în termenĭ poeticĭ. El voește să însemneze prin aceea puterea luĭ D-ḑeŭ, care se întinde la toțĭ, iuțimea operațiunilor sale, întinderea providenței sale. Ebreul și grecul presintă și aicĭ a treia persónă, *qui ponit, qui ambulat* etc, în loc de a doua. St. Ieronim traduce ca Vulgata, și asigură în comentariile sale, că aicĭ trebue a se citi a doua; ceea ce ar dovedi că ea era în exemplarele de care se servea.

MEDITAȚIUNI

Tóte figurile de care se servesc profeții sunt instructive. Eŭ nu pot considera pre Domnul purtat prin nourĭ și zburând pre aripile vênturilor, fără a fi încredințat, că nu se bucură nimenĭ de presența sa de cât înălțându-se maĭ presus de pământ și purtând tóte afecțiunile sale către cer. Cine 'mĭ va da aripĭ de porumb, ḑice aiurea Profetul nostru? Voiŭ sbura către el și mĕ voiŭ odihni întru el? Dragostea, ḑice Sf. Augustin, 'mĭ dă aripile sale; dar să ne amintim că D-ḑeŭ însuș este purtat pe aripile dragosteĭ, adică, că dra-

gostea sa este mai veche, mai tare, mai universală ca a nóstră: că fără dragostea sa, aripile nóstre n'ar avea nici o activitate pentru a părăsi pământul și a ne face să luăm sborul către cer. El are carul sĕŭ pre nouri, adecă că noi trebue să'l recunóștem trecênd obscuritățile credinței. Este o mare și frumósă ocupațiune a considera tóte materiile ca *carul* divinității. Cu cât sunt mai presus de concepțiunile nóstre, cu atât sunt mai demne de veneraţiunea nóstră; pentru că ne represintă mai bine infinitatea lui D-ḑeŭ. Eŭ amintesc adese-ori în aceste reflexiuni asupra Psalmilor, acest atribut sublim, infinitatea Ființei suverane, pentru că ea împrăștie îndoelile care pune un frâŭ curiosității mele, care ne reține în umilință. Nu trebue să fie nici-o-dată vorba în dogme de a aprofunda natura lor, dar de a ști dacă ele aŭ fost descoperite. Când sunt sigur, că D-ḑeŭ a vorbit, zăresc infinitul prin contrastul ființei mele finite, și încheiŭ de aici, că nu mi se cade de a mĕsura aceea ce nu are margini, de a sonda aceea ce este nepătruns: când vom intra în acest nour D-ḑeŭ va sbura pe aripile vênturilor, adică că nu'l vom putea privi, și că nu ne va rĕmânea de cât a aștepta pedépsa îndrăsnelii nóstre. O! nemărginirea lui D-ḑeŭ! Găsesc în tine răspunsul la tóte cestiunile necredinței; mĕ găsesc așa de ferm în credința mea, că dacă ceea ce e cu putință, misterile n'ar fi ast-fel precum le cred, dacă în momentul morții mele, a'și vedea alt-ceva de cât aceea ce m'aŭ învĕțat prin sfintele cărți și prin Biserică, nu mĕ voiŭ teme de judecata lui D-ḑeŭ; și departe chiar de a mĕ spăimênta, mĕ voiŭ privi în drept de a fi justificat, pentru că credința mea ar fi avut tóte caracterele de prudență ce D-ḑeŭ putea să le ceară. Eartă-mĕ, Dómne, de acéstă presupunere absurdă, tu eștĭ adevĕrat în cuvintele tale; infinitatea ta 'mĭ garantează acest articol ca atâtea altele, și nu'mĭ mai rĕmâne de cât să sbor și eŭ către tine pe aripile dragostei. Sunt sigur că te voiŭ găsi urmând acéstă cale. Dragostea blândă, umilită și statornică a creaturei tale, ori cât de săracă ar fi, fixéză întru cât-va repegiunea alergării tale. O! D-ḑeule al dragostei infinite! Te iubesc după tótă întinderea facultăților mele; iată ce 'mĭ cerĭ tu, ori cât de infinit 'mĭ eștĭ în glorie și în perfecțiune.

VERSUL 5.

Cel ce întemeezĭ pământul preste întărirea luĭ; nu se va pleca în veacul veaculuĭ.

Parafrasa haldaică și Sf. Pavel daŭ adevĕratul sens al versuluĭ acestuia. Parafrasa dice: Qui facit nuntios suos velices sicut spiritus ministros suos fortes sicut ignis ardens. Se vede că acest interpret ia cuvintele angelos și ministros pentru subiectul fie-căreĭ din propoșițiunĭ; prin urmare el înțelege substanțele spirituale, care sunt la ordinile luĭ D-ḑeŭ; el înțelege pre îngerĭ; și Apostolul evident are aceeașĭ gândire, pentru că obiectul sĕŭ este de a arăta iarăși că Iis. Chr. este superior îngerilor precum un stăpân este servitorilor sĕĭ.

Fac acéstă observare pentru că sunt interpreți carii nu se uită așa mult la locul Apostoluluĭ.

Când este vorba a explica pe acel al psalmistuluĭ a căruia sens trebue cu tóte acestea să fie conform cu St. Pavel, pentru că St. Pavel citézĕ psalmistul. Aceștĭ interpreți nu vĕd îngerii în versul psalmuluĭ; eĭ ḑic că D-ḑeŭ întrebuința vênturile ca pe niște trimișĭ aĭ sĕĭ și flacăra ca niște servitorĭ aĭ sĕĭ. Dacă acésta ar fi sensul Psalmistuluĭ, St. Pavel carele citézĕ n'ar dovedi că Iis. Chr., este superior îngerilor, pentru că Psalmistul n'ar fi vorbit de cât de *vênturĭ* și *flacără* și nu de substanțe spirituale pe care noĭ le numim *îngerĭ*.

Alțiĭ recunosc în adevĕr îngerii în locul acesta dar 'ĭ pun ca atribut în propositiune; Tu facĭ ca vênturile să fie îngerii tĕĭ saŭ trimișiĭ tĕĭ și flacările arḑĕtóre să fie servitoriĭ tĕĭ; al doilea membru al frazeĭ contraḑice iarăși sensul St. Pavel, care pretinde a compara acești miniștri cu Iis. Chr. Dar, nu va fi aicĭ o comparațiune pentru că nu vorbește de cât de flacĕre executând ordinile luĭ D-ḑeŭ. Ebreul nu decide cestiunea; el póte fi luat în sensul apostoluluĭ saŭ în acel al interpreților ce 'ĭ-aŭ indicat în primul loc; dar ceĭ LXX pe carii 'ĭ-aŭ urmat St. Pavel, arată că îngerii și miniștriĭ sunt subiecte în amêndouĕ propoțiunile. Eĭ ḑic: Ὁ ποιῶν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα, καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ πῦρ φλέγον. Amêndouĕ articolele arată evident subiectul din amêndouĕ propositiile.

Sensul psalmistuluĭ este deci că D-ḑeŭ se servește de îngerii sĕĭ cum 'ĭ place; că la ocazie 'ĭ face așa de ușorĭ ca vêntul și așa de arḑĕtorĭ ca flacăra.

Apostolul urmézĕ pre Ebreŭ și pre ceĭ LXX carii pun versul la a treia persónă: Cel ce face îngerii sĕĭ duhurĭ, și slugile sale pară de foc, cum se citește în Epistola către Ebreĭ. După Vulgata și St. Ieronim este în Psalm. Qui facis angelos tuos etc., la a doua persónă; dar în Epistola sa, St. Pavel nu putea să vorbéscă în persóna a doua, pentru că făcênd să vorbéscă D-ḑeŭ, nu era natural ca D-ḑeŭ să se apostrofeze singur. Și să nu să ḑică, că ar fi trebuit să se pună: Qui facis angelos meos etc. Căcĭ D-ḑeŭ vor-

beşte în persóna Profetuluĭ, saŭ maĭ bine profetul vorbeşte de D ḑeŭ şi nu luĭ D-ḑeŭ, ca în psalm. De alt-fel sîntul Pavel urma pre ceĭ LXX, cariĭ în psalm, întrebuinţézĕ persóna a treia conform cu Ebreul. In fine dacă Apostolul este aicĭ maĭ conform cu Ebreul şi cu ceĭ LXX de cât cu Vulgata şi St. Ieronim, lecţiunea acestor două versiunĭ nu este maĭ puţin bună, pentru că dă sensul şi diversitatea persónelor în acéstă privinţă este indiferentă.

MEDITAŢIUNI

Ingerĭĭ sunt cele maĭ înţelepte creaturĭ eşite din mâna luĭ D-ḑeŭ, şi sunt iarăşĭ cele maĭ potrivite a executa ordinele luĭ D-ḑeŭ, cele maĭ călduróse în împlinirea datoriilor ce li se impun.

Acest exemplu trebue să ne înveţe că cel maĭ mare merit al creaturilor este de a se conforma cu voinţa Creatoruluĭ. Dar acéstă conformitate este ia însăşĭ un dar a luĭ D-ḑeŭ; Profetul şi Apostolul ḑic, că D-ḑeŭ face pre îngerĭĭ sĕĭ uşorĭ ca vêntul, şi plinĭ de foc ca flacăra. Aceste inteligenţĭ cereştĭ, de şi totdéuna gata a executa aceea ce D-ḑeŭ le ordonă, aŭ trebuinţă cu tóte acestea ca D-ḑeŭ să însufleţéscă voinţa lor şi să înfluinţeze în acţiunile lor. Să nu ne oprim asupra bunelor dorinţĭ ce ni le formăm câte-odată; aceste dorinţĭ sunt deja lucrarea luĭ D-ḑeŭ, dar dacă el nu le-ar conserva în noĭ, dacă nu le-ar pune în lucrare, s'ar stinge îndată, ar deveni nefolositóre când ar veni tréba la lucru, de a întreprinde, a suferi, a parcurge într'un moment cariera mântuireĭ. Apostolul ne ḑice că îngerĭĭ sunt trimişĭ ca niştе slugĭ în favórea acelor, cariĭ trebue să posedă moştenirea ceriuluĭ. Pot eŭ să mĕ îndoesc că aceştĭ trimişĭ nu voesc ca noĭ să imităm promtitudinea şi căldura lor în împlinirea voinţelor luĭ D-ḑeŭ? Noĭ suntem încunjuraţĭ de îngerĭ totdéuna grăbindu-se a se supune, totdéuna plinĭ de zel în supunerea lor; şi noĭ suntem de o indiferenţă, de o rĕceală nepricepută în serviciul suveranuluĭ Stăpân? Nu ne temem noĭ că aceste spirite se vor întórce vre-o dată în contra nóstră şi atuncĭ vor fi trimişĭ pentru a fi servitorĭ aĭ rĕsbunăreĭ divine?

VERSUL 6.

Adîncul ca o haină este îmbrăcămintea luĭ; preste munţi vor sta ape.

Profetul după ce a vorbit de cer, ca cel maĭ mare din lucrurile luĭ D-ḑeŭ, suprimă tot ceea ce priveşte pe planete şi stele, şi se pogóră pre pămênt pentru a descrie cu deamăruntul diferitele corpurĭ de care este plin şi 'l împodobesc.

Nu este nimica, care să nu fie conform cu fizica în ceea ce ḑice de stabilirea acestuĭ glob.

El este pus pe propriile sale fundamente, susţinut în equilibru prin propria sa greutate, şi ne clătit în acest sens, că tóte părţile sale se menţin cu tóte mişcările particulare, care se fac pe suprafaţa sa şi în sînul sĕŭ. Profetul admiră acéstă stabilitate a pămêntuluĭ, şi fiind-că nu vede nimic, care să'l pótă tulbura saŭ clinti, el ḑice că nicĭ-o-dată nu va înceta de a fi fix.

Acésta este adevĕrată chiar în sistemul de mişcare a pămêntuluĭ împrejurul sóreluĭ. De şi globul nostru are douĕ mişcărĭ; ḑilnică împrejurul axeĭ sale şi anuală împrejurul sóreluĭ, el subsistă cu tóte părţile sale fără a se îndepărta din calea ce Creatorul i-a însemnat-o. Fisiciĭ moderni părăsesc prea uşor Scriptura, raţionând ast-fel; nu este nicĭ un loc în sfintele cărţĭ, care să contrḑică lămurit şi positiv sistemul mişcăreĭ pămêntuluĭ cu tóte urmările ce se trage. Cat despre perpetuitatea ce se vede, că Profetul, voeşte a asigura acestuĭ glob, înţelege că va rĕmânea până la sfîrşitul timpurilor; el nu vorbeşte aicĭ de eternitatea absolută; ci ḑice singur în psalmul 101, că pămêntul şi tóte lucrurile luĭ D-ḑeŭ vor peri, că D-ḑeŭ le va schimba ca un vestmênt, şi că numaĭ El este totdéuna acelaşĭ.

MEDITAŢIUNI

Perpetuitatea pămêntuluĭ, precum şi succesiunea continuă a ómenilor, carĭĭ 'l locuesc, este un spectacol frumos. Pămêntul trebue să servéscă la tóte generaţiunile şi convine, ca acéstă locuinţă să nu fie supusă la schimbărĭ care să o facă nelocuibilă. Dar Provedinţa a voit ca ómenĭĭ să se succédă unĭĭ pre alţiĭ, pentru că eĭ aŭ o altă patrie care 'ĭ aşteptă la sfîrşitul carierĭĭ lor în lumea acésta. Globul pămêntesc este o adunătură de materie, care n'are nicĭ inteligenţă, nicĭ datorĭĭ de împlinit, nicĭ rĕsplătirĭ de sperat. Dar ómenĭĭ trebue să măréscă pre Creatorul în timpul locuinţeĭ lor aicĭ pre pămênt, şi sunt sigur că împlinind acéstă obligaţiune, eĭ vor câştiga o stare cu totul alta fixă

și gloriósă, decât acésta de care se bucură aicĭ jos. Dacă n'ar fi o altă viéță, noĭ n'am valora maĭ mult decât pământul în care petrecem; noĭ suntem stăpânĭ pe el pe cât suntem în viéță; dar încetând de a fi, vom lăsa o moștenire maĭ scumpă de cât noĭ. Óre este în ordinea naturală ca proprietarul să aibă maĭ puține drepturĭ de cât bunul ce'l posedă, ca să fie despoiat fără voia luĭ, și prin necesitatea proprieĭ sale condițiunĭ pe cât timp acest bun prin propria sa natură, subsistă și se perpetuă din secolĭ în secolĭ? Un om care cugetă este de un rang maĭ superior decât tot globul pământesc, și acest glob va vieți pentru toțĭ ómenĭĭ, fără ca aceștia să fie despăgubițĭ printr'o posesiune maĭ bogată și maĭ durabilă! Acésta mi se pare cu neputință, și găsesc în stabilitatea pământuluĭ comparată cu scurta durată a vieței nóstre un fel de demonstrare în favórea vieței viitóre.

VERSURILE 7, 8, 9, 10.

De certarea ta vor fugi, de glasul tunetuluĭ tĕŭ se vor înfricoșa. Se sue munțiĭ și se pogóră câmpiĭ în locul în care le-aĭ întemeiat pre ele. Hotar aĭ pus, care nu-l vor trece nicĭ se vor întórce să acopere pământul. Cel ce trimiți isvóre în văĭ; prin mijlocul munților vor trece ape.

Aicĭ este discripțiunea primelor operațiunĭ ale luĭ D-ḑeŭ asupra pământuluĭ imediat după crearea luĭ. Era acoperit de apă pe care Profetul o numește *adânc* (abys) expresiune de care se servește și Moisi la începutul facereĭ. D-ḑeŭ vorbește ca stăpân: Psalmistul ḑice chiar, că el ia un ton de judecător, pentru a arăta puterea cuvântuluĭ sĕŭ, îndată apele se retrag, vocea acestuĭ tunet le înspăimântă, ele lasă să se descopere munțiĭ, și câmpiile se formézĕ pe locurĭ maĭ jóse, reservórele de apă se sapă, ele se adună aicĭ și primesc ordin de a nu trece barierile acestea și a nu înunda pământul. Tótă discripțiunea acésta, deși în stil poetic, presintă numaĭ puțin istoria exactă de ceea ce s'a petrecut în primele ḑile ale lumiĭ.

Ebreul este de acord aicĭ cu versiunile. Se găsește numaĭ în text două expresiunĭ maĭ energice. Intâia este acésta: L'aĭ îmbrăcat cu adîncul ca cu un vestmînt, în loc de a ḑice simplu, că versiunile nóstre, adîncul l acopere ca un vestmînt. Ebreul arată că D-ḑeŭ însuși era autorul acestuĭ adînc, că el l'a format creând pământul. Dovadă excelentă în favórea creațiuneĭ propriŭ ḑisă, căcĭ dacă D-ḑeŭ ar fi găsit o materie preexistentă, el n'ar fi început lucrarea sa prin a'l adînci în ape, el ar fi regulat'o iar nu în neregulă. Pe când

creând tótă materia, care trebuia să servéscă a forma pământul și cerul, el a putut să voiască ca mai întâiŭ să fie în chaos, în amestecarea tuturor elementelor, pentru ca să ne arate, că tótă ordinea ce noĭ o admirăm în acest univers este efectul înțelepciuneĭ și a puteriĭ sale. Era vorba de o lucrare, care trebuia să fie orênduită prin părțĭ și în șése ḑile, cum ne spune Moisi; D-ḑeŭ începe prin a crea materia informă, confusă și înfășurată de ape. Acésta nu era lucrarea primeĭ ḑile, era numaĭ subiectul asupra căruia marele lucrător, trebuia să lucreze; nu era în contra înțelepciuneĭ sale de a'l pune în acest moment prim într'o stare de desordine. Pe când dacă ar fi găsit o materie pre-existentă, și fără îndoială atunci în confusiune, ar fi fost ne folositor de a mai adăuga abysul și chaosul.

A doua expresiune a textuluĭ în acéstă parte a psalmuluĭ, privește apele care, la vederea tunetuluĭ se scurseră cu precipitare și frică. Versiunile nóstre ḑic simplu că ele fură înfricoșate.

Trebue a observa, că atât textul cât și versiunile nóstre întrebuințéză aicĭ indiferent viitorul, presentul și preteritul. Fiind-că este vorba de evenimente trecute, timpul din urmă va trebui să fie admis pentru înțelegerea versurilor. Profetul se folosește de libertatea ce o dă stilul poetic și nu se fixéză la nicĭ un timp în particular. Varietatea acestuĭ stil contribue la mărirea imaginilor.

Fiind-că versul al 9-lea este exprimat ast-fel: Munțiĭ se înalță, câmpiĭ se pogóră, în locul ce le-aĭ însemnat, și tot versul al 10-lea face mențiune de ape, care se așeadă în reservórele lor și care nu vor maĭ reveni să acopere pământul. Câțĭ-va interpreți aŭ creḑut că trebuia să traducă ast-fel versul 9: Apele se ridică în munțĭ și se pogóră în văĭ, pentru a ocupa locul ce le-aĭ însemnat. Dar ar fi atunci a viola textul care ḑice simplu: Munțiĭ se înalță etc., și nu apele se înalță în munțĭ etc. Alțiĭ aŭ luat tótă partea acésta a psalmuluĭ, ca cum ar trebui să fie înțeles de deluviŭ în timpul căruia apele acoperiră munțiĭ și după care D-ḑeŭ promise de a nu maĭ bate pământul cu asemenea flagel; dar acéstă idee se îndepărtéză de obiectul profetuluĭ, care consideră. evident lucrarea creațiuneĭ ast-fel precum o descrie Moisi; când D-ḑeŭ a separat apele inferióre de cele superióre, și a scos pământul din acest haos, fluviile și mările fură închise în albia lor și nu le-aŭ fost permis de a acoperi fața pământuluĭ, numaĭ puterea luĭ D-ḑeŭ a schimbat acest decret, când a venit potopul.

Se pare că în versul 9, aceste cuvinte, munțiĭ se înalță, câmpiĭ se pogóră, trebue să fie presupuse ca o parenteză, așa că acest adaos *în locul ce le-aĭ însemnat*, să se lege cu apele, care sunt specificate în versul 7 și 8.

MEDITAȚIUNI

Dacă materia ar fi preexistentă Creațiuneĭ, ea ar fi eternă din natura sa; căcĭ dacă ea a început în timp, ar

fi trebuit să aibă un principiŭ, și acest principiŭ nu va putea fi de cât D-ḑeŭ; ceea ce este contra ipoteseĭ filosofilor inimiciĭ creaţiuneĭ. Dacă materia era eternă din natura sa, ea ar fi o fiinţă necesară; căcĭ ea ar fi din tótă eternitatea și din natura sa aceea ce este; și nicĭ o causă n'ar putea împedeca ca ea să fie aceea ce este; almintrelea ea ar înceta de a fi și prin urmare nu va fi eternă din natura sa. Dacă materia ar fi din natura sa și etern aceea ce este, tóte calităţile sale, perfecţiunile și proprietăţile ar fi prin urmare din tótă eternitatea ceea ce sunt, și ast-fel precum sunt; ele ar fi decĭ invariabile, căcĭ necesitatea de a fi ceea ce sunt și ast-fel precum sunt ar trage în ele immutabilitatea. Dacă ele ar fi invariabile, ele n'ar putea primi nicĭ forme nouĭ, nicĭ micșorare, nicĭ creștere, nicĭ un mod de a fi, ceea ce n'aŭ avut din tótă eternitatea: ar fi decĭ cu neputinţă ca D-ḑeŭ, la început să fi regulat acéstă materie, să o fi pus în ordine, să fi scos de aicĭ diferitele corpurĭ care să umple acest univers. Dacă decĭ s'a întêmplat, ca D-ḑeŭ, cum ḑice Moisi și Profetul nostru după el, să se fi ordonat acéstă lume precum este ea, trebue să fi lucrat asupra uneĭ materiĭ care să nu fie eternă; și dacă ea nu era eternă, a trebuit să aibă un început și acest început numaĭ D-ḑeŭ a putut să'l dea. Căcĭ dacă ar fi o altă fiinţă, autorul materieĭ. voiŭ întreba dacă el este etern; și dacă se ḑice că este, el a trebuit să fie egal cu D-ḑeŭ, și materia a trebuit să depindă numaĭ de el, și D-ḑeŭ n'a putut să opereze asupra acesteĭ materiĭ, care nu era a luĭ; ceea ce nu este maĭ puţin contra suposiţiuneĭ. Adaugă absurditatea a douĕ principiĭ eterne, necesare, independent unul de altul și infinit perfecte.

VERSURILE 11, 12, 13.

Adăpa-vor tóte fĕrele câmpuluĭ; aștepta-vor colniiĭ întru setea lor. Preste acelea păsĕrile cerului vor locui; din mijlocul pietrelor vor da glas. Cel ce adăpă munţiĭ din cele maĭ pre deasupra ale tale; din rodul lucrurlior tale se va sătura pământul.

Profetul insistă asupra bine-facerilor creaţiuneĭ, el intră în amĕnunţimea ajutoruluĭ ce Creatorul procură diverselor animale. Izvórele curg în văĭ, prin strimtorile munţilor; animalele de pre câmp și cele sălbatice vin să se adape la ele, pasĕrile pun cuiburile lor prin împrejurimile acestor izvóre, ele fac să rĕsune aerul de cântecele lor.

Sunt micĭ diferenţĭ în ebreul de astădĭ; la primul vers nu se citeşte nimic, care să rĕspundă la *aquae* al Vulgateĭ; dar acest cuvênt este subînţeles în text.

La versul al doilea se citeşte: ישברו ce se traduce prin *frangent*, saŭ sedabunt (sitim suam). Dacă punctul, care este deasupra luĭ *schin* la drépta s'ar găsi la stânga, acest cuvênt ar însemna *expectabunt*. Se póte îndoi cineva că ceĭ LXX să nu fi citit ast-fel? Sensul de altmintrelea nu este prea diferit; asiniĭ sĕlbaticĭ potolesc setea lor în aceste rîurĭ, ast-fel ḑice ebreul. Asiniĭ sĕlbaticĭ aştéptă momentul de a'şĭ potoli setea lor; ast-fel ḑic traducerile nóstre; ele consideră aceste animale saŭ alergând cu mulţimea către aceste izvóre şi neputêndu-se adăpa de cât unul după altul, saŭ maĭ bine plecând de prin pădurile lor în speranţă de a'şĭ potoli setea în aceste ape. Grăbirea lor totdéuna este satisfăcută prin folosul ce'l aŭ de a găsi aceste locurĭ rĕcoróse. Asiniĭ sĕlbaticĭ sunt fórte mulţĭ în Siria şi Arabia; eĭ merg în turmă la păscut şi la adăpat; ceea ce sprijină expresiunea Vulgateĭ; căcĭ aceste animale nu pot să bea tóte o-dată în fântânile de care sunt udate văile; eĭ trebue să *aştepte* ca să bea uniĭ după alţiĭ. Parafrasa haldaică ḑice: Sustinebunt onagri sitim suam: este tot una cu aştepta-vor coluniĭ întru setea lor.

La al treilea vers versiunea latină pune *super ea*, pre când ebreul pune *super eos* (fontes); dar putem crede, că interpretul nostru a cuprins în expresiunea sa munţiĭ, văile, apele, care sunt de diferite soiurĭ şi pentru a satisface la tóte, el a întrebuinţat neutrul plural. De asemenea şi Sf. Ieronim.

In fine tot în acest vers, ebreul nu vorbeşte de petre, dar de *ramurĭ de arborĭ*. Asupra căruia observ că cuvêntul ebreŭ עפאים nu se găseşte de cât aicĭ în tótă scriptura şi acest cuvênt este maĭ mult haldaic de cât ebreŭ; ceĭ LXX óre n'aŭ putut şti, că el însémnă *pietre* saŭ dacă voiţĭ arborĭ plantaţĭ pe pietre? Ni se vorbeşte aicĭ de fântânĭ, care curg în văĭ şi de paserĭ care locuesc pe deasupra acestor fântânĭ. Nu este ordinar, ca arboriĭ plantaţĭ pe creeriĭ munţilor să aibă rădăcinele lor în pietre, aşa de dese pe munţĭ? Cel puţin nu ne putem asigura că ar fi un contra sens în acéstă parte a celor LXX, şi a Vulgateĭ.

MEDITAŢIUNI

D-ḑeŭ se îngrijeşte de subsistenţa animalelor pentru că ele sunt făcute pentru om, el însuşĭ a declarat acest adevĕr, dând omuluĭ puterea asupra tuturor animalelor pămêntuluĭ, a mărelĭ şi aeruluĭ. El se îngrijeşte şi de subsistenţa omuluĭ; dar acésta pentru că omul este făcut pentru D-ḑeŭ, autorul sĕŭ, legislatorul sĕŭ, rĕsplătitorul sĕŭ şi cel maĭ de pe urmă scop.

Dacă omul n'ar fi destinat la o viéţă maĭ bună de cât

aceea ce o petrece pre pământ, condițiunea sa ar fi mult mai puțin de dorit de cât aceea a animalelor. Acestea sunt mulțămite de bunurile ce providența le distribue.

Animalele de pe câmpiĭ nu caută pășune mai bune: animalele sălbatice nu alérgă după ape mai curate și mai abondente; Și omul este nesfârșit în dorințĭ. Cel mai bogat, cel mai puternic, cel mai onorat, este acel care formézĕ cele mai multe proecte pentru a crește bogățiile sale, puterea sa, mărirea sa.

Acéstă fóme nesățiósă a inimeĭ omenești, este o revelațiune naturală, care 'l arată o destinată mult mai superiórĕ de cât acea a animalelor; el este regele lumiĭ, și nu este nicĭ-o-dată fericit în lumea acésta supusă puteriĭ sale. Când va fi decĭ? nicĭ-o-dată dacă nu privește la eternitate.

VERSURILE 14, 15, 16, 17.

Cel ce rĕsarĭ iarba dobitócelor și verdéță spre slujba ómenilor, ca să scótă pâinea din pământ. Si vinul veselește inima omuluĭ ca să veseléscă fața cu unt-de-lemn și pâinea inima omuluĭ întărește. Săturase-vor lemnele câmpuluĭ, cedriĭ Livanuluĭ, cariĭ aŭ rĕsădit. Acolo pasĕrile se vor încuiba; lăcașul Irodului povĕțuește pre ele.

In ebreŭ sunt numaĭ treĭ versurĭ dar fără diferință pentru sens. In acest text și în versiunĭ se vede aicĭ și în versurile urmtătóre, dese schimbărĭ de persóne, acum a doua, acum a treia; dar și una și alta se adreséză tot la D-ḍeŭ. Profetul se folosește de libertatea ce o autorizĕ stilul poetic.

El a vorbit mai sus de fluviĭ și fântânĭ, care contribuesc așa de des la fertilitatea câmpiilor; el vorbește aicĭ de ploile, care cad din norĭ, care udă munțiĭ și care îngrașă pământul. De aicĭ o mulțime de producțiunĭ; iarba de prin câmpiĭ pentru animale, grâul, vinul și untul-de-lemn pentru serviciul omuluĭ. Vinul și Untul-de-lemn sunt presentate ca fructe nu numaĭ necesare, dar plăcute și contribuind la veselia omuluĭ. Se știe că ceĭ vechĭ întrebuințaŭ fórte mult unt-de-lemnul, mai ales după bae.

Expresiunea ebreuluĭ asupra unt-de-lemnuluĭ ar putea să facă a crede că Profetul preferă vinul acesteĭ băuturĭ, căcĭ s'ar putea traduce: Vinul care bucură inima omuluĭ și care servește încă mai mult de cât unt-de-lemnul a veselir fața. Uniĭ interpreți adoptézĕ sensul acesta, pe carele textul nu'l face necesar.

Intr'un stil înalt s'ar putea ḍice de *parfum* în loc de unt-de-lemn; căcĭ și parfumurile sunt liquide oliaginóse; se scot din diverse vegetale unde se găsește o amestecare de unt-de-lemn și sare, de unde resultă o odóre mai mult saŭ mai puțin plăcută.

MEDITAȚIUNI

Ómenii vorbesc mult de natură și prea puțin de Autorul sĕŭ; mult de darurile pămêntuluĭ și prea puțin de acel ce 'l face productiv. Apostolul ḑicea că acel ce sémĕnă și cel ce udă nu sunt nimic, dar totul depinde de D-ḑeŭ, carele dă creșterea.

Provedința acestuĭ stăpân suprem este admirabilă în fructele fără numĕr ce ea rĕspândește pre pământ. La început el a dat sĕmînță pentru tóte: fără pĕcat omul s'ar fi bucurat, fără muncă de tóte bine-facerile acestea; dar chiar de la pĕcat, cu o cultură mediocră, acest pământ, blestemat, este încă fórte fertil. El nu produce numaĭ lucrurĭ necesare vieței; acele care contribue la veselia ḑilelor nóstre nasc întru cât-va sub pașiĭ noștri. Ce dăm noĭ luĭ D-ḑeŭ pentru atâtea bogățiĭ ce ne dă cu dărnicie? indiferență, nerecunoștință, abusul de aceste darurĭ. Acelĭ carĭ primesc maĭ mult se grăbesc maĭ mult a le profana prin reaua întrebuințare.

Profetul nostru vede mâna luĭ D-ḑeŭ pretutindenĭ în ploile bine-făcĕtóre, în iarba care îmbracă câmpiĭ și care nutrește animalele, în plantele care procur alimente ómenilor, în grâŭ, în vin, în liquide aromatice; tóte lucrurile acestea manifestă puterea și bunătatea luĭ D-ḑeŭ. El s'a descoperit de la începutul lumiĭ prin acéstă mulțime de bine-facerĭ și ómenii n'aŭ recunoscut vocea sa. Fecunditatea pământuluĭ era o mărturie continuă de bine-facerea celeĭ întâiŭ ființe și maĭ tóte generațiunile s'aŭ rătăcit în căile idolatrieĭ saŭ a impietățiĭ. Le-a plăcut să se închine plantelor de cât autoruluĭ lor. Și să sacrifice animalelor de cât aceluĭ ce le-aŭ făcut pentru serviciul omuluĭ. Streină stăpânire aŭ sensurile asupra nóstră! Vedem că fructele pământuluĭ sunt fórte bune și nu știm să ne înălțăm la acel care ni le dă.

VERSUL 18, 19.

Munțiĭ ceĭ înalțĭ cerbilor, piatra scăparea iepurilor. Făcut-aŭ luna spre vremĭ. Sórele 'și-a cunoscut apusul sĕŭ.

In ebreŭ sunt treĭ versurĭ și acest text presintă óre-carĭ diferințĭ, dintre care nicĭ una nu este esențială. Așa la primul vers,

el ḑice arboriĭ luĭ D-ḑeŭ, în loc de arboriĭ de pe câmp; și conjunţiunea *et* nu se găsește, ea nu este nicĭ chiar în grec; așa că textul și versiunea acésta pare că nu vorbesc de cât de cedri. Cu tóte acestea mulţi interpreţi presupun conjuncţiunea acésta.

Am tradus *pasĕrĭ* și nu *vrăbiĭ* pentru că cuvêntul ebreŭ însémnă pasĕrĭ în general, cu tóte că însémnă și vrăbiĭ în particular. 'Mĭ pare că aceste din urmă nu s'ar putea crede că locuesc prin cedriĭ libanuluĭ.

In privirea Erodiuluĭ ce 'l exprimă versiunile în ebreŭ este *erodiŭ* saŭ cocostârc (barza) saŭ uliu. Cea maĭ mare parte din interpreţi se determină pentru cocostârc. Diferenţa este fórte mică pentru că naturaliștiĭ chiar moderni raportéză barza la genul erodiuluĭ.

Este mult maĭ greŭ, în aceea, că versiunile nóstre ḑic, că familia eroduluĭ este în capul păserilor, care 'și fac cuibul lor pe Cedri.

Ebreul ḑice, că braziĭ sunt locuinţa păsĕrilor; totul depinde de cuvêntul ברושים în abietibus. Ceĭ LXX vor fi cetit בראשם in capite eorum. Cine póte asigura că exemplarele lor nu aveaŭ acest cuvênt așa de puţin diferit de cel-l'alt? Sensul dealtmintrelea este fórte convenabil; căcĭ barza saŭ erodiul, face cuibul sĕŭ în locurĭ fórte înalte; și din causa mărimeĭ sale póte fi pus în capul păsĕrilor care locuiaŭ pe cedriĭ Libanuluĭ. Cred că acéstă lecţiune este maĭ bună de cât acea a Ebreuluĭ; căcĭ Profetul ḑicênd că păsĕrile în general fac cuibul lor pe cedriĭ Libanuluĭ, era natural de a ḑice că erodiiĭ saŭ barza le dă exemplu; pe când ar fi o idee prea mică ḑicênd, că locuinţa erodiuluĭ saŭ a cocostârculuĭ este bradul. Acest arbore nu este așa de înalt ca Cedrul și este natural de a crede, că erodiiĭ saŭ barzele preferă pentru cuib arboriĭ ceĭ maĭ înalţi, și ceĭ maĭ potriviţi ar fi cedriĭ, cariĭ aŭ ramurĭ fórte dese și marĭ.

In acelaș vers ceĭ LXX vorbesc de cerbĭ și de epurĭ; uniĭ înţeleg capre sĕlbatice și epurĭ.

Ebreul póte să însemneze cele douĕ animale d'intâiŭ; și Sf. Ieronim traduce ca ceĭ LXX, cerbĭ și aricĭ.

Este vizibil prin urmare, că Profetul nu propune aicĭ de cât exemplele Provedinţeĭ divine asupra câtor-va păsĕrĭ și asupra orĭcăror animale pentru a se înţelege, că e vorba de tóte. Este de stilul poetic a numi câte-va speciĭ pentru a face o imagină despre care lectorul desfășură ușor tóte raporturile.

MEDITAŢIUNI

In arboriĭ pâdurilor și aĭ munţilor, în păsĕrĭ și în animalele sĕlbatice saŭ nedomesnice, se arată numaĭ opera luĭ D-ḑeŭ. Căcĭ ómeniĭ nu contribue nicĭ la cultura celor d'intâiŭ nicĭ la nutrirea celor de al doilea; arboriĭ cresc perpetuŭ și se nutresc fără să se îngrijéscă cine-va de ele. Provedinţa le procură tot ceea ce le este necesar. Iis. Chr. se

servea de exemplul păsĕrilor pentru ca să îndemne pre-ómenĭ a se lăsa în îngrijirea Părinteluĭ ceresc. Nu sunteţĭ voĭ maĭ bunĭ de cât păsĕrile, ḑicea el discipolilor sĕĭ? Dacă ómeniĭ sunt obligaţĭ a munci, ca să trăiască, este pentru treĭ cause, întâia ca să'şĭ aducă aminte, că în urmarea pĕcatuluĭ primuluĭ lor părinte, eĭ aŭ fost condamnaţĭ la lucru, al doilea ca să se foloséscă de inteligenţa ce le-a dat-o D-ḑeŭ; al treilea, ca să nu se lenevéscă, căcĭ lenea este isvorul a mulţime de pĕcate. Aceste treĭ cause se maĭ întemeiază şi pe îngrijirea uneĭ provedinţĭ cu totul părinteştĭ; prin muncă noĭ expiăm pĕcatele nóstre, cultivăm facultăţile care ne disting de animale, conservăm folosul uneĭ vieţĭ inocente. Dar lucrând ne vom încerca încă tóte rigorile sărăcieĭ celeĭ maĭ extreme, dacă Provedinţa nu ne sprijinéşte; dacă cerul ar fi închis pentru noĭ, dacă pământul nu ne-ar deschide sînul sĕŭ, dacă sesónele ar fi deslănţuite pentru a combate întreprinderile nóstre, dacă n'am maĭ fi ajutaţĭ de părinţĭ, de amicĭ, de patrie, de forţele nóstre; şi dacă chiar în evenimentele neprevĕḑute noĭ n'am găsi motive de speranţă. Tótă înlănţuirea causelor fisice şi morale care concuréză la subsistenţa nóstră şi chiar la traiul nostru pe pământ este lucrarea luĭ D-ḑeŭ singur. Vaĭ de noĭ dacă nu cunóştem acéstă mână favorabilă şi dacă vieţuim nerecunoscĕtorĭ sub protecţiunea celuĭ maĭ bun din toţĭ părinţĭ!

VERSURILE 20, 21, 22, 23.

Pus-a întunerec şi s'a făcut nópte; când umblă tóte fiarele pădureĭ. Puiĭ leilor răcnind ca să apuce şi să céră de la D-ḑeŭ mâncarea lor. Rĕsărit-aŭ sórele şi s'aŭ adunat; şi în culcuşurile sale vor ḑăcea. Eşi-va omul la lucrul sĕŭ şi la lucrarea sa până séra.

Este un alt tabloŭ ce'l presintă profetul. El descrie succesiunea ḑilelor şi a nopţilor, operaţiunile ómenilor si a animalelor sĕlbatice, acestea es din vizuinele lor în timpul nopţiĭ pentru a'şĭ căuta nutrirea; ómeniĭ se întorc la lucru de îndată ce se iveşte ḑiua. Tóte acestea sunt regulate de Provedinţă, care veghează de tóte, care a regulat schimbările ḑilelor şi a nopţilor, pentru ca să satisfacă la trebuinţă tuturor creaturilor sale.

Nu este diferinţă între text şi versiuniĭ la versul al doilea din cele citate maĭ sus, nu cred că póte să fie acolo unde textul ḑice că animalele sĕlbatice se *târăsc*, adică se furişéză fără sgomot pentru a căuta prada lor; versiunele nóstre ḑic că ele *trec* în întunerec. Expresiunea este ceva maĭ puţin energică dar sensul este acelaş.

De asemenea nu póte fi nicĭ acolo unde textul ḑice, că omul se întórce la serviciul sĕŭ saŭ la servitutea sa; versiunile nóstre pun *lucrul sĕŭ*. Este póte maĭ multă fineţă în ebreŭ, pentru că dă a înţelege, că omul este aservit la lucrul pământuluĭ; dar și versiunile daŭ sensul.

MEDITAŢIUNI

Dacă succesiunea ḑilelor și a nopţilor ar fi un lucru rar, am fi extrem atinșĭ de acest spectacol. Ce póte fi maĭ măreţ de cât o nópte de iarnă, când cerul este împodobit cu o mulţime de stele, care de care maĭ strălucitóre? Aceste urme marĭ ale puterĭ divine nu ne ating, pentru că se manifestă neîncetat, și ochiĭ noștri sunt obicĭnuiţĭ. Acel ce știe să reflecteze este într'un fel de rugăciune continuă la vederea acestor minunĭ; și ast-fel era dispositiunea sfântuluĭ profet, a cărui cântărĭ încântă urîtul singurităţiĭ mele. El nu se ocupa ca astronom și fisic de aceste lucrărĭ ale luĭ D-ḑeŭ; el le admira și le înalţa la autorul lor, pentru a'l bine-cuvênta, a-l lăuda, a'ĭ mulţumi de aceste bine-facerĭ.

Sórele rĕsare, parcurge calea și dispare ochilor noștri ca să lumineze cea-l'altă emisferă, pe urmă el revine asupra orizonuluĭ nostru, și ast-fel de la începutul lumiĭ el urmézĕ funcţiunea, ce D-ḑeŭ 'ĭ-aŭ impus-o.

Omul face tot ast-fel: el se scólă de diminéţă la lucru, și urmézĕ fiind ocupat până ce vine nóptea; atunci el adună forţele sale prin somn, pentru ca să fie în stare, a doua ḑi, a'șĭ relua lucrul ce l'aŭ început; dar sórele este unic; el este destinat a subsista la tóte generaţiunile, până când 'ĭ va plăcea luĭ D-ḑeŭ a mărgini durata lumiĭ. Neamul omenesc are aceeașĭ destinaţiune; dar fie-care om nu este de cât numaĭ pentru un timp pe acest glob luminat constant prin sóre; este în viéţa sa o séră, când lucrul sĕŭ încetézĕ pentru a nu maĭ reîncepe. Alte fiinţĭ asemenea luĭ intră la rêndul lor în carieră și se face un cerc de succesiune, care nu va fini de cât cu stingerea sóreluĭ. Dar acéstă séră care termină pentru totdéuna munca fie-căruĭ om este începutul uneĭ ḑile eterne fără revoluţiunea luminiĭ și a nopţiĭ. Pentru ḑiua acésta ne-aŭ făcut Creatorul, pentru că noĭ suntem creaţĭ după chipul sĕŭ și numaĭ el póte satisface dorinţele nóstre. Să lucrăm dar până în acea séră

unică pentru ca să intrăm în ḑiua Domnuluĭ. Fie-care din noĭ n'are de cât acel *Astă-ḑĭ* preţios de care vorbeşte Profetul; acésta este în raport cu noĭ un fel de eternitate unde nu este nicĭ trecut nicĭ viitor; trecutul nu maĭ este; viitorul nu este în dispoziţiunea nóstră. Presentul numaĭ ni s'a dat, pentru a câştiga astă-ḑul, care nu va avea sfêrşit.

VERSUL 24.

Cât s'aŭ mărit lucrurile tale Dómne, tóte întru înţelepciune le-aĭ făcut; umplutu-s'aŭ pământul de făptura ta.

Acest vers exprimă sentimentul Profetuluĭ. El este pătruns de admiraţiune la vederea operilor luĭ D-ḑeŭ. El recunóşte că înţelepciunea străluceşte aicĭ din tóte părţile, că pământul este plin de darurile sale şi că aceste bunurĭ nu încetéză de a'ĭ aparţine.

Textul ḑice propriŭ: Cât de abondente sunt lucrurile tale? dar cuvêntul de care se serveşte el, însémnă şi *mare* şi *admirabil*; trebue a uni cele douĕ ideĭ. Lucrurile luĭ D-ḑeŭ merită admiraţiunea nóstră prin mărirea şi prin mulţimea lor, prin magnificenţă şi prin varietatea lor.

MEDITATIUNI

Fer. Augustin ḑice cu multă dragoste, că nu póte cine-va să mediteze psalmul acesta, fără să se mişte interiorul sĕŭ, şi fără ca inima să reverse mulţămirĭ, în transporturĭ de bucurie şi admiraţiune la vederea minunilor mâneĭ celuĭ Prea Inalt. Dar ceea ce el adaugă pentru a explica cuvêntul de *Înţelepciune*, de care se serveşte Profetul, este şi maĭ sublim. *D-ḑeŭ le-a făcut tóte întru înţelepciune*; este expresiunea Psalmistuluĭ, şi înţelepciunea luĭ D-ḑeŭ este cuvêntul sĕŭ etern, şi acest Cuvênt divin s'a făcut trup şi în acest trup el a fost batjocorit, ocărât, bătut, rĕstignit. Iată decĭ Dómne, strigă, fericitul dascal, acela în care şi prin care aĭ făcut tóte. Iudeul orbit 'şĭ bate joc de cel rĕstignit, păgânul cel mândru, 'l deride, iar noĭ 'l vestim cu Pavel, căcĭ El este puterea şi înţelepciunea luĭ D-ḑeŭ.

Pământul e plin de bunurile luĭ D-ḑeŭ şi cu tóte acestea, câţĭ ómenĭ murmură în potriva Provedinţeĭ, eĭ n'aŭ priceput nicĭ-o-dată, că tóte bunurile, care sunt în lume sunt numaĭ de la D-ḑeŭ, şi tóte relele de care cârtesc, saŭ nu sunt bunurĭ în vederile înţelepciuneĭ; şi că în fine pentru orĭ-

cine urmézĕ luminile raţiuneĭ şi ale religiuneĭ, tóte relele devin bunurĭ. S'a făcut în tot timpul obiecţiuneĭ, care a fost iarăşĭ resolvite în totdéuna; s'a ḑis: Saŭ D-ḑeŭ nu póte împedeca tóte relele, saŭ nu voeşte a le împedeca, saŭ nu voeşte şi nicĭ că póte să le împedece. In cel dintâiŭ din aceste cazurĭ, unde ar fi puterea luĭ D-ḑeŭ? In al doilea unde ar fi bunătatea sa? în al treilea unde ar fi bunătatea şi puterea tot o-dată? Acéstă dificultate este nulă, pentru că enumerarea acestor treĭ cazurĭ nu este complectă; căcĭ rĕmâne ca D-ḑeŭ să voiască şi să pótă împedeca tóte relele acestea şi cu tóte acestea să nu trebuiască după regulele înţelepciuneĭ sale, să le împedece; el vede că uzând de tótă puterea sa, din cele maĭ marĭ rele ar putea împedeca starea sa, saŭ că bunurĭ maĭ importate de cât relele ce el desaprobéză, ar putea să nu aibă loc. Dar în D-ḑeŭ este înfinit maĭ multă înţelepciune şi maĭ multă cunoştinţă de cât în toţĭ principiĭ lumiĭ, şi el are infinit maĭ multe mijlóce de a trage cele maĭ marĭ bunurĭ din cele maĭ marĭ rele. Noĭ condamnăm provedinţa, fără a pătrunde mijlócele infinite de care se serveşte pentru a ajunge la planurile sale. Noĭ nu vedem adunarea lucrurilor sale, şi ne pronunţăm asupra acesteĭ adunărĭ ca cum ne-ar fi intim cunoscut. Acésta este contrar cu tóte principiile uneĭ judecăţĭ sănătóse. Să ne mulţămim de a vedea bunurile ce D-ḑeŭ ni le dă, să ne mulţămim de a ne bucura de ele cu recunoştinţă; să ştim a întorna în folosul nostru relele, care se întâlnesc în cursul vieţeĭ nóstre, atunci noĭ vom simţi tot adevĕrul acestuĭ cuvênt al Profetuluĭ: Dómne, tot pământul s'a umplut de bunurile tale.

VERSURILE 25, 26, 27.

Marea acésta este mare şi largă; acolo sunt târîtóre, cărora nu este numĕr; vieţăţĭ micĭ cu marĭ. Acolo corăbiile umblă; balaurul acesta, pre carele l'aĭ făcut a'l batjocori pre el. Tóte către tine aşteptă să le daĭ lor hrană a bună vreme.

Sunt iarăşĭ treĭ versurĭ în ebreŭ şi în grec dar împărţite ceva deosebit, şi pre cât mi se pare maĭ potrivit. Căcĭ de exemplu, versul 27 nu este compus de cât de aceste cuvinte: Tóte către tine aşteptă etc.; nicĭ o diferenţă în sens.

Este uşor de a vedea, că Profetul, voind să ţie sémă de tóte părţile principale ale creaţiuneĭ, trebuea să vorbéscă de marea şi

de tot ce ea conține. Descripțiunea este fórte poetică. El consideră acest element, ca un corp mare, care atinge cu brațele sale extremitățile globuluĭ nostru, și pe care umblă ómeniĭ străbătându-o cu vasele. El admiră cantitatea prodigiósă de șerpĭ, cariĭ locuesc în sînul sĕŭ ; eĭ sunt de tóte mărimele de tóte speciile ; pe urmă se opreste la cel maĭ mare, care este *balena* numit *leviatan* în ebreŭ și *balaur* în versiunile nóstre. Bochard crede că este crocodilul. Sunt interpreți, cariĭ traduc ; Acolo este acest monstru ce l'aĭ format ca cum te-aĭ fi jucat ; și argumentul lor este, că Septuaginta aŭ pus : ἐν ἔπλασας ἐμπαίζειν αὐτῷ. Dar acest pronume masculin nu se póte construi cu θάλασσα care este femenin. Ebreul alt-fel, nicĭ Vulgata nu contradic acest sens. Vĕd cu tóte acestea că cea maĭ mare parte a comentatorilor urmézĕ prima interpretațiune și părăsește ast-fel Septuaginta. In fine profetul arată îngrijirile Provedinței către toțĭ acești locuitorĭ aĭ mărilor care nu trăesc de cât din mâna luĭ D-dĕŭ. Se vede chiar că propositiunea este generală și că Profetul înalță aicĭ îngrijirile provedinței către tóte animalele fără a excepta chiar pre ómenĭ.

MEDITAȚIUNI

Citind acest psalm sufletul credincios se găsește ca la primul moment al creațiuneĭ ; el vede cu spiritul tóte ființele eșind din nimic și umplând acest univers de o infinitate de minunĭ ; se pune pe malul măreĭ ; mĕsură acéstă întindere imensă de ape, care încunjură globul nostru ; contemplă aicĭ mulțimea infinită a peștilor, care impopoléză acest imperiŭ. Ce varietate minunată în aceste ființĭ cu totul animate ! nu este nicĭ una, care să nu aibă proprietățile sale, folósele sale ; și cele maĭ enorme sunt supuse ele însăși a ajuta la trebuințele ómenilor. Pe D-dĕŭ nu 'l-a costat maĭ mult a face Balena de cât stridia, și acésta nu este maĭ puțin admirabilă în conformare de cât aceea.

Care este naturalistul, care prin cercetările sale să pótă descoperi tot ceea ce constitue natura celuĭ maĭ mic pește ?

D-dĕŭ n'a creat infinitul, acésta este cu neputință ; tóte ființele sunt mărginite necesariaminte în numĕr, în proprietățĭ, în facultățĭ, în raporturĭ. Dar creațiunea ființelor și chiar a uneĭ singure ființe, arată că D-dĕŭ este infinit. Numaĭ o știință, și o putere infinită aŭ putut să facă aceea ce nu este cu putință să existe realmente, și există într'o stare cu totul diferită de posibil ; căcĭ curat posibilul nu este de cât în inteligența luĭ D-dĕŭ, spiritual ca D-dĕŭ și însușĭ D-dĕŭ, pe când ființele afară de D-dĕŭ sunt saŭ materie, saŭ spi-

rite real distinse de D-ḍeŭ. Unde s'aŭ aflat acéstă materie? unde s'aŭ aflat aceste spirite? și cum aŭ început a fi afară de D-ḍeŭ, care n'a reținut din ele de cât exemplarul în înțelepciunea sa? Iată ceea ce nu pricepem și iată infinitul.

Acest infinit a creat la început, dar n'aŭ părăsit lucrul sĕŭ: el 'l conservă în totul sĕŭ și în tóte părțile sale; el face să se înmulțéscă animalele și plantele; el menține succesiunile; înmulțește generațiunile; el este singur și se găsește pretutindenea; prevede totul, și fără el recade în nimicire. Din tóte ființele acestea care populéză pământul și mările, nu maĭ una este care să fie capabilă a'l cunóște și a'l onora, pentru el a produs atâtea minunĭ: luĭ i-s'a descoperit de la începutul lumiĭ; pe dênsul n'a încetat de a'l învĕța, a'l îndemna și a'l preveni. Cum rĕspunde o ființă inteligentă la atâtea favorurĭ? Aicĭ începe misterul omuluĭ, mister de ignoranță, de nerecunoștință, de uitare de sine însușĭ, de orbire asupra propriilor sale interese.

VERSURILE 28, 29, 30.

Dându-le tu lor, vor aduna; deschidênd tu mâna ta, tóte se vor umplea de bunătate. Iar întorcêndu-ți tu fața ta, se vor turbura; lua-vei duhul lor și se vor sfârși și în țĕrîna lor se vor întórce. Trimite-vei duhul tĕŭ și se vor zidi și vei înoi fața pământuluĭ.

Aceste versurĭ nu sunt de cât desfășurarea acesteĭ ideĭ rĕspândită în tot psalmul; adică, totul depinde de D-ḍeŭ; când revarsă bine-facerile sale asupra creaturilor sale; ele se bucură de tóte bunurile: Când D-ḍeŭ retrage mâna sa, ele încetéză de a maĭ vieți, dar el le repară în generațiunile următóre și reînoește ast-fel fața pământuluĭ.

Nu este diferență între text și versiunĭ; numaĭ la versul al doilea textul ḍice: *strânge-vei suflarea lor*, pentru ca să arate, că D-ḍeŭ retrage viéța, care a dat-o acestor ființe. Versiunile ḍic deopotrivă acelaș lucru; căcĭ D-ḍeŭ nu póte retrage acéstă viéță fără a o lua de la ceĭ carĭ țineaŭ de dênsa. De și aceste versurĭ se înțeleg după literă de tóte animalele în general și póte chiar de plantele, care aŭ iarăși un fel de viéță, se pare că expresiunile Profetuluĭ designă particularminte némul omenesc. Propriŭ în privirea omuluĭ se verifică acéstă expresiune, *lua-vei duhul lor*, orĭ suflarea lor; căcĭ fiind-că sufletul omuluĭ viețuesc în corp, D-ḍeŭ îl ia ca să-'ĭ dea sémă de faptele sale. De asemenea de acéstă expresiune: *Trimite-vei duhul tĕŭ și se vor zidi*, nu se va adeveri de cât prin învierea ómenilor; căcĭ atunci vor fi întru cât-va reproduși, și fața

lumiĭ va fi reînoită în totul. Fără acéstă explicaţiune, nu se vede cum aceste creaturĭ din care D-ḑeŭ a luat suflarea, și cărora le trimite suflarea sa proprie, sunt create din nou; căcĭ prin naşterĭ, saŭ succesiunile animalelor și a ómenilor nu sunt aceleași individe care sunt rezidite saŭ reproduse.

Se pare că Iudeiĭ singurĭ aŭ înţeles vers. 30 de reînoírea interióră și spirituală care se face prin Sf. Spirit, căcĭ parafrasa haildaică traduce: *Trimite-veĭ Spiritul tĕŭ* și în acest sens îl ea și mulţĭ din părinţiĭ bisericeĭ. In particular poţĭ vedea pe Fer. Augustin.

MEDITAŢIUNI

Puterea luĭ D-ḑeŭ se vede în îngrijirea, ce aŭ de creaturile sale, și în puterea ce o exercitéză asupra lor, mărginind timpul locuinţeĭ lor pre pământ. Când mâna sa se retrageĭ aceste fiinţĭ dependinte se întorc în ţĕrîna lor, și alte fiinţ, asemenea le succed. Omul este supus acestor schimbărĭ, dar el are speranţă că cele-l'alte animale nu aŭ; suflarea luĭ D-ḑeŭ trebue să reînsufleţéscă cenușa sa, și să'l pue într'o stare fixă și invariabilă. Nenorocirea sa este de a se ocupa puţin de acéstă destinată și de a se învârti în lumea acésta maĭ ca animalele lipsite de raţiune și de a privi mórtea ca o distrugere de tot ceea ce este el și de tot ceea ce el posedă. El are să aștepte două reînoirĭ, aceea a interioruluĭ sĕŭ prin lucrarea Sf. Spirit, careĭ încredinţéză darul, și aceea a reparaţiuneĭ rĕmășiţelor sale muritóre prin învierea prea fericită; el nu este pre pământ de cât pentru aceea; și Iis. Chr. n'a venit în lume, de cât pentru a'ĭ procura aceste două bunurĭ. Cu drept cuvênt, ḑice Fer. Augustin Profetul vorbește maĭ întâiŭ de stingerea spirituluĭ nostru; și apoĭ de comunicaţiunea spirituluĭ luĭ D-ḑeŭ; le veĭ lua duhul lor, și le veĭ da pre al tĕŭ; 'ĭ veĭ desbrăca de mândria lor, eĭ se vor umili, vor intra în ţĕrîna nimicnicieĭ; se vor socoti de nimic în presența ta; atuncĭ le veĭ împărtăși din Spiritul tĕŭ, și'ĭ veĭ reînoi cu totul. Aicĭ e culmea putereĭ luĭ D-ḑeŭ, pre cât suntem pre pământ; el prepară pre aceea a învîereĭ pentru viéţa gloriósă. Biserica adoptéză acéstă gândire a Fer. Augustin; ea rógă pre Sf. Spirit a ne zidi din noŭ, de a reînoi acest pământ întinat prin pĕcat; ea, cere ca focul autoruluĭ sĕŭ să ia locul arderilor vinovate,

ale lăcomiei mele. Ea descopere vederile Profetului și rugăciunea sa este cu totul analogă cu promisiunile, ce le-aŭ făcut Iis. Chr. de a ne da o inimă nouă.

VERSUL 31.

Fie mărirea Domnului în veci, veselise-va Domnul de lucrurile sale.

Profetul glorifică pre Domnul de lucrurile sale, el dorește ca gloria sa să se răspândéscă din secol în secol, ca tóte acțiunile să'i fie ast-fel de supuse, ca să nu vatăme nici una sfinția presenței sale. Acéstă expresiune: Domnul se va bucura în lucrurile sale, este analogia cu modurile de vorbire ale ómenilor, carii se bucură când reușesc în întreprinderile lor. Scriptura ḑice că D-ḑeŭ vĕḑênd mulțimea fără-de-legilor omenești *se căi că 'i-a mai făcut* manieră de vorbire conform cu obiceiurile și cu sentimentele nóstre; acest fel de patimi nu sunt în D-ḑeŭ, dar sfintele cărți fiind făcute pentru noi, se proporționéză cu ideile nóstre. Profetul voește să ḑică: Domnul va pune complăcerile sale în purtarea sfântă și religiósă a creaturilor inteligente, însărcinate de a'l glorifica și a'l bine-cuvênta pentru tóte bine-facerile ce le-aŭ revĕrsat în universul acesta.

MEDITAȚIUNI

Sfintele cărți, Biserica, préfericiții în cer ḑic neîncetat: Domnul să fie premărit, slava lui D-ḑeŭ în tóte secolele. Acest fel de vorbire este fórte adevĕrată; și mărturiile cele mai adevĕrate, Scriptura, Biserica, locuitorii cerului 'l întrebuințéză. In aceste mărturii este o cunoștință de D-ḑeŭ pe care ómenii nu o aŭ. Scriptura, Biserica, sfinții, știŭ că D-ḑeŭ posedă în ființa sa tóte perfecțiunile, tot ceea ce este frumos, mare, iubit, adevĕrat, sfânt, măreț fără nici-o amestecare de imperfecțiune.

De aici resultă un sentiment de admirațiune, de dragoste, de bucurie; fără acea amestecare de interes înjosit și tîrâtor, fără acea dorință de propria nóstră glorie, care conrumpe tóte afecțiunele nóstre. Omenii carii aŭ atâta simpatie pentru cei ce înalță ideile lor, și pentru ceea ce îngâmfă dragostea voinței lor, nu știŭ ce fel este D-ḑeŭ și ce fel de încântări sunt lipite de serviciul sĕŭ. Omenii sfinți a căror istorie o cetim, trebue să fi fost spiritele cele mai excelente și inimile cele mai bune, care aŭ existat în timpul succesiunei vécurilor. Resultatul vieței lor este că aŭ dat

neîncetat slavă luĭ D-ḑeŭ, uniĭ prin lucrul apostolatuluĭ; alțiĭ prin suferințĭ; aceștia prin faptele contemplațiuneĭ, aceea prin lucrările dragosteĭ către săracĭ; toțĭ prin unirea lor continuă cu D-ḑeŭ.

Tóte gândirile lor, tóte acțiunile lor nu eraŭ de cât strigarea Profetuluĭ nostru: *Fie mărirea Domnuluĭ în vecĭ*

VERSUL 32.

Cel ce caută spre pământ și-l face pre el de se cutremură; cel ce se atinge de munți și fumegă.

Cred că Profetul voește să arate în versul acesta la ce pericol se expune, când cine-va refuză saŭ neglijează de a da glorie luĭ D-ḑeŭ, saŭ când abuzéză de lucrurile sale. El este înfricoșat în mânia sa, privește numaĭ pământul, și'l va face să se cutremure; se va atinge de munțĭ și se vor împrăștia ca fumul. In ebreŭ în adevĕr, aceste verburĭ sunt la viitor.

MEDITAȚIUNI

Sunt fenomene naturale precum cutremurile de pământ și Vulcanĭ; dar aceste fenomene sunt ast-fel de legate cu principiile natureĭ, pot să fie privite ca niște trăsurĭ ale mânieĭ luĭ D-ḑeŭ. Acest autor suprem, ast-fel aŭ dispus lucrurile, că evenimentele teribile sunt efecte ale voințeĭ sale; și pentru ce se întêmplă din când în când, dacă nu pentru a ne învĕța, să ne temem de puterea luĭ D-ḑeŭ?

Un cutremur de pământ supĕră o latură, un vulcan devastéză câmpiile, și nu urméză totdéuna ca D-ḑeŭ să fie maĭ mult întru mânie contra acestor țĕrĭ de cât contra altora; dar urméză, că trebue să ne temem de Domnul, a căruĭ vóce se manifestă prin flagelele sale. Câte pustiirĭ causéză rĕsboiul, cât este de înfricoșat de a avea a face cu principĭ armațĭ și cu cuceritorĭ; pentru ce nu s'ar gândi cine-va că aceste cutremure de pământ, vulcanĭ, strălucirele fulgeruluĭ, că Creatorul, care are aceste arme invincibile în mâinele sale, este prea înfricoșat, și că este infinit de temut de a fi obiectul mânieĭ sale? Aceste evenimente sunt niște înștiințărĭ ce ne dă, este pregătirea acelor rĕsbunărĭ eterne. Nu trebue să ne înfricoșăm la cel dintâiŭ tunet; dar este necesar de a avea pretutindenea temerea

de Domnul și a'șĭ aduce aminte în tot timpul că acel care slobóde fulgerul, trebue să fie rĕsbunător neîmblânzit pĕcatuluĭ.

VERSURILE 33, 34.

Cânta-voiŭ Domnuluĭ în viéța mea, cânta-voiŭ Dumneḑeuluĭ meŭ până ce voiŭ fi. Indulcéscă-se luĭ vorba mea și eŭ mĕ voiŭ veseli de Domnul.

Profetul cu totul plin de minunile ce le-aŭ sĕvêrșit Domnul, declară că ocupațiunea sa continuă va fi de a cânta laudele sale, de a'l bine-cuvênta, de a'l celebra prin cântările sale. El nu dorește ca să fie plăcut D-ḑeuluĭ sĕŭ și să aibă puterea de a'ĭ plăcea prin omagiile ce'ĭ va da.

Ebreul este cu totul conform cu versiunile dar el păḑește stilul care le este propriŭ. El ḑice: Voiŭ lăuda pre Domnul în tótă viéța mea saŭ în timpul ființei mele.

MEDITAȚIUNI

Nu cred ca să fie cu putință a medita acest psalm, fără să intrăm în gândirea Profetelui, fără a se hotărî ca să bine-cuvinteze și să laude pre Domnul neîncetat. Resultă din acest imn frumos, că D-ḑeŭ face totul, dă totul, guvernă totul. Este ca învestit de puterea sa și de bunătatea sa, după ce aŭ considerat tóte amărunțimele ce le expune Profetul. Dar fiind că D-ḑeŭ nu încetéză de a ne încărca de bunurĭ pe cât timp existăm pre pământ, este drept ca recunoștința și dragostea nóstră să fie tot așa de durabilă ca și viéța nóstră. Dacă acest exercițiŭ de laude și de rugăciunĭ ne causéză urâtul, va fi o dovadă, că noĭ suntem desgustațĭ de D-ḑeŭ, că nu maĭ suntem simțitorĭ la ceea ce face D-ḑeŭ pentru noĭ. Stare deplorabilă și care este anunțarea uneĭ reprobațiunĭ întregĭ.

Profetul voește să laude pre Domnul în tótă viéța sa, și dorește numaĭ ca acéstă faptă sfântă să fie plăcută autoruluĭ a tot binele. El face să depindă de aicĭ tótă bucuria sa, tótă mulțumirea sa. Acest sentiment nu póte intra de cât într'un suflet deslipit de tóte obiectele curate. Ambițiosul, voluptosul, avarul, nu ḑic că tótă satisfacțiunea lor în viéța acésta este de a lăuda pre Domnul și de a'ĭ plăcea. Sufletele recĭ nu maĭ sunt atinse de meditațiunea măririlor luĭ D-ḑeŭ. Omagiile ce 'l daŭ câte odată sunt o sarcină pentru

dênsele; inima lor este la alte obiecte; și inima nu este susceptibilă de cât numaĭ de o dragoste; ea nu se împărțește între dragostea luĭ D-ḑeŭ și dragostea lucrurilor sensibile. Nu póte cine-va servi la douĭ domnĭ, însuș Iis. Chr. ne-a spus acésta; și cine a cunoscut maĭ bine ca el natura inimeĭ omenești.

VERSUL 35.

Lipséscă pĕcătoșiĭ de pe pământ și ceĭ fără-de-lege, ca să nu fie eĭ. Bine-cuvintéză, suflete al meŭ, pre Domnul.

Aicĭ nu este o rugăciunea contra inimicilor luĭ D-ḑeŭ; este expresiunea dorinței ce are Profetul de a vedea pĕcatul și fără-de-lege lipsite de pre pământ. Sf. Pavel ḑicea: acel ce nu iubește pre D. Iis. Chr., să fie anathema. El nu voia distrugerea inimicilor luĭ Iis. Chr. dar stingerea sentimentelor lor vĕtămătóre.

Profetul termină Psalmul sĕŭ cum 'l-aŭ început: *Bine-cuvintéză suflete al meŭ, pre Domnul.*

MEDITAȚIUNI

Un suflet bine pătruns de dragostea luĭ D-ḑeŭ dorește ca pământul să fie curățit de tóte fără-de-legile, ca nedreptatea să înceteze de a face pustiirele sale în neamul omenesc. Toțĭ sfințiĭ aŭ fost extrem atinșĭ de orbirea pĕcătoșilor, eĭ s'aŭ oferit ca victime de expiațiune pentru rătăcirea fraților lor. Eĭ nu aŭ urît de cât pĕcatul, și viéța lor era penibilă și durerósă din causa necinstireĭ ce se face neîncetat majestățiĭ divine. Pĕcatul în adevĕr este ceva spăimêntător, se comite în presența luĭ D-ḑeŭ, abuzând de darurile luĭ D-ḑeŭ. Se înmulțesc la infinit, și tótă viéța se petrece în exercițiul continuŭ al ureĭ și al disprețuluĭ luĭ D-ḑeŭ. Ce găsește cineva la sfêrșitul acesteĭ carieră pline de crime? momentul teribil a luĭ D-ḑeŭ, rĕsbunările sale, fulgerile sale; numaĭ sunt bine-facerĭ, nicĭ milostivire, nicĭ dragoste, nicĭ timp pentru a îndemna pe sufletul sĕŭ ca să *bine-cuvinteze pre Domnul.*

PSALMUL CIV

El are de titlu în ceĭ LXX și în Vulgata, *Aleluia*. Acest cuvênt nu este în ebreŭ în capul acestuĭ psalm, dar se găsește la sfêrșitul psalmuluĭ precedent. Nu este mare dificultate a da causa acesteĭ diferințĭ. Exemplarele de care se serveaŭ ceĭ LXX, conțineaŭ psalmiĭ transcrișĭ pe rând și probabil fără reparațiune.

Aceștĭ interpreți vor fi vĕdut cuvêntul Aliluia după versul din urmă al psalmuluĭ 103 și ar fi făcut titlu al psalmuluĭ 104. Tot ast-fel se va întêmpla cu psalmiĭ 106, 113, 114, 116, 117, 135, 146 unde se vede iarășĭ Aliluia, de și acest cuvênt nu este de cât la sfêrșitul psalmuluĭ ce precedă.

Nu ne putem îndoi, că acest psalm, saŭ un altul fórte asemenea, n'a fost compus de David, cu ocasiunea transportăriĭ chivotuluĭ de la casa luĭ Obededom pe muntele Sionuluĭ. Cele dintâiŭ cinci-spre-ḑece versurĭ se citește în cartea Paralip. Cap. 16 unde se descrie istoria acesteĭ ceremoniĭ. După care vine psalmul 95; și din aceștĭ douĭ psalmĭ saŭ părțĭ ale psalmuluĭ, resultă tot ceea ce s'a cântat cu ocasiunea transportăriĭ chivotuluĭ. Cu tóte acestea este diferință între acest imn al transportuluĭ chivotuluĭ și ceĭ douĭ psalmĭ aĭ noștri 104 și 95, ceea ce mĕ face să cred, că aŭ fost prefăcute de David saŭ de un alt profet; așa că aceste sunt lucrărĭ diferite, de și fórte asemenea. Trebue că psalmul 104, în particular, să fie o lucrare diferită, pentru că nu este de cât numaĭ aceste cinci-spre-ḑece versurĭ din 44 ce le conține care sémĕnă cu ceea ce s'a cântat în timpul transportăriĭ chivotuluĭ. Nu este aparență pentru a ḑice în treacăt că psalmul 95 să fi făcut parte vre-odată din psalmul 104, pentru că cele doŭă-ḑecĭ și nouĕ versurĭ din urmă nu aŭ nimic comun cu psalmul 95. Dacă acest din urmă aŭ fost legat cu psalmul 104, cum

s'ar fi împĕcat cele două-dĕcĭ și nouă de versurĭ cu psalmul 95?

Prin urmare, psalmul 104, istorisește bine-facerile cu care aŭ dăruit D-dĕŭ pre poporul sĕŭ și Profetul se folosește de acestea pentru a 'l îndemna ca să cânte laudele luĭ D-dĕŭ.

VERSURILE 1, 2.

Mărturisiți-vĕ Domnuluĭ și chemați numele luĭ; vestiți întru némurĭ lucrurile luĭ. Cântați luĭ și-l lăudați pre el, spuneți tóte minunile luĭ.

Sensul acestor versurĭ este fórte lămurit. Psalmistul invită pre poporul sĕŭ a bine-cuvênta pre Domnul, a'l invoca, a'l lăuda prin cântărĭ și instrumente de musică, a face cunoscut lucrurile sale și minunile sale printre națiunĭ. Aceste cuvinte din urmă înștiința pre Iudeĭ că și națiunile eraŭ destinate a cunóște și a cinsti pre D-dĕul cel adevĕrat ceea ce era o prevestire de chemarea lor viitóre la lege.

Nu este diferință între text și versiunĭ, dacă nu cumva póte să fie în adaosul lor și la primul vers înaintea luĭ *chemați numele sĕŭ.*

MEDITAȚIUNI

Este un fel de gradațiune în acéstă învitare a Profetuluĭ. Noĭ trebue maĭ întâiŭ să recunóștem mărirea luĭ D-dĕŭ, și să înțelegem ideile sublime ale puterĭĭ sale, ale majestățiĭ sale; a eternităților sale, a tótă ființa sa. Acest prim exercițiŭ ne va conduce ușor la a chema sfântul sĕŭ nume; căcĭ cunoștința de trebuința ce avem de protecțiunea sa, ne va duce fără greutate la a cere ajutorul sĕŭ. Dar zelul glorieĭ sale și dragostea ce datorim semenilor noștri nu ne vor permite de a tăcea lucrurile puterĭĭ luĭ D-dĕŭ, bine-facerile ce le revarsă asupra némuluĭ omenesc. De aicĭ noĭ ne credem obligați de a 'ĭ da un cult public în adunarea credincioșilor, de a uni cântările nóstre și mulțumirile cu vocea și funcțiunile servitorilor altaruluĭ, în fine noĭ ne vom întreține, orĭ cu noĭ înșine, orĭ cu frațiĭ noștrĭĭ, de ceea ce este maĭ sublim în misterele religiuneĭ. Ceea ce Profetul recomandă poporuluĭ sĕŭ convine mult maĭ perfect cu credincioșiĭ alianțeĭ nouĕ, pentru că eĭ aŭ o cunoștință mult maĭ întinsă decât Iudeiĭ de mulțimea dragosteĭ ce D-dĕŭ a săvêrșit prin Fiul sĕŭ.

VERSURILE 3, 4.

Lăudaţi-vĕ întru numele cel sfânt al luĭ; veselésca-se inima celor ce caută pre Domnul. Căutaţi pre Domnul şi vĕ întăriţi; căutaţi faţa luĭ pururea.

Nu este altă deosebire în ebreŭ de cât în versul al doilea. In loc de et *confirmamini*, ebraiştiĭ traduc, *et virtutem* saŭ *fortitudinem ejus*. Se observă că cuvêntul ebreŭ יִתְהַלָּלוּ, fără punctele de astădĭ însémnă *întăriţi-vĕ*. Dar ceĭ LXX n'aŭ cunoscut punctele; nu putem prin urmare, a'ĭ acusa că aŭ luat rĕŭ sensul Profetuluĭ. De alt-fel, în fond este acelaş lucru; *Căutaţi pre Domnul şi tăria sa*; însémnă: Caută pre Domnul, şi obţine de la el tărie pentru a'l servi; ceea ce este tot una cu: *Căutaţi pre Domnul şi vĕ întăriţi* în serviciul sĕŭ.

După aceste douĕ versurĭ credicioşiĭ trebue a se glorifica în Domnul, a se bucura în sfântul sĕŭ serviciŭ, a'l căuta cu tărie şi statornicie, a se ocupa de presenţa sa fără întrerumpere.

MEDITAŢIUNI

Se póte dice că sfintele cărţĭ merg înaintea înclinaţiunilor nóstre, care intră în înclinările nóstre, şi ne pun pe cale de a le satisface. Noĭ tragem de aicĭ treĭ exemple: Omul caută gloria, plăcerile, bogăţiile şi Profetul ne dice de a ne glorifica, de a ne bucura, de a căuta ceea ce póte să ne îmbogăţéscă, dar totul este în D-deŭ. Să ne glorificăm de a cunóşte numele sĕŭ cel sfînt, dar acéstă glorie se întórnă la D-deŭ ca la principiul sĕŭ; ne bucurăm şi acéstă bucurie pătrunde intim tóte facultăţile sufletuluĭ nostru, dar ea să aibă de obiect serviciul Domnuluĭ. Să căutăm tóte bunurile şi să nu ne odihnim până ce nu le vom găsi, să înţelegem însă că aceste bunurĭ sunt numaĭ în D-deŭ, că posesiunea luĭ D-deŭ póte singură să facă fericirea nóstră.

Fer. Augustin observă că acel ce caută pre Domnul, l'a şi găsit prin credinţă, şi aduce la acest subiect cuvêntul luĭ Isaia: contaţi pre Domnul şi cel fără-de-lege să părăséscă căile sale. Cum va părăsi impiosul căile sale, de nu va avea credinţa luĭ D-deŭ? Acel ce caută pre D-deŭ 'l caută decĭ prin speranţă, pentru că în viéţa acésta noĭ nu'l vedem încă ce fel este. Dar în cer chiar, adaugă sântul doctor, nu'l cercetéză încă? Da, fără îndoială, pentru că trebue a căuta fără fine pe acel ce trebue a'l iubi fără în-

tórcere, fără încetare și fără desgust. Ingerii îl vĕd și doresc totdĕuna să'l vadă. Ast-fel este dragostea de a fi infinită în dorințele sale, chiar când posedă obiectul iubit; dar acéstă dragoste infinită nu póte să aibă de obiect bunurile create, pentru că ele sunt finite; căutând aceste obiecte le lasă; posedându-le, se desgustă. Numaĭ D-dĕŭ póte să satisfacă acéstă înclinare nesfĕrșită, pentru că numaĭ în D-dĕŭ sunt bunurile, care nu se sfĕrșesc.

VERSURILE 5, 6.

Aduceți-vĕ aminte de minunile luĭ, care a făcut, de minunile luĭ și de judecățile guriĭ luĭ. Sĕmînța luĭ Avraam slugiĭ luĭ, fiiĭ luĭ Iacob aleșiĭ luĭ.

Profeții amintesc ne încetat pre poporul luĭ Istrail la minunile Domnuluĭ, la minunile săvĕrșite prin puterea sa, la judecățile saŭ decretele emanate din gura sa. Eĭ le amintesc că sunt urmașiĭ luĭ Abraam și Iacob; că Domnul l'a ales cu preferință dintre tóte celel-alte popóre ale pămĕntuluĭ. Aceste minuni și aceste lucruri sunt evenimente întĕmplate din timpul luĭ Abraam, a luĭ Isac și Iacob, minuni lucrate în Egipt, în deșert, în tot șirul istorieĭ sacre. Aceste *judecăți* sunt saŭ rĕsbunări executate contra impioșilor saŭ legi date luĭ Israil.

Ebreul dice propriŭ: Posteritatea luĭ Abraam servitorul sĕŭ; fiiĭ luĭ Iacob, aleșiĭ sĕĭ, așa că servitorul sĕŭ este în genetiv, și aleșiĭ sĕĭ la nominativul plural. Ceĭ LXX pun aceste douĕ substantive la plural, posteritatea luĭ Abraam, *servitoriĭ sĕĭ*, fiiĭ luĭ Iacob *aleșiĭ sĕĭ*. Vulgata pune *servi* și *electi*, douĕ cuvinte care sunt la genetivul singular, saŭ la nominativul plural.

Se vede că ceĭ LXX aŭ avut dreptate de a pune aceste douĕ cuvinte la plural pentru că egalitatea stiluluĭ este prin aceea maĭ puțin conservată. Versiunea nóstră este conformă cu ebreul. In fond lucrul este destul de indiferent, pentru că sensul este tot acelaș.

MEDITAȚIUNI

Minunile ce D-dĕŭ le-aŭ sĕvĕrșit în vechiul testament, sunt atât pentru noĭ cât și pentru istraeliți, dovedĭ ale religiuneĭ revelate. De alt-fel și noĭ suntem posteritatea luĭ Abraam și Iacob, ca și acest popor ales de D-dĕŭ; pentru că după Apostolul, adevĕrațiĭ fiĭ aĭ acestuĭ patriarch sunt aceĭ cariĭ imitézĕ credința lor. Să ne amintim deci de minunile mâneĭ luĭ D-dĕŭ, să ne amintim de judecățile și de

legile sale, dar să adăugăm minunile alianţeĭ nouĕ, tot ceea ce D-ḍeŭ a făcut în favórea ómenilor, prin marele mister al rĕscumpĕrăreĭ, tot ceea ce a promis adevĕraţilor fiĭ aĭ patriarchilor, tot ce a pronunţat de anathema contra necredincioşilor, îndărătnicilor, inimicilor numeluĭ sĕŭ. Memoria nóstră este aşa de vie pentru a ne represinta lucruriĭ de nimic, pentru a ne tulbura prin obiecte, care trebuiaŭ să fie îngropate într'o eternă uitare, fi-va ea fără activitate în privirea luĭ Is. Chr. şi a tot ce a făcut pentru noĭ? Noĭ ne amintim principiile ce ni s'aŭ dat de ştiinţĭ şi arte; per-de-vom din vedere învĕţăturile, care sunt însemnate în Evangelie şi în scrierile Apostolilor? Amintiţi-vĕ, ḍicea St. Pavel către Efesenĭ, că eraţĭ odinióră fără Is. Chr., fără D-ḍeŭ, în lumea acésta şi că acum sunteţĭ lângă D-ḍeŭ, prin sângele luĭ Is. Chr. care a devenit pacea nóstră, care a expiat în propriul sĕŭ trup tóte nedreptăţile, care ne făcea inimicĭ luĭ D-ḍeŭ. Asupra memorieĭ cade sfântul exerciţiŭ al presenţeĭ luĭ D-ḍeŭ; dacă nu ştim să ne amintim de Is. Chr. şi de tóte misterile sale, şi tóte suferinţele sale şi tóte lecţiunile sale, tóte promisiunile sale, vom recădea în starea acelor nenorociţĭ, carĭ sunt fără D-ḍeŭ în lumea acésta. Ah! Dómne, ḍicea St. Augustin, eştĭ în memoria mea; de când te-am cunoscut, eŭ nu te-am uitat; acolo te găsesc şi mĕ veselesc întru tine.

VERSURILE 7, 8.

Acesta este Domnul Dumneḍeul nostru, în tot pământul judecăţile luĭ. Adusu-şʼa aminte în véc de aşeḍământul legeĭ luĭ, de cuvêntul care a poruncit într'o mie de némurĭ.

Profetul începe enumerarea minunilor Domnuluĭ prin alianţa făcută cu patriarchiĭ, şi declară maĭ întâiŭ că Domnul este D-ḍeul luĭ Istrail, dar că drepturile sale nu se mărginesc la poporul acesta, şi că se întind la tot pământul, la tóte naţiunile lumiĭ. El insistă după aceea asupra promisiunilor făcute luĭ Abraam, luĭ Isac şi Iacob; ḍice că acéstă alianţă şi aceste promisiunĭ eraŭ destinate a se perpetua, şi a se împlini la miĭ de generaţiunĭ şi că Domnul totdéuna 'şĭ-a adus aminte de dênsele.

Aceste miĭ de némurĭ ar însemna durata lumiĭ numĕrându-se de la chemarea luĭ Abraam, dacă acéstă expresiune ar trebui să fie luată după rigórea termenelor şi aceste miĭ de némurĭ luând un secol pentru treĭ generaţiunĭ, ar fi o sumă de 33.300 de anĭ care

ar trebui să trécă de la chemarea luĭ Abraam până la sfêrșitul lumiĭ. Este ușor de a vedea prin acest calcul că nu trebue a privi acéstă mie de némurĭ pentru un numĕr fix și determinat, dar pentru suma tuturor timpurilor până la sfêrșitul lumiĭ și póte chiar pentru eternitate. Este încă maĭ arătat că acéstă durată de o mie de némurĭ nu privește durata poporuluĭ luĭ Israil ca națiune. Promisiunile luĭ D-ḑeŭ sunt infailibile, și acest popor de la Abraam până la distrugerea Ierusalimuluĭ n'a subsistat decât douĕ miĭ de anĭ, care nu cuprinde decât șése-sute de nașterĭ. Profetul voește să ḑică dar că promisiunile făcute patriarchilor trebue să se împlinéscă în tot șirul vécurilor. ceea ce nu se verifică decât în Biserica creștină, care este împărăția eternă a luĭ Is. Chr.

MEDITAȚIUNI

Numaĭ acest cuvênt al Profetuluĭ, *Domnul, Cel Etern însu și este D-ḑeul nostru*, trebue să fie de ajuns pentru a ne menține în credința continuă a preseneĭ sale, în dorința de a'ĭ plăcea în fidelitatea sfintelor sale legĭ. Dreptățile și judecățile sale se întind la tot pământul, prin urmare el ne comandă pretutindenea, el ne impune pretutindenea obligațiunea de a ne supune. Ce nerecunoștință, ḑicea Sf. Ieronim, de a vieți ca niște inimicĭ aceluĭ ce ne dă viéță, de-a dispreți legile aceluĭ ce nu ni le impune de cât pentru a ne rĕsplăti! Ast-fel e și gândirea Profetuluĭ când el ne vorbește de promisiunile luĭ D-ḑeŭ. Ele n'aŭ fost legate cu precepte de cât pentru a ne conduce, prin supunere, la posesiunea luĭ D-ḑeŭ chiar, care este autorul și isvorul a-tot binele. D-ḑeŭ a făcut promisiunĭ pentru tóte némurile ómenilor; aceste generațiunĭ trec unele după altele, dar D-ḑeŭ care este etern, 'șĭ aduce aminte totdéuna ce a promis și dă ceea ce face a se spera. Nu voiŭ considera óre nicĭ-o-dată ca creștin aceste treĭ lucrurĭ: eternitatea luĭ D-ḑeŭ, marginile vieteĭ acesteia, și dorința ce avem de a trăi totdéuna? Dacă ar lipsi unul din aceste treĭ lucrurĭ, n'ar fi pentru om nicĭ religiune, nicĭ chiar fericire de sperat. Când D-ḑeŭ n'ar fi etern, ce ar fi promisiunile sale? Și când el le-ar împlini ce ar fi de aceste promisiunĭ, care ar avea de obiect bunurile finite și peritóre? Când ar fi să terminăm aicĭ jos cariera nóstră, ce mângâere am putea să avem noĭ în necazurile de care ea este străbătută? Dacă n'am avea dorința nemurireĭ, ce interes am avea noĭ de ceea ce ni s'a promis? Remediul tuturor relelor nóstre, ḑicea fórte bine

Sf. Augustin, este în aceste puține cuvinte: Veți avea viéță eternă.

Pentru că ómenii voesc să trăiască, D-dĕu le-a promis viéță; și pentru că se tem mult de mórte, el le-a promis viéță eternă. Ce iubim noi? viéța. O vom avea. De ce ne temem? de mórte: noi vom viețui în etern. Acésta e mângâerea nóstră, sprijinul slăbiciuneĭ nóstre.

VERSURILE 9, 10, 11, 12.

Care a aședat luĭ Abraam și jurămêntul sĕŭ luĭ Isac.
Și l'a pus pre el luĭ Iacov spre poruncă și luĭ Israil spre legătură vecinică. Dicênd: ție voiŭ da pămêntul luĭ Hanaan, funia moștenireĭ vóstre. Când eraŭ eĭ la numĕr puțini, împuținați și nemernicĭ într'ênsul.

In aceste patru versurĭ este desfășurarea versuluĭ al 8-lea, care nu vorbește de cât în general de aședământul și promisiunile luĭ D-dĕu. Aicĭ psalmistul numește pre ceĭ treĭ patriarchĭ, cu carii Domnul a vorbit. Acest aședământ este confirmat prin jurământ; fiind stabilit pe un decret nemutabil, devine o lege eternă. El consista a promite pământul luĭ Hanaan pentru a fi stăpânit de urmașiĭ luĭ Abraam, Isaac și Iacob. Aceștĭ patriarhĭ nu formaŭ atunci de cât o familie prea mică. Abraam n'a avut de cât un fiŭ, Isaac douĭ; Iacob, chemat de atunci Israil nicĭ nu era însurat când priimi cea d'întâiŭ făgăduință.

Am tradus conform cu ebreul acest în praeceptum. Textul dice propriŭ *in statut*, un decret. Am pus la versul al 11-lea, de nimic 'i-aĭ făcut, pentru că ast-fel este sensul ebreuluĭ, la care nu sunt contrariĭ versiunile nóstre, numaĭ ele dic de două orĭ același lucru: Când eraŭ micĭ la numĕr și prea puținĭ.

Principalul obiect al promisiunilor făcute luĭ Abraam, luĭ Isaac, luĭ Iacob, era că tóte națiunile se vor bine-cuvênta în sĕmînța lor; ceea ce cuprindea anunțarea luĭ Mesia rĕscumpĕrătorul a-tot nĕmul omenesc. Pentru a da cuvêntuluĭ sĕŭ un semn sigur și simțitor al împlinireĭ sale, D-dĕu se légă în acelaș timp a da urmașilor acestor patriarhĭ pământul luĭ Hanaan, pe care'l posedară în adevĕr, cu tótă opunerea popórelor, care se stabilise înaintea lor. Israilteniĭ fură stăpânĭ aĭ acesteĭ țĕrĭ în totul saŭ în parte, de îndată ce aŭ intrat eĭ sub conducerea luĭ Iosua, până la dărîmarea Ierusalimuluĭ prin Tit; ceea ce formézĕ o durată aprópe de o mie șése sute de anĭ, din care trebue a scóte ceĭ șépte-decĭ de anĭ din robia Babilonuluĭ. Când orașul a fost slărâmat, națiunile începuse a fi bine-cuvêntate prin venirea luĭ Mesia și prin predicarea Evangelieĭ sale. Ast-fel partea cea maĭ principală din făgăduințĭ era împlinită și acéstă parte era absolută; pe când acea care avea de obiect posesiunea fixă și permanentă a pământuluĭ luĭ Hanaan, era condițională,

și presupunea că posteritatea patriarchilor va fi credincióșă ca și eĭ legilor Domnuluĭ; acéstă condițiune este exprimată în multe părți ale sfintelor cărți, maĭ cu sémă la cap. 28 din Deuteronom.

MEDITAȚIUNI

Când Israeliții vĕdură în Epipt și în deșert, că devenise un popor mare, a trebuit să crédă că pământul luĭ Hanaan le va fi dat spre moștenire. Când se vĕdură în posesiunea acestuĭ pământ, eĭ aŭ trebuit să crédă, că va fi un timp când tóte națiunile pământuluĭ se vor bine-cuvênta în persóna unuĭ descendent de aĭ luĭ Abraam; și când vĕdură că Is. Chr. și apostolii, în numele sĕŭ deschideaŭ ușa mântuireĭ la tóte popórele, aŭ trebuit să crédă că epoca împlinireĭ promisiunilor aŭ venit; și eĭ aŭ trebuit să se reunéscă în profesiunea aceleași credințe cu némurile. Dar cea maĭ mare parte din eĭ nu luară de cât jumĕtate din profeție, eĭ se mărginiră la promisiunea de-a stăpâni Hanaanul, încă înainte de-a intra aicĭ, cel maĭ mare numĕr nu credea.

Sfintele cărți vorbesc neîncetat de chemarea némurilor, și acest popor orb a crĕdut că numaĭ el era obiectul buneĭ voințĭ a luĭ D-dĕŭ; ceea ce era dis de națiunĭ eĭ aŭ înțeles de o dominațiune temporală ce s'ar fi dat asupra tuturor popórelor. El aștepta un Mesia, dar învingĕtor și cuceritor, ca regiĭ pământuluĭ și nicĭ-o-dată eĭ n'aŭ înălțat ideile lor dincolo de aceste speranțe omenești; ceea ce l'a făcut să nu cunóscă pre Is. Chr. și ceea ce'l reține încă în orbirea sa.

Is. Chr. venind pre pământ, n'a maĭ stabilit figurĭ, n'a maĭ dat promisiunĭ temporale, el n'a vorbit de cât de un cult în spirit și în adevĕr, el n'a propus ómenilor de cât bunurile vieței viitóre; dar fiind-că ómeniĭ sunt totdéuna plecați spre pământ, nu se găsește printre eĭ de cât un mic numĕr de amicĭ aleșĭ, carii să privéscă spre cer, carii să înțelégă și să practice Evangelia. Ceĭ-l'alți nu îmbrățișézĕ religiunea Iudeilor dar sub nume de creștinĭ eĭ se mărginesc iarăși la pământ; și tot fondul Iudaismuluĭ subsistă în inima lor. Cu tóte acestea, Biserica îĭ conservă încă în sînul sĕŭ, pentru că ea speréză că instrucțiunile sale, rugăciunile sale, exemplele sale, îĭ vor face să intre în calea care duce la mântuire. Ea nu desperéză de convertirea nicĭ unuĭ om, pentru că Is. Chr. a murit pentru toți și ast-fel vor fi sentimentele

sale până în ḑiua când se va face despărţirea grâului bun de neghină; ḑi de triumf pentru ea, pentru că atunci va scăpa de tóte scandalurile de care se plânge acum.

VERSURILE 13, 14, 15.

Si aŭ trecut din neam în neam şi de la o împărăţie la alt popor. N'a lăsat om să le facă lor strâmbătate, şi a certat pentru dênşii împăraţii. Nu vĕ atingeţi de moşii mei, şi întru profeţii mei nu vicleniţi.

Se expune aicĭ mărturiile protecţiuneĭ ce D-ḑeŭ a dat luĭ Abraam, luĭ Isac, luĭ Iacob. Eĭ fură rătăcind în diferite ţĕrĭ, în Haldeïa, în Mesopotamia, Palestina, în Egipt. D-ḑeŭ nu permise ca să'ĭ turbure în familiele şi posesiunile lor. Abraam şi Isac aŭ scăpat de pericolul ce era să întâmpine soţiile lor la săraciĭ şi la regiĭ din Gerara. Vocea ceruluĭ s'a auḑit şi ameninţa pre aceştĭ principĭ, dacă nu vor respecta pre aceĭ pe carii D-ḑeŭ 'ĭ privea ca pe miniştrii şi profeţiĭ sĕĭ. Abraam, Isac, Iacob sunt numiţĭ unşiĭ Domnuluĭ, orĭ pentru că eĭ făceaŭ funcţiunile sacerdotale, făcênd altare şi aducênd jertfe, orĭ pentru că eĭ eraŭ specialmente devotaţĭ la serviciul celuĭ Prea Inalt, orĭ în fine pentru că li s'aŭ comunicat darul profeţieĭ; căcĭ Abraam prevede captivitate descendenţilor sĕĭ în Egipt şi este positiv numit Profet la cap. 20 al facereĭ. Isac profetisă asupra destinatelor viitóre a celor doĭ fiĭ aĭ sĕĭ. Iacov înainte de a muri, vĕḑu cu spiritul şi declară cu deamăruntul cele ce eraŭ să se întâmple celor douĕ-spre-ḑece triburĭ a căror capĭ eraŭ ceĭ 12 fiĭ aĭ sĕĭ.

MEDITAŢIUNI

Ceĭ treĭ Patriarhĭ, capĭ aĭ poporuluĭ luĭ D-ḑeŭ fură încărcaţĭ cu bine-facerile Provedinţeĭ; ea privighea necontenit asupra lor, 'ĭ conduse în tóte căile şi în tóte întreprinderile lor. Dar aceştĭ sfinţĭ amicĭ aĭ luĭ D-ḑeŭ rĕspunseră, prin întinderea şi constanţa credinţeĭ lor, la tóte inspiraţiunile ceruluĭ; eĭ susţinură prin vivacitatea credinţeĭ lor tóte încercările la care 'ĭ supuse D-ḑeŭ. De asemenea Apostolul dă cele maĭ marĭ elogiĭ acestor patriarhĭ, şi propune credinţa lor ca un model ce tóte vécurile trebue sĕ'l imiteze. In adevĕr că credinţa luĭ Abraam, Isac şi Iacob a fost ceva eroic; eĭ primiră promisiunile temporale şi nu le vĕḑură împlinite; se păstrase pentru urmaşiĭ lor; eĭ primiră în fine făgăduinţa cea mare a luĭ Mesia, şi nu trebuia să fie dat lumiĭ de câte douĕ miĭ de anĭ după eĭ; eĭ primiră în fine

făgăduința moștenirei cerești și nu putea să o posedeze de cât după învierea lui Mesia. Acésta era, cum dice Apostolul, a vedea de departe, a saluta aceea ce aŭ fost promis. Dar cu tótă îndepărtarea acésta, credința lor 'i susținea, și eĭ se privéŭ ca streinĭ pre pământ; eĭ așteptaŭ cetatea a căreĭ Architect și lucrător este D-dĕu. Iată dar triumful credinței; abea creștinul cel maĭ călduros, cu atâtea motive de crĕdut, cu tótă strălucirea revelațiuneĭ evangelice, póte să fie comparat cu acești ómenĭ sfinți? Și câți în creștinism trebue să roșască nu dic numaĭ de aseměnarea lor cea mică, dar pentru că iaŭ căĭ cu totul contrare, că n'aŭ cea maĭ mică scânteie de credință, saŭ că n'aŭ de cât o credință, care nu lucréză nimic? Lipsa de dragoste condamnă pre ómenĭ, dar lipsa de credintă stinge dragostea. D-dĕu voește, dicea Sf. Vasile, ca să fim tarĭ și chiar îndrăsneți în credință, adică că prin credință să ne împetrim contra necazurilor, contra exemplelor celor rele, contra amăgirilor lumiĭ, contra ispitelor infernuluĭ, contra violenței patimilor. Ceĭ îndărătnicĭ nu cedéză nicĭ-o-dată, eĭ nu se lasă nicĭ-o-dată a fi încredințați, eĭ ar perde maĭ curênd viéța de cât a părăsi modul lor de gândire saŭ întreprinderile lor; defect enorm în afacerile curat omenești; virtute sublimă în lucrarea mântuireĭ și în tot ce intereséză credința și tóte urmările credinței. Patriarhiĭ în legea veche, martirĭ în cea nouă, iată aceĭ pe care Sf. Vasile 'i numește *îndărătnicĭ* în credință.

VERSURILE 16, 17.

Și a chemat fómete pre pământ, tótă întărirea pânei o a sfărâmat.
Trimis'aŭ înaintea lor om, rob s'a vêndut Iosif.

Profetul istorisește bine-facerile luĭ D-dĕu. Fómea a fost trimesă pre pământ; tot grâul care servește spre nutrire omuluĭ lipsea: dar D-dĕu se îngrijĭ de trebuințele familieĭ sfinte permițênd că Iosif să fie vêndut ca un sclav și să trécă în Egipt.

D-dĕu este represintat în aceste versurĭ ca autorul tuturor evenimentelor; el numește fómea ca una din acele bătăĭ de care se servește pentru a pedepsi saŭ pentru a încerca pre ómenĭ. El trimete pre Iosif pentru a remedia acest rĕŭ prin inteligența sa. D-dĕu n'aŭ influențat ca causă imediată la crima fraților luĭ Iosif; dar providența întórse rĕutatea în profitul Bisericeĭ și a familieĭ luĭ Iacob.

Ebreul dice, că D-ḑeŭ aŭ sfărâmat sprijinul saŭ bastonul pâineĭ, ceea ce ceĭ LXX traduce prin στήριγμα ἄρτου, și Vulgata prin firmamentum panis: Se maĭ citește în Esechil: Conteram baculum panis in Ierusalim, și ebreul întrebuințéză aceleași cuvinte ce se citesc aicĭ: מטה לחם. Sunt interpreți carii explică acest baculum panis de spice de grâŭ; dar nu este *baculum frumenti*, este baculum panis, pentru a se înțelege, că e vorba de pâinea care e sprijinul omuluĭ, pentru că este nutrirea sa.

MEDITAȚIUNI

Provedința este minunată până și în lovirile cu care bate popórele saŭ pre particularĭ. Ea potrivește ast-fel evenimentele că se găsesc în ele adese-orĭ folóse temporale, și totdéuna mijlóce marĭ de mântuire. Este adevĕrat, că Egiptul a fost maĭ bine pregătit de fóme, sub înțelépta guvernare a luĭ Iosif, de cât dacă recoltele ar fi fost abondente și este încă adevĕrat, că presența acestuĭ patriarch și în urmă locuința ce făcură după el în acéstă țară, descendenții luĭ Iacob, atraseră mulțĭ Egipteni la cultul adevĕratuluĭ D-ḑeŭ. Dovadă mulțimea strĕinilor carii întovărășiră pre Israil la eșirea din Egipt, și se vede în Leviții, că s'a făcut aianță între persónele celor douĕ națiunĭ.

Noĭ ne prea grăbim în judecățile ce avem de necazurile ce ne întêmpină; nu le privim de cât din partea care lovește amorul nostru propriŭ și perdem din vedere bunurile ce pot să resulte de aicĭ. Rĕsboiul bântue o țĕră, dar noĭ nu luăm séma că chiar în acea țĕră, când furia luptătorilor a încetat, învigĕtoriĭ aŭ lăsat o parte din averea lor, pentru că chiar victoriile costă mult. Noĭ nu observăm că un rĕsboiŭ crud este de ordinar urmat de o liniște îndelungată, pentru că părțile luptătóre nu maĭ sunt în stare de a se vătĕma unele pre altele. Nu propun de cât exemplul acesta, care nu este destinat a represinta rĕsboiul, ca un bine, dar care póte servi să arate că provedința trage din acest rĕŭ chiar un bine fórte real și fórte prețios. Ce ar fi dacă ómeniĭ ar fi destul de creștinĭ pentru a uza de acest rĕŭ ca de un remediŭ eficace contra pasiunilor lor, pentru a practica miĭ de virtuțĭ și a câștiga cele maĭ marĭ merite în timpul acestor furtunĭ? In principiile Evangheliei, numaĭ pĕcatul póte să fie un rĕŭ absolut, pe care D-ḑeŭ nu l'a făcut, nicĭ că 'l

póte face. Tot restul este un efect al milostivirei sale, dacă ştim să ne folosim de ele.

VERSURILE 18, 19.

Smerit-aŭ în legături piciórele lui prin fier a trecut sufletul lui. Până ce a venit cuvêntul lui. Cuvêntul Domnului l-a aprins pre el.

Sunt trei versuri în ebreŭ, dar fără diferenţă pentru sens. Două cuvinte numai nu sunt traduse de partisanii ebreului. St. Ieronim traduce: Sufletul sĕŭ trecu în foc. In loc de, cuvêntul luĭ D-ḑeŭ 'l aprinse, ebraiştii traduc: 'l încercă; dar verbul ebreŭ însémnă atât a arde cât şi a încerca, nu însémnă a încerca de cât în raport cu metalele pre care le trece prin foc. Versiunile nóstre daŭ sensul.

Este vorba aicĭ de Iosif care a fost pus în închisóre maĭ întâiŭ din ordinul luĭ *Putifar*. Nu se spune în Facere, că 'l-ar fi pus în lanţurĭ; dar autoritatea psalmistuluĭ este de ajuns pentru a stabili acest fapt, Iosif aŭ fost în închisórea acésta până la explicarea visurilor paharniculuĭ şi pitaruluĭ lui Faraon, ceea ce înţelege Psalmistul prin cuvintele acestea: *Până ce aŭ venit cuvêntul luĭ.* Se maĭ dă şi alte sensurĭ textuluĭ şi versiunilor nóstre. Unĭĭ ḑic: până să vie timpul izbăvireĭ luĭ Iosif, după decretul Domnuluĭ; alţĭĭ ḑic până se vor împlini preḑicerile făcute de Iosif în privinţa superiorităţiĭ ce va avea asupra fraţilor sĕĭ. Tóte sensurile acestea pot să se împace cu litera. Atunci spiritul Profetic veni asupra acestuĭ inocent persecutat: Faraon în speranţa că 'i-se va explica visurile ce le-aŭ avut, scóse din închisóre pre Iosif, care în adevĕr explica visurile de care era tulburat regele. Istoria acestuĭ eveniment este prea cunoscută prin recitarea luĭ Moisi în Facere.

MEDITAŢIUNI

Nu este nimic maĭ perfect în istoria poporuluĭ luĭ D-ḑeŭ de cât purtarea luĭ Iosif. Omenĭĭ ceĭ maĭ marĭ aĭ alianţeĭ vechĭ, n'aŭ fost scutiţĭ de defecte. Acésta n'a putut fi criticat, nicĭ într'o parte. El fu un model de castitate în casa părinteluĭ sĕŭ şi în aceea a stăpânuluĭ sĕŭ; o înţelepciune fórte mare în administrarea lucrărilor publice sub Faraon; rĕbdarea sa în persecuţiune şi necazurĭ fu neclintită, şi cine póte să descrie sentimentele bunătăţiĭ sale în privinţa fraţilor sĕĭ, orĭ cât de vinovaţĭ eraŭ către el? Acest om mare fu un tip ilustru a luĭ Iis. Chr. Fraţiĭ sĕĭ 'l persecutară şi 'l izbăvi din mórte îngrijindu-se de subsistenţa lor, el încercă calomniĭ înfricoşate, a fost tratat ca un criminal închis într'o închisóre strimptă, încărcat de lanţurĭ şi tóte

încercările acestea 'l conduseră la cele mai eminente dignități. In culmea onorurilor el nu uită nici familie, nici promisiunile făcute părinților sĕi; prędise fiilor lui Iacob și la ai sĕi, că Domnul 'l va cerceta într'o ḑi, și le va da în posesiune pământul Canaanului. Acéstă credință a promisiunilor o laudă Apostolul în Iosif. El vorbea de acest eveniment așa de depărtat cu o siguranță care nu putea fi de cât efectul unei credinți vie. Ore se vor mai găsi astăḑi mulți creștini cari să nu mai aibă îndoelĭ asupra vieței viitóre și asupra recompenselor eterne, precum n'a avut acest Patriarch asupra stabilirĭi posterității sale în pământul făgăduit? Insuși Fiul lui D-ḑeŭ și ómenii inspirați de el, ne-aŭ descoperit fericirea ceréscă cu mai multă precisiune încă și mai multă întindere dacă D-ḑeŭ a descoperit lui Iosif destinatele familiei sfinte. Ne aseměnăm cu ebreiĭ împovărați de greutatea robiei lor în Egipt. Orĭ cât de nenorociți eraŭ cea mai mare parte dintre eĭ, nu se mai gândea la promisiuni: și chiar în timpul isbăvirei lor, regretară încă pământul unde eraŭ tratați ca sclavi. Ah! cât de instructivă e pentru noĭ credința Patriarchilor! Domnul însuși din causa acestei credințe a bine-voit a se numi D-ḑeul lui Abraam, lui Isaac și Iacob. Merităm noĭ ca să se ḑică el D-ḑeul nostru? Și în ḑiua rĕsplătirilor îndrăsni-vom noĭ al numi ast-fel și a cere mila sa, după ce am fost așa de slabĭ și nestatornicĭ în credința nóstră?

VERSURILE 20, 21.

Trimis-a împăratul și l'a scos pre el, căpe'enia poporului, și l'a lăsat pre el. Pusu-l'aŭ pre el domn casei lui și mai mare preste tótă avuția lui.

Parafrasa haldaică și sfântul Ieronim traduc ca ceĭ LXX, pentru ca să învețe (ut erudiret). Ebraiștiĭ moderni prin ut vinciret arătând că Iosif avea puterea de a pedepsi, chiar pre ceĭ mari din regat. Cred că cu autoritatea absolută de care era învestit Iosif, el putea să pedepséscă pre ceĭ mari și să'i condamne la închisóre. Dar ebreul nu obligă a da acest sens versului. Este לאסר, care póte să însemneze de erudiendum: se găsește numai puțin ad constringedum praeceptis et legibus, ceea ce este tot una cu a *învĕța*. In ebreŭ verbul אסר, ligavit are o mare afinitate cu verbul יסר care însémnă iarăși ligavit precum și eruditiv. Ceĭ LXX, parafrasa hal-

daică, Sf. Ieronim și Vulgata aŭ tradus bine prin *ut erudiret* care de altmintrelea face un sens fórte frumos.

Apoĭ în ebreŭ este tradus cuvênt după cuvênt în animâ suâ în loc de *semetipsum* dar în privirea propositiuneĭ *în*, cea maĭ mare parte o iaŭ aicĭ în sensul de *secundum*; pot cita parafrasa haldaică, Sf. Ieronim. Fer. Ieronim traduce: secundum voluntatem suam; Parafrasa haldaică, sicut animam suam care rĕspunde maĭ direct cu ebreul. Dar, a învĕța pre altul după sufletul sĕŭ saŭ ca pe sufletul sĕŭ, este a'l învĕța ca pe sine însuși; și ast-fel este sensul ce l'aŭ vĕdut ceĭ LXX, cărora nu se póte nimic imputa, cu atât maĭ puțin Vulgateĭ.

Sensul Profetuluĭ este decĭ fórte lămurit; Faraon dădu tótă puterea luĭ Iosif, în casa sa și în împărăția sa; el 'ĭ permise de a comunica cunoștințele sale celor marĭ și de a povĕțui la înțelepciune chiar pre ceĭ bĕtrânĭ. Trebue a înțelege că acești marĭ și acești bĕtrânĭ eraŭ aceĭ carĭĭ se apropiaŭ de persóna luĭ Faraon și carĭĭ eraŭ sfetnicĭĭ sĕĭ; căcĭ este boerĭĭ luĭ și pe bĕtrânĭĭ luĭ.

MEDITAȚIUNI

Iosif n'avea de cât treĭ-decĭ de anĭ când a apărut în presența luĭ Faraon și luă guvernarea staturilor sale. Istoricul sacru al Facereĭ observă acésta pentru ca să arate că înțelepciunea acestuĭ om mare nu putea fi într'o etate așa de puțin înaintată de cât însuși lucrarea luĭ D-dĕŭ. Psalmistul are ideia acésta, observând că el a fost însărcinat ca să învețe chiar pre ceĭ bătrânĭ. Se vede prin acésta că spiritul luĭ D-dĕŭ este cel maĭ mare profesor care s'a dat ómenilor. Sf. Pavel iarăși nu avea de cât treĭ-decĭ de anĭ, când a fost chemat la apostolat; și viĕța sa până în momentul acesta, a fost cu totul opusă la acea eminentă funcțiune. Rar se întêmplă ca D-dĕŭ să aleagă dintre bĕtrânĭ pre ceĭ ce 'ĭ destinézĕ a glorifica numele sĕŭ. S'ar putea atribui succesul lor la studiŭ și experiență. D-dĕŭ 'și reservă tótă gloria. Iosif iarăși fu înțelept din primul an al administrațiuneĭ sale ca și la sfêrșitul vieței sale, care dură 110 anĭ; și Pavel predică cu atâta putere pre Iis. Chr. îndată după convertirea sa ca și când pecetlui Evanghelia cu sângele sĕŭ la etatea de șése-decĭ de anĭ.

VERSUL 22.

Ca să înveţe pre căpeteniile luĭ ca însuşĭ pre sine şi pre ceĭ bĕtrânĭ aĭ luĭ să'ĭ înţelepţéscă.

Iacob, numit şi Israil, trecu în Egipet în al doilea an al fómeteĭ, care bântuia nu numaĭ Egipetul dar şi pământul Hanaan. Acest patriarch avea atuncĭ o sută treĭ-ḑecĭ de anĭ şi Iosif patru-ḑecĭ. Psalmistul ḑice că Iacob locui în pământul luĭ Ham, pentru că Mitzraim fiul luĭ Ham, popula Egiptul, care după numele sĕŭ este numit şi Mitzraim în ebreŭ. Iacob se privi în pământul acesta ca *strĕin* orĭ pentru că acel al luĭ Hanaan era destinat seminţieĭ sale; orĭ pentru că nu privea altă locuinţă fixă de cât aceea a vieţeĭ viitóre.

Ceea ce voia acest Patriarch să facă pe Faraon să înţeleagă ḑicêndu-ĭ ca ḑilele călĕtorieĭ sale a fost scurte şi rele. El a maĭ vieţuit încă şépte-spre-ḑece anĭ în Egipt şi muri după ce a pronunţat frumósa profeţie, ce se citeşte în Cap. 49 al Facerei.

MEDITAŢIUNI

Sf. Ambrosie a compus douĕ cărţĭ, asupra luĭ Iacob şi despre viéţa fericită. El consideră pe acest patriarch ca modelul tuturor acelor carĭ voesc să trăiască fericit pre pământ. Eĭ vor fi fără îndoială expuşĭ la necazurĭ; viéţa luĭ Iacob a fost plină de acestea; dar fiind-că privea la D-ḑeŭ, greutăţile sale nu schimbară liniştea sa. Ce póte să lipséscă în adevĕr, aceluĭ care este totdéuna însoţit de virtute? In ce situaţiune nu va fi puternic? In ce stare de sărăcie nu va fi bogat? In ce obscuritate nu va fi strălucit? In ce inacţiune nu va fi laborios? In ce infirmitate nu va fi viguros? In ce slăbiciune nu va fi el plin de putere? In ce singurătate nu va fi însoţit? El va fi întovărăşit de speranţa vieţeĭ prea fericite, va avea de vestmênt darul Celuĭ Prea Înalt; pentru ornament promisiunile glorieĭ.

Ceĭ treĭ patriarhĭ aşa de iubiţiĭ luĭ D-ḑeŭ nu vieţuiră atât de mult ca aceĭ carĭ 'aŭ precedat, dar locuinţa lor pre pământ fu încă ceva maĭ îndoită ca viéţa actuală a ómenilor. Abraam vieţui una sută şépte-ḑecĭ şi cincĭ de anĭ, Isaac o sută opt-ḑecĭ, Iacob o sută patru-ḑecĭ şi şépte. Cu tótă lungimea acésta de ḑile, eĭ se priviră totdéuna ca strĕinĭ şi călĕtorĭ în lumea acésta; eĭ locuiaŭ sub corturĭ ca să nu uite nicĭ-o-dată, că eĭ nu aveaŭ locuinţă fixă.

Dacă ar fi putut fi martorĭ la proiectele ce se formaŭ de atuncĭ, și care formézĕ încă în tóte ḑilele ómenilŏr pentru a se stabili pre pământ; eĭ s'ar fi mirat fórte mult, eĭ ar fi putut să întrebe dacă némul omenesc a devenit nemuritor și când li s'ar fi rĕspuns că cea maĭ lungă viéță e egală de abia cu jumătatea ḑilelor ce le-aŭ petrecut pe pământ, eĭ ar fi încheiat, că ómenĭĭ nu maĭ aŭ credință în viéța viitóre și în cetatea eternă a căruĭ autor este însușĭ D-ḑeŭ. Acéstă conclusiune ar fi dréptă; și dacă s'ar fi ḑis că ómenĭĭ nu încetézĕ de a face profesiune de acéstă eternitate care'ĭ aștéptă, și că cu tótă credința acésta, eĭ formézĕ stabilirĭ așa de reflectate și așa de combinate ca și cum ar trebui să fie imutabile, eĭ vor fi creḑut că némul omenesc a renunțat la cunoștințele rațiuneĭ, că contraḑice el însușĭ principiile sale și pretinde a alia lucrurĭ ne împăcate. Tóte acestea sunt adevĕrate și trebue să ducă pre ómenĭ carĭĭ cugetă la sentimentele acestor patriarhĭ. Dacă nu e vorba de a rĕtăci ca eĭ, de a vieți ca eĭ sub corturĭ, este necesar cel puțin de a fi deslipiți ca eĭ de afecțiunea către obiectele pământuluĭ și de a reserva tóte dorințele nóstre pentru patria eternă a căreĭ fundamente nu vor peri.

VERSURILE 23, 24.

Și a intrat Israel în Egipet, și Iacob a nemernicit în pământul luĭ Ham. Și a înmulțit pre poporul sĕŭ fórte și l'a întărit pre el maĭ mult de cât pre vrăjmașiĭ luĭ.

Profetul face alusiune la aceea ce se citește în eșire, că fiiĭ luĭ Israel se înmulțirà fórte, că deveniră fórte tarĭ, că umplurà Egiptul, că regele din timpul acela 'ĭ judeca maĭ puternic de cât Egiptenii, și că avu ocasiune de a'ĭ persecuta.

Fiiĭ și nepoțiĭ luĭ Iacob intrase în Egipt în numĕr de 70 după Facere și Eșire, adică 66 fără a numĕra pre Iacob, pre Iosif și pre ceĭ doĭ fiĭ aĭ sĕĭ: Efraim și Manasi; eĭ eraŭ 75 după ceĭ LXX și cuvintele Sf. Stefan în cartea faptelor. Diferința acestor douĕ narațiunĭ este ușor de împăcat. Facerea și eșirea după ebreŭ și Vulgata nu cuprind femeile patriarhilor în calculele lor, pe când Sît. Stefan le adaugă la fiiĭ și nepoțiĭ luĭ Iacob; dar aceste femeĭ trebuia să fie în numĕr de opt și nu douĕ-spre-ḑece; căcĭ a luĭ Iosif era în Egipt, acele ale luĭ Iuda și Simeon murise și Beniamin nu era căsătorit; dacă se adaugă aceste opt persóne la cele 66 ce compuneaŭ fiiĭ și nepoțiĭ luĭ Iacob va fi 74; și cu Iacob 75. Alțiĭ pun óre-care diferință în aranjarea acésta, dar de puțină importanță, și tot aicĭ

e fundamentul soluțiuneĭ ce se dă acesteĭ dificultățĭ. Acéstă soluțiune prin urmare, este nu numaĭ probabilă, dar maĭ sigură și incontestabilă dacă se presupune că Moisi și Sf. Stefan aŭ avut vederĭ deosebite; dacă cel d'intâiŭ a voit să mărginéscă denumerarea familieĭ luĭ Iacob la fiiĭ și nepoțiĭ *eșiți din el* cum ḑice *Facerea*; și dacă Sf. Stefan a voit să ție sémă de tóte persónele ce le-aŭ adus Iosif, cum se exprimă cartea Faptelor. In primul cas n'aŭ fost cuprinse femeile pentru că ele nu eșise din Iacob; și în al doilea n'a trebuit să fie omise pentru că le-aŭ *adus* Iosif. În primul caz încă Iosif și ceĭ doĭ fiiĭ aĭ sĕĭ aŭ trebuit să fie adăugați la Iacob și la ceĭ 66 fiĭ și nepoțĭ aĭ acestuĭ patriarh, pentru că Iosif și ceĭ doĭ fiĭ aĭ sĕĭ aŭ trebuit să fie eșiți din Iacob; și în al doilea caz aceste treĭ persóne n'aŭ trebuit să fie enumĕrate, pentru că eraŭ deja în Egipet și Iosif nu le-a chemat.

Șederea Israiltenilor în Egipt aŭ fost douĕ-sute cinci-spre-ḑece anĭ; și în acel timp, eĭ se înmulțiră așa de tare, că eșind din acéstă împărăție eraŭ maĭ mult de șése sute de miĭ capabilĭ de a purta arme și toți preste deuă-ḑecĭ de anĭ. Adăugând la numĕrul acesta Leviții, tinerii maĭ jos de douĕ-ḑecĭ de anĭ, femeile, bĕtrânii de la șése-ḑecĭ până la o sută, va fi o mulțime maĭ de douĕ milióne și jumătate de persóne. Acéstă înmulțire s'a părut ca o minune și Sf. Augustin cu mulțĭ alțiĭ anticĭ, o pun în numĕrul minunilor. Observatoriĭ maĭ moderni aŭ demonstrat prin calcule exacte că în douĕ-sute cinci-spre-ḑece anĭ aŭ putut să iasă fórte natural, din șépte-ḑecĭ de persóne, un numĕr maĭ de douĕ milióne și jumătate de suflete. Aceste calcule sunt pretutindenea și nu le maĭ repet aicĭ; dar observ, că calculatoriĭ noștri n'aŭ privit cu destulă atențiune la lunga servitute ce aŭ avut-o Israeliții. Din douĕ sute cinci spre-ḑece anĭ ea a durat cel puțin o sută, și a fost dusă la atâta exces de cruzime, că Regele Egiptuluĭ ordonă tuturor ebreilor de a arunca în Nil pre toți fiiĭ de partea bărbătéscă ce li se vor naște. Acest ordin dacă ar fi fost executat ponctualmente, ar fi oprit maĭ tot progresul populațiuneĭ. Trebue decĭ a crede că Provedința divină opri ca acéstă lege barbară să aibă loc în tótă întinderea sa; și că ea suplini, prin o bine-cuvêntare particulară, alterațiunea ce miseria și ostenelile trebuiaŭ să pue în îmulțirea familiilor. Aicĭ nu fu un miracol propriŭ ḑis, dar numaĭ o atențiune bine-făcĕtóre a Ceruluĭ, care voia să pue pre poporul sĕŭ în stare de a se bucura de promisiunile făcute patriarchilor. Ceea-ce Psalmistul dă a înțelege ḑicênd că D-ḑeŭ adaugă extrem numĕrul Israeliților. Când el adaugă la acelaș vers că D-ḑeŭ 'ĭ făcu maĭ tarĭ saŭ maĭ puternicĭ decât inimiciĭ lor, nu pentru ca să fie de creḑut că numĕrul Istrailitenilor ar fi fost maĭ mare decât al Egiptenilor; acésta nu póte fi adevĕrat. Sensul Profetuluĭ este simplu că ebreiĭ se îmulțiră maĭ mult în proporție cu Egyptenii; că în acelaș spațiŭ de timp un asemenea numĕr de Egyptenĭ nu produse o populațiune ca Ebreiĭ, ceea-ce făcu să nască jalusie în Faraon, așa că el se temea ca după un timp, acest popor strĕin să nu devie în adevĕr maĭ tare decât al sĕŭ.

MEDITAȚIUNI

Dacă familia luĭ Iacob crescu mult numĕrul supușilor, ea se degradă maĭ în aceeașĭ proporțiune în privința virtuților și a fidelităților la cultul adevĕratuluĭ D-dĕu. Se vede prin imputările luĭ Iosua și Ezechil. că mulțĭ din acești ebreĭ se închinaŭ dĕilor falșĭ aĭ Egiptuluĭ. Profetul Amos și St. Stefan, în cartea Faptelor, dic că în deșert chiar acest popor purta încă idoliĭ luĭ Moloch și Rempham, ce se crede a fi Saturn. Streină pângărire care ar fi ca de necrĕdut dacă sfintele cărți nu le-ar fi conservat spre mărturie! Dar acest fapt așa de scandalos nu póte fi maĭ de mirare, decât aceea ce se petrece în tóte dilele chiar în sînul creștinismuluĭ. Nu se maĭ cinstesc idoliĭ națiunilor, se știe că acest cult este destul de absurd pre cât și sacrilegiŭ, dar dacă se compară cea maĭ mare parte dintre creștinĭ cu primiĭ lor dascălĭ în credință cu Apostoliĭ luĭ Is. Chr. cu martiriĭ și sfinții tuturor veacurilor, ce raporturĭ de asemĕnare va găsi cine-va între acești ómenĭ cariĭ cu toțiĭ mărturisesc că cred în Evangelie? D-dĕu a îmulțit pre fiiĭ Bisericeĭ, ce mângâere primește acéstă mumă de la o familie așa de numerósă? Ceea ce atraseră atâțea Istraeliți la Idolatrie, este că eraŭ sclavĭ sensurilor și părăsiră credința patriarchilor; ceea ce perdu mare numĕr de creștinĭ, este iarăși stăpânirea patimelor și puțina idee ce aŭ de religiune, eĭ sunt trupeștĭ și n'aŭ credință. Lumea 'ĭ încântă pentru că o vede, și Is. Chr. le vorbește în zadar pentru că nu-l vede. Cu tóte acestea, lumea, care nu e decât o figură, umbră, pere și Is. Chr. rĕmâne. El a fost, este și va fi în veciĭ vecilor.

VERSUL 25.

Intors'a inima luĭ ca să urască pre poporul luĭ, ca să viclenéscă întru slugile luĭ.

Sunt interpreți care cred că se póte traduce ebreul prin pasiv; *conversum est cor eorum.* Trebue a mărturisi că cuvêntul Ebreŭ se pare a fi activ ca în multe alte părți ale Scripturei, unde se găsește, și ast-fel 'l înțeleg cea maĭ mare parte dintre ceĭ vechĭ și moderni. Ceĭ LXX și Vulgata sunt din numĕrul lor. Totuși, fiind-că se pare a crede că D-dĕu ar fi autorul ureĭ, care este un rĕŭ, unii dic că permite simplu acéstă dispositiune rea a Egiptenilor, că iaŭ

lăsat în depravarea inimeĭ lor, fără a coopera aicĭ formal și se explică acésta prin exemplul luĭ Faraon, de care s'a ḑis că D-ḑeŭ împietri inima sa, de și el permise numaĭ ca acest principe să se împietrésca. Alțiĭ, după Eusebiŭ, cred că D-ḑeŭ, pentru a pedépsi pe Israilteniĭ culpabilĭ de idolatrie și pentru a 'ĭ angaja să reintre în sine și să céră ajutorul séŭ, sculă în contra lor pre Egiptenĭ, cum în urmă chemă pre Babilonenĭ contra ultimilor regĭ din Iuda. In fine mulțĭ cred că D-ḑeŭ se ḑice că a întors inima Egiptenilor contra luĭ Israil, pentru că bine-facerile ce le dăruia Israiltenilor fură causa că Egiptenii urâŭ pre acest popor. Se póte alege din aceste treĭ socotinți, din care cea dintâiŭ réspunde maĭ puțin la forța textuluĭ decât cele-l-alte douĕ. O simplă permisiune de ură nu este a înturna inima spre ură. A doua explicațiune nu se pare în de ajuns pentru a justifica pre Domnul, pentru că iarăși s'ar crede că este autorul principal al ureĭ Egiptenilor contra Iudeilor. A treia opiniune se pare cea maĭ proprie a justifica conduita luĭ D-ḑeŭ fără a slăbi numaĭ puțin energia textuluĭ.

Resultă deci din acest text că Egiptenii aŭ avut o ură neîmpăcată contra Istrailtenilor, ceea ce trebue a se înțelege de cea maĭ mare parte din Egiptenĭ, căci Ebreii încă avură amicĭ în națiunea acésta pentru că primiră presente de la mulțĭ la eșirea din Egipet, și fură urmațĭ de un numĕr destul de mare trecênd în deșert. Profetul pare că nu vorbește decât de primele persecuțiunĭ ce le întêmpinară Israeliții. Inimicii lor întreprinseră maĭ întâiŭ a-'ĭ moleși prin muncă; Faraon maĭ adăogă ordinul acel barbar, ca să omóre copiiĭ masculinĭ, fără a maĭ spune că, când Moisi și Aron veniră să facă cele dintâiŭ cereri regelui, acest principe îngreuiă jugul Istrailtenilor și făcu munca lor de nesuferit.

MEDITAȚIUNI

Numaĭ cel Prea Inalt a putut să facă ca tóte crimele ómenilor să servéscă la planurile provedinței sale și la manifestațiunea gloriei sale. Egiptenii voiaŭ să extermineze pre poporul luĭ D-ḑeŭ, și ei singurĭ fără victime mâniei sale; națiunile comparate contra luĭ Israil le oprea intrarea în pământul făgăduit, și încercară singur jugul acestor stréinĭ. Israil în urmă fu în prada furiilor Babilonenilor și aceștia deveniră prada Persilor și a Medilor.

Iudeiĭ părăsiră în fine legea Domnuluĭ, ei nu cunoscură pre Mesia; voind a înăduși Biserica în leagănul séŭ și ei însuși fură îngropațĭ în ruinele cetățiĭ lor. Dar maĭ ales în ḑiua cea maĭ de pe urmă în ḑiua descoperirilor, se va vedea tot planul Provedinței divine justificat și glorificat chiar prin părțile și evenimentele care se par că procură obiecțiunĭ contra ei.

VERSURILE 25, 26.

Trimis'a pre Moisi sluga sa și pre Aron pre carele l'a ales lui-și. Pus-aŭ întru dênșii cuvintele semnelor sale și ale minunilor sale în pământul luĭ Ham.

La primul vers ar trebui să se traducă după ebreŭ: El a trimis pre Aron care și l'a ales, saŭ maĭ bine ce l'a ales pentru Moisi; este ב care însémnă *sibi* saŭ *in eo*; cu tóte acestea cea maĭ mare parte din interpreții ebraiștĭ recunosc *ipsum* care este un fel de pleonasm.

La versul al doilea ebreul ḑice posuerunt, așa că ar fi Moisi și Aron, care ar fi pus aceste semne și aceste minunĭ pentru Egiptenĭ, dar e maĭ bine, mi se pare, a recunóște că însuși D-ḑeŭ a pus în acești doĭ trimiși puterea de a lucra aceste minunĭ; și ast-fel a cetit și înțeles fer. Ieronim; fără îndoială pentru că exemplarul lor era conform cu acel al Septuaginteĭ, carii ḑic ἔθετο ἐν αὐτοῖς. Parafrasa haldaică este conformă cu Septuaginta.

Sensul acestor versurĭ este arătat prin istoria Exoduluĭ. Moisi și Aron fură trimiși de D-ḑeŭ pentru a umplea Egiptul cu minunĭ. Este multă energie în expresiunea acésta, *verba signorum*. D-ḑeŭ n'a trimes pre acești doĭ ómenĭ cu armate dar cu puterea de a vorbi și de a lucra în numele sĕŭ.

MEDITAȚIUNI

Impetrirea inimeĭ pune în spiritul ómenilor un fel de amorțélă care aruncă în neconsequențĭ maĭ nepricepute. Moisi și Aaron sunt trimiși la Faraon pentru a obținea de la el eliberarea Israiltenilor. Se înțelege că ambițiunea putea să inspire unuĭ principe dorința de a conserva atâța ómenĭ folositorĭ statuluĭ sĕŭ. Dar cum se încăpățîna el a reținea un popor pre care vroia să'l zdrobéscă prin muncĭ nesuferite saŭ prin legĭ barbare?

Se înțelege iarăși că un principe idolatru putea să nu asculte vocea trimișilor luĭ D-ḑeŭ din Israil; dar cum resista el întru atâta, că vedea împărăția sa bântuită de cele maĭ marĭ calamităț?

Cum își închipuia maĭ întâiŭ de a înmulți aceste flagele, cerênd de la fermecătorĭ sĕĭ, ca să facă și eĭ asemenea? Cum de n'aŭ vĕḑut el că acel ce a trimis pre Moisi și Aaron, avea maĭ multă putere de cât divinitățile saŭ orĭ-care agenți, a căror putere saŭ protecție întrebuințaŭ aceĭ magĭ?

Minunile ce le lucrară Moisi și Aaron eraŭ adevĕrate

minuni, pentru că făcéu lucruri superióre legilor cunoscute de natură, pentru că invocau pre D-deul adevĕrat și pentru că obiectul pentru care ei se dicéu a fi trimiși, era lăudabil; era vorba de cultul ce poporul lui Israil trebuia să'l dea celui Prea Inalt. Din contra, minunile ce le făcură magii nu erau adevĕrate miracole pentru că suposând chiar că aceste fapte n'ar fi în ordinea legilor naturei, le lipsea invocațiunea adevĕratului D-deu și nu se lucrau de cât spre a servi pasiunea Domnului lor, iar nu pentru un scop onest și legitim. Faraon putea să nu știe așa de bine ca noi, care sunt condițiunile unei minuni adevĕrate și cum se póte distinge minunile adevĕrate de cele false; dar în concursul minunilor săvêrșite de Moisi și Aaron cu acele ce le-au vĕdut făcêndu-se de lingușitorii sĕi, trebuia să recunóscă superioritatea celor dintâiu, și să fie plecat la solicitațiunile trimișilor lui D-deu.

Pentru a avea o purtare înțeléptă 'i era deajuns ca puterea în numele căreia vorbea acei doi Israilteni să o prefere evident aceleia, care sprijinea. Dacă ar fi creḑut că trebue să se instruiască mai mult de caracterele unei adevĕrate minuni, el putea sau să se înalțe singur la noțiunile ce rațiunea dă de adevĕratul D-deu, care este infinit în putere, în înțelepciune, în bunătate, și în adevĕr; sau ceea ce era încă și mai ușor, putea să caute cunoștinți asupra acestui punct, întrebând pre Moisi și Aaron. Atunci ei ar fi cunoscut în totul că operațiunile lor erau ale adevĕratului D-deu și că acele ale magilor sĕi erau ale vre-unui agent inferior adevĕratului D-deu, care în aceste împrejurări lasă să lucreze acest agent fără pericolul seducțiunei, pentru că tot ceea ce face sau părea că face, era combătut de Moisi și Aaron. Iată ceea ce ar fi dictat rațiunea acestui principe, dacă nu și-ar fi împetrit inima sa, dacă tóte luminele sale n'ar fi fost întunecate prin pasiunea care'l domina. Câte-odată, este adevĕrat, excesul ce le încerca 'i smulgea mărturisirea injustiției sale, el se recunoscu culpabil către D-deu, cerea ca bătăile sale să înceteze de a'l mai lovi, el promise de a se supune la vocea sa, dar acésta nu era de cât un mijloc pentru a scăpa de relele presente; el stărui în încăpățînarea sa, și când permise în fine eșirea Israiltenilor, el luă îndată mĕsuri pentru a opri mergerea lor, sau mai bine de a'i distruge în călĕtoria lor.

Ce este dar o inimă împetrită și cine póte pricepe nenorocirea unei ast-fel de situațiuni? Este cel mai mare flagel care póte să lovéscă D-ḍeŭ pre om în viéța acésta; el nu'i este autorul imediat și positiv; D-ḍeŭ nu póte face rĕŭ, dar el permite în urma crimelor multiple și împotrivirilor continue ale darului sĕŭ. Dacă rĕmâne încă câte-va ajutorurĭ supranaturale pĕcătosului împetrit, nu servește prin abusul ce'l fac de ele, de cât a'i face și mai culpabilĭ. Ceea ce este infinit mai rĕŭ, este că se găsesc până și în sînul creștinismului faraonĭ mai fără numĕr, pentru că sunt în stările cele mai sfinte și aceștia sunt chiar ceĭ mai îndărătnicĭ pentru că abuzéză mai adese-orĭ, mai mult și mai cu îndrăsnélă de mijlócele mântuireĭ. Dar ce voiŭ ḍice dacă aș voi să aprofundez acéstă materie? Nu voiŭ găsi că toțĭ aceĭ ce sunt trândavĭ, recĭ, indiferenți în serviciul luĭ D-ḍeŭ sunt toțĭ atât de îndărătnicĭ, pentru că eĭ nu evitéză mai nicĭ un rĕŭ, că nu fac mai nicĭ un bine și nu se convertesc mai nicĭ-o-dată.

VERSUL 28.

Trimis-aŭ întunerec și 'ĭ-aŭ întunecat; căcĭ aŭ amărît cuvintele luĭ.

Dacă se considera tóte ranele cu care loviră Egiptul, înainte de întunerec care este a noua rană, se va vedea că cea mai mare parte sunt precedate de amenințărĭ, pe când acésta a fost trimésă fără a înștiința chiar pre Faraon. Se pare că acéstă particularitate e anunțată de profetul.

Ebreul ḍice, și eĭ nu aŭ amărît cuvintele luĭ ceea ce recade în acelaș sens: căcĭ D-ḍeŭ făcea amenințările sale prin gura luĭ Moisi și Aron. Alțiĭ traduc: și eĭ nu se împotrivirĭ cuvintelor luĭ ca și cum Profetul voia să ḍică că Moisi și Aron furĭ credincioșĭ a împlini tóte ordinele ce D-ḍeŭ le-a dat. Acéstă traducțiune nu este prea naturală cu urmarea acestor cuvinte: D-ḍeŭ trimise întuneric și 'ĭ-a întunecat. Dacă am voi să ne ținem de acest sens ar trebui să credem, că verbul *exacerbit* al Vulgateĭ este distributiv și că el însémnă că nicĭ Moisi nicĭ Aron nu s'a împotrivit la ordinul luĭ D-ḍeŭ. In fine pentru ca să dăm verbuluĭ *exacerbavit* însemnarea de mutativ saŭ infideles fuit, s'ar putea traduce: D-ḍeŭ se ținu de cuvênt.

Ceĭ LXX trebue să fie aicĭ greșițĭ căcĭ nu presintă negațiunea, eĭ pun în ediția Vaticanuluĭ καὶ παρεπίκραναν τοὺς λόγους αὐτοῦ în ediția de Alda și Compluta ὅτι παρεπίκραναν și se presupune că

acest ὅτι a fost substituit rĕŭ de către copiștĭ în loc de οὔτε neque Cu tóte acestea, este adevĕrat că sensul acestor interpreți este fórte natural în acéstă parte; D-ḑeŭ trimise întunericul și s'a întunecat și Egiptenii aŭ amărît cuvintele luĭ. Dar fiind-că toți interpreții vechĭ și fer. Ieronim aŭ vĕḑut negațiunea, nu se póte suprima fără a altera sensul ebreuluĭ. Nu l'ar altera dacă s'ar lua acéstă negațiune ebraică לא ca interogațiune. An non exacerbaverunt etc. atunci sensul celor LXX ar fi conservat.

Iată tot ceea ce se póte ḑice asupra literei acestuĭ vers. Se vede că fiind-că profetul începe descrierea plagelor Egiptuluĭ prin recitarea acestuĭ întunerec care nu fură decât a noua plagă, se crede că nu s'a păzit ordinea faptelor istorisite în Exod. Lucrarea sa este o poemă și nu o istorie.

MEDITAȚIUNI

Intunerecul exterior, care acoperiră Egiptul timp de treĭ ḑile eraŭ imagina turburărei interióre care agita pre Egiptenĭ. Autorul cărțiĭ înțelepciunei ne învață acésta. Acești ómenĭ vinovațĭ aŭ crĕḑut că scapă de rĕsbunarea divină; dar ḑice autorul sacru, eĭ fură învestiți de o nópte așa de profundă, că rĕmaseră ca separațĭ unĭĭ de alțiĭ și cufundați în întunericul uitărei; o teróre subită îĭ cuprinse, spectri oribilĭ 'ĭ turburară, sonurĭ lugubre 'ĭ alarmară, luminĭ neașteptate, 'ĭ înghețară de frică. Conștiința lor criminală le povesti rele și maĭ marĭ. Se pare că Sf. Spirit aŭ voit să ne descrie imagina întunericuluĭ, unde vor fi cufundațĭ ceĭ blestemațĭ, și a remușcărilor eterne care 'ĭ vor sfâșia. Dacă amuzările saŭ afacerile véculuĭ causară distracțiunĭ pĕcătoșilor în timpul vieței lor și'ĭ împedecă de a vedea tótă desordinea, tot hausul interioruluĭ lor, care va fi sprijinul lor în momentul morțiĭ și ce speranță le va rĕmânea la tribunalul suveranuluĭ judecător? Precum lumina luĭ D-ḑeŭ este rĕsplătirea sfinților, întunerecul Iaduluĭ este partea pĕcătoșilor. Sórta unora și altora este numaĭ lucrarea luĭ D-ḑeŭ; el luminéză pre ceĭ dintâiŭ cu strălucirea sa necreată, și împovoréză pre ceĭ-l'alțĭ cu greutatea mâneĭ sale, el cufundă tóte facultățile lor în nópte, unde totul 'ĭ înspăimêntă, totul 'ĭ disperéză. El ḑice, profetul aŭ trimes întunerec, și 'ĭ-aŭ întunecat. Să judecăm de acéstă plagă prin contrastul binefacerilor sale, prin întinderea nemĕsurată a milostivireĭ sale. Israilteniĭ se bucurară de cerul cel maĭ curat, pe când Egiptenii scotea strigăte lugubre în fundul întunericuluĭ

înspăimêntator ce'ĭ încunjuraŭ. Să ne învățăm a ne teme de acéstă rană înfricoșată de care Is. Chr. amenință iarăș pre pĕcătoș; va fi pentru eĭ întunerece exterióre și în acest întunerec plângerea și scrâșnirea dinților.

VERSURILE 29, 30, 31.

Prefăcut-aŭ apele lor în sânge și a omorât peștiĭ lor. Scos-a pământul lor bróște în cămările împăraților lor. Dis-a și a venit muscă cânéscă și mușița în tóte hotărârile lor.

Aceste versurĭ aŭ raporturĭ cu versurile 49, 50 și următórele din psalmul 77; dar nu voiŭ înceta de a le explica, pentru că se găsește diferințĭ destul de însemnate. De exemplu Profetul ḑice aicĭ că peștiĭ muriră în apele prefăcute în sânge, că bróștele pătrunseră până și în casele regilor, că muștele se răspândiră în tóte laturile Egiptuluĭ; aceste particularităț nu sunt în psalmul 77, dar se citește în eșire cu acéstă diferință, că bróștele se ḑice că sunt născute din pământ și Exodul ḑice că rîul le-a produs; dar ḑicênd pământ trebue a se înțelege și fluviul carele 'l udă; alt-fel bróștele pot să fie ḑise născute din pământ, pentru că ele acoperiră tóte laturile Egiptuluĭ, și intrară chiar în casele regeluĭ, ale fiilor sĕĭ, ale celor marĭ, etc.; căcĭ ast-fel trebue a se înțelege *regum ipsorum*.

MEDITAȚIUNI

Eată deja patru bătăĭ saŭ patru rane, care lovi Egiptul Și magiĭ prefăcură apa în sânge, și produseră bróște; dar n'aŭ putut să producă muște, arta lor se sfêrși aicĭ și eĭ strigară că degetul luĭ D-ḑeŭ se manifesta în minunea acésta. Se pare că cele douĕ d'intâiŭ saŭ chiar cele treĭ, cuprinḑêndu-se bastónele prefăcute în șerpĭ, eraŭ tot așa de grele și de înspăimêntătóre ca și producerea mușteloř; dar D-ḑeŭ nu le permise de a reuși în acéstă operațiune. Demoniĭ a căror ajutor invocaŭ aceștĭ magĭ, sunt în mâna luĭ D-ḑeŭ, ca tóte cele-l'alte creaturĭ și eĭ nu uzéză de puterea lor de cât dependent de ordinile luĭ D-ḑeŭ. Dacă aceștĭ magĭ dădură atuncĭ omagiĭ a tot puterniciel luĭ D-ḑeŭ, Faraon, care pusese încrederea sa în arta lor, trebuia să'ĭ imiteze și să se supue la voințele Celuĭ Prea Inalt. Dacă aceștĭ fermecătorĭ nu pretindeaŭ de cât a scuza slăbiciunea lor, recunoscênd că este un agent superior aceluĭ care le comunică puterea sa, Faraon trebuia să prefere pre Moisi

și Aron acestor fermecătorĭ și să se plece la vocea luĭ D-ḑeŭ, care vorbea prin organul celor doĭ Israeliț. Probabil că acest principe concediă acéstă trupă de fermecătorĭ, pentru că nu se maĭ vĕd în șirul acestei istoriĭ, de cât ca ómenĭ plinĭ ca și ceĭ-l'alțĭ de bube și beșicĭ, care'ĭ supĕra. Dar regele nu rĕmase maĭ puțin încăpățînat în nesupunerea sa la ordinile Domnuluĭ. Acésta se pare ca de necreḑut, când se judecă lucrurile cu sânge rece și fără interes; dar când se consideră puterea ce are o inimă pasionată asupra luminilor spiritului, conduita luĭ Faraon reintră în planul ordinar al greșalelor omenești.

Nu este greŭ de a cunóște adevĕrul, când cine-va este sincer, dispus a'l primi, dar când inima este stăpânită de pasiune, argumentele cele maĭ tarĭ și demonstrațiunile nu le pot convinge, orĭ-ce pătrundere ar avea, și orĭ câtă capacitate posedă cine-va pentru a distinge un argument concluḑĕtor de un sofism.

VERSURILE 32, 33.

Pus-aŭ ploile lor grindină, foc arḑênd în pămêntul lor.
Și aŭ bătut viile lor și smochiniĭ lor, și a sfărâmat tot lemnul din hotarele lor.

Psalmistul face mențiune aicĭ de a șéptea plagă; era o grindină înfricoșată, amestecată cu tunete și fulger. În eșire nu se vorbește de cât în general de sfărâmarea arborilor. Profetul nostru specifică viile și smochiniĭ. S'a vorbit și în psalmul 77 de *viĭ* unde se maĭ adaugă și *duzĭi*. Cartea înțelepciuneĭ ḑice, că focul care căḑu atunceĭ din cer, avea încă maĭ multă putere în apă de și proprietatea acestuĭ element este de a stinge focul. Aceeași carte sacră adaugă că focul nu ucidea pre cele-l'alte animale, care aŭ fost trimise din ordinul luĭ D-ḑeŭ pentru a turmenta pre impioșĭ, ceea ce trebue a se înțelege de muștĭ, căcĭ nu se citește în Exod că acéstă plagă înceta când magiĭ mărturisiră că nu puteaŭ produce aceste insecte; în privirea celor-l'alte animale, precum bróștele și muștele, de sigur că Moisi le-aŭ distrus după rugăciunea luĭ Faraon.

MEDITAȚIUNI

Prima óră când Moisi și Aron se presentară înaintea luĭ Faraon și'ĭ cerură în numele Domnuluĭ Dumneḑeuluĭ luĭ Israil de a lăsa să mérgă ebreiĭ în deșert pentru a aduce sacrificiĭ, acest principe rĕspunse cu semeție: Cine

este acel Domn D-ḑeŭ, care cere ca să mĕ supun luĭ, și să las să plece Israilteniĭ? Eŭ nu cunosc pre acest Domn și Ebreiĭ nu vor eși din Statul meŭ. Acest rĕspuns plin de impietate, fu îndată combătut prin minunile ce le săvêrșiră Moisi și Aron în numele aceluiașĭ D-ḑeŭ de care Faraon vorbea cu așa de puțin respect. Dar de maĭ multe orĭ ceĭ doĭ trimeșĭ repetară dese-orĭ acestuĭ principe îndărătnic și împetrit, că Domnul D-ḑeŭ în numele căruia vorbea, era singur stăpân al pămêntuluĭ, și că nimenea altul nu 'i se putea compara. Acéstă aserțiune susținută de mărturia minunilor, trebuea să încredințeze pre Faraon, cel puțin ca el să nu fie atheŭ saŭ ḑeist, ceea ce nu este adevĕrat. El adora pre ḑeiĭ țĕreĭ sale, ca toți ceĭ-l'alți Egipteni, și cu tóte că aceștĭ idolatri credură că ḑeiĭ uneĭ națiuni n'aveaŭ putere asupra celor-l'alte națiuni, când Faron vĕḑu că D-ḑeul Ebreilor usa de o putere absolută în Egipt, trebuia să încheie că acest D-ḑeŭ era superior celor-l'alți.

Moisi și Aaron 'ĭ spuneŭ că este cel *Etern*, căcĭ eĭ se servéŭ de numele esențial a luĭ D-ḑeŭ vorbindu-ĭ, și Faraon însușĭ, când ruga pre trimișĭ de a'l izbăvi de relele ce întrista pre poporul sĕŭ, nu se servea decât de cuvêntul *Etern*. De ce nu renunța el la împetrirea sa? El ținea la inima sa depravată, la ipocrisia sa, la lipirea sa de principiile rele de politică ce le luase pentru regula sa, póte la un punct falș de onóre care 'l făcea să crédă că era rușinos pentru un rege de a'și călca cuvêntul, de a da ceea ce maĭ întâiŭ refuzase cu semeție.

Orbirea acestuĭ principe este mare, dar și noĭ, orĭ cum suntem, nu observăm cu atențiune acéstă instrucțiune a luĭ Moisi: nimenea nu este asemenea cu Domnul D-ḑeul nostru; Domnul D-ḑeul nostru este singur stăpânitor al pămêntuluĭ, cel *Etern* ne vorbește. In concursul pasiunilor nóstre aceste verităț așa de esențiale ar dispărea; noĭ ne împotrivim până la sfêrșitul ḑilelor nóstre și intrăm în eternitate, ca Faraon în Marea-Roșie, pentru a fi înghițițĭ și a peri fără ajutor.

VERSURILE 34, 35, 36.

Dis'a și a venit lăcusta și omida, cărora nu era număr. Și aŭ mâncat tótă iarba în pământul lor. Și aŭ mâncat tot rodul pământuluĭ lor. Si a bătut pre tot născutul întâiŭ în pământul lor, pârgă a tótă ostenéla lor.

Este rana a opta pe care Profetul o descrie în versul întâiŭ și al doilea și a decea și cea din urmă în al treilea, acésta este iarăși exprimată în psalmul 77, mai în aceiași terminĭ; flagelul lăcustelor fu așa de grozav după cartea înțelepciuniĭ, că mușcăturile acestor insecte omoraŭ pe ómenĭ.

Exodul nu face mențiune de acest fapt dar este de ajuns ca autorul inspirat al înțelepciuniĭ să vorbéscă pentru ca să ne ridice orĭ-ce îndoială. Putem crede saŭ că putórea acestor animale infecta casele încât omora pre aceĭ ce le locuia, saŭ că tulburarea, neliniștea, persumțiunea ce o purta pretutindenea, aducea pre ómenĭ la o trisreță de mórte. De sigur că Faraon ceru de a fi slobozit de acéstă rană pe care o numea *mórte*, și aceea este de ajuns pentru a justifica pre autorul cărții înțelepciuniĭ.

MEDITAȚIUNI

Aicĭ se termină recitarea ranelor cu care D-ḑeŭ lovi Egiptul. Ceea ce se întêmplă la Marea-Roșie nu maĭ fu o rană pentru Faraon și poporul sĕŭ ci o distrugere totală. Și ast-fel fu justificat cuvêntul Domnuluĭ vorbind luĭ Faraon prin gura luĭ Moisi: Te-am pus pentru a arăta prin tine puterea mea, și pentru ca numele meŭ să fie vestit în tot pământul. St. Pavel repetă acest loc al eșireĭ, punênd: Te-am înălțat; unĭĭ traduc: te-am întărîtat; alțiĭ: te-am conservat pentru a arĕta în tine puterea mea, etc. Termenul de care se servește textul ebreŭ primește tóte versiunile acestea, și nu vĕd ce se póte trage din unele și de paguba de care se póte teme de altele în diferite sisteme asupra predestinațiuneĭ ómenilor. Moisi în Exod și St. Pavel în scrierea către Romanĭ, nu ḑic că D-ḑeŭ a creat saŭ conservat, saŭ ridicat, saŭ pus, saŭ întărîtat pre Faraon pentru ca să facă rĕŭ, pentru ca să nu se supună voințeĭ sale, eĭ ḑic că intențiunea luĭ D-ḑeŭ a fost ca puterea sa să fie manifestată și ca numele sĕŭ să fie anunțat în tot pământul. Aicĭ e planul ce D-ḑeŭ are asupra tuturor ómenilor, dacă unĭĭ sunt credincioșĭ la legea sa, D-ḑeŭ este prea mărit

prin supunerea și prin resplătirea cu care 'i încununéză; dacă alții sunt îndărătnici și rebeli ca Faraon, D-deŭ este glorificat prin învingerile ce le trage. Ceea ce se întêmplă cu acest rege al Egiptuluĭ, D-deŭ prevĕdênd îndărătnicia sa, nu s'a oprit de a'l crea, de a'l conserva, de a'l creste, de a'l pune pe tron, și pentru a se glorifica chiar prin acéstă îndărătnicie, se hotărî de a'l bate cu ranele sale. Tot astfel face cu toți rĕiĭ pe care'i pedepsește în lumea acésta, și blestemații pe care 'i pedepsește în eternitate, toți și fie-care în parte, sunt vinovați prin purtarea lor, căcĭ nu s'aŭ folosit bine de libertatea lor, și D-deŭ manifestă puterea sa descărcând asupra lor greutatea mânieĭ sale. Nu este alt mister decât acel al independenței luĭ D-deŭ care să fi putut mântui pre toți aceĭ carĭ se perd, dar carĭ după regulele înțelepciuniĭ sale infinite se milostivește cu acel care'ĭ place și 'ĭ lasă în patimile lor reprobate pre aceĭ ce voește să'ĭ pérdă. Pentru a justifica acéstă înțelepciune infinită, este de ajuns ca toți să fi avut mijlócele necesare în de ajuns spre a se mântui.

VERSUL 37.

Și 'i-aŭ scos pre eĭ cu argint și cu aur și nu era întru semințiele lor bolnav.

Prima parte a versuluĭ spune ceea ce s'aŭ istorisit în Exod, că Israeliții duseră cu eĭ vase de aur și de argint și hainele ce le împrumutase saŭ le primise în dar de la Egiptenĭ. Noĭ punem acéstă presupunere pentru că nu este sigur că ebreiĭ să fi luat bogățiĭ fără voia Egiptenilor, ci din contra maĭ mult e de credut că aceștia le dăruiră orĭ pentru a grăbi depărtarea lor, orĭ pentru recunoștința serviciilor lor, orĭ din causa legăturilor ce ar fi fost între eĭ. Textul ebreŭ al Eșireĭ póte fi tradus ast-fel: Fiiĭ luĭ Israil făcură după porunca luĭ Moisi și cerură Egiptenilor vase de aur, vase de argint și vestminte. Și Domnul dădu har poporuluĭ către Egiptenĭ; eĭ le cerură și desbrăcară pre Egiptenĭ. Acest cuvênt despoiară póte să însemneze că Egiptenii se desbrăcaŭ singurĭ, dând cu dărnicie tot ce avéŭ. Ceea ce autorisă versiunea acésta este că verbul ebreŭ care de sigur însémnă *a cere* în primul membru al fraseĭ, este repetat în al doilea și trebue să însemneze acelaș lucru nu *a împrumuta*. N'ar fi nicĭ o dificultate a dice că fu un curat împrumut în ideia Egiptenilor, și că D-deŭ, care este stăpânul suveran a tot binele, transmite posesiunea acestora Israiltenilor, carĭ de alt-fel aveaŭ drept a fi plătiți de serviciile ce le făcuse așa de mult Egiptenilor.

Se póte vedea interpreții, eĭ justifică prin tot felul de argumente purtarea ebreilor asupra acestuĭ punct particular de lucrurile ce le aduseră din Egipt.

In partea a doua a versuluĭ Profetul ne spune o împrejurare care nu este în Exod, dar care nu maĭ puțin e sigură, pentru că psalmistul este un autor inspirat; e că nu eraŭ bolnavĭ în triburile luĭ Israil. Ebreul ḑice chiar că nu era nimenĭ care să fie slab, care să mérgă cu greutate, care să schiopăteze mergênd; acéstă expresiune din urmă rĕspunde direct cu textul. Dar, era o minune că într'un numĕr de douĕ milióne și jumĕtate saŭ treĭ milióne de persóne să nu fie nicĭ unul bolnav.

Intr'un oraș de opt-sute de miĭ de suflete móre în tóte ḑilele cinci-ḑecĭ de persóne, și întru unul de douĕ milióne și jumĕtate ar muri uă sută cinci-ḑecĭ. Putem judeca prin acest calcul de numĕrul bolnavilor. Minunea către ebreĭ era cu atât maĭ mare, că eșiaŭ dintr'o țară bântuită de tot-felul de rele și maĭ cu sémă prin mórtea primilor născuțĭ, întêmplată într'o singură nópte.

MEDITAȚIUNI

Vedem aicĭ pre Domnul înmulțind deodată minunile terórelĭ și minunile protecțiuneĭ, a încărca pre iuimicĭĭ numeluĭ luĭ D-ḑeŭ și a ajuta pre aceĭ ce 'l serveaŭ. Dreptatea și mila, s'a întêmpinat în aceste împrejurărĭ; și este o mare figură de cele ce s'aŭ întêmplat la nașterea creștinismuluĭ, de ceea ce se întêmplă încă în tóte ḑilele printre ómenĭ, carĭĭ popoléză pămêntul și de tot ce se va întêmpla în timpul sfêrșituluĭ véculuĭ. Când Iis. Chr. s'a înălțat către părintele sĕŭ, rĕsbunările divine se manifestară contra Iudeilor îndărătnicĭ și împetriți, în timp ce tóte comorile milostivireĭ se deschiseră pentru némurile ce s'aŭ îmblândit prin credință. Astă-ḑi, chiar D-ḑeŭ pedepsește prin împietrirea acelor dintre creștinĭ saŭ idolatrĭĭ, carĭĭ nu întrebuințéză mijlócele mântuireĭ ce le-aŭ preparat, pe când el umple de lumină și ungere pre aceĭ ce caută cu credință și sinceritate. In fine în ḑiua cea maĭ de pe urmă, brațul luĭ D-ḑeŭ se va apăsa pentru totdéuna asupra pĕcătoșilor, pe când ceĭ drepți, vor gusta în etern fructul celor maĭ abondente milostivirĭ.

VERSUL 38.

Veselitu-s'aŭ Egiptul întru eşirea lor, căci căduse furia lor preste dênşii.

Când s'a vĕdut că primiĭ născuţi sunt loviţi de mórte în tótă ţara, nu maĭ era de cât un strigăt pentru a grăbi depărtarea Israiltenilor.

Faraon permise în fine luĭ Moisi şi Aron de a duce cu dênşiĭ poporul; şi toţi Egiptenii stăruiră pentru a se vedea scăpaţi de o naţiune devenită aşa de înspăimêntătóre prin protecţiunea luĭ D-dĕŭ ce ea servea. Acéstă temere a Egiptenilor ne póte convinge că dacă eĭ la început numaĭ aŭ împrumutat pre Israilteni pentru a şi le lua la întórcere, în acest moment de frică şi consternaţiune eĭ consimţiră de bună voe a le perde maĭ bine de cât să maĭ locuiască cu nişte ómeni, carĭ le cauzase atâtea rele. Acésta e judiciósa observare a Fer. Augustin.

MEDITAŢIUNI

In sentimentele luĭ Faraon şi ale Egiptenilor, este un exemplu de frică înjosită şi chiar servilă. Ceea ce Domnul aŭ făcut pentru a'ĭ convinge de puterea sa, n'aŭ schimbat inima lor; eĭ n'aŭ tras nicĭ o consequentă în adevĕr religiósă şi salutarie din atâtea flagele admise asupra capuluĭ lor. Eĭ n'aŭ dis: D-dĕul luĭ Israil este singurul Domn pe carele trebue să'l recunóştem; toţi dĕiĭ noştri nu sunt nimic în presenţa sa, eĭ nu pot servi de cât a ne amăgi şi sunt incapabilĭ a ne apĕra. Tot ceea ce aŭ săvêrşit asupra acestor ómenĭ idolatri, mulţimea minunilor, a căror victime aŭ fostu eĭ, era de a renunţa fără voia lor la serviciile ce trăgeaŭ de la Israeliţi; chiar în momentul despărţireĭ, Faraon şi aĭ sĕĭ voiră să se despăgubéscă de acéstă perdere, fugărind acea naţiune. Strĕină ilusiune? ignoranţă profundă de puterea celuĭ Prea Inalt! Cel ce a apĕrat pre Israil prin atâtea minunĭ, putea el să 'l părăséscă în momentul cel maĭ critic? Óre trebuia să-ĭ fie maĭ greŭ a face o minune nouĕ pentru a'l apĕra în mergerea sa, de cât de a săvêrşi pre tóte cele ce le făcuse, pentru a obţinea isbăvirea lor?

Temerea pĕcătosuluĭ pe patul morţiĭ, nu este adesea, ca acea a luĭ Faraon şi a curtisanilor sĕĭ, de cât o curată desperare de a nu maĭ fi în stare de a resista Domnuluĭ; tóte pasiunile sunt în inimă, dar trebue a face o despăr-

ţenie eternă cu obiectele care le servea de aliment. Cunoştinţa şi dragostea luĭ D-ḑeŭ n'aŭ nicĭ o parte la sacrificiile necesare ce comandă împrejurările. Intră în eternitate tot inimicul luĭ D-ḑeŭ precum şi Faraon era a luĭ Israil, când 'l urmărea prin valurĭ.

VERSUL 39.

Intins-aŭ nor spre acoperirea lor şi foc ca să lumineze lor nóptea.

S'aŭ vorbit de acéstă colónă de norĭ în Exod, în psalmul 77 şi în multe alte părţĭ ale Scripturei.

Se póte revedea ceea-ce noĭ am ḑis în psalmul ce 'l citĕm. Credem cu mulţĭ interpreţĭ, că acest nour acoperea tabăra luĭ Israil ḑiua, ceea-ce se pare a indica aicĭ Profetul şi însuşĭ Moisĭ, care ḑice în cartea numerilor, că norul era peste Israilteni. St. Pavel ḑice către Corinteni că Israilteniĭ ceĭ vechĭ, părinţiĭ lor, toţĭ aŭ fost sub nour. Se obiectéză că dacă acest nour a fost în tabără, el n'a condus pe Israil când mergea, dar acéstă dificultate este neîntemeiată, pentru că acéstă colónă putea să se lărgéscă şi să se întindă la bază, pe când ea se îngusta şi se sfârşea la capul tabereĭ, şi servea de conducĕtor Ebreilor.

MEDITAŢIUNI

Acest nour care servea de conducĕtor Ebreilor, 'mĭ represintă credinţa, care este aşa de luminósă în motivele sale şi aşa de obscură în obiectele sale; ea 'mĭ represintă divinele Scripturĭ, care sunt pline de luminĭ şi de obscurităţĭ; aşa că, numaĭ puţin strălucirea lor descopere adevĕrul până şi în întunerec chiar, fiind-că Israeliţiĭ eraŭ conduşĭ în timpul ḑileĭ prin nour, de şi el nu le presinta de cât aceea ce era întunerec, pe când în timpul nopţiĭ nu arăta de cât partea luminósă. Ea represintă sfintele obscurităţĭ şi viile luminĭ ale sfinteĭ Euharistiĭ. Majestatea celuĭ Prea Inalt este învăluită pentru a menaja slăbiciunea nóstră; şi darurile milostivireĭ sale se fac recunoscute prin căldura ce ne inspiră, prin credinţa ce face să créscă în noĭ şi prin dragostea divină ce aprinde în inimile nóstre.

Acest nour minunat 'mĭ represintă starea creştinuluĭ în timpul ḑilelor exiluluĭ sĕŭ pre pĕmênt. El merge în obscuritate, pentru că nu vede încă promisiunile de cât de departe şi ca învăluite ochilor sĕĭ, dar nu încetéză de a fi înconjurat

de lumină, pentru că este ferm în credința sa și neclătit în speranța sa, pentru că cunóște adevĕrul și nimic nu este capabil de a'l separa de el. In fine, acéstă colónă conducĕtóre a luĭ Israil 'mĭ represintă marele mister al luĭ D-dĕŭ care se ascunde și se descopere în viéța acésta, care rĕmâne totdéuna ascuns necredincioșilor și desfrânaților și totdéuna plin de lumină pentru aceĭ ce'l caută cu simplicitate.

VERSURILE 40, 41.

Cerut-aŭ și aŭ venit cârsteĭ; și cu pâine ceréscă 'ĭ-a sătúrat pre eĭ. Desfăcut-aŭ piatra și aŭ curs ape; curs-aŭ întru cele fără de apă rîurĭ.

Psalmistul amintește aicĭ treĭ bine-faceri minunate săvârșite în favórea Israiltenilor, adică: trimiterea cârsteilor, căderea maneĭ și apa eșită din piatră. Aceste minunĭ se povestesc în Exod, în Numere, în psalmul 77 și sunt așa de cunoscute, că numaĭ este necesar de a maĭ insista. Se pare numaĭ că, fiind-că Profetul n'are de obiect în psalmul sĕŭ de cât de a aminti bine-facerile, el se mărginește aicĭ a vorbi de prima trimitere a cârsteilor, care nu atrase nicĭ o pedépsă Israiltenilor; și că vorbește de asemenea numaĭ de apa eșită la Rafiim, eveniment unde Moise nu făcu nimic, care să displacă luĭ D-dĕŭ.

In Ebreŭ, la primul din aceste versurĭ este, petiit și nu petierunt; ceea ce e de crédut, că Profetul înțelege saŭ pre Moise saŭ poporul și aceea reintră în acelaș sens.

La versul al douilea este, abierunt in siccis flumen, de unde este vizibil că trebue a se suplini locis și sicut; așa că tótă frasa să semene cu acésta: Abierunt aquae in locis siccis sicut flumen. Tóte versiunile daŭ acest sens.

MEDITAȚIUNI

Aceste minunĭ săvârșite în deșert sunt adese-orĭ amintite Israiltenilor; se face mențiune de ele în cea maĭ mare parte din cărțile vechiuluĭ Testament, și psalmistul este unul din scriitorĭ sacri care a luat maĭ mult grija de a vorbi. Acéstă atențiune era necesară pentru douĕ pricinĭ: întâiŭ, pentru că se cuvenea de a transmite posterității o mărturie, constând și perseverând în timpul tuturor vécurilor a acestor minunĭ care sprijineaŭ adevĕrul religiuneĭ revelate; adică, pentru că trebuia a conserva în spiritul Iudeilor extrem purtați la idolatrie, amintirea luĭ D-dĕŭ unic, care a vorbit luĭ

Moise și care l'a făcut depositar a puterei sale. Cu tóte repetițiunile dese a acestor fapte, acest popor, neînțeles în ușurința saŭ în grosietatea sa, nu luâ mai nicĭ-o-dată adevĕratul sens al acelor ce părinții sĕĭ și profeții 'i-aŭ ḑis.

Din timpul luĭ Is. Chr. chiar, Iudeiĭ credeaŭ încă, că Moise a făcut să plóie mană în deșert. Mulți dintre eĭ, cel puțin ḑicea luĭ Is. Chr.: Arată-ne minunĭ, și vom crede cuvintelor tale; fă ca Moise, care dădea părinților noștri mană pentru a se nutri în deșert; căcĭ este scris, că acest legislator le dădea pâinea ceréscă spre mâncare. Is. Chr. fu obligat de a combate acéstă opiniune falșă, ḑicêndu le, că nu Moise le-a dat acéstă pâine pogorîtă din cer. Lucrul era evident prin text chiar, că acești Iudeĭ citaŭ, pentru că se vorbește numaĭ de D-ḑeŭ și nu de Moise.

Erórea saŭ credința cea rea a Iudeilor este încă prea comună printre ómenĭ. Nu vorbesc de aceĭ cariĭ atacă adevĕrul și autenticitatea sfintelor cărți; sunt necredincioșĭ fără principiĭ și fără religiune. Sunt alțiĭ, cariĭ daŭ sensurĭ strĕine texturilor celor maĭ lămurite, pentru a se autorisa în erorile ce aŭ interes de a le acredita; alțiĭ cariĭ se fac judecătorĭ unicĭ aĭ sensuluĭ Scripturilor, ca și cum înțelegerea acestor cuvinte sacre ar trebui să depindă de lucrul saŭ de capriciul tuturor particularilor, cariĭ le citesc; alțiĭ, cariĭ nu se aplică de cât a cerceta în acest cuvênt sfânt noutățĭ necunoscute la tótă antiquitatea, alțiĭ, cariĭ nu trag din aceste isvóre a-tot adevĕrul nicĭ un folos pentru reformarea vieței lor; alțiĭ cariĭ tratézĕ cărțile inspirate ca lucrurĭ profane, schimbând, transportând, corijând litera după privirile saŭ prejudițiile lor; în general depositul sfintelor scripturĭ este o comóră de care puține persóne se folosesc și prea multe persóne abuzézĕ. Pentru a ne profita, trebue a asculta de Biserică, a consulta tradiția, a aduna socotințele celor din vechime, a citi cu o adevĕrată dorință de a deveni maĭ bun, a cere în ajutor lumina divină, a nu neglija nimic, a compara mult, a se opri când se îndoește, a mărturisi neputința luĭ, când nu póte resolvi dificultățile, a gândi că aceste opere divine participă chiar din natura divină care se manifestă pentru a ne instrui și care se ascunde pentru a încerca credința nóstră.

VERSUL 42.

Că și'aŭ adus aminte de cuvêntul cel sfânt al sĕŭ către Abraam, sluga sa.

Aicĭ e argumentul general ce'l dă Psalmistul al bine-facerilor cu care D-ḑeŭ a dăruit pre poporul sĕŭ. El voia să fie credincios promisiuniĭor făcute luĭ Abraam. După aceste promisiunĭ posteritatea acestuĭ patriarch trebuia să se îmulţéscă ca stelele ceruluĭ: ea trebuia să fie pusă în posesiunea pămêntuluĭ Hanaan, trebuia să dea lumeĭ pre Mesia; pentru împlinirea acestor promisiunĭ, trebuia să se ivéscă multe obstacole, să resiste la mulţĭ inimicĭ, să lege mii de cause fisice și morale să prepare căĭ extra-ordinare și să înspăimênte pămêntul prin minunĭ.

In Ebreŭ este: pentru că 'și-aŭ adus aminte de sfântul sĕŭ cuvênt cu Abraam servitorul sĕŭ; e acelaș sens.

MEDITAŢIUNI

D-ḑeŭ a făcut promisiunĭ luĭ Abraam pentru a rĕsplăti credinţa sa și supunerea sa. El prevedea în acelaș timp că posteritatea acestuĭ patriarch va fi adesé-orĭ rebelă și se va îndepărta de la exemplele acestuĭ om mare, dar D-ḑeŭ este credincios în promisiunile sale. Is. Chr. iarăș a promis Bisericeĭ ce năștea, că va fi totdéuna cu ea, că va revĕrsa asupra eĭ darurile Sf. Spirit, că va scóte din sînul eĭ toţ ceĭ va trebui să servéscă la construcţiunea Ierusalimuluĭ ceresc. El a prevĕḑut că un numĕr mare din fiiĭ acesteĭ Biserică vor fi ómenĭ fără credinţă, fără supunere și fără dragoste, dar cuvêntul sĕŭ cel sfânt trebue să se împlinéscă și totdéuna Is. Chr. va apăra pre mirésa sa. Vaĭ de acel care se va găsi la sfêrșitul vécurilor, nedemn de a aparţinea la acéstă alianţă cu totul divină.

Pentru a însufleți credinţa nóstră și a întări speranţa nóstră, n'ar trebui de cât acest cuvênt al Profetuluĭ: D-ḑeŭ și-a adus aminte de cuvêntul care l'aŭ dat luĭ Abraam. Acest cuvênt conţinea promisiunea luĭ Mesia care a venit, care ne-aŭ vorbit, care ne-aŭ descoperit tot ceea ce D-ḑeŭ n'a ḑis de cât în general și pre scurt părinteluĭ credincioșilor. Nu ne maĭ rĕmâne de cât a vieţui din credinţa în D-ḑeŭ și Is. Chr. care este acel Mesia promis și venit la mijlocul timpurilor.

Iis. Chr. ne légă cu toţĭ patriarhiĭ, el este legătura celor

două Testamente; împlinirea tuturor făgăduințelor și scaunul a tot adevĕrul. Abraam aŭ zărit ḑiua sa și s'aŭ umplut de bucurie. Pentru că acéstă ḑi a și rĕsărit pentru noĭ, care ar trebui să fie bucuria și liniștea sufletuluĭ nostru! Dar avem noĭ credința luĭ Abraam? Intrebare din cele maĭ importante din câte putem să ne facem. O credință! nu voĭ înceta nicĭ-o-dată de a te dori, de a te căuta, de a te privi ca cel maĭ mare dintre tóte bunurile, de a 'mĭ imputa timpul ce 'l-am perdut afară din sînul tĕŭ, de a mĕ înspăimênta de puținul progres ce 'l-am făcut la școla luĭ Abraam, părintele și modelul tuturor credincioșilor.

VERSURILE 43, 44.

Și a scos pe poporul sĕŭ întru bucurie, și pre ceĭ aleșĭ aĭ sĕĭ întru veselie. Și le-am dat lor țĕrile păgânilor și ostenelile popórelor aŭ moștenit.

Profetul sfĕrșește cu povestirea darurilor, cu care D-ḑeŭ aŭ încărcat pre poporul sĕŭ. Două evenimente marĭ le puseră vĕrf, adică: Isbăvirea Israiltenilor din robia Egiptuluĭ și stabilirea lor în pămêntul făgăduit. El suprimă istoria a-tot ce se întêmplă în deșert, timp de patru-ḑecĭ de anĭ; și nu vorbește de revoltele acestuĭ popor, pentru că obiectul sĕŭ era de-a celebra bine-facerile Domnuluĭ și de a excita pre Ebreĭ, contimporaniĭ sĕĭ, la recunoștință.

Ebreiĭ intrând în Marea Roșie, fură maĭ întâiŭ cuprinșĭ de frică pentru că se vedeaŭ urmăriță de Faraon; dar, după ce eĭ aŭ trecut acéstă mare într'un chip așa de minunat, eĭ aŭ fost cu toțiĭ transportați de bucurie, care a fost exprimată prin cântările luĭ Moise.

La sfĕrșitul ședereĭ lor ceĭ lungĭ în deșert, D-ḑeŭ le dădu pămêntul Hanaanuluĭ, după dreptul ce are de-a dispune de tóte posesiunile ómenilor și de a le da cuĭ 'ĭ place; dar în privirea acestuĭ pămênt, D-ḑeŭ excludea decretul ce l'a avut contra acestor popóre urîte ce'l locuia. Eraŭ niște idolatri, carii sacrificaŭ pre propriĭ sĕĭ fiĭ ḑeilor falșĭ, și cariĭ beaŭ sângele acestor nenorocite victime. D-ḑeŭ le tolerase maĭ multe vécurĭ; dar în fine mânia sa s'a aprins în contra lor, și 'ĭ supuse fieruluĭ Israeliților, cariĭ ocupaseră orașele și câmpiile lor.

MEDITAȚIUNI

Trecerea Israiltenilor prin marea Roșie fu figura botezuluĭ. După Sf. Pavel stabilirea lor în pămêntul făgăduit fu figura patrieĭ cerești la care suntem destinați; acelaș apostol ne învață în epistola sa către Ebreĭ și David însuș aŭ recunoscut acest adevĕr în psalmul sĕŭ 94.

Iată cele două obiecte mari ale omului pre pământ: întâiu de a intra în calea mântuirei prin botez; al doilea de a aspira la inistea prea fericitului Ierusalim. Când cineva a avut fericirea a se naște în niște regiuni luminate de lumina Evangeliei, este mai întâiu sfințit prin botez și devine fiu a lui D-deu, de îndată ce începe a intra în lume; dar câștigarea împărăției cerurilor, a acestui pământ infinit, mai bogat și mai liniștit de cât acel a lui Hanaan, este o cucerire care presupune mari ostenei, încercări, lupte și mai ales o stăruință nealterabilă. Și locuirea Israilt enilor în deșert este iarăși o figură. Apostolul ne înștiințéză a nu imita murmurile lor, necredința și abaterile lor. Tóte aceste lucruri aŭ fost scrise spre învețătura nóstră. Ce fruct luăm noi de aici? Dice-vom póte câte o-dată ca triburile adunate din ordinul lui Iosua: Noi promitem de a servi pre Domnul D-deul nostru și de a împlini tóte poruncile sale. Dar îndată uităm legătura nóstră. Ah! Să ne amintim de înștiințarea ce dădea Iosua acestui popor: Domnul este zelos, el condamnă și pedepsește pre cei ce se abat de la legea sa.

VERSUL 46.

Ca să păzéscă dreptățile lui și legea lui să caute.

Ast-fel este planul lui D-deŭ, dând poporului sĕŭ pământul Hanaan. El cerea de la el observarea legii cerimoniale și a legii morale și una și alta explicate cu atâta întindere de Moisi.

Cei LXX și Vulgata dic, *a căuta legea sa* și Ebreul a o observa; dar în fond este acelaș lucru; căci nu caută cine-va de cât să o împlinéscă și acei ce o vor împlini sunt acei ce aŭ căutat'o.

La sfârșitul acestui psalm se citește în Ebreŭ și chiar în ediția grécă de Compluta, *Aleluia*. Cei LXX ai Vaticanului și Vulgata reservă acest cuvênt pentru a face titlu psalmului următor.

MEDITAȚIUNI

D-deŭ nu dă bunuri temporale pentru ca să se bucure, fără a'i mărturisi recunoștință; el nu le dă pentru ca să'l servéscă și să'l onoreze din causa acestor bunuri. El le dădu poporului lui Israil pentru ca să păzéscă legea sa mai cu liniște și mai cu curăție ca cum ar fi rĕmas printre idololatri. Scopul legei era de a iubi pre D-deŭ cum repeta Moisi așa de des în Deuteronom și cum el declară în

termeniĭ ceĭ maĭ puternicĭ la finele vieţeĭ sale. Tăierea împrejur a inimeĭ era ordonată Iudeilor ca şi creştinilor. In acéstă privire nu este diferenţă între cele douĕ religiunĭ. Dar creştiniĭ aŭ un model ce nu'l avură Iudeiĭ; şi promisiunile făcute acestora nu eraŭ aşa de mijlocite ca acele a căror depositarĭ sunt creştiniĭ. Iudeiĭ nu puteaŭ să parvină la bunurile cereştĭ, figurate prin pămêntul Hanaan, de cât după venirea luĭ Mesia; şi creştiniĭ se bucură de aceste bunurĭ, de îndată ce ĭes din viéţa acésta, pentru că Mesia a venit. Iosif, ḑice Sf. Augustin, vêndut de fraţiĭ sĕĭ, pe urmă înălţat la cele maĭ marĭ onorurĭ, dădu loc naţiuneĭ sale a fi scósă din Egipt şi de a intra în posesiunea pămêntuluĭ făgăduit. Iis. Chr. vîndut iarăşĭ de fraţiĭ sĕĭ, pe urmă pus deadreapta Părinteluĭ sĕŭ, a deschis poporuluĭ luĭ D-ḑeŭ intrarea ceruluĭ, izvorul şi centrul a tot binele. Dar fiind-că costa multe lupte pe Israil pentru a se pune în posesiunea pămêntuluĭ luĭ Hanaan, trebue ca Creştiniĭ, pentru a obţinea patria ceréscă, să triumfeze de demon şi de îngeriĭ sĕĭ. In necazurile acesteĭ vieţĭ muritóre, să ne gândim la Iosif în închisóre, şi la Iis. Chr. pe cruce.

PSALMUL CV

Titlul sĕŭ în text şi în versiunĭ este: *Aliluia*; şi acest psalm este cel din urmă din a patra parte a psalteriuluĭ, după divisiunea făcută de Iudeĭ. Nu ne putem îndoi că David să nu'ĭ fie autorul; căcĭ în imnul ce'l cânta saŭ 'l făcu să se cânte transportând chivotul pe muntele Sionuluĭ, se găsesc patru versurĭ din acest psalm, adică 1-iŭ, 45, 46, 47-lea. Profetul va fi adunat tot ce s'a cântat atuncĭ şi va fi făcut treĭ psalmĭ 104, 95, şi 105. Acest din urmă conţine istoria bine-facerilor cu care Domnul a dăruit pre poporul sĕŭ; dar Profetul opune acestor bine-facerĭ nerecunoştinţa şi revoltele acestuĭ popor; care se represintă ca mărturisindu-şĭ greşalele sale. Uniĭ interpreţĭ raportéză tóte acestea la timpul captivităţiĭ Babilonuluĭ orĭ că acest psalm să fi fost o profeţie a acestuĭ eveniment, orĭ că

captiviĭ l'or fi cântat în acel timp spre a mărturisi căința lor. Nu este nimic care să nu fie posibil în opiniunea acésta; dar fiind-că este un sistem saŭ o presupunere nu ne lipim de ea. Iudeiĭ aŭ fost de atâtea orĭ nerecunoscĕtorĭ și rebelĭ, că psalmul acesta convine maĭ la tóte situațiunile. Fructul ce trebue a trage din el este a se mărturisi vinovat în presența Domnuluĭ și de a'șĭ aduce aminte de binefacerile sale pentru a intra în sentimentele uneĭ adevĕrate penitențĭ.

VERSUL 1.

Mărturisiți-vĕ Domnuluĭ, că este bun; că în vĕc este mila luĭ.

S'a observat deja, după Fer. Augustin, că este o *mărturisire* a păcatelor, care este un act de pocăință, și o mărturisire a mărireĭ saŭ a bine-facereĭ luĭ D-ḑeŭ, care este un act de laudă și de recunoștință. Tóte sensurile acestea intră în gândirea Profetuluĭ, care vorbește așa de distinct de bunătatea și milostivirea infinită a luĭ D-ḑeŭ.

MEDITAȚIUNI

Milostivirea luĭ D-ḑeŭ este infinită în sine însăși, ḑice St. Augustin, ea nu se lucrézĕ infinit decât asupra locuitorilor ceruluĭ. Eĭ vor fi etern fericiți, pentru că D-ḑeŭ va fi întrebuințat mare mila sa către dênșiĭ. Pentru condamnați vor fi grade de pedepse între eĭ, adaugă fer. doctor: dar ar fi o eróre a crede că pedépsa ce li se va aplica va avea vre-odată ertare saŭ va fi suspendată prin intervale Acest părinte al Bisericeĭ era decĭ departe de a crede că atâtea spirite îndrăsnețe, carĭ aŭ voit în acești timpĭ din urmă a ataca dogma eternității pedepselor; carĭ aŭ întreprins a încredința pre ómenĭ, că starea condamnaților se va sfĕrși când își vor fi expiat crimele lor: că, reintrați atuncĭ în alianța luĭ D-ḑeŭ, eĭ se vor bucura ca sfinții de fericirea cerésckă. Acéstă opiniune destructivă a creștinismuluĭ nu este născută de cât din amorul propriŭ și din dorința de a linguși pasiunile inimeĭ. Dacă milostivirea divină se exercitézĕ infinit în cer în privirea aleșilor sĕĭ, dreptatea sa trebue să se exercite infinit în infern către ceĭ

condamnaţi. Pre pământ, milostivirea este fără marginĭ, pentru că nu este crimă, care să nu 'i se erte pĕcătosuluĭ penitent, şi pentru că până la sfârşitul vécurilor D-ḑeŭ va fi totdéuna gata a erta pre ómenĭ sincer convertiţi. Dreptatea divină, din contra, nu pedepseşte în viéţa acésta pre toţi aceĭ ce 'ĭ-ar putea pedepsi, şi carĭ vor fi meritat de a fi pedepsiţi. Iată în ce milostivirea luĭ D-ḑeŭ este, după Profetul, maĭ presus de tóte lucrurile sale; Iată pentru ce sfintele cărţi înalţă aşa de des şi cu atâta energie acéstă misericordie divină. Dar când momentul eternităţiĭ a venit, dreptatea intră în tóte drepturile sale, pentru că nu ne maĭ rĕmâne timp, şi numaĭ în timp este cu putinţă a ne împăca cu D-ḑeŭ. Profetul vorbeşte aicĭ pentru timp cu tóte că ḑice că milostivirea este eternă, acest atribut este etern în D-ḑeŭ, el se exercitéză asupra ómenilor întru cât sunt capabilĭ de a'ĭ îndura efectele; dar când eĭ o neglijéză în cursul acesteĭ vieţi, numaĭ găsesc la sfârşitul cariereĭ lor decât un judecător şi un rĕsbunător al drepturilor sale.

VERSUL 2.

Cine va grăi puterile Domnuluĭ, auḑite va face tóte laudele luĭ.

După ce a învitat pre tot poporul sĕŭ a înălţa pre Domnul, şi a spune minunile milostivireĭ sale, Profetul revenind întru cât-va asupra sa, consideră că nimenea nu este capabil de a împlini perfect acéstă datorie. El vorbeşte de *puterea* Domnuluĭ saŭ de *tăria* sa, cum ḑice textul, pentru că lucrurile milostivireĭ divine vin iarăşĭ de la puterea luĭ D-ḑeŭ, pentru că nu este de cât Atotputernicul a căruĭ milostivire să fie fără marginĭ. Ómenĭĭ nu sunt stăpânĭ de a erta, de cât numaĭ până la óre-care punct, pe când Atot-Puternicul póte să erte totdéuna pre ceĭ vinovaţi. Tot aşt-fel este şi cu mila sa; nimenea nu o póte înălţa pre cât merită.

MEDITAŢIUNI

Autorul sacru al cărţeĭ, Eclesiasticul, istoriseşte pe larg inimile puterĭ luĭ D-ḑeŭ; ce le-aŭ făcut în cer şi pre pământ; cum a regulat cursul stelelor; cum a făcut să vuiască tunetul, să sufle vênturile, să mugéscă valurile mărĭ; cum cércă inimile ómenilor, şi prevede tóte evenimentele viitóre, şi după acéstă enumeraţie mare, el declară că tóte cuvintele ómenilor nu vor atinge nicĭ-o dată înăl-

țimea luĭ D-ḑeŭ: Vom spune multe, dar termeniĭ nu vor lipsi, și vom trebui a încheea prin a recunóște, că el este acelaș în tóte lucrurile. La ce ar servi luminele de care ne îmboldim?

Atot Puternicul este însuș maĭ pre sus de tóte lucrurile sale; el este înfricoșat infinit mare și puterea sa este admirabilă. Fă tóte silințele pentru a'l glorifica, el va întrece totdéuna; și gloria sa este nespusă. Bine-cuvintéză-l pre cât veĭ putea. el este maĭ pre sus de tótă lauda. Adună tóte puterile tale, nu'l veĭ pricepe. Cine va putea să 'l vadă și să povestéscă ceea ce a vĕḑut? Cine va putea să 'l celebreze precum este de la început?

Aceste reflexiunĭ ale Eclesiastuluĭ descopere pe larg aceea ce profetul ḑice în două cuvinte: Cine va grăi minunile puteriĭ D-luĭ? cine va putea să 'l laude cum meritĕ? Și în aceste reflexiunĭ este un fond de înțelepciune și o vivacitate de credință pe care le admir. Oh! dacă aș avea totdéuna presentă spirituluĭ, mărirea luĭ D-ḑeŭ; dacă m'aș privi totdéuna ca incapabil de a cerca cel maĭ mic din lucrurile sale, dacă apropiindu-mĕ de el prin rugăciune m'aș simți ca investit de suprema sa majestate, dacă l'aș vedea totdéuna în fondul inimiĭ mele martur al gândirilor mele și judecător al tuturor afecțiunilor mele! Nu explic consequențile acesteĭ posițiunĭ fericite; acésta ar fi tótă fericirea vieței mele, și tóte speranțele mele pentru eternitate, de aicĭ depind.

VERSUL 3.

Fericiți ceĭ ce păzesc judecata și fac dreptate în tótă vremea.

Se pare că profetul determină aicĭ pre aceĭ ce pot celebra cu dignitate pre Domnul și să vorbéscă cu fruct de puterea sa; sunt ómenĭ cariĭ se conduc totdéuna cu judecată, și cariĭ păzesc în tot timpul dreptatea și aceea chiar vor găsi perfecta fericire.

MEDITAȚIUNI

Autorul cărțiĭ, Eclisiastul, ḑice maĭ acelaș lucru ca și profetul. După ce a vorbit de mărirea celuĭ Prea Inalt și de superioritatea ființeĭ sale maĭ pre sus de tóte gândirile nóstre, el adaugă numaĭ puțin, că D-ḑeŭ dă înțelepciune

acelor ce se conduc cu pietate, adică că partisanii pietății sunt singuri la care D-deŭ se comunică și carî pot face progrese în cunoștința de D-deŭ. Dar, acești partisanî ai pietății sunt de sigur acei carî, după expresiunile profetului, se conduc cu judecată și carî păzesc dreptatea în tot timpul. Trebue să observ cu îngrijire, că nu este de ajuns a fi just prin intervale, de a da lui D-deŭ și aprópelui în óre-care împrejurărî, și când se crede ceea ce le-a datorit.

Dacă s'ar ajunge acésta, ar fi puțini creștinî afară de calea mântuireî. Observarea justițieî este o datorie a tuturor etăților, a tuturor timpurilor, a tuturor condițiunilor, a tuturor situațiunilor. Când Moisi explică după legea poporuluî sĕŭ 'l díse: Iubește pre Domnul D-deul tĕŭ, părăsește poruncile sale, ceremoniile sale, legile sale, poruncile sale în tótă vremea. Când Iis. Chr. dădu cele mai de pe urmă instrucțiunî Apostolilor sĕî și prin eî Bisericeî tuturor veacurilor, el le díse *de a rĕmânea întru dragostea sa*; el 'î asigură că numaî acel ce va răbda până în sfîrșit se va mântui.

VERSURILE 4, 5.

Adu-ți aminte de noî, Dómne, întru bună-voirea poporului tĕŭ, cercetéză-ne pre noî întru mântuirea ta. Ca să vedem bunătatea aleșilor tĕî, să ne veselim întru veselia némului tĕŭ, să ne lăudăm cu moștenirea ta.

In ebreŭ totul este la singular: Adu-ți aminte de mine, cerceteză-mĕ..... ca să vĕd.... ca să gust veselia etc. dar acésta diferență este fórte mică, căcî fiind-că vorbește poporul, numĕrul singular și numĕrul plural fac acelaș efect. Toți interpreții grecî aŭ tradus la plural și Vulgata 'î-aŭ urmat. La versul al doilea care este al cincilea al psalmuluî în ebreŭ și în grec este *ad laudandum* după formarea frasei celor doî membri aî versuluî; dar versiunea nóstră dă acelaș sens; căcî *ut lauderis* equivaléză cu *ad laudantem te*. Trebue cu tóte acestea a observa că ebreul díce după versiunea ebraiștilor, ut glorier, ut laudem me ipsum; și verbul în acest text autorisează destul acéstă versiune, dar parafrasa haldaică, înțelege *ut laudem te*; și se pare că sensul este maî convenabil și maî frumos, cu tóte că și cel-l'alt póte să fie adoptat.

Profetul, saŭ maî bine poporul, în numele căruia vorbește, cere aicî cincî lucrurî: ca Domnul să'și aducă aminte de el, ca să'l cerceteze întru milostivirea sa și să'î dea mântuire; ca bunurile de care se bucură amicii luî D-deŭ să'î fie acordate: ca să aibă plăcerea de a împărtăși bucuria și veselia poporuluî luî D-deŭ; ca în fine să fie admis a lăuda

pre Domnul împreună cu aceĭ ce sunt moștenirea sa. Sfinții Părinți explică tóte acestea de bunurile harului și de eternitate. Cea mai mare parte din ebraiștĭ înțeleg de bunurile temporale; mulți de întórcerea Babilonului; și fiind-că aceste versurĭ daŭ a înțelege, că este deja o parte din poporul luĭ D-dĕŭ în posesiunea fericireĭ și a bucurieĭ, acești interpreți presupun, că era atunci un număr de Iudeĭ izbăviți din captivitatea lor, și că alții suspină aicĭ după momentul izbăvireĭ lor. Acest sistem nu este adoptat de ceĭ-l'alți ebraiștĭ. Eĭ iubesc mai bine a dice, că toți Iudeii încă captivĭ cer sfêrșitul necazurilor lor, și opun starea lor de servitute și de suferință cu fericirea ce avură părinții lor de a se bucura de bunurile patrieĭ lor. Nicĭ una din aceste explicațiunĭ nu este întemeiată evident pe istorie; de și nu se găsește nimic imposibil saŭ care să pótă fi combătut prin fapte contrariĭ.

Dar sensul ce l'aŭ avut Sfinții Părinți este sprijinit de principiile religiuneĭ și dă acestor versurĭ o întindere, care servește la edificarea credincioșilor din tóte timpurile.

MEDITAȚIUNI

Când reflectézĕ cine-va asupra acestor versurĭ, observă că tóte gândirile Profetuluĭ sunt presentate aicĭ în modul cel maĭ instructiv și maĭ apropiat la trebuințele credincioșilor.

1° Cere ca să'și aducă aminte de poporul sĕŭ, amintirea luĭ D-dĕŭ este eternă și universală; ea se îndreptézĕ asupra impioșilor ca și asupra aleșilor; dar profetul dorește ca acéstă amintire să fie după sentimentele de milostivire și de bine-facere, ce D-dĕŭ a avut pentru amicii sĕĭ, pentru credincioșiĭ sĕĭ servitorĭ, pentru patriarchiĭ și părinții națiuneĭ sfinte, să cerem de asemenea ca să'și aducă aminte de noĭ cum 'și-aŭ adus aminte de învĕțătoriĭ noștri în credință, de apostolĭ, de martirĭ, de sfinții din tóte veacurile.

2° Profetul cere ca D-dĕŭ să cerceteze poporul sĕŭ; și Scripturile ne învață că este o cercetare de mânie; și o cercetare de indignațiune, o cercetare care adună tóte flagelele asupra capuluĭ rebelilor și ingraților. Psalmistul imploră harul mântuireĭ, el dorește ca D-dĕŭ să-l cerceteze pentru a'l izbăvi de inimicii care 'l înconjură. Acéstă mântuire în stilul scripturei, este adese-orĭ acelaș lucru cu Mântuitorul promis ómenilor în legea veche, și venit pentru a mântui pre toțĭ ómeniĭ în plinirea timpurilor. Este acel care vedea pre părintele Sf. Ion Botezătorul, când strigă: Bine-cuvêntat fie Domnul D-dĕul luĭ Israil, pentru că a cercetat și rĕscumpĕrat pre poporul sĕŭ. Să cerem necontenit cercetarea acestuĭ

mântuitor, ea se face în noĭ nu numaĭ prin harul general al rĕscumpĕrăreĭ dar încă prin atingerile dragosteĭ sale, prin dorinţele ce ne dă de a intra în căile interióre. Aceste cercetărĭ sunt maĭ dese de cât credem noĭ; nenorocirea este că sunt nefolositóre prin risipa nóstră, prin grijile temporale, prin amuzările lumiĭ, prin puţina întórcere ce facem asupra nóstră.

3° Profetul cere a fi admis la bucuria bunurilor ce D-ḑeŭ prepară pentru aleşiĭ sĕĭ şi a împărtăşi veselia poporuluĭ luĭ D-ḑeŭ. Prin aceea bunurile falşe sunt excluse, veselia sgomotósă şi nebună este oprită. Noĭ ne învĕţăm că nu sunt bunurĭ adevĕrate şi bucurie solidă de cât în amiciţia luĭ D-ḑeŭ. Strălucit-aĭ preste noĭ, ḑice în alt loc Profetul, lumina feţeĭ tale, şi aĭ umplut de veselie inima nóstră. Veselie plăcută şi nespusă; să nu privim numaĭ la aceea care este obiectul speranţeĭ nóstre şi care nu se găseşte de cât în cer, să purtăm privirile nóstre la pacea interióră, la mulţumirea intimă ce dragostea luĭ D-ḑeŭ face să nască şi să nutréscă într'un suflet credincios.

4° In fine scopul principal al acesteĭ rugăciunĭ este că D-ḑeŭ să fie lăudat şi onorat întru adunarea sfinţilor, cariĭ sunt moştenirea sa. Totul trebue să tindă la gloria luĭ D-ḑeŭ pentru că totul este al luĭ D-ḑeŭ şi pentru D-ḑeŭ.

VERSURILE 6, 7, 8.

Greşit-am cu părinţiĭ noştri, nelegiuit-am, făcut-am strâmbătate. Părinţiĭ noştri în Egipet n'aŭ înţeles minunile tale, nu şĭ-aŭ adus aminte de mulţimea milelor tale; şi te-aŭ amărât suindu-se la marea roşie. Si'ĭ-a mântuit pre dênşiĭ pentru numele sĕŭ, ca să cunóscă puterea luĭ.

Poporul luĭ D-ḑeŭ, prin gura Profetuluĭ, începe aicĭ mărturisirea greşalelor sale şi a părinţilor sĕĭ. El strigă: Am pĕcătuit; am făcut nedreptate, am comis fără de lege. Ast-fel a fost mărturisirea locuitorilor Bethulieĭ prin Holofern fiind asediat, şi Daniil repeta iarăşĭ acéstă rugăciune în timpul captivităţiĭ: ceea ce ar dovedi póte că în adevĕr acest psalm fu amintit de Istrailteniĭ ţinuţĭ la Babilon.

Părinţiĭ de cariĭ vorbeşte Profetul aicĭ sunt Ebreiĭ din timpul luĭ Moisi; murmurele lor sunt fórte cunoscute din Exod şi din cele treĭ cărţĭ următóre ale Pentateveuluĭ. Eĭ începură în Egipet şi continuară în deşert.

La versul al 3-lea, care este al optulea al psalmuluĭ, ebreul

ḍice: *eĭ iritară* saŭ *fură rebelĭ la marea* în Marea Roșie; ceea ce nu este subiect de dificultate ca lecțiunea Vulgateĭ, unde se ḍice, *ascendentes in mare*; când cineva voește să trécă o mare se pogóră maĭ mult iar nu se suie; dar nu încetéză de a fi adevĕrat că Israilteniĭ eșind din Egipt se suiră către malurile rîpóse ale măriĭ, și că atunci eĭ murmurară contra luĭ Moisi și probabil că acésta exprimă și Vulgata. Când eĭ intrară în mare póte că aŭ murmurat din causa vasuluĭ care acoperea pămêntul acestuĭ golf; și póte că acésta a voit să arate Psalmistul, cu tóte că e într'un mod maĭ lămurit în ebreŭ de cât în versiunea nóstră.

Eĭ se revoltară pre malul măreĭ, gata a intra în sînul mării Roșiĭ. Dar pentru a justifica Vulgata, este de ajuns că *ascendentes* rĕspunḍênd ἀναβαίνοντες, care este în grec, și acest cuvênt însemnând adesea-orĭ acțiunea dé a *merge*, de și nu se *urcă*, expresiunea acestuĭ interpret va să ḍică simplu că ebreiĭ se revoltară apropiindu-se de marea.

Cât despre acest adaos *Marea-Roșie* va fi un mod de vorbire poetic pentru a da maĭ multă forță fraseĭ și pentru a specifica iarăși calitatea saŭ situațiunea acesteĭ mărĭ.

MEDITAȚIUNI

Nu este cu putință ca Israeliții, martorĭ aĭ minunilor ce D-ḍeŭ a lucrat prin Moisi în Egipt, să nu fi fost convinși de puterea divină și de protecțiunea ce ea le acordă. Dar când se ivea în inima lor o pasiune violentă, orĭ de frică, orĭ de urît, orĭ de lăcomie, tótă convincțiunea lor dispărea, cel puțin nu se maĭ conducea la luminele care luminase. Acelaș lucru se întêmplă Iudeilor din timpul luĭ Iis. Chr., eĭ recunoscură minunile sale în sute de ocasiunĭ și le uitară cu toțiĭ de îndată ce se temeaŭ, saŭ de imputările dascălilor saŭ jugul Romanilor, saŭ maĭ bine când perdură speranța de a deveni bogațĭ și puternicĭ sub regnul acestuĭ trimis al luĭ D-ḍeŭ. Apostoliĭ însuș, cariĭ aŭ vĕḍut așa de aprópe minunile învĕțătoruluĭ lor, nu se clătiră eĭ în credința lor când 'ĭ-aŭ cuprins frica? Să nu ne mirăm că sunt așa de puținĭ adevĕrațĭ și călduroșĭ creștinĭ.

Cât de puținĭ printre acéstă mulțime de ómenĭ cariĭ 'șĭ ḍic credincioșĭ, 'șĭ amintesc de minunile religiuneĭ revelate. viéța luĭ Iis. Chr., învierea sa, stabilirea bisericeĭ sale! Eĭ știŭ aceste lucrurĭ ca din auḍ, ele nu 'l ating și în concursul pasiunilor lor, eĭ uită tot odată saŭ că renunță. Nu pentru că nu aŭ vĕḍut pre Iis. Chr. saŭ pre apostolĭ, ci pentru

că nu aŭ credință. Aceste fapte sunt iarăși dovedite că este necesar pentru a convinge tot spiritul raționabil; dar suposându-le chiar adevĕrate, mai numai gândește la ele, meditézĕ încă mai puțin și se păzește tot deodată de a atrage consequențele. In acel timp pasiunile lucrézĕ totdéuna și atrag inima, care devine în fine nesimțitóre la tóte adevĕrurile religiunei. Să nu strigăm contra îndărătniciei și nesupunerei Iudeilor, dar să vedem în ei o dovadă spăimêntătóre de ușurința spiritului omenesc, de conrupțiunea inimei nóstre, și să cerem de la D-ḑeŭ darul de a reflecta adese-orĭ asupra minunilor puterei sale și a milostivirei sale. Să citim sfintele cărți, carĭ conțin istoria și să ne temem de tóte ocupațiunile care ne-ar împedica de a împlini aceste sfinte exerciții.

VERSURILE 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15.

Si a certat marea roșie și a secat; și 'i-a povățuit pre dênșii întru adînc, ca în pustie. Si 'i-aŭ mântuit pre ei din mâna celuĭ ce 'i ura, și 'i-aŭ scos pre ei din mâna vrăjmașilor. Acoperit-a apa pre cei ce 'i necăja pre ei; nicĭ unul dintr'ênșii n'a rĕmas. Și aŭ credut cuvêntului luĭ și aŭ căutat spre lauda luĭ. Sîrguint-aŭ, uitat-aŭ lucrurile luĭ, n'aŭ suferit sfatul luĭ.

Sensul acestor versurĭ este fórte lămurit prin sine însuși, prin acordul sĕŭ perfect cu textul ebreŭ și prin istoria Exoduluĭ. In izbăvirea poporuluĭ sĕŭ, D-ḑeŭ consultă interesele gloriei sale. El mântui pre toți ebreii aceștia cu tóte murmurele lor; el 'i-aŭ povățuit prin Marea-Roșie, ca și cum acésta ar fi fost un șes uscat; apele acoperiră Egiptenii și n'a scăpat nicĭ unul. Iosif arată numĕrul lor la cincĭ-ḑecĭ de miĭ de cavalerĭ și două-sute de miĭ de ómenĭ pedeștriĭ. Póte să fie exagerare în numĕrul acesta; dar e sigur, că Faron aŭ strîns lume, cât se putu de multă, nu aŭ scăpat nicĭ un singur om; ceea ce asigură Psalmistul conform cu ceea ce istorisește Exoduluĭ.

MEDITAȚIUNI

Este de observat, că cea mai mare parte din scriitoriĭ sacri, amintesc Iudeilor trecerea prin Marea Roșie; psalmistul este unul din aceia care revine la acésta mai des. Urmézĕ de aicĭ douĕ lucrurĭ: întâiŭ că acești scriitorĭ priveaŭ minunea sĕvêrșită cu acéstă ocasie, ca fórte sigură;

al doilea; că ei eraŭ încredinţaţi că acéstă minune sprijinea invicibil revelaţiunea făcută luĭ Moise şi prin el la tótă naţiunea Iudeă. D-ḑeŭ descoperindu-se luĭ Moise, trebuia ca Iis. Chr. venind în lume, să se arate două lucruri: întâiŭ că D-ḑeŭ care a vorbit acestuĭ legislator era acelaş, de la care el (Iis. Chr.) ţinea misiunea sa; al doilea, că misiunea sa şi legea sa nu era contrare cu misiunea şi cu legea luĭ Moise. Ceea ce Iis. Chr. nu lipsi de a face, şi ceea ce apostoliĭ după el, repetară Iudeilor şi neamurilor.

Creştiniĭ găsesc în minunea trecereĭ prin marea Roşie o mare dovadă de puterea divină, un argument invincibil în favórea forţeĭ ce are fie-care miracol adevĕrat pentru a dovedi religiunea; în fine ei aŭ în acest fapt tot ceea ce póte servi la distingerea minunilor adevĕrate de cele falşe. Observ în adevĕr în acest fapt treĭ calităţi esenţiale ale uneĭ minunĭ adevĕrate. Evident că a fost maĭ presus de forţele cunoscute de natură; el fu săvârşit în numele adevĕratuluĭ D-ḑeŭ; avu de obiect un lucru laudabil şi necontraḑis prin nicĭ o lege divină, naturală saŭ positivă; era vorba de a conduce poporul luĭ Israil în deşert, pentru a sacrifica adevĕratuluĭ D-ḑeŭ; saŭ luând în tótă întinderea sa intenţiunea luĭ D-ḑeŭ şi a luĭ Moisi trimisuluĭ sĕŭ, era de a izbăvi pre ebreĭ din captivitatea unde ei gemeaŭ de două sute cinci-spre-ḑece anĭ. Dacă se ḑice că acéstă izbăvire, fiind contrară cu voinţa luĭ Faraon, căruia ebreiĭ devenise supuşĭ timp de două sute cinci-spre-ḑece anĭ, nu póte fi privit ca un lucru legitim, este uşor de a rĕspunde că Iudeiĭ rĕspundeaŭ maĭ mult de D-ḑeŭ de cât de Faraon, şi că aceeaşĭ minune ce D-ḑeŭ lucra pentru a manifesta voinţa sa în privirea acesteĭ izbăvirĭ, arată în acelaş timp că era stăpân de a sustrage acest popor de la supunerea regeluĭ Egiptuluĭ. In cestiunea minunilor se pune pentru condiţiune că obĭectul să nu fie contrar nicĭ cu legea naturală nicĭ cu vre-o lege divină, positivă, cunoscută şi constatată prin doveḑĭ sigure. Dar, izbăvirea Israiltenilor nu era contrară nicĭ cu una din aceste legĭ; D-ḑeŭ fiind stăpân suprem al tuturor ómenilor şi putênd ordona ca să nu servéscă în cutare saŭ cutare ţară şi după cutare formă de guvernământ ce o judecă potrivită.

VERSURILE 14, 15, 16.

Si aŭ poftit pofta în pustie; și aŭ ispitit pre D-ḍeŭ în loc fără de apă. Si a dat lor cererea lor; trimis-aŭ saţiŭ în sufletul lor. Si aŭ mâniat pre Moisi în tabără și pre Aron sfântul Domnuluĭ.

Acéstă expresiune *cito fecerunt*, rĕspunde ebreuluĭ *festinaverunt* ceea ce însémnă că îndată eĭ uitară minunile lucrate în favórea lor. Cea-l'altă expresiune *concupierunt concupiscentiam* este un ebraism pentru *concupierunt vehementer*. In ebreŭ este după ebraiștĭ, al treilea vers, misit maciem in animabus eorum; ceea ce ar insemna că D-ḍeŭ ĭ pedepsește pentru lăcomia lor; pedépsa care fu executată saŭ cu acele pedepse de care spune Exodul saŭ prin bóle, care furâ urmare a intemperanţeĭ lor. Cuvêntul רזון face dificultatea, el însémnă *amărăciune*. Dacă ceĭ LXX aŭ cetit רצון care însémnă plăcere, gust, afecţiune, saŭ זרון care însémnă *desgust*, se înţelege că eĭ aŭ putut să traducă prin πλησμονὴν care însémnă plinire saŭ saţietate. Dar acéstă plinire póte fi privită ca causă a acestor bóle și acesteĭ amăriciunĭ de care vorbește ebreul, și atuncĭ versiunile se împacă cu textul.

Se înţelege dar ceea ce voește să spue profetul în aceste versurĭ; el descrie cele întâiŭ cârtirĭ ale Israiltenilor, orĭ pentru a căpĕta carne, orĭ pentru a'șĭ potoli setea. Eĭ precipitaŭ totul, preveneaŭ planurile luĭ D-ḍeŭ, n'aveaŭ nicĭ statornicie nicĭ încredere în el.

MEDITAŢIUNI

Când cine-va se gândește serios în sine, se găsește în numĕrul acelor ebreĭ, carĭ se revoltară așa de mult și așa de des contra luĭ D-ḍeŭ. De este cine-va necăjit, cârtește, se scârbește, se plânge de vremurĭ, de împrejurărĭ, de ómenĭ, de D-ḍeŭ chiar. De este în prosperitate, uită bine-facerile luĭ D-ḍeŭ, și se dedaŭ ca ebreiĭ la plăcerĭ, la lăcomie; părăsește pre D-ḍeŭ cu totul și dă afecţiunile sale lumiĭ și tuturor idolilor ce ea presintă; căcĭ sunt atâţia idolĭ câte sunt și obiectele pasiunilor nóstre, idolĭ voluptăţiĭ, idolĭ deșărtăciuneĭ, idolĭ avariţieĭ, idolĭ știinţelor falșe, idolĭ dorinţelor de înaintare, idolĭ stimeĭ ómenilor. Noĭ nu jertfim victime idolilor acestora; dar cercând inima nóstră ea se jertfește singură și este un sacrificiŭ maĭ condamnat de D-ḍeŭ de cât acel al animalilor junghiate pe altarul falșelor divinităţĭ. Noĭ mergem într'un deșert ca și ebreiĭ, aspirăm la un termen maĭ bogat, maĭ plăcut, maĭ fix de cât acel ce

le-a fost promis. Noĭ avem asigurărĭ maĭ precise și maĭ des repetate de cât acele ce li s'a dat lor. Suntem conduși printr'un cap cu totul alt-fel, înțelept, puternic, autorisat precum nu era Moisi. Iis. Chr. voește să fie conducĕtorul nostru și noĭ ne putem rătăci urmându'l. Tóte lucrurile acestea ne sunt cunoscute tot așa de bine ca și pericolul la care ne expunem de a nu reintra nicĭ-o-dată în acel *repaus* de atâtea orĭ și așa de autentic promis. Știŭ că momentul de a intra saŭ de a fi exclus pentru totdéuna este acel al morțiĭ nóstre, care póte să ne surprindă în tóte momentele; și cu tóte motivele acestea, noĭ facem aceea ce profetul impută poporuluĭ sĕŭ; ne întórcem câte o-dată către D-dĕŭ, pe urmă noĭ 'l uităm îndată și nu avem constanța de a aștepta împlinirea planurilor sale către noĭ.

VERSURILE 17, 18, 19.

S'a deschis pământul și a înghițit pre Datan; și a acoperit întru adunare pre Abiron. Și s'a aprins foc întru adunarea lor, văpae a ars pre păcătoși. Și a făcut viĭel în Horiv; și s'aŭ închinat celuĭ cioplit.

Profetul atinge aicĭ în puține cuvinte ceea-ce s'aŭ istorisit prea pe larg în capitolul 16 al Numerelor: Core, Datan, Abiron, jalus de autoritatea luĭ Moisi și a Sacerdoțiuluĭ luĭ Aron, se revoltară contra lor și pretinseră că aŭ drept ca și eĭ la guvernare și la sacrificiŭ. Eĭ atraseră familia lor, și două-sute cincĭ-decĭ de alțĭ Israeliți în revolta lor. D-dĕŭ pedepsi acest îndoit atentat printr'o îndoită minune; pământul înghiți pre Datan, Abiron, familia lor și aceea a luĭ Core, afară de fiiĭ sĕĭ, focul consumă pre ceĭ două sute cincĭ-decĭ de alțĭ complicĭ aĭ acestor rebelĭ.

Profetul nu spune, că Core a fost înghițit, și că cartea Numerilor cap. 16, iarăși nu spune, dar la cap. 26 al aceleași cărți, versiunea nóstră dice că la *sfârșiaț pământul* de și după ebreŭ se póte înțelege că fu învăluit în nenorocirea celor-l'alțĭ două sute cincĭ-decĭ de conjurați. Maĭ mult, pe când poporul murmura contra luĭ Moisi și Aaron din causa acesteĭ catastrofe, 14,000 de Israilteni fură sfârșiați de foc, a doua ți de pedépsa luĭ Coré, Datan, și Abiron și a asociaților lor. Se pare că și psalmistul conține acest fapt în versul 19.

Nu este aicĭ altă diferință între versiunea nóstră și ebreul afară numaĭ că acest text, în loc de irritaverunt pune *aemulati sunt* saŭ invidia exarcerunt, expresiune maĭ energică de cât a Vulgateĭ; dar sensul este acelaș.

MEDITAȚIUNI

Core, Datan și Abiron, precum și complicii lor fură îngropați de vii în Iad, acésta e expresiunea lui Moisi în cartea Numerilor. Unii interpreți înțeleg acest termen de *Iad*, de mormênt saŭ de grópa pământului, nu de locul muncilor eterne, dar îmi pare că se póte dovedi, că este vorba aici de infernul propriŭ dis. 1) în principiile religiunii trebue ca acești culpabili înghițiți, chiar în momentul revoltei lor să fi fost condamnați la flacările Iadului. Nu se vede din partea lor nici o căință și crima lor era din numĕrul acelor ce merită condamnare. Nu se póte excepta de la acésta judecată de cât fiii acestor rebeli dacă se va găsi că ei n'aŭ fost în etate de a participa la revolta părinților lor. 2) Când Sf. Apostol Iuda, voește să facă cunoscut nenorocita sórtă a impioșilor pre care îi ataca în epistola sa, el dice că vor peri ca aceĭ carĭ aŭ luat parte la amăgirea lui Coré. Dar acești impioși nu vor fi înghițiți de pământ, și pedépsa lor nu póte fi comparată cu aceea a lui Coré și aderenților sĕi, de cât pentru că trebue să fie reprobați ca și acești aderenți rĕsvrătitorĭ. Comparațiunea ar fi nulă dacă Coré și aderenții sĕi nu s'ar fi pogorât în Iadul propriŭ dis.

Noĭ ne mirăm câte-odată că în Vechiul-Testament D-ḑeŭ să fi exercitat de atâtea orĭ rĕzbunările sale în public și strălucitor asupra acelor vinovați; că în deșert mai cu sémă, aŭ lovit într'atâtea chipurĭ pre ceĭ ce murmuraŭ și pre rebelĭ. Recunóștem că meritaŭ aceste pedepse; dar fiind-că nu vedem că se purta tot ast-fel cu idolatriĭ, nici chiar cu pĕcătoșiĭ și impioșiĭ alianțeĭ noui, noĭ căutăm causele acesteĭ purtărĭ deosebite. Nu este greŭ a arăta pe unele. Trebue a se reprima și să conție prin frică pre poporul Ebreŭ pentru că era fórte inclinat către idolatrie, și ușurința sa naturală îl făcea prea nestatornic în serviciul lui D-ḑeŭ. Dar în aceste datorii de rigóre observ două lucrurĭ, din care unul îmi face cunoscut marea milostivire a lui D-ḑeŭ și altul mĕ pătrunde de frica cea mai vie pentru judecata ce va face într'o ḑi creștinilor ce se rĕscólă contra legii sale. Pedepsind iute și cu asprime pre Israeliți, era cu putință ca să supue pre mulți, și să reție la datorie pe un mare numĕr. Noĭ vedem în adevĕr, că în calamitățile publice în

timpurile de apăsare și servitute acest popor se înturna către Domnul și se grăbea de a și'l face favorabil prin mărturisirea greșalelor sale. Ce se întêmplă din contra în starea presentă a lumiĭ? Abaterile sunt probabil așa de dese și așa de multiple ca la Ebreĭ; rare orĭ se întêmplă ca D-dĕŭ să'ĭ pedepséscă într'un mod simțit; pĕcătoșiĭ se împetresc și ajung fără căință la damnațiunea eternă. Fructul pedepselor sub lege exercitate trebue să fie de a ne lămuri sub rigórea pedepselor care sunt destinate pĕcătoșilor în viéța viitóre. Tóte flagelele ce le povestesc sfintele cărți, nu sunt de cât figurĭ ale unuĭ viitor funest care este reservat călcătorilor la legea nouĕ. Sórta lor nenorocită, dice Sf. Apostol Petru, nu dórme. Cât de înfricoșat este acest cuvênt! cât de înspăimêntătóre este răbdarea Dumnedĕuluĭ nostru? Nu maĭ vedem ómenĭ pedepsiți ca îngerii rebelĭ, ca pĕcătoșiĭ din timpul luĭ Noe, ca cetățile infame ale Pentapoleĭ, ca împetrirea luĭ Faraon, ca Israeliții murmurători în deșert; dar D-dĕul nostru a însemnat o di când toți pĕcătoșiĭ vor bea paharul furieĭ sale; și diua acésta trebue a o merita neîncetat.

VERSURILE 20, 21, 22.

Și aŭ schimbat mărirea luĭ întru asemĕnare de viței ce mănâncă iarbă. Și aŭ uitat pre D-dĕŭ cel ce 'ĭ-a mântuit pre dênșiĭ; pre cel ce 'ĭ-a făcut marĭ în Egipt. Minunate în pământul luĭ Ham, înfricoșate în Mare-Roșie.

Versul din urmă este împărțit în douĕ în Ebreŭ, aceea nu schimbă întru nimic sensul, Profetul vorbește aicĭ de înspăimêntătórea abatere a ebreilor, carii siliră pre Aaron de a le face statuia unuĭ viței de aur și la care se închinară. Istoria este descrisă pe larg în Cap. 32 al Eșireĭ. Versiunea nóstră, după ceĭ LXX, numește acest idol un lucru de sculptură (cioplit), pe când după Ebreŭ și după recitarea luĭ Moisi este un lucru turnat, dar nu este contra sens, pentru că o statue turnată presupune totdéuna un model, care este un lucru cioplit. Psalmistul adună tóte împrejurările, care îngreuiaŭ acéstă crimă. Israeliții făcură acest idol și 'l adorară lângă muntele Horeb, unde D-dĕŭ a făcut să rĕsune vocea sa dând legi. Eĭ părăsiră ast-fel pre singurul D-dĕŭ adevĕrat, a căruia cult făcea tótă gloria lor, și substituiră în locul sĕŭ figura unuĭ animal prost. Eĭ uitară tóte minunile săvêrșite în favórea lor în Egipet și în Marea-Roșie. Iată o crimă urâtă, și tóte vécurile s'aŭ mirat că Aaron s'a plecat până a lua parte la sacrilegiŭ. Unii interpreți s'aŭ silit

de a'l scuza saŭ de a micșora greșala sa; putem vedea raționamentele lor în diversele comentariĭ ale Eșireĭ, dar imputările ce'ĭ făcu Moisi, și simpla recitare a faptuluĭ sunt în deajuns pentru a'l condamna. Se vede în Deuteronom că D-ḑeŭ l'ar fi pedepsit cu mórte dacă nu intervenea Moisi pentru el.

Profetul ḑice aicĭ lămurit că făcênd idol un viţel de aur, Israeliţiĭ uitară pre Domnul carele 'ĭ-aŭ mântuit, carele a făcut minunĭ pentru dênșiĭ în Egipet și în Marea-Roșie, ceea ce respinge positiv opiniunea acelor, cariĭ aŭ creḑut că Israeliţiĭ aveaŭ planurĭ de a se închina prin viţelul de aur luĭ D-ḑeŭ, carele 'ĭ-aŭ scos din Egipet, adecă pre adevĕratul D-ḑeŭ și că idolatria lor consistă în aceea că aŭ făcut un chip mincinos pentru a se închina D-ḑeuluĭ cel adevĕrat. Acéstă idee care este a multor protestanţi și catolicĭ, nu se póte împăca cu Psalmistul, care ḑice că Israeliţiĭ uitară pre D-ḑeŭ carele 'ĭ-a mântuit din Egipet.

Acéstă uitare însémnă, că eĭ nu se maĭ gândesc la D-ḑeul cel adevĕrat, la D-ḑeŭ care lucrase atâta pentru dênșiĭ. Este mult maĭ probabil că eĭ pretinseră a onora óre-care divinitate a Egiptuluĭ, ca Apis, pre carele Egiptenii 'l represintară sub figura unuĭ boŭ. St. Ștefan nu ḑice la Cap. 7 al Faptelor că inima lor se întorcea la Egipt, că eĭ cerură de la Aaron ḑei, cariĭ să mérgă înaintea lor, și că eĭ făcură un viţel căruia ĭĭ aduseră sacrificiĭ! Acéstă inimă înturnată către Egipt nu indică acelaș lucru cu uitarea de D-ḑeul adevĕrat de care vorbește Profetul? Dar va ḑice cine-va, cum póte să ḑică acest popor vĕḑênd viţelul de aur: Iată ḑeiĭ tĕĭ, o Israile, iată cine te-a scos din Egipt? Era evident că idolul de viţel de aur, saŭ ḑeul ce represinta, nu 'ĭ-aŭ scos din Egipt. Fără îndoială acesta era evident pentru aceĭ dintre Israeliţi cariĭ rĕmaseră credincioșĭ luĭ D-ḑeŭ, dar aceĭ carĭ aveaŭ o inimă idolatră, o inimă Egipteană, cum vorbește St. Ștefan, putură să atribue izbăvirea lor divinităţilor falșe ale Egiptuluĭ. Profetul Amos nu le impută, că aŭ purtat Cortul luĭ Moloch, timp de patru-ḑecĭ de anĭ prin pustie, figurile ḑeilor falșĭ și maĭ ales aceia pre care 'șĭ-o privéŭ ca stéua care'ĭ lumina? Tóte aceste divinităţĭ eraŭ Egiptene, eraŭ Osiris, Serapis, Orus, etc. Decĭ, niște ómenĭ așa de lipiţi de idolatrie, puteaŭ să ḑică că nu 'ĭ-aŭ scos din Egipt D-ḑeul cel adevĕrat ci ḑeiĭ Egiptuluĭ. Ast-fel, când eĭ vĕḑură viţelul de aur, nu este de mirare ca să dea asemĕnare cel puţin cu gândul acestuĭ idol cu ceĭ-l'alţĭ pre care'ĭ ţinéŭ prin corturile lor, și să fi strigat: Iată ḑeiĭ luĭ Israil, iată aceĭ cariĭ l'aŭ scos din Egipt. Acesta era un mare blestem, ḑice Nehemia, pentru că eĭ atribuiaŭ izbăvirea lor unor divinităţi, care n'ar fi putut să le-o procure și luară adevĕratuluĭ D-ḑeŭ gloria tuturor minunilor, care însoţiră acéstă izbăvire. Să ḑicem dar ca psalmistul, că aceștĭ Israeliţĭ adoratorĭ aĭ viţelului de aur, uitară pre Domnul și tóte minunile puterii sale și a bunătăţii sale.

MEDITAȚIUNI

Tótă gloria luĭ Israil consistă în a cunóște și a servi pre D-ḍeŭ, el se degrada transferând cultul sĕŭ idolilor națiunilor, exemplu umilitor al putereĭ ce aŭ sensurile în potriva nóstră. Acest popor și tóte cele-l'alte voiaŭ să vadă divinitatea ce o adoraŭ, și în neputință de a ajunge până la D-ḍeul suprem, eĭ se închinaŭ celor maĭ próste creaturĭ. D-ḍeŭ a fost fórte necinstit cu preferința dată creaturilor sale, de acéstă uitare a ómenilor, de acéstă nerecunoștință. Dar fiind-că mila sa este nemărginită, el a găsit în comorile înțelepciuniĭ sale un mijloc pentru a satisface sensurile nóstre și pentru a ne menținea în acelaș timp în cultul cel adevĕrat. El s'a făcut asemenea cu noĭ luând natura nóstră; a vorbit cu ómeniĭ, a format cu eĭ o alianță care va dura cât Eternitatea.

Idolatria a fost totdéuna o crimă și resonul totdéuna a desaprobat-o; dar de când a venit Iis. Chr. în lume ea nu maĭ avu pretexte. Este permis de a adora pre un D-ḍeŭ făcut om; este încă unicul mijloc a ajunge sigur la cunoștința Ființei supreme. Dar care e purtarea a cea maĭ mare parte din ómenĭ în privința acésta? Iudeul nu voește să fie idolatru; dar refusă de a recunóște pre D-ḍeŭ-omul, pentru că nu a dat acesteĭ națiunĭ bunurĭ temporale. Mahometanul iarăș nu cinstește pre Ḍeiĭ némurilor; dar preferă D-ḍeŭ-omuluĭ un înșelător, care a știut să cucerească. Creștiniĭ ḍic că eĭ cinstesc pre Ḍ-ḍeŭ-omul; dar în amĕnunțimea vieței lor, cea maĭ mare parte desaprobă profesiunea lor, desonoréză numele ce'l pórtă și nu sunt maĭ bunĭ de cât idolatriĭ.

Nu este printre ómeniĭ de astăḍĭ ca altă-dată printre Israeliți, de cât un mic numĕr de servitorĭ credincioș ĭ adevĕratuluĭ D-ḍeŭ. Aceștia cunosc ceea ce face gloria lor, și se lipesc de adevĕratul D-ḍeŭ, care 'ĭ-aŭ scos din robia pĕcatuluĭ, de miĭ de orĭ maĭ grea de cât acea a Egiptuluĭ.

VERSURILE 23, 24, 25.

Si a ḑis să'ĭ pearḑă pre dênșiĭ, de nu ar fi stătut Moisi cel ales al luĭ, plin de amărăciune înaintea luĭ, ca să întorcă mânia luĭ, ca să nu'ĭ pearḑă pre eĭ. Si aŭ defăimat pământul cel doritŭ, n'aŭ creḑut cuvêntul luĭ. Si aŭ cârtit în locașele sale, n'aŭ ascultat glasul Domnuluĭ.

Sunt iarăși treĭ versurĭ în ebreŭ, și divisiunea e maĭ bună de cât în Vulgata; căcĭ aceste cuvinte, *pro nihilo habuerunt* un fapt deosebit de ceea ce precede, începe al doilea vers, dar sensul nu este alterat prin diferența acésta.

Mânia Domnuluĭ se aprinse după adorarea viţeluluĭ de aur. El amenință de a distruge tot poporul acest rebel; dar Moisi se rugă pentru el și făcu frumósa rugăciune ce se citește în Exod; ceea ce Profetul exprimă prin aceste cuvinte: *de nu ar fi stătut întru zdrobire* etc. Ebreul este în totul conform cu versiunile; acest termen *confractio*, însémnă saŭ că acest om sfânt rumpse cursul mâniei divine, saŭ că apasă pre un popor cu un scut, asemenea unuĭ brav luptător care, vĕḑênd corpul sĕŭ abătut, se silește a respinge pre inimic. Cred prima explicaţiune maĭ naturală.

Profetul trece la un alt fapt care se opune în cartea Numerilor. Rĕsvrătirea care se excită printre popor, când Iosua și Caleb spunea ce a vĕḑut în pământul Hanaan. Israeliţiĭ, ḑice Profetul, a despreţuit acest pământ așa de demn de dorințele lor, eĭ perdură încrederea în promisiunile Domnuluĭ.

Eĭ duseră așa departe murmurele și revolta că voiră să ucidă cu petre pre Iosua și Caleb, și 'șĭ ḑiceaŭ unii altora: să ne alegem un cap care să ne conducă în Egipt. Știm din Neemia că l'a și ales dar nu e numit.

MEDITAŢIUNI

Se vede, ḑice Fer. Augustin, prin efectul ce l'a avut rugăciunea luĭ Moisi, cum intervenirea sfinţilor este folositóre acelora pentru carĭĭ eĭ se intereséză. Fer. doctor vorbește în general de sfinţĭ, fără a distinge pre aceĭ carĭ vieţuesc pre pământ încă, aceĭ carĭ guvernă în cer; dar aicĭ raţionamentul luĭ Ieronim este de o forță invincibilă. Dacă apostoliĭ și martiriĭ lor pot să se róge pentru alţiĭ, pe când încă sunt în îndoială de mântuirea lor, cu cât maĭ mult le este cu putință acésta, le este cu putință după victoriile lor, corónele și triumfurile lor? Dacă Sf. Apostol Pavel ḑice că în timpul navigaţiuneĭ sale, D-ḑeŭ le acordă viéța a două sute

șépte-decĭ și șése de călĕtorĭ, crede-vom noĭ că fiind cu Iis. Chr., el nu cere nimic pentru aceĭ, carĭi în tot universul aŭ îmbrățișat Evanghelia ce le-aŭ predicat-o.

Inimicĭi intervenirei sfinților obiectézĕ două lucrurĭ, întâiŭ că intervenirea sfinților contradice și desonoréză mijlocirea luĭ Iis. Chr., al doilea că sfinții în cer nu aud rugăciunile celor vĭi și că ast-fel nicĭ nu pot interveni pentru eĭ. Aceste două raționamente n'aŭ nimic solid. 1) Mijlocirea luĭ Iis. Chr., nu este nicĭ contra-disă nicĭ desonorată prin rugăciunile ce fac drepții ceĭ vĭi pentru frații lor, încă fiind pre pământ; cum vor fi rugăciunile acestor drepți fiind în cer? 2) ce dificultate este de a înțelege că D-deŭ să facă cunoscut sfinților trebuințele și dorințele credincioșilor? Sfinții carĭi vĕd esența luĭ D-deŭ, și în acéstă esență tóte raporturile care pot să contribue la gloria lor, fi-vor lipsiți de un privilegiŭ de care se bucuraŭ fiind pre pământ: adesea de a obținea prin rugăciunile lor darurile de care frații lor ar avea trebuință? Acest act de caritate pre care 'l exercitaŭ într'un corp muritor le va fi interdis, când se aprind de cea mai ardĕtóre dragoste în sînul luĭ D-deŭ? La sfârșitul lumiĭ când vor fi admiși a judeca națiunile și chiar îngerii blestemați după învĕțătura Sf. Pavel, va trebui ca D-deŭ să le descopere tóte faptele ómenilor și chiar a îngerilor rĕĭ, fără care eĭ nu le-ar cunóște pentru că tóte faptele nu vor exista de cât în amintirea luĭ D-deŭ. Pentru ce chiar de pe acum n'ar avea eĭ nicĭ o cunoștință de rugăciunile ce li se adreséză pentru ca să intervină pentru noĭ? Sub legea veche eraŭ fórte bine încredințați că sufletele drepților se rugaŭ pentru credincioșiĭ vĭi pre pământ; In cartea Macabeilor, Osias și Ieremia se arată luĭ Iuda, și cel întâiŭ asigură că Ieremia se rógă mult pentru popor și pentru sfânta cetate. Prin urmare acest profet mort de mult cunoștea pericolele la care era expus Ierusalimul. Iudeul Filon mărturisește iarăși că aceĭ din națiunea sa aveaŭ încredere în rugăciunile sufletelor drepte, și eraŭ încredințați că acești sfinți îmblândeaŭ mânia ceruluĭ, și 'l făcea bine-voitor pentru frații sĕĭ.

VERSURILE 26, 27.

Şi a ridicat mâna sa asupra lor, ca să 'i surpe pre ei în justiţie. Şi ca să surpe semênţa lor întru némuri, şi să-i risipéscă prin ţări.

Acéstă expresiune, *el ridica mâna sa*, póte fi luată pentru, el jură că 'i va ucide în deşert, şi acest jurământ se împlini, pentru că toţi murmuratorii, mai sus de etatea de două-dechi de ani, periră în deşert mai înainte de a intra în pământul făgăduit. Cât despre risipa ce fu executată în diverse timpuri sub Salmanasar, sub Nabuchodonosor şi în fine sub imperatorul Tit, ceea-ce durase încă, dar aceste pedepse din urmă avură de obiect de a pedepsi alte crime deosebite de murmurul contra lui Iosua şi Caleb. D-ḑeŭ a ameninţat în general pe poporul acesta rebel de a'l împrăştia printre naţiuni dacă se va revolta contra legilor sale. Ezechil amintea aceste ameninţări în timpul catastrofei Ierusalimului sub Nabuchodonosor, şi se servi mai de aceeaşi termeni ca şi psalmistul.

MEDITAŢIUNI

Crima israeltenilor era că lipsise de încredere în cuvêntul Domnului, că aŭ cârtit contra ordinelor sale, că aŭ despreţuit pământul pe carele l'aŭ promis părintele lor şi chiar lor. Profetul ḑice că era demn de dorinţele lor; asupra căria St. Augustin observă, că era aşa pentru că anunţa o patrie mai bună, pentru că era figura liniştei eterne; acésta e şi ideia lui David în ps. 77 şi a St. Pavel în epistola către ebrei. Israilteniĭ carii mărginise dorinţa lor în pământul făgăduinţei, nu eraŭ de cât ómeni réi, şi n'aŭ împlinit legea lor, care ordona să iubéscă pre D-ḑeŭ, care le-a promis acest pământ. Sperând şi posedând acest pământ, trebuia să împlinéscă marele precept al dragostei lui D-ḑeŭ, şi acest precept conţinea evident promisiunea unei réspłătiri demne de D-ḑeŭ şi de dorinţele omului; posesiunea lui D-ḑeŭ chiar după viéţa acésta este singura care să aibă aceste caractere.

VERSUL 28.

Si aŭ jertfit lui Velfegor şi aŭ mâncat jertfele morţilor.

Ebreul ḑice propriŭ: *Ei se legară* la Veelfegor, dar acéstă legătură era o consacraţiune cultului acestui idol infam ce se ḑice

că ar fi fost saŭ Priape saŭ Adonis. Ea era adorată pe muntele Phogor, în ţara luĭ Moab. Tótă istoria profeţiilor luĭ Balaam, de idolatria Israiltenilor şi a relaţiuneĭ lor cu fiicele Madianiţilor este descrisă în cartea Numerilor; şi la aceste fapte se şi reportă acest vers al Profetuluĭ cu cele treĭ următóre.

Aceste sacrificiĭ ale morţilor de care vorbeşte Profetul în versul acesta sunt acele ce se aduceaŭ luĭ Adomis; se ştie că cultul acesteĭ divinităţĭ falşe consista în a plânge mórtea sa istorisită de atâtea orĭ prin poeţi. Aceĭ cariĭ cred că Veelphegor era Priape saŭ Sórele, saŭ orĭ-care altă divinitate, ḑic că sacrificiile morţilor sunt în general tóte sacrificiile ce se aduceaŭ ḑeilor falşĭ cariĭ numaĭ aveaŭ puterea de cât de morţĭ, şi cariĭ aŭ fost ómenĭ ce se adoraŭ după mórtea lor.

Tóte explicaţiunile acestea sunt bune, cea din urmă maĭ ales, pentru că convine tuturor sacrificiilor ce se aduceaŭ ḑeilor naţiunilor.

MEDITAŢIUNI

D-ḑeŭ este fiinţa Eternă, D-ḑeul cel viŭ, nimic nu este maĭ opus cu natura sa şi cu atributele sale ca mórtea. El ar fi creat pre om fără necesitatea de a muri; dar păcatul a introdus mórtea în lume; şi când D-ḑeŭ a voit prin prea mare mila sa, să rĕscumpere pre ómenĭ, el a învins mórtea, a asigurat némuluĭ omenesc nu numaĭ viéţa sufletuluĭ, dar şi învierea corpurilor. Ce este decĭ idolatria, şi trebue să se maĭ mire cine-va că este aşa de abominabilă înaintea luĭ D-ḑeŭ? Idolatriĭ adoraŭ morţĭ, idolĭ fără viéţă, fără sentiment, saŭ carĭ nu represintaŭ de cât ómenĭ pogorâţĭ în mormênt. Eĭ dădeaŭ morţilor ceea ce se cuvenea să dea Fiinţeĭ care vieţueşte esenţialmente în etern. Acest cult era culmea nebunieĭ şi a nerecunoştinţeĭ; pentru aceea D-ḑeŭ a interḑis aşa de expres poporuluĭ sĕŭ, şi pedepsi de atâtea orĭ pre acest popor, pentru că 'l vedea totdéuna gata a lua parte la abominaţiunile némurilor.

Este surprinḑĕtor că omul care are atâtea ideĭ de viéţă, şi atâta dragoste pentru viéţă a avut din tot timpul aşa de puţină uşurinţă a se ocupa de a o cunóşte şi de dragostea luĭ D-ḑeŭ care există şi care vieţueşte totdéuna. Noĭ privim mórtea cu toţiĭ ca unul din cele maĭ marĭ rele; şi maĭ nu gândim la acel care, nu numaĭ este prin sine însuşĭ lipsit de mórte, dar care singur póte să ne dea viéţă de o vom fi perdut. Dacă ar fi în lume un om, care să vieţuiască din momentul creaţiuneĭ şi care să nu maĭ móră,

am voi cu toții să 'l vedem și să 'i mărturisim veneraţiunea nóstră, de altmintrelea fie el tot așa de imperfect ca și noi. Dar ce comparație între un ast-fel de om dacă ar exista, și Ființa eternă în sînul căreia existăm și lucrăm, de la carele avem tot binele, și de la carele putem să sperăm isbăvirea de tot rĕul? Or să fie vre-o fatalitate, care ne face așa de indeferenți către dênsul? Dar fatalitatea este un cuvênt fără sens, și care ne-ar desonora de 'i-am atribui vre-o virtute. Oare ignoranța ne orbește în ceea ce privește pre D-ḑeŭ și perfecțiunile sale? Dar noi judecăm cu dreptate când e vorba a instrui pre alții saŭ a ne făli cu capacitatea nóstră. In practică noi servim pre ḑeii morților care sunt pasiunile nóstre, mândria, desfrânarea, avariția, curiositatea nóstră. O D-ḑeule etern! D-ḑeŭ totdéuna viŭ! în sînul religiuneĭ tale noi suntem idolatri reînoim tóte abominațiunile Israiltenilor, meritĕm ca și dênșii tótă urgia mânieĭ tale.

VERSURILE 29, 30, 31.

Si l'aŭ întărîtat pre el prin născocirile lor și s'aŭ înmulțit întru dênșii căderea. Si a stătut Finees și l'a îmblândit și a încetat bătaia. Si 'i s'a socotit luĭ întru dreptate înném și în ném până în véc.

Idolatria și desfrânarea Israiltenilor întărîtară pre Domnul. El 'i lovi cu mórte care le ucise douĕ-ḑecĭ și patru de miĭ. Finees vĕḑênd pre un Israelit pĕcătuind cu o madianită iĭ străpunseră pre amêndoĭ cu lancea sa, și acéstă faptă potoli mânia luĭ D-ḑeŭ care rĕsplăti chiar luĭ Finees prin promisiunea de a conserva suverana sacrificare în casa sa.

Profetul nu specifică bătaia cu care D-ḑeŭ a lovit pre poporul sĕŭ. Unii cred că a fost justă, dar se pare că acești douĕ-ḑecĭ și patru de miĭ aŭ perit prin fer. Textul numerilor ḑice că ei fură uciși. Acéstă execuțiune se făcu saŭ prin judecătorĭ după ordinul luĭ Moisi saŭ prin sabia Domnuluĭ, cum s'a întêmplat cu armata luĭ Senacherib.

Finees era nepot luĭ Aron însufleţit de un zel inspirat de D-ḑeŭ, el ucise pre Israelitul Zambri și madianita Cozbi și din momentul acesta mâna Domnuluĭ încetă de a apăsa asupra naţiuneĭ sale. Fapta luĭ Finees este extraordinară și nu trebue să fie imitată de nicĭ un om care n'ar fi autorisat de D-ḑeŭ. Promisiunea suveranuluĭ Sacerdoţiŭ era neapărat condiţională ca atâţi alţii, căcĭ acéstă dignitate eși din familia luĭ Finees din timpul luĭ Eli și nu reintră în ea de cât 140 de anĭ după aceea, dar reintrând rĕmase

până la mórtea luĭ Onias sub Antioch Eupator, așa că acéstă familie o posedă și maĭ mult de nouă sute de anĭ.

Ceĭ douĕ-decĭ și patru de miĭ cariĭ periră cu ocasiunea acésta, nu sunt aceĭ de cariĭ spune Sf. Pavel către Corintenĭ, căcĭ acest apostol nu numĕră de cât douĕ-decĭ și treĭ de miĭ. El vorbește de execuțiunea făcută de leviți, după idolatria viţeluluĭ de aur. In Vulgata sunt iarăși douĕ-decĭ și treĭ de miĭ în acéstă parte și Ebreul, care n'are de cât treĭ miĭ, trebue să fie greșit.

In acéstă parte a psalmuluĭ nostru propriŭ vorbind, nu este nicĭ o diferență de ebreŭ. Uniĭ traduc la primul vers *plaga* în loc de *ruina*, în fond este acelaș sens. Alțiĭ traduc la versul al doilea *judicavit* saŭ *oravit* în loc de placavit, pentru că verbul ebreŭ פלל, aretustreb însemnările, care tóte convin cu faptele luĭ Finees; căcĭ el făcu dreptate, interveni pentru popor făcêndu-o și îmblêndi pre Domnul după ce aŭ făcut-o.

MEDITAȚIUNI

Asupra pedepseĭ lucrată contra Israiltenilor vinovați de Idololatrie și inclinațiunĭ urîcióse, Sf. Augustin face o reflexiune importantă. Iis. Chr., ḑice el în noul Testament, aŭ instituit un ordin al provedinței maĭ blând; dar aceste amenințărĭ ale Iaduluĭ sunt maĭ înfricoșate precum eraŭ acelea. Acéstă propositiune este adevĕrată. Evangelia nu stabili pedepse temporale contra profanatorilor cultuluĭ luĭ D-ḑeŭ. Sacrilegiile care se comit printre ómenĭ, necurățeniile de care se fac vinovați, nu atrag pedepse asemenea cu acele ce le cetim în cărțile luĭ Moisi; dar este adevĕrat, că amenințarea cu focul etern este mult maĭ lovitóre în legea nouă, de cât în cea veche; și iată pentru ce: căcĭ bătăile cu care D-ḑeŭ pedepsea pre poporul sĕŭ nu eraŭ după Sf. Pavel, de cât figura judecățiĭ riguróse care este reservată călcătorilor legeĭ nouĭ. Nu sta în ordinul figurilor de a fi unite cu lucrurile figurate. D-ḑeŭ amenințând cu pedepse temporale, în lege, pre profanatoriĭ cultuluĭ sĕŭ, totul s'aŭ ḑis pentru *timpul aceia* cum se exprimă Fer. Augustin; cu atât maĭ mult, că promisiunile se mărgineaŭ și la bunurile temporale, care eraŭ figură a bunurilor eterne. Iată ceea ce legea ḑicea în public; ceea ce nu împedecă ca doctrina conținută în preceptele morale ale legeĭ și conservată totdéuna printre fiĭ patriarchilor, să nu conție și amenințarea uneĭ reprobațiunĭ eterne pentru pĕcătoși și promisiunea uneĭ rĕsplătirĭ eterne pentru ceĭ drepți. Acéstă

doctrină este răspândită mai în tóte cărţile vechiului Testament, mai ales în Psalmi şi în tóte lucrările care le numin *înţelepciune*. Iudeii aŭ recunoscut-o în tot timpul, şi tînĕrul care venise la Iis. Chr. să'l întrebe ce să facă, ca să moştenéscă viéţa eternă, şi care'i ḑise chiar, că el le păzise din copilăria sa tóte amĕnunţimile poruncilor pre care le explica Iis. Chr., acest tînĕr ḑic, arăta că avea ideea unei vieţi eterne şi că 'şi imagina numai că Iis. Chr. ar cere ceva mai mult de cât observarea legii pentru ca să se pótă obţinea acéstă fericire.

Totuşi, va ḑice cine-va, dacă Ebreii credeaŭ pedepsele reservate pĕcătoşilor în viéţa viitóre, se vede că ordinul provedinţei ce'l încredinţa D-ḑeŭ către dênşii, era mai riguros de cât către Creştini, pentru că ei trebuiaŭ să se témă şi de pedepsele temporale şi de pedepsele eterne; dar nu se vede că asupra acestor pedepse eterne Evangelia să fie mai grozavă de cât doctrina primită la Ebrei; ast-fel ideea fer. Augustin nu se pare în totul justă. Răspund că ea este în sensul acesta, că sunt mai multe declaraţiuni în Evangelie asupra reprobaţilor, de cât precum era în legea Ebreilor.

Amenińţarea infernului iarăşi este lămurită în Evangelie, precum era amenińţarea pedepselor temporale în lege, pre când dogma pedepselor eterne printre ebrei, de şi sigură şi permanentă, nu era desfăşurată ca între noi. Aici era sensul spiritual al legei, cum se exprimă un învĕţat; el avea trebuinţă, pentru a fi înţeles, şi de tradiţiunea părinţilor fiilor şi de instrucţiunea profeţilor, ori că se explică simplu din gură ori că scriseră cărţi, cum făcură Psalmistul, Solomon şi alţi scriitori sacri. Cred că se póte dovedi chiar prin cărţile lui Moisi, dogma unei vieţi viitóre, şi aceea a recompenselor şi a pedepselor eterne; dar acéstă dovadă nu era póte cunoscută tuturor ebreilor, pentru că se găsesc învĕţaţi chiar printre creştini carii nu'i cunosc puterea şi urmările. Acéstă dovadă se va putea deduce în vre-una din reflecţiunile nóstre.

VERSURILE 32, 33.

Şi l'aŭ mâniat pre el la apa certăreĭ; şi s'aŭ mâhnit Moise pentru dênşiĭ. Că aŭ amărât duhul luĭ, şi a greşit întru buzele sale.

Sunt treĭ versurĭ în ebreŭ, şi divisiunea mi se pare maĭ bună de cât în Vulgata, fără a schimba însă sensul acesteĭ versiunĭ.

Primul vers după ebreŭ fineşte după aceste cuvinte : *propter eos*; al doilea după *labiis suis*, şi al treilea conţine ceea-ce rămâne.

E vorba aicĭ de două fapte, întâiul priveşte cartirele Israiltenilor, când cerură apă în deşertul Sin, lângă Cadis, în al treiḑecĭ şi noulea an al călătorieĭ lor. Al doilea fapt se raportă la dispreţul ce avură de poruncile Domnuluĭ, lăsând să subsiste naţiunile ce el le blestemase. Cu ocasiunea murmureĭ asupra lipseĭ de apă, se ştie că Moise, care avea ordinul numaĭ de a vorbi stâncеĭ, o lovi de două orĭ, şi D-ḑeŭ, pentru a pedepsi împuţinarea credinţeĭ sale, îl privă de intrarea în pământul făgăduit.

Se vede că acesta e subiectul în acéstă parte a Psalmuluĭ. Israilteniĭ iritară pe Domnul cerênd apă cu marĭ murmure. Moise purta greutatea plângerilor lor; căcĭ, fiind-că era tulburat de acéstă revoltă nouă, el mărturisi óre-care neîncredere în cuvintele sale; şi ḑise: Puté-vom să scótem apă din piatra acésta? Acesta e sensul ce'l daŭ cea maĭ mare parte din interpreţiĭ acesteĭ expresiunĭ, et distinxit in labiis suis, de sigur cuvêntul ebreŭ וידבר însémnă, et locutus est temeré: Uniĭ raportă acéstă parte a versuluĭ la D-ḑeŭ şi ḑic: D-ḑeŭ impută israilteniloг; şi unind aceste cuvinte cu ceea-ce urméză, eĭ adaugă: că n'aŭ sdrobit naţiunile după porunca Domnuluĭ. Acest mod de traducere n'aŭ fost imaginat de cât în favórea divisiuneĭ, care este în Vulgata şi pentru a lega cele două părţĭ ale versuluĭ 33; dar acéstă consideraţiune este de prisos. Nimic nu împedică a recunóşte, că jumătatea versuluĭ acestuia se légă cu versul 32 şi că cea-l-altă începe naraţiunea unuĭ noŭ fapt. De multe orĭ divisiunile ce se găsesc în acéstă versiune, n'aŭ fost făcute de cât pentru comoditatea acelor carĭ recitéză psalmiĭ. In cazul present, este de creḑut că versul 32 ar fi prea lung şi s'aŭ luat o parte pentru versul următor. Esenţialul în acéstă versiune este că nu contraḑice sensul textuluĭ. Maĭ adaug că ea cifréză aicĭ conform cu Ebreul.

MEDITAŢIUNI

Exclusiunea din pământul promis a fost fără îndoială un eveniment fórte bine simţit de Moisi; dar pacea sufletuluĭ sĕŭ n'aŭ fost alterată. El se îngriji de poporul sĕŭ până la ultimul moment al vieţeĭ sale, el 'ĭ declară bine-

cuvêntările cu care va fi dăruit, de va fi credincios; și blestemele cu carele D-ḍeŭ 'l va lovi, de va părăsi legătura sa. El muri, ḍice Scriptura, *după porunca Domnuluĭ* și se liniști în totul la acest ordin suprem. Dacă el a fost lipsit de pămêntul făgăduit, ḍice Augustin, el n'a fost lipsit de promisiunea făcută luĭ Abraam și tuturor acelor, carii imitară credința sa.

Moisi, ḍice autorul sacru al Eclesiastuluĭ, a fost iubit de D-ḍeŭ și de ómenĭ și memoria sa este în bine-cuvêntare. El apăru pre munte cu prorocul Elie, când Iis. Chr. se schimbă întru slavă; dovadă de starea prea fericită cu care fu rĕsplătit după mórtea sa. Dar acéstă rĕsplătire presupune, că el a avut credință în viéța sa, că el a înțeles'o, că s'a preparat la dênsa prin practica celor maĭ excelente virtuțĭ. Póte cineva să crédă că un om așa de credincios, că un sfênt așa de ocupat de viéța viitóre să nu fi instruit pre poporul sĕŭ de o dogmă așa de importantă; ca să nu'ĭ fi explicat adevĕratul spirit al legiĭ, care sub figura promisiunilor temporale făcea să se întrevadă bunurile eternității. Iis. Chr. nu ḍicea Iudeilor că Moisi a scris de el și că Moisi va fi acuḍătorul lor, dacă vor refusa lumina care li se va presinta? St. Apostol Pavel fiind la Roma nu dovedea misiunea luĭ Iis. Chr. prin legea luĭ Moisi și prin profeții? Sensul spiritual al alianțeĭ nouĭ este în tóte cărțile vechiuluĭ Testament; și fără înțelegerea acestuĭ sens, n'am avea astăḍĭ în aceste sfinte cărțĭ de cât o literă mórtă care ar contribui puțin la instrucțiunea și edificarea nóstră.

VERSUL 34.

N'aŭ perdut némurile, care a ḍis Domnul lor.

Profetul face aicĭ aceeași imputare Israiltenilor, ce se citește în cartea judecătorilor. După mórtea luĭ Iosua și a bĕtrânilor carii vĕḍuse cucerirea Hanaanuluĭ, triburile luĭ Israil nu esecutară ordinul dat lor de Domnul, de a distruge popórele abominabile care locuiaŭ țara acésta; ele se amestecară cu eĭ, imitară pre idoliĭ lor, și acésta atraseră mânia luĭ D-ḍeŭ asupra fiilor luĭ Israil. Tótă cartea judecătorilor este istoria calamităților ce veniră asupra acestor rebelĭ

In acest vers versiunile nóstre sunt perfecte, conform cu textul. Fer. Ieronim care traduce de pe Ebreŭ, se servește de aceleași ex-

presiuni ca și Vulgata; de asemenea parafrasa haldaică, Munster, Pratensis și alți hebraiști.

Nu este direct în scopul nostru de a examina natura anathemei ce D-deŭ aŭ pronunțat contra popórelor din Hanaan. Dar înclinăm a crede, ca mulți critici iscusiți, că era două părți în anathema acésta; întâiŭ consista a distruge aceste popóre ca națiuni ce făceaŭ un fel de republică. Ebreii aveaŭ ordin de a resturna tóte aceste micuțe dinastii saŭ aceste mici regaturi și de a le face tributare saŭ supuse. Al doilea era de a supune morții pre toți aceĭ dintre popórele acestea, care ar refusa pacea și carii ar îndrăsni a se apăra cu arma. Acest fel de a explica ordinile luĭ D-deŭ este conform cu multe texturi din Scriptură, și încă cu un mare numĕr de fapte, ce nu se va putea împăca cu sentimentul prea aspru al interpreților, carii cred că Israilteniĭ, fără condiție, nici vre-o restrîngere, aveaŭ ordin de a măcelări pre toți Hananieniĭ.

MEDITAȚIUNI

Cu înclinarea ce israeliții avură pentru idololatrie era cu neputință ca eĭ să se amestice printre națiunile hananiene, fără a adopta falșul lor cult.

Pentru aceea Domnul le poruncise de a nu avea nicĭ o legătură cu aceste popóre, de a resturna altarele lor, de a le extermina, chiar de ar face vre-o resistență. Eĭ nu păziră aceste legi de și repetate așa de des de Moisi și Iosua și se lăsară a fi trași de superstițiile idolatrilor.

Acest scandal dură până la captivitatea babilonuluĭ, cu tóte pedepsele ceruluĭ și imputările profeților. Când reveneaŭ în simțirĭ, Domnul era gata a asculta rugăciunile lor: dar eĭ eraŭ incorigibilĭ, și a trebuit marea captivitate sub Nabuchodonosor pentru a'ĭ mântui de idolatrie; ba se maĭ găsea la eĭ adorațiunea Sóreluĭ până în ultimele timpurĭ ale republiceĭ lor.

Cât de mare e puterea unuĭ exemplu rĕŭ, maĭ ales când el favorisézĕ o înclinare rea! Dacă idolatria ar fi fost un soiŭ de cult metafisic, care n'ar fi putut influența contra moravurilor, este de credut, că Iudeiĭ nu s'ar fi lăsat cu atâta furie și îndărătnicie; dar sĕrbătorile păgânilor eraŭ maĭ totdéuna causa saŭ pretextul desfrânăreĭ. Când Israilteniĭ se dedară la idolatria Moabitenilor eĭ se dedară în acelaș timp la tot felul de necuraț. Când eĭ plânseră pre Adonis în templu, nu lipsiră de a se deda la tóte abominațiunile acestuĭ cult infam.

Lumea de astădĭ nu mai are idolatri dar are ómenĭ fără religiune: cuvintele sale, întrebuinţările sale, societăţile cărţile sale, virtuţile sale, chiar tind la acest scop. Ḑic virtuţile sale pentru că se fălesc mult de a înălţa umanitatea, sociabilitatea, toleranţa, dragostea de patrie; și pretinde de a stabili aceste virtuţĭ fără nicĭ un raport cu religiunea. Voește să transformeze pre creștinĭ în onestĭ păgânĭ, și să substitue morala filosofilor în locul celeĭ Evangelice. Acest sistem este mai rĕŭ de cât idolatria, pentru că acésta nu excludea în totul frica de Ḑeĭ, pe când filosofia curat exclusivă de religiune, saŭ mărginită la o religiune, care toleréză tot ceea ce n'are rĕsbunător, n'are nicĭ dreptul nicĭ puterea de a reprima pasiunile. Exemplul rĕŭ al naţiunilor idolatre nu făcu mai mulţĭ apostaţĭ la Iudeĭ de cât exemplul lumiĭ, precum este astădĭ, la creștinĭ. Iudeiĭ fără a lepăda legea nu eraŭ mai puţinĭ desertorĭ de la cultul cel adevĕrat; și creștiniĭ, fără a renunţa la botezul lor, nu sunt mai puţin inimiciĭ Evangelieĭ, de îndată ce voesc să 'ĭ asocieze filosofia cea falsă.

VERSURILE 35, 36, 37.

Și s'aŭ amestecat între păgânĭ și aŭ deprins lucrurile lor. Și aŭ servit celor cioplitĭ aĭ lor, și li saŭ făcut lor spre sminteală. Si aŭ jertfit pre fiiĭ și pre fetele sale demonilor.

Sunt și în hebreŭ treĭ versurĭ; dar al doilea finește după *in sanguinibus* și la începutul celuĭ al treilea este *et contaminati sunt*, în loc de *et contaminata est*; diferinţa este fórte mică. Textul raportéză acéstă pângărire la ómenĭ și versiunile la pământ.

Istoria Judecătorilor nu vorbește de aceste sacrificiĭ abominabile; dar este sigur, din Profeţĭ și din cărţile Regilor, că Israilteniĭ fură vinovaţĭ; adică că eĭ arseră pre fiiĭ lor pentru onórea ḑeuluĭ falș Moloch, ce se crede că ar fi fost Saturn. In Levitic acest cult impios a fost proscris; ceea ce dovedește că era fórte vechiŭ, și că Israilteniĭ profanară legea divină positivă, pe când eĭ rĕsturnaŭ principiile cele mai evidente ale legiĭ naturale.

Profetul, după un mod de vorbire fórte natural în scriptură, numește închinarea de idolĭ, *o prostituţie*; și acest termen exprimă bine crima acelor cariĭ, cu dispreţul dragosteĭ ce datoresc luĭ D-ḑeŭ, dedaŭ inima lor la dragostea și serviciul ḑeilor falșĭ.

MEDITAȚIUNI

Este contrar cu legea naturală a jertfi victime omenești sub pretext de a onora divinitatea. D-ḑeŭ ordonă luĭ Abraam de a sacrifica pre fiul sĕŭ Isaac, dar nu'ĭ permise de a săvêrși acéstă faptă; el se mulțumi cu supunerea sa. Acest sacrificiŭ putea chiar să fie executat, pentru că D-ḑeŭ este stăpân suprem al vieței ómenilor, și Isac depindea maĭ mult de El de cât de Abraam. Cum se împacă acésta cu principiul că D-ḑeŭ nu se póte abate nicĭ-o-dată de la legea naturală? Pentru că acest principiŭ existând, D-ḑeŭ póte în unele cazurĭ să schimbe obiectul legiĭ naturale și atunci nu maĭ are lege. Omucidul și hoțul sunt apărați prin acéstă lege supremă; dar când D-ḑeŭ, care este stăpân al vieței și al posesiunilor tuturor ómenilor, ordonă de a supune morțiĭ pre vre-unul saŭ a'l despoia de binele sĕŭ, numaĭ este omucidere, nicĭ hoție, și legea în aceste douĕ cazurĭ, numaĭ are obiect. Nu este tot ast-fel cu minciuna, cu ura contra luĭ D-ḑeŭ și alte crime. D-ḑeŭ neputênd schimba obiectele crimeĭ, adică, în primul caz, neputênd face ca adevĕrul să nu fie adevĕrat, nicĭ ca el însuși să nu fie absolut iubitor, legea naturală va avea totdéuna obiectul sĕŭ.

D-ḑeŭ putea decĭ să ordone sacrificiul luĭ Isaac, și Abraam putea să 'l săvêrșéscă, fără a se atinge de legea naturală. Dar nimenea altul, afară de D-ḑeŭ, n'a putut să prescrie un asemenea act de religiune, și prescriindu'l D-ḑeŭ a trebuit să se explice fórte lămurit și positiv, ceea ce se întêmplă în porunca dată luĭ Abraam, și ceea ce condamna națiunile care aŭ priimit a aduce victime omenești ḑeilor lor. Pe lângă că aceste divinități nu eraŭ adevĕratul D-ḑeŭ, aceste națiunĭ putură vre-odată să aibă vre-o siguranță că aceste divinități ceréŭ acest fel de sacrificiĭ? Ministriĭ acestor religiunĭ putură să ḑică popórelor, că ḑeilor le place să vadă curgênd sânge omenesc pe altarele lor, dar într'o materie de acéstă natură ar fi trebuit doveḑĭ positive și evidente. Abraam n'ar fi dat credință cuĭ-va, care ar fi venit să'ĭ spue că D-ḑeŭ cerea sacrificiul fiuluĭ sĕŭ; el ar fi cerut cel puțin ca acest trimis să autoriseze misiunea sa prin o mărturisire, care să nu pótă fi decât de la D-ḑeŭ.

Prin urmare, este de observat, că D-ḑeŭ n'a ordonat de

cât odată un asemenea sacrificiŭ, și că 'l-aŭ împedicat execuțiunea, pentru a învĕța fără îndoială pre tóte națiunile, că dacă este stăpân pe viața ómenilor, el se mulțumește ca să 'i se recunóscă acéstă putere suverană și ca să nu permită să 'l sacrifice sub pretext de a'l onora.

Tot ceea ce urmézĕ face cunoscut mărirea crimeĭ Iudeilor jertfind pre fiiĭ și pre ficele lor la idoliĭ némurilor. Eraŭ maĭ vinovațiĭ decât aceste națiunĭ idolatri, pentru că cunoșteŭ pre D-ḑeul cel adevĕrat și că departe de a avea vre-o dovadă, că asemenea sacrificiĭ să fi fost cerute de falșele divinități la care se prostituiaŭ, legea divină, care nu le era neștiută, le oprea aceste abominațiunĭ.

Este maĭ de necreḑut ca ómeniĭ cu minte să fi venit la acest punct de orbire. Eĭ violaŭ tóte legile natureĭ, umanității, religiuniĭ, revelațiuniĭ, și eĭ 'șĭ făcéŭ încă un merit pe lângă o mulțime de idoliĭ ce nu aveaŭ după expresiunea Profetuluĭ, nicĭ gură de vorbit, nicĭ urechĭ de auḑit, nicĭ ochĭ de vĕḑut, nicĭ înțelegere de gândit. Dacă acești Israeliți vinovați aduceaŭ fără mustrare de cuget aceste înfiorătóre sacrificiĭ, dă a înțelege că excesul fanatismuluĭ a stins în eĭ lumina legiĭ naturale, care prescrie așa de esențial dragostea părinților către fiiĭ lor. Dacă natura reclamă încă drepturile sale în fundul inimeĭ lor, care era nenorocirea lor, și de a jertfi aceea ce eĭ aveaŭ maĭ scump, și de a combate propriele lor înclinărĭ și de a-șĭ face o ast-fel de violență pentru a plăcea ḑeilor, de care eĭ nu aveaŭ nicĭ o idee fixă și sigură! Exemplu înspăimêntător de desordinea ce o pasiune órbă și brutală póte să aibă asupra inimeĭ omenești. Acest exemplu umilește în fine rațiunea, că dacă faptul n'ar fi atestat de scriitorĭ inspiraț de D-ḑeŭ, ar avea tot felul de interes a se înscrie ca fals contra orĭ-căruĭ istoric saŭ raport.

VERSURILE 38, 39, 40, 41.

Şi aŭ vĕrsat sânge ne vinovat. sângele fiilor şi al fetelor lor, pre care 'i-aŭ jertfit celor cĭopliţi aĭ luĭ Hanaan; şi s'a intinat pământul întru sânguirile lor. Si saŭ spurcat prin faptele lor, şi s'aŭ desfrânat prin născocirile lor. Si s'aŭ mâniat cu iuţime Domnul asupra poporuluĭ sĕŭ şi a urît moştenirea sa. Si iaŭ dat pre dênşiĭ în mânile vrăjmaşilor şi iaŭ stăpânit pre ceĭ ce'ĭ ura pre eĭ.

Aceste patru versurĭ se raportă la revoltele Israilteniloŕ stabiliţĭ în pământul Hanaan. Se vede în tótă cartea Judecătoriloŕ cât de mult acest popor era gata a părăsi cultul luĭ D-ḑeŭ şi de câte orĭ aŭ fost dat inimicilor sĕĭ, adică Amoniţiĭ, Moabiţiĭ, Filisteniĭ.

D-ḑeŭ 'ĭ izbăvi adese-orĭ. Aceste cuvinte care sunt în versiunea nóstră la sfêrşitul versuluĭ 40, încep versul 41 în ebreŭ, dar nu face ni o diferenţă în sens.

MEDITAŢIUNI

Israeliţiĭ în deşert se dădură la idolatrie, pentru că în Egipt avură legăturĭ marĭ cu idolatriĭ; stabiliţĭ în pământul Hanaan, eĭ nu maĭ păziră mĕsurile în cultul impios al falşilor ḑeĭ pentru că se aliară cu Hananeiĭ. Sunt douĕ cause pentru acéstă furie cu care acest popor, aşa de privilegiat şi aşa de iubit luĭ D-ḑeŭ, adoptă superstiţiunile vecinilor sĕĭ; cea întâiŭ e că legea dată prin Moise, fiind diametralmente opusă cu religiunile diverselor popóre păgâne, Ebreiĭ nu puteaŭ să se unéscă nicĭ chiar să trateze cu aceste popóre fără a încerca imputărĭ saŭ derîderĭ asupra religiuneĭ lor; a doua este că neapărat se neglija în Israil lectura cărţiĭ legeĭ. Acésta nu este de cât o presupunere, dar se pare fórte adevĕrată; căcĭ cum ne-am putea încredinţa că cele douĕ-spre-ḑece triburĭ să fi părăsit maĭ în totul şi aşa de des cultul adevĕratuluĭ D-ḑeŭ, dacă preceptele, promisiunile, ameninţările Domnuluĭ ar fi rĕsunat neîncetat la urechile lor? Eĭ aveaŭ în lege un tabloŭ general de pedepsele care trebuia să vină asupra lor, dacă vor fi necredincioşĭ Domnuluĭ; şi eĭ nu lipseaŭ de a le încerca de îndată ce vroiaŭ să adoreze pre Baal, Astaroth şi alţĭ ḑeĭ falşĭ. Era o dovadă de fapt în favórea adevĕruluĭ şi a sfinţenieĭ legiĭ. Dacă ar fi cetit-o ar fi ghicit chiar d'inainte flagelele ce le încerca,

că mâna Domnuluĭ se va apăsa asupra lor și acéstă cunoștință probabil 'ĭ-ar fi reținut la datorie.

Mai tot ast-fel sunt și creștinii, carii uită pre D-deŭ și sfântul sĕŭ serviciŭ. Cele douĕ cause principale ale rătăcirilor lor sunt de o parte, frequentarea societăților impióse saŭ conrupte și de alta ignoranța legeĭ luĭ D-deŭ. Impioșiĭ citesc câte-va bucățĭ din sfintele cărțĭ pentru a le ataca; eĭ nu știŭ încă fondul dogmelor și a moraleĭ creștinismuluĭ. Aceĭ carii le frequentă, se raportă la obiecțiunile lor și nu se ostenesc de a înțelege saŭ de a citi rĕspunsurile. Lumea nedogmatistă nu deschide nicĭ-o-dată cărțile Scripturеĭ și nu maĭ ascultă pre predicatoriĭ bisericeĭ; instrucțiunile ce s'aŭ dat în copilărie, aŭ dispărut din memoria lor, și ajung la o bĕtrânețe extremă, fără să știe ce însémnă a fi Creștin. Trebue să ne mirăm că lumea și pasiunile fac asupra lor ceea ce idoliĭ Hananeilor făceaŭ asupra Israeliților că eĭ distrug tóte principiile religiuneĭ?

Cine ar putea să rĕspundă astă-dĭ că mulțĭ dintre Creștinĭ n'ar deveni idolatri, dacă ar vieți cu ómenĭ bogațĭ, puternicĭ, acreditațĭ și adoratorĭ aĭ idolilor; dacă s'ar alia cu eĭ, dacă s'ar însura printre eĭ, dacă ar spera de la eĭ marĭ folóse temporale. Conrupțiunea ómenilor este aceeașĭ; ea nu se deosibește de cât în accesoriile, care sunt efectul obiceiuluĭ, educațiuneĭ, moravurilor naționale, prejudițiilor și interesuluĭ.

VERSURILE 42, 43, 44, 45.

Si 'ĭ-aŭ necăjit pre eĭ vrăjmașiĭ lor și s'aŭ împilat sub mânele lor. De multe orĭ ĭ-a mânluit pre dênșiĭ, iar eĭ l'aŭ amărât pre el întru fără-de-legile lor. Si aŭ vĕdut Domnul când a auditl el rugăciunea lor. Și ș'a adus minte de așezământul de lege al sĕŭ și s'a căit dupre mulțimea milеĭ sale.

Aceste versurĭ aŭ raport cu protecțiunea ce D-deŭ acordă Israitenilor în timpul administrațiuneĭ judecătorilor. De îndată ce poporul sĕŭ se întorcea către el și cereaŭ ajutorul sĕŭ, el 'l izbăvea de aceĭ ce'l persecuta.

Arată tuturor națiunilor conjurate contra luĭ Israil că 'și va aduce aminte de legătura încheiată cu el.

La primul vers este în Ebreŭ: El vĕdu când era în necaz și când asculta rugăciunea lor; ceea-ce însémnă că acéstă privire a luĭ D-deŭ consistă în a asculta rugăciunea poporuluĭ sĕŭ.

Acéstă căinţă a luĭ D-ḍeŭ, în versul al 2-lea este un mod de vorbire de care se servesc scriitoriĭ sacri pentru a se acomoda cu noĭ. Noĭ credem că un om se căeşte că a făcut amenințărĭ, saŭ a pedepsit când tot-de-odată a făcut şi bine.

Cel puţin noĭ privim acésta ca o schimbare de ideie. In D-ḍeŭ nimic de asemenea; tótă schimbarea este în efecte în evenimente. Din tótă eternitatea el a prevĕḍut ce se va întêmpla şi cunoştinţa ce are de rugăciunile viitóre ale acelor ce se vor umili înaintea luĭ, face parte din decretele eterne şi nemutabile ca şi el. Căinţa luĭ D-ḍeŭ nu este deci alt ceva de cât schimbarea împrejurărilor şi a evenimentelor în raport cu noĭ. Fiind-că presciinţa divină este consequentă cu determinaţiunile şi acţiunile nóstre, suntem înştiinţaţi prin aceea a face tot binele, care depinde de noĭ; cu ajutorul daruluĭ noĭ trebue să ne rugăm, să ne umilim, să strigăm către Domnul de a se milostivi, pentru că decretele sale de şi nemutatabile şi eterne, presupun tot ordinul ce noĭ punem în conduita nóstră. Sunt interpreţi carĭ cred că milostivirea Domnuluĭ înaintea persecutorilor luĭ Israil însémnă că D-ḍeŭ făcu pe acești persecutorĭ maĭ favorabilĭ cu Israil; şi eĭ citéză ca dovadă darurile ce Cyrus şi Darius acordară Iudeilor captivĭ în Babilon. Aceştĭ autorĭ vorbesc ast-fel pentru a sprijini opiniunea lor asupra obiectuluĭ psalmuluĭ ce-l raporta la timpul captivităţiĭ sub Nabuchodonosor.

Acest sistem nu este necesar, şi tot aceea-ce ḍice aicĭ Profetul, se împacă fórte bine cu persecuţiunile cele încercară Ebreiĭ după mórtea luĭ Iosua, din partea popórelor din Hanaan. Aceste popóre recunoscură braţul luĭ D-ḍeŭ în victoriile repurtate de Gedeon, Debora, Iephtae şi alţĭ judecătorĭ aĭ luĭ Israil.

MEDITAŢIUNI

D-ḍeŭ se milostivi către poporul sĕŭ aşa de mult că mintea omenéscă nu póte pricepe. Israilteniĭ asupriţĭ de naţiunile Chananitice, imploraŭ ajutorul luĭ D-ḍeŭ, şi inima lor nu era convertită, pentru că imediat după izbăvirea lor, eĭ se înturnară la cultul idolilor luĭ Hanaan. D-ḍeŭ, căruia nimic nu'ĭ este ascuns, vedea că rugăciunile lor nu eraŭ de cât efectul temereĭ şi dovada sentimentuluĭ ce aveaŭ de nenorocirea lor; afecţiunile lor nu eraŭ schimbate, şi ele se îndreptaŭ totdéuna către divinităţile false ale naţiunilor. El nu înceta, cu tóte acestea, de a'ĭ ajuta, de a'ĭ izbăvi din servitute, şi acésta era o urmare a alianţeĭ ce o făcuse cu părinţiĭ lor în adevĕr credincioşĭ şi alipiţĭ la cultul cel adevĕrat. De alt-fel se găsea totdéuna în cele douĕ-spre-ḍece triburĭ ómenĭ carĭ nu plecase genunchiul înaintea ido-

lilor, și D-ḍeŭ privea la sentimentele acestor fiĭ demnĭ de patriarchĭ.

Alianța ce D-ḍeŭ aŭ făcut'o cu Creștiniĭ, este de o altă specie ca aceea care o făcuse cu Israil. El s'a făgăduit a conserva Biserica luĭ Iis. Chr. până la sfêrșitul vécurilor, dar nu a'ĭ da bunurĭ temporale, nu a o menține într'o țară maĭ mult de cât într'alta. Dacă calamitățile o întristéză, ea se póte adresa la D-ḍeŭ ca la unicul sĕŭ apĕrător și protector, și rugăciunile sale pot fi audite; dar dacă ele nu sunt în obiectul temporal, care o atinge, vor fi totdéuna în ordinea lucrurilor care privesc mântuirea; acest interes este mult maĭ prețios de cât acel al consultațiunilor curat pămênteștĭ. Darul, ḍice sf. Ambrosie, este maĭ abondent de cât rugăciunea, și D-ḍeŭ dă totdéuna maĭ mult de cât ĭ se cere. Nu se va întêmpla nicĭ-odată ca Biserica să se róge, ca triburile luĭ Israil, fără dorința de întórcere, fără spiritul interior și numaĭ prin motivul uneĭ temerĭ jóse și servile; dar dacă membriĭ particularĭ aĭ Bisericeĭ se rógă într'un mod așa de imperfect ca și Israilteniĭ asupriți în pământul Hanaan, eĭ nu aŭ ce spera de la cer; saŭ dacă rugăciunile lor sunt audite pentru obiecte temporale eĭ vor abuza de acéstă favóre, și va fi adevĕrat că D-ḍeŭ, 'ĭ-aŭ ascultat întru mânia sa. Când te rogĭ, ḍicea iarăși fórte bine sf. Ambrosie, cereți lucrurĭ marĭ, adică, cereți ceea-ce este etern, nu ceea-ce trebue să piéră curênd saŭ maĭ târḍiŭ. Cere ceea-ce este divin și ceresc, pentru ca rugăciunea ta să fie ca a îngerilor carĭ sunt în jurul tronuluĭ luĭ D-ḍeŭ.

VERSURILE 46, 47, 48.

Si 'ĭ-a dat pre eĭ spre milostivire înaintea tuturor celor ce 'ĭ-aŭ robit pre dênșiĭ. Miluește-ne pre noĭ Dómne Dumneḍeul nostru și ne adună din némurĭ. Ca să ne mărturisim numeluĭ tĕŭ celuĭ sfânt, ca să ne fălim întru lauda ta. Bine este cuvêntat Domnul Dumneḍeul luĭ Israil din véc și până în véc; și va ḍice tot poporul: fie, fie.

Cele douĕ versurĭ dintâiŭ nu fac de cât unul în ebreŭ dar fără diferență pentru sens. In al 3-lea nu este de cât odată *amin*, care rĕspunde la *fiat*; dar acest text adaogă *aleluia*, pe care versiunile nóstre îl pun în fruntea psalmuluĭ următor; și aicĭ se termină a patra carte a psalmilor, după diviziunile Ebreilor.

Am spus maĭ înainte, că aceste treĭ versurĭ din urmă fac parte

din cântarea ce s'a cântat prin ordinul luĭ David la transportarea chivotuluĭ, și acésta este o dovadă că tot psalmul 105 este a luĭ David saŭ din timpul luĭ David. Aceĭ carii dic că compunerea acestuĭ imn este din timpul captivităţiĭ, dic că aceste din urmă treĭ versurĭ aŭ fost adăugate la cântarea primeĭ cărţĭ a Paralipomenilor (1 Paral. 16. 35. 36) de Ezdra, saŭ de vre-unul din Profeţi. Dar acéstă opiniune n'are temeiŭ de cât aceea, că dă captivitatea ca timpul compunereĭ acestuĭ psalm, și acésta e maĭ aceea ce se numește o petiţie de principiŭ ; căcĭ nu este dovedit că psalmul acesta să fi fost compus în timpul acesteĭ captivităţĭ a Babilonuluĭ, pe când existenţa acestor treĭ versurĭ la sfârșitul cântăreĭ primeĭ cărţĭ a Paralipomeniler este un bun argument pentru a dovedi, că acest psalm 105 a fost compus din timpul luĭ David. Voesce să încheie cine-va din aceste cuvinte: *adună-ne din némurĭ* că e vorba de captivitatea Babilonică; dar era și în timpul luĭ David destuĭ Israeliţĭ risipiţĭ printre naţiunile vecine cu pământul făgăduit, pentru ca acest sfânt rege să fi putut cere, că D-ḑeŭ săĭ adune pre toţi. Se știe că acest principe s'a bătut maĭ tótă viéţa sa cu Filistenii, Amoniţiĭ, Moabiţiĭ, Sirienĭĭ, Idumenĭĭ; aceste popóre devastaŭ pământul luĭ David, și e de creḑut că luaŭ mulţĭ robĭ dintre Israilteni; de alt-fel sensul acestor cuvinte *adună-ne din némurĭ* póte fi adună-ne într'o uniformitate de cult și de acum să nu maĭ luăm parte la acel al naţiunilor. In prima carte a Paralipomenilor este: Mântuește-ne, D-ḑeule, Mântuitorul nostru! adună-ne, izbăvește-ne de némurĭ; ceea ce adeverește alusiunea la rĕsbóie contra inimicilor poporuluĭ luĭ D-ḑeŭ și a desordinilor ce relaţiunea cu eĭ punea în cultul adevĕratuluĭ D-ḑeŭ.

MEDITAŢIUNI

Conservarea adevĕratuluĭ cult în Israel depindea de la fidelitatea acestuĭ popor a nu se amesteca prin naţiunile idolatre. Este maĭ tot ast-fel și cu Creștinĭĭ în raport cu lumea conruptă. Sf. Apostol Ión ne ḑice de a nu iubi lumea nicĭ lucrurile, care sunt în lume și de a fi bine încredinţaţĭ că lumea e tótă plină de rĕutate. Cultul idolilor nu este prescris nicĭ într'o parte în legea veche cu maĭ multă energie ca dragostea lumiĭ în cea nouă, și n'are cine-va maĭ multe exemple de infidelitatea Iudeilor, când sunt legaţĭ cu idolatriĭ pre cât are de căderea Creștinilor, când sunt familiarisaţĭ cu lumea. Trebue decĭ ca adevĕraţiĭ Creștinĭ să ceară de la D-ḑeŭ ca să *mântuiască*, săĭ izbăvéscă, săĭ scótă din mijlocul acesteĭ lumĭ amăgitóre. Pentru a pune bariere între eĭ și lumea, fundatoriĭ societăţilor religióse aŭ căutat singurătatea și aŭ stabilit modurĭ de viețuire așa de

opuse cu lumea. Când cu tóte precauțiunile lor, lumea a găsit mijlocul de a intra în acele asiluri sfinte, aceĭ carii s'aŭ retras aicĭ aŭ urmat întru cât-va apostasia ebreilor, eĭ aŭ devenit așa de rĕĭ ca și ceĭ lumenĭ, și aceste societăți s'aŭ perdut și n'aŭ subsistat de cât cu scandal; cel puțin ele n'aŭ fost folositóre Bisericeĭ, ele n'aŭ prea mărit numele Domnuluĭ. Oh! cât trebue să fim de departe de lume pentru a rĕspunde la invitarea Profetuluĭ de a *bine-cuvênta pre Domnul* fără părtinire și necontenit! Dorim ca numĕrul acestor călduroșĭ adoratorĭ să se înmulțescă din secol în secol.

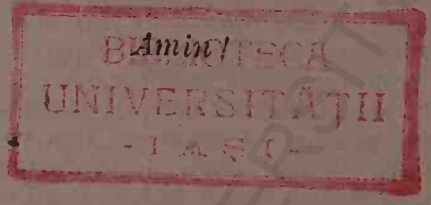

Amin!

(FINELE VOLUMULUĬ II).

TIP. «GUTENBERG» JOSEPH GÖBL, STR. DÓMNEI, 20.—BUCUREȘTI.

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY

IASVI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BIBLIOTECA UNIVERSITĂȚII
IAȘI
7 NOEM. 1939

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY